

POUČEVANJE NA DALJAVO - METODE IN OBLIKE DELA

DISTANCE TEACHING - METHODS AND FORMS OF WORK

MIB d.o.o.
MIB EDU
ITEI

ZBORNİK/Book of papers

III. on-line mednarodna (Hrvaška, ZDA, Srbija, Slovenija, Črna Gora) strokovna konferenca učiteljev in vzgojiteljev/III. on-line international (Croatia, USA, Serbia, Slovenia, Montenegro) professional conference of teachers

POUČEVANJE NA DALJAVO - METODE IN OBLIKE DELA

DISTANCE TEACHING - METHODS AND FORMS OF WORK

ZBORNİK/Book of papers

III. on-line mednarodna (Hrvaška, ZDA, Srbija, Slovenija, Črna Gora) strokovna konferenca učiteljev in vzgojiteljev/III. on-line international (Croatia, USA, Serbia, Slovenia, Montenegro) professional conference of teachers

Poučevanje na daljavo - metode in oblike dela

DISTANCE TEACHING - METHODS AND FORMS OF WORK

ZBORNIK/Book of papers

III. on-line mednarodna (Hrvaška, ZDA, Srbija, Slovenija, Črna Gora) strokovna konferenca učiteljev in vzgojiteljev/III. on-line international (Croatia, USA, Serbia, Slovenia, Montenegro) professional conference of teachers

Zbornik/book of papers

Urednica/Editor: mag. Maruška Željeznov Seničar

Oblikovanje in postavitve/Design: MIB d.o.o.

Založba/Publishing house: MIB d.o.o., Podreber 12a, 1355 Polhov Gradec, Slovenija

Za založbo/For publishing house: Borut Seničar

E-pošta/E-mail: info@mib.si

Spletni portal/Website: www.mib.si

Izid/Date: 25. 8. 2022, Ljubljana

Naklada: on-line, pdf

Izdaja/Format: zbornik

Organizacijski odbor konference:

Člani organizacijskega odbora konference: Maruška Željeznov Seničar (vodja, MIB EDU, MIB d.o.o., Slovenija), Valentina Batagelj, Ema Zajc, Sonja Gregurić, Igor Sitar, Anja Tekavčič, Monika Javornik, Vesna Ristova Petrova, Apolonija Kovač in Martina Curk.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID 134490115
ISBN 978-961-7040-30-2 (PDF)

- 6 Distance learning: methods from the point of view of encouraging self-regulation of learning/Poučavanje na daljino: metode iz ugla podsticanja samoregulacije učenja
- *Aleksandar Stojanović, Grozdanka Gojkov*
- 26 Različne faze učnega procesa s pomočjo table »lightboard«/Different phases of the learning process using the "lightboard" - *Tanja Čutura*
- 30 Uporaba Sokratove metode pri pouku DKE (domovinska in državljanska kultura in etika) v osnovni šoli/The use of the Socratic method in the ethics classroom at primary school
- *Mensud Memić*
- 33 Triglavang – dopolnilo k uram športa na daljavo/Triglavang – extracurricular activities for physical education - *Uroš Jenko*
- 37 Spletna orodja, uporabljena pri pouku slovenščine na daljavo/ Online tools used in distance learning slovenian language - *Mojca Kavčič*
- 41 Poustvarjanje dramskega besedila v računalniškem programu SCRATCH/Recreation of a drama text in the computer program SCRATCH - *Marko Curk*
- 45 Priprava učencev na šolo na daljavo/Preparing students for remote schooling
- *Kristina Dea Dovč*
- 54 Učinkovitost poučevanja športa na daljavo/The effectiveness of teaching sports at a distance
- *Aleksandar Lažič*
- 56 Urjenje delovnih in učnih navad v času pouka na daljavo/Training work and study habits during distance lessons - *Tjaša Kuželj*
- 61 Primeri praktičnih vsebin/Examples of practical contents - *Emma Zajc*
- 65 Izvedba dni dejavnosti pri poučevanju na daljavo (naravoslovni in tehniški dan)/Implementation of activity days in distance teaching (natural science day and technical day)
- *Andreja Vrtošek*
- 69 Ah, te prireditve!/Oh, those events! - *Vida Novak*
- 74 Izzivi zborovskega petja med šolanjem na daljavo/The challenges of singing class during distance schooling - *Nataša Dragar*
- 76 Lutkovna predstava na daljavo: Kdo je napravil Vidku srajčico/A puppet show in distance learning: Who made Vic's shirt? - *Petra Fajdiga*
- 80 Izvedba dneva dejavnosti "Eko dan ni zaman" na daljavo/The implementation of the school activity day "Eco day is not in vain" at distance - *Mojca Kline*
- 85 Matematika v PTI programih – izzivi poučevanja na daljavo/Mathematics in the vocational-technical school - the challenge of distance learning - *Anamarija Kobal*
- 88 Kako praktični pouk izvajati na daljavo/How to conduct practical lessons remotely
- *Igor Šitar*
- 92 Krepitev hvaležnosti v času dela na daljavo/Empowering gratitude during remote schooling
- *Simona Painkret*
- 97 Izzivi poučevanja na daljavo/Challenges of distance learning - *Barbara Knez*
- 102 Učinkovite oblike in metode dela pri poučevanju otrok priseljencev/Effective forms and methods of work in teaching immigrant children - *Nika Rudež*
- 106 Pouk na daljavo – izziv ali težava?/Distance learning – a challenge or a problem?
- *Anja Tekavčič*
- 110 In če stopim korak naprej.../And if i take a step forward... - *Bojana Dimc*
- 114 Pouk športa preko ekrana – možnosti in izzivi/Sports lessons through the screen - opportunities and challenges - *Sandra Planinšek*

- 120 Ovire in izzivi za učenje na daljavo med epidemijo covid- 19/Obstacles and challenges for distance learning during the covid-19 epidemic - *Andreja Gregorič*
- 124 Izzivi razredništva/Challenges of classroom management - *Jasmina Vaupotič*
- 128 Šola na daljavo za učence z avtistično motnjo/Distance school for students with autistic disability - *Anja Božič Grgič*
- 134 Pomoč učencu s posebnimi potrebami med šolanjem na daljavo/Helping pupils with special needs in distance education - *Tina Porenta*
- 140 Vloga šolskega knjižničarja v času poučevanja na daljavo/The role of a school librarian in distance learning - *Monika Javornik*
- 144 Spletne učilnice/Online classrooms - *Dragica Volek*
- 148 Joga kot sprostitelj pri gibanju in športni vzgoji v posebnem programu vzgoje in izobraževanja/ Yoga as relaxation during movement and sports education in a special needs school - *Simona Čamer*
- 151 Kulturni dan na daljavo – Pekarna Mišmaš/Remote cultural day – the Mishmash bakery - *Snježana Rajaković*
- 156 Poučevanje na daljavo – metode in oblike dela pri glasbeni umetnosti/Distance learning – methods and forms of work in the musical arts - *Vesna Ristova Petrova*
- 161 Sodelovanje učiteljev pri poučevanju na daljavo/Teachers cooperation in distance teaching - *Darja Bartolj*
- 165 Poučevanje na daljavo – metode in oblike dela: moja soba je lahko učilnica/Distance learning - methods and forms of work: my room is easily a classroom - *Meta Zupan*
- 169 Prilagoditve pouka v 3. razredu na daljavo v času epidemije/Adjustments to distance learning in the third class during the epidemic - *Jenny Annemarie Kelner*
- 173 Izobraževanje na daljavo pri otrocih s posebnimi potrebami na redni osnovni šoli/Distance education for children with special needs on regular primary school - *Urška Golčman*
- 177 Drugačni od blizu - drugačni od daleč/Different from up close - different from afar - *Tjaša Matičko*
- 182 Poučevanje na daljavo pri pouku angleščine in nemščine/Distance teaching in english and german lessons - *Katarina Pinosa*
- 187 Uporaba različnih aplikacij pri poučevanju na daljavo in primeri uporabe le teh pri pouku v šoli/Using of different applications in distance teaching and examples of use of them in school lessons - *Apolonija Kovač*
- 191 Angleščina v 1. razredu in spremljanje napredka v času pouka na daljavo/English in class 1 and progress monitoring during distance learning - *Melita Štangelj*
- 195 Igrivi učni pristopi pri najmlajših učencih/Playful learning approaches for the youngest students - *Sonja Gregurič*
- 199 Poučevanje na daljavo: koliko je ura? (3. razred, spoznavanje okolja, tematski sklop: čas)/Distance learning (e-learning): what's the time? - *Jana Krkoč*
- 203 Izzivi in težave pri izvajanju dodatne strokovne pomoči na daljavo/Challenges and difficulties in implementing distance additional professional assistance - *Martina Curk*
- 206 Inovativna učna okolja 21. stoletja/Innovative learning environments of the 21st century - *Vanja Ušmah*
- 210 Poučevanje likovne umetnosti, spoznavanja okolja in izvedba tehničnega dne v prvem razredu v času izobraževanja na daljavo/Teaching art, environment education and implementing a technical day in the first class during distance education - *Silva Mesiček Schmid*
- 214 Delo na postajah in formativno spremljanje dela učencev med poučevanjem na daljavo/Station rotation and formative assessment of students in distance learning - *Dolores Malič*

- 218 Likovno ustvarjanje na daljavo – galerija znanih umetniških del/Remote art creation - gallery of famous works of art - *Mia Nardin Žagar*
- 223 Izobraževanje na daljavo učencev z zmerno motnjo v duševnem razvoju/Distance education of students with moderate intellectual disabilities - *Mateja Meh*
- 227 Vizualizacija pri pouku angleščine/Visualization in english learning - *Valentina Batagelj*
- 230 Snop web 2.0 digitalnih alata u razrednoj nastavi škola malih ruralnih sredina/A bundle of web 2.0 digital tools in the classroom teaching - *Patricija Hercog, Martina Cindrić*
- 234 Kako su aplikacije olakšale provedbu terenske nastave/How the applications facilitated the implementation of field teaching - *Tamara Banović, Ivana Zemunik*
- 237 Učenje na daljinu – iskustva i izazovi u radu DV Budućnost/ distance learning - experiences and challenges in the work of the kindergarten “Budućnost” - *Renata Karaman, Maja Fatović*
- 241 Mišljenja učitelja o realizaciji nastave na daljinu/Teachers' opinions on the implementation of distance learning - *Sanja Basta*
- 245 Vrtić na daljinu – primjeri dobre prakse/Kindergarten at a distance - examples of good practice - *Tina Bebić, Jelena Draksler, Marijana Jurić, Josipa Ljubanović*
- 250 Iza ekrana nije uvijek mana/Behind the screen is not always a flaw
- *Ana Marinić, Dijana Toljanić*
- 251 Iskustvo nastave na daljinu/Distance learning experience - *Marija Jurić, Ivana Ljevnaić*

Aleksandar Stojanović, Teacher Education Faculty, University of Belgrade, Serbia

E-mail: Aleksandar.Stojanovic@uf.bg.ac.rs

Grozđanka Gojkov, Serbian Academy of Education, Belgrade

E-mail: grozdankagojkov123@gmail.com

DISTANCE LEARNING: METHODS FROM THE POINT OF VIEW OF ENCOURAGING SELF-REGULATION OF LEARNING

Abstract: The goal of this study is to use the findings of distance learning research to stimulate teachers' thoughts on how to use the online environment with self-regulation techniques to achieve better learning effects. The theoretical framework consists of Sternberg's theory of successful intelligence (Sternberg, 2005 a and b), Bandura's social-cognitive perspective (Bandura, 2006) and elements of Self-Regulation Theory (Deci & Ryan, 2002). The findings of several modern researches were used as arguments in the explanation of the functions of certain constructs, as well as for suggesting ideas for practical application, i.e. the transfer of methodological constructs into practice, which would be a significant test for checking the theoretical framework and reaching applicative attempts, as well as a significant empirical validation of attitudes and findings of other researchers. The method used in this paper is the extraction and comparison of the findings of several studies, which can be understood as a modest meta-analysis without statistical support. The data refer to students of several faculties of the University in Serbia (Belgrade, Novi Sad, Niš). The basic findings state that there are great opportunities for further development of online teaching, but also that this is not the only and sufficient form of teaching for all contents. It is also noted the need for greater attention in training teachers to work with hypermedia and suppressing the opinion that it is good to leave everything to the students' self-work, because it turned out that the effects are significantly less than expected. And, this means that it is necessary to introduce more content about constructs such as self-regulation, metacognitive learning strategies, learning styles and generally about the silhouette of learning as a generating concept in the preparation of teachers for online teaching. The samples ranged in numbers from 405 to 673 respondents, and the testings of the hypotheses were statistical.

Keywords: online teaching, teaching methods in self-regulation of learning.

Aleksandar Stojanović, Učiteljski fakultet Univerziteta u Beogradu, Srbija

Grozđanka Gojkov, Srpska akademija obrazovanja Beograd, Srbija

POUČAVANJE NA DALJINU: METODE IZ UGLA PODSTICANJA SAMOREGULACIJE UČENJA

Apstrakt: Cilj ove studije je da nalazima istraživana poučavanja na daljinu podstakne misli nastavnika kako da samoregulatornim tehnikama koristi onlajn okruženje za postizanje boljih efekata učenja. Teorijski okvir čini Sternbergova teorija uspešne inteligencije (Sternberg, 2005 a i b), Bandurina socijalno-kognitivna perspektiva (Bandura, 2006) i elementi Teorije samoregulacije (Deci & Ryan, 2002). Nalazi više savremenih istraživanja korišćeni su kao argumentacija u objašnjenju funkcija određenih konstrukata, kao i za sugerisanje ideja za praktičnu primenu odnosno transfer metodičkih konstrukcija u praksu, što bi bilo značajan test za proveru teorijskog okvira i dosezanja aplikativnih pokušaja, a i značajna empirijska validacija stavova i nalaza drugih istražovača. Metod koji je u ovom radu korišćen je ekstrakcija i komparacija nalaza više istraživanja, što se može shvatiti kao skromna metaanaliza bez statističke podrške. Podaci se odnose na studente nekoliko fakulteta Univerziteta u Srbiji (Beograd, Novi Sad, Niš).

Osnovni nalazi konstatuju da postoje velike mogućnosti za dalje razvijanje onlajn nastave, ali i da ovo nije jedini i za sve sadržaje dovoljan oblik nastave. Takođe se zapaža potreba za većom pažnjom u osposobljavanju nastavnika za rad pomoću hipermedija i suzbijanje mišljenja da je dobro sve prepustiti samoradnji učenika, jer pokazalo se da efekti budu znatno manji od očekivanih. A, ovo znači da je neophodno u pripreme nastavnika za onlajn nastavu uvesti više sadržaja o konstruktima poput samoregulacije, strategijama metakognitivnog učenja, stilovima učenja i uopšte o silutu učenja kao generišućem pojmu. Uzorci su se kretali u brojevima od 405 do 673 ispitanika, a testiranja hipoteza bila statistička.

Ključne reči: onlajn nastava, nastavne metode u samoregulaciji učenja.

Uvod

Predznak vremena u kome smo u znaku je IKT koja je sastavni deo života, tako da, kao što danas podrazumevamo postojanje elektrike i drugih tehničkih pogodnosti, bez kojih mnogo toga ne bi moglo da funkcioniše, slično je i sa IKT. Ovo je posebno karakteristično za mlade kojima je IKT sastavni deo života, tj. moglo bi se reći da su srasli sa raznim alatima iz ove oblasti, tako da bi mogla biti osnovana pretpostavka da upotreba ovih alata za potrebe učenja i poučavanja ne bi trebala iz tog aspekta (misli se na vladanje alatima, njihovom tehničkom upotrebom) da bude problem. Ova konstatacija je od velikog značaja, jer je u direktnoj vezi sa primenom IKT za učenje na daljinu i ne samo to, nego za korišćenje ovih alata za poučanje mladih za razvoj veština samoregulisano učenja. A, u kontekstu ovoga podrazumeva se i obezbeđenost adekvatne tehničke podrške, što, nažalost, bar kako nalazi istraživanja u Republici Srbiji, a i u drugim krajevima sveta (Foltz i Landauer, 2002) izveštavaju, još nije tako.

Velike su se mogućnosti koje ovi alati nude danas već prihvatile, dakle ušle u učionice. Mladi rado koriste ove alate podršku socijalno podeljenoj regulaciji komunikacija, pa i učenja, u kojoj se (učenici, studenti) organizuju u grupe, pregovaraju i dele svoje ideje, mišljenja, ciljeve, planove i strategije, uz mogućnost da procene da li su ciljevi postignuti, da li su planovi bili adekvatni i koliko su strategije bile efikasne. Ovo je danas već uveliko pristuno u njihovoj slobodnoj komunikaciji, a ne sprečava ih ništa da to bude i u funkciji učenja. Dakle, IKT se može koristiti za sticanje efikasnih strategija učenja u individualnim i saradničkim okruženjima učenja na daljinu, naravno, uz dobro strukturisane didaktičke instrukcije, ili, direktnije rečeno, sigurnije mentorsko vođenje nastavnika u pravcu sticanja znanja putem kojim se istovremeno razvijaju strategije samoregulisano učenja. A, ovo u prvom redu podrazumeva motivaciju sa sticanjem znanja. Dakle, jasno nam je da većina mladih danas, uglavnom, nema problema sa upotrebom IKT za učenje, a ovo podrazumeva kako učenje na daljinu, takođe i da uz instrukcije nastavnika, koji u ovom slučaju usmeravaju učenje ka tehnikama efikasnih strategija učenja (razvijanje metakognicije, sticanje realne slike o nivoima postignuća...), osposobljavanje za samoregulisano učenje, korišćenjem programskih alata za samostalno učenje, produbljivanje znanja, strukturisanje pojmova... Moglo bi se reći da je danas glavni zadatak obrazovanja, a to znači pre svega, obrazovne politike, koja kreira legislativu, organizacijski kontekst i materijalnu bazu, dakle, i neophodne tehničke uslove, pa i nastavnika da usmere mlade da postanu svesni svojih potencijala i slabosti i da ih usmeri u načine korišćenja tehnoloških mogućnosti u razvijanju veština i strategija učenja, da se osposobljavaju za samosvesno prilagođavanje promenama i snalaženje u sve većim neizvesnostima savremenog sveta. Prvi koraci se uče već u predškolskom (šire videti: Gomerčić (2022)), dakle u periodu kada su deca tek zakoračila u procese samoregulacije. Gomerčić (2022) je istraživala regulisano učenje dece u vrtiću i ulogu vaspitača u ovom procesu u slovenačkim vrtićima i našla da vaspitači različito procenjuju svoje znanje o samoregulisano učenju u odnosu na njihov nivo obrazovanja, radno mesto (vaspitač i pomoćnik vaspitača) i radno iskustvo. Kako su ovo tek prvi istraživački koraci na ovom polju u predškolskom i to u svetskim relacijama, značajno je da nalazi idu u prilog konstataciji da su vaspitači zainteresovani za ova pitanja, shvataju njihov značaj i razumevajući mogućnosti dece za njihovo vladanje tehnologijom, spremni su za dalja usavršavanja u metodici samoregulacije učenja i poučavanja dece na predškolskom nivou uz pomoć IKT.

Prethodne konstatacije, kako je pomenuto, upućuju na pretpostavku da deca, učenici i studenti vladaju ovim poljem, te da se u svrhu doseganja očekivanih nivoa postignuća koriste pomenuti programi dostupni na onlajn aplikacijama. Ali, nalazi istraživanja ovo demantuju, tako da se ovde otvara pitanje motivacije za korišćenje istih i usvojenosti metakognitivnih strategija učenja i metodike kojom će nastavnici u onlajn nastavi ovo razvijati kod učenika. A, ovo otvara nova pitanja za predmetne didaktike (metodike), jer učenje i poučavanje uživo i onlajn istraživanja govore nije isto (Gojkov Rajić, et al, 2021).

O mentorskom radu u onlajn sistemu se već nailazi na ozbiljne nalaze u smislu da se iz is-

tih može dosta korisnih strategija prihvatiti. Ilustracije radi pominje se Ciglerovo (Ziegler, et al., 2022) istraživanje o karakteristikama mentorskog rada u onlajn uslovima u STEM (Stoeger, et.al (2017a) sistemu za vođenje darovitih devojaka (šire videti: Ziegler, et al., 2022; Stoeger, et al., 2017b). U pomenutoj studiji Stoeger, et.al (2017b) su u jednogodišnjem onlajn mentorstvu na uzorku od 998 subjekata onlajn mentorstvo operacionalizovao kroz kvalitet odnosa u programu koji sistematski inkorporira strukturne i organizacione aspekte uspešnog mentorstva i uticaj ovoga na pozitivne promene u okruženju za učenje, a efekat ovoga su veći nivoi obrazovnih ishoda. Obrazovne promene bile su povezane sa količinom posvećenosti okruženju za učenje prilikom planiranja intervencija i kvalitetom odnosa mentor-mentorisani, te zaključuje da je online mentorstvo kao obećavajući način/metod za povećanje efekata učenja u onlajn nastavi. Ispravno sprovedeno, mentorstvo se bavi i individualnim i ekološkim uzrocima niskih postignuća, utiče na interesovanje, samopouzdanje i izborne namere mentorisanih. Tako da bi se već ovde moglo naglasiti da se mentorstvo u onlajn nastavi smatra najefikasnijom metodom, za koju savremeni IKT alati pružaju izuzetne mogućnosti i za samoregulisano učenje i poučavanje, koje je u funkciji podsticanja motivacije i samoostvarenja.

Odgovarajuće usklađivanje mentor - mentorisani i dovoljno česte interakcije mentor-mentorisani su ključni preduslovi za uspešno mentorstvo u STEM onlajn programu učenja za darovite, dakle, koji pokazuju pozitivne individualne karakteristike kao što su veliko interesovanje i izvanredne performanse u STEM onlajn programu (Stoeger & Ziegler, 2012). Ipak, ovo nije lak zadatak za organizaciju i u onlajn okruženju, jer je potreban veći broj mentora za potrebe većeg broja subjekata. Ovaj problem se, ipak, lakše prevazilazi u onlajn mentorstvu, posebno za učenike i studente, koji su i u drugim obavezama (redovno pohađanje nastave, radni odnos...), jer ima mogućnost fleksibilnosti rasporeda. Ovo je pitanje za obrazovnu politiku, a ne očekivanje visokih postignuća i adresiranje obaveza samo na nastavnike u svim obrazovnim nivoima nedolično i bez efekata, jer nastavnici su samo jedan od faktora na putu uzrastanja i samorealizacije sposobnosti mladih, pa i darovith. A, metode, pa i mentorstvo kao neefikasniji metod za sve kategorije polaznika, traži relevantnu podršku ostalih aktera u obrazovnom sistemu. Nastavnici znaju koliko vremena i truda treba uložiti u frontalni rad, a isti tako znaju šta znači mentorstvo i broj predmeta, učenika, studenata i sl. Dakle, i ovo su pitanja o kojima se mora razmišljati u kviru teme kvalitetnog onlajn učenja i poučavanja u novim didaktičkim (metodičkim) konceptima i novim mogućnostima koje pruža IKT za onlajn učenje i poučavanje). O ovome govore i nalazi savremenih istraživanja u ovoj oblasti (Wells & McCrory, 2011; Wigfield & Eccles, 2000).

Dosadašnji nalazi ukazuju da je kvalitet odnosa značajna karakteristika uspešnosti implementiranog (onlajn) mentorstva uopšte (Ziegler, 2022), dakle, meta-analize su pokazale da je mentorstvo delotvorno samo pod određenim uslovima (DuBois, et al., 2002; DuBois, et al., 2011; Ebi et al., 2013; Ebi, et al., 2008). Strukturni i organizacioni aspekti, kao što je dovoljno trajanje mentorstva, redovne razmene između mentorisanih i mentora, ili supervizija i obuka mentora su važni preduslovi efikasnog mentorstva. Nažalost, naši su nastavnici ušli u onlajn nastavu sa tri dana instruisanja, a očekivalo se da sve funkcioniše u opštoj situaciji koja nije bila normalna u pandemiji koja je stvarala i još drži veliku psihološku stegu u celom svetu. Ispunjenost ovih strukturnih i organizacionih aspekata, kao što su kvalitet odnosa između mentora i mentorisanaog odražava se na uspešnost mentorstva (Baier, et al., 2015; Goldner & Maiseless, 2009; Nakkula & Haris, 2005; Parra, et al. 2002; Rhodes, et al., 2006). Iste nalaze navode Holmes, et al. (2012) koji su uspeli da u godini dana programa mentorstva za učenice srednjih škola, koje su mentorisale studentkinje mašinstva, kvalitetom odnosa u ishodima vidno poprave poverenja u sopstvenu sposobnost matematike. Potvrđeno je da kvalitet odnosa, takođe, igra važnu ulogu u onlajn programima. Nalazi istraživanja govore da uspostavljanje bližih odnosa na mreži izgleda teže ide nego uživo zbog kompjuterske komunikacije i nedostatka ličnih kontakata (Rhodes, et.al., 2006). U pomenutoj studiji je

Cigler (Ziegler, et al., 2022), tragajući za odgovorom na pitanje: da li uspešno sprovedeno onlajn mentorstvo pozitivno menja obrazovne efekte, a time i njihovo okruženje za učenje zaključio da najpre treba posebnu pažnju posvetiti relevantnim strukturnim i organizacionim karakteristikama programa online mentorstva, što samo potvrđuje nalaze prethodno pominjanih, a dalje nalazi i da su nađene situacije da, čak i kada program koji se ispituje nudi prave strukturne i organizacione karakteristike, može da se dogodi da očekivani efekti izostanu. Cigler (Ziegler, et al., 2022) zaključuje da se suštinski faktori nalaze u kvalitetu odnosa mentora i mentorisanog, dakle i pored primenjenih strukturnih i organizacionih karakteristika vođenja koje važe za efikasno mentorstvo. Metaanalizama (Stoeger et al., 2016) je zaključeno da je značajno da mentori i mentorisani budu što više slični po mnogim karakteristikama, ne samo kognitivnim, nego i afektnim stilovima, motivaciji, interesovanjima za određene oblasti i sl. (Allen & Ebi, 2003), a iza ovoga zaključuje se da na kvalitet odnosa i ukupan uspeh utiču i sadržaji na kojima mentor i mentorisani sarađuju (Harrison, et al, 2019). No, nalazi drugih autora (Kern et al., 2019) postavljaju pitanje kako bi ovaj program mogao biti osmišljen za učenje svih učenika u onlajn modelu, ali Stoger (Stoeger et al., 2016) smatra da istraživanja koja se tiču objašnjenja mehanizama kojima se ovo može postići još uvek nedostaju, dakle, nastavnici su još uvek prepušteni sebi samima; muke sa motivacijom učenika da se uključuju u onlajn nastavu još uvek traju, a objašnjenja nema.

Nalazi, prethodno pomenutih istraživanja STEM sistema za onlajn mentorisanje iznose, pored pozitivnih rešenja i otvorena pitanja, tj. ograničenja u kojima se konstatuje da nisu nađeni konkretni empirijski dokazi u smislu utvrđivanja varijabli ishoda preko obrazovnih ishoda, te smatraju da bi buduće studije trebalo da testiraju pretpostavku sa drugačijim dizajnom istraživanja (Stoeger, et al., 2019). Dakle, dometi njihovih istraživanja sa darovitim devojkama, usmereni ka jasnoći ciljeva profesionalnih usmerenja i nivou postignuća u ovom pravcu, kvalitet odnosa mentora i mentorisanog i veza sa postignućima, sigurnost u planove za karijeru i sl. nisu ušli u pitanja suptinijih didaktičko-metodičkih postupaka celokupne onlajn nastave, na šta su ukazali i direktno uputili istraživače da nedostaju utvrđivanja varijabli ishoda preko obrazovnih efekata, te smatraju da bi buduće studije trebalo da testiraju pretpostavku sa drugačijim dizajnom. Prikaz često citiranog istraživanja dat je ovde da bi se shvatila kompleksnost pitanja didaktičko-metodičkog konteksta onlajn nastave i potrebe za utvrđivanjem suštine njene specifičnosti, u smislu prevazilaženja slabosti uz pomoć prednosti koje ona nudi, a koje nisu zanemarljive. No, pre nego se fokus stavi na ova pitanja daće se nalazi još nekoliko istraživanja, kako bi se jasnije imale u vidu specifičnosti i razlike onlajn i licem u lice, direktnom komunikacijom u nastavi.

Iskustva nastave na daljinu u Republici Srbiji

Iskustva nastave na daljinu u Republici Srbiji i nalazi istraživanja dati su u Zborniku radova sa Didaktičke konferencije Predmetnih didaktičara (Bogdanović i Čavić, 2021). Za potrebe naslova ove studije izdvojiće se nekoliko, koji bi mogli pomoći razumevanju didaktičko-metodičkih puteva ublažavanja teškoća na koje za sada još uvek nailazi onlajn nastava, tj. učenje i poučavanje u nastavnom procesu na daljinu. Pandemija COVID 19 promenila je uslove rada u nastavi celoga sveta i stavila u situaciju nastavnike i učenike da koriste IKT za učenje na daljinu, koja se najčešće definiše kao poseban oblik nastavnog rada koga karakteriše fizička distanca učesnika i nastavnika (Živković, et al., 2021). Iako je ovaj oblik nastavnog rada bio u izvesnom smislu prisutan u vidu dopisnih škola još sredinom XIX veka, a onda prihvatanjem obrazovnih programa radija i TV i primenom multimedijalnih računarskih sistema u Srbiji, a i u većem delu sveta, na scenu je ozbiljno stupio u trenutku kada su učenici morali da ostanu kod kuće, a škole morale da traže načine kako da nastavu organizuju u novonastalim uslovima pandemije Covid-19.

Dakle, velike promene u učenju na daljinu došle su pojavom interneta i savremenih ko-

munikacionih tehnologija. Komunikacija je postala raznovrsnija i u audiovizuelnom smislu za obrazovne potrebe korisna. Uz pomoć Interneta i savremene tehnologije danas je uspostavljena veza na više relacija: učenik-obrazovni sadržaji, nastavnik - učenik, učenik - učenik, učenik- nastavnik...(Zenović, Bagarić, 2014). Smatra se da je internet omogućio drugačiju dimenziju učenju na daljinu, interaktivnost i komunikaciju između nastavnika i učenika, a dostupnost Interneta i broj korisnika doveli su do velikog porasta korisnika E-learninga u svim slojevima društva. Mnogi autori kao glavne razlike između programa učenja na daljinu i klasičnog učenja vide u tehnologiji koja se koristi, strukturi programa ili kursa i stepenu nadgledanja polaznika., a smatra se da, kao i ostali oblici učenja i poučavanja i učenje na daljinu ima svojih prednosti, kao i nedostataka (Kalamković, et al., 2013). U Srbiji je masovno učenje pomoću IKT dobilo zamah, kao i u većini drugih zemalja u vreme pandemije Covid-19.

U Srbiji su nastavnici imali višednevnu instruktažu za nastavnike i savetodavne termine za ponašanje sa decom u porodici, što je donekle ublažavalo teškoće nastale u ovom haotičnom vremenu. Nekoliko podataka istraživanja daju se kao informacije kojima bi se razmišljalo o načinima pripreme učenika i nastavnika za dalje uključivanje u sistem učenja na daljinu, koji može poslužiti procesima samoregulacije učenika i time dati značajan doprinos razvoju i efektima učenja i poučavanja u onlajn nastavi i posle pandemije. Nalazi se odnose na istraživanje vršeno u Vojvodini za vreme pandemije, a u isto je bilo uključeno 409 nastavnika predmetne nastave osnovnih škola.

Pre nego se navedu nalazi treba pomenuti da je u Srbiji učenje na daljinu bilo preporučeno svim školama zbog pandemije COVID 19, što je učinila Vlada R.Srbije. Tako je učenje na daljinu dobilo masovnu primenu, što le bilo slično onome što je većina zemalja Evrope preporučivala. Dakle, od marta 2020. godine Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja organizovalo je učenje putem nastave na daljinu, s' ciljem da se sve obrazovne ustanove reorganizuju prema operativnom planu za nastavak rada škola u otežanim uslovima izvođenja nastave. Operativni plan obuhvatio je veliki broj različitih programa i alternativnih digitalnih načina realizacije nastave i učenja na svim obrazovnim nivoima, od kojih je najznačajnije mesto pripalo organizovanju učenja na daljinu.

Karakteristika ovoga Plana je da je isti prioritet u učenju na daljinu davao programskim sadržajima opšteobrazovnih predmeta i predmeta sa većim brojem časova. Škole su imale obavezu da nađu alternativne metode u pružanju podrške u učenju u situacijama kada nisu bile u mogućnosti da uspostave komunikaciju sa učenicima uz upotrebu savremenih informacionih tehnologija, uz obavezu da pri tom vode računa o svim preporukama za prevenciju širenja korona virusa (Stojanović, 2020). Uvođenje nastave na daljinu, kao reakcija obrazovnog sistema na novu situaciju bilo je velika promena za sve aktere u obrazovnom sistemu. Nastava na daljinu koju realizuju učenici osnovne škole regulisana je Pravilnikom o bližim uslovima za ostvarivanje i način osiguranja kvaliteta i vrednovanje nastave na daljinu u osnovnoj školi ("Sl. Glasnik RS", br 109/2020).

U definisanju zadataka organizovanja nastave na daljinu ovim Pravilnikom predviđeno je pužanje dodatne obrazovne podrške učenicima i roditeljima u skladu sa njihovim potrebama; prevazilaženje prostornih, vremenskih, socijalnih, ekonomskih i drugih ograničavajućih faktora u obrazovno-vaspitnom procesu; razvoj motivacije za učenje i osposobljavanje učenika za samostalno učenje i primenu znanja; primena različitih metoda i tehnika učenja koje odgovaraju individualnim karakteristikama i potencijalima svakog pojedinog učenika; uključivanje stručnjaka različitih profila u obrazovno-vaspitni proces, koji mogu svojim radom da dopirinesu svestranom i kvalitetnom obrazovanju i vaspitanju učenika; korišćenje raznovrsnih oblika i metoda nastave i učenja usmerenih na autonomiju učenja; primena različitih metoda rada u svrhu omogućavanja veće individualizacije nastave, kako za talentovane i darovite učenike, tako i za one sa smetnjama u razvoju, korišćenje sistema za upravljanje učenjem i drugih alata iz spektra informaciono – komunikacionih tehnologija (sl. Glasnik RS, br 109/2020) Reklo bi se da su suštinski aspekti učenja i poučavanja uzeti u obzir,

te je u specifičnim uslovima, ipak, učenje i poučavanje trebalo da bude zadovoljavajuće organizovano, ali obuka nastavnika vođena je na brzinu, te efekti iste nisu bili dovoljni za adekvatnu pripremu nastavnika, te je malo od onako dobro skiciranog programa u suštini ostvarivano. O ovome je dosta pisano i u štampi. Dati su zreli i profesionalno opravdani izrazi nezadovoljstva zbog neadekvatnosti priprema, ali na to nije bilo reakcija, a u skladu sa tim ređali su se i problemi u praksi (veliki broj neodržanih časova, izostajanje učenika iz onlajn nastavnih časova, prikazi časova na TV ni blizu onoga što se očekuje i za šta postoji uverenje da veliki broj nastavnika sigurno u običnoj situaciji radi bolje, a oni koji su ovo prihvatili, verovatno nenavikli na to da budu snimali pogrešno shvatili svoju ulogu, pa prepričavali lekcije iz udžbenika isl., veliki broj neprisutnih učenika i studenata, koji se samo uključe na početku časa, a tokom predavanja ostaju samo njihova imena, a monitor kome se nastavnik, profesor obraća je prazan; nivoi znanja u proverama i kolokvijumima su neporedivo niži u odnosu na raniji rad, česte provere znanja bez efekata...). Opšti je utisak i to jasno saopštavan na više načina (štampa, izveštaji institucija i sl.) da se nedovoljna priprema nastavnika za onlajn nastavu odrazila na efekte postignuća. Nastavnici su bili svesni svoje nedovoljne upućenosti u nove didaktičko-metodičke pristupe koje nova situacija zahteva. Prilagođavanje na nove okolnosti išlo je sporo i teško. Svako se snalazio na svoj način, manje ili više uspešno, uglavnom su svi bili nezadovoljni, svesni slabe efikasnosti uloženog truda i očekivanih ishoda (Đorđić, et al., 2021). Tako da nalazi pomenutog istraživanja navode da je cilj ove studije bio da se vide iskustva nastavnika predmetne nastave u osnovnim školama na teritoriji AP Vojvodine, u toku realizacije nastave u uslovima pandemije Covid-19, a u ovo je bilo uključeno i pitanje predznanja o nastavi na daljinu, korišćenim platformama i aplikacijama za izvođenje ovog oblika nastave, obradi novih nastavnih sadržaja, proveri znanja i ocenjivanju učenika. Tako da se ovim želelo doći i do saznanja o iskustvima. Od nalaza izdvaja se samo nekoliko radi stvaranja slike o stanju i argumentacije prethodnih ocena:

- Nešto više od polovine nastavnika (58,2%) pre početka epidemije nije imalo predznanja o načinima izvođenja nastave na daljinu;
- Nakon prelaska sa neposrednog vastpitno-obrazovnog rada na „on-line“ način rada, većina ispitanika, dakle, ne svi, (64,4%) je imala neki vid obuke za korišćenje platformi i aplikacija koje su se koristile za realizaciju nastave na daljinu, dakle, bez metodičkih aspektat;
- Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja je u saradnji sa Radio Televizijom Srbije organizovalo snimanje i emitovanje nastavnih i edukativnih sadržaja za učenje na daljinu. Program je emitovan na kanalima RTS2, RTS3 i RTS Planeta. Emitovanje ovih programa je počelo ubrzo nakon proglašenja vanrednog stanja u martu 2020. godine i odvijalo se svakog dana. Emitovani su sadržaji za učenike osnovnih i srednjih škola, koji su obuhvatali nastavne jedinice izabranih opšteobrazovnih predmeta u skladu sa planom rada. Do kraja maja 2020. godine je snimljeno i emitovano oko 1400 časova (Stojanović, 2020).
- Jedan broj nastavnika je prilikom realizacije nastave sadržaje sa platforme RTS Planeta odnosno simljene televizijske sadržaje koristio povremeno (64,9%). Skoro trećina nastavnika ove televizijske sadržaje nije koristila nikada (23,5%), a najmanji procenat (11,6%) je te sadržaje u nastavi koristilo stalno.
- Osim lekcija u vidu snimljenih televizijskih emisija emitovanih na kanalima RTS-a, nastavnici su prilikom realizacije nastave na daljinu koristili i različite programske aplikacije i platforme. Neke od njih su kreirane namenski za realizaciju nastave na daljinu, a neke od postojećih aplikacija za komunikaciju su prilagođene i korišćene za potrebe nastave.
- Nastavu emitovanu na kanalima Radio Televizije Srbije je podržavala platforma Moodle „Moja škola“. Ovaj softver se uspešno koristi i u obazovnim sistemima drugih država, jer omogućuje interakciju putem testova i samoprocena (Stojanović, 2020).
- „Moja učionica TeslaEDU“ je portal i mobilna aplikacija, odnosno objedinjen paket funkcionalnih modula, koji su, kako autor prikaza ove studije navodi, pažljivo odabrani i integrisani tako da omogućuju optimalno upravljanje celokupnim iskustvom učenja, na

svim obrazovnim nivoima. Platforma obuhvata oblasti pisanja kurseva, upisa i prisustva na kursu, predavanja kurseva, onlajn ocenjivanju, praćenja uspešnosti, evaluacije kurseva i izveštavanja. „Moja učionica TeslaEDU“ omogućava da joj učenici pristupe sa sopstvenih računara, tablet-računara, ili čak sa svojih pametnih telefona - kako u učionici tako i kod kuće. Sa svojih računara učenici mogu proučavati materijale, rešavati kvizove, ostvariti saradnju kroz diskusije na onlajn predavanjima, primati i predavati zadatke, kao i koristiti kalendarske podsetnike vezane za predviđene sadržaje. (<https://www.rasporednastave.gov.rs/lat/alati-uputstva.php>).

- Microsoft je za vreme trajanja kriznog perioda omogućio besplatno korišćenje Office 365 platforme u okviru koje je bila dostupna verzija Teams aplikacije prilagođena za obrazovanje. Platforma je u školama bila dostupna besplatno i omogućena svim nastavnicima, učenicima, profesorima i studentima da organizuju udaljeno izvođenje nastave putem interneta kroz grupni video poziv u kojem nastavnik može sa učenicima da deli i sadržaj svog ekrana, kao i da snima čitav tok časa i učini ga dostupnim svim učenicima iz odgovarajuće grupe.

- Za izvođenje nastave je bila dostupna i aplikacija Zoom. Ova aplikacija je namenjena održavanju onlajn sastanaka i dostupna je u svojoj besplatnoj verziji sa određenim ograničenjima u funkcionalnostima. Za one koje nemaju dostupan drugačiji pristup internetu obezbeđen je besplatan pristup aplikaciji posredstvom mobilnih mreža. (<https://www.rasporednastave.gov.rs/lat/alati-uputstva.php>).

- Aplikacija Viber koja se za komunikaciju koristi već više godina unazad, počela je da se koristiti i za razmenu informacija i za grupnu komunikaciju prilikom realizacije nastave na daljinu. Google Classroom (Gugl učionica) je aplikacija koja olakšava nastavnicima da svoja predavanja zamene online kursevima, ili da određene nastavne sadržaje prenesu u digitalno okruženje. Osmišljena je sa ciljem da pomogne predavačima pri izradi i prikupljanju zadataka. Ovoj aplikaciji đaci mogu pristupiti i preko svojih mobilnih telefona što olakšava upotrebu ove platforme. Takođe, mogu da prate na stranici učionice sve zadatke i nakon izrade da pročitaju svoje ocene i povratne informacije (Čikoš, Tomčić, Dragojević, 2020).

- Primena aplikacija i platformi za učenje na daljinu je bilo neophodno u realizaciji nastave na daljinu i nastavnici su mogli da izaberu one koje im odgovaraju za optimalno postizanje ciljeva nastave. A, za njihovu upotrebu su se ispitani nastavnici opredelili na sledeći način:

- najveći broj (79,9%) koristio je Google učionicu.
- ostale aplikacije je koristilo manje od 10% nastavnika
- 8,2% je koristilo Microsoft Teams,
- 7,4% je koristilo Viber aplikaciju,
- 3,7% koristilo aplikaciju Zoom.

Posmatrano iz ugla vremena prezentovanja nastavnih sadržaja, situacija je sledeća:

- 57,4% nastavnika nastavu je realizovalo uživo, u tačno određeno vreme,
- dok su ostali (42,6%) svoje sadržaje uglavnom prezentovali bez vremenske uslovljenosti, objavom na platformama i aplikacijama.
- Učenici i nastavnici u školi svakog dana provode po nekoliko sati, a tamo se odvija obostrana komunikacija, razmena mišljenja, dobijanje informacija i čuvanje različitih podataka (Šafhalter, 2013)

Iza prethodnih nalaza u pomenutoj studiji navodi se da je za kratko vreme pandemija koronavirusa promenila način rada vaspitno-obrazovnih institucija širom sveta. Autori su uverenja da ove promene ukazuju na to koliko brzo može da se unapredi sistem poučavanja i učenja putem implementacije obrazovnih tehnologija i online platformi za učenje, ali i zaključuju da postoji opasnost da bi ovo dovelo do opasnosti od pada kvaliteta nastave i učenja na duže staze, usled nepravilne primene svih mogućnosti koje nudi obrazovanje na daljinu (Čikoš, et al., 2020). U prilog vome govore sledeći podaci:

- Većina ispitanih nastavnika je prilikom obrade nastavnih sadržaja pripremala nove za svaki

naredni čas (71,9%);

- 19,3% je koristilo nastavne sadržaje koje su imali pripremljene pre pandemije;

- Indikativan je podatak da je digitalne udžbenike i platforme izdavačkih kuća koristilo samo 8,9%, kao i to da tokom odvijanja nastave na daljinu, veći deo ispitanih nastavnika (62,7%) nije organizovalo dodatnu i dopunsku nastavu.

- Obaveza provere znanja i ocenjivanja učenika je u onlajn nastavi, na daljinu bila novina za sve nastavnike. Provera znanja učenika vršena je neposredno, prilikom dolaska malih grupa učenika u školu i taj način provere je koristilo 18,8% nastavnika. Takođe, provera je vršena i „na daljinu“, putem aplikacija koje su nastavnici i đaci koristili u nastavi. Od ukupnog broja ispitanih nastavnika, 16,3% je učenike ispitivalo putem video poziva, a najveći deo nastavnika (64,9%) je pregledalo domaće zadatke nakon što su ih učenici slali putem imejla ili korišćenih aplikacija. Ovaj način provere i ocenjivanja otvorio je pitanje objektivnosti prilikom ocenjivanja; najveći broj nastavnika izrazio se da je samo delimično mogao da bude objektivan (71,5%); 16,6% ispitanika je reklo da je u potpunosti moglo objektivno da oceni učenike, dok se odsustvo objektivnosti u ocenjivanju pojavljuje kod 11,9% nastavnika.

- Interesantno je da se u istraživanju postavlja pitanje organizacije rada sa učenicima kojima je potreban individualizovan pristup u radu, jer IKT pruža te mogućnosti i to je njena velika prednost, ali nastavnici su imali iskustvo da 71,4% učenik nije kod svoje kuće imao tehničke uslove za praćenje nastave na daljinu, te su im nastavnici (87,5%) dostavljali nastavni materijal u štampanoj formi. Nastavnici navode (81,3%) da su pripremali poseban materijal za učenje onim đacima sa kojima se radi po IOP-u, kao i da više od polovina tih učenika nije imalo na raspolaganju pedagoške asistente za onlajn nastavu.

U zaključcima autori navode da je skoro svim nastavnicima ovo bilo prvo iskustvo u “on-line” nastavi, a i različita: pozitivna i negativna. Ali i pored ovih razlika, postoji uverenost ispitanih (79,4%) da će a priprema za to je bila zanemarljiva, tj. skromna. Iskustva nastavnika stečena za vreme rada na daljinu u toku onlajn izvođenje nastave na daljinu i nakon pandemije obuhvatati određene oblike nastave na daljinu, iako su se nastavnici u praksi sretali sa brojnim problemima. Najveći problem za njih je bila nedovoljna materijalna baza, dostupnost tehničkih sredstava za rad (računara, tableta, mobilnih telefona, internet konekcije i dr.) i neadekvatno radno okruženje u smislu otežanih uslova rada od kuće i onlajn odnos koji nije isto što i direktan.licem u lice.. A, problemi su bili i organizacija vremena potrebnog za realizaciju nastavnih sadržaja, kao i slabije predznanje o korišćenju računarskih programa i aplikacija za onlajn nastavu kod nastavnika. Tehnologija današnjice omogućava da se nastava na daljinu sprovodi po istim osnovnim principima nastalim pojavom dopisnih škola – razmenom nastavnog materijala bez prisustva učenika i nastavnika u školama. Kao pozitivna iskustva nastave na daljinu navodi se postojanje novih mogućnosti za obradu i prezentaciju nastavnih sadržaja, a zatim i sticanje novih znanja i iskustava u procesu učenja na daljinu. Ali, iza svega pozitivnog stoji konstatacija da je učenje u odeljenju, dakle u fičroom prisustvu času i onlaj nešto sasvim različito, te da učenike i nastavnike treba sistematski pripremati za ovakav vid rada, tj. treba ozbiljno pripremati učenike za samoregulisano učenje, a ovu funkciju imaju nastavnici, jer IKT pruža velike mogućnosti za sticanje znanja, ali učenike treba osposobiti za to. Uloga nastavnika već odavno nije u predavanju znanja, nego u učenju učenja, tj. poučavanju učenika kako da se samoorganizuju u usvajajnju znanja, a za ovo je potrebna velika umešnost, jer je prva prepreka nedovoljna motivacija učenika za učenje u savremenim izazovima infomacija zabavnog karaktera u programima IKT, a zatim slede metakognitivne veštine, realna percepcija self concepta, ili samopouzdanje, emocionalni stil, stil učenja..., što se sve u neposrednom radu, fizičkoj prisutnosti odvija neposredno, nenametljivo i socijalnoj klimi percepcijama uče učenici jedni od drugih...

Prethodne nalaze potvrpljuje i sledeće u tabeli br. 1 se iz prosečnih vrednosti na subskalama baterije Skale komponenti samoregulacije (šire videti:???) vidi da su u bateriji najviše vrednosti izražene na sledećim subskalama:

Tabela 1. Subskale komponenti samoregulacije

1.	Skala samoregulisanog učenja	3,7664
2.	Skala akademske efikasnosti	3,5598
3.	Skala traženja socijalne pomoći	3,4654
4.	Skala motivacionih strategija	3,380
5.	Skala uverenosti u kontrolu	3. 0394

Prethodni podaci ukazuju na razliku u izraženosti motivacijskih komponenti koje su se svrstale u kompozit koji obezbeđuje uspešnu samoregulaciju, a grupu koja je na drugom kraju kontinuuma skale po izraženosti srednjih vrednosti čine sledeće komponente samoregulacije:

1.	Skala ispitne anksioznosti	2,9825
2.	Suočavanje sa neuspehom	2,9364
3.	Skala atribucije uspeha	2,916
4.	Skala ciljnih atribucija u učenju	2,6497
5.	Skala atribucije neuspeha	2,3339

Kako se iz prethodnih podataka vidi, formirana su dva kompozita po izraženosti srednjih vrednosti, s tim što su nešto niže srednje vrednosti kompozita koji formira negativne predznake samoregulacije, a kao posledicu ima akademski neuspeh. Ovi podaci indikator su međusobnih razlika u komponentama samoregulacije među ispitanicima. A, ovo implicira znatan broj studenata sa amotivacijom, linearnom negativnom motivacijom, gde bez nastavnikove pomoći nema šanse da se i student da se i ovpaga izvule i vrati u normalne okove učenja (Stojanović, et al., 2022)

Metode iz ugla podsticanja samoregulacije učenja u onlajn nastavi

Daće se nekoliko nalaza istraživanja kao ilustracija stanja u oblasti elemenata konstrukta samoregulacije učenja, bez čije razvijenosti teško da se može očekivati učenje koje savremena IKT omogućuje i obećava efikasnost ishoda, dakle, koje treba imati u vidu kada se razmišlja o metodama onlajn nastavi.

Danas su već mnogim istraživanjima (Susilavati & Supriatno, 2020) konstatovani nalazi o pozitivnom odnosu uspeha i nivoa razvijenosti kompetencija samoregulacije učenika i studenata, a smanjene mogućnostima za lice u lice komunikacijom u onlajn nastavi, prihvaćenoj kao spas u situaciji pandemije potrebe za samoregulisanim učenjem uočene su kao velika teškoća, nedostatak i neophodnost, te značajnu pomic vide u stavljanju hipermedije u funkciju samoregulacije učenja, jer su isti za to pogodni u situaciji onlajn nastave. Ovo podrazumeva upoznavanje nastavnika sa teorijskom i dizajnerskom upotrebom hipermedija za učenje. Tako da pošto se pitanje onlajn nastave sve više posmatra kao značajna dopuna učenja i u normalnim uslovima, kao pogodan oblik podrške samoregulacije učenja i poučavanja, hipermedijama se u istraživanjima poklanja sve više pažnje. Tako nalazi studija Wellsa & McCrory, 2011) posmatraju teorijska i dizajnerska pitanja povezana sa upotrebom okruženja za učenje hipermedijama za promovisanje prisećanja, sinteze, integracije i zadržavanja informacija. Autori posmatraju dva različita hipermedijska sistema koji sadrže resurse na složenom istorijskom sadržaju. U eksperimentalnom nacrtu uključene su karakteristike dizajna koje se odnose na složenost, zavisnost od konteksta i međusobna povezanost, kako bi se istakli različiti aspekti njegovog nastavnog sadržaja. Pretpostavljeno je da eksperimentalni faktor podstiče veće postignuće na testovima za sintezu, integraciju i zadržavanje znanja i da ga korisnici bolje vrednuju. Kontrolna varijabla predstavlja isti nastavni sadržaj na rigidniji i dekontekstualizovaniji način i pretpostavljeno je da podstiče veće savladavanje

prisećanja činjenica, ali manje sinteze, integracije i trajnost znanja. Nalazi su pokazali da su učesnici u kontrolnoj grupi mogli da pozovu više refakata, naprave više veza između tema u testu za sintezu zadrže više refakata od učesnika u eksperimentalnoj grupi, ali je konstatovano da razlike u ukupnim performansama za oba hipermedijska sistema nisu bile statistički značajne: nijedan sistem nije imao drugačiji efekat na učenje. Ovo je značajan nalaz, jer konstatuje da iako obećanja hipermedija ostaju ubedljiva, postoje ograničeni dokazi o diferenciranim kognitivnim uticajima zasnovanim na diferenciranom dizajnu (Dillon & Jobst, 2005). Zato istraživači idu korak dalje i nalazi istraživanja Cigler, (Ziegler, 2022) govori o tome da linearni ili indeksirani i/ili dizajni zasnovani na produbljivanju mogu da poboljšaju podsećanje na činjenice. Iza prethodnog zaključuje se da nema strukturnih razlika u hipermedijima koji prate minimalniji dizajn, koji analizira diskretne tačke informacija, te se dalje naglašava potreba da umesto da predstavljaju visoko međusobno povezane informacije koje pomažu u učenju, omoguće korišćenje hipermedija kao sistema nesekvencijalnog, ili nelinearnog teksta, što je sa metodčke tačke gledišta značajno, jer nudi mogućnost da čitaoci slobodno istražuju i povezuju informacije na načine koji za njih imaju smisao, (Nelzon, 1965). Tako da hipermediji, sastavljeni od više povezanih tekstova i drugih oblika medija, poput slika, videa i zvuka, ne garantuju da će proces traženja diskretnih resursa primorati pojedince da mentalno izgrade koherentna razumevanja o tome kako su resursi povezani jedni sa drugima i da ovaj proces kasnije olakšava određene vrste učenja. Sa ovim u vezi su i nalazi Evelanda i Cortese (2006) koji ukazuju da nelinearne veb prezentacije (tj., one koje dozvoljavaju posmatranje u više redosleda) mogu dovesti do smanjenog slobodnog pamćenja i učenja činjeničnih informacija u poređenju sa tradicionalnim linearnim veb dizajnom sličnim štampanom. Njihovi nalazi sugerišu, međutim, da nelinearni dizajn može olakšati učenje o međusobnoj povezanosti predstavljenih informacija.

Isti autori saopštavaju nalaze eksperimentalnog istraživanja na uzorku 172 studenta koji manipulišu dizajnom sajta i motivacijom dizajniranom da testiraju ove različite efekte učenja i da ispituju potencijalni uticaj dve posredničke varijable: selektivnog skeniranja i razrade. Osnovni nalaz je da linearni dizajn sajtova podstiče učenje činjenica, dok nelinearni dizajn povećava gustinu strukture znanja. Međutim, efekti razrade i selektivnog skeniranja su pomešani. Tako bi se nakon prethodnog moglo prihvatiti mišljenje Foltza i Landauer (2002) da sisteme prvo treba empirijski testirati da bi se utvrdilo da li su korisni i upotrebljivi za ono što je nastavniku potrebno, što je u tom trenutku zamislio kao zadatak sebi i učenicima/studentima. U skladu s tim, ako karakteristike složenijih sistema nisu upotrebljivije za razliku od smanjenih, linearnih sistema, onda studije koje navode da linearni sistemi favorizuju učenje na kraju mogu značiti da su nam potrebni bolji dizajni za složene sisteme. Upravo ovaj problem smo imali izražen u Srbiji u pominjanim onlajn sadržajima koje je Ministarstvo prosvete ponudilo učenicima i nastavnicima. Isti autori, takođe, sugerišu da se analiziraju i alternativni modeli. Tako da posmatrano iz metodčkog ugla, nalazi ne favorizuju hipermedije, nego ih, naprotiv, stavljaju u drugi plan u odnosu na nastavni rad lice u lice, kojim posvećeni nastavnici iskustveno u dobroj meri „čitaju“ sa lica učenika i studenata njihova interesovanja, predznanja, razumevanja i sl, i sve ovo koliko se usklađuje sa neposrednim radom. Dakle, prethodno pominjane nalaze istraživanja u ovoj fazi onlajn nastave treba još dobro ispitati i dalje usavršavati. A, ovo zadire i u pitanje koliko je dizajn na adekvatan način odrazio CFT teoriju. Koliko su izabrani principi CFT, zavisnost od konteksta i međusobna povezanost bili dovoljno adekvatno manifestovani u sistemu. Dakle, postoji mogućnost da bi upotreba drugih principa i uključivanje drugih elemenata konstrukta samoregulacije učenja dala drugačije rezultate (šire videti: Gojkov, Stojanović...), što u pomentim nalazima zadire u probleme da nisu uzete u obzir razlike učenika. Jedno od prvih svojstava koje treba imati na umu i u onlajn nastavi, kao i u redovnoj je motivacija. Dakle, značajno je uzeti u obzir pitanje podsticanja interesovanju i/ili motivacije učenika/studenta, koji se neće pokrenuti samo primnom hipermedija, nego to treba u direktnoj komunikaciji podsticati, te njih

utkati u strukturu programa hipermedija, jer motivacija utiče na ishode, kao jedan od osnovnih uslova učenja i poučavanja.

Značajna konstatacija nakon prethodnih nalaza proizilazi iz zaključaka da je učenje hipermedijima neuhvatljivije nego što se u prvi mah čini, s toga sa više opreznosti treba prihvatiti nalaze istraživačkih studija koje ukazuju na buduće trendove, a odnose se na utiske da prilagođavanje individualnim razlikama, uopšte, i stilovima učenja, koje posebno, osvaja mesto u aktuelnim obrazovnim hipermedijskim istraživanjima. Ali, isti autori zaključuju da većina postojećih sistema nema dovoljno uočljive crte holističkog pristupa, te tretira pojedine elemente, ili segmente konstrukta samoregulacije (stilove učenja, metakogniciju, crte ličnosti, samopotvrđenost...). Takođe se ne retko stilovi učenja smatraju dovoljno prediktivnim (Stojanović, et. al, 2022) izolovano od ostalih karakteristika u profilu učenika (znanja, interesovanja, ciljevi), što ozbiljno ugrožava napredovanje u smislu usavršavanja hipermedija za samoregulaciju učenja i razvoja. Ovo ne inače što je inače ozbiljni nedostatak i pretili da uspori njihovu izuzetnu prednost, a u skladu sa tim i primenu, jer uspeh u učenju i poučavanju podrazumeva neizostavno uzimanje u obzir sveobuhvatniji i reprezentativniji profil učenika, bez čega nema uspešne personalizacije učenja, to je razlog zbog čega i neposredna nastava gubi korak sa vremenom, odnosno sa promenama sve jačeg ubrzavanja potreba za samoregulacijom i samoostvarenjima u svetu koji se sve brže menja i postaje sve više nesiguran. Kao koristan način da se opodržati samoregulacija je da se učenici i nastavnici obrazuju da pravilno razumeju stilove učenja i da se bave njima. Dakle, da se jednim i drugim približe suština i načini ovladavanja metakognicijom i svest o stilu učenja, kako bi shvatili svoje snage i slabosti u procesu učenja i istrajavali na samoregulisanju učenja. U skladu sa ovim su i nalazi Popescu (2009) koja je u istraživanju dijagnostikovanja stila u obrazovnom hipermedijskom sistemu učenja učenika pošla od stava da je personalizacija iskustva učenja za svakog učenika važan cilj za obrazovne sisteme, a tačno modeliranje učenja prema učeniku je prvi korak ka postizanju ovog cilja. Ova autorka je modeliranje posmatrala sa stanovišta stilova učenja, za koji smatra da je važan faktor efikasnosti procesa učenja. U kritičkoj metaanalizi dala je pregled postojećih metoda modeliranja, naglašavajući specifičnosti i ograničenja aktuelnih adaptivnih obrazovnih sistema zasnovanih na stilu učenja (LSAES). U mnoštvo modela stilova učenja, autorka vidi kontroverzu, kao posledicu delimičnog preklapanja u korišćenju kompleksa karakteristika, od kojih svaka ima svoj značaj i uticaj, te se zalaže za objedinjavanje istih (tzv. model objedinjenog stila učenja).

Uvođenjem metoda implicitnog modelovanja, zasnovanog na analizi obrazaca ponašanja učenika kontroverza nije bila prevaziđena. Pristup je eksperimentalno potvrđen i prijavljene su dobre stope preciznosti. Ali, autorka zaključuje da bi se komponente modelovanja mogle proširiti kako bi se uzele u obzir perturbacije u pokušajima adaptacije u modelovanju i poboljšavati pragovima težine obrazaca.

Istraživanja (Achterberg et al., 2021, Andrevs et al., 2020) ukazuju da je proces zatvaranja zbog pandemije izazvao razne probleme kod mladih, među kojima su i smanjene mogućnosti da se razviju pozitivne strategije suočavanja sa situacijom, što se odrazilo na ponašanje: dosada, pasivnost, pad učešća u akademskim aktivnostima, vezanost za društvene mreže... Nalazi neuronauke, takođe, ukazuju da socijalna izolacija ima negativne uticaje na nervni sistem i ponašanje, te u situaciji kada izostaje komunikacija licem u lice, smatraju da podrška IKT u interakciji može da umanjuje negativne efekte (Orben et al., 2020).

A, ono što je za naslov ovoga rada značajno su nalazi istraživanja (Susilawati & Supriatno, 2020) koja su se bavila pitanjem načina, ili metoda kojima se tehnologijom može podsticati motivacija za učenje, te konstatuju da u ovu svrhu dobre efekte daju projekti zasnovani na interakciji između nastavnika i studenta, kao i oni koji podržavaju interakciju u grupi u kojoj se omogućuje manifestovanje osećaja kompetentnosti, kao prvom koraku ka motivaciji, a takođe, i stvaranju mogućnosti da se lakše nose sa poteškoćama u samostalnom učenju, efikasnom organizacijom vremena, orijentisanosti ka pristupima na zadatke, na metakognitivne veštine i u istrajavanju ka cilju (Sitar-Taut, 2021). Susilawati & Supriatno (2020) eks-

perimentalnim nacrtom sa jednom grupom (test-retest) nalaze da kombinovano učenje, uz korišćenje WhatsApp-a doprinosi povećanju motivacije za učenje. Preko platforme WhatsApp Messenger, učenje se odvija optimalno jer studenti i nastavnici mogu da komuniciraju i dele PowerPoint datoteke, Microsoft Word datoteke, JPG datoteke, glasovne beleške, video zapise i druge linkove resursa za učenje. Iskustva ove studije su da u primeni aktivnosti učenja i odabiru medija za učenje treba da se prilagode kontekstu okruženja u učenju, a ne nametanje određenih aktivnosti i metoda je mudar korak u predstavljanju iskustava učenja studentima, jer ne postoji jedinstvena metoda koja se može koristiti za sve situacije i sve pojedince. Prajana (2017), takođe, se u istraživanju konstatuje da je način na koji se IKT koristi kao medij učenja bio u stanju da stvori efektivno učenje, jer studentima pruža bolje i brže prilike za učenje da učitavaju materijal koji se predaje, prikazuje zadatke u diskusiji između studenata i učenika/studenta može da se organizuje konsultacija sa nastavnicima van formalnih časova nastave. Njegovo iskustvo u primeni WhatsApp aplikacije je da je ista pogodna, jer je mobilnim telefonom i društvenim mrežama zasnovana na webu i integriše se sa različitim aplikacijama koje se koriste za komunikaciju sa drugim korisnicima, počevši od obrazovanja, poslovanja, zabave i sl. Isti autor zaključuje da aplikacije koje se danas razvijaju funkcionišu sa sajtova društvenih mreža, poput časkanja ili emitovanja poruka su već široko korišćene, ali se u ovom istraživanju nalazi da se iste mogu više koristiti za saradnju i deljenje informacija sa svrhom e-učenja. Kako se iz prethodnih kratkih skica teorijskih i dizajnerskih pitanja upotrebe hipermedija za učenje vidi ostalo je još dosta prostora za dalja istraživanja načina kojima bi isti bili efektivniji na polju podsticanja samoregulacije učenja studenata. Posebno mesto spoticanja su teškoće u strukturisanju komponenata modelovanja, radi personalizovanja iskustva učenja, što ostaje i dalje kao otvoreno metodološko pitanje, koje svakako, ima posledice u praksi, te istraživači tragaju dalje za utvrđivanjem kompleksa karakteristika čijim bi se objedinjavanjem što više približili potrebama pojedinca u korišćenju hipermedija za podsticanje samoregulacije učenja, a pre svega motivaciji za učenje. Nakon prethodnih napomena daće se nekoliko nalaza istraživanja koautora ovoga teksta koji bi se mogli smatrati argumentacijom prethodnih stavova, kao i praktičnim aspektom stanja u našoj didaktičkoj stvarnosti.

Empirijska argumentacija za konstrukciju metodičkog konteksta onlajn nastave

Izdvojiće se samo neki nalazi iz istraživanja koja su tragala za odgovorima značaja u doprinosu metoda podsticanju motivacije, metakognicije, crtama ličnosti, stilovima učenja i nastavnim stilovima, kao značajnim faktorima u izborima metoda za personalizaciju učenja u onlajn poučavanju i kao argumentacija u prilog težnji za holističkim pristupom i korišćenjem prednosti onlajn nastave u smislu personalizacije i mentorskog vođenja. Detalji o teorijskim osnovama i metodološkim nacrtima mogu se videti u radovima, datim u spisku referenci.

1. Dakle, traganjem za odgovorom na pitanje o značaju međusobnog odnosa nastavnih i stilova učenja studenata i kako se ovo reflektuje na samoregulaciju učenja darovitih studenata i njihova akademska postignuća došlo se do sledećih nalaza:

- Utvrđeni su signifikantni odnosi između nastavnih stilova i stilova učenja studenata. Posebno je ovo primetno kod akademski darovitih studenata koji imaju izraženiji refleksivni stil učenja u odnosu na ostale studente, što se nije našlo kod stilova nastave.
- Razlike su se javile između prihvatanja nastavnih stilova, od kojih je emancipacijski /aktivni/ bio najbolje prihvaćen od većine studenata, a ne puno manje značajan je i e-nastavni stil.
- Neadekvatan /negativan/ nije bio korelativan ni sa jednim stilom učenja.
- Emancipacijski i e- nastavni stilovi se strukturno, u smislu didaktičkih instrukcija i mentorskih načina vođenja malo razlikuju; suštinska razlika je da je nekim studentima više odgovarala primena e- materijala za učenje, a instrukcije i nivoi kognitivnih zadataka bili su isti. Tako da bi se dalo zaključiti da suština odnosa nastavnih i stilova učenja, te razlika između akademski darovitih i ostalih studenata, nije vezana samo za nastavne stilove, nego je za ovo

zaslužna značajnost razlika u metakognitivnim strategijama u korist akademski darovitih studenata, što dalje objašnjava razlike u uspehu akademski darovitih i ostalih.

- To što se razlika nije videla kod nastavnih stilova je jasno, jer emancipatorni i e- nastavni stil imaju u strukturi odlike koje pokreću samoregulaciju, što odgovara, kako se videlo svim studentima, ali onima koji ne manifestuju akademska postignuća na visokom stepenu nedostaju metakognitivne strategije, kojima nedostaju mehanizmi koji pokreću sposobnosti ka manifestovanju izvršne inteligencije (Sterberg, ???), što sposobne u nekom momentu može da ukoči, a kao posledica javljaju se teškoće u kognitivnom funkcionisanju, uglavnom, zbog neadekvatnih obrazaca samoregulacije učenja, odnosno podržane diskriminativne prirode proaktivnih i odbrambenih obrazaca samoregulacije, posebno se ovo manifestuje kao: depresivni obrasci, samoregulacija neprilagođena akademskim ciljevima...

- Prethodni nalazi iz ugla metodike jasno ukazuju na potrebu da nastavnici mogu više vremena da posvete upoznanju stilova učenja studenata, ali i da uoče uzroke nauspeha, načine njihovog manifestovanja i mentoski prilagode stilove vođenja za prevazilaženje ovih situacija. Ovo je nalaz koji zalazi u vode obrazovne politike, standarda kojima se regulišu obaveze nastavnika, broj studenata sa kojima sarađuje..., kako bi studente vratili ka metakognitivnim strategijama sa akademskim predznakom. Jer neuspeh u samoregulaciji učenja je često povezan sa depresivnim obrascem kognitivnih i motivacionih uverenja i strategija kao što su unutrašnje atribucije neuspeha i nestabilnosti, spoljašnje atribucije uspeha, bespomoćnosti, odugovlačenja i apatije, te od darovitog, uspešnog studenta, dobijamo „divlje“, neprilagođeno ponašanje i pad u neuspeh.

- Ovakav zaključak potvrđuju i nalazi dobijeni ocenama studenata o adekvatnosti nastavnih stilova i drugim faktorima njihovih postignuća. Daroviti studenti pridali su, ipak, veći značaj i nastavnom stilu kao faktoru sopstvenog samoostvarenja.

2 Odnos afektivnih i nastavnih stilova:

Posmatranje korespondentnosti afektivnih stilova, nastavnih stilova, kompetencija za pamćenje i rezonovanje i uspeha dalo je sledeće nalaze:

- Uravnoteženost kao afektivni stil je negativno povezan sa stilovima zakočenost i impulsivnost, što je očekivano.

- Kada se pogleda odnos nastavnih i afektivnih stilova postoji slaba pozitivna povezanost između uravnoteženog afektivnog i fleksibilnog i e-nastavnog stila, i slaba negativna povezanost sa negativnim nastavnim stilom.

- Povezanosti sa ocenom su generalno vrlo slabog intenziteta, jedina povezanost koja ostvaruje značajnu povezanost je negativna korelacija između negativnog nastavnog stila i ocene.

- Sa ocenom značajnu povezanost ostvaruje još i skala Kompetencije za rezonovanje.

3 Motivacione strategije kao komponenta samoregulacije učenja i akademske efikasnosti studenata /učenika/ i dizajniranje hipermedijskih sistema učenja IKT za samoregulaciju učenja studenata.

- Nalazi do kojih se došlo idu u prilog konstataciji da se ova komponenta može uzeti kao relevantan činilac samoregulacije učenja, jer se pokazalo da motivacione strategije imaju statistički značajnu prednost kod akademski darovitih studenata u odnosu na ostale.

- Ali, nalazi ukazuju i na činjenicu da postoji grupa komponenti, koja je u izvesnom smislu homogenizovana, a odnosi se na atribuciju uspeha, neuspeha, uverenosti u kontrolu i ispitnu anksioznost. Njihove prosečne vrednosti nisu visoke, ali ne i zanemarljive. Iako ove komponente nisu bile direktan predmet posmatranja, njihovim grupisanjem na drugom polu skale doprinosa u samoregulaciji učenja, skrenule su pažnju ka razmišljanju o njihovoj vezi sa neuspehom u samoregulaciji učenja, a korak bliže ka vezi sa depresivnim obrascem kognitivnih i motivacionih uverenja i strategija, kao što su stabilne, unutrašnje atribucije neuspeha i nestabilne, spoljne atribucije uspeha, bespomoćnost, odgađanje i apatija (Lončarić, 2014).

U klaster analizi konstatovano je da su akademski daroviti studenti samoregulišućim strategijama uspeali da drže pod kontrolom negativne tendencije navedenih atribucija, da koče njihovo dejstvo, aktiviraju proaktivni obrazac samoregulacije i ciljne orijentacije u učenju, te sticanjem veština u izvođenju zadataka, stizali do voljnih procesa koji pokreću i održavaju delovanje do ostvarenja cilja i postizanja uspeha. Ovo je značajan nalaz, jer ukazuje na mogućnosti da se u neposrednom nastavnom radu (najbolje bi bilo da je isti što više mentorski), mogu prepoznati studenti koji imaju nizak osećaj samoeфикаsnosti u učenju, nisku motivaciju za postignućem i trudom, kao i da imaju negativnu sliku o vlastitom akademskom samopoimanju, jer su usled učestalih neuspeha zatvoreni u vlastiti osećaj bespomoćnosti koji ih vodi daljim neuspesima, dakle, da mogu da prepoznaju depresivni obrazac izostanka samoregulacije učenja, kojim smanjuju svoju aktivnost i povlače se iz zadataka i interakcija. Nalazi ukazuju na činjenicu da se ovo događa i akademski darovitim studentima, ali se proaktivnim obrascima izvlače iz ovakvih kriza. Dakle, samoregulacijom akademski daroviti uspevaju da pokrenu procese kojima održavaju delovanje do ostvarenja cilja i postizanja uspeha, a to ih razlikuje od ostalih (Gojkov Rajić, et al, 2021).

- Nalazi upućuju i na saglasnost sa drugim istraživačima (Wigfield & Eccles, 2000), koji tvrde da elementi motivacije imaju zajedničke karakteristike – pokreću na aktivnost određene vrste u različitom stepenu, usmeravaju aktivnost ka nekom cilju i čine osobu spremnom da se bavi aktivnošću s više ili manje posvećenosti određeno vreme. Kako se iz nalaza vidi, motivacija za učenje manifestovala se pod uticajem unutrašnjih faktora, ali i onih koji su prisutni u društvenom i prirodnom okruženju studenata. Prema tome, pored internih faktora koji su pod kontrolom studenata, važni su i faktori koji zavise od nastavnika, kao i kontekstualni faktori. (Gojkov Rajić, et al, 2021). Svaki student razvija tokom učenja određenu motivacionu strukturu, koju, s jedne strane, čine ponašanja pri učenju (određene aktivnosti, istrajnost, ostvarenje ciljeva učenja, kvalitet učenja) i, sa druge strane, sopstvena motivaciona uverenja i strategije (Wigfield & Eccles, 2000). Svemu ovome može da bude značajna pomoć dobro strukturisani hipermedijski sistem učenja, odnosno dobro dizajnirani IKT sadržaji učenja i poučavanja, bez kojih nastavnici ve ovezhteve teško mogu da savladavaju u sadašnjoj organizaciji učenja i poučavanja (Lucić, 2021)..

U zaključku se daju dalji osvrti na nekoliko značnih elemenata samoregulacije iz više istraživanja, koji su se kao indikativni nametali za metodički okvir ovoga rada.

Zaključne sugestije za moguća metodička rešenja

- Za metodičke aspekte, kojima se ovaj tekst bavi bitan je zaključak da se samoregulacija vezuje za pitanje proaktivnog principa kao suštinske karakteristike ovog konstrukta i isti ističe kao pristup učenju kojim osobe transformišu vlastite mentalne sposobnosti u akademske veštine (Lončarić, 2014). A, ovo se dalje vezuje za nalaze da je bitno da u procesu samoregulacije osobe učestvuju u procesu učenja tako što pokreću sopstvene metakognitivne procese, motivacione resurse i usmeravaju misli i osećanja u pravcu ostvarivanja postavljenih ciljeva (Zimmerman, 2002; 2001).

- Osnovni elementi proaktivnih aktivnosti vide se u samostalnom postavljanju ciljeva, ličnoj inicijativi, istrajnosti, praćenju napretka i veštini prilagođavanja (Zimmerman, 2001), u čemu je uloga nastavnika nezamenljiva, jer nije mali broj učenika, pa i studenata koji nisu u određenom trenutku u stanju. To sami da učine na adekvatan način, jer da sami namerno preduzimaju određene strategije, procese, ili tragaju za odgovorima usmerenim ka određenim akademskim postignućima traži ciklični proces u kome osobe nadgledaju uspešnost svojih strategija učenja (Zimmerman, 2001). Za ove ne lake trenutke za ulenuke, kao i za one koji rade sa njima većina modela, proizašlih iz shvatanja samoregulacije, kako sugerišu istraživači poput Carvera i Scheiera (1981), razmatra petlje, povratne informacije tokom učenja, koje se odnose na ciklički proces u kome studenti nadgledaju uspešnost svojih strategija učenja. Dakle, nastavnik je od velike pomoći, ako je tu da na vreme ukaže na put kojim će se uspešno rešiti problem, a time i usvaja tehnike metakognicije..

- Trendovi u obrazovanju unazad dve decenije, ako ne i tri, ne daju argumente za procene da se obrazovanje organizuje tako da bi išlo u pravcu stimulišućih situacija u smislu proaktivnog odnosa i samoregulišućih veština suočavanja sa teškim zadacima ili frustrirajućim preprekama pri ostvarivanju ciljeva (Carvera i Scheiera, 1981). Zato se i dalje nailazi na problem nalaza niskih obrazovnih postignuća u PISA, TIMS i drugim praćenjima obrazovnih postignuća, a isti je pre dve decenije smatran pitanjem nepostojanja, ili smanjenja standarda, te kao takav pokrenuo je talas novih reformi na podizanju obrazovnih standarda čija je suština bila usmerena ka uvođenju većeg broja obaveznih predmeta u kurikulumima i češće kontrole postignuća, kao uslov za napredovanje kroz obrazovne nivoe, odnosno kao sredstvo spoljašnje motivacije u funkciji obezbeđivanja znanja za postizanje očekivanih obrazovnih standarda. A, ovo za metodičku praksu znači da se fokus učenja i poučavanja okreće ka kvalitetu znanja i umenja, kao standarda učenja i poučavanja, a ne podsticanja samopouzdanja, nego samoefikasnosti (Zimmerman, 2001, Zimmerman & Kitsantas, 2002). Sadašnje stanje u obrazovanju u Srbiji, prema izjavama nastavnika osnovnih i srednjih škola, a i fakulteta, kao i nalazima istraživanja, od kojih se jedno dato i u ovoj studiji u skraćenom prikazu, govore da je potrebno da se uradi nešto slično, jer se vrednovanje obrazovnih efekata vrši sporadično; ono što se dobija testiranjima širih razmera TIMS, PISA..., ne interpretira se na pravi način i ne odražava se adekvatno na promene u kurikularnom pristupu, te nije realno da se očekuju visoka akademska postignuća, dosezanje visokih obrazovnih standarda, jer se ne vide sigurni znaci podsticanja motivacije i proaktivnosti u ostvarivanju akademskih postignuća. Smatra se, dakle, da ni pristup usmeren ka standardima ne uzima u dovoljnoj meri proaktivnu poziciju učenika u procesu učenja i značaj njegovog osvešćivanja o značaju postavljanja sopstvenih ciljeva i predanost istima, bez čega nema motivacije, a to znači da nema ni očekivanih postignuća. Jer se i u ovom pristupu ciljevi postavljaju spolja u standardima kojih nije učenik svestan, jer nije participirao u njihovom donošenju, a nisu mu ni ponuđeni za osvešćeno prihvatanje, što bi sa sobom nosilo i izvesnu odgovornost za njihovo ostvarenje, a time i za akademska postignuća (Stojanović, 2020). Uz neadekvatno praćenje postignuća, za očekivati je da ista ne budu u skladu sa očekivanjima, a učenici nisu u dovoljnoj meri svesni svoje odgovornosti u svemu ovome, te atribucija za neuspeh ima po pravilu adresu usmerenu ka spoljnim faktorima (Sitar-Tăut, 2021). Pimtrič (2004) govori o didaktici usmerenoj ka učeniku, koja za razliku od tradicionalne, treba više prostora da mogućnostima da učenik bira ciljeve i reguliše sopstvene aktivnosti i kontekst u kome se učenje odvija. Isti autor smatra da je davanje slobode učenicima da u projektnim aktivnostima dođu do izražaja njihove ideje o načinima rešavanja postavljenih zadataka i dosezanja ciljeva, u komunikaciji sa drugima u grupnim aktivnostima, učestvovanju u formulisanju kriterijuma za vrednovanje njihovog rada, osnov za sticanje više uslova za razvoj autonomije koja uključuje, odgovornost i kompetencije samoregulisano učenje. Iza prethodnog, možda ima mesta pitanju u kojoj meri je davanje slobode vezano za nivo osposobljenosti za samoregulaciju, a vezano za ovo je i pitanje dokle dosežu efekti projektnog učenja, ili mogu li se svi ciljevi ostvarivati projekt metodom, tj. da li je ista u svim obrazovnim situacijama najdelotvornija? Jedan od odgovora bio bi poziv na poznatu činjenicu da nema univerzalne metode i da se kombinacijama više njih, uz personalizaciju istih u odnosu na kognitivni stil učenika, stil učenja, crte ličnosti i sl., najbolje postižu željene akademske performanse (Stojanović, et al., 2022). Nalazi (Gojkov-Rajić et al., 2021) ukazuju i na potrebu da proces učenja pre jasno prisutnog potrebnog nivoa samoregulacije treba da prati spoljna motivacija, kao potpora samoregulaciji, što uključuje i ozbiljnije bavljenje upućivanjem učenika/studenta, ako još nisu dosegli podrazumevani nivo, ili ako je isti oslabio, uz samovrednovanje, kao značajan korak u samoregulaciji učenja. Pregled istraživanja motivacijskih strategija za učenje (Gojkov-Rajić et al., 2021) vodi ka zaključku da se teorija samoregulisano učenja posmatra kao nova perspektiva, koja stavlja akcenat na odgovornost subjekta, radikalno menja njegov odnos i obaveze tako što se polazi od pretpostavke da studenti treba da budu

svesni mogućnosti da utiču na svoje akademske performanse, kao i da se mogu uputiti u načine kojima to mogu ostvariti. U radovima čiji su samo nalazi prikazani u skraćenom vidu i bez koomentara videće zainteresovani da ovakvih pojedinaca, čak, i na studijama nije malo, i da je to jedan od razloga za napuštanje studija koji je u vrhu liste među drugima. Ovim su i interesovanja istraživača usmerena na ulogu nastavnika u smislu upućivanja studenata u načine samoregulacije metakognitivnih i motivacijskih strategija učenja, proaktivan odnos prema odabiru ciljeva učenja, strukturisanju sadržaja i odlučivanju o načinima učenja i poučavanja (Zimmerman, 2001). A, ovo znači, da ako već nije do tada dosegao ovaj stepen samoregulacije, studenta je neophodno usmeriti ka razvoju metakognitivnih i drugih komponenti samomotivacije učenja. Jer, kako Lončarić (2014) zaključuje, nalazi istraživanja (Ghatala et al., 1985), uglavnom, idu u pravcu zaključaka da se slaba samoregulacija učenja odražava na akademski uspeh, kao i da je ista posledica nedovoljne upućenosti u samoregulišuće strategije.

Sušтина prethodnih zaažanja opisuje se kao neupućenost u načine, veštine samoregulacije (sredstvo) kojim bi studenti došli do željenih ishoda (cilj), što ne znači da je upućenost u veštine samoregulacije dovoljan uslov za sigurno samoregulisano aktivnosti učenja. Dakle, nađeno je u straživanjima da studenti vladaju veštinama samoregulacije učenja, ali drugi faktori, poput motivacije, crta ličnosti, sredinskih okolnosti i sl., posreduju u tome da do samoregulisano aktivnosti studenata ne dođe (Ђорђић, et al., 2021).

Kognitivisti kao osnovne pokretače u korišćenju motivacionih strategija vide percepcije studenata o korisnosti tih strategija (Ghatala et al., 1985), takođe i kao značajne faktore uspeha i obratno. Za praksu je ovo značajno, jer je pozitivna procena subjekta da sredstva kojima vlada može doći do očekivanih, ili željenih ishoda (Gojkov Rajić i Prtljaga, 2016), a za ovo je mala pomoć nastavnika od velike koristi učeniku/studentu.

Teoretičari socijalne kognicije naglašavaju važnost percepcija samoeфикаsnosti za motivaciju studenata pri korišćenju određene strategije samoregulacije učenja (Bandura, 2006; Zimmerman, 2000). Za nastavnike su važni i nalazi koji potvrđuju njihova iskustva da samoregulacija učenja često ne ide lako, a posebno ne sama od sebe, nego zahteva ulaganje vremena, kognitivnu kontrolu, opreznost, potiskivanje suprotstavljenih ciljeva i ulaganje različitih resursa za samoregulaciju (Zimmerman, 2000), kao i da bi ishodi ovakvih napora bili uspešni, neophodno je i da isti budu dovoljno privlačni studentima, da bi ih motivisali za samoregulisano učenje. A, za tom privlačnošću može da traga samo nastavnik koji dobro poznaje učenika/studenta.

U napomenu “važno” svrstavaju se i ciljevi učenja, jer nalazi ukazuju na činjenicu da se posledice nedostatka ciljne orijentacije manifestuju u stvaranju neakademskog identiteta i odbijanju akademskih postignuća, kao suprotnog ciljevima njihove referentne grupe i ličnim ciljevima, koje nastavnici lako uočavaju na časovima licem u lice (Lončarić, 2014). Ne retko, u ovakvim situacijama prihvataju se alternativni ciljevi i vrednosti, koji se manifestuju u vidu zaštite samopoštovanja, koji vode ka korišćenju odbrambenog obrasca samoregulacije, radi zaštite ega. Uz prethodno, idu specifični obrasci atribucija kao što su: spoljna atribucija neuspeha, izbegavanje zadatka, kognitivna neuključenost, površinsko kognitivno procesuiranje i samohendikepiranje. A, neuspeh dalje, ne retko, vodi ka depresivnom obrascu kognitivnih i motivacijskih uverenja i strategija kao što su stabilne, unutrašnje atribucije neuspeha i nestabilne, spoljne atribucije uspeha, bespomoćnost, odgađanje i apatija (Lončarić, 2014). Nastavnici ovo prepoznaju kao obrsce u kojima je očitо smanjivanje aktivnosti i povlačenje iz zadataka i interakcija, samopotvrđivanje usvojene sheme o vlastitoj nesposobnosti i izbegavanje situacije koje im u tom smislu mogu doneti dodatne prilike za vlastito negativno samovrednovanje i negativne emocije. U najgorem slučaju, mogu aktivno i kreirati takve situacije, koje ako nastavnik na vreme uoči, mogu da se promene (šire videti: Lončarić, 2014). Nalazi u odnosu na prethodno ukazuju na mogućnost delovanja u smislu korekcija u samoregulaciji, a siguran put vodi putem vraćanja na motivacijske strategije kao značajne

komponente samoregulacije učenja. Jedan od prvih koraka koji nastavnici u ovim situacijama prihvataju je pokušaj vraćanja samoregulacije za koji se sugerše da delotvorno deluje proaktivni princip, kao suštinska karakteristika samoregulacionog konstrukta i isti ističe kao pristup učenju kojim osobe transformišu vlastite mentalne sposobnosti u akademske veštine (Lončarić, 2014). Jer ovo je u skladu sa savremenim shvatanjima da u procesu samoregulacije osobe učestvuju u procesu učenja tako što pokreću sopstvene metakognitivne procese, motivacione resurse i usmeravanjem misli i osećanja u pravcu ostvarivanja postavljenih ciljeva (Zimmerman, 2002; 2001). A, ovo se, iako teže, mentoskim instrukcijama nastavnika može podsticati i u onlajn nastavi. Osnovni elementi proaktivnih aktivnosti vide se u samostalnom postavljanju ciljeva, ličnoj inicijativi, istrajnosti, praćenju napretka i veštini prilagođavanja (Zimmerman, 2001). Ali, ovo samostalno ne znači da će oni koji su upali u stanje depresije, ili drugih odbrambenih procesa atribucije moći bez pomoći nastavnika to da izvedu. Dakle, nastavnikova uloga je ovde nezamenjiva. On je faktor pokretanja učenika u pravcu namernog preduzimanja određenih strategija, procesa, ili odgovora usmerenih ka određenim akademskim postignućima, a podrazumeva se, pomenuti ciklični proces u kome osobe nadgledaju uspešnost svojih strategija učenja (Zimmerman, 2001). A, sve prethodno podrazumeva dobre programske alate i dovoljno vremena za posvećivanje nastavnika pojedincima, onoliko koliko njihove potrebe zahtevaju, sve dok ovi ne dostignu potrebne nivoe motivacije i metakognitivne veštine da mogu sami da se sakoregušu.

Reference:

- Achterberg, M., Dobbelaar, S., Boer, O. D., & Crone, E. A. (2021). Perceived stress as mediator for longitudinal effects of the COVID-19 lockdown on well-being of parents and children. *Scientific Reports*, 11(1), 1-14. <https://doi.org/10.1038/s41598-021-81720-8>
- Andrews, J. L., Foulkes, L. & Blakemore, S. J. (2020). Peer influence in adolescence: public-health implications for COVID-19. *Trends in Cognitive Sciences*, 24, (8), 585–587. <https://doi.org/10.1016/j.tics.2020.05.001> Available at: <http://repository.uin-malang.ac.id/6923/1/6923%20jurnal%20UM%202020%2013670-20567-1-SM.pdf> (Accessed: 16.07.2021). (<https://www.rasporednastave.gov.rs/lat/alati-uputstva.php>).
- Bandura, A. (2006). Guide for constructing self-efficacy scales. In F. Pajares & T. Urdan (Eds.). *Self-efficacy beliefs of adolescents*, (Vol. 5., pp. 307-337). Greenwich, CT: Information Age Publishing
- Bayer, A., Grossman, J. B., & DuBois, D. L. (2015). Using volunteer mentors to improve the academic outcomes of underserved students: The role of relationships. *Journal of Community Psychology*, 43(4), 408–429. <https://doi.org/10.1002/jcop.21693>.
- Bogdanović, I. Čavić, M.(ur.) (2021), Informacione nastavne tehnologije, neminovnost i/ili potreba IV Didaktička konferencija Predmetne didaktike - ZBORNIK RADOVA 2 Izdavač: Društvo predmetnih didaktičara Srbije, Online: <http://metodike.bio.bg.ac.rs/izdavacka-delatnost> CIP - Katalogizacija u publikaciji Biblioteke Matice srpske, Novi Sad 371.3(082) 37.026(082) Način pristupa (URL): <https://metodike.bio.bg.ac.rs/izdavacka-delatnost>. ISBN 978-86-918423-6-9 a) Nastava - Metodika - Zbornici b) Didaktika - Zbornici COBISS.SR-ID 68281097.
- Carver, C. S. & Scheier, M. F. (1981). Attention and self-regulation: A control-theory approach to Cause better performance, interpersonal success, happiness or healthier lifestyles?, *Psychological Science in the Public Interest*, 4(1), 1-44.
- Čikoš, K., Tomčić, L., i Dragojević, T. (2020). Pandemija covid-19: odgovor visokog obrazovanja na novonastale promene, Зборник радова VII Међународна конференција Економског факултета Брчко, 7, 65-72.
- Dillon, A., & Jobst, J. (2005). Multimedia Learning with Hypermedia. In R. E. Mayer (Ed.), *The Cambridge handbook of multimedia learning* (pp. 569–588). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511816819.035>.
- DuBois, D. L., Holloway, B. E., Valentine, J. C., & Cooper, H. (2002). Effectiveness of mentoring programs for youth: A meta-analytic review. *American Journal of Community Psychology*, 30(2), 157–197. <https://doi.org/10.1023/A:1014628810714>.
- DuBois, D. L., Holloway, B. E., Valentine, J. C., & Cooper, H. (2002). Effectiveness of mentoring programs for youth: A meta-analytic review. *American Journal of Community Psychology*, 30(2), 157–197. <https://doi.org/10.1023/A:1014628810714>.
- Eby, L. T., Allen, T. D., Evans, S. C., Ng, T., & DuBois, D. L. (2008). Does mentoring matter? A multidisciplinary meta-analysis comparing mentored and non-mentored individuals. *Journal of Vocational Behavior*, 72(2),

- 254– 267. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2007.04.005>.
- Eby, L. T., Allen, T. D., Hoffman, B. J., Baranik, L. E., Sauer, J. B., Baldwin, S., ... Evans, S. C. (2013). An interdisciplinary meta-analysis of the potential antecedents, correlates, and consequences of protégé perceptions of mentoring. *Psychological Bulletin*, 139(2), 441– 476. <https://doi.org/10.1037/a0029279>.
- Foltz, P. i Landauer, T. K. (2002), The supermanual interactive electronic technical manual; <https://www.researchgate.net/publication/250247815-The-supermanualinteractive-electronic-tehcnical-manual>
- Ghatala, E. S., Levin, J. R., Pressley, M. & Lodico, M. G. (1985). Training cognitive strategy monitoring in children. *American Educational Research Journal*, 22, 199-215. <https://doi.org/10.2307/1162840>.
- Gojkov Rajić, A. Stojanović, A., Šafranj, J., Gojkov, G., (2021), Didaktički aspekti samoregulacije učenja darovitih [Elektronski izvor] / Beograd : Srpska akademija obrazovanja, ISBN 978-86-89393-16-3, COBISS.SR-ID 33049865; Dostupno na: http://www.sao.org.rs/documents/2021/didakticki_aspekti_samoregulacije_ucenja.pdf
- Gojkov-Rajić, A., Prtljaga, J. (2016). Digital Technologies and Student Autonomy in Foreign Language Learning. U: Barković, D., Runzheimer, B. (ur.). *Interdisciplinary Management Research XII* (697-705). Opatija: Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek, Croatia, Postgraduate Studies Management, Hochschule Pforzheim University.
- Goldner, L., & Mayseless, O. (2009). The quality of mentoring relationships and mentoring success. *Journal of Youth and Adolescence*, 38(10), 1339– 1350. <https://doi.org/10.1007/s10964-008-9345-0>.
- Gomerčić, Lj (2022), Encouraging Self-Regulated Learning in Kindergarten, *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education (IJCRSEE)*, Vol. x, No. x, 2022, doi: 10.23947/2334-8496xxx-u štampi.
- Harris, J. T., & Nakkula, M. J. (2008). Youth Mentoring Survey (Unpublished measure). Fairfax, VA: Applied Research Consulting.
- Holmes, S., Redmond, A., Thomas, J., & High, K. (2012). Girls helping girls: Assessing the influence of college student mentors in an afterschool engineering program. *Mentoring & Tutoring: Partnership in Learning*, 20(1), 137– 150. <https://doi.org/10.1080/13611267.2012.645604>.
- <https://www.rasporednastave.gov.rs/lat/alati-uputstva.php>
- Kalamković, S., Halaši, T., & Kalamković, M. (2013). Učenje na daljinu primijenjeno u nastavi osnovne škole, *Croatian Journal of Education: Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, Vol. 15, Sp. Ed. 3, 251-269.
- Kern, L., Harrison, J. R., Custer, B. E., & Mehta, P. D. (2019). Factors that enhance the quality of relationships between mentors and mentees during Check & Connect. *Behavioral Disorders*, 44(3), 148– 161. <https://doi.org/10.1177/0198742918779791>
- Lončarić, D. (2014). Motivacija i strategije samoregulacije učenja - Teorija, merenje i primena, Učiteljski fakultet u Rijeci ISBN 978-953-7917-03-6.
- Nakkula, M. J., & Harris, J. T. (2005). Assessment of mentoring relationships. In D. L. DuBois & M. J. Karcher (Eds.), *Handbook of youth mentoring* (pp. 100– 117). Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Nelson, Theodor Holm (1965). "Complex information processing: a file structure for the complex, the changing and the indeterminate". *ACM '65: Proceedings of the 1965 20th National Conference*. ACM: 84–100. doi:10.1145/800197.806036. ISBN 9781450374958. S2CID 2556127
- Orben, A., Tomova, L., & Blakemore, S. J. (2020). The effects of social deprivation on adolescent development and mental health. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 4(8), 634-640. [https://doi.org/10.1016/S2352-4642\(20\)30186-3](https://doi.org/10.1016/S2352-4642(20)30186-3).
- Parra, G. R., DuBois, D. L., Neville, H. A., Pugh-Lilly, A. O., & Povinelli, N. (2002). Mentoring relationships for youth: Investigation of a process-oriented model. *Journal of Community Psychology*, 30(4), 367– 388. <https://doi.org/10.1002/jcop.10016>.
- Popescu. E. (2009), Diagnosing Students' Learning Style in an Educational, Hypermedia System, DOI:10.4018/978-1-60566-392-0.ch011.
- Prajana, A. (2017), Pemanfaatan aplikasi WhatSapp untuk media pembelajaran dalam lingkunganuin Ar-raniry banda aceh, *Cyberspace Jurnal Pendidikan Teknologi Informasi* 1(2):122, DOI:10.22373/cs.v1i2.1980.
- Rhodes, J. E., Spencer, R., Keller, T. E., Liang, B., & Noam, G. (2006). A model for the influence of mentoring relationships on youth development. *Journal of Community Psychology*, 34(6), 691– 707. <https://doi.org/10.1002/jcop>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2002). Overview of Self-Determination Theory: An Organismic Dialectical Perspective. In E. L. Deci, & M. R. Ryan (Eds.), *Handbook of Self-Determination Research* (pp. 3-33). Rochester, NY: University of Rochester Press.
- Sitar-Tăut, D. A. (2021). Mobile learning acceptance in social distancing during the COVID-19 outbreak: The mediation effect of hedonic motivation. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 3(3), 366-378. <https://doi.org/10.1002/hbe2.261>.
- Sl. Glasnik RS, br 109/2020.
- Sternberg, R. J. (2005a). The theory of successful intelligence. *International Journal of Psychology*, 39, 189–202.
- Sternberg, R.J. (2005b). Intelligence, competence and expertise. In: A. J. Elliot, C. S. Dweck (Eds.), *Handbook*

- of competence and motivation (pp. 15-31). New York, NY: The Guilford Press.
- Stoeger, H., & Ziegler, A. (2012). Wie effektiv ist Mentoring? Ergebnisse von Einzelfall- und Meta-Analysen [How effective is mentoring? Results of case studies and meta-analyses]. *Diskurs Kindheits- und Jugendforschung*, 7(2), 131–146.
- Stoeger, H., Debatin, T., Heilemann, M., & Ziegler, A. (2019). Online mentoring for talented girls in STEM: The role of relationship quality and changes in learning environments in explaining mentoring success. In R. F. Subotnik, S. G. Assouline, P. Olszewski-Kubilius, H. Stoeger, & A. Ziegler (Eds.), *The Future of Research in Talent Development: Promising Trends, Evidence, and Implications of Innovative Scholarship for Policy and Practice*. New Directions for Child and Adolescent Development, 168, 75–99.
- Stoeger, H., Greindl, T., Kuhlmann, J., & Balestrini, D. P. (2017b). The learning and educational capital of male and female students in STEM magnet schools and in extracurricular STEM programs: A Study in high-achiever-track secondary schools in Germany. *Journal for the Education of the Gifted*, 40(4), 394–416. <https://doi.org/10.1177/0162353217734374>.
- Stoeger, H., Hopp, M., & Ziegler, A. (2017a). Online mentoring as an extracurricular measure to encourage talented girls in STEM (science, technology, engineering, and mathematics): An empirical study of one-on-one versus group mentoring. *Gifted Child Quarterly*, 61(3), 239–249. <https://doi.org/10.1177/0016986217702215>.
- Stoeger, H., Schirner, S., Laemmle, L., Obergriesser, S., Heilemann, M., & Ziegler, A. (2016). A contextual perspective on talented female participants and their development in extracurricular STEM programs. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1377(1), 53–66. <https://doi.org/10.1111/nyas.13116>.
- Stojanović, A., Kolak, A., Keverski, I.J., Žvegljić Mihelić, M. i Gojkov, G. (2022), *Nastavni stilovi kao faktor samoregulacije darovitih studenata*, Hamburg, Verlag, / u štampi/.
- Stojanović, A., Rajović, I. i Gojkov, G. (2022), *Samoregulacija darovitih: intelektualni potencijali i metakognitivni konstrukti*, ISBN: 978-86-7372-295-5, 27 (2022), p. 220-225, (URL): <http://www.uskolavrsac.edu.rs/Novi%20sajt%202010/Dokumenta/Izdanja/27%20Okrugli%20sto/default.htm>.
- Susilawati, S., & Supriyatno, T. (2020). Online learning through WhatsApp group in improving learning motivation in the era and post pandemic COVID-19. *Jurnal Pendidikan: Teori, Penelitian, dan Pengembangan*, 5(6), 852-859.
- Suzić, N. (2005). *Pedagogija za XXI vijek*. Banja Luka, RS, BiH: TT-Centar. (PDF) Nenad Suzic- Pedagogija za 21 vijek | Biljana Kuzmanovic - Academia.edu.
- Šafhalter, A. (2013). Učionica u oblaku. *Media, culture and public relations*, 4(1), 45-54.
- Wells, A. T., & McCrory, R. (2011). Hypermedia and learning: Contrasting interfaces to hypermedia systems. *Computers in Human Behavior*, 27(1), 195–202 <https://doi.org/10.1016/j.chb.2010.07.036>.
- Wells, A. T., & McCrory, R. (2011). Hypermedia and learning: Contrasting interfaces to hypermedia systems. *Computers in Human Behavior*, 27(1), 195–202 <https://doi.org/10.1016/j.chb.2010.07.036>.
- Wigfield, A., & Eccles, J. S. (2000). Expectancy—Value Theory of Achievement Motivation. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 68-81. <http://dx.doi.org/10.1006/ceps.1999.1015>.
- Zenović, I. i Bagarić, I. (2014). Trendovi u otvorenom učenju na daljinu u svetu i kod nas, *Sinteza 2014 - Impact of the Internet on Business Activities in Serbia and Worldwide*, 379-384. <https://www.rasporednastave.gov.rs/lat/alati-uputstva.php>
- Ziegler, Albert Tina-Myrica Daunicht, Ann-Kathrin Quarda (2022), *SELF-REGULATION AND DEVELOPMENT OF POTENTIALS OF THE GIFTED*, Način pristupa (URL): <http://www.uskolavrsac.edu.rs/Novi%20sajt%202010/Dokumenta/Izdanja/27%20Okrugli%20sto>, ISBN 978-86-7372-295-5 a) COBISS.SR-ID 65482249.
- Zimmerman, B. J. (2001). Theories of Self-Regulated Learning and Academic Achievement: An Overview and Analysis. In B. J. Zimmerman i D. H. Schunk (Ur.), *Self-regulated learning and academic achievement: Theoretical perspectives*, (2nd ed., p p.1-37). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Zimmerman, B. J. (2002). *Becoming a Self-Regulated Learner: An Overview*. *Theory into Practice*, Vol. 41, No. 2, 64-70.
- Zimmerman, B.J. (2000). *Attaining Self-Regulation: A Social Cognitive Perspective*, U: Boekaerts, M., Pintrich, P.R., Zeidner, M. (ur.), *Handbook of Self-Regulation* (13-39). Burlington, MA: Elsevier Academic Press.
- Zimmerman, B.J., & Kitsantas, A. (2002). Acquiring writing revision and self-regulatory skill through observation and emulation. *Journal of Educational Psychology*, Vol 94(4), 660-668; <https://doi.org/10.1037/0022-0663.94.4.660>.
- Živković, K., Ivkov, A. Džigurski, I.J. Ivanović Bibić (2021), *Informacione nastavne tehnologije, neminovnost i/ili potreba* IV Didaktička konferencija Predmetne didaktike – Zbornik radova 2 Izdavač: Društvo predmetnih didaktičara Srbije, Online: <http://metodike.bio.bg.ac.rs/izdavacka-delatnost> CIP - Katalogizacija u publikaciji Biblioteka Matice srpske, Novi Sad 371.3(082) 37.026(082) Način pristupa (URL): <https://metodike.bio.bg.ac.rs/izdavacka-delatnost>. ISBN 978-86-918423-6-9 a) Nastava - Metodika - Zbornici b) Didaktika - Zbornici COBISS.SR-ID 68281097.

Ђорђевић, Д., Цвијетић, М., и Дамјановић, Р. (2021). Искуства учитеља и наставника током реализације наставе на даљину услед пандемије вируса корона (COVID19), Иновације у настави-часопис за савремену наставу, 34(2), 86-10

Lucić, A. (2021). Opterećenost nastavnika tijekom nastave na daljinu (Doctoral dissertation, University of Zagreb. Faculty of Humanities and Social Sciences. Department of Pedagogy).

Правилник о ближим условима за остваривање и начин осигурања квалитета и вредновање наставе на даљину у основној школи ("Сл. Гласник РС", бр 109/2020).

RAZLIČNE FAZE UČNEGA PROCESA S POMOČJO TABLE »LIGHTBOARD«

Povzetek: Poučevanje na daljavo je vplivalo na počutje in znanje učencev. Veliko časa sem razmišljala o novih učnih oblikah, metodah dela in učnih sredstvih. Menim, da mora vsak pedagog slediti novostim na področju informacijsko-komunikacijske tehnologije ter jo smiselno in premišljeno uvajati v izobraževalni proces. Odločitev za uporabo »lightboard« ali svetlobne učne table je bila preprosta, saj sem jo imela že doma. Začetne težave ob uporabi nove opreme sem hitro odpravila. V šolah je ne srečamo prav pogosto, zato je učenec neznan in zabaven. S pomočjo »lightboard« sem izvedla različne dele učnega procesa, medtem ko so bili učenci prijavljeni prek spletnega orodja Zoom. Takoj sem opazila nekaj slabosti klasične zelene table, saj je učitelj pri razlagi obrnjen s hrbtom proti razredu. Pri razlagi ob svetlobni učni tabli pa je učitelj v nenehnem očesnem kontaktu z učenci. Le-ti so bili za spremljanje učnega procesa bolj motivirani, kar je bil tudi cilj uvedbe novosti. Večja motiviranost je pripomogla k lažjemu doseganju učnih ciljev.

Ključne besede: »lightboard«, učni proces, učenci, šolanje na daljavo

DIFFERENT PHASES OF THE LEARNING PROCESS USING THE "LIGHTBOARD"

Abstract: Distance learning has affected students' well-being and knowledge. I spent a lot of time thinking about new learning strategies, teaching methods and teaching aids. I believe that every educator must follow innovations in the field of Information Communication Technology and implement them sensibly and thoughtfully into the educational process. The decision to use a lightboard – a learning glass lightboard was simple for me, as I already had one at home. I quickly overcame the starting problems when using this new equipment. Lightboard has not been used in schools much so far and students are not familiar with it, so it creates a fun learning environment for them. With the help of my lightboard, I carried out different phases of the learning process when the students were logged into the online tool Zoom. I immediately noticed some disadvantages of the classic green board, when the teacher turns their back to the class when using it, whereas when working with the lightboard, the teacher is in constant eye contact with the students. My students were indeed more motivated to follow the learning process, which was actually the aim of introducing this innovation. Higher student motivation contributed to easier achievement of the learning objectives.

Key words: lightboard, learning process, students, distant learning

1 Uvod

Šolsko leto 2020/2021 je predstavljalo polno izzivov za učitelje in učence. Učenci so se zaradi ukrepov za obvladovanje epidemije covid-19 štiri mesece šolali na daljavo, učitelji pa smo znova in znova iskali nove in zanimive načine poučevanja. Velika večina učencev je v prvem mesecu šolanja na daljavo že usvojila uporabo spletnega orodja Zoom in različne spletne strani s kvizi. Iskušnje s tem so si delno nabrali že spomladi leta 2020. Želela sem se izogniti tradicionalnemu predavateljskemu načinu podajanja učne snovi, zato sem veliko časa namenila raziskovanju novih pristopov poučevanja. Odločila sem se, da poskusim učno snov razložiti ob uporabi svetlobne učne table (»lightboard«), ki v učni proces prinaša pop-estritev in učitelju dopušča prilagajanje vsebin ter metod za različne učne tipe.

Odločitev za ta korak ni bila težka, saj ni zahtevala veliko tehničnega znanja. Vendar kot pri vsaki novosti, sem se tudi tu srečala z nekaj manjšimi začetniškimi izzivi. Svetlobna učna tabla je veliko bolj uporabna za učitelje, ki učijo predmete, kjer je več pisanja in risanja po tabli. Primerna je za ponazoritev kompleksnejših pojmov, risanje diagramov, vizualizacijo reševanja večstopenjskih težav, ne da bi pri tem obrnili hrbet učenecem. Vsekakor pa jo lahko poskusi uporabiti vsak učitelj, ki ob razlagi piše in riše. Tu je vsekakor na mestu vprašanje o smotrnosti nakupa svetlobne učne table, saj je strošek dokaj visok. Morda je tudi to vzrok, da je po šolah velikokrat ne srečamo.

2 Kaj je svetlobna učna tabla ali »lightboard«?

Za »lightboard« imamo v slovenščini različne prevode, kot so svetlobna tabla, prozorna tab-

la, učno steklo. Jaz bom uporabljala pojem svetlobna učna tabla. To je ena izmed najnovejših tehnoloških inovacij, ki pripomorejo h kakovostni izdelavi videoposnetkov. Jaz sem jo uporabljala skupaj s spletnim orodjem Zoom, da je skica oz. zapis nastajal pred očmi učencev. Na tablo je možno tudi predvajanje videoposnetkov ali projekcija powerpoint prezentacije, po kateri lahko nato pišemo ali rišemo. Na tak način je jaz nisem uporabljala, ker v tistem času doma nisem imela projektorja. Tabla je narejena iz kaljenega stekla, ohišje pa iz aluminija in opremljeno z LED trakovi ob robovih za osvetlitev notranjosti. Jakost svetlobe LED trakov je nastavljiva s pritiskom na gumb, ki se nahaja na ohišju. Na trgu jo najdemo v različnih velikostih. Moja spada med manjše, saj meri le 0,6 m x 1,05 m. Nanjo se piše z neonskimi markerji, ki jih LED trakovi lepo osvetlijo. Zapis se preprosto zbriše s suho gobico ali krpo iz mikrovlakn. Paziti moramo le, da posamezne sledi markerjev pobrišemo v celoti, saj le-ti lahko pustijo odsev na steklu, kar deluje moteče.

3 Prednosti

Svetlobna učna tabla je noviteta v učnem procesu, ki ima nekaj prednosti pred klasično zeleno ali belo tablo na steni. Učitelju omogoča, da izrazi svojo ustvarjalnost, učence pa spodbudi h kreativnemu soustvarjanju in sodelovanju. Namenjena je predvsem za kakovostno snemanje video predavanj. Jaz sem se odločila, da jo uporabim predvsem za kratke razlage, medtem ko so bili učenci prijavljeni prek spletnega orodja Zoom. Kratke posnetke razlag sem naložila tudi v šolske spletne učilnice, da so si jih lahko pozneje ogledali tudi učenci, ki so bili odsotni. Za snemanje sem poleg table potrebovala še računalnik in pametni telefon, ki je deloval kot zunanja kamera. Bistvena prednost je vsekakor, da učitelj med razlago snovi ni obrnjen s hrbtom proti razredu in tako s svojim telesom zakriva zapis, ampak je obrnjen proti učencem in z njimi konstantno vzdržuje očesni stik. Med razlago lahko neposredno spremlja njihove odzive, učenci pa učiteljevo obrazno mimiko in kretnje z rokami. Stalen očesni stik z učenci in zapis, ki zaradi neonskih markerjev ustvari večji kontrast zapisa, naredi video bolj zanimiv in privlačen. Uporaba barvnih kred na zeleni tabli ne pusti več velikega vtisa pri učencih. Markerji za seboj ne puščajo prahu na oblačilih in sledi zapisa se zlahka zbrišejo (The Lightboard: Expectations and Experiences, 2020). Tako se je končalo tudi obdobje škripanja kred po tabli, ki je mnogim dvigalo lase pokonci. Učitelj piše normalno, od leve proti desni, telefon pa, ki deluje kot zunanja kamera, zapis prezrcali, tako da ga učenci vidijo pravilno.

4 Začetni izzivi ob uporabi svetlobne učne table

Pred uporabo svetlobne učne table sem nekaj časa namenila izobraževanju. Menim, da dobro strokovno in tehnično usposobljen učitelj znanje kvalitetnejše prenese učencem. Sodobna tehnologija pa daje boljše možnosti za učinkovito poučevanje. Pred uporabo sem morala urediti prostor oz. ustvariti domač snemalni studio. Svetlobno učno tablo sem postavila na mizo in jo namestila na primerno višino. Večjo težavo sem imela z ureditvijo ozadja. Zagotoviti je bilo potrebno dober vizualni kontrast, brez odsevov. Zapis se najbolje vidi, če ima učitelj za seboj temno ozadje, saj se svetloba bolje absorbira in preprečuje odboje. Tudi fluorescentne barve na tabli najboljše izstopajo in obrazna mimika učitelja je dobro vidna. Dodatna osvetlitev prostora ni bila potrebna, saj ima svetlobna učna tabla vgrajene luči, ki osvetljujejo samo učitelja. Paziti je bilo potrebno tudi na oblačila. Da se je zapis na tabli videl jasno in čitljivo, sem morala obleči temnejše in enobarvne majice. Pisane majice ali majice živih barv so odvrčale pozornost učencev. Logotipi ali slike na majicah pa so bili prikazani zrcalno, kar je učencem lahko preusmerilo pogled. Pred snemanjem sem morala odstraniti tudi nakit, da ne bi povzročala nepotrebnega bleščanja (Lightboard Performance Tips. 2019). Čeprav so zapis z rdečimi, oranžnimi in modrimi neonskimi markerji za večino učencev zelo vizualno privlačni, imajo lahko učenci z bralnimi težavami ali slabovidni učenci težavo pri branju ali razumevanju. Hitro sem spoznala pomembnost načrtovanja prostora za zapis na tabli. Učitelj ne sme stati neposredno pred zapisom, ampak ob strani, da se zapis

bolje vidi oz. da zapisa ne ustvari z isto barvo, kot je ozadje, saj se lahko izgubi. Pozorna sem morala biti tudi pri postavitvi telefona napram velikosti table. Kamera lahko prikaže celotno tablo ali le omejen prostora, pri katerem se je lahko del zapisa snovi izgubil.

5 Zasnova šolske ure s svetlobno učno tablo

Način poučevanja s svetlobno učno tablo je bil bistveno drugačen, kot so ga učenci navajali. Učitelju ponuja kakovosten način poučevanja, kjer lahko izrazi svojo izvirnost in domiselnost, a zahteva drugačno organizacijo učne ure, kot ga zahteva pouk na tradicionalni način. Pred začetkom učne ure sem naredila načrt, kako urediti zapis na tabli. Izvedla sem vse dele učnega procesa, vendar ne v eni šolski uri. Novo učno sredstvo je bolj primerno za posamezne faze učnega procesa, da ne pride do prenasičenosti pri učencih in se začnejo dolgočasiti. Količina novih informacij bi lahko postala prevelika in preglednost slabša. Prvič sem svetlobno učno tablo uporabila v fazi motivacije v 6. razredu pri uri geografije. Motivacija je tokrat trajala nekoliko dlje kot ponavadi, saj se je učencem zdela izredno zabavna. Pred vklopom v spletno orodje Zoom sem z malimi in velikimi črkami ter z različnimi barvami napisala stavek »Geografija je zabavna«. Veliko smeha je poželo ugibanje, kako se je zapis znašel nad mojo glavo. Po nekaj minutah sem telefon oddaljila od svetlobne učne table. Odzivi učencev so bili zelo prisrčni in šaljivi, saj jo je velika večina srečala prvič. Pred pričetkom razlage snovi smo ponovili pravila vedenja in poudarili pomen komunikacijskih spretnosti.

Primer motivacije:

Izvedla sem preprosto metodo iskanja idej in na svetlobno učno tablo napisala pojem gibanje Zemlje. Učenci so nato svobodno podali svoje domiselne asociacije, ki sem jih zapisala z različnimi barvami markerjev in v različnih velikostih. Določene zapise sem namenoma zapisala nečitljivo, da bi pridobila popolno pozornost vseh učencev. Želela sem spodbuditi sodelovanje in kreativno razmišljanje. Na koncu so učno uspešnejši učenci povezali asociacije v smiselne povedi.

Obravnava nove učne vsebine:

V tej fazi smo obravnavali učno snov o pomembnih vzporednikih. To so vzporedne krožnice, ki objemajo Zemljo med obema tečajema. Učenci so pred seboj imeli odprt Atlas sveta in zvezek. Na svetlobno učno tablo sem skicirala Zemljo. Z dodatnimi vprašanji sem jih spodbudila, da razmišljajo, kateri so pomembni vzporedniki in jih iščejo na zemljevidu v Atlasu sveta. Po njihovih navodilih sem jih z različnimi barvami markerjev narisala na svetlobno učno tablo, zapisala njihova imena ter stopinje. Skico so si nato prerisali v zvezek. Učenci so naslednjo šolsko uro omenili, da so si imena vzporednikov lažje zapomnili, ker so bila zapisana s privlačnimi barvami. Samozavest se je zaradi boljšega znanja povečala.

Ponovitev snovi:

Za zaključek šolske ure sem izbrala igro vislice, saj sem želela ponoviti ključne pojme. Glede na to, da so jim bili znani, se je igra odvijala hitro. Bolj pozorni so postali, ko sem vključila pojme iz preteklih šolskih ur. Prek zasebnih sporočil so mi lahko dajali predloge za igro.

6 Evalvacija učne ure

Vsaka novost ima svoj čar in privlačnost. Učni proces pa je bolj zanimiv, če učence občasno presenetiš z nečim novim. Kljub vsem pripravam na učne ure z uporabo svetlobne učne table, se je vseeno zgodil kak nepredviden zaplet, ki je v učno uro vnesel smeh in sprostil vzdušje. Bojazen, da nove tehnične pridobitve ne bi sprejeli kot enakovrednega orodja pri izvajanju učnih vsebin, je bila odveč. Verjetno pa lahko mladosti pripišemo večjo odprtost do novih idej, ki niso klasične. Pokazali so se številni pozitivni vidiki uporabe. Meni je bilo najbolj všeč sproščeno komuniciranje med učenci. Najbolj aktivno so sodelovali v fazi motivacije, ko je skica ali zapis nastajal na podlagi njihovih kreativnih idej. Postali so bolj motivirani, saj so se srečali z novim učnim orodjem. Vse več učencev je aktivno sodelovalo v učnem procesu in pripravljenost za šolsko delo je bila boljša. Tudi učno šibkejši so se lažje vključevali v dinamiko učnega procesa, ki se ob tradicionalnem načinu predavanja

raje skrijejo in se pri urah ne izpostavljajo. Določene pojme so si lažje zapomnili, saj so jih povezali z različnimi barvami ali velikostjo in načinom zapisa ob razlagi. Nekateri učenci so nato tabelsko skico oz. pojme, ki so nastali v procesu motivacije, prostovoljno z enakimi barvami prepisali v zvezek. Nisem imela občutka, da bi vizualna privlačnost delovala kot neželjena distrakcija. Pozornost učencev je bila usmerjena na vsebino zapisa in na mojo razlago. Motivirani in aktivnejši učenci so lažje dosegali višje taksonomske ravni in znanje je bilo trajnejše. Tako je svetlobna učna ura pokazala svojo didaktično vrednost. Pri učencih je pustila impresiven vtis tudi zaradi svoje redke uporabe pri šolskih urah. Želja po uresničitvi aktivnejše in bolj dinamične ure je uspela.

Zaključek

»Lightboard« je inovativno učno orodje za predstavitev snovi, ki so ga učenci sprejeli z velikim zadovoljstvom in zanimanjem. Sproščenost daje občutek svobode. To je bilo pri učni uri čutiti tudi v komentarjih in vprašanjih, ki niso bili povezani z učno vsebino. V spodbudnem učnem okolju se vsi skupaj počutimo bolj motivirane in pripravljene za delo.

Želja je ostala, da bi uporabila svetlobno učno tablo tudi v živo v razredu, a se tudi v tem šolskem letu ni izšlo. Težave zaradi upoštevanja vseh ukrepov za obvladovanje epidemije covid-19 so bile prevelike. Največja ovira je bila konstantna selitev učiteljev iz učilnice v učilnico. »Lightboard« ni enostavno premikati, stoji le na krajših tačkah in nima daljšega stojala s kolesčki. Pri nepazljivosti lahko pride do mehanskih poškodb. Tudi teža ni zanemarljiva, pri postavitvi pa morajo biti izpolnjeni določeni pogoji. Druga težava pa je bila sanacijska obnova naše šole. Upam, da se v naslednjem šolskem letu tudi ta želja uresniči.

Literatura

Lightboard Performance Tips. 2019. Pridobljeno s <https://www.youtube.com/watch?v=T8f7UyMV4xM>
McCorkle, S., Whitener, P. 2020. The Lightboard: Expectations and Experiences. *International Journal of Designs for Learning*, 11(1), 75–84. Pridobljeno s <https://doi.org/10.14434/ijdl.v11i1.24642>
Revolution Lightboards. 2022. Pridobljeno s <https://revolutionlightboards.com/>

UPORABA SOKRATOVE METODE PRI POUKU DKE (DOMOVINSKA IN DRŽAVLJANSKA KULTURA IN ETIKA) V OSNOVNI ŠOLI

Povzetek: Poučevanje na daljavo je bilo v našem izobraževalnem sistemu še do nedavnega zelo redka praksa, rezervirana zgolj za posameznike, ki so se bili zaradi nekaterih objektivnih okoliščin prisiljeni izobraževati od doma oziroma na daljavo. Potem je izbruhnila epidemija covida-19, ki je človeštvo prisilila, da se je bolj ali manj usmerilo v poučevanje na daljavo. Treba se je bilo spopasti s težavami in izzivi, ki jih je prinesel tovrsten način poučevanja. Vsak prosvetni delavec se je moral v teh novih okoliščinah naučiti drugačnih didaktičnih oblik in metod dela. Z njihovo pravilno izbiro in uporabo je bilo izobraževanje čim manj oškodovano in je ostalo čim bolj kakovostno. Zato sem v tem članku skušal na praktičnem primeru predstaviti Sokratovo metodo, kot zelo učinkovito metodo sodelujočega argumentiranega dialoga, ki spodbuja in razvija sposobnost kritičnega razmišljanja, ki je temelj kakovostnega izobraževanja. Uporaba te metode je na prvi pogled rezervirana zgolj za učne predmete, ki se ukvarjajo z družbeno-etičnimi in moralnimi problemi, kot je na primer domovinska in državljanska kultura in etika. Vendar je imenovana metoda mnogo širše uporabna, tako pri naravoslovnih, kot pri družboslovnih in umetnostnih predmetih ter tudi v visokošolskem izobraževanju, kjer se predvsem uporablja pri študiju psihoterapije in prava za urjenje pravnikov v retoriki in odvetniški sodni praksi. Poleg svoje univerzalne uporabnosti in spodbujanja kritičnega razmišljanja Sokratovo metodo odlikuje spodbujanje radovednosti, pozornosti in resnicoljubnosti, ki so elementarni gradniki pristnega znanja.

Ključne besede: poučevanje na daljavo, Sokratova metoda, sokratski seminar, kritično razmišljanje

THE USE OF THE SOCRATIC METHOD IN THE ETHICS CLASSROOM AT PRIMARY SCHOOL

Abstract: Until recently, distance learning in our education system was a very rare practice reserved only for individuals who, due to certain objective circumstances, were forced to study from home or at a distance. But then the COVID-19 epidemic broke out, forcing all of humanity to more or less engage in distance learning. It was necessary to deal with the problems and challenges brought on by this type of education. In these new circumstances, each educator had to learn different didactic forms and methods of work. With the correct selection and application of these, education could remain as intact as possible and of high quality. The purpose of this article was to present the Socratic method in the classroom, as it is a very effective method of collaborative argumentative dialogue that encourages and develops the ability to think critically, which is the basis of quality education. At first glance, the use of this method is reserved only for subjects dealing with socio-ethical and moral problems, such as Homeland and civic culture and ethics. However, the method in question is much more widely applicable, both in natural sciences, social science and art subjects, as well as in higher education, where it is mainly used in the study of psychotherapy and law to train lawyers in rhetoric and legal jurisprudence. In addition to its universal applicability and encouragement of critical thinking, the Socratic method is distinguished by its encouragement of curiosity, attentiveness and truthfulness, which are elementary building blocks of genuine knowledge.

Key words: distance learning, Socratic method, Socratic seminar, critical thinking

Uvod

Poučevanje na daljavo je bilo v našem izobraževalnem sistemu še do nedavnega zelo redka praksa rezervirana zgolj za posameznike, ki so se bili zaradi nekaterih objektivnih okoliščin prisiljeni izobraževati od doma oziroma na daljavo. Z izbruhom epidemije covida-19 je poučevanje na daljavo prevzelo osrednjo vlogo v vseh svetovnih izobraževalnih sistemih. Ta način izobraževanja je s seboj prinesel tudi specifične težave in izzive, na katere se je morala navaditi vsa svetovna prosveta. V tem smislu so se vsi pedagoški delavci po svetu morali opremiti z ustrezno tehnologijo, didaktičnimi pristopi in metodami.

Primerno mesto v tovrstnem načinu poučevanja je našel tudi starodavni pedagoški pristop iz 2. polovice 5. stoletja pr. Kr., t. i. Sokratova metoda. Gre za obliko kooperativnega argumentiranega dialoga med posamezniki, ki na osnovi vprašanj in odgovorov spodbuja kritično razmišljanje ter izvablja ideje in predpostavke in je poimenovana po klasičnem grškem filozofu Sokratu (Jarratt, 1998). Različica zgoraj imenovane metode, ki uporablja

neko izhodiščno besedilo za vzpodbudo in razvoj argumentiranega dialoga, se imenuje sokratski seminar ali krog (Billings, Roberts, 2003). Ravno ta različica Sokratove metode je optimalna tudi za uporabo na osnovnošolski ravni izobraževanja. V nadaljevanju je tudi predstavljena njena uporaba na konkretnem primeru učne ure na daljavo pri pouku DKE v osnovni šoli z uporabo avdio-vizualne aplikacije Zoom.

Primer aplikacije Sokratove metode pri pouku DKE v osnovni šoli

Znano je, da je za začetek sokratskega seminarja ključno neko izhodiščno besedilo, filmski izsek ali drug artefakt, ki mora biti primeren intelektualni ravni udeležencev seminarja. V našem primeru smo uporabili časopisni članek iz Dela z naslovom: »Ali stvari, ki jih kupujemo, izdelujejo sužnji?« (glej prilogo slika 1). Prav tako je dobro, če udeleženci seminarja preberejo besedilo pred začetkom in s pomočjo različnih barv različno označijo besedilo, kar jim omogoča boljši pregled nad besedilom in pomaga lažje oblikovati mnenja (Chowning, 2009). Učitelj v sokratskem krogu ni osrednja figura, ki tekmuje in prevladuje z izražanjem svojih mnenj glede izhodiščnega besedila. Učitelj ima vlogo povezovalca, ki zgolj povezuje dialog in se vanj čim manj neposredno vpleta (Gose, 2009). Dobro je, če je učitelj pobudnik dialoga z vnaprej pripravljenimi normami obnašanja na seminarju in vprašanji, ki lažje vzpodbudijo in oblikujejo dialog. Tako smo tudi v našem primeru sokratskega seminarja ob izhodiščnem besedilu pripravili nekaj pravil obnašanja in vprašanja, ki so učitelju v pomoč pri vodenju seminarja (glej prilogo slika 2, 3). Seveda je učitelj odgovoren, da pred začetkom seminarja seznani učence s sokratskim seminarjem in z njegovim namenom ter jih še enkrat opozori na norme obnašanja. Ob začetku diskusije mora učitelj opozoriti učence, naj naslavlajo drug drugega in ne učitelja. Hkrati mora učitelj postaviti ključno vprašanje za začetek seminarja oziroma interpretacijo besedila, v kateri učenci pojasnijo, izdelajo in preverijo svoje izjave, opirajoč se na nekatere dele besedila, ki so si jih morebiti predhodno barvno označili. Enako so učenci naredili v našem primeru. Jaz, kot učitelj, pa sem vprašal po glavni ideji besedila. Naravno je, da odziv ni bil takojšen, ampak je trajalo nekaj minut, da so učenci besedilo prebrali in se je eden opogumil ter izjavil, da želi besedilo opozoriti na prisotnost suženjstva v sedanosti, čeprav je to pojav iz davne zgodovine. Nato sem vprašal učenca, kje v besedilu je našel argumente za svoje mnenje. Učenec je odgovoril, da že v podnaslovu piše, da čeprav je suženjstvo protizakonito, je danes na svetu več sužnjev kot v kateremkoli drugem zgodovinskem obdobju. Nato se je oglasila učenka, da po njenem mnenju želi besedilo le opozoriti, da je suženjstvo nezakonito in da je v sedanosti najbolj razširjeno ter da ne gre zgolj za pojav iz davne zgodovine. Oglasil se je še tretji učenec, ki je podprl učenkinino stališče. Za tem sem z namenom razvoja diskusije vprašal, ali ima kdo še kakšno drugačno mnenje. Nastala je tišina, ki je naznanjala prekinitev razprave. V takšnih primerih mora učitelj obuditi dialog. To zlahka stori s parafraziranjem izhodiščnega vprašanja. V našem primeru sem tako tudi storil in z namenom boljšega razumevanja izhodiščnega vprašanja vprašal, kakšno stališče naj bi izražalo besedilo oziroma kaj naj bi bil avtorjev namen. Tokrat so učenci bolje razumeli izhodiščno vprašanje, saj se je pogovor kmalu nadaljeval. Oglasil se je četrti učenec z mnenjem, da avtor hoče opozoriti, da je suženjstvo, ki je nezakonito, v današnjem času najbolj razširjeno od vseh zgodovinskih obdobj in se pojavlja v različnih oblikah, od trgovine z ljudmi do otroškega dela. Peti učenec je dodal, da ne gre samo za trgovino z ljudmi in za otroško delo, ampak tudi za prisilne poroke, suženjska dolžniška razmerja, prevarantsko rekrutiranje ljudi in prodajo organov (glej prilogo slika 1). Vedno več učencev se je udeleževalo pogovora. Nihče ni bil izvzet. Tudi tisti najbolj bojzljivi in nevesči govora so ob mojih napotkih in dodatnih vprašanjih spregovorili, kar je eden od temeljnih ciljev sokratskega seminarja. Večinoma so se odzivi učencev verižno nizali, kot replike na predhodno mnenje. Tako pogovor ni deloval zgolj kot komunikacija z menoj, ampak kot interakcija med vsemi udeleženci. Jaz sem se v pogovor vključeval le s pomožnimi vprašanji in z napotki, ki so vzdrževali in usmerjali razpravo.

Po nizu argumentiranih mnenj učencev sem smiselno postavljaj vprašanja za razvoj diskusije. V tem delu seminarja so učenci diskutirali in pojasnili nekatere nejasne ali nerazumljive dele besedila. Nekateri so tudi spremenili svoje mnenje. Bistveno pa je, da so vsi učenci lahko mnenje izrazili in tudi argumentirali. Sledila so moja vprašanja z namenom aktualizacije tematike in usmeritve razprave k zaključku. Učenci so pojasnjevali in ob besedilu argumentirali, kako se ideje v besedilu nanašajo na njihova življenja in kaj pomenijo zanje osebno. Utemeljevali so svoje (ne)strinjanje z avtorjem in kako pomembno je zanje dano gradivo. Na koncu seminarja so še ovrednotili globlji pomen besedila in svoje upoštevanje pravil obnašanja na seminarju. Vsak udeleženec je dobil tudi priložnost, da izrazi (ne)zadovoljstvo glede lastnega sodelovanja in izvedbe seminarja (glej prilogo slika 3).

Zaključek

Univerzalna uporabnost Sokratove metode je naravnost izjemna ne glede na njeno rabo v fizični ali spletni učilnici ter raven in področje izobraževanja. Čeprav ne gre za debato, je ta diskutabilna dejavnost udeležencev namenjena oblikovanju pomena in pridobitvi odgovorov. Ne gre pa za to, da bi posamezen udeleženec ali skupina na seminarju s svojo argumentacijo zmagala (The Socratic Circle, 19. 2. 2018). Menim, da so učenci v našem primeru sokratskega seminarja s pomočjo premišljenega dialoga kakovostno iskali in pridobili globlje razumevanje konceptov v besedilu. Obstaja sicer več različnih pristopov k sokratskemu seminarju. Izbira posameznega je, tako je bilo tudi v našem primeru, odvisna od intelektualne ravni udeležencev oziroma njihove ravni izobraževanja. Temu primerno sem izbral tudi izhodiščno besedilo. Ne glede na to mislim, da mi je uspelo usmeriti diskusijo in predati delni nadzor nad njo učencem ter tako uresničiti enega od osnovnih ciljev seminarja. V našem sokratskem krogu smo uspešno sodelovali in iskali pomen besedila, ne da bi skušali najti pravilno interpretacijo. Pri tem smo še kritično in kreativno razmišljali ter tako uresničili najpomembnejši cilj metode.

Literatura

- Billings, L., and T. Roberts. 2003. *The Paideia seminar: Active thinking through dialogue*. Chapel Hill, NC: National Paideia Center.
- Ting Chowning, Jeanne (October 2009). "Socratic Seminars in Science Class". *The Science Teacher*. National Science Teachers Association. 76 (7): 38.
- Gose, Michael (January 2009). "When Socratic Dialogue is Flagging: Questions and Strategies for Engaging Students". *College Teaching*. 57 (1): 46. doi:10.3200/CTCH.57.1.45-50. S2CID 144482413.
- Jarratt, Susan C. *Rereading the Sophists: Classical Rhetoric Refigured*. Carbondale and Edwardsville: Southern Illinois University Press, 1991., p 83.
- The Socratic Circle. (19. 2. 2018). Pridobljeno s https://www.corndancer.com/tunes/tunes_print/soccirc.pdf. (18. 8. 2022).

TRIGLAVING – DOPOLNILO K URAM ŠPORTA NA DALJAVO

Povzetek: V svetu je precej popularen podvig Everesting. To je podvig, kjer ekstremni športniki, pa tudi malo bolj zagreti rekreativci, podirajo rekorde v premagovanju nadmorske višine Mount Everesta, ki znaša 8848 m. Višino najvišjega očaka na svetu morajo premagati s hojo, tekom ali kolesarjenjem. Zgodovina Everestinga sega že v leto 1994, ko je angleški alpinist osemkrat osvojil vrh nekaj čez tisoč metrov visokega lokalnega hriba, z namenom treniranja vzpona na Mt. Everest (<https://en.wikipedia.org/wiki/Everesting>, 15.8.2022). Aktivnost za ta podvig mora biti izvedena neprekinjeno, cilj pa je seveda višinsko razliko premagati v čim krajšem času. V času poučevanja na daljavo sem dobil idejo, da poleg rednih ur športa učence motiviram za dodatno gibanje. Naš podvig smo po vzoru svetovno znanega Everestinga poimenovali Triglaving, cilj pa je bil premagati višinsko razliko nadmorske višine Triglava, najvišje slovenske gore. Sodelovali so učenci druge in tretje triade. Pravila smo prilagodili njihovim sposobnostim.

Ključne besede: Everesting, Triglaving, šport, tek, kolesarstvo

TRIGLAVING – EXTRACURRICULAR ACTIVITIES FOR PHYSICAL EDUCATION

Abstract: Everesting is quite a popular exploit in the world. Everesting is a challenge where both, extreme athletes, as well as recreation enthusiasts, break records in beating the elevation of Mount Everest. Athletes have to surmount the height of the highest peak in the world by walking, running or cycling. The history of Everesting dates back to 1994, when an English mountaineer ascended and having ridden eight "laps" of the local, more than thousand-metre high hill, with the aim of a special training for his climb of Everest (<https://en.wikipedia.org/wiki/Everesting>, 15.8.2022). The Everesting challenge must be completed in a single ride or run in order to cumulatively reach the elevation of Mount Everest (8,848 metres) in the shortest possible time. During online teaching, I found the Everesting challenge an excellent and a very interesting opportunity to motivate the pupils to do some extra exercises. Our special sport activity got a special name, Triglaving. The goal was to beat the elevation of Triglav, the highest mountain in Slovenia. The activity was appropriate for pupils from grades four to nine. We adapted the rules to pupils' abilities.

Keywords: Everesting, Triglaving, sport, running, cycling

Uvod

Everesting je svetovno znan izziv, ki ima tudi uradno spletno stran, kjer se lahko registriraš kot uporabnik. Na spletni strani so v angleškem jeziku podrobno predstavljena vsa pravila različnih podvigov, med katerimi lahko izbiraš. Koncept Everestinga je zelo preprost: »Izberi katerikoli vzpetino na svetu in neprekinjeno ponavljaj vzpone, dokler ne dosežeš 8848 metrov višinske razlike – nadmorske višine najvišje gore na svetu Mount Everesta. Izziv opravi na kolesu, nogah ali po novem, na spletu« (<https://everesting.cc/>, 15.8.2022). Poučevanje na daljavo je otroke širom Evrope prikrajšalo za najmanj tri ure aktivnosti pri rednem pouku športa, tiste bolj aktivne pa še za veliko več. Najbolj zagreti so se ukvarjali z dostopnimi aktivnostmi na prostem, nekateri so si poiskali tudi nove športne hobije, ki so jim bili v tistem času dostopni. Na naši šoli smo redne ure športa izvajali s pomočjo programa Zoom v živo, nekaj pa tudi preko pisnih navodil in seveda videoposnetkov, ki so služili namesto učiteljeve demonstracije. Otrokom je motivacija padala, zato sem se prav zaradi njih izmišljal različne izzive. Eden med njimi je tudi Triglaving, ki ga vam ga bom predstavil v nadaljevanju.

Triglaving

Karantena in poučevanje na daljavo sta name kot učitelja na začetku delovala podobno kot na učence. Najprej nekakšen strah pred novim nepoznanim načinom poučevanja, v katerega so nas kratko malo porinili brez predhodne priprave na dano situacijo, nato pa počasno izgubljanje motivacije za izvedbo dela. Prav pomankanje motivacije in pa veliko časa, ki sem ga imel med štirimi stenami, me je spodbudilo, da sem začel brskati po literaturi s ključnima

besedama motivacija in šport.

Naletel sem na zanimivo diplomsko nalogo (Panič M., 2016), kjer je avtor povzel nekaj informacij, za katere sem globoko v sebi vedel, vendar nanje že malce pozabil. Zelo zanimiv mi je bil odstavek o motivacijski klimi. Zapisano je, da na nanjo vpliva učitelj s svojo učno strategijo, dajanjem nalog in usmerjanjem učencev, ocenjevanjem oziroma vrednotenjem ter možnostjo vplivanja na medsebojno vplivanje učencev (Goudas in Biddle, 1994). Učenci so usmerjeni v delo in lastni napredek, zato je nepomembno, kdo je boljši. Napake doživljajo kot del učenja, zato jih težavnost naloge ne skrbi. Uspeh pojmujejo kot posledico vloženega truda in ne superiornih sposobnosti ter ga ovrednotijo po kriteriju samoreferenciranosti, tj. glede na svoj pretekli dosežek oziroma predhodno stanje (Barič, 2004 v Panič M., 2016). Med prebiranjem te literature sem se poizkušal postaviti v kožo nemotiviranega otroka. Učence dobro poznam, zato vem, da so bolj motivirani, ko tekmujejo, tako z ostalimi učenci kot s samim sabo. Začel sem razmišljati o izzivu, ki bi otroke dodatno motiviral za gibanje. Kot nekdanji aktivni športnik treninge nadomeščam s tekom, hojo in kolesarjenjem, ki so v času pouka na daljavo postali še bolj popularni kot v času pred epidemijo. Tako sem prišel do ideje, da učencem postavim izziv podoben Everestingu, za katerega sem kot rekreativni kolesar in športni pedagog vedel že od prej.

Pouk športa v času karantene je na Osnovni šoli Toneta Tomšiča v Knežaku delno vedno potekal v živo preko komunikacijskega programa Zoom. V sklopu ene izmed takih ur sem učencem najprej predstavil Everesting in jim tudi pokazal nekaj primerov takšnih podvigov. Številna podvprašanja po predstavitvi so mi dala dobro povratno informacijo o interesu učencev za izziv, ki sem ga imel v mislih, zato sem se projekta Triglaving tudi lotil.

Narodna pripadnost je ena izmed vrednot, ki jo na naši šoli razvijamo po celotni vertikalni. Triglav, kot najvišja gora v državi, je hkrati tudi narodni simbol. Velja nepisano pravilo, da mora vsak pravi Slovenec vsaj enkrat v življenju osvojiti Triglav, torej njegovih 2864 metrov nadmorske višine. Prav ta misel je glavno vodilo izziva, saj so redki otroci, ki že v osnovni šoli osvojijo naš prelepi oči Julijskih Alp. Izziv je bil narejen za vse učence in učence druge in tretje triade. Tako kot ima Everesting svoja pravila, sem tudi jaz določil pravila za Triglaving, prilagojena seveda glede na sposobnosti te starostne kategorije.

Pravila Triglavinga:

- V čim krajšem času doseči/premagati višino 2864 m, ki je nadmorska višina Triglava;
- Šteje samo razlika premagane višine navkreber, navzdol ne šteje;
- Vzpon mora biti nepretrgan, vmes ne sme biti večjih spustov;
- Za izziv lahko uporabljamo vse pripomočke na »nožni pogon«, torej poleg teka in hoje še kolesarjenje, rolanje, kotalkanje, vožnja s skiroji in ker smo izziv izvajali v zimskem času tudi tek na smučeh;
- Premagana višina velja samo v primeru, da sestop ali spust opraviš na enak način kot vzpon. Navzdol se ne smeš peljati npr. z avtomobilom;
- Cilj lahko dosežemo tudi na različnih vzponih (različni hribi) in na različne načine (tek, kolesarjenje ...);
- Aktivnosti ni potrebno izvajati neprekinjeno;
- Pristnost premagane dnevne višine dokazujejo starši s svojim podpisom;
- Rezultati dosežkov bodo objavljeni anonimno.

Načini merjenja premagane višinske razlike:

1. S pomočjo računanja razlike med nadmorskima višinama

Prva metoda računanja premagane višinske razlike je ročna. S pomočjo brskalnika Google so določili nadmorsko višino kraja, od kjer so izziv začeli. Primer: nadmorska višina vasi Bač, ki spada v nas šolski okoliš, je 580 metrov nadmorske višine, vzpetina Tuščak nad vasjo pa 788 metrov n. v. Določili smo enačbo oziroma formulo, po kateri lahko izračunamo, da je v tem primeru premagana višinska razlika 208 m.

Formula za izračun višinske razlike Višinska razlika = n. m. v. vzpetine – n. m. v. izhodišča

Rezultat so si učenci vnašali v tabelo, zraven rezultata pa so zabeležili še datum in pa podpis enega od staršev ali skrbnikov, ki je jamčil za resničnost podatka.

S pomočjo aplikacije »Sports Tracker«

Veliko učencev zadnje, pa tudi druge triade, že ima svoje pametne mobilne telefone, zato sem jim z namenom koristne uporabe le-teh, predstavil program Sports Tracker. V dokumentu sem jim ročno ustvaril navodila, obogatena s skicami in slikami. Program lahko dobijo vsi uporabniki pametnih telefonov v obliki aplikacije, ki si jo naložijo na svoj telefon. Aplikacija deluje na podlagi GPS signala in nam po opravljeni aktivnosti na zemljevidu izriše naše gibanje, poleg številnih parametrov, ki jih meri pa nam izmeri tudi premagano višinsko razliko. Rezultat so nato samo prepisali v tabelo.

Izvajanje naloge in rezultati

Kot je razvidno že iz pravil Triglavinga, je aktivnost lahko prekinjena. Dogovorili smo se, da ne tekmujeemo z drugimi, temveč da poskusimo prekositi samega sebe. Naloga časovno ni bila omejena. Ko je učenec premagal višino 2864 m, mi je poslal sliko tabele, na kateri je sešteval svoje opravljene podvige. Skupaj je v izzivu sodelovalo 66 učencev. Najbolj zagreti med njimi so cilj dosegli relativno hitro, približno v dobrem tednu. Po dveh tednih je bilo takšnih že skoraj polovico. Številni so mi v elektronski poštni nabiralnik pošiljali tudi slike in opise podvigov. Potrudili so se na najrazličnejše načine. Učenci so sami izrazili željo, da bi z izzivom nadaljevali tudi po že doseženi nadmorski višini Triglava in ker smo bili tik pred sprostitvijo ukrepov in zaključkom poučevanja na daljavo, smo se skupaj dogovorili, da izziv izvajamo do dneva, ko ponovno pridemo v šolske klopi. Za doseženo višino pa bomo na svetovnem zemljevidu poskušali poiskati vrh z isto ali pa približno višino.

Skupaj je izziv trajal 4 tedne. Rezultati, ki so jih učenci in učenke dosegli v tem času so me pozitivno presenetili. Najuspešnejši učenec je dosegel višino 6660m, kar trije učenci pa so presegli višino 6000 m. Preko 3000 metrov je šlo kar 21 učencev, višino triglava pa je doseglo kar 40 učencev od 66. Najmanjša premagana višinska razlika posameznega učenca v tem času je bila 260 m, en učenec se je zaustavil pri 935m, vsi ostali pa so šli vsaj preko 1000. V izziv so se tako vključili čisto vsi učenci in učenke druge in tretje triade. Rezultati so bili odlični predvsem s tega vidika, ker je v našem šolskem okolišu najdostopnejši vrh ravno Tuščak, ki meri 788 m. n. v., za višje vzpone pa se je do vznožja pobočja potrebno zapeljati z avtomobilom. Tukaj se pokazala izredna podpora staršev predvsem pa zavedanje staršev, kako pomembno je gibanje za otroka.

Rezultate vseh, smo tudi anonimno objavili na naši spletni strani. Anonimno pomeni tako, da smo objavili samo vrstni red in dosežene višine, imena otrok pa smo izbrisali. Otroci so bili tako preko zapisa na spletni strani, kot tudi pri prvi uri športa v živo, tudi pohvaljeni. Javno sem se zahvalil tudi staršem za podporo pri izvajanju izziva.

Veliko dela sem imel predvsem z zbiranjem in urejanjem podatkov, ki so mi jih otroci oziroma njihovi starši pošiljali, saj sem rezultate dobival večinoma v obliki slik, s katerih sem potem ročno vnašal podatke v tabelo. Definitivno je to sedaj izziv zame, kjer bom moral v prihodnje narediti izboljšave.

Zaključek

Ocenjujem, da je izziv uspel. Prav vse otroke mi je uspelo vzpodbuditi k dodatnem gibanju. Zanimivo je, da so bili med najuspešnejšimi tisti, ki niso aktivni športniki, oziroma ne trenirajo v nobenem športnem društvu. Izziva so se lotili skupaj z otroci tudi nekateri starši oziroma kar celotne družine. Našli so se celo taki, ki so mi kasneje povedali, da od opravljanja tega izziva dalje redno hodijo na nedeljske planinske izlete. Kar nekaj otrok se je naučilo uporabljati aplikacijo Sports Tracker. Naučili so se jo uporabljati tudi za druge športne aktivnosti. Vemo, da so otroci nazaj v šolske klopi s precejšnjimi primanjkljaji, mi bo pa Triglaving sigurno ostal v spominu kot nekaj dobrega kar sem naredil za svoje učence in učenke v času pouka na daljavo.

Literatura

Goudas, M. in Biddle, S. J. H. (1994). Perceived Motivational Climate and Intrinsic Motivation in School Physical Education Classes. *European Journal of Psychology of Education*, 9, 241–250.

Panič, M. (2016). Motivacija otrok za športno vzgojo. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Ljubljana

Everesting, <https://everesting.cc/> pridobljeno s spleta 15. 8. 2022

Wikipedija Everesting, <https://en.wikipedia.org/wiki/Everesting> pridobljeno s spleta dne 15.8.2022

SPLETNA ORODJA, UPORABLJENA PRI POUKU SLOVENŠČINE NA DALJAVO

Povzetek: V prispevku je predstavljeno, kako je potekal pouk slovenščine v času šolanja na daljavo – katera spletna orodja so bila uporabljena, da je bil pouk zanimivejši in manj monoton. Navodila so učence dobivali v Arnesovi spletni učilnici. V njej so uporabni navadni kvizi in H5P interaktivni kvizi. Za videosrečanja so uporabljali sistem zoom, s katerim je možno izvajati tudi delo v skupinah. Uporabljali so tudi Googlova Drive in Jamboard. Preizkusili so Padlet in Canva, anketo pa so izvajali zoomu ali v programu 1ka. Za snemanje zvoka in slike je avtorica uporabljala programa Active Presenter in OBS Studio. Wheel of names je uporaben pripomoček, da učitelju ni ves čas potrebno klicati učencev. Učencem je bila raznolikost orodij všeč, vseeno pa učinkovitost in končno znanje nista enakovredna pouku v šoli. Med urami je bil trud posvečen tudi razvijanju kritičnega mišljenja, vendar tudi učinkovitost tega na daljavo ni bila enaka kot v živo.

Ključne besede: slovenščina, spletna orodja, metode in oblike dela, pouk na daljavo, kritično mišljenje

ONLINE TOOLS USED IN DISTANCE LEARNING SLOVENIAN LANGUAGE

Abstract: The paper presents how the learning of Slovene was carried out during the distance education - which online tools were used to make the lessons more interesting and less monotonous. Students were given instructions in the Arnes online classroom. It also offers very useful regular quizzes and H5P interactive quizzes. The video meetings were conducted using a zoom system, which can also be used for group work. Google Drive and Jamboard were also used. Padlet and Canva were tested, and the survey was carried out in Zoom or 1ka. The author used Active Presenter and OBS Studio to record the audio and video. The Wheel of Names is a useful tool so that the teacher doesn't have to call on students all the time. Students liked the variety of tools, but the efficiency and the final knowledge are not equivalent to school lessons. During the lessons, efforts were also made to develop critical thinking, but even this was not as effective at a distance as in person.

Keywords: Slovene language, online tools, methods and forms of lessons, distance learning, critical thinking

Uvod

Literatura izobraževanje na daljavo pretežno opredeljuje kot način poučevanja, ko sta učitelj in učenec najmanj prostorsko ločena, lahko pa tudi časovno. V določenih državah in za določene ciljne skupine se je uporabljalo že pred epidemijo covid-19. V šolskem letu 2021/22 se je v slovenske šole pripeljalo tudi hibridno izobraževanje. Zavod za šolstvo kot »hibridne prakse« razume tiste, ki »kombinirajo sinhrono in asinhrono komunikacijo med učiteljem in učencem ter med učenci«. (Rupnik Vec idr. 2020, str. 2) Na prvo šolanje na daljavo spomladi 2020 smo bili nepripravljeni, a smo se organizirali praktično čez noč. V osnovi je enako potekalo tudi drugo, daljše, šolanje na daljavo v prihodnjem šolskem letu, le da smo se učitelji imeli vmes čas seznaniti z več spletnimi orodji, še več pa smo jih raziskali sproti, saj smo želeli razbiti monotonijo pouka tako zase kot za učence. V zadnjih letih učim le 8. in 9. razrede, zato pišem le o delu s slednjimi. V letu, ko je pouk 4 mesece potekal na daljavo, sem imela v 9. razredu skupino učencev, ki so bili izrazito nezainteresirani za delo, učenje in prisotnost pri pouku, zato je bilo delo z njimi resnično težko. V 8. razredu pa je bila skupina lažje vodljiva in predvsem pripravljena delati. Pouk preko zooma smo imeli dvakrat tedensko ob isti uri, kot imamo uro po urniku. Za ostale ure so navodila za delo dobili v spletni učilnici. Ob raznolikih metodah (razlaga, opazovanje, pogovor itd.) in oblikah (individualno, dvojice, skupine) dela sem se trudila tudi vztrajati z nalogami, ki pomagajo razvijati kritično mišljenje, hkrati pa učence ohranjajo kot aktivne udeležence pouka, ne samo spremljevalce.

Metode in oblike dela

Zavod za šolstvo v svoji raziskavi Analiza izobraževanja na daljavo ugotavlja, da se je

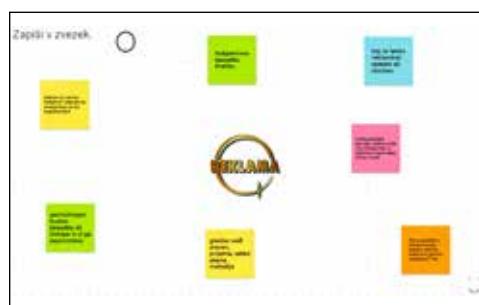
občutno zmanjšal delež dela v dvojicah ali skupinah. V nadaljevanju predstavljam tudi možnost takega dela na daljavo.

Dogovor na šoli je bil, da del pouka poteka preko Zooma, navodila pa smo v prvem valu nalagali na spletno stran in pošiljali staršem na mejl, v drugem valu pa smo vsi uporabljali spletne učilnice, ki jih v prvem valu še niso znali uporabljati vsi (učitelji).

a) Uporabljamo Arnesove spletne učilnice, prej smo imeli Moodle učilnice. Sama jih imam že približno deset let, tako da s tem nisem imela težav. Je pa res, da sem prej uporabljala le osnovna orodja (oznaka, naloži datoteko, vstavi povezavo ipd.), med daljavo pa sem se lotila kvizov, tako navadnih kot H5P. S kvizi je dela ogromno. Navadne kvize sem uporabila za ponavljanje in preverjanje znanja, včasih za uvod v novo snov.

b) Kviz H5P sem uporabila za ponovitev besednih vrst v 9. razredu. Za osnovo sem vzela risanko, ki sem jo ustavljala in vmes dodajala vprašanja. Risanka je učencem ostala v spominu, težko pa rečem, da so zaradi nje bolje znali besedne vrste.

V osmem razredu sem za ponovitev glagolskega vida uporabila video s posnetkom vaj tanate (vrsta intenzivne športne vadbe), ki sem ga ustavljala in dodajala vprašanja. Prikazano je na Sliki 1. Iste vrste kviz, samo drugačno izvedbo, spomin, sem uporabila za ponavljanje tvorjenk. Učenci so morali poiskati pare tvorjenih in netvorjenih besed. Iskanje besed sem uporabila za ponovitev pojmov, povezanih z življenjepisom. Naredila sem tudi nekaj kvizov s klasičnim izbiranjem pravega odgovora, vstavljanjem ustreznih besed, povezovanjem parov za razumevanje umetnostnih ali neumetnostnih besedil. Na zemljevidu so iskali hotspot – rojstne kraje slovenskih pisateljev. Preko navadnih kvizov smo pisali tudi domače branje, teste pa smo prestavili na čas v šoli.

c) Delo v sobah Ko sem ugotovila, da zoom dopušča možnost dela v skupinah po sobah (breakout rooms), sem bila navdušena in sem možnost takoj preizkusila. Kar precej smo delali v skupinah, je pa res, da je bilo najbolje, da sem učence sama razdelila v skupine, sicer se je kaj hitro zgodilo, da je v kakšni skupini delal samo eden, ostali pa so vmes delali druge stvari. Kljub temu da stalno krožiš med sobami, je manj nadzora kot v učilnici. Nekateri učenci potrebujejo več nadzora, drugi manj.

č) Ko smo delali po sobah, smo največkrat uporabljali Google Drive. V Drivu smo največkrat kaj ponavljali, recimo deveti so določali besedne vrste, analizirali Vodnikovo pesem Moj spomenik. Dokaze o delu so učenci sicer oddajali v spletne učilnice, včasih pa sem uporabila Drive, da so noter napisali rešitev/mnenje. To je bilo učencem všeč, medvrstniškega vrednotenja pa niso vsi opravili, kot bi morali.

Primer uvodne motivacije v Drivu: Kdo je to? (eden izmed učiteljev) Je ženskega spola. Je precej visoka in vitka. Ima precej kratke svetle lase in modre oči. Največkrat nosi kavbojke in majico ali tuniko. Visokih pet ne nosi. Glede hrane ni izbirčna, najraje pa pije vodo. Ne živi na Jesenicah.

Mislím, da je ... in tvoje ime (dodajte nove alineje zase):

Res je! M. K.

Ne bo držalo M. K.

Primer skupinskega dela v Drivu:

Tisti, čigar ime je v rdečem, tipka rešitve, tisti, čigar ime je v zelenem, vodi delo. Časa imate

30 minut, nato skupaj pregledamo. Med sobami se bom stalno 'sprehajala'.
skupina Blani: ... skupina Javorničani: ... skupina Dobravci: ...

Naloga 1. V besedilu z rdečo pobarvaj členke.

SKUPINA Blani: Že s hitrim pogledom na periodni sistem elementov ugotovimo, da je ne-
kovin precej manj kot kovin. / Na tališča in vrelišča vpliva tudi razvejenost verige ogljikovih
atomov - razvejeni ogljikovodiki imajo nižja vrelišča in tališča kot nerazvejeni ogljikovodiki.

d) Jamboard smo po navadi uporabljali za uvodno motivacijo. Na 'listke' so napisali svoje
ideje o zahtevani temi. Ali pa smo naredili ponovitveni miselni vzorec, kot je prikazano na
Sliki 2. Ker so imeli dovoljenje za urejanje vsi, so se pač pojavili tudi smeškoti in podobne
zadeve. Pri tem so radi sodelovali.

e) Uporabili smo tudi Googlov Powerpoint, recimo za skupinsko izdelavo predstavitev ob-
dobja romantike. Tu je bil problem, ker niso vse skupine enakovredno pristopile k delu.

f) V Padletu smo delali manjkrat. Za 8. razred sem pripravila naloge za spoznavanje življenja
in dela Franceta Prešerna z različnimi posnetki, kot zanimivost pa so bile pripete povezave
na google maps, da so si lahko ogledali Prešernovo hišo v Vrbi in Kranju preko Street
View in ugotavljali, koliko časa bi peš hodili na Dunaj. V 9. razredu smo tako ponavljali
življenjepis in pripoved o življenju osebe in prvi slovenski roman.

g) Canvo sem uporabila v 8. razredu pri obravnavi reklamnega besedila. Želela sem, da
učenci pripravijo reklamo s tem programom. Žal naloge niso opravili vsi, tisti pa, ki so jo, so
bili izvirni in so bili tudi zadovoljni, da so spoznali ta program.

h) Ankete sem uporabljala vmes med poukom na zoomu, saj nekateri bolj introvertirani lažje
kliknejo kot ustno izrazijo svoje mnenje. Tudi kot uvodna motivacija se dobro obnesejo. V
1ki pa sem pripravila anketo za devetošolce, ko smo obravnavali besedilno vrsto potopis.
Vsakič sem izsledke ankete delila na ekranu in smo jih skupaj pokomentirali. Ankete so bile
med učenci dobro sprejete.

i) Active Presenter je primeren za snemanje razlage. V primerjavi s klasičnim powerpoin-
tom, ki ga največ uporabljam, ima boljši zvok in več možnosti za 'igranje' z vsebino. Tako
sem v njem predstavljala rabo vejice in književna obdobja v devetem razredu.

j) Z googlovimi obrazci pa smo za zadnji dan pouka v koledarskem letu 2020 učitelji pri-
pravili sobo pobega. Pravilen odgovor je učenca popeljal v naslednjo 'sobo'. Vsaka soba je
bila tematsko povezana z enim šolskim predmetom. Končna rešitev je bila praznična in je
vodila tudi na videovoščilo učiteljev. Za svoj del videovoščila sem uporabila OBS Studio, ki
je program, ki omogoča kar veliko, je pa tudi kar zahteven za uporabo.

V duhu formativnega spremljanja so tako z različnimi oblikami dela nastajali različni dokazi
o delu tudi v spletni obliki. Učenci so povratno informacijo o svojem delu od mene dobili
vedno, ustno ali pisno, od sošolcev pa redkeje – to sem malce opustila tudi zaradi neresnosti
nekaterih.

Kritično mišljenje

Kritično mišljenje različni avtorji pojmujejo različno. Sama se naslanjam na teoretske perspektive po Rupnik Vecovi, ki jih loči šest, in sicer kritično mišljenje kot večino analiziranja, vrednotenja in oblikovanja argumentov, kot celota kognitivnih veščin in kritične naravnosti posameznika; kot uporaba raznovrstnih miselnih procesov in strategij; kot najvišja razvojna raven v mišljenju; kot samorefleksivna praksa: kot družbenorefleksivna praksa. Menim, da kritično mišljenje zajema vse to. Razvoj vsega (hkrati) ni mogoč, pomembno se mi zdi, da učenci vsako uro dobijo kakšno vprašanje/nalogo, ki razvija katero od zgornjih področij. Zato sem tudi na daljavo poskušala delo za učence pripravljati tako, da so razvijali tudi kritično mišljenje. Menim, da je to v živo lažje, saj je tudi osebni stik med učenci (in učiteljem) tisti, ki spodbudi učence k razmišljanju v to smer. Teh nalog nisem pripravljala s spletnimi orodji.

Zavod za šolstvo v svoji raziskavi Analiza izobraževanja na daljavo ugotavlja, da so naloge na predmetni stopnji najpogostejše terjale razumevanje prebranega, ustvarjalno mišljenje in uporabo naučenega v novih učnih situacijah, manj pogosto pa so te naloge od učencev zahtevale analizo različnih dogodkov, situacij, podatkov itd.

Primeri nalog za razvijanje kritičnega mišljenja za posamezne teme: a) Ljudska pesem Galjot. Zamisli si, da si fant, ki ga je galjot srečal na obali. Napiši nekaj argumentov, s katerimi bi prepričal galjota, da je še vredno živeti. b) Razlaga nastanka naravnega pojava. Razišči pravilnost trditve, da je potres bolj nevaren naravni pojav kot tornado. c) France Prešeren Turjaška Rozamunda. Ali je imela Rozamunda še kakšno drugo možnost, kot da odide v samostan? Poskusi najti kakšno prednost in pomanjkljivost odločitve za samostan (in za drugo možnost, če si jo navedel).

Zaključek

S pripravo gradiva za poučevanje na daljavo je bilo ogromno dela, saj je bilo gradiva večinoma potrebno postaviti na novo. Žal menim, da količina dela ni bila vidna v pridobljenem znanju, kar se je v šolskem letu 2020/21 pokazalo tudi pri nacionalnem preverjanju znanja, kar pa ni posledica slabih gradiv, vendar bolj padca motivacije za delo pri učencih. NPZ 2021/22 je za naše devetošolce prinesel dobre rezultate. Učitelji smo se v času daljave ogromno naučili in napredovali predvsem na tehničnem področju in iskali nove poti do učencev, da bi se jim pouk zdel zanimiv in bi bili pri njem aktivni. Sama sem poskušala pripravljati tudi naloge, ki razvijajo kritično mišljenje. Po REDS raziskavi pa naj v tem času 2 % učiteljev sploh ne bi delala, ostala večina pa je z obsegom dela krepko presegla ostale v raziskavi sodelujoče države. Učenci so se bolje opismenili na področju digitalne pismenosti, gradivo in način dela pa v določeni meri še vedno prideta prav.

Literatura

- Klemenčič Mirazchijski, Eva (2021). Mednarodna raziskava motenj v času epidemije covid-19 (IEA REDS): nacionalni poročilo: prvi rezultati. Ljubljana, Pedagoški inštitut.
- Kompare, A., Rupnik Vec, T. (2016). Kako spodbujati razvoj mišljenja: od temeljnih procesov do argumentiranja. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Rupnik Vec, T., idr. (2020). Analiza izobraževanja na daljavo v času prvega vala epidemije covid-19 v Sloveniji. Ljubljana, Zavod za šolstvo.
- Rupnik Vec, T., Gros, V., Mikeln, P., Drnovšek, M. (2018). Spodbujanje razvoja veščin kritičnega mišljenja s formativnim spremljanjem – Mednarodni projekt (Assessment of Transversal Skills – ATS2020). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Spletna izdaja. <https://www.zrss.si/pdf/vescine-kriticnega-misljenja.pdf>

POUSTVARJANJE DRAMSKEGA BESEDILA V RAČUNALNIŠKEM PROGRAMU SCRATCH

Povzetek: Učitelji smo se tekom šolanja na daljavo spoprijeli z najrazličnejšimi izzivi, s katerimi smo učence želeli motivirati za delo. Izobraževali smo se za različna spletna orodja, ki bi popestrila učenje učencev pred računalnikom. Med drugim smo se spraševali, kaj početi z učenci pri dodatnem pouku, da jim ne bi zgolj ponudili internetne strani z nalogami za nadarjene, temveč bi skupaj ustvarili nekaj bolj zanimivejšega in izvirnejšega. Izvedeli smo za računalniški program Scratch, ki omogoča začetno programiranje za otroke. Pri pouku slovenščine smo obravnavali odlomek dramskega besedila Vitez na obisku, za poustvarjanje pa učencem ponudili, v okviru dodatnega pouka, izdelavo animiranega stripa v programskem jeziku Scratch. S tem smo dosegli večjo odzivnost in zavzetost za izvedbo. Nastali so zanimivi izdelki in ideje za nadaljnje programiranje.

Ključne besede: animiran strip, dodatni pouk, programiranje, računalniški program Scratch, šolanje na daljavo

RECREATION OF A DRAMA TEXT IN THE COMPUTER PROGRAM SCRATCH

Abstract: During distance learning, teachers coped with a variety of challenges with which we wanted to motivate students to work. We were training for various online tools that would enrich learning students in front of the computer. Among other things, we wondered what to do with the students during extra classes. We wanted to offer more than just an internet page dedicated to the gifted pupils, but to create something interesting and original together. We found out about the computer program Scratch, which enables children to begin programming. During the Slovenian classes, we discussed an excerpt from the drama text *The Visiting Knight*. As part of extra classes, we offered pupils to recreate the text by creating animated comics using the Scratch programming language. With this, we achieved better responsiveness and commitment to performance. The outcomes were interesting products and ideas for further programming.

Keywords: animated comic, extra classes, programming, computer program Scratch, distance learning

Uvod

Učitelji vedno znova stremimo k izvedbi zanimivega in vsečnega pouka, ki bo pritegnil pozornost učencev, jih spodbudil h kritičnemu razmišljanju in jim nenazadnje zagotovil optimalen razvoj (Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, 2003). Če želimo to uspešno uresničevati, se moramo ves čas strokovno izobraževati na različnih področjih, iskati nove ideje in zamisli ter biti odprti in radovedni po novih metodah in oblikah poučevanja. V času šolanja na daljavo, smo preizkusili veliko načinov poučevanja in različna spletna orodja ter računalniške programe. Uporaba sodobne tehnologije je namreč eden izmed načinov, ki je ob strokovni uporabi odlično motivacijsko sredstvo, v katerem učenci radi sodelujejo pri zastavljenih nalogah. Glede na to, da so bili učenci četrtega razreda zaradi dveh šolanj na daljavo že precej večji pri upravljanju z računalnikom in različnimi spletnimi orodji, učilnicami in ker smo v vmesnem obdobju šolanja v šoli ogromno časa posvetili izvajanju pouka v računalniški učilnici, pri katerem smo preko različnih programov usvajali učno snov, smo se odločili, da digitalno opismenjevanje dvignemo na višji nivo. Učencem smo ponudili učenje računalniškega programiranja. Slednje je zelo pomembno, saj tako kot se učimo brati in pisati črke, zato da prebiramo knjige in pišemo sporočila, tako se lahko naučimo tudi osnove programiranja, računalništva, da vemo kako delujejo različne igre, animacije (in ne le kako se jih uporablja). Poznavanje osnov določenega programskega jezika je danes del informacijske pismenosti skoraj vsakega posameznika. Ker gre za zahtevnejšo učno snov, smo to izvajali pri dodatnem pouku. Odločitev za takšno izvedbo pouka ni bila zahtevna, saj je bilo v oddelku več kot osemdeset odstotkov moške populacije. Tudi zaradi tega smo programiranje združili s slovenščino in obravnavanjem oziroma poustvarjanjem dramskega besedila. Programiranje je bilo tako odlična motivacija.

V nadaljevanju prispevka vam predstavljamo spletno orodje Scratch, učni proces obravnave odlomka dramskega besedila Vitez na obisku pri pouku slovenščine ter njegovo poustvarjanje s programiranjem v Scratch-u pri dodatnem pouku.

1 Scratch

Siekierska (2015) pravi, da informacijsko-komunikacijska tehnologija ob njeni pravilni in smiselni uporabi, predstavlja spodbudo in podporo učnemu procesu. To smo zagotovili z uporabo Scratch-a. To je vizualni programski jezik, ki ga v največji meri uporabljajo otroci po celem svetu. Razvila ga je skupina MIT Media Lab's Lifelong Kindergarten v sodelovanju s podjetjem Playful Invention. Organizaciji sta prvo različico platforme razvili že leta 2007, s časoma pa se je razvijala in postajala vse bolj intuitivna in uporabna. Uporabniku dovoljuje ustvarjanje spletnih projektov, iger, aplikacij, animacij, interaktivnih zgodb ..., ki jih lahko prikazujejo na spletu, delijo z drugimi, se skupaj smeji in učijo (Digital School, 2019). Temelji na preprostosti s poenostavljenimi bloki z ukazi za programiranje. Primeren je za otroke od osmega leta dalje ter tistim, ki se s programiranjem še niso srečali in se lahko z dovršenim programskim okoljem in jezikom spoznajo z vsemi osnovnimi programskimi funkcijami, polega tega pa pridobijo tudi nekaj matematičnega znanja (Sorva, Lönnberg, Malmi, 2013). V splošnem so se zgledovali po kockah Lego (kot Lego kocke za programiranje), le da niso kocke, temveč grafični bloki z ukazi. Velika prednost pa je v tem, da je otrokom vizualno privlačen in preveden v slovenščino.

2 Programiranje s Scratch-om

Do urejanja s Scratch-om lahko pridemo na dva načina: deluje kot spletno orodje v brskalniku brez posebne namestitve ali pa program brezplačno naložimo s spletne strani in ga namestimo na računalnik. Program je razdeljen na naslednje osnovne dele:

- Ukazna paleta: z ukazi določamo delovanje programa;
 - Programsko okno: okno, v katerega iz ukazne palete dodajamo ukaze in jih sestavljamo v skupek ukazov, blokov;
 - Oder: na njem spremljamo delovanje našega programa, ki smo ga sestavili iz različnih ukazov;
 - Figure in ozadja: lahko jih dodajamo tako, da jih naložimo iz računalnika, jih narišemo ali izberemo prednastavljene iz programa.
- Pozitivna lastnost programiranja je, da otroci programskih ukazov ne pišejo sami, temveč so že napisani v blokih, ki so v obliki Lego kock in jih sestavljajo skupaj tako, da ukaze le povlečejo v programsko okno. Oblike ukazov nakazujejo, kateri bloki se lahko združujejo in katere kombinacije niso mogoče. Za boljšo preglednost, so ukazi razporejeni v pregledne skupine. Spodaj je navedenih nekaj osnovnejših: (Lajovic, 2011)
- Gibanje: ukazi za premikanje in obračanje ter podatki o trenutni lokaciji in smeri premikanja;
 - Videzi: ukazi za prikazovanje govornih oblakov, ukazi za skrivanje in prikaz figur, menjanje njihovega videza ter ozadja, spreminjanje barv, velikosti, prekrivanja pri prikazovanju elementov ...;
 - Zvoki: ukazi za predvajanje zvoka, spreminjanje glasnosti, hitrosti, izbire posameznega zvoka ter igranje posameznih not;
 - Dogodki: različni ukazi za začetek izvajanje določene kode;
 - Krmiljenje: zanke, pogojni stavki in ukazi za čakanje, ustavljanje celotnega izvajanja ter kloniranje figur.

3 Od obravnave dramskega besedila do poustvarjanja s programiranjem

Za lažjo predstavo naj povemo, da se je šolanje na daljavo izvajalo preko Zoom-a vsak dan po predmetniku, pri čemer je bil razred razdeljen na tri skupine. Ena skupina je bila z učiteljem eno uro in pol. V tem času smo obravnavali najpomembnejše vsebine in cilje. Druga snov je bila podana preko videoposnetkov ali pisnih navodil.

V sklopu učnega načrta za četrti razred smo pri slovenščini spoznavali dramatiko. Obrav-

navali smo odlomek dramskega besedila Miroslava Košute Vitez na obisku. Odlomek pripoveduje o tem, kako srednjeveški vitez, ki se je znašel v današnjem času, po svoje razume kakšen je avto s šestdesetimi konji. Pravi, da je ta grof z imenom Avto precej bogat, ker ima kar šestdeset konj. Nakar mu učiteljica poskusi obrazložiti, vendar neuspešno.

Učencem smo že takoj v začetku ure povedali, da bodo lahko po obravnavi odlomka izdelali animiran strip (v povezavi s prebranim) tako, da bodo programirali v Scratch-u. Ker je bilo v razredu kar štirinajst dečkov od skupaj sedemnajstih učencev, je bilo zanimanje za delo z računalnikom precejšnje. S tem smo pritegnili pozornost in povečali motivacijo do obravnave dramskega besedila. Juriševič (2012) namreč pravi, da le motivirani učenci učenje začnejo, se učijo in pri tem vztrajajo, dokler ne končajo učnih nalog ali ne dosežejo zastavljenih učnih ciljev.

Obravnava je v razredu potekala kot običajno. Pomembno pa je, da smo spoznali kaj je dramsko besedilo in kako je zapisano (v obliki dvogovora ali dialogov z vmesnimi didaskalijami). Učenci so namreč pri poustvarjanju napisali svoje dramsko besedilo. Navodilo je bilo, da se srednjeveški vitez po spletu okoliščin pojavi v današnjem času ter mu po vzoru iz odlomka poskusiš obrazložiti poljuben predmet, ki ga v srednjem veku niso poznali. Učenci so imeli na razpolago dva dni časa, da zapišejo svoje dramsko besedilo. Dveh ur slovenščine učenci naslednja dva dni niso imeli, sami pa smo bili na razpolago za morebitna vprašanja po končanem pouku. Učenci so nam čez dva dni v spletno učilnico poslali svoj izdelek, kjer smo jih pregledali in dodali svoje popravke, nasvete za izboljšave. Do naslednje ure so učenci popravili svoj izdelek ter ga prebrali pred skupino sošolcev. S tem se je obravnava odlomka pri slovenščini zaključila. Sledil je za nekatere najzanimivejši del, programiranje v sklopu dodatnega pouka. Naloga učencev je bila, da so svoje dramsko besedilo s programiranjem pretvorili v animiran strip. Najprej smo učencem dva dni zaporedoma po uro in pol razložili osnove programiranja v Scratch-u. Učenje je potekalo tako, da je učenec delil svoj zaslon na dva dela. En del je bila učiteljeva razlaga programiranja z deljenjem zaslona v Zoom-u, drugi del pa učenčevo spletno orodje Scratch. Tako so učenci ob učiteljevi razlagi istočasno preizkušali svoje na novo pridobljeno znanje. Po tem izobraževanju, so učenci sami začeli izdelovati animiran strip, mi pa smo jim bili vsak dan ob vnaprej določenih urah na razpolago za dodatno pomoč in pojasnila v zvezi s programiranjem. Učenci so za dokončanje naloge potrebovali približno še en teden.

Za programiranje so največkrat uporabili kode in ukaze kot so: gibanje (npr. gibanje figure do določenega mesta), videzi (npr. za strip obveznega govorjenja v oblaki, zamenjaj ozadje, pokaži in skrij figure), dogodki (kdaj se bo nek ukaz zgodil) in krmiljenje (npr. ukaz za čakanje). Za tiste, ki so težje razumeli programski jezik, se je kot najenostavnejši način programiranja izkazal ta, da so ob vsakem ukazu dodali ukaz "počakaj x sekund" do naslednje izvršitve ukaza. Vendar je pomanjkljivost slednjega ta, da je potrebno veliko seštevanja teh sekund in ob morebitnem napačnem seštevku, popraviti veliko ukazov "počakaj x sekund" za nazaj. Po zanimivih izkušnjah, ki so jih pridobili učenci s programiranjem, z deljenjem svojih idej in primerov ustvarjanja različnih blokov, s posvetovanji med sabo in učiteljem ... so nastali zanimivi in predvsem programsko raznoliki izdelki.

Pozitivno smo bili presenečeni, ko so se učenci strinjali, da je bil čas, ki so ga preživeli pred računalnikom bolje izkoriščen, kot sicer. Odnegli so nekaj več, razvijali logiko in spoznavali kaj vse je mogoče ustvariti z računalnikom oziroma na kakšen način so izdelane preprostejše animacije in igre. Ob skupni analizi procesa ustvarjanja animiranega stripa, so učenci podali idejo, da s programiranjem nadaljujemo, natančneje, da ustvarijo računalniško igro Pac-man. Dogovorili smo se, da njihovo idejo izpeljemo ob vrnitvi v šolske klopi. Nismo namreč želeli, da bi v obdobju šolanja na daljavo, ko so učenci po vsej verjetnosti že tako preveč časa za zasloni, ta čas še podaljševali.

Zaključek

Učitelji vse bolj spoznavamo, da oblike učenja z enosmernim podajanjem informacij učitelj – učenec ne delujejo prav dobro. Ob takšnem pasivnem sprejemanju informacij se učenec ne nauči največ. Obratno je, ko je učenec aktivno vključen v raziskovanje in preskušanje, saj je takrat veliko bolj dovzeten za pomnjenje znanja. Iz tega vidika smo se tudi pri dodatnem pouku usmerili k aktivnemu učenju, tako da smo učence spodbujali k praktični dejavnosti, k oblikovanju, ustvarjanju in odkrivanju stvari – učenju z ustvarjanjem, tj. učenju programiranja v Scratch-u. Slednje je namreč pomagalo učencem, da so resnično razumeli digitalno tehnologijo. Na primer, če se nekdo želi izražati v kateremkoli tujem jeziku, ni dovolj, da zna prebrati besedilo v tem jeziku, ampak mora znati tudi kaj napisati. Le na ta način se lahko izraža v tem jeziku. Enako velja torej za digitalno tehnologijo, kjer ni dovolj, da se učenci naučijo delati z računalnikom, temveč se morajo naučiti tudi ustvarjati z računalnikom. Seveda se zavedamo, da večina otrok, ko odrastejo, ne bo profesionalnih programerjev. Kljub temu pa učenje programiranja koristi vsem. Naučimo se izražati celoviteje in ustvarjalneje, razvijamo se pri logičnem razmišljanju in bolje razumemo, kako delujejo nove tehnologije, s katerimi se srečujemo vsak dan.

Literatura

- Digital School. (2019). Zakaj je Scratch odlična platforma za učenje programiranja? Pridobljeno s Scratch - odlična platforma za učenje programiranja - Digital School
- Jurišević, M. (2012). Motiviranje učencev v šoli. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani. Pridobljeno s https://www.pef.uni-lj.si/fileadmin/Datoteke/CRSN/branje/Motiviranje_u%C4%8Dencev_v_%C5%A1oli_u%C4%8Dbenik__2012_.pdf
- Lajovic, S. (2011). Scratch: Nauči se programirati in postani računalniški maček. Ljubljana: Pasadena.
- Siekierska, E. (2015). The book of Trends in Education 2.0. Gdznia: Young Digital Planet SA a Sanoma Companz.
- Sorva, J., Lönnberg, J., Malmi, L. (2013). Students' ways of experiencing visual program simulation. Computer Science Education, 23(3), 207–238.
- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI-UPB3). (2003). Uradni list Republike Slovenije.

PRIPRAVA UČENCEV NA ŠOLO NA DALJAVO

Povzetek: Prispevek opisuje izziv strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju, pred katerega so bili postavljeni zaradi odredbe šolanja na daljavo v času koronavirusa v šolskem letu 2020/2021. Kljub zavesti o pomenu poznavanja in obvladovanja informacijske/digitalne pismenosti tej v šolah posvečamo premalo pozornosti. Zaradi odredbe je bilo namreč prav vse učence treba v kratkem časovnem obdobju opremiti z ustreznimi napravami, tj. namiznimi in prenosnimi računalniki, tablicami in pametnimi telefoni, ter ustrezno programsko opremo, hkrati pa jih je bilo treba usposobiti tudi za samostojno in samozavestno uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT). Prav to je predstavljalo strokovnim delavcem v vzgoji in izobraževanju poseben izziv. Treba je bilo zasnovati potek samega izobraževanja in usposabljanja, ga ustrezno prostorsko in časovno umestiti v obstoječe urnike ter upoštevati tudi razpoložljivost IKT na šoli. Program izobraževanja in usposabljanja je bilo treba oblikovati hitro in učinkovito, hkrati pa dovolj individualizirano, da bi med izobraževanjem in usposabljanjem lahko vsak učenec dosegel takšno stopnjo samostojnosti rabe IKT, da bi bila izvedba pouka na daljavo sploh mogoča. Pri tem je bilo pomembno pri učencih krepiti tudi samozavest pri rabi IKT in jih spodbujati k njeni samostojni rabi.

Ključne besede: IKT, informacijska/digitalna pismenost, izobraževanje in usposabljanje, program Microsoft Teams, samostojnost, šolanje na daljavo

PREPARING STUDENTS FOR REMOTE SCHOOLING

Abstract: This paper describes the challenge faced by education professionals as a result of the 2020/2021 school year remote schooling order during the coronavirus crisis. Despite having an awareness of the importance of information/digital literacy, it is not given enough attention in schools. The state decreed order required that all pupils needed to be quickly equipped with the appropriate devices - desktop and laptop computers, tablets and smartphones - and the relevant software, and that they be trained to use information and communication technology (ICT) independently and confidently. This posed a particular challenge for education professionals. The education and training itself had to be designed, appropriately spatialised and timed to fit in with existing timetables, and the availability of ICT in the school had to be taken into account. The education and training programme had to be designed quickly and efficiently, but at the same time in a sufficiently individualised way so that each student could achieve a level of independence in the use of ICT during the course of the education and training that would make distance learning possible at all. It was also important to build students' confidence in using ICT and encourage them to use it independently.

Keywords: ICT, information/digital literacy, education and training, Microsoft Teams, independence, distance learning

1 Uvod

Pismenost je eden temeljnih elementov, ki jih otroci pridobijo med izobraževanjem. Kot navaja Možina (2011, str. 15–16), simbolni pomen pismenosti spremlja človeka že vso zgodovino, vendar se njegova definicija skozi stoletja spreminja. Da bi pojem pismenosti čim natančneje opredelili, je tudi Slovenija po letu 1990 začela pozornost usmerjati v različne raziskave, ki so opozorile na pomen šolanja ter izpostavile problematiko, da se številni odrasli, kljub končanemu obveznemu šolanju, v sodobnem svetu še vedno srečujejo s problemom pismenosti. Pri tem pa ni glavna težava osnovna alfabetska pismenost, temveč funkcionalna pismenost odraslih, vključenih v raziskavo (prav tam, str. 16). Prav iz zgoraj navedenega lahko sklepamo, da je pismenost v današnjem času zelo kompleksen pojem. Njena kompleksnost se, kot navaja Starc (2011, str. 9), povečuje skladno s kompleksnostjo sodobne, tj. globalne, družbe. Prav institucionalno izobraževanje naj bi posameznika naučilo in pripravilo na zmožnost dekodiranja sporočil, ki zajema prepoznavo novih struktur in vzorcev ter novih strategij (prav tam). Za razumevanje pojma funkcionalne pismenosti pa moramo najprej opredeliti osnovni pojem pismenosti. Najpreprostejša opredelitev navaja, da je pismenost sposobnost branja in pisanja v vsaj enem jeziku (Nordquist, 2022). Vendar pa je za današnji svet tovrstno pojmovanje pismenosti preveč poenostavljeno. UNESCO je zato leta 2010 zapisal: »Pismenost je človekova pravica, orodje za osebno krepitev moči in sredstvo

za socialni in človeški razvoj. Izobraževalne možnosti so odvisne od pismenosti. Pismenost je v središču osnovnega izobraževanja za vse in je bistvenega pomena za izkoreninjanje revščine, zmanjševanje smrtnosti otrok, omejevanje rasti prebivalstva, doseganje enakosti spolov in zagotavljanje trajnostnega razvoja miru in demokracije (UNESCO v Nordquist, 2022). Proces, s katerim posameznik postane pismen, imenujemo opismenjevanje in ga lahko označimo za nenadomestljivo sestavino učenja. Freire (v Štampihar 2014) zapiše, da »opismenjevanje ni zgolj sredstvo za pripravo učencev na svet podrejenega dela ali »kariere«, temveč je priprava za upravljanje z lastnim življenjem«. Pri opismenjevanju pa ne gre zgolj za učenje materinščine in tujih jezikov, temveč tudi za učenje drugih predmetnih področij, kot so npr. matematika, naravoslovje, družboslovje, umetnost itd. Torej dandanes pojem pismenosti ne zajema zgolj alfabetske oziroma bralne pismenosti, temveč zajema sposobnost pisnega in ustnega sporočanja v različnih stanjih sporazumevanja (Cotič in Medved Udovič, 2011, str. 11).

Poleg bralne lahko opredelimo še matematično, naravoslovno, glasbeno, okoljsko, informacijsko/digitalno ter druge oblike pismenosti. Članek poizkuša pokazati in osvetliti pomen le ene izmed njih, in sicer informacijske oz. digitalne pismenosti, katere pomen se je pokazal predvsem v času koronavirusa v letu 2020, ko je bila primarna stopnja izobraževanja, zaradi nastalih razmer, prisiljena svoj izobraževalni proces izvajati na daljavo. Da bi lahko razumeli pravi pomen informacijske oz. digitalne pismenosti za izvedbo pouka na daljavo, je pomembno, da v prvi vrsti poznamo njeno definicijo. Kot navajata Cotič in Medved Udovič (2011, str. 17–18), je informacijska oz. digitalna pismenost pomemben sestavni del pismenosti v sodobni družbi, saj informacijsko-komunikacijska tehnologija (v nadaljevanju IKT) zmanjšuje razdalje in omogoča hiter dostop do informacij, podatkov in novih spoznanj. Informacijska pismenost tako pomeni zmožnost uporabe in dela z znanjem, tehnologijo in informacijami. Prednost informacijske pismenosti pa je tudi njena interdisciplinarnost, saj je treba pridobljene informacije znati analizirati, organizirati ter primerno predstaviti rezultate. Pojem digitalne pismenosti pa opredeljuje tudi priročnik Digitalna pismenost, ki zapiše: »Digitalna pismenost spada med najpomembnejše temeljne zmožnosti. Zajema varno in kritično uporabo tehnologije informacijske družbe pri delu, v prostem času in pri sporazumevanju. Podpira jo temeljno znanje v informacijsko komunikacijski tehnologiji: uporaba računalnikov za iskanje, ocenjevanje, shranjevanje, proizvodnjo, predstavitev in izmenjavo informacij ter za sporazumevanje in sodelovanje v skupnih omrežjih na internetu« (Temeljne zmožnosti odraslih v Javrh ur., 2018, str. 38).

2 Izhodišča za pripravo učencev na pouk na daljavo

Izobraževalni sistem in tudi učitelji v osnovnih šolah se že desetletje zavedamo pomena razvijanja informacijske oz. digitalne pismenosti pri učencih v vseh treh triadah. Razvoj omenjene pismenosti redno vključujemo v izobraževalni proces in učence postopoma navajamo na varno rabo orodij IKT. Vendar pa je stanje, v katerem so se znašle prav vse izobraževalne ustanove v letu 2020, prineslo nenadno spremembo, na katero ni bil pripravljen nihče, največji izziv pa se je pojavil prav na primarni stopnji izobraževanja, saj se je ta prvič srečala z množičnim izobraževanjem na daljavo. Za tovrsten prehod je bilo treba skrbno in intenzivno načrtovati pripravo učencev na prehod na šolanje na daljavo. Pri tem smo učitelji Osnovne šole Jožeta Moškriča izhajali iz naslednjih dejstev in pogojev:

- Osnovna šola Jožeta Moškriča ima 18 oddelkov s skupno nekaj več kot 400 učenci;
- vse dejavnosti je treba vključiti v obstoječ urnik, pri tem pa upoštevati, da ima vsak odderek drugačen urnik;
- za pripravo in usposabljanje posameznega oddelka na pouk na daljavo sta potrebni vsaj dve učni uri (oceno je podala učiteljica, ki je pripravila usposabljanje za učence);
- na šoli je le ena računalniška učilnica, v njej pa je različna računalniška oprema (tj. 20 računalnikov ter osem delovnih postaj multipointa), kar pomeni, da vsem učencem posameznega oddelka ni mogoče zagotoviti enakih učnih pogojev;

- učiteljica, ki je izvajala usposabljanje, je samo ena, zato je treba dobro načrtovati vrstni red izvedbe izobraževanja za posamezne oddelke, poleg tega pa je treba upoštevati tudi omejeno število ur izobraževanja na dan;
- drugi val epidemije koronavirusa je bil skladno s projekcijami predviden v oktobru 2020, kar je pomenilo, da je imela šola štiri–osem tednov časa za pripravo učencev na delo na daljavo;
- izkušnje, ki smo jih pridobili med prvim valom epidemije, so pokazale naslednje izzive: učenci prihajajo iz različnih socialnih okolij in imajo različne pogoje dela; učenci imajo različno stopnjo znanja uporabe IKT, razpon starosti učencev je šest–petnajst let; na Osnovni šoli Jožeta Moškriča imamo visok delež učencev s posebnimi potrebami, ki potrebujejo dodatno strokovno pomoč; številni učenci doma nimajo ustrezne podpore pri uporabi IKT (v smislu znanja in obvladovanja rabe IKT); ne nazadnje pa učenci v šoli ne smejo uporabljati pametnih telefonov. Z vsebino omenjenih izhodišč smo se srečevali v okviru priprav na šolanje na daljavo tudi učitelji računalništva. Za čim optimalnejšo pripravo učnih ur in gradiva smo oblikovali še dodatna izhodišča, kjer je bil prvi in glavni cilj, da morajo biti vsi učenci pri uporabi IKT samostojni. V nadaljevanju smo vsebine poizkušali oblikovati tako, da bi jih lahko razumeli in spremljali vsi učenci, pri tem pa se počutili kompetentne. Poizkušali smo doseči sproščeno klimo v razredu in učence spodbujati k temu, da če česa ne razumejo, vprašajo in prosijo za ponovno razlago vsebine. Zadnje dodatno izhodišče, ki smo si ga zadali, pa je bilo, da morajo učenci po izobraževanju oditi z vedenjem, kje dobiti pomoč ob težavah, kako se odzvati v primeru teh, hkrati pa tudi učence seznaniti, da se pri pouku na daljavo lahko srečajo s težavami, ki niso povezane z njihovo dejavnostjo (npr. težave z delovanjem interneta, težave s programom Microsoft Teams, težave s prijavo itd.).

3 Cilji priprave učencev na izobraževanje na daljavo

Pred izvedbo izobraževanja in usposabljanja učencev za delo z računalniki in drugimi pametnimi napravami za pouk na daljavo smo si učitelji računalništva izoblikovali tudi cilje, ki smo jih želeli doseči z izobraževanjem. Izoblikovali smo tri glavne cilje, in sicer:

- vsi učenci imajo program Microsoft Teams naložen na napravi, ki omogoča šolanje na daljavo;
- vsi učenci znajo uporabljati program Microsoft Teams do te mere, da lahko uspešno sodelujejo pri šolskem pouku. Ta cilj zajema naslednje podcilje: uspešna prijava v program Microsoft Teams z AAI-računom, uporaba komunikacijskih orodij v okolju Microsoft Teams (srečanje, klepet in komunikacija v kanalu) ter znanje odpiranja nalog, uporabe spletnih orodij za pravilno reševanje nalog, shranjevanje in oddaja nalog ter slikanje nalog in njihovo oddajanje v kanal;
- učencem ponuditi delo v okolju Microsoft Teams, ki ne predstavlja dodatnega stresa bodisi zaradi tehničnih težav bodisi zaradi pomanjkanja znanja.

Poleg zgoraj navedenih ciljev smo se učitelji odločili še, da imata izobraževanje in usposabljanje učencev za pouk na daljavo prednost pred katerim koli drugim predmetom, saj je bil potek celotnega nadaljnjega izobraževalnega procesa odvisen od znanja in usposobljenosti učencev za uporabo in delo z IKT. Pri tem smo urnik izobraževanja in usposabljanja za delo učencev z IKT poizkušali organizirati na način, da se je posamezni razred po potrebi lahko izobraževanja udeležil večkrat (če dve uri izobraževanja nista zadoščali, smo posameznemu razredu omogočili dodaten čas za izobraževanje, saj je bil naš glavni in temeljni cilj, da so vsi učenci pri uporabi IKT samostojni, predvsem pa, da bi prehod na izobraževanje z uporabo IKT učencem predstavljal čim manjši stres). Da bi učencem omogočili čim večjo dostopnost do pouka na daljavo, smo jih prosili, da v šolo prinesejo tudi svoje pametne telefone. Te smo opremili z ustrezno programsko opremo, tj. program Microsoft Teams, učence pa poučili o uporabi programa na pametnem telefonu.

4 Potek izobraževanja in usposabljanja učencev za pouk na daljavo

Po skrbno izvedenem načrtovanju, postavljenih smernicah in sprejetih dogovorih poteka izobraževanja in usposabljanja učencev za pouk na daljavo smo začeli samo izvedbo tega. Učitelji so za posamezne oddelke izbrali termine izobraževanja in usposabljanja učencev za pouk na daljavo. Pri tem so izbirali termine, kjer je bilo mogoče izobraževanje in usposabljanje izpeljati v dveh zaporednih šolskih urah. Vrstni red poteka usposabljanja in izobraževanja ni bil določen glede na starost oz. razred učencev (npr. najprej vsi 1. razredi, nato vsi 2. razredi itd.), vendar so se izobraževanja in usposabljanja udeleževali razredi po naključnem vrstnem redu (npr. najprej en oddelek 8. razreda, nato en oddelek 4. razreda itd.). Pri poučevanju različnih starostnih skupin učencev so se tako kmalu pokazale razlike glede predznanja, hitrosti pridobivanja znanja in napredovanja, hitrosti pridobivanja samostojnosti, pa tudi pri ravni same zahtevnosti podajanja informacij.

Pri izvedbi samega izobraževanja in usposabljanja učencev za pouk na daljavo smo učitelji računalništva prišli do nekaterih pomembnih zaključkov, ki bodo predstavljeni v nadaljevanju. Del zaključkov izvira iz ugotovitev učiteljev, del zaključkov pa smo pridobili s pomočjo anketnega vprašalnika, ki smo ga razdelili učencem, da bi od njih pridobili povratno informacijo o sami izvedbi izobraževanja in usposabljanja učencev za pouk na daljavo, z njim pa smo želeli pridobiti tudi vpogled v morebitne pomanjkljivosti samega izobraževanja in usposabljanja ter po potrebi učencem zagotoviti dodaten čas za pridobivanje potrebnih znanj za delo z IKT.

4.1 Predstavitev ugotovitev učiteljev

Po izvedbi izobraževanja in usposabljanja učencev za delo z orodji, ki omogočajo pouk na daljavo, smo učitelji strnili ugotovitve glede samega poteka izobraževanja. Z analizo izvedbe in poteka samega izobraževanja smo namreč želeli poiskati tista področja, na katerih so bili učenci šibkejši in so zato potrebovali dodatno pomoč, razlago ter spodbudo, da bi usvojili potrebno znanje za delo z IKT. Prvi in glavni namen iskanja področij, na katerih so bili naši učenci kljub izobraževanju še vedno šibki, je bil predvsem podati dodatno znanje na tem področju ter okrepiti samozavest učencev za uporabo IKT. S tem smo poizkušali doseči, da bo pouk na daljavo lahko potekal nemoteno, hkrati pa pri učencih zmanjšati stres pri uporabi IKT pri pouku na daljavo.

Pri izvedbi samega izobraževanja in usposabljanja smo učitelji ugotovili, da v vseh starostnih skupinah in v vseh razredih največjo težavo predstavlja prijava v orodje Microsoft Teams. Pri tem se je izkazalo, da učenci zelo slabo poznajo tipkalnico, tj. pozicije posameznih tipk in njihove funkcije. Pri izobraževanju in usposabljanju je bilo zato veliko časa namenjenega spoznavanju tipk, njihovih pozicij, pomenov in funkcij. Ugotovili smo, da velik izziv predstavlja uporaba tipke za velike tiskane črke, tj. CapsLock, saj je veliko učencev pri vpisovanju v program Microsoft Teams uporabljalo velike tiskane črke, čeprav je bilo geslo sestavljeno iz malih tiskanih črk. Pravilno vpisovanje gesel in s tem uspešna prijava v program sta tako predstavljala enega prvih in temeljnih poudarkov izobraževanja in usposabljanja učencev za uporabo orodij za izvedbo pouka na daljavo.

Druga ugotovitev, do katere smo prišli učitelji po izvedbi izobraževanja in usposabljanja učencev za pouk na daljavo, je povezana s hitrostjo. Skladno s pričakovanji so učenci 9. razreda potrebne informacije in znanja usvojili najhitreje. Za njih smo namreč učitelji predpostavljali, da imajo največ znanja in izkušenj pri uporabi IKT. V praksi se je izkazalo, da so učenci 9. razredov v dveh šolskih urah usvojili vsa potrebna znanja za delo z orodji, ki omogočajo pouk na daljavo, medtem ko so npr. učenci 4. razredov v istem času usvojili znanje vpisa v program ter uporabo klepeta. Učencem 2. razreda se je v dveh šolskih urah uspelo prijaviti v program, medtem ko se je za učence 1. razredov izkazalo, da je že sama prijava v program za njih prezahtevna, glavni razlog za to pa je bilo pomanjkanje znanja pisave. Iz ugotovitev se je potrdila tudi domneva učiteljev, da bo pri izvajanju pouka na daljavo za učence 1. in 2. razreda potrebna pomoč staršev.

Tretja ugotovitev, do katere smo prišli učitelji po izvedbi samega izobraževanja in usposabljanja učencev za pouk na daljavo, pa je povezana s samostojnostjo. Učitelji smo ugotovili, da so učenci 9. razredov (z nekaj izjemami) pri delu povsem samostojni. Vse, kar potrebujejo, so zgolj navodila za delo in občasno manjša pomoč. V ostalih razredih pa se je izkazalo, da se z vsakih predhodnim razredom stopnja samostojnosti zmanjšuje, hkrati pa se povečuje stres, ki ga učenci doživljajo ob uporabi računalnika ali druge pametne naprave. V 4. razredih se je pomanjkanje samostojnosti kazalo tako, da so si nekateri učenci poizkušali pomagati s spremljanjem dela sošolca, ki je sedel poleg njih, hkrati pa so se pri vseh učencih kazali znaki frustracije in stresa, ko so naleteli na težavo, ki je sami niso znali premagati. Pri učencih prve triade (1. – 3. razred) pa se je izkazalo, da celotno stanje doživljajo zelo čustveno. Neuspeh pri obvladovanju naloge je povzročal stres in negativna čustva, zato smo se učitelji trudili ustvarjati prijetno učno okolje ter poudarjali, da ni nič narobe, če pride do napake. Poizkušali smo jim razložiti, da so napake sestavni del učnega procesa, ter jim dati občutek, da imamo dovolj časa za pridobitev potrebnega znanja. Želeli smo jim pokazati, da so tudi napake in nepredvidljiva stanja dobri, saj predstavljajo dodatno možnost za učenje in pridobivanje novega znanja. Kljub pozitivnim spodbudam in povratnim informacijam smo naleteli na stanja, ko tudi te niso pomagale, zato je bilo treba pouk prekiniti, učence pa pomiriti in jim ponovno dati občutek, da zmorejo in je vse v redu. Pri prvi triadi je bil glavni cilj izobraževanja, da otroci vzpostavijo pozitiven odnos do predmeta, celotnega učnega procesa, ljudi in stanja. Prestrašenost in negotovost bi namreč lahko negativno vplivali tako na trenutni proces učenja kot tudi na negativen odnos do novosti, znanja in procesa učenja v nadaljnjih letih šolanja.

4.2 Uvajanje sprememb oblike poučevanja učencev za pouk na daljavo

Z napredovanjem učnega procesa smo učitelji računalništva postopoma spreminjali tudi način poučevanja in podajanja informacij. Opuščali smo metode poučevanja, ki niso dajale pričakovanih rezultatov, ter vpeljevali nove metode, za katere smo upali, da bodo učinkovitejše. Prišli smo do naslednjih pomembnih zaključkov:

- Pred začetkom poučevanja vsake skupine smo najprej poudarili, zakaj je digitalno opismenjevanje sploh potrebno. Učencem smo razložili, da bo v kratkem pouk začel potekati na daljavo, kar tako za učitelje kot učence pomeni novo učno okolje, ki pa je enako veljavno kot klasično šolanje v učilnici. S tem smo dosegli, da so se učenci začeli zavedati, da je šolanje na daljavo neizogibno glede na dano stanje ter da je digitalna pismenost ključnega pomena za nemoten potek nadaljnjega izobraževalnega procesa. Učitelji smo tudi poudarili, da bodo učenci pri delu na daljavo sami, zato se morajo zanesti nase in na svoje znanje. Prav tako smo učitelji tudi izpostavili, da nihče ne more narediti ničesar narobe, ter učencem ponudili pomoč, če bi jo potrebovali. S tem smo poizkušali zmanjšati njihov strah pred napakami ter strah pred novim, neznanim načinom poteka pouka.
- Pri začetku poučevanja smo učitelji od učencev želeli, da se sprva osredotočijo na poslušanje navodil in pozornosti ne namenjajo računalnikom, zato so na začetku pouka računalniki ostali ugasnjeni. Učitelji smo podali navodila, pri tem pa smo se trudili, da so bila čim jasnejša in razumljivejša. Učencem smo povedali, kaj morajo storiti (npr. vklopiti zaslon, vklopiti računalnik itd.). S tem smo dosegli, da so bili učenci med predajo navodil zbrani in da so se koncentrirali zgolj na navodila za delo. Ko se je en cikel učenja zaključil, smo učitelji učence prosili, da ugasnejo zaslone, in s tem ponovno pridobili njihovo pozornost. Na ta način so ponovno lahko prisluhnili navodilom za nov učni cikel in se koncentrirali na informacije, potrebne za nadaljnje samostojno delo.
- Med samim učnim procesom so učenci delali z računalnikom samostojno. Pri tem smo jih učitelji spodbujali, da čim več poizkušajo narediti sami – brez pomoči sošolcev. S tem smo spodbujali učence predvsem k samostojnosti, ki je bila potrebna za izvajanje pouka na daljavo.
- Ob zaključku učne ure smo učitelji vedno učence pozvali, da se odjavijo iz svojih AAI

računov, ter poudarili pomen odjave iz programa. Kljub doslednemu opozarjanju na odjavo se nekateri učenci še vedno niso pravilno in v celoti odjavili iz programa. Učitelji smo jih poizkušali spodbuditi, da postopek izvedejo do konca.

4.3 Predstavitev rezultatov raziskave, opravljene med učenci

Poleg opažanj in ugotovitev učiteljev smo po končanem izobraževanju na daljavo med učenci opravili raziskavo, s pomočjo katere smo učitelji Osnovne šole Jožeta Moškriča poizkušali pridobiti vpogled v pridobljeno znanje za delo z IKT s strani učencev ter ugotoviti pomanjkljivosti, ki bi jih bilo treba odpraviti. V raziskavo smo vključili skupno 174 učencev 4.–9. razreda Osnovne šole Jožeta Moškriča, učenci 2. in 3. razreda v raziskavo niso bili zajeti, saj je bilo pri njih poučevanje uporabe IKT zelo omejeno – predvsem zaradi težav z osnovno pismenostjo in pomanjkanja izkušenj za delo z računalnikom. V raziskavi nas je zanimalo predvsem: prek katere naprave so se učenci šolali na daljavo; katera znanja so imeli učenci, preden smo v šoli izpeljali izobraževanje za uporabo IKT; katera znanja o uporabi IKT so pridobili med izobraževanjem ter kako bi ocenili svoje znanje za delo z IKT pred samim izobraževanjem. Učence smo še vprašali, kako bi ocenili izobraževanje (ali so bila navodila jasna in so jim lahko sledili), kako bi ocenili svoje sodelovanje ter počutje pri izobraževanju, kako bi ocenili svoje znanje po zaključenem izobraževanju ter ali so doma, v času šolanja na daljavo pri uporabi Microsoft Teams, potrebovali pomoč drugih (npr. staršev, znancev, prijateljev itd.). Rezultati raziskave so predstavljeni v nadaljevanju. V raziskavo smo zajeli skupno 174 (100 %) učencev, od tega 50 (28,7 %) učencev 4. razreda, 42 (24,1 %) učencev 5. razreda, 25 (14,4 %) učencev iz 6. razreda, 37 (21,3 %) učencev iz 8. razreda ter 20 (11,5 %) učencev iz 9. razreda. Učenci 7. razreda v raziskavi niso sodelovali.

Učence smo vprašali, ali so za šolanje na daljavo uporabljali prenosni računalnik, namizni računalnik, telefon ali tablico. Pri tem vprašanju so lahko učenci izbrali več odgovorov. Pri pregledu anketnega vprašalnika smo dobili 285 (100 %) veljavnih odgovorov, in sicer 110 (38,6 %) učencev je za pouk na daljavo uporabljalo prenosni računalnik, 91 (31,9 %) učencev je uporabljalo pametni telefon, 62 (21,8 %) učencev je uporabljalo namizni računalnik ter 22 (7,7 %) učencev je za pouk na daljavo uporabljalo tablico. Iz rezultatov lahko ugotovimo, da je največ učencev za pouk na daljavo uporabljalo prenosni računalnik in pametni telefon, ugotovimo pa lahko tudi, da so nekateri učenci za pouk na daljavo uporabljali več različnih naprav.

V nadaljevanju raziskave smo učence vprašali, kako bi ocenili svoje znanje pred izobraževanjem in usposabljanjem za uporabo IKT. Pri tem vprašanju so učenci lahko izbrali več odgovorov. V analizo je zajetih 582 (100 %) veljavnih odgovorov. Pri analizi zbranih podatkov smo ugotovili, da je 156 (26,8 %) učencev pred izobraževanjem znalo vklopiti in izklopiti računalnik, 138 (23,7 %) učencev se je znalo prijaviti v računalnik, 132 (22,7 %) učencev je znalo zagnati spletni brskalnik, 80 (13,7 %) učencev se je znalo prijaviti z AAI v račun ter 76 (13,1 %) učencev je pred izobraževanjem in usposabljanjem znalo zagnati in se prijaviti v program Microsoft Teams. Menimo, da pri tem vprašanju nekateri učenci niso odgovarjali iskreno, saj je bil po naših izkušnjah delež otrok, ki pred izobraževanjem niso znali vklopiti računalnik, višji. Otroci so nas namreč po anketi večkrat vprašali, na katero časovno obdobje se je nanašalo vprašanje, tako da obstaja možnost, da so to vprašanje zamenjali s tistim, ki sprašuje po tem, kaj so znali po izobraževanju, in obratno. V prihodnosti bomo pri sestavljanju vprašalnika bolj pozorni na dvoumna vprašanja in se jim bomo poskusili izogniti. V nadaljevanju raziskave smo ugotavljali, katera znanja so imeli učenci o programu Microsoft Teams pred izobraževanjem in usposabljanjem. Učenci so pri tem vprašanju lahko izbrali več odgovorov. Prejeli smo 612 (100 %) veljavnih odgovorov. Največ učencev, to je 132 (21,6 %), je pred izobraževanjem in usposabljanjem znalo v programu Microsoft Teams uporabljati klepet, 103 (16,8 %) učenci so znali odpreti dodeljeno nalogo, 95 (15,5 %) učencev se je znalo vključiti in sodelovati v srečanjih, 79 (12,9 %) učencev se je znalo

prijaviti v določeno skupino, 69 (11,2 %) učencev je znalo komunicirati v kanalih, 68 (11,1 %) učencev je znalo posredovati učiteljici rešitev in izdelke dodeljenih nalog ter 66 (10,8 %) učencev je znalo dodati slike v dodeljeno nalogo.

Učence 4.–9. razreda smo prosili, da ocenijo svoje predhodno znanje za uporabo IKT. Na lestvici 1–5 so ocenili svoje predznanje, pri tem je ena pomenilo brez predznanja, pet pa odlično predznanje. Z oceno pet je svoje predznanje ocenilo 31 (18,8 %) učencev, 60 (36,4 %) učencev z oceno štiri, 46 (27,9 %) učencev z oceno tri, 18 (10,9 %) učencev z oceno dve ter z oceno ena (tj. brez predznanja) deset (6,1 %) učencev. Pri tem povprečje znaša 3,5, modus pa 4, kar pomeni, da je največ učencev svoje predznanje ocenilo z oceno 4.

V nadaljevanju raziskave smo učence spraševali, kakšno je njihovo znanje uporabe IKT po izvedenem izobraževanju in usposabljanju. Učenci so lahko pri tem vprašanju izbrali več odgovorov. Prejeli smo 738 (100 %) veljavnih odgovorov, in sicer 154 (20,8 %) učencev je odgovorilo, da so po izobraževanju in usposabljanju za uporabo IKT obvladali vklop in izklop računalnika, 150 (20,3 %) učencev se je znalo prijaviti v računalnik, 146 (19,8 %) učencev je znalo zagnati in se prijaviti v program Microsoft Teams, 145 (19,6 %) učencev se je znalo prijaviti s svojim AAI-računom ter 143 (19,4 %) učencev je znalo zagnati spletni brskalnik. Iz analize rezultatov lahko ugotovimo, da so učenci v sklopu izobraževanja in usposabljanja za uporabo IKT pridobili znanje predvsem na področju prijave s svojim AAI-računom ter zagonom in prijavo v program Microsoft Teams.

Z raziskavo smo poizkušali ugotoviti tudi, koliko se je izboljšalo znanje učencev na področju uporabe programa Microsoft Teams po izvedenem izobraževanju in usposabljanju. Pri tem vprašanju so učenci lahko obkrožili več odgovorov. V analizo smo zajeli 971 (100 %) veljavnih odgovorov. Največ, tj. 151 (15,6 %), učencev je navedlo, da so znali v programu Microsoft Teams samostojno uporabljati klepet, 149 (15,3 %) učencev je znalo odpreti dodeljene naloge, 143 (14,7 %) učencev se je znalo prijaviti v določeno skupino, 139 (14,3 %) učencev je znalo sodelovati na srečanjih, 133 (13,7 %) učencev je znalo učiteljici oddati rešitev in slike izdelkov v dodeljeni nalogi, 130 (13,4 %) učencev je znalo komunicirati v kanalih ter 126 (13 %) učencev je znalo dodati sliko v dodeljeno nalogo. Iz analize ankete lahko ugotovimo, da so učenci med izobraževanjem in usposabljanjem pridobili največ znanja na področju prijave v ekipo, pri dodajanju slike v dodeljeno nalogo, pri oddajanju rešitev in slik izdelkov v dodeljeni nalogi učiteljici ter pri komunikaciji v kanalih.

V nadaljevanju smo učence prosili, da ocenijo, kakšno je njihovo znanje uporabe IKT po izvedenem izobraževanju in usposabljanju. Pri tem je ocena 1 pomenila brez znanja, 5 pa odlično znanje. Največ učencev – 108 (67,5 %) – je svoje znanje ocenilo kot odlično, s štiri je svoje znanje ocenilo 39 (24,4 %) učencev, osem (5 %) učencev s tri ter pet (3,1 %) učencev z dve. Z ena (tj. brez znanja) svojega znanja ni ocenil noben učenec. Povprečna vrednost ocen znaša 4,6, modus pa je 5. Pri interpretaciji rezultatov je treba upoštevati tudi dejstvo, da gre pri samooceni za subjektivno oceno svojega znanja s strani učencev.

V nadaljevanju smo učence vprašali za mnenje o šolanju na daljavo. Učenci so ocenili posamezne dejavnosti znotraj izobraževanja na daljavo z oceno 1–5, in sicer je pri tem ocena ena pomenila zelo slabo, ocena pet pa odlično.

Rezultati odgovorov ter odstotki so prikazani v Tabeli 1.

	Zelo slabo (1)	Slabo (2)	Dobro (3)	Zelo dobro (4)	Odlično (5)	Skupaj
Kako so bila podana navodila?	3	8	59	37	54	161
	1,9 %	5 %	36,6 %	23 %	33,5 %	100 %
Kako dobro si lahko sledil/-a navodilom?	2	9	49	42	59	161
	1,2 %	5,6 %	30,4 %	26,1 %	36,6 %	100 %
Kako ti je ustrezala hitrost izobraževanja?	3	16	48	43	48	158
	1,9 %	10,1 %	30,4 %	27,2 %	30,4 %	100 %
Kakšno je bilo tvoje počutje v času izobraževanja?	8	21	44	32	56	161
	5 %	13,0 %	27,3 %	19,9 %	37,8 %	100 %
Kako vama si se počutil/-a, da na izobraževanju vprašaš za pomoč ali postaviš vprašanje?	3	20	38	37	61	159
	1,9 %	18,9 %	23,9 %	23,3 %	38,4 %	100 %
Kako si se osebno počutil/-a po končanem izobraževanju?	10	6	46	34	61	157
	6,4 %	3,8 %	29,3 %	21,7 %	38,9 %	100 %
Kako bi ocenil/-a svojo samozavest glede uporabe programa MS Teams po izobraževanju?	1	4	47	28	79	159
	0,6 %	2,5 %	29,6 %	17,6 %	49,7 %	100 %

Tabela 1: Prikaz mnenja in ocene učencev za posamezne dejavnosti v sklopu izobraževanja na daljavo.

Za konec smo učence vprašali še, ali so potrebovali pomoč pri uvedbi programa Microsoft Teams v šolanje na daljavo. Prejeli smo 160 (100 %) veljavnih odgovorov. Pri tem je 109 (68,1 %) učencev odgovorilo, da pomoči pri uporabi programa Microsoft Teams niso potrebovali, medtem ko je 51 (31,9 %) učencev odgovorilo, da so pomoč pri uporabi omenjenega programa potrebovali. Iz tega lahko sklepamo, da smo s pomočjo izobraževanja in usposabljanja dosegli samostojnost pri dveh tretjinah učencev, medtem ko je tretjina učencev še vedno potrebovala dodatno pomoč. Pri tem je treba poudariti, da so dodatno pomoč potrebovali predvsem učenci nižjih razredov osnovne šole, zato menimo, da bi bilo v prihodnje smiselno več pozornosti nameniti zgodnjemu digitalnemu opismenjevanju učencev v drugi triadi osnovne šole, prav tako pa bi bilo znotraj razpoložljivega časa, ki smo ga imeli za pripravo učencev na pouk na daljavo, treba več časa nameniti prav tej skupini učencev.

Zaključek

Uvedba pouka na daljavo je tako za učitelje kot tudi učence predstavljala novost in izziv. Po sprejetem sklepu o pouku na daljavo smo se učitelji na Osnovni šoli Jožeta Moškriča hitro odzvali in pripravili načrt, kako učence opremiti z znanjem za samostojno in samozavestno uporabo orodij za izvedbo pouka na daljavo. Raziskava, ki smo jo opravili po izvedenem izobraževanju in usposabljanju za delo z IKT, je pokazala, da so imeli učenci največ težav s prijavo z AAI-računom. Kljub prizadevanjem, da bi med izobraževanjem to težavo odpravili, nam to pri učencih prve triade ni predvsem uspelo. Poleg tega smo učitelji ugotovili, da imajo številni učenci težave s pravilnim vnosom gesla, prav tako pa tudi s poznavanjem uporabe tipkalnice na sploh. Pri mlajših učencih so težave nastajale tudi zaradi pozabljanja gesel, kar lahko močno oteži sam proces pouka na daljavo. Težave, s katerimi smo se srečevali v prvi triadi, so bile povezane tudi s problemom osnovne alfabetske pismenosti otrok 1. razreda, pri otrocih 2. in 3. razreda pa so nam težave povzročali predvsem čustveni odzivi učencev ob doživljanju neuspeha. Učitelji smo se trudili, da bi učencem prikazali, da so napake sestavni del učnega procesa ter da napake ne pomenijo neuspeha, temveč zgolj pot do pravega odgovora. Naslednja težava, s katero smo se srečevali pri vseh starostnih skupinah, je bila tudi pozornost v času izobraževanja in usposabljanja. Učitelji smo ugotovili, da je

najbolje, da učenci najprej pozornost usmerijo na sprejemanje in razumevanje natančnih navodil in se šele nato lotijo samostojnega dela. Pri samostojnem delu se je izkazalo, da so bili pri usvajanju znanja učinkovitejši in hitrejši učenci višjih razredov, medtem ko smo učitelji ugotovili, da sta za osnovno digitalno opismenjevanje mlajših učencev dve šolski uri premalo. Tem skupinam otrok bi bilo treba nameniti več časa, saj imajo z uporabo IKT manj izkušenj. Za boljše rezultate izobraževanja pa sta pri vseh razredih izjemnega pomena ustvarjanje pozitivne klime v razredu ter spodbujanje samozvesti učencev pri samostojnem delu (pohvale za uspešno opravljeno delo, spoznavanje dejstva, da je napaka sestavni del učenja, spoprijemanje z nepredvidljivimi stanji, spodbujanje samostojnosti itd.). Za konec smo učitelji ugotovili še, da pametni telefoni niso vedno moteč dejavnik pri pouku, temveč so lahko tudi pomemben pripomoček pri pouku na daljavo, ki učencem močno olajša oddajo izdelkov dodeljene naloge. Menimo, da bi morali njihovi uporabi v izobraževalne namene v prihodnje tudi v šolah posvetiti več časa. Učitelji smo tako spoznali, kako pomembna sta informacijsko/digitalno opismenjevanje otrok in spodbujanje k rabi IKT. Celotno načrtovanje izobraževanja in usposabljanja otrok za uporabo IKT pa nam prinaša številne nove izzive in možnosti izboljšave, o katerih bi bilo smiselno razmišljati tudi takrat, ko pouk na daljavo ni obvezen.

Literatura

- Cotič, M., Medved Udovič, V. (2011). Učenje in poučevanje različnih vrst pismenosti. V: Razvijanje različnih pismenosti. Koper: Univerzitetna založba Annales. Pridobljeno s file:///C:/Users/ChangeMeLater/Downloads/Monografija%20-%20Razvijanje%20razlicnih%20 pismenosti.pdf.
- Doba Maribor (2022). Pridobljeno s https://www.fakulteta.doba.si/?gclid=CjwKCAjw-8qVBhANEiwAfjX-Lrs-hOhTKuzd3XYApVuz8Xr1FvjcfJQpDH27vygWYZAV37rd4uMnKyBoC twAQAvD_BwE.
- Javrh, P. (ur.) (2018). Digitalna pismenost. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Možina, E. (2011). Mejniki v razvoju področja pismenosti odraslih v Sloveniji. V: Obrazi pismenosti. Spoznanja o razvoju pismenosti odraslih. Ljubljana: Andragoški center Slovenije. Pridobljeno s https://arhiv.acs.si/publikacije/Obrazi_pismenosti.pdf.
- Nordquist, R. (2022). Opredelitev pismenosti. Pridobljeno s <https://sl.eferrit.com/opredelitev-pismenosti/>.
- Starc, S. (2011). Razmišljati o pismenosti v začetku 21. stoletja. V: Razvijanje različnih pismenosti. Koper: Univerzitetna založba Annales. Pridobljeno s file:///C:/Users/ChangeMeLater/Downloads/Monografija%20-%20Razvijanje%20razlicnih%20 pismenosti.pdf.
- Štempihar, M. (2014). Razmišljanja o ideji kritične pedagogike. Pridobljeno s <https://za-misli.si/teorija/besede/1788-razmisljanja-o-ideji-kriticne-pedagogike>.

UČINKOVITOST POUČEVANJA ŠPORTA NA DALJAVO

Povzetek: Poučevanje športa na daljavo med epidemijo covid 19 je potekalo prvič v zgodovini, kar je takrat pomenilo, da ostaja vprašanje kakšni bodo učinki takšnega poučevanja. Med izvedbo so se pojavljale tehnične in prostorske težave poleg tega pa tudi pomanjkanje motivacije ter nezmožnost učinkovitega nadzora nad opravljenimi vadbo. Po vrnitvi h klasičnemu pouku švz je bilo vidno, da je predvsem telesno stanje dijakov slabše kot pred šolanjem na daljavo. Uradni rezultati ŠVK so dokazali upad gibalne učinkovitosti pri mladostnikih, kar pomeni da je učinkovitost poučevanja športa na daljavo nižja v primerjavi s klasičnim poukom. Osebnostni stik ter nadzor sta ključna elementa pri poučevanju športa, na daljavo pa to v zadostni meri ni možno zagotoviti.

Ključne besede: poučevanje, srednja šola, vadba, športna vzgoja

THE EFFECTIVENESS OF TEACHING SPORTS AT A DISTANCE

Abstract: Distance teaching of sports during the covid 19 epidemic took place for the first time in history, which meant that at the time the question remained of what the effects of such teaching would be. During the performance, there were technical and spatial problems, as well as a lack of motivation and the inability to effectively control the exercise. After the return to the classical school classes, it was obvious that the physical condition of the students was worse than before distance learning. The official results of ŠVK proved a decline in movement efficiency among young people, which means that the effectiveness of remote sports teaching is lower compared to traditional lessons. Personal contact and supervision are key elements in teaching sports, but it is not possible to provide this to a sufficient extent remotely.

Keywords: education, secondary school, exercise, physical education

Uvod

Prvi val epidemije je bil presenečenje in izziv za vse deležnike v šolstvu, od prvošolcev do ministrice za šolstvo. Na šolanje na daljavo takrat nismo bili ustrezno pripravljeni, poučevanje športa na ta način pa je bil nov in specifičen izziv. Praktično je bilo potrebno začeti delati na ta način čez noč. Pri predmetu športna vzgoja ni predpisanih učbenikov in delovnih zvezkov, spoznati je bilo treba nova orodja za komunikacijo z učenci. Pripraviti je bilo potrebno predvsem praktične vsebine, ki bi jih dijaki v danih razmerah lahko samostojno in varno opravili, teoretične vsebine pa niso bile toliko v ospredju, saj je bilo sedečega dela pred zaslonom že tako veliko. Najprej je bilo potrebno ugotoviti, s kakšno IKT opremo razpolagajo dijaki oz. njihovi starši ter možnost spletnega povezovanja. Šola je zagotovila IKT opremo za tiste, ki svoje niso imeli, še zmeraj pa je pri nekaterih nastala težava zaradi šibke ali nikakršne spletne povezljivosti. Na začetku so bile podane informacije preko e-pošte, e-asistenta ter spletnih učilnic, kasneje pa so bile uvedene tudi videokonference. Razmišljati je bilo potrebno tudi o metodah poučevanja ter spodbujanja učencev ter o preverjanju opravljenega dela. Pri učnem načrtovanju je bilo potrebno upoštevati, da vsi dijaki nimajo primernih prostorskih pogojev za varno vadbo, nimajo rekvizitov in orodij ter nimajo nekoga, ki bi jih lahko ustrezno varoval pri izvedbi določenih elementov. Poleg tega je bilo potrebno upoštevati tudi tedaj veljavna priporočila pristojnih služb glede omejevanje širjenja okužbe (zadrževanje v notranjosti, prepoved druženja ...) ter motivacijo dijakov za tovrstno večinoma individualno vadbo. Po obdobju večjih zaporednih valov okužb ter pouka na daljavo je na mestu vprašanje koliko je tovrstno poučevanje športne vzgoje učinkovito v primerjavi s klasičnim poukom v šoli.

Poučevanje športne vzgoje na daljavo

Športni pedagogi so na različnih srečanjih in preko prispevkov tekom obdobja epidemije poročali o relativno podobnih praksah poučevanja športne vzgoje na daljavo in te so navedene v nadaljevanju. Uvodne ure poučevanja na daljavo so bile namenjene pojasnjevanju načrta poteka procesa in seznanitvi s fizičnim, psihičnim, materialnim in prostorskim stanjem dijakov. Hkrati jim je bil še enkrat poudarjen pomen rednega športanja v obdobju ome-

jevanja prostega gibanja med epidemijo. Profesorji smo morali v kratkem času vzpostaviti spletne učilnice z digitaliziranimi učnimi vsebinami in navodili, kar je bilo lažje mlajšim kolegom, v vmesnem času pa smo navedeno pošiljali preko e-pošte.

Pripravljali smo predvsem praktične vsebine, ki so jih dijaki v danih razmerah lahko samostojno in varno opravili, teoretične vsebine pa niso bile toliko v ospredju, saj je bilo sedečega dela pred zaslonom že tako veliko. Dijaki, ki so bili zdravstveno oproščeni praktične dejavnosti, so prejeli teoretične zadolžitve. Prav tako smo se športni pedagogi trudili izbirati takšne praktične dejavnosti, ki bi v čim manjši meri lahko vplivali na možnost prenosa okužb ter so jih dijaki lahko opravljali ne glede na domače prostorske zmožnosti. Seveda je bil izbor vsebin tako zelo omejen in to je bil dodaten razlog za upad motivacije po nekaj tednih tovrstne vadbe. Glavni razlogi za upad motivacije so bili neosebni stiki, pomanjkanje pristnega druženja ter le individualna vadba. Le redki najstniki se namreč v zadostni meri zavedajo pomena gibanja za ohranjanje psihofizičnega zdravja. Brez zunanje spodbude bi se le redki učenci vsakodnevno ukvarjali s športom v času izolacije. Poznamo notranjo in zunanjo motivacijo. Notranje smo motivirani, kadar naredimo nekaj "iz veselja", zato, ker nam je všeč, zunanje pa smo motivirani zaradi zunanjih spodbud, nagrade, denarja ali pohvale. Praviloma je motivacija otrok in mladih v športu izrazito notranja. Mladi želijo v športu uživati v sami aktivnosti in zato je zanje šport igra, ki jih sprošča in osrečuje (Tušak, 2001).

Dijakom, ki niso imeli ustrezne IKT opreme je v večini primerov le to priskrbela šola, problem je nastal v nekaterih primerih, ko dijaki niso imeli ustrezne spletne povezave, kar se je reševalo s pomočjo sošolcev pri posredovanju navodil, kjer je bilo to možno. Po začetnem obdobju se je poleg klasičnih načinov komuniciranja na daljavo (e-pošta, spletna učilnica) vse bolj uveljavljala metoda srečanja v živo preko videokonference, kar je bilo primerno predvsem za teoretične predmete, manj pa za večinsko klasične predmete kot je športna vzgoja. Večinoma so se športni pedagogi videokonferenc posluževali, da se pogovorijo z dijaki o motivaciji in morebitni težavi pri predpisani vadbi, kar nekaj pedagogov pa je z dijaki v živo vadilo - individualna kondicijska vadba npr. pilates, aerobika, vadba z lastno težo. Večinoma so bila navodila tudi, da dijaki redno vodijo svoj osebni dnevnik vadbe in ga sproti pošiljajo oz. pripenja v spletno učilnico učitelju v pregled.

Učinek poučevanja ŠVZ na daljavo

Po lastnih izkušnjah je bilo psihofizično stanje dijakov po vrnitvi v šole sledeče:

Pri večini dijakov so upadle gibalne sposobnosti, najbolj vzdržljivost, to sem opazil že pri športnih igrah, tudi sami dijaki so poročali o večji utrujenosti po vadbi kot v času pred šolanjem na daljavo. To se je kasneje tudi potrdilo pri testiranju za športno-vzgojni karton, kjer so bili rezultati pri skoraj vseh testih slabši od povprečja zadnjih let in ta upad je bil neodvisen od starosti ali spola. Tu se je potrdilo moje opažanje, da je bil največji upad pri vzdržljivosti, hkrati pa je bil velik prirast pri telesni masi in količini podkožnega maščevja.

Z vidika motivacije za šport v času šolanja na daljavo je bilo stanje dijakov zelo različno, nekateri se nikakor niso zmogli aktivirati in vaditi individualno doma, drugi so po nekem obdobju izgubili motivacijo, majhnemu deležu dijakov pa je bil ta način ustrezen oz. celo bolj všeč, kot pa klasičen pouk švz v šoli. Nazadnje navedeni dijaki so tudi sicer manj gibalno sposobni in z manj športnega znanja ter so se s težavo vključevali predvsem v skupinske športe. Po povratku h klasičnemu pouku švz so bili dijaki nekaj časa manj disciplinirani in dosledni pri upoštevanju navodil in pravil a hkrati bolj motivirani in veseli, da je konec šolanja na daljavo. Po pogovorih z ostalimi športnimi pedagogi, tudi na raznih srečanjih in študijskih skupinah, se je izkazalo, da imamo vsi zelo podobna opažanja, kot so opisana v tem prispevku in ni omembe vrednih razlik.

Iz poročila za javnost SLOFit 2021 je razvidno, da so posledice oz. učinki šolanja na daljavo negativni, saj je zaznan največji upad gibalne učinkovitosti in sicer za skoraj 20% glede na stanje pred epidemijo. Hkrati se je zmanjšal delež visoko gibalno učinkovitih otrok, zvišal

delež otrok s prekomerno količino podkožnega maščevja ter v dveh letih najbolj povečal delež debelih otrok (34 %) v zgodovini meritev ŠVK.

Zaključek

Poučevanje športne vzgoje na daljavo napram klasičnemu poučevanju ima očitno več slabosti kot prednosti. Takšen način poučevanja je bila izkušnja, ki nas je športne pedagoge večinoma opremila z novimi znanji in veščinami, na drugi strani pa je to zahtevalo precej več vloženega truda in časa, bilo je tudi bolj naporno in stresno kot klasičen pouk. Športni pedagogi smo načrtovali, da dijaki z učenjem na daljavo krepijo samostojnost in odgovornost pri skrbi za svoje gibalne sposobnosti hkrati pa se urijo pri uporabi orodij IKT. Odgovora na vprašanje kolikšen delež dijakov je v resnici redno vadil verjetno ne bomo dobili nikoli, iz ugotovljenega slabega stanja po vrnitvi v šole ter iz upada rezultatov ŠVK pa je jasno, da velik delež dijakov ni redno vadil oz. jim je po določenem času najverjetneje upadla motivacija. Zaključimo torej lahko, da je učinkovitost poučevanja športa na daljavo neprimerno nižja kot klasično poučevanje športa, kar je tudi logična ugotovitev, saj sta pri učenju športa zelo pomembna osebni stik in nadzor, ki pa ju pri učenju na daljavo ni v zadostni meri. Čeprav smo ohranjali socialne stike preko videokonferenc z namenom motivacije, pa neposrednega osebnega stika verjetno nikoli ne bo mogla nadomestiti nobena tehnologija.

Literatura

Karč T. (2021). Pridobivanje raznovrstnih dokazov pri pouku športne vzgoje na daljavo. V: Zbornik 33. strokovnega in znanstvenega posveta športnih pedagogov Slovenije, Debeli rtič, 15. in 16. oktober 2021.

Pevec Ž. (2020). Metode poučevanja športa na daljavo. V: Zbornik povzetkov mednarodne konference 2020, Izkušnje in izzivi vzgoje in izobraževanja. MIB EDU.

Še večji upad gibalne učinkovitosti in še več predebelih otrok. Poročilo za javnost SLOFit 2021. (<https://www.slofit.org/Portals/0/Vsebina/Poro%C4%8Dilo%20za%20javnost%20SLOfit%202021.pdf?ver=2021-06-21-203705-910>)

URJENJE DELOVNIH IN UČNIH NAVAD V ČASU POUKA NA DALJAVO

Povzetek: Bojazen, da bodo nekateri učenci v času pouka na daljavo pasivni in ne bi uspeli napredovati, nas je spodbudila, da smo organizirali skupinsko učno pomoč. Tako smo ponudili pomoč učencem, ki niso znali načrtovati časa učenja in so bili za učno delo manj motivirani. Sprotna povratna informacija, pohvala in nasvet za izboljšavo so bili ključnega pomena za napredek. Med poukom na daljavo so se razlike stopnjevale med tistimi učenci, ki so imeli doma podporo in tistimi, ki podpore niso imeli. Da bi razlike omilili, smo oblikovali učne skupine za učno pomoč po oddelkih. Z individualizacijo in metodološko prilagoditvijo poučevanja na daljavo smo smiselno omejili čas učenja preko računalnika. Učencem je bila ponujena tudi podpora pri uporabi računalniške opreme in orodij. V proces smo vključili tudi redno komunikacijo s starši. Povezanost učiteljev z učenci smo po potrebi podprli tudi s komunikacijo prek socialnih omrežij.

Ključne besede: motivacija, učne navade, sodelovanje, komunikacija, učna pomoč

TRAINING WORK AND STUDY HABITS DURING DISTANCE LESSONS

Abstract: The fear that some students would be passive during distance lessons and would not be able to make progress prompted us to organize learning groups. We offered help to students who did not know how to plan their study time and were less motivated to study. Real-time feedback, praise, and advice for improvement were critical to progress. During distance learning, the differences increased between those students who had support at home and those who did not. To alleviate them, we have formed study groups for learning assistance. By individualizing and methodologically adapting distance teaching, we have sensibly limited the time spent learning via the computer. Students were also offered support in using computer equipment and tools. We also included regular communication with parents in the process. If necessary, we also supported the connection between teachers and students through communication via social networks.

Keywords: motivation, study habits, cooperation, communication, teaching aid

1 Uvod

Poučevanje je bilo v času pojava koronavirusa velik izziv tako za učitelje kot za učence in starše. Pomislek o napredku vseh učencev nas je gnal, da smo sproti iskali nove rešitve v sodelovanju s starši, motivaciji učencev za aktivno sodelovanje pri pouku na daljavo, izboru ustreznih komunikacijskih poti in nujenju čim ustrežnejše učne pomoči ter čustvene podpore. Odločili smo se, da v oddelku organiziramo individualno ter skupinsko učno pomoč, s katero omogočimo dosledno vodenje načrtovanja in uresničevanja učnih in delovnih navad.

2 Komunikacija s starši in učenci

Na prvem roditeljskem sestanku sem staršem predstavila skupni dogovor na ravni šole, da bomo uporabljali Arnesove spletne učilnice in jih prosila za sodelovanje pri uporabi le teh, posebej pri opravljanju in oddajanju domačih nalog. Skupaj smo oblikovali dogovore o sodelovanju:

- izrazili so potrebo, da bi se pouk izvajal preko videokonferenčnega sistema Zoom vsak dan in bi bile dejavnosti večinoma vodene,
- predstavila sem jim spletni bonton, ki bo veljal v času dela na daljavo,
- dogovorili smo se, da dvakrat tedensko otroci staršem ob pregledovanju zvezkov pripovedujejo, kaj se je dogajalo pri pouku, česa so se naučili,
- prosila sem jih, naj učenci izdelke naredijo sami po svojih močeh in sposobnostih,
- spodbudila sem jih, naj me obveščajo o morebitnih težavah, da jih sproti odpravimo,
- otroku naj pomagajo in v čim večji meri zagotovijo stalen, miren delovni prostor ter zmanjšajo vpliv distraktorjev (motilcev procesa),
- pošiljala sem jim tedensko poročilo o opravljanju načrtovanih obveznosti posameznika.

Komunikacija z učenci je potekala večinoma preko videokonferenc. V kolikor so učenci potrebovali dodatno razlago, pomoč, sem pustila aktivno Zoom povezavo še 2 uri. V tem času sem se pripravljala na pouk ali s posamezniki opravila bralno značko. V spletni učilnici smo imeli skupno klepetalnico, v katero so zastavljali vprašanja, ki so jih lahko naslovili le meni ali celotni skupini. Omogočila sem jim skupinsko delo po sobah, kjer so bolj sproščeno sodelovali in si pomagali. Z učenci, ki so bili neodzivni, sem redno komunicirala preko aplikacije Viber.

3 Načrtovanje šolskega dela

Organizacija pouka na daljavo mora biti taka, da omogoča učencem in staršem pregledno spremljanje izobraževalnih dejavnosti. Vsebovati mora raznolike didaktične dejavnosti; od obravnave, utrjevanja, ponavljanja, preverjanja, zadostne količine vaj, da se lahko zagotovi ustreznemu vrednotenju napredka in ocenjevanju znanja. (Okrogla miza "Izobraževanje na daljavo – izkušnje za prihodnost?", 2020) Pri načrtovanju pouka sem vključevala tako aktivnosti preko spleta kot naloge brez povezave. Predvidela sem časovno razporeditev dela, da so učenci lahko bili pozorni na čas, ki ga porabijo za šolske obveznosti. »Odgovornost učitelja v času izobraževanja na daljavo je priprava kakovostnih kontaktnih učnih ur ter kakovostnih gradiv (posnetki, dejavnosti in usmeritve učencu za samostojno delo itd.), spremljanje učenčevega dela, sprotna vsebinska povratna informacija ter spodbuda učencu za izboljšave ter po potrebi dodatne usmeritve in pomoč. Odgovornost učenca v času izobraževanja na daljavo je aktivno sodelovanje na kontaktnih učnih urah, izvajanje samostojnih dejavnosti v skladu z usmeritvami učitelja ter iskanje pomoči, kadar jo potrebuje.« (Rupnik Vec idr., 2020) V prvih tednih dela na daljavo sem veliko časa porabila za komunikacijo s starši in učenci, saj je bilo potrebno usvojiti rutino načrtovanega dela. S časom so bili vedno bolj samostojni in pomoči v večini skoraj niso več potrebovali.

3.1 Skupno načrtovanje dnevne rutine

Prvi dan pouka na daljavo smo skupaj načrtovali, kako naj bi njihov dan potekal in ga tako razdelili na tri področja:

- učenje (pregled zadolžitev v spletni učilnici, uredi/pripravi potrebščine, naredi nalogo, ponovi učno snov),
- igra (šport, družabne igre, igre na spletu do 30 minut, ogled otroške oddaje),
- branje (knjiga, berilo vsaj 20 minut).

Načrtovanju učenja so sledili po etapah:

3.2 Zapisovanje šolskih zadolžitev

Zapisovanje zadolžitev je bil temelj, da ostanejo na tekočem s šolskimi nalogami, da imajo boljši občutek, kaj morajo opraviti. Vsak dan sem v spletno učilnico zapisala zadolžitve za delo. Učenci so jih morali prepisati v beležke. Za to so imeli dovolj časa pred pričetkom

video srečanja. Ko so dejavnost opravili, so le to označili s kljukico.

3.3 Čas za razlago preko videokonference

- a) Pri razlagi nove učne snovi sem se posluževala powerpoint predstavitev in raznih posnetkov. Kot zelo učinkovita se je učencem zdela uporaba spletne kamere, s pomočjo katere sem demonstrirala prikaze postopkov računanja pri matematiki ter izvajala poskuse pri naraščanju in tehniki.
- b) Videokonferenco sem skoraj vedno pričela z nagradno igro, katere rešitev so mi morali poslati po elektronski pošti. Pripravila sem rebuse, igre ocenjevanja količine (koliko cvetov ima moja vijolica, koliko pisal je na mizi, kako visok je predmet), koliko je vrednost številskega izraza (postopka reševanja se še nismo učili), uganke, poišči vsiljivca.
- c) Raziskave kažejo, da je aktivni življenjski slog, ki je prepleten s športno aktivnostjo, varovalni dejavnik zdravja in v veliki meri pripomore k splošni kakovosti življenja. (Videmšek in Pišot, 2007) Da bi se izognili prekomernemu sedenju sem v pouk vključila različne gibalne naloge, ki so poleg pozornosti zahtevale aktivno vključevanje v učni proces.
- d) Učenci so izbirali težavnostno stopnjo nalog ter se vključevali v »sobe«, kjer so opravili naloge. Sama sem se povezala s skupino učencev z učnimi težavami in jih vodila skozi zadolžitve.

3.4 Samostojno opravljanje nalog – učna pomoč

Iz analize izobraževanja na daljavo je moč razbrati, da so učenci drugega vzgojno izobraževalnega obdobja le redko oz. včasih potrebovali pomoč staršev ali drugih družinskih članov pri reševanju nalog in učenju. (Rupnik Vec idr., 2020) Morda je potrebno vzeti v razmislek, koliko staršev, ki otrokom ne znajo oz. ne morejo pomagati pri šolskem delu ter niso računalniško opismenjeni, je odgovarjalo na anketo. V mojem oddelku je bilo, na osnovi podatkov, ki sem jih pridobila na začetku šolskega leta, kar 38% takih staršev. Pri teh so se izkazale tudi težave pri razumevanju in izražanju v slovenskem jeziku. Na ravni šole so dodelili učiteljico podaljšanega bivanja, ki je posameznikom z učnimi težavami pomagala pri opravljanju nalog, prepisu učne snovi v zvezke in učenju. Ker je bilo v oddelku veliko pomoči potrebnih učencev, sva se z učiteljico dogovorili, da oblikujeva skupinsko pomoč, kateri sem se občasno in po potrebi pridružila tudi sama. Po končani oddelčni videokonferenci so imeli učenci čas za kosilo in odmor, nato je sledila učna pomoč. Učiteljica podaljšanega bivanja je z njimi preko Zoom-a pregledala vse prepise v zvezek in jim prva tedna pomagala poiskati naložene dokumente v spletnih učilnicah. Postajali so vedno bolj samostojni in vsak dan je bil nekdo zadolžen, da je poiskal dokument in ga delil na ekranu. Ponosni so bili na svoj napredek. V kolikor je bilo potrebno narediti naloge vezane na branje z razumevanjem, so skupaj brali po odlomkih ter reševali naloge. Občutek, da zmorejo, jim je dal nov zagon in z veseljem so prihajali na učno pomoč. Posameznike sem iz skupine povabila v Zoom sobo, kjer sem vsakega posebej spodbudila h glasnemu branju in razlagi besed, saj je bila v skupino vključena večina otrok, katerih slovenski jezik ni materni jezik in ga tudi v komunikaciji v družinskem krogu ne uporabljajo. Po opravljenih zadolžitvah so si v beležkah s kljukico označili opravljene naloge. Pomoč so potrebovali pri oddaji nalog in izdelkov. Upoštevala sem tudi, če so jih poslali po Viberju. Sčasoma jim je uspelo, v tesnem sodelovanju s starši, napredovati tudi na tem področju.

4 Podajanje povratnih informacij

V času šolanja na daljavo se v aktivu nismo odločile za ocenjevanje znanja, zato smo večjo pozornost namenile sprotnemu preverjanju znanja in podajanju povratnih informacij. Ob spodbudah in v napredek usmerjenih komentarjih se je sčasoma izkazalo, da so učenci sami prosili za možnost izboljšanja izdelkov. Večkrat so poskusili rešiti kvize, likovne in ostale pisne izdelke so večkrat izboljšali in jih oddali v pregled. Za preverjanje znanja, dosledno sledenje opravljanju nalog ter identifikacijo morebitnih težav je bilo potrebnega veliko časa in iznajdljivosti. Posluževala sem se različnih orodij in aplikacij. Pripravila sem kvize v

Arnesovi spletni učilnici. Na voljo so imeli le dva poskusa, da bi se izognili ugibanju. Motivacija ob povratni informaciji jih je gnala, da so se učili in nato prosili za novo možnost, da bi izkazali napredek. Z reševanjem nalog v orodju Google obrazci so učenci lahko preverili usvojeno znanje, hkrati pa sem lahko vodila evidenco napredka posameznika in na podlagi rezultatov diferencirala pouk. Povratna informacija o doseženih točkah je učence motivirala, da so začeli medsebojno sodelovati. Nekateri so spraševali kje dobijo rešitve, drugi so razpravljali o ustreznosti odgovorov, saj so ugotovili, da morajo biti ne le slovnično, temveč tudi vsebinsko pravilno zapisani. Z učno šibkejšimi učenci smo pri skupinski učni pomoči kvize prvotno reševali skupaj, pomagala sem jim poiskati rešitve v zvezkih in učbenikih, nato so z reševanjem poskusili samostojno. Najpogostejša težava je bilo površno branje navodil in vprašanj ter razumevanje le teh. Spletno aplikacijo Padlet smo uporabljali za vrednotenje izdelkov, plakatov, nalaganje fotografij opravljenih športnih pohodov, voščil, podajanje mnenj. Prve tri tedne sem morala učence vsakodnevno opominjati, naj naložijo svoj prispevek v Padlet, pomagala sem jim nalagati fotografije, vendar sem ugotovila, da nimajo česa naložiti. Začeli smo s skupnim zbiranjem zvezdic. Vsak dobro narejen izdelek je dobil zvezdico. Ob doseženih 54 zvezdicah so bili ob petkih brez domače naloge. Poleg tega, da so spremenili odnos do dela, so začeli primerjati in dvigovati kakovost oddanih izdelkov. Pomembno spodbudo za delo so jim dale tudi pohvale, tako z moje strani, kot s strani sošolcev in sošolk:

»Hvala, ker si predstavila to knjigo, z veseljem jo bom prebrala, ker je pustolovska in take knjige so mi všeč. Tudi kviz mi je bil všeč.«

»Ana, tvoja predstavitev knjige je odlična. Sošolci/ke ti z veseljem prisluhnejo.

V izziv in veselje so jim naloge, ki si jih pripravila. Tvoje delo je navdih za marsikoga.«

Zaključek

Izkazalo se je, da so učenci z dosledno vodenim načrtovanjem dela uspeli napredovati na področju delovnih in učnih navad ter usvojene navade uporabljali tudi pri nadaljnjem delu v šoli in v naslednjem šolskem letu. Usvojili so občutek za čas. Z individualnim pristopom sem učencem z učnimi težavami zagotovila možnost napredka pri branju, ustnem izražanju v slovenskem jeziku ter pri usvajanju učne snovi. V manjših skupinah so bili učenci uspešnejši, saj je bilo manj motečih dejavnikov kot so jih deležni pri običajnem pouku v šoli. Imeli so možnost večkrat priti do besede, počutili so se uspešne, saj so lažje sodelovali s sošolci na enakem nivoju. S ponavljanjem istega vzorca dnevne rutine so napredovali pri organizaciji svojega dela. Z rednim opravljanjem nalog so bili pripravljeni na pouk in posledično dvigovali pozitivno šolsko samopodobo.

Literatura

Okrogla miza "Izobraževanje na daljavo – izkušnje za prihodnost?" (2020). Pridobljeno s <https://www.pei.si/okrogla-miza-izobrazevanje-na-daljavo-izkusnje-za-prihodnost>

Rupnik Vec, T. (ur). (2020). Analiza izobraževanja na daljavo v času epidemije Covid-19 v Sloveniji. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Videmšek, M. in Pišot, R (2007). Šport za najmlajše. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

PRIMERI PRAKTIČNIH VSEBIN

Povzetek: Učiteljski poklic dojemam kot izjemno odgovornega. Od učitelja zahteva nenehno prilagajanje, učenje ter veliko empatije in razumevanja potreb posameznega učenca. Pri izvajanju pouka na daljavo smo učitelji naleteli na različne ovire, iskali nove načine podajanja učne snovi in upali, da bomo z izbranimi metodami dela dosegli zastavljene cilje. Pri biologiji, naravoslovju, gospodinjstvu in v okviru dni dejavnosti na daljavo sem poleg pisnega podajanja navodil, pošiljanja posnetkov in razlage prek Zooma želela izvajati tudi nekatere praktične dejavnosti, ki bi jih sicer skupaj izvajali v šoli. Po pridobljenih izkušnjah vidim določene možnosti izboljšav, nekatere praktične dejavnosti pa bi nadomestila ali izvedla drugače. Pri izvajanju določenih aktivnosti na daljavo so bila poleg pisnih navodil potrebna tudi ustna navodila s ciljem, da so bile načrtovane dejavnosti predvsem varne za učence.

Ključne besede: pouk na daljavo, praktično, naravoslovje, biologija, gospodinjstvo

EXAMPLES OF PRACTICAL CONTENTS

Abstract: According to my beliefs, being a teacher is a profession based on extreme liability. Moreover, it requires constant adjustment and learning and an amount of empathy and understanding of the needs of an individual pupil. During distance learning, we (teachers) faced various barriers, searched the new ways of lecturing, and hoped to reach our goals using the chosen methods. During the hours of Biology, Science, and Home Economics, as well as during online activity days, I wanted to carry out some of the practical activities which could be otherwise done together at school along with giving written instructions, sending videos, and giving an explanation via Zoom. After having gained experiences, I can now see the chances of improvement. However, some of the practical activities would need to be substituted or carried out differently. Written and oral instructions were needed for pupils during certain activities online so that these projected activities would represent safety to them.

Keywords: online classes, distance learning, practical, Science, Biology, Home Economics.

Uvod

Pouk biologije, naravoslovja in gospodinjstva v šoli vključuje različne praktične vaje, ki jih lahko učenci izvajajo samostojno, v parih ali skupinah. V letih poučevanja pred izbruhom koronavirusa sem pridobila izkušnje, katere vaje so najučinkovitejše in jih v razredu tudi z organizacijskega vidika lahko izvajam ter dosežem zastavljene cilje. Prehod k pouku na daljavo je pomenil čas, ki je po mojem mnenju od vsakega učitelja zahteval, da je svoje delo prilagodil novim razmeram, se naučil uporabljati določena orodja, ki jih poprej ni poznal, in v prepletu službenih ter ostalih obveznosti stremel k temu, da doseže zastavljene cilje, ki nam jih narekuje učni načrt. Pri omenjenih predmetih sem sprva podajala navodila zgolj pisno prek e-pošte; veliko bolje je bilo, ko smo imeli ure prek Zooma in navodila ter gradiva objavljali v spletni učilnici. V prispevku predstavljam primere praktičnih vsebin, na kaj moramo biti pri posameznih vajah pozorni, kje so po moji presoji potrebna dodatna navodila, kakšna je bila pri tem moja vloga, s katerimi prednostmi in slabostmi smo se srečali ipd.

Praktične vsebine pri pouku prek Zooma

V začetku pouka na daljavo sem učencem pošiljala navodila za pouk, predstavitev s povezavami do določenih posnetkov eksperimentov ipd. Zavedala sem se, da ogled posnetkov ne more nadomestiti eksperimentiranja, kot bi ga imeli v šoli, zato sem pozneje, ko smo začeli uporabljati Zoom in imeli reden urnik pouka prek te aplikacije, izvedla nekaj praktičnih vaj.

Primer 1: naravoslovje 6 – vodni tok

Plastenko sem preluknjala spodaj, tik nad robom. V luknjo sem vstavila prozorno cev, na stol sem postavila drugo (prazno) posodo. Plastenko z vodo sem dala na mizo in izmerila čas, ko se je voda pretočila skozi cev. V drugem delu sem plastenko, napolnjeno z vodo, postavila višje in poskus ponovila. Pri izvajanju vaje sem imela nekaj težav z namestitvijo

kamere. Menim, da vaja ni primerna za demonstracijo prek Zooma z več vidikov (uporaba vode v neposredni bližini računalnika, vprašljiva vidljivost za učence in morebitne tehnične težave z internetno povezavo). Primerneje bi bilo, da bi vajo vnaprej posnela in jim posnetek posredovala. Le tako bi si učenci lahko vajo večkrat pogledali, bilo bi tudi bolj nazorno. Učenci bi lahko po navodilih vajo opravili tudi samostojno (lahko kot domačo nalogo). Za vajo potrebujemo le dva plastična ali papirnata lončka in cevko, kar bi večina učencev najverjetneje lahko našla doma. Ker pa kot učiteljica pri pouku na daljavo ne morem pričakovati, da imajo vsi učenci potrebne pripomočke, bi bilo treba vsem učencem posredovati posnetek poskusa.

Primer 2: naravoslovje 6 – toplotna prevodnost zraka in vode

Pri uri prek Zooma sem nad gorečo svečko držala balon, napolnjen z vodo, ki v primerjavi z balonom, ki bi bil napolnjen z zrakom, ni počil. Učenci so opazovali poskus in ugotavljali, zakaj balon, napolnjen z vodo, ni počil. Ker je poskus bolj statičen, sem že vnaprej pripravila položaj kamere in so učenci lažje spremljali dogajanje.

Modeliranje: model žuželke, celice, cveta, molekule DNK

Pri pouku na daljavo sem izvedla različne dneve dejavnosti. Učenci 7. razredov so pri dnevu dejavnosti na daljavo samostojno izdelovali model žuželke in model celice. Pred samostojnim delom učencev smo imeli srečanja prek Zooma, kjer smo se o vsem pogovorili, dobili so natančna navodila. Pred izdelavo modela žuželke so morali poznati telesno zgradbo žuželke (glava, oprsje, zadek ...), izbrali so lahko različne materiale in se sami odločili glede velikosti modela. Učitelji učence spodbujamo, da uporabijo materiale, ki jih imajo na voljo doma (odpadna embalaža ipd.). Ko učenci izdelajo model, lahko svoj izdelek predstavijo pred učenci naslednjo uro prek Zooma ali pa fotografijo izdelka oddajo v spletni učilnici oz. pošljejo na učiteljev e-naslov. O načinu oddaje se odloči vsak učitelj sam. Pomembno je, da si učitelj vzame čas in poda posameznemu učencu kakovostno povratno informacijo o izdelku. Pri naravoslovju v 7. razredu učenci nadgradijo svoje znanje o celicah. V 6. razredu spoznajo rastlinsko in živalsko celico, v 7. razredu pa spoznajo še glivno in bakterijsko celico ter razlike med omenjenimi celicami. Učenec naj ima možnost izbrati model, ki je njemu najzanimivejši, ter iz česa ga bo izdelal. Ker se trudimo delovati v smeri skrbi za okolje, je prav, da učence tudi pri tem spodbudimo k uporabi odpadne embalaže; lahko uporabijo materiale iz narave (storži, kostanji, fižolova semena ipd.). Ker pri izdelavi modelov pogosto uporabljajo lepila, jih lahko opozorimo, da se lahko določene sestavne dele pritrdi tudi brez uporabe lepil. Uporabijo lahko zobotrebce ipd. Model celice lahko naredijo tudi iz igralnih kock. Model celice bi na daljavo lahko izdelovali tudi že v 6. razredu, vendar bi imeli na izbiro le rastlinsko in živalsko celico. V 8. razredu lahko naredijo podrobnejši model, saj natančneje spoznajo zgradbo živalske celice.

V šoli pri spoznavanju rastlin učenci 6. razredov pri naravoslovju izdelujejo model cveta (časnji in venčni listi, prašniki, pestič). Model je enostaven in po mojem mnenju prav tako primeren za samostojno delo učencev na daljavo. Za model uporabimo: papir (dve barvi papirja, ena naj bo zelena za čašne liste, druga poljubna, saj so lahko venčni listi različnih barv – beli, rumeni, rožnati, modri ...); aluminijasto folijo, iz katere oblikujejo pestič – lahko bi uporabili tudi plastelin ali stiropor; ter vatrane palčke za prašnike, ki jih pobarvajo rumeno. Model učenci uporabijo kot učni pripomoček. Spodbuja jih k opazovanju cvetov v naravi, da primerjajo svoj model s cvetovi različnih rastlin – tako ugotovijo, da so cvetovi v naravi zelo raznoliki (glede oblike cveta, števila večnih listov itd.), da imajo nekatere rastline več cvetov skupaj (socvetja), pozneje spoznajo pojme enodomne, dvodomne rastline itd. V šoli nato uporabimo slikovne in preproste dihotomne ključe za določanje rastlin, na daljavo bi lahko uporabili interaktivne določevalne ključe. Pri biologiji v 9. razredu učenci pred obravnavo učne snovi Osnove dedovanja natančno spoznajo zgradbo molekule DNK. V šoli smo že večkrat pri pouku izdelovali model molekule DNK iz papirja (Origami DNK). Učenci v šolo prinesejo papir, ki ga uporabimo kot podlogo (npr. papir odsluženega kole-

darja). Nanj prilepijo barvno predlogo DNK molekule. S pomočjo predvajanega video-posnetka učenci izdelajo svoj origami model molekule DNK. Model učenci uporabljajo kot učni pripomoček, hkrati pa se urijo v prepogibanju papirja, ki zahteva določeno mero natančnosti in potrpljenja. Pri pouku na daljavo učenci niso izdelovali tega modela, vendar menim, da bi bila lahko ta dejavnost primerna za domačo nalogo. Potrebujejo le barvno predlogo in papir, kamor predlogo prilepijo. Ker je posnetek, ki je dostopen na spletu, v angleščini, to predstavlja tudi možnost za medpredmetno povezavo, kar je lahko dodana vrednost te dejavnosti tako za učence kot tudi za učitelje biologije in angleščine. Samostojno delo ob videoposnetku posameznemu učencu omogoča lasten tempo dela, posnetek lahko pogleda večkrat in vmes zaustavi predvajanje.

Praktične vaje pri gospodinjstvu

Pri pouku gospodinjstva v šoli namenimo del ur praktičnim vajam, kamor sodijo tudi praktične vaje kuhanja. Po mojih izkušnjah so to ure, ki jih imajo učenci zelo radi. Tisti učenci, ki niso vešči dela v kuhinji, pridobijo prve izkušnje, vsi pa ne glede na pretekle izkušnje razvijajo različne spretnosti.

Ob prehodu na pouk na daljavo je bil prvi pomislek pri praktičnih vajah na daljavo vprašanje varnosti. V šoli kuhamo v učilnici, ki je primerno opremljena, učencem neposredno podam navodila za delo, delo vseskozi nadzorujem, usmerjam in učence spodbujam ter ob poškodbah (npr. manjše ureznine) nemudoma pomagam. Učence je treba predhodno poučiti o tem, kaj pomeni varno delo v kuhinji, kaj je treba upoštevati pri delu z živili in zakaj. Vedeti morajo, da nam hrana lahko tudi škoduje, kako pridejo mikroorganizmi v hrano, kaj potrebujejo mikroorganizmi za rast in razvoj, kako se lotimo dela v kuhinji (uporaba predpasnika; čiste delovne površine; osebna higiena; redno odstranjevanje in ločevanje odpadkov; suha tla; ločevanje kuhane hrane od surove; shranjevanje posameznih živil; toplotna obdelanost določenih živil ipd.). Nato sem jim dala nalogo, da si določen dan pripravijo obrok, npr. zajtrk ali malico, ne da bi uporabili štedilnik in električne pripomočke. Navodilo je bilo na primer, naj jed vsebuje tri različna živila, ki jih uvrščamo v različne skupine. Sprva so si pripravili obroke, kot so: jogurt, kosmiči in sadje; kruh, namaz in zelenjava ipd. Svoj obrok so fotografirali in mi fotografije poslali. Trudila sem se, da sem vsakemu v čim krajšem času poslala povratno informacijo oziroma komentar. Pozneje so pripravili kosilo, vendar sem pri navodilih zapisala, da to pripravijo skupaj s svojimi starši oziroma odraslimi. Nisem želela ustvarjati časovnega pritiska in občutka nujnosti, saj so bili nekateri starši prav v tem času še bolj službeno obremenjeni, zato sem bila vesela vsake prejete fotografije. Menim, da so tovrstne praktične vaje lahko predstavljale čas, ki so ga učenci kakovostno preživeli s svojimi starši.

Prva pomoč

V času pouka na daljavo sem za vse učence od 1. do 9. razreda organizirala dan dejavnosti Prva pomoč in navodila ter gradivo prilagodila starosti učencev. Pri biologiji v 8. razredu obravnavamo človeško telo. Ob koncu obravnave posameznega organskega sistema predelamo še vsebine o boleznih in poškodbah. Menim, da bi lahko pri pouku na daljavo določene stvari opravili praktično, morda kot kratko domačo nalogo. Pri obravnavi učne teme Obtočila lahko učenci ob pomoči videoposnetka ali krajših navodil in s predhodno učiteljevo razlago z materialom, ki ga imajo na voljo doma, vadijo, kako se naredi kompresijska obveza in na kaj vse je treba biti pri tem pozoren. Dokazilo o opravljeni nalogi bi bila fotografija, ki bi jo oddali v spletni učilnici. Pri obravnavi učne teme Gibala bi lahko učenci na podoben način, kot je opisano zgoraj, vadili imobilizacijo ob zvinu ali zlomu (npr. zvin gležnja, zlom podlahtnice, golenice ipd.). Prednost tega je, da so postavljeni v stanje, ko večina na voljo nima opornic, povojev in ostalega materiala in morajo biti iznajdljivi ter uporabiti tisto, kar imajo na voljo (deščice, odeje, rute, oblačila itd.). Tako je največkrat tudi v stanjih, ko je potrebna prva pomoč, in tovrstne naloge predstavljajo možnost učenja za

življenje. Ker bi to delali doma, bi k sodelovanju povabili katerega drugega družinskega člana. Kot dokaz o opravljeni vaji bi v spletno učilnico oddali fotografijo.

Zaključek

Praktične vsebine so za pouk predmetov, ki jih poučujem, pomembne, saj z njimi pouk popestrimo in razvijamo področja, ki jih s frontalno metodo pouka težje ali pa sploh ne razvijamo. Med te spadajo zmožnost načrtovanja in ustvarjalnost, k čemur pripomore modeliranje; uporabnost znanja za življenje, kar spodbujamo z urjenjem v prvi pomoči in kuhanjem; opazovanje, napovedovanje, kar sem želela spodbujati z demonstracijo poskusov prek Zooma. Nekatere dejavnosti so bolj ali izključno primerne le za delo v šoli, saj lahko le tako za vse učence zagotovimo enake pogoje, vendar se da marsikaj prilagoditi tudi za delo na daljavo. Pri tem je treba jasno oblikovati in podati navodila za delo, učencem nuditi podporo in podati kakovostno povratno informacijo o opravljenem delu. Ker z dejavnostmi v šoli in oblikami dela v paru ali skupini krepimo njihove medsebojne odnose in sodelovanje, dejavnosti na daljavo po mojem mnenju nikakor ne morejo nadomestiti vsega, kar prinaša pouk v šoli. Določenih vaj z vidika varnosti in nedostopnosti potrebnih materialov ne moremo izvajati na daljavo. Zgolj ogledi posnetkov eksperimentov v poplavi vsega, kar dandanes učenci vidijo in spremljajo na spletu, ne dosežejo učinka, kot bi ga učitelji želeli doseči. Kljub vsemu, kar nam omogoča tehnologija, dostopnosti vsebin in praktičnim dejavnostim, ki so se izkazale kot primerne tudi ob pouku na daljavo, upam, da je bil ta le izhod v sili.

IZVEDBA DNI DEJAVNOSTI PRI POUČEVANJU NA DALJAVO (NARAVOSLOVNI IN TEHNIŠKI DAN)

Povzetek: Poučevanje na daljavo sem sprejela kot izziv in ne težavo, saj sem se tudi sama v tem obdobju naučila veliko novega. V strokovnem prispevku predstavljam nabor dni dejavnosti, ki smo jih izvedli na ravni cele šole v času pouka na daljavo. V nadaljevanju prispevka sta izpostavljena dva primera dni dejavnosti v 3. razredu, in sicer naravoslovni dan »Iz pikice dojenček« ter tehniški dan »O času«. Podrobneje predstavljam, kako sem načrtovala delo, pripravila gradivo in izvedla oba dneva, katerih metod in oblik dela sem se pri tem poslužila. V zaključku ugotavljam, da priprava in izpeljava pouka na daljavo vzame veliko več časa za učitelja, če želi kvalitetno pripraviti vsebine in naloge. Na drugi strani pa je učenec postavljen v aktivno vlogo in samostojnost pri delu, kar je ključnega pomena za njegovo razvijanje in osebno rast.

Ključne besede: pouk na daljavo, izziv, dnevi dejavnosti

IMPLEMENTATION OF ACTIVITY DAYS IN DISTANCE TEACHING (NATURAL SCIENCE DAY AND TECHNICAL DAY)

Abstract: Distance teaching posed a challenge rather than a problem for me, because this period also taught me a lot. My expert contribution describes a set of activity days that we carried out at the level of the whole school in the time of distance education. The continuation of the article focuses on two examples of activity days in the 3rd grade, i.e. a natural science day "From a small dot to a baby" and a technical day "About time". More details of how I planned work, prepared the materials and carried out both days, which methods and forms of work I used, follow. In conclusion, I note that the preparation and delivery of distance education is much more time-consuming for the teacher, if he prepares the content and tasks in a quality way. On the other hand, the pupils are placed in an active role and need to show independence at work, which is crucial for their development and personal growth.

Keywords: distance education, challenge, activity days

1 Uvod

Pouk na daljavo se je oblikoval praktično čez noč. Na naši šoli smo imeli to srečo, da se je ravnateljica odločila in prvi teden v času razglašene epidemije ob izbruhu covid 19 odredila izredni dopust za vse zaposlene in neizvajanje pouka na daljavo. Za prvi teden smo učitelji učencem pripravili navodila in le nekaj gradiva, ob katerem so lahko ponavljali vsebine, ki so bile obravnavane v šoli pri klasičnem pouku. Ta odločitev, da s poukom na daljavo ne začnemo takoj, je bila zelo dobra, saj smo se tako učitelji kot učenci in njihovi starši vsaj nekoliko privadili na drugačen vsakdanjik. Kljub odrejenemu izrednemu dopustu pa smo imeli učitelji kar nekaj dela. V tem tednu smo imeli vrsto sestankov na daljavo ter načrtovanje, kako bomo zastavili pouk na daljavo. Naše vodilo je bilo, da smo na ravni šole čim bolj enotni in da delamo vsi po enakem sistemu. Z izvajanjem pouka na daljavo smo pričeli v drugem tednu razglašene epidemije, nekateri z odporom, drugi so to sprejeli kot izziv. Zgostovo pa smo vsi občutili nekaj negotovosti in strahu pred neznanim. Zase lahko rečem, da sem pouk na daljavo sprejela kot izziv, saj sem ob tem videla priložnost, da se bom naučila marsikaj novega.

Poučevanje na daljavo

Kot sem že v uvodu omenila, je bilo glavno vodilo naše šole, da smo pri pouku na daljavo čim bolj enotni, zato smo imeli redne tedenske sestanke, na ravni triletij in na ravni šole. Na sestankih smo sproti evalvirali delo ter podali naša opažanja in predloge. Kmalu smo ugotovili, da so tako učenci kot tudi njihovi starši pri pouku na daljavo precej obremenjeni. Odločili smo se, da bomo v čim večji meri poskušali realizirati vse dneve dejavnosti. »Dnevi dejavnosti so tisti del obveznega programa osnovne šole, ki medpredmetno povezujejo discipline in predmetna področja, vključena v predmetnik osnovne šole. Vzpodbujajo

vedoželjnost, ustvarjalnost in samoiniciativnost učenk in učencev, jih usposabljaajo za samostojno opazovanje in pridobivanje izkušenj in znanja, za razvijanje spretnosti ter za samostojno reševanje problemov. Ob teh dejavnostih učenci in učenke znanje različnih področij med seboj povezujejo v celoto.« (splet, gov.si, Koncept dni dejavnosti)

Stremeli smo k temu, da se bodo lahko v izvajanje nalog vključevali vsi člani družine in da bodo vsebine posameznih dni dejavnosti sprostivne narave. Tako smo načrtovali izvedbo:

- športnih dni (pohodi, izvajanje nalog za športno-vzgojni karton na malce drugačen - zabaven način),
- tehniških dni (praznično ustvarjanje ob veliki noči/ob božiču in novem letu);
- naravoslovnih dni (dan Zemlje, skrb za zdravje) ter
- kulturnih dni (ogled predstave in ogled filma ter poustvarjanje).

Vsi dnevi dejavnosti so bili pripravljeni celostno, smiselno zaokroženo ter na način, da so se lahko vključili tudi ostali člani družine. Prav tako nismo časovno omejevali, kdaj se naj kakšna aktivnost izvede, ampak smo prepustili, da so si sami oblikovali dan glede na ostale dejavnosti, ki so jih imeli. Tovrstno načrtovanje in pripravljeno gradivo je bilo zelo dobro sprejeto pri učencih in starših, saj smo jih med enoličnimi dnevi nekoliko razbremenili. Prav iz tega razloga nismo vedno zahtevali povratnih informacij o opravljenih nalogah, vendar smo kljub temu dobili vrsto fotografij in zapisov o opravljenih dejavnostih. Ob tem naj omenim, da je bilo tudi veliko pohval, ki so nam dale dodatnega zagona za nadaljnje delo. Ostali dnevi dejavnosti, ki so bili načrtovani le po posameznih razredih, pa so bili izvedeni glede na sam potek pouka znotraj določenega razreda. V nadaljevanju bom predstavila konkretno načrtovanje, pripravo gradiva in izvedbo dveh dni dejavnosti v 3. razredu, in sicer naravoslovni dan »Iz pikice dojenček« in tehniški dan »O času«.

2. 1 Naravoslovni dan »Iz pikice dojenček«

Za izvedbo naravoslovnega dne »Iz pikice dojenček« sem se poslužila različnih metod in oblik dela, ki bodo predstavljene v nadaljevanju. Cilja, ki sta bila realizirana:

- Učenci spoznavajo, kako otrok nastane, se razvija v materi, se rodi, raste.
 - Učenci spoznavajo, da novorojenčki in dojenčki potrebujejo posebno skrb in nego staršev.
- Za potek dneva sem pripravila pisna navodila, nekoliko obširnejši učni list z nalogami ter posneto razlago ob PPT prosojnicah. Vse omenjeno sem pripela v spletno učilnico. Navodila za delo in učne liste sem natisnila v šoli, nato pa sem jih poslala po klasični pošti vsakemu učencu. Učenci so bili prejete pošte zelo veseli, saj sem jim že s samim pismom popestrila njihov vsakdanjik in s tem motivirala za delo. Najprej so morali pobrskat po fotografijah iz obdobja, ko so bili dojenčki, poiskati kakšna njihova oblačila, obutev ali ostale predmete ter v materinski knjižici poiskati podatke o času rojstva, njihovi teži in dolžini. Nato je sledil ogled pripravljenih posnetkov. Posnetka sta bila 2, v skupnem trajanju približno 19 minut. Prvi posnetek se je navezoval na to, kako pride do oploditve, kako poteka nosečnost, kdo pregleduje nosečnico, kateri pregledi so potrebni, v drugem posnetku pa, kako se otrok razvija v maternici in kakšna skrb je potrebna za dojenčka v njegovem prvem letu starosti. Posnetke so si lahko ogledali le enkrat ali po potrebi tudi večkrat, saj je bilo kar nekaj novih izrazov, ki so si jih morali zapomniti. Po ogledu posnetkov in poslušanju razlage so se lotili reševanja učnega lista. Nagovorila sem jih, da rešijo le tisto, kar znajo. Ob koncu dneva smo se z učenci srečali preko ZOOM videokonference in naredili evalvacijo naravoslovnega dne, kjer je najprej vsak od učencev pokazal izbran predmet, obutev ali oblačilo iz obdobja, ko so bili še dojenčki. Učenci so z velikim zanimanjem spremljali sošolce, ki so pokazali, kaj so pripravili. Prav tako pa so se zelo veselili, da so prišli na vrsto ter pokazali, kaj so sami našli. Ta del videosrečanja je bil še posebej zanimiv, saj smo se zraven tudi nasmejali, ko so učenci povedali kakšno zanimivo anekdoto. Nato smo ob mojem vodenju skupaj ponovili, kaj vse smo se v tem dnevu naučili, s poudarkom na novih izrazih. V zadnjem delu smo skupaj pregledali ter po potrebi dopolnili učni list. Rešitve učnega lista sem po zaključeni videokonferenci pripela tudi v spletno učilnico. Učencem sem pokazala, katere knjige so primerne, če

želijo še sami kaj pobrskati na to temo. Ta naravoslovni dan je bil izveden decembra 2020, ko so že tudi knjižnice delovale po posebnem režimu. Naj omenim, da je obisk v šolski knjižnici zagotovo večji, kadar učencem pri pouku pokažem morebitne slikanice ter jih nagovorim, naj sami pobrskajo po literaturi. S tem jih navajam na dodatno raziskovanje, samostojno učenje, brskanje po knjižnici in knjigah, kar jim bo zagotovo prišlo prav pri učenju v višjih razredih. Kadar ta dan dejavnosti izvedemo v šoli na klasičen način, k pouku povabimo medicinsko sestro, ki obiskuje mlade mamice in njihove novorojenčke na domu. Otrokom še nekoliko bolj natančno predstavi, kako je potrebno skrbeti za dojenčke. Prav tako učenci prinesejo igrače dojenčke, s katerimi se v zaključnem delu naravoslovnega dne tudi igrajo.

2. 2 Tehniški dan »O Času«

Tehniški dan »O času« je bil izveden kot uvod v obravnavo tematskega sklopa »Čas« pri spoznavanju okolja. V tem dnevu dejavnosti je šlo za medpredmetno povezovanje vsebin pri slovenščini, matematiki, spoznavanju okolja in likovni umetnosti. Tako je bilo realiziranih kar nekaj ciljev različnih predmetov:

Slovenščina:

- razvijajo zmožnost poslušanja posnetih neumetnostnih besedil;
- pozorno poslušajo posneto opisovalno besedilo;
- povzamejo temo in bistvene podatke ter njihovo pomensko povezanost.

Matematika:

- spoznajo različne vrste ur ter prepoznajo, opišejo in poimenujejo dele ure;
- spoznajo pojma ura in minuta kot merski enoti za čas.

Spoznavanje okolja:

- spoznajo časovni potek dogodkov, uporabijo nekatere osnovne izraze za opredeljevanje dogodkov;
- znajo deliti dan na ure ter ure na minute;
- znajo meriti kratkotrajne dogodke.

Likovna umetnost:

- razvijajo sposobnost za grafično komuniciranje (preprosti načrti izdelkov in sheme postopkov);
- znajo se pripraviti za delo in po končanem delu pospraviti;
- znajo uporabiti različna gradiva, materiale in pripomočke.

Zapisana navodila za delo in posneto razlago ob PPT prosojnicah so učenci prejeli v spletni učilnici. Prva dejavnost se je nanašala na cilje pri slovenščini, saj so morali učenci poslušati opis stenske ure ter rešiti naloge v delovnem zvezku za slovenščino. Nato so prisluhnili razlagi ob posnetku na PPT prosojnic, ki je trajal približno 20 minut. Sledilo je utrjevanje pojma ura in minuta v delovnem zvezku za matematiko. Osrednji del tehniškega dne je bila izdelava preproste ure iz kartona. Natančna navodila za izdelavo ure so bila zapisana, zato so morali le slediti navodilom in izdelati čim lepši izdelek. Pri tej dejavnosti so se povezovali cilji tehniškega dne s cilji likovne umetnosti, saj so razvijali ročne spretnosti. V tokratnem dnevu sem želela povratno informacijo in sicer fotografije izdelanih ur. Vsi učenci so poslali fotografije. Pri pouku v šoli so ti izdelki ponavadi ocenjeni, tokrat pa do ocenjevanja ni prišlo, saj so bila priporočila, da se pri pouku na daljavo naj ne bi ocenjevalo. So pa morali učenci pripravljene ure uporabljati v nadaljevanju pouka, saj je bilo kar nekaj ur pri spoznavanju okolja namenjenih usvajanju spoznavanja ure in odčitovanju časa. Za vsako nadaljnjo uro sem pripravila posnete razlage ob PPT prosojnicah, prav tako smo ure videosrečanj namenili nastavljanju časa na pripravljenih urah. Učenci so izdelke prinesli tudi v šolo, saj smo se konec februarja 2021 vrnili v šolske klopi in takrat so drug drugemu pokazali izdelane ure. Učencem sem pokazala tudi vse fotografije izdelkov, ki so nastali v času pouka na daljavo. Na ta način smo naredili tudi evalvacijo dela na daljavo.

Zaključek

Kot sem že v uvodu omenila so bili dnevi dejavnosti v prvi vrsti namenjeni sprostitvenim dejavnostim zaradi razbremenitve v času pouka na daljavo. Določene vsebine pa so bile takšne, ki so zahtevale nekaj več dela, tako s strani učitelja kot s strani učencev. Priprava za pouk na daljavo je vzela meni kot učiteljici veliko več časa kot če bi se pripravljala na pouk v šoli. Za pripravo na en tak dan dejavnosti sem porabila približno 8 do 10 ur, kar je bistveno več kot če bi imeli enak dan dejavnosti v šoli. Na drugi strani so učenci pri nekaterih dnevih dejavnosti porabili manj časa, se zabavali in uživali ob izvajanju nalog, pri drugih pa so morali vložiti nekoliko več truda, opraviti več nalog in za opravljeno delo poslati tudi povratno informacijo. Učenci so bili postavljeni v aktivno vlogo in samostojnost pri delu, kar je ključnega pomena za njihovo razvijanje in osebno rast.

Kot pozitiven vidik pouka na daljavo na splošno bi izpostavila, da pripravljeno gradivo ostane v spletnih učilnicah in je na voljo učencem kadarkoli. Tudi sama sem učence nago-varjala, da si lahko razlage brez težav večkrat ogledajo, kar je bilo celo priporočljivo pri vsebinah, ki so vsebovale več novih izrazov, podatkov. Ker mi delo z računalnikom nikoli ni predstavljajo težavo, je bila to zame tudi prednost, saj so se nekateri, predvsem starejši učitelji, spopadali s tehničnimi in drugimi težavami. Sem se pa tokrat prvič srečala s spletnimi učilnicami, pripravo posnetih razlag ob PPT predstavitev in objavljanjem tovrstnega gradiva. Prav tako so se učenci in njihovi starši hitro privadili dela z računalnikom in se prav zaradi pouka na daljavo naučili marsikaj novega, kar se pri klasičnem pouku sicer ne bi. Kot izziv za v prihodnje sem si zadala, da bom uporabo spletnih učilnic, vključevala tudi pri klasičnem načinu poučevanja, saj želim, da se pridobljeno znanje na tem področju ohrani in nadgradi. Za zaključek še citat avtorice Saše Čadež: »Digitalna pismenost je tisto, kar se zdi iz leta v leto bolj pomembno. Učitelji smo dolžni že v osnovnošolskem izobraževanju po svojih najboljših močeh učence usposabljati za smotrno rabo računalnika.« (Čadež 2010, str. 61)

Literatura

<https://dun.zrss.augmentech.si/#/>, pridobljeno 3. 8. 2022

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Drugi-konceptualni-dokumenti/Dnevi_dejavnosti.pdf, pridobljeno 8. 8. 2022

https://www.zrss.si/pdf/modeli_in_priporocila.pdf, pridobljeno 8. 8. 2022

Čadež, S., Iz labirinta poučevanja po stopinjah razredničarke Miše, Vodnik za učitelje, ki (si) upajo poučevati malo drugače, Nova Gorica: Educa, 2010, str. 61

Kramarič, M., Kern, M. et al., Lili in Bine 3, samostojni delovni zvezki za poučevanje v 3. razredu, Ljubljana: Založba Rokus-Klett, 2019.

AH, TE PRIREDITVE!

Povzetek: Epidemija covid-19 je z danes na jutri spremenila način dela učiteljev. Soočeni smo bili z novo, nam neznano situacijo ter postavljeni pred številne izzive. Enega izmed izzivov je predstavljala tudi priprava in izvedba šolskih prireditev, saj je pouk potekal na daljavo ali pa se učenci med seboj niso smeli mešati. V prispevku bosta predstavljene prireditvi ob Prešernovem dnevu, ki sta bili pripravljene in izvedene v obliki kratkega filma. Predstavljeno bo, kako sem se lotila priprave prireditve, s katerimi izzivi, težavami itd. sem se pri tem srečevala, v čem so prednosti in pomanjkljivosti prireditve v obliki kratkega filma ter kakšni so bili odzivi nastopajočih in gledalcev.

Ključne besede: prireditev, covid-19, kratki film, izobraževanje na daljavo, Prešernov dan

OH, THOSE EVENTS!

Abstract: The COVID-19 pandemic has changed the teaching process and practices nearly overnight. The teachers and educators have been faced with a new, unfamiliar situation that brought about many obstacles and challenges. One of the challenges was the planning and rendering of school events due to the implementation of remote learning and social distancing among students. This article presents two school performances on the occasion of celebrating Prešeren Day that were prepared and presented in the form of a short film. Furthermore, the article elaborates on the preparation of the performances in the light of COVID-19 epidemic and its guidelines, the challenges and difficulties that were encountered along the way, the advantages and disadvantages of such projects in the form of short films, and lastly the response and reception of the participants and the viewers.

Keywords: performance, covid-19, short movie, distance education, Prešeren Day

1 Uvod

Epidemija covid-19 je tako rekoč z danes na jutri spremenila način dela učiteljev. Soočeni smo bili z novo, nam neznano situacijo ter postavljeni pred številne izzive.

Iskali smo nove načine podajanja učne snovi, sprijazniti smo se morali z odsotnostjo vsakodnevnega neposrednega stika z učenci, belili smo si glave z vprašanji, kako snov popes-triti, jo predstaviti na nov, svež, drugačen način, da bi obdržali motivacijo učencev za učenje, dnevno smo se seznanjali z novimi učnimi okolji itd. Enega izmed izzivov pa je predstavljala tudi priprava in izvedba šolskih proslav oz. prireditev, saj je pouk potekal na daljavo ali pa se učenci med seboj niso smeli mešati.

V tem prispevku bosta predstavljene prireditvi (v šol. l. 2020/21 ter v šol. l. 2021/22) ob Prešernovem dnevu, ki sta bili pripravljene in izvedene precej drugače, kot je to v navadi – v obliki kratkega filma. Predstavljeno bo, kako sem se lotila tega, s katerimi izzivi, težavami itd. sem se pri tem srečevala, v čem so prednosti in pomanjkljivosti prireditve v obliki kratkega filma ter kakšni so bili odzivi nastopajočih in gledalcev.

2 Obleževanje praznikov s šolskimi proslavami oz. prireditvami

V šolskem letu 2012/2013 je bilo uvedeno obvezno proslavljanje (s šolsko prireditvijo) treh slovenskih praznikov. 6. člen Pravilnika o šolskem koledarju za osnovne šole namreč določa: »Zadnji dan pouka pred dnevom samostojnosti in enotnosti, dnevom državnosti in pred slovenskim kulturnim praznikom, šola organizira proslavo.« (Uradni list RS, št. 50/2012). Prazniki so tisti dnevi, ki se jim daje poseben pomen ali pa so to dnevi, ki so posvečeni kakemu posebnemu dogodku. Nekateri so pomembni le za posameznika, drugi za vse ljudi. V Slovarju slovenskega knjižnega jezika je praznik definiran kot »dan, ko se navadno ne dela, posvečen kakemu pomembnemu dogodku ali spominu nanj«. (Slovar slovenskega knjižnega jezika, 2014). V knjigi Velika knjiga o praznikih: praznovanja na Slovenskem in po svetu Ovsec (1994) zapiše, da prazniki že tisočletja napolnjujejo človeško življenje, ga razbremenjujejo in tako harmonizirajo ter omogočajo, da vsaj za kratek čas ljudje pozabijo na

težave. Zapiše tudi, da so včasih ljudje bolje poznali vsebino praznikov, dandanes pa temelje praznovanja prekrivata nevednost in predvsem potrošništvo.

Prazniki so osebni, državni, kulturni in verski. Ker bo v prispevku govora o Prešernovem dnevu, slovenskem kulturnem prazniku, ki je eden izmed državnih praznikov, nekaj besed o tej vrsti praznika in o tem prazniku.

Državni praznik je praznik, ki ga praznujejo vsi prebivalci znotraj neke države. Pri tem je to običajno dela prost dan, ki je posvečen kakšnemu pomembnemu dogodku ali spominu nanj. V Republiki Sloveniji je 13 državnih praznikov. 8. februar je slovenski kulturni praznik – v spomin na leta 1849 umrlega pesnika, doktorja Franceta Prešerna, ga imenujemo tudi Prešernov dan. Praznovanje obletnice pesnikove smrti je prvič postalo vseslovensko po sklepu osvobodilnega gibanja med drugo svetovno vojno leta 1941, vendar je bil tedaj to praznik vseslovenske enotnosti (praznovali so ga 7. februarja). 8. februar se kot praznik slovenske kulture praznuje od leta 1945. Tudi nova država ga je ohranila in ga leta 1991 razglasila za dela prost dan. Šenica Pavletič, Pevec, Čekada Zorec in Dobnikar (2014) pravijo, da Prešernov dan ni le slavospev našemu največjemu pesniku, temveč slovenski kulturi v celoti. Pravijo, da kultura zelo zaznamuje vsak narod, je pomembna za prepoznavanje njegove identitete in je podlaga za duhovni in materialni napredek naroda. Pomemben delež v slovenski kulturi je vedno zasedal slovenski jezik, ki je najpomembnejši razločevalni znak Slovencev kot naroda. Slovenska kulturna zavest se je razvijala predvsem skozi besedno umetnost, katere pomemben snovalec pa je bil tudi France Prešeren. Po vsej državi so na predvečer praznika ali pa ravno na 8. februarja številne prireditve. V 13. členu Zakona o grbu, zastavi in himni Republike Slovenije ter o slovenski narodni zastavi je zapisano tudi, da se na ta dan (8. 2.) izobesi zastava na poslopjih, v katerih so uradni prostori državnih organov, organov lokalnih skupnosti, lahko pa tudi na drugih javnih objektih, na stanovanjskih hišah ter na drugih primernih krajih (Uradni list RS, št. 67/1994).

V sklopu razvijanja zavesti o državni pripadnosti in nacionalni identiteti se v šoli obeležujejo državni prazniki na najrazličnejše načine: s kratkimi objavami po šolskem radiju, s plakati, ki so obešeni po šoli, s prireditvami, urami, ki so posvečene temu, pogovori o tej tematiki itd.

3 Prešernov dan na daljavo v šol. l. 2020/21

V šol. l. 2020/21, ko naj bi na šoli potekala proslava oz. prireditev ob slovenskem kulturnem prazniku – Prešernovem dnevu, je za večino učencev še potekal pouk na daljavo in tako fizično niso bili prisotni v prostorih šole. (19. oktobra 2020 so učenci od vključno 6. razreda dalje začeli s poukom na daljavo. Zgolj en teden pozneje so s šolanjem na daljavo začeli tudi učenci od 1. do 5. razreda. Ukrepi šolanja na daljavo so se začeli sproščati 26. januarja 2021, ko se je v statističnih regijah z boljšo epidemiološko sliko odprlo več osnovnih šol in vrtcev, vendar le za prvo triado. 9. februarja so se v šole vrnili vsi učenci prve triade v vseh regijah, 15. februarja pa so se vrnili še ostali učenci osnovnih šol.) Možnosti za obeležitev tega praznika je bilo več. Odločila sem se, da pripravim prireditev v obliki kratkega filma, ki so si ga nato učenci 1. triade, ki so bili že v šoli, ogledali skupaj z učiteljicami v šoli, ostali učenci pa so si ga ogledali na daljavo skupaj z učiteljicami pri uri slovenščine.

Zavedam se, da je naloga vsakega učitelja, da poleg podajanja izobraževalnih vsebin učence tudi vzgaja v smislu ozaveščanja in ponotranjenja različnih vrednot in ena izmed zelo pomembnih vrednot je tudi pozitiven in spoštljiv odnos do doma, domovine, zgodovine, kulture, pomembnih predstavnikov države itd. in s prireditvijo sem želela to doseči. Najprej sem se lotila pisanja scenarija za prireditev. Odločila sem se, da to tokrat storim sama, običajno k temu, k pisanju scenarija, povabim nadarjene oz. talentirane učence na glasbenem, literarnem, recitacijskem, dramskem, voditeljskem, prevajalskem, snemalnem in tehničnem področju, vendar sem bila mnenja, da učenci že sicer ogromno časa presedijo za računalniki, obremenjeni so bili z delom za šolo, tudi komunikacija preko ekrana je drugačna kot v živo, zato sem se pisanja lotila sama. Odločila sem se za prireditev o obliki televizijske

oddaje – neke vrste »TV dnevnika«. V samo prireditve sem želela vključiti čim več učencev in njihovih izdelkov. Na podlagi izdelanega scenarija prireditve sem za sodelujoče pripravila zadolžitve. Učenci, ki sem jih prosila, da sodelujejo, so te z veseljem sprejeli. Njihova naloga je bila, da svojo »točko« posnamejo in mi jo pošljejo na e-naslov.

V prireditvi, zasnovani v obliki kratkega filma, so se tako prepletali nagovori »voditeljic« oddaje (npr. P1 : Lepo pozdravljeni v prav posebni oddaji naše televizije, televizije Osnovne šole Dobrova! P2 : Današnja oddaja bo posvečena slovenskemu kulturnemu prazniku, ki ga praznujemo na dan smrti pesnika Franceta Prešerna in ga tudi imenujemo kar Prešernov dan. Prisluhnil ste že lahko slovenski himni, ki je 7. kitica njegove pesmi Zdravljica. P1: Ni pa to le praznik, ki je posvečen Francetu Prešernu, ampak je to pravzaprav dan slovenske kulture!) z instrumentalnimi točkami (Zdravljica – trobenta, Glas harmonike – harmonika, Tam, kjer murke cveto – kitara, Zemlja pleše – klavir, Etuda št. 16 – harfa), deklamacijami lastnih pesmi (Učenci 9. razredov so predstavili svoje pesmi z naslovom Moj spomenik, učenci 6. razredov pa so predstavili svoje pesmice o korona virusu.) in pesmi uveljavljenih pesnikov (Ida Semenč – Adisa: Kaj je kultura?, France Prešeren: Kam?, Vinko Möderdorfer: Premagovanje dolgega časa, Feri Lainšček: Ne bodi številka, France Prešeren: Povodni mož, Andrej Rozman – Roza: Nekaj ti moram povedati), plesnimi in pevskimi točkami, prikazom stripov, učence pa je nagovoril tudi g. ravnatelj. V ozadju instrumentalnih točk (napisi) so se zvrstila mnenja učencev o Francetu Prešernu, učenci pa so bili na tak način seznanjeni tudi s tem, da je leto 2021 Jurčičevo leto. Poseben izziv je predstavljalo snemanje nagovorov voditeljic ter deklamacije Prešernovega Povodnega moža, saj je to pesem deklamiralo kar štirinajst učencev – vsak eno kitico. To smo storili tako, da smo se dobili na Zoom povezavi, učenci so »povedali« svoj del, jaz pa sem imela vklopljeno funkcijo »snemanje« in tako sem dobila potrebne posnetke. Urejanje dobljenih posnetkov je zahtevalo precej energije, učenja, raziskovanja, »igranja« in tudi časa. Po posvetovanjih sem se odločila, da posnetke v neko celoto združim s pomočjo plačljivega urejevalnika posnetkov Movavi Video. Gre za urejevalnik, ki je enostaven za uporabo, vsebuje veliko filtrov, omogoča veliko različnih prehodov med posnetki, ima veliko nalepk, možno je dodajati glasbeno podlago posnetkom, podnapise, napise, lahko urejaš kvaliteto zvoka itd. Program je bil zame nov in zato nepoznan. Kar nekaj vaje in raziskovanja je bilo potrebnega, da sem lahko nato dobljene posnetke združila v celoto. Sodelavcem sem prireditve oz. film poslala preko programa Arnes Filesender, ki omogoča enostavno, hitro in varno izmenjavo večjih datotek preko spleta (vse do 100 GB). Dogovorjeni smo bili, da si učenci od 1. do 3. razreda prireditve pogledajo skupaj s svojimi razredničarkami tekom dopoldneva 7. 2. v šoli, učenci 4. in 5. razreda tudi skupaj s svojimi razredničarkami na daljavo, učenci od 6. do 9. razreda pa skupaj z učiteljicama slovenščine pri uri slovenščine, seveda na daljavo. Vsi ostali učitelji, ki niso razredniki učencem od 1. do 5. razreda ali niso učitelji slovenščine, pa so bili pozvani, da si prireditve ogledajo v svojem prostem času. Posnetek so tako sodelavci dobili dva dni pred dogovorjenim predvajanjem (7. 2. 2021), tako da so imele učiteljice možnost, da si prireditve ogledajo že vnaprej in nato nadaljevanje ure ali dopoldneva navežejo, če želijo, na vsebino prireditve. Prireditve, izpeljana na zgoraj opisan način, je izzvala številne pozitivne odzive tako učencev kot tudi učiteljev – sodelavcev. Tu sta zapisa dveh sodelavcev: »Hvala za košček kulture, ki jo v tem času vsi tako zelo pogrešamo. Čestitke za imenitno prireditve tako tebi kot tudi učencem. Res sem uživala. Moram pa napisati še to – Jerneja je pa neverjetna – povzroči kurjo polt in orošeno oko.« »Kaj naj rečem???? Super ste ustvarili oddajo. Lahko bi jo brez sramu poslali po svetu, pa če že ne po celem lepem belem svetu, pa vsaj po Dobrovi. Pa tako in tako bo, upam, prišla v vsako hišo. Hvala vsem ustvarjalcem!« Tudi učenci so prireditve spremljali z zanimanjem, predvsem pa so bili veseli, da so prijatelje, ki bi jih v »normalnih« razmerah srečevali po šolskih hodnikih, sedaj videli preko ekrana. Mnogi starejših oz. mlajših prijateljev niso videli že mesece.

4 Prešernov dan na daljavo v šol. l. 2021/22

V šol. l. 2021/22, ko naj bi na šoli potekala proslava oz. prireditve ob slovenskem kulturnem prazniku – Prešernovem dnevu, pa je pouk potekal po modelu B, kar je pomenilo, da so bili učenci prisotni v šoli, vendar pa je bilo, poleg drugih ukrepov, mešanje med oddelki odsvetovano in tako znova ni bilo možno izvesti prireditve v »tradicionalni« obliki, tj. v živo v šolskem prireditvenem prostoru.

Ponovno je bila sprejeta odločitev o kulturni prireditvi v obliki kratkega filma. Je pa bilo pa tokrat vse bistveno lažje, saj sem že vedela, kako poteka priprava prireditve na tak način, poznala sem urejevalnik posnetkov, vedela sem, koliko časa je potrebnega, da prireditve nastane itd. Tokrat sem k pisanju oz. pripravi scenarija povabila tri devetošolke. Vse tri učenke so nadarjene učenke. Vabilu so se z veseljem odzvale, hkrati pa so bile tudi povezovalke programa. Odločila sem se, da bodo »rdeča nit« prireditve lepe, spodbudne misli, misli, ki nas vodijo v življenju, nas navdihujejo in včasih tudi tolažijo in tako je bil naslov prireditve Lepa misel lepo mesto najde. Vse točke – deklamacije, dramatizacije, inštrumentalne točke – so se nanašale na misli: Za vsakim dežjem posije sonce. Lepa beseda lepo mesto najde. Padeš lahko sam, da pa se pobereš, potrebuješ prijatelja. Če človek pol sveta obteče, najboljši kruh doma se peče. Nihče ne ljubi domovine, ker je velika, temveč ker je njegova. Če želite spoznati in vzljubiti svojo domovino, pojdite v tujino. Beseda izgovorjena, ne vrne se nobena. Spremembe so edina stalnica v življenju. Primer dramskega besedila, ki se je navezoval na misel, da lepa beseda lepo mesto najde in so ga v učilnici odigrali učenci 8. razreda, jaz pa sem prizor posnela:

Prizor se odvija v učilnici slovenščine. Zvonec zazvoni in označi konec šolske ure. Učenci vstanejo in odidejo, ostanejo pa v razredu trije učenci. Med njimi se odvije pogovor ...

Ruben: Ej, Luka, a nisi ti dežurni? Pobriš tablo. (Mu vrže gobo.)

Luka: (Ujame gobo.) Ma, ja, sem, ampak se mi ne da. Dej ti.

Ruben: Pajade. Jaz moram še dokončat matematično domačo nalogo ...

Luka: Ok. Ej, Gal, dej mi ti gobo zmoči. (Mu vrže gobo.)

Gal: (Ulovi gobo.) Ej, dej, se gremo podajati. (Vrže žogo nazaj Luku in vpije.) Iiiiiiiiiiiii, tam popolnoma sam Luka Dončič ... Ali bo dobil podajoooo?

Luka: (Luka ujame žogo.) Hehe, ti pa Luka Dončič, ja ... (Se smeje in jo vrže Rubnu.)

Ruben: (Ujame gobo.) Jaaa, Luka je dobil žogo. (Nakaže preigravanje.) Preigra prvega, drugega, obrat, step back, vrže iiiiiiiiiii ... (Ruben vrže gobo in zadane eno od slik na steni. Ta se povesi, pade na tla in razbije se steklo.)

Ruben: Ups!

Gal: Hehe, Luka falil. Oziroma nekaj zadel. (Se smeje.)

Luka: Ojoj. Tole bo pa učiteljica za slovenščino opazila in ne bo prav vesela.

Ruben: Ja, res. Spet bo vpila. Ej, dajte mi ravbarsko in bom popravil.

Gal: Kako boš popravil, če se je pa steklo razbilo. Tu nimaš kaj.

Luka: Kaj naj pa zdaj? Ah, a veste kaj? Delajmo se, da ni nič. In da ne vemo, kako je do tega prišlo.

Gal: Misliš?

Ruben: Meni se to ne zdi najbolj pametno. Po moje bo pa bolje, da po pravici povemo. Saj v bistvu ni nič takega. Pa še sprobamo lahko, če misel Lepa beseda lepo mesto najde drži.

Luka: Ja, se kar strinjam. Nič, Ruben, minuto pa pol imamo še do naslednje ure. Greš do kabineta do učiteljice sam ali hočeš, da grem še jaz, ker sem v bistvu vse skupaj začel?

Ruben: Ja, ok. Pa bo res najbolje tako. Pejd z mano. (Odideta.)

Na vrata kabineta potrkajo Luka, Ruben in Gal. Vstopijo. Čez nekaj trenutkov odprejo vrata, se nasmejijo in dvignejo prste, na ekrane pa se pojavi zapis: Lepa beseda lepo mesto najde.

Zaključek

Prireditvi, ki sta predstavljeni v prispevku, sta nastali v posebnih razmerah (epidemija covid-19). Izkazalo se je, da je bila odločitev, da oblikujemo prireditve v obliki kratkega

filma zelo dobra. Na tak način je delček slovenske kulture in ustvarjalnosti učencev prišel v domove naših učencev in zagotovo vzbudil vrednote, ki sem jih s prireditvijo želela vzbuditi. Precej učencev je bilo tudi takih, ki so si po ogledu kratkega filma v šol. l. 2020/21, ko so bili že več mesecev doma, zaželeli vrnitve v šolske klopi.

V čem vidim prednosti take prireditve? Učenci svojo točko lahko ponavljajo oz. snemajo toliko časa, da so s svojim nastopom zadovoljni; učitelj lahko posnetke oz. celotno prireditev ureja, dokler ni z njimi oz. z njo zadovoljen; ni stresa, ki ga vodja doživlja pri prireditvah v živo (Bo vse teklo kot je predvideno? Bodo mikrofoni delali? Bo kateri izmed nastopajočih zaradi treme pozabil svoj tekst? Bodo šli učenci na oder v pravilnem zaporedju? itd.); nastopajoči učenci niso v stresu, ker, kot je bilo že omenjeno, lahko ponavljajo oz. snemajo svojo točko toliko časa, dokler z njo niso zadovoljni.

V čem vidim slabosti takih prireditev? Res je, vodja lahko posnetke oz. celotno prireditev ureja, dokler z njimi oz. njo ni zadovoljen, kar pa pomeni, da lahko za urejanje (v primeru perfekcionizma) porabi ure in ure oz. zelo veliko časa, kar pa ni najbolje. Ni tudi osebnega stika nastopajočih z gledalci in obratno, kar daje prireditvam v živo poseben čar. Naslov prispevka je zagotovo nenavaden, morda celo drzen, a priprava prireditev je ob vseh obveznostih, ki jih ima učitelj, vir dodatnega stresa, vzame veliko časa, predvsem pa je to velika odgovornost in takrat ti pride na misel: »Ah, te prireditve!« Seveda gre za trenutek slabosti, ki je pogojen z utrujenostjo, a ko vidiš odzive učencev, ki z navdušenjem sooblikujejo prireditev, učencev in sodelavcev, ki jo spremljajo, veš, da trud ni bil zaman in prav ti odzivi ti dajo zagon za nova ustvarjanja.

Literatura

Državni prazniki in dela prosti dnevi. (b.d.) Pridobljeno s <https://www.gov.si/teme/drzavni-prazniki-in-dela-prosti-dnevi/>

Ovsec, D. J. (1994). Velika knjiga o praznikih. Praznovanja na Slovenskem in po svetu. Ljubljana: Domus.

Pravilnik o šolskem koledarju za osnovne šole (2012). Uradni list RS, št. 50/12 (29. 6. 2012). Pridobljeno s <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV11347>

Slovar slovenskega knjižnega jezika (2014). Pridobljeno s <https://fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=130&View=1&Query=praznik>

Šenica Pavletič, V., Pevec, M., Čekada Zorn, Š., Dobnikar, A. (2014). Aktivno državljanstvo in domovina. Zakaj in kako praznovati v šoli? Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Zakon o grbu, zastavi in himni Republike Slovenije ter o slovenski narodni zastavi (1994). Uradni list RS, št. 67/94. Pridobljeno s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO365>

IZZIVI ZBOROVSKEGA PETJA MED ŠOLANJEM NA DALJAVO

Povzetek: Zborovsko petje je najštevilčnejša ljubiteljska kulturno-umetniška dejavnost v Sloveniji. Prepričana sem, da v Sloveniji ni šole, kjer ne bi deloval vsaj en šolski pevski zbor. Skupinsko zborovsko petje v šoli je izjemnega pomena in še nikoli ni bilo delo z zbori tako ovirano, kot ravno v času epidemije. Da bi po dveh letih krajših in daljših prekinitev v otrocih ponovno prebudila željo po obiskovanju šolskega pevskega zbora je bilo z moje strani potrebnega veliko navora, pa tudi iznajdljivosti. V spodnjem prispevku so predstavljeni pozitivni učinki petja v zboru, vloga zborovodje in nekateri načini učenja in poučevanja petja, ki sem jih izvajala z mojimi učenci na daljavo in po končani epidemiji tudi v živo v šoli. Pri tem sem upoštevala 10 zlatih pravil varnejše izvedbe vaj pevskih zborov za preprečevanje širjenja okužbe s Covid-19.

Ključne besede: zborovsko petje, šolski pevski zbor, šolanje na daljavo, Covid-19

THE CHALLENGES OF SINGING CLASS DURING DISTANCE SCHOOLING

Abstract: Choral singing is the most popular amateur cultural and artistic activity in Slovenia. There is without doubt no Slovenian school that doesn't have at least one active school choir. School choral singing is of utmost importance. Never before was working with choirs as challenging as during the pandemic. It took a lot of my effort and inventiveness to reignite children's motivation to attend the school choir after two years of shorter and longer interruptions. In the article below I present the positive effects of singing in a choir, the role of the choir director and some of the methods of singing learning and teaching which I implemented in distance teaching as well as later in class. In doing so, I followed the 10 golden rules for preventing the spread of Covid-19 in choir rehearsals.

Keywords: choral singing, school choir, distance learning, Covid-19

Uvod

Koronačas je bil za zborovsko petje velik udarec. Ob prvem valu epidemije so nenadoma odpadle vse pevske revije, tekmovanja in nastopi pevskih zborov, na katere smo se intenzivno pripravljali več mesecev. Na šoli je zborovsko petje zamrlo. Med šolanjem na daljavo sem se zavedala, da je potrebno stik s pevci nekako ohraniti. Nenehno sem iskala možnosti in ideje, kako učence vzpodbujati s petjem doma, v domačem okolju. K temu sem povabila tudi starše. Najtežje je bilo na dolgi rok ohraniti zanimanje za petje, kajti pred nami ni bilo nobenega nastopa. Poleg tega so bili učenci po dolgotrajnem šolanju na daljavo že siti računalnikov in Zoomov. Začeli so izostajati z naših srečanj. Strah, da bom ob vrnitvi učencev v šolske klopi ostala brez pevcev, je bil zelo velik.

Pomen petja v zboru

Petje v zboru ima veliko pozitivnih učinkov: krepi se imunski sistem, sproščajo se pozitivni hormoni (beta endorfin, serotonin in dopamin), izboljša se drža telesa, sprošča se mišična napetost, izboljšujejo se dihalne zmogljivosti. V tujini že vrsto let uporabljajo petje tudi v terapevtske namene, saj dokazano pripomore k boljšemu počutju. Poleg tega petje pozitivno vpliva na razvoj govornih sposobnosti, izboljša se otrokova pozornost, uri se koncentracija in pomnjenje. Nenazadnje pa so pomembni tudi sociološki vidiki zborovskega petja, ki so pri otrocih največkrat izraženi kot krepitev samozavesti in samopodobe ter krepitev socialne mreže in ravno ta vidik je bil med šolanjem na daljavo najbolj prizadet.

Vloga zborovodje

Žvar (2002) pravi: »Za uspešno vodenje zbora je pomembno vzajemno spoštovanje in zaupanje, razumna uporaba humorja ter zborovodjeva avtoriteta«. Poleg tega mora biti zborovodja čimbolj sproščen, nasmejan in prijazen. V zboru mora ustvarjati sproščene medsebojne odnose, da pevci radi prihajajo na vaje in se veselijo skupnih druženj. Imeti mora veliko

potrpljenja in vztrajnosti, veliko znanja, tolerantnosti in močne živce, ker so ure zbora po končanem pouku, takrat pa so otroci že utrujeni, naveličani, velikokrat tudi slabe volje, ker se ne morejo takrat družiti s svojimi vrstniki na igrišču. Pametno mora izbirati pesemski repertoar, da v otrocih zbudi interes, željo po uspehu, tekmovanju, nastopu ter sodelovanju. Če pri pevcu – individuumu izgine njegova pripravljenost za delo, mora poiskati vzroke za to in mu posvetiti posebno pozornost. Zborovodja se mora zavedati, da pevski zbor ni namenjen le doseganju vrhunskih rezultatov na tekmovanju, ampak je to predvsem družabna dejavnost.

Zborovsko petje na ravni osnovne šole

Na ravni osnovne šole spada pevski zbor v razširjeni program oz. interesne dejavnosti. Vodenje zbora je sistemizirano delovno mesto za strokovne delavce (glej 40.člen Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole, Ur.l. RS 16/2007), zato lahko na vsaki šoli deluje enoglasni otroški pevski zbor (največ 70 ur letno oz. 2 uri tedensko) in večglasni mladinski pevski zbor (največ 140 ur letno oz. 4 ure tedensko). Pevske zборе na ravni osnovne šole lahko vodijo razredni učitelji ali učitelji glasbene umetnosti. Cilji in priporočila za delo s pevskim zborom so predpisana s konceptom (Žvar idr. 2002), pri čemer se enoglasni zbori osredotočajo na pridobivanje osnovnih glasbenih izkustev s petjem, večglasni pa v poglobljanje vokalne tehnike, glasbenega spomina, razvoja muzikalnosti ter širjenja znanj iz slovenske in svetovne zborovske literature. Pomembna vloga osnovnošolskih zborov je tudi sodelovanje na prireditvah v šolskem in širšem okolišu.

Izvajanje vaj pevskega zbora na daljavo

Z izvajanjem ur pevskega zbora na daljavo sem imela bistveno več težav, kot z izvajanjem ur ostalih predmetnih področij. Skupinsko sočasno izvajanje glasbe je zaradi časovnega zamika zvoka praktično nemogoče izvajati. Pri videokonferenčnih zborovskih vajah so zato učenci peli oz. ponavljali za mano ob izklopljenih mikrofoni. Posluževala sem se le enoglasnih ljudskih in umetnih pesmi, ker je bilo večglasje nemogoče izvajati. Ponovno sem obudila pesmi iz našega »železnega« repertoarja. Občasno sem izvedla Zoom videokonferenco, da smo ohranjali stik oz. pripadnost skupini. Opazila sem, da so se sprva pevci teh srečanj radi udeleževali, sčasoma pa so brez razloga začeli izostajati z naših srečanj.

Redno – enkrat tedensko sem pevcem pošiljala različne zaposlitve. Za mlajše učence sem pripravila video predstavitev učenja nove pesmi po korakih, učenci pa so mi po želji poslali svoj video posnetek, kako so se pesem naučili in jo zapeli. Pri tem so seveda potrebovali pomoč starejših članov družine, ker sami še niso bili vešči snemanja in pošiljanja video vsebin.

Učencem sem redno pošiljala notno gradivo in posnetke posameznih glasov/partov in jih motivirala s tem, da sem načrtovala skupinsko delo za v prihodnje, ko bodo to zopet dovoljevale epidemiološke razmere. Tako sem jih seznanjala s programom pesmi za šolske proslave, ki so bile pred nami.

Vzpodbujala sem družinsko petje, ki je v današnjih časih že prava redkost. Če svoje učence povprašam, ali doma skupaj s starši ali starimi starši še kakšno zapojejo, mi večinoma odgovorijo, da ne. Zato sem velikokrat dala pobudo, da k petju doma vzpodbudijo ostale člane svoje družine ali pa skupaj z njimi zaigrajo na inštrumente. Nastali so lepi posnetki, ki so jih pevci delili z menoj in prepričana sem, da jim bodo ostali v lepem spominu. Prav presenetljivo je bilo videti, kako so se nekateri starši zavzeli pri tovrstnih zaposlitvah, predvsem pri mlajših otrocih.

V obdobju prve razglasitve epidemije, ki je trajala kar 12 tednov, sem izkoristila priložnost, ker je naš ravnatelj ravno praznoval svoj rojstni dan, da smo s pevci oblikovali video voščilnico. Aktivno smo bili vključeni v interaktivni šolski proslavi (ob dnevu samostojnosti in enotnosti, dec. leta 2020 in ob kulturnem prazniku, feb. leta 2021), kjer sem s pomočjo računalniške tehnologije izdelala video posnetke, ki smo jih vključili v proslavo. Redno sem

obiskovala Sodelovalnico – spletno učilnico Zavoda RS za šolstvo, ki je namenjena glasbenim pedagogom in zborovodjem in sicer za izmenjavo strokovnih izkušenj, gradiv ter seznanjanje s strokovnimi novostmi. Tam sem našla gradiva za pouk glasbenega pouka in zbora ter smernice za uporabo digitalnih tehnologij.

Posluževala sem se tudi posnetih vokalnih vaj s spleta ali pa sem jih ustvarila kar sama. Idej je bilo mnogo in sčasoma smo se kar privadili na nove okoliščine poučevanja. Vseskozi sem imela v mislih le en cilj in sicer ohraniti veselje do obiskovanja šolskega pevskega zbora tudi ob vrnitvi v šolo.

Vrnitev v šolo

Ko smo se po dolgih tednih šolanja na daljavo končno zopet zagledali v živo, je bilo čutiti veliko veselje, srečo in željo po novih izzivih. Žal je bilo opaziti slabo pevsko kondicijo med pevci in tudi znanje pevskega repertoarja, ki sem ga učencem posredovala med šolanjem na daljavo, je bilo precej skopo. Pa vendarle. Držala sem se smernic Zavoda za šolstvo in si prizadevala za zagotavljanje varnih pogojev izvajanja vaj. Vaje sem prilagodila in jih izvajala v »mehurčkih« - ločeno po razredih. Že junija 2020 smo ob koncu šolskega leta izvedli krajšo interaktivno proslavo, v juniju 2021 pa smo pripravili interaktivno pevsko spevoigro Gremo na Triglav, avtorice Katje Gruber, kjer smo vse kadre posneli in izdelali video muzikal, s katerim smo počastili 30. obletnico samostojnosti Republike Slovenije. Po dveh letih pa smo pevci vse Slovenije takorekoč prekinili molk in zapeli na več kot 60 zunanjih prizoriščih, na skupnih koncertih združenih šolskih pevskih zborov lokalnega okolja, na prireditvi Zborovski BUM. Ta prireditev je močno motivirala tako pevce kot nas zborovodje in pokazala, da si želimo peti ter nastopati tudi v prihodnje in da ima zborovsko petje še vedno pomembno vlogo tako na šoli, kot v širšem okolju.

Zaključek

Analiza vprašalnika Zavoda za šolstvo RS Kako so potekale vaje pri osnovnošolskih zborih od marca 2020 do junija 2021 (Breznik, 2021) je pokazala, da je zborovsko petje v času ukrepov proti širjenju covida-19 utrpelo veliko škodo, ki je vplivala na zmanjšano število vpisanih otrok v zборе, poslabšano motivacijo za petje, predvsem pa na upad pevske kondicije otrok ter kakovost njihovega petja.

V tej raziskavi sem sodelovala tudi sama in se strinjam z napisanim. Pouk na daljavo nika-
kor ne more nadomestiti pouka v živo. Žal je skozi zaslone zelo težko ustvarjati sproščene medsebojne odnose, prevečkrat pa sem skozi kamero ujela utrujene in dolgočasene oči. Najbolj sem pogrešala živo glasbo in energijo na odru, ki jo prinese lahko le petje v živo, pa tudi metuljčke v trebuhu pred nastopom na odru. Me pa veseli, da smo kljub dolgotrajni odsotnosti z odrov zopet nazaj in zopet slišani.

Literatura

- Breznik, I. (2021). Kako je pouk na daljavo 2020/21 vplival na delovanje šolskih zborov. *Glasba v šoli in vrtcu*, XXIV(2), 2-9.
- Breznik, I., Jagodic M. in Medved M. (2018). Petje za boljše zdravje. *Revija Glasba v šoli in vrtcu*, XXI (1), 24-27.
- Campbell, D. (2004). *Mozart za otroke*. Ljubljana: Tangram.
- Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole, Ur. l. RS 16/2007
- Rojko, B. (2014). Pevski zbor – stičišče socialnih interakcij. Pridobljeno s <https://www.nasizbori.si/pevski-zbor-sticisce-socialnih-interakcij/>.
- Svenšek, T. in Močnik, D. (2022). Zdravilna karamela skupinskega otroškega petja – pogovor z Inge Breznik in Mihaelo Jagodic o ponovnem razcvetu otroških in mladinskih zborov. Pridobljeno s <https://www.nasizbori.si/zdravilna-karamela-skupinskega-otroskega-petja/>.
- Žvar, D. (2002). *Kako naj pojejo otroci – priročnik za zborovodje*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Žvar, D. (2003). *Koncept. Razširjeni program osnovnošolskega izobraževanja. Pevski zbor*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo.

LUTKOVNA PREDSTAVA NA DALJAVO: KDO JE NAPRAVIL VIDKU SRAJČICO

Povzetek: Med izvajanjem pouka na daljavo smo učitelji razmišljali, kako učencem čim bolj učinkovito predajati znanje preko računalnika. Prišla sem na odlično idejo, kako izvesti dramatizacijo preko Zooma. Učencem sem sprva predstavila pravljico zapisano v prozni obliki, nato še v obliki dramskega besedila. Sledilo je učenje pesmi, ki spremlja vsebino zgodbe. Učenci so si izbrali dve vlogi ter zapisali dvogovor v obliki dramskega besedila. Izdelali so lutke za izbrani vlogi ter sceno. Učenci, razdeljeni po skupinah, so vadili predstavitev dramskega besedila z lutkami in sceno v t. i. breakout rooms (»sobe za skupine«), v katere sem jih predhodno razdelila. V tem času sem jim nudila pomoč, saj sem se sprehajala po »sobah« do vseh skupin in opazovala priprave na nastop. Nazadnje so učenci predstavili svojo lutkovno predstavo. Učenci so s strahom prijeli za delo, saj so se s takim načinom dela srečali prvič. Po evalvaciji smo ugotovili, da so bili zelo zadovoljni s celotnim učnim procesom in dramatizacijo prek Zooma.

Ključne besede: dramatizacija prek Zooma, breakout rooms (»soba za skupine«), lutke in scena, pisanje dramskega prizora za dvogovor

A PUPPET SHOW IN DISTANCE LEARNING: WHO MADE VIC'S SHIRT?

Abstract: Distance learning presented a challenge for us teachers when trying to figure out how to efficiently pass on knowledge to our students via computer screens. My idea, which later turned out to be brilliant, was to make a zoom dramatization. I familiarized my students with the fairy-tale before reading the screen play. Students had to learn the song which is part of the story. They chose two parts from the story and wrote a screenplay dialogue. Furthermore, they made two puppets, corresponding to the parts they had chosen, and built and set up their own scenery. During our zoom meeting students rehearsed their lines in separate breakout rooms in groups. The breakout rooms had been created beforehand. I monitored their progress during rehearsals and offered help if they needed any. In the end they performed the whole play in groups. At first, students were hesitant about the task at hand because they had never done this before. The evaluation showed they were very pleased with the whole learning process and the zoom dramatization.

Keywords: Zoom dramatization, Breakout rooms, Puppets and scenery, Writing a screenplay dialogue

Uvod

V času covida smo bili učitelji pred velikim izzivom, saj je pouk na daljavo za nas predstavljajl nekaj povsem novega. Morali smo se naučiti dobro uporabljati računalnik, predvsem programe, ki so nam omogočili pouk na daljavo. Ker sem poučevala v 4. razredu in smo bili že prej opozorjeni, da bo pouk lahko potekal na daljavo, sem učence v šolski računalniški učilnici pripravila oziroma naučila večšin programov, ki smo jih kasneje doma zares uporabljali. Obenem sem imela srečo, da so imeli vsi učenci možnost uporabe računalnika vse dopoldne. Odločila sem se, da bom vsak dan izvedla tri šolske ure pouka z odmori ter jim dodelila delo z utrjevanjem snovi še za približno dve uri v dnevu. Izvajala sem vse predmete. Naslednji dan smo pregledali opravljene naloge, razložili vsebino, ki je morda še niso razumeli. Učni program predvideva tudi cilje, povezane z dramatizacijo, zato sem kar nekaj časa razmišljala, kako bi to lahko izpeljala. Posebnost tovrstnih nalog je pogosto v tem, da se med seboj povezuje več predmetov. Tako sem izvedla korelacijo med slovenščino ter glasbeno in likovno umetnostjo. Predstavila vam bom učni proces od začetka spoznavanja pravljice in vse do končne lutkovne predstave. Bili smo zelo ponosni na naš oddelčni uspeh, saj so bile lutkovne predstave zelo uspešno izpeljane (Fajdiga, 2021).

Lutkovna predstava

Natančno vam bom predstavila vse aktivnosti, ki smo jih izvedli preko Zooma. Dejavnosti sem razdelila po urah, da ni bilo prezahtevno za učence:

1. ura SLJ: Predstavitev pravljice na oba načina in predstavitev obeh avtorjev.

1. ura GUM: Učenje pesmi Rad imej.
2. ura SLJ: Izбира dveh vlog v skupini in pisanje dramskega prizora za dvogovor.
1. ura LUM: Izdelava dveh lutk po izbiri vlog in scene (lutkovno prizorišče).
3. ura SLJ: Skupine vadijo predstavitev dramskega besedila z lutkami v t. i. breakout rooms.
4. ura SLJ: Lutkovna predstava.

Za motivacijo sem uporabila kartončke s ključnimi besedami iz zgodbe in jih projecirala na ekran: revščina, srajčica, ovca, ptiček, pajek, najmlajši. Ugotovili so, katero pravljico sem izbrala. Kot sem predvidevala, so jo otroci že poznali (Fajdiga, 2021).

Predstavila sem avtorja pravljice Frana Levstika: Zgodbo je napisal Fran Levstik, slovenski pesnik, pisatelj, dramatik, kritik in jezikoslovec. Fran Levstik se je rodil v kmečki družini. Na začetku svoje službene poti se je preživljal kot domači učitelj pri bogatih, kasneje pa je imel vrsto pomembnih služb. Poleg literature za odrasle je napisal nekaj otroških del. Njegovih petnajst pesmi iz zbirke Otročje igre v pesencah velja za prve povsem otroške pesmi. Kdo je napravil Vidku srajčico je njegova najbolj znana pravljica. Napisal je tudi znano zgodbo Martin Krpan z Vrha. Danes so po Levstiku poimenovani Levstikov trg v Ljubljani, Levstikova ulica v Novem mestu, Levstikova pot in Levstikova nagrada (Fajdiga, 2021). Nato sem jim zgodbo Kdo je napravil Vidku srajčico prebrala ob projekciji, na kateri so dodane tudi slike iz pravljice (Fajdiga, 2021). Povem izjavo: »Spet se je izkazalo, da dobro srce in prijaznost navsezadnje prinašata srečo.« Nato po vprašanjih predelamo celotno zgodbo. Predstavim pesnika in pisatelja Borisa A. Novaka, ki pa si je to pravljico zamislil v dramski obliki. Kakšna oblika zapisa je to? Boris A. Novak je eden pomembnejših sodobnih slovenskih mladinskih pisateljev. Je pesnik, dramaturg, prevajalec, predavatelj in urednik. Črka A med imenom in priimkom je povezana z imenom obeh staršev; oče je bil Ante Novak, mati pa Anica Novak. Napisal je veliko pesmi za odrasle in otroke, lutkovnih in radijskih igric za otroke, pravljič in dramskih del (Fajdiga, 2021). Čim bolj doživeto interpretiram odlomek dramskega besedila v berilu na strani 42 (Golob, Honzak, Kordigel, Saksida, 2010). Povem izjavo: »Tako so se Vidku začele uresničevati sanje.« Se vam je zdel Videk kaj jezen, ker nikoli ne dobi novih oblačil? Zakaj? Kako bi opisali Vidkov značaj?

Nekaj učencev z branjem interpretira drugi del dramskega besedila – pogovor med ovco in Vidkom. Upoštevajo izražanje spremembe razpoloženja oseb in govorijo čim bolj naravno, skladno z dogajanjem in okoliščinami dogajanja. Pogovorimo se, kaj pomeni ležeče tiskano besedilo v oklepaju (Golob, Honzak, Kordigel, Saksida, 2010). Pri uri glasbene umetnosti učence naučim zapeti pesem, ki se lahko poje na začetku, med predstavo ali po predstavi. Učenci se kasneje v skupinah sami odločijo, kdaj jo bodo izvajali in kdo bo kateri del zapel (Novak, 2020). Pesem večkrat poslušajo v izvedbi Nece Falk (Falk, 2012). Sestavimo skupine in dodelimo vloge. Vsak učenec dobi vlogo Vidka in še eno žival. V naslednjih urah postanejo učenci dramatik in napišejo pogovor med Vidkom in grmom ali Vidkom in pajkom ali Vidkom in rakom ali Vidkom in ptičkom. Napisano besedilo mi pošljejo v Arnesovo spletno učilnico, da preverim vsebino. Opozorim jih, da morajo v dramsko besedilo vključiti tudi ležeče tiskano besedilo v oklepajih kot navodilo za igranje (Fajdiga, 2021). Pri likovni umetnosti izdelamo lutke in sceno za lutkovno uprizoritev igre Kdo je napravil Vidku srajčico. Za razlago in boljšo predstavljivost imam projekcijo. Vsak izdelava lutko za glavno vlogo (Videk) in eno stransko vlogo (ovca, grm, pajek, rak, ptiček) (Fajdiga, 2021). Učenci imajo teden dni časa, da doma izdelajo likovne naloge ter se naučijo svoje vloge dramatizirati. Učitelj uredi, da imajo učenci v t. i. breakout rooms možnost vaje celotne dramatizacije. Učenci drug drugemu na skupni vaji pomagajo pri dramatizaciji. Preverijo, ali se na ekranu vidi scena in lutke, ali se sliši govor nastopajočega, zvadimo prižiganje in ugašanje mikrofонов ... Učitelj se sprehaja po »sobah« in nudi pomoč pri pripravi predstave, da bo čim bolj tekoče izvedena v vseh skupinah. Skupine po tednu dni priprav s svojimi lutkami zaigrajo lutkovno igrico: Kdo je napravil Vidku srajčico. Ostali učenci so gledalci. Po uprizoritvi evalviramo vsako predstavo posebej. Nekaj učencev pove, kaj jim je bilo všeč in kaj ni bilo dobro izvedeno.

Zaključek

Kljub temu da mnogokrat razmišljamo, da je nekatere stvari nemogoče izpeljati, moramo biti optimisti in z močno voljo poskusiti, pa nam lahko uspe. Vesela sem, da nam je poseben način izvedbe dramatizacije uspel. Potrebno je vedeti, da je bil za nas ta način dela nov. Tudi za učence je bil to velik izziv, saj so morali hkrati razmišljati več stvari, že prva ovira bi lahko bila spretnost uporabe računalnika in internetna povezava. Največji izziv sem videla v igri vlog, ko so morali učenci sprva postaviti sceno tako, da je bila vidna na ekranu, nato dodati lutke, ki so se seveda morale premikati po prostoru. Ob vsem tem je bilo potrebno še doživeto govoriti.

Veliko lažje je nastopati pred gledalci, ki jih čutiš v prostoru, kot pa biti aktiven za računalnikom. Učenci so v teh urah pridobili ogromno znanja na različnih področjih:

- Na tehničnem področju so pridobivali spretnosti uporabe računalnika, programa Zoom ter kamere.

- Pri glasbeni umetnosti so se naučili zapeti novo pesem.

- Pri likovni umetnosti so samostojno izdelali dve lutki in sceno z materialom, ki so ga imeli doma.

Pri slovenščini, pri književnosti, so pridobili največ znanja:

- Glasno, razumljivo in interpretativno so brali in dramatizirali dramsko književno besedilo po vlogah, pri branju so izražali spremembe razpoloženja oseb.

- Ločili so zgradbo dramskega besedila: glavno besedilo in stransko besedilo, napisali dvogovor za svoj dramski prizor v predstavi.

- Ločili so glavno osebo od preostalih književnih oseb.

V razrednem gledališču so preko Zooma uprizorili lutkovno igrico, pri kateri so pridobivali spretnosti doživetega govora in znanje uporabe lutk ter scene.

Literatura

Levstik, F. (2011). Kdo je napravil Vidku srajčico. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Golob, B., Honzak, M., Kordigel, M., Saksida, I. (2010). Berilo 4: Razširi roke. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Fajdiga, P. (2021). Učna priprava Kdo je napravil Vidku srajčico. Kartončki. Fotografije. Kranj.

Fajdiga, P. (2021). Projekcija Zgodba ob sličicah: Kdo je napravil Vidku srajčico ter dramski način zapisa pravljice. Izdelava lutk in scene. Kranj.

Novak, B. A. (2020). Facebook: Zabavne dejavnosti, igre in učenje predšolskih otrok. Rad imej živali in cvetlice. Pridobljeno s <https://www.facebook.com/107841530619852/posts/253952559342081/>

Falk, N. (2012). Neca Falk – Rad imej (živali in cvetlice).

Pridobljeno s <https://www.youtube.com/watch?v=5VE1yiycGG8>

IZVEDBA DNEVA DEJAVNOSTI "EKO DAN NI ZAMAN" NA DALJAVO

Povzetek: Tako kot pouk, so bili tudi dnevi dejavnosti v času epidemije izvedeni na daljavo. Zato smo v mesecu aprilu, na dan Zemlje, v sodelovanju z občino organizirali eko dan, katerega namen je bil krepiti ekološko osveščenost učencev. Najprej so se zjutraj z razrednikom srečali na video razredni uri, kjer so se pogovarjali o pomenu skrbi vsakega posameznika za okolje in kako lahko sami prispevajo k čistejšem okolju ter dobili navodila za samostojno delo. Za učence smo pripravili različne aktivnosti, preko katerih so usvojili nova znanja za pripravo domačih, okolju prijaznih čistil, uporabo neporabljene hrane za pripravo novih jedi in izdelovanje novih predmetov iz starih. Prav tako so obnovili znanje o pravilnem ločevanju odpadkov, zdravi prehrani in zdravilnih rastlinah ter se učili izdelati preprost hotel za žuželke, speči sladico iz starega kruha ter pripraviti dekoracijo iz odpadnega materiala. Učenci so aktivno sodelovali, kar so dokazali s številnimi fotografijami in videoposnetki, katere smo objavili tudi na šolski spletni strani.

Ključne besede: dan dejavnosti, eko dan, okolje, učenci

THE IMPLEMENTATION OF THE SCHOOL ACTIVITY DAY "ECO DAY IS NOT IN VAIN" AT DISTANCE

Abstract: Like the classes, the school activity days were also conducted at distance during the epidemic. Therefore, in the month of April, on Earth Day, we organized an eco day in cooperation with the municipality, the purpose of which was to strengthen the ecological awareness of students. First of all, in the morning, they met with the class teacher for a video lesson, where they talked about the importance of each individual's concern for the environment and how they can contribute to a cleaner environment, and received instructions for independent work. We prepared various activities for the students, through which they learnt new skills for preparing homemade, environmentally friendly cleaning products. Furthermore, they learnt how to use unused food to prepare new dishes and make new items from old ones. They also renewed their knowledge of proper waste separation, healthy eating and medicinal plants, and learnt to make a simple hotel for insects, a special dessert from stale bread, and to prepare decorations from waste material. The students participated actively, which they proved with many photos and videos, which we also published on the school's website.

Keywords: activity day, eco day, environment, students

1 Uvod

Na poti v šolo in službo lahko pogosto opazimo smeti, ki ležijo ob cesti. Pa ne le tam, številne smeti se nahajajo tudi v gozdovih, parkih, morju. Kljub nenehnemu ozaveščanju ljudi, kaj vse te smeti povzročajo okolju in organizmom, se še vedno najdejo ljudje, ki jim za to ni mar. Zato je pomembno, da se tudi v šolah učence vzgaja za trajnostni razvoj. V okviru eko dneva, ki je potekal pod geslom »Eko dan ni zaman« so učenci izvedli številne aktivnosti, s katerimi so pripomogli k boljšemu okolju. Na daljavo so dobili navodila razrednika, kaj naj tekom dneva storijo, na naslednji razredni uri so svoje delo predstavili tudi sošolcem.

2 Trajnostni razvoj

Za trajnostni razvoj se pojavlja več definicij. Najpogostejše uporabljena je definicija Brundtlandove, ki pravi, da »trajnostni razvoj zadovoljuje potrebe sedanjega človeškega rodu, ne da bi ogrozil možnosti prihodnjih rodov, da zadovoljijo svoje potrebe« (Our Common Future, Oxford University Press 1987, 43). Iz te definicije lahko razberemo, da daje velik poudarek na medgeneracijski solidarnosti, solidarnost do naših otrok, vnukov, pravnukov,Prav ta solidarnost naj bi prevladovala med ljudmi, da bi se zavzeli za okoljske probleme in jih skupaj reševali. (Kos, 2004)

2.1 Stebri trajnostnega razvoja

Trajnostni razvoj sestavljajo trije stebri:

- okoljski

Organizacije mu navadno namenijo največ pozornosti. O okoljski trajnosti govorimo takrat, ko interakcije z okoljem v največji možni meri potekajo skladno z načelom ohranjanja okolja.

- družbeni

Družbeno odgovorno ravnanje je eno izmed ključnih načinov za doseganje trajnosti. Slovenski inštitut za standardizacijo opredeljuje družbeno odgovornost kot odgovornost organizacije za vplive svojih odločitev in dejavnosti na družbo in okolje, da s preglednim in etičnim ravnanjem prispeva k trajnostnemu razvoju, vključno z zdravjem in blaginjo družbe, upošteva pričakovanja deležnikov, deluje v skladu z veljavno zakonodajo in mednarodnimi normami poslovanja ter je integrirana v celotno organizacijo in jo izvaja v vseh svojih odnosih.

- ekonomski

Pri ekonomskem vidiku ne gre samo za poslovno uspešnost organizacije, ampak tudi za njen prispevek k razvoju gospodarstva. To lahko pomeni tudi ohranjanje in ustvarjanje novih delovnih mest.

Implementacija različnih standardov ter preverjanje postopkov in rezultatov delovanja je velik korak k uresničevanju trajnostne strategije. (https://www.siq.si/nase-dejavnosti/certificiranje-organizacij/predstavitev/trajnostni_razvoj/)

2.2 Cilji trajnostnega razvoja

Na Vrhu Organizacije združenih narodov o trajnostnem razvoju je bila septembra 2015 sprejeta Agenda 2030 za trajnostni razvoj. Ta uravnoteženo združuje tri razsežnosti trajnostnega razvoja – ekonomsko, socialno in okoljsko – in jih prepleta med 17 cilji trajnostnega razvoja (»Sustainable Development Goals – SDGs«). Agenda 2030 je univerzalna; njene cilje bo treba doseči do leta 2030 in jih bodo morale uresničiti vse države sveta. (<https://www.stat.si/Pages/cilji>)

Cilj 1: Odprava vseh oblik revščine, vsepovsod po svetu

Do leta 2030 je cilj izkoreniniti ekstremno revščino vsepovsod po svetu in vsaj prepoloviti delež ljudi, ki živijo pod pragom revščine po nacionalnih opredelitvah revščine (Združeni narodi, 2015).

Cilj 2: Odprava lakote

Približno desetina svetovnega prebivalstva živi v okoliščinah ekstremne revščine in ima težave z zadovoljevanjem osnovnih življenjskih potreb, kot so potreba po hrani in vodi, izobraževanju, sanitarijah ali zdravstveni oskrbi. (Združeni narodi, 2021). Da bi odpravili lakoto, si bodo države v skladu z zastavljenimi cilji v Agendi 2030 prizadevale vzpodbujati odporne načine kmetovanja, ohranjati gensko raznovrstnost semen, povečevati vlaganja v kmetijsko infrastrukturo ter sprejele ukrepe za pravilno delovanje kmetijskih trgov (Aralica idr., 2017)

Cilj 3: Zdravje in dobro počutje

Skrb za zdravo življenje in spodbujanje splošnega dobrega počutja v vseh življenjskih obdobjih je bistvenega pomena za trajnostni razvoj. Potrebna je skrb za zmanjševanje primerov smrti in bolezni zaradi izpostavljenosti onesnaženosti, odvisnosti od drog, alkohola in tobaka. (Združeni narodi, 2015; 2022a).

Cilj 4: Kakovostno izobraževanje

Izobraževanje omogoča družbeno mobilnost in je ključ do izhoda iz revščine, zato naj države v skladu z Agendo 2030 zagotovijo brezplačno in kakovostno osnovnošolsko in srednješolsko izobraževanje za vse ter enakopraven dostop do cenovno sprejemljivega nadaljnjega izobraževanja, s posebno pozornostjo do najbolj ranljivih in zapostavljenih skupin prebivalstva. (Združeni narodi, 2015; Združeni narodi, 2022a).

Cilj 5: Enakost spolov

Enakost spolov ni le osnovna človekova pravica, temveč osnova za miren, uspešen in trajnosten svet (Združeni narodi, 2022a). Cilj je krepiti vlogo žensk in deklic povsod po svetu, odpraviti vse oblike spolne diskriminacije, izkoreniniti vse oblike nasilja (vključno z izkoriščanjem) nad ženskami in deklicami, ter izkoreniniti običaje, ki vodijo v zgodnje in prisilne poroke ali trajno poškodovanje deklic. (Združeni narodi, 2015).

Cilj 6: Čista voda in sanitarna ureditev

Države naj bi si v skladu z Agendo 2030 vsem prizadevale omogočiti dostop do čiste pitne vode in ustrezne sanitarne ureditve, t. j. stranišč. Da bi lahko vsem omogočili dostop do čiste pitne vode je potrebno sprejeti ustrezne ukrepe za zmanjševanje onesnaževanja in izpustov nevarnih in drugih snovi v okolje, obnoviti ekosisteme, povezane z vodo, ter poskrbeti za gospodarno rabo vodnih virov (Združeni narodi, 2015).

Cilj 7: Cenovno dostopna in čista energija

Svet napreduje k temu cilju s spodbudnimi znaki, saj energija postaja vse bolj trajnostna in široko dostopna, kar je samo bistvo tega cilja. Potrebni so dodatni napor za vzdrževanje tega vzpodbudnega trenda ter dodatna vlaganja v energetske infrastrukturo, predvsem v državah v razvoju (Združeni narodi, 2022a; Združeni narodi, 2015).

Cilj 8: Dostojno delo in gospodarska rast

Trajnostna, vključujoča in vzdržna gospodarska rast lahko spodbudi razvoj, ustvari (nova) dostojna delovna mesta za vse in izboljša življenjski standard (Združeni narodi, 2022a).

Cilj 9: Industrija, inovacije in infrastruktura

V skladu z Agendo 2030 naj bi si države prizadevale k vzpostavitvi kakovostne, zanesljive, vzdržljive lokalne, regionalne in čezmejne infrastrukture, ki bo prispevala h gospodarskemu razvoju in k blaginji. (Združeni narodi, 2015).

Cilj 10: Zmanjšanje neenakosti

Zmanjšanje neenakosti znotraj držav in med državami je bistveno za doseganje trajnostnega razvoja. Da bi lahko zmanjšali neenakost je potrebno postopno povečati rast dohodka najrevnejših, pri čemer igrajo pomembno vlogo primerne državne politike. (Združeni narodi, 2015).

Cilj 11: Trajnostna mesta in skupnosti

Do leta 2030 je cilj vsem zagotoviti dostop do ustreznega prebivališča in osnovnih storitev. Posvetiti se je potrebno področju trajnostnega transporta (Združeni narodi, 2021b). Za razvoj trajnostnih mest in skupnosti je pomembno zmanjševati škodljive okoljske vplive, skrbeti za kakovost zraka in vode ter skrbeti za učinkovito rabo virov – predvsem s celovitimi politikami. Cilj je zagotoviti dostop do zelenih in javnih površin (Združeni narodi, 2015).

Cilj 12: Odgovorna poraba in proizvodnja

Gre za zmanjševanje vpliva gospodarske rasti na okolje. Pomembno je trajnostno gospodarjenje z naravnimi viri in njihova učinkovita raba, s posebnim poudarkom na zmanjševanju zavržene hrane. Pri tem je pomembno opozoriti na trajnostno potrošnjo. Cilj je zmanjšati količino vseh vrst odpadkov, predvsem z zmanjševanjem porabe, recikliranjem in s ponovno uporabo (Združeni narodi, 2015; Združeni narodi, 2022a).

Cilj 13: Podnebni ukrepi

Ker se s posledicami podnebnih sprememb soočamo že nekaj časa, je cilj v vseh državah krepiti pripravljenost na nevarnosti in naravne nesreče, ki so posledica podnebnih sprememb (Združeni narodi, 2015).

Cilj 14: Življenje v vodi

Cilj se navezuje na ohranjanje raznovrstnosti življenja v vodi, kakor na preprečevanje onesnaževanja morskih in kopenskih vod (Združeni narodi, 2015).

Cilj 15: Življenje na kopnem

Za ohranjanje in trajnostno uporabo morskih virov morajo države težiti k občutnemu zmanjševanju onesnaževanja morja ter trajnostno upravljati morske in kopenske ekosisteme. (Združeni narodi, 2015).

Cilj 16: Mir, pravičnost in močne institucije

Eden od ciljev trajnostnega razvoja je zmanjšati pogostost vseh vrst nasilja, izkoreniniti izkoriščanje otrok, skrbeti za spoštovanje pravnih načel na vseh področjih človekovega življenja, krepiti učinkovite, odgovorne ustanove ter demokracijo nasploh (Združeni narodi, 2015; Združeni narodi, 2022a, Združeni narodi, 2021b).

Cilj 17: Partnerstva za doseganje ciljev

Cilje trajnostnega razvoja je mogoče uresničiti le z močnim svetovnim partnerstvom in s sodelovanjem. Uspešen razvojni načrt zahteva vključujoča partnerstva na vseh ravneh – na globalni, nacionalni, regionalni in lokalni ravni. Ta naj temeljijo na skupni viziji, ki v svoje središče postavlja ljudi in planet. (Združeni narodi, 2022).

3 Izvedba eko dneva na daljavo – primer iz prakse

Razredniki in sorazredniki so se zjutraj srečali na Zoom videokonferenci. Pogovorili so se o pomenu eko dneva in se seznanili z nekaterimi cilji trajnostnega razvoja, katere so tekom dneva uresničevali. Poudarek je bil predvsem na cilju 12: odgovorna poraba in proizvodnja. Učenci so bile ponujene številne aktivnosti, med katerimi so jih lahko izbrali več in jih tekom dneva izvedli. Aktivnosti so bile razdeljene na različne sklope, in sicer čiščenje, kuhanje, izdelovanje in delo na vrtu.

Sklop 1: Čiščenje

S pomočjo videoposnetka so učenci spoznali, kako pripraviti domača čistila, s katerimi ne škodujejo svojemu zdravju in okolju. Spoznali so sestavo čistil za razmaščevanje maščob, za čiščenje steklenih površin in dezinfekcijo ter čiščenje elektronskih aparatov. Sledilo je čiščenje doma, umivanje oken, ločevanje smeti, brisanje prahu, ...

Sklop 2: Kuhanje

Cilj tega sklopa je bil spoznati, da lahko hrano, ki nam ostane, uporabimo za pripravo novih jedi. Učenci so dobili recepte, kaj vse lahko pripravijo iz starega kruha. Veliko učencev je upoštevalo recepte in speklo različne sladice.

Sklop 3: Izdelovanje

Sklop je bil namenjen uporabi starih stvari, ki bi jih sicer zavržli, za izdelavo novih izdelkov. Tako so učenci iz nogavic brez para izdelovali lutke, šivali torbice iz odpadnega blaga ali starih oblačil, izdelovali živali in stojala za svinčnike iz rolic toaletnega papirja. Prav tako so izdelovali cvetlične lončke in šparovčke iz plastenk ter še veliko več. Pri svojem delu so pokazali veliko kreativnosti, hkrati pa so spoznali, da so številne stvari, katere vsakodnevno zavržemo, še vedno uporabne.

Sklop 4: Delo na vrtu

Najprej so učenci z ogledom videoposnetka spoznali, kako pridelamo hrano na vrtu. Obnovili so znanje o vrtnem orodju, pripravi kompostnika ter kaj vse nanj lahko odlagamo, vzgoji sadik in pikiranju, topli gredi in njenem pomenu, zdravilnih rastlinah ter na koncu rešili kviz. Naučili so se tudi, kako izdelati preprost hotel za žuželke. Najpogumnejši so ga tudi izdelali. Teoretičnemu delu je sledil praktični del: delo na vrtu ali dekoracija vrta iz odpadnih materialov. Učenci so posadili in posejali nekatere rastline, pomagali staršem pri lopatanju, barvali kamne in izdelali predvsem cvetlične lončke iz odpadnih materialov, ki so jih našli doma.

Zaključek

Šolski prostor je prenatrpan s številnimi faktografskimi podatki, premalo pa je vsakodnevno uporabnih praktičnih znanj. Eko dan je pokazal, kako so učenci z veseljem uporabljali svoje znanje za delo na vrtu, izdelavo čistil in različnih izdelkov iz odpadnih materialov. Že samo spoznanje učencev, da lahko odpadne materiale ponovno uporabimo in jih ne zavržemo, bo pripomoglo k zmanjšanju količine smeti, ki se vsakodnevno kopičijo. Učenci so se naučili tudi izdelati čistila, ki jih vsakodnevno uporabljajo, iz okolju in človeku prijaznih materialov. Z uporabo le teh bodo skrbeli za svoje zdravje in zdravje svojih bližnjih. Dan dejavnosti je bil, kljub temu da je bil izveden na daljavo, zelo uspešen. Učenci so bili motivirani, svoje izdelke so ponosno predstavili sošolcem in razredničarki na razredni uri. Učitelji pa smo bili ponosni, da nam je kljub težkim razmeram zaradi epidemije uspelo doseči številne cilje trajnostnega razvoja.

Literatura

- Aralica, A., Bohar, M., Carli, S., Friškovec, A. in Jerman, B. (2017). Cilji trajnostnega razvoja. Prihodnost, ki jo želimo. Ljubljana: Društvo za Združene narode za Slovenijo.
- Kos, D. (2004). Tri ravni trajnostnega razvoja. Teorija in praksa 41 (1-2): 332-339
- Our Common Future (1987). Oxford University Press.
- Republika Slovenija Statistični urad. Kazalniki ciljev trajnostnega razvoja. Pridobljeno 16.8. 2022 s spletne strani <https://www.stat.si/Pages/cilji>
- SIQ. Trajnostni razvoj. Pridobljeno 16. 8. 2022 s spletne strani https://www.siq.si/nase-dejavnosti/certificiranje-organizacij/predstavitev/trajnostni_razvoj/
- Združeni narodi. (2015). Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. Pridobljeno 16. 8. 2022 s spletne strani Združenih narodov: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_70_1_E.pdf
- Združeni narodi. (2021b). 2021 Year in Review: UN Support for Countries and Conflict. Pridobljeno 16. 8. 2022 s spletne strani Združenih narodov: <https://news.un.org/en/story/2021/12/1108352>
- Združeni narodi. (2022a). Sustainable Development Goals. Pridobljeno 16. 8. 2022 s spletne strani Združenih narodov: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/hunger/>

MATEMATIKA V PTI PROGRAMIH – IZZIVI POUČEVANJA NA DALJAVO

Povzetek: Po zaključku triletnega poklicnega izobraževanja lahko dijaki nadaljujejo šolanje na poklicno tehniškem programu. Za dijake, ki imajo težave z razumevanjem, nizkim predznanjem in neustreznimi učnimi navadami, je hud zalogaj v dveh letih nadoknaditi zamujeno. Ko se pridruži še šolanje na daljavo, pa je naloga res težka, tako za dijake kot za učitelje. Kako dijakom na daleč ponuditi razlago, ki bo dovolj preprosta, da jo bodo razumeli? Kako jim pomagati usvojiti potrebne veščine? Kako jim zastaviti naloge, da ne bodo obupali nad reševanjem le-teh, ampak da jih bodo sprejeli kot izziv? Prispevek prikazuje uporabo specifično matematične aplikacije GeoGebra. Le-ta omogoča enostaven prikaz matematičnih objektov, risanje grafov funkcij z navedbo funkcijskega predpisa, opazovanje lastnosti s preprostim spreminjanjem parametrov. Aplikacija je zelo primerna tudi za pripravo vaj z možnostjo naključne izbire ali izbire iz seznamov, spletna aplikacija pa omogoča izdelavo iz različnih elementov sestavljene zbirke. Cilj tega prispevka je prikazati vsaj nekaj izmed mnogih uporabnih možnosti GeoGebre ter spodbuditi učitelje k razvoju inovativnih gradiv, dijake pa k njihovi uporabi.

Ključne besede: aplikacija, GeoGebra, matematika, pouk na daljavo, razlaga

MATHEMATICS IN THE VOCATIONAL-TECHNICAL SCHOOL - THE CHALLENGE OF DISTANCE LEARNING

Abstract: After finishing the three-year vocational school, students can continue their education in a vocational-technical program. For students who have problems with understanding, low prior knowledge and inadequate study habits, it is a big challenge to catch up in two years. When distance learning is added, the task is really difficult, both for students and for teachers. How to offer students an explanation at the distance that will be simple enough for them to understand? How to help them acquire the necessary skills? How to set them tasks so that they do not give up on solving them, but they accept them as a challenge? The paper shows the use of the specifically mathematical application GeoGebra. It enables easy display of mathematical objects, drawing graphs of functions with indication of the function rule, observation of properties by simply changing parameters. The application is also very suitable for preparing exercises with the possibility of random selection or selection from lists, and the online application allows the creation of a composite collection from various elements. The aim of this paper is to show at least some of the many useful possibilities of GeoGebra and to encourage teachers to develop innovative materials and students to use them.

Keywords: application, GeoGebra, mathematics, distance learning, explanation

1 Uvod

Večina dijakov, ki zaključi program triletnega poklicnega izobraževanja, šolanje nadaljuje na poklicno tehniškem programu, ki traja dve leti. Ker je v poklicni šoli poudarek na pridobivanju poklicnih kompetenc, je utrditev in razširitev osnovnošolskega znanja splošno izobraževalnih predmetov – predvsem matematike – nekoliko zapostavljena, saj je razumljivo, da nižja stopnja razumevanja oziroma zmanjšana možnost pomnjenja ne sme biti ovira za dosego zelenega poklica. V nadaljevanju izobraževanja pa preplet šibkejšega razumevanja in pomnjenja, nizkega osnovnošolskega predznanja, pomanjkljivega utrjevanja v času poklicnega izobraževanja in neustreznih učnih navad povzroča težave tako dijakom kot učiteljem. V dveh letih je namreč potrebno nadoknaditi vse, kar se pri splošnih predmetih v srednji strokovni šoli sistematično obdeluje štiri leta. Kako tem dijakom pomagati usvojiti znanje in veščine, ki jih zahteva program tehniškega izobraževanja? Kako jim v času izobraževanja na daljavo ponuditi razumljivo razlago? Kako jim zastaviti naloge, ki jih bodo spodbudile k učenju?

O nujnosti uporabe tehnoloških pripomočkov v sodobni šoli pišejo številni avtorji (Arbain in Shukor, 2020; Michener, 2018; Mwingirwa in Miheso-O'Connor, 2016; Rupnik idr., 2020), aktualni prispevek pa na kratko predstavlja specifično matematično aplikacijo GeoGebra in njeno uporabnost pri srednješolskem pouku matematike.

2 GeoGebra

2.1 Uvod

GeoGebra (<https://www.geogebra.org/>) je prosto dostopna, specifično matematična aplikacija, idealna za pripravo dinamičnih razlag in vaj iz matematike. Na osebnem računalniku naložena verzija omogoča izdelavo in urejanje posameznega apleta (ploščice) kar brez dostopa do interneta. Izdelava posameznega apleta namreč zahteva precej časa, saj je potrebno načrtovati in sprogramirati vsak korak prikaza posebej. Spletna aplikacija pa omogoča izdelavo spletne zbirke, do katere lahko dostopamo kjerkoli. Kaj vse nam omogoča GeoGebra, lahko opazujemo v zbirki z zanimivimi primeri iz osnovnošolske matematike (Kobal D, 2018) in primeri zahtevnejše srednješolske matematike (Kobal D, 2019). V tem prispevku pa si bomo ogledali primere namenjene srednjemu tehničnemu izobraževanju (Kobal A, 2022).

2.2 Nazoren prikaz definicije

V nadaljevalnem poklicno-tehniškem programu se pri matematiki prvič srečamo z definicijo kotne funkcije za poljuben kot. Kaj to pomeni, najlažje opazujemo na enotski krožnici. Moder lok prikazuje velikost kota, črtkana črta pa opazovano količino. GeoGebra omogoča animacijo samodejnega vrtenja, ki ga lahko kadarkoli ustavimo, prikaz podkrepimo z ustrezno razlago in s klikom spet lahko nadaljujemo animacijo vrtenja (Kobal A, 2022).

2.3 Nazoren prikaz risanja grafa funkcije

Graf funkcije po navadi narišemo tako, da v funkcijski predpis vstavimo posamezne vrednosti. S pomočjo GeoGebre je prikaz funkcijske vrednosti za izbrano vrednost neodvisne spremenljivke zelo nazoren ne glede na to, če vrednost spreminjamo diskretno ali zvezno (Kobal A, 2022).

2.4 Raztegi funkcij

Kaj pomenijo premiki in raztegi funkcij, lahko zelo nazorno prikažemo s pomočjo GeoGebre tako, da zvezno spreminjamo posamezen parameter in opazujemo, kdaj in v kateri smeri se funkcija premika, kdaj in v kateri smeri se razteguje oziroma krči (Kobal A, 2022).

2.5 Eulerjevo število

Pri matematiki se srečamo tudi z realnima konstantama π in e . Potek grafa eksponentne funkcije, ki nima cele osnove, si najlažje predstavljamo s primerjavo podobnih funkcij in tudi za to je GeoGebra idealna (Kobal A, 2022).

2.6 Lastnosti funkcij

Lastnosti funkcij kot so npr. ničle, naraščanje, padanje, omejenost, idr. lahko odčitamo iz grafa, ki ga GeoGebra sproti prilagaja spreminjajočemu parametru. Prav tako nam v hipu prikaže potek inverzne funkcije tudi sistem, s pomočjo katerega lahko inverz funkcije konstruiramo sami (Kobal A, 2022).

2.7 Neomejeno vaj istega tipa

Zelo uporabna možnost, ki jo omogoča GeoGebra, je tudi reševanje nalog po korakih. Podatke za posamezen tip naloge lahko določamo naključno ali jih izbiramo iz prej pripravljenega seznama. Ob kliku GeoGebra z uporabo ustrezne formule samodejno izvede naslednji korak izračuna. Število različnih nalog istega tipa je lahko neomejeno, kar dijaku omogoča natančno toliko vaj, kot jih potrebuje (Kobal A, 2022).

2.8 Spletna zbirka

Spletna verzija aplikacije GeoGebra omogoča pripravo in urejanje spletne zbirke sestavljene iz izbranih GeoGebraških apletov pa tudi drugih elementov, kot so slike, pdf dokumenti, linki na uporabne spletne strani, linki na filme. V prispevku sta predstavljeni dve spletni zbirki dostopni preko spletišča (Kobal A, 2020). Vsi v teh dveh zbirkah uporabljeni elementi

so avtorsko delo. Prva zbirka je namenjena temu, da se dijaki seznani z eksponentom. To zbirko sestavljajo le GeoGebrski apleti. Druga zbirka predstavlja logaritem in je nekoliko obsežnejša. Poleg GeoGebrskih apletov vključuje tudi primer filma z razlago snovi, primer slike rešene naloge in primer zapiska v pdf dokumentu. Klik na link nam odpre pripravljeno zbirko. Na sredini najprej opazimo naslov, naslovno stran, avtorja zbirke in kazalo. Vsakemu naslovu poglavja sledijo naštetih naslovi vsebovanih elementov. Na skrajni levi pa je stolpec z navedenimi poglavji. Ob kliku na izbrano poglavje se na levi strani naslov poglavja obarva, pod njim se razprejo naslovi elementov izbranega poglavja, na sredini strani pa se poglavje razpre tako, da vsak njegov element vidimo kot ploščico. Klik na izbrano ploščico nam omogoči ogled posameznega elementa. Listanje med elementi pa je omogočeno tudi s puščicama na spodnjem robu. GeoGebra nudi tudi možnost sestave preprostih vaj v obliki kviza. Tako izdelava kviza kot njegova uporaba je enostavna. So pa možnosti, ki jih glede kvizov ponujajo Moodlove spletne učilnice, veliko večje, predstavitev le-teh pa zahteva svoj referat (Kobal A, 2020).

Zaključek

Zahtevne razmere vedno pomenijo tudi izziv. Šola na daljavo je od učiteljev zahtevala spremembo običajnega poučevanja. In prav v teh težkih pogojih, ki jih je prinesel prvi val epidemije, se je pri poučevanju matematike izkazala uporabnost GeoGebre. Uporabnost novih znanj seveda ni omejena na izredne razmere, saj nam v normalnih okoliščinah ta znanja nudijo še več možnosti kvalitetnih inovativnih pristopov k poučevanju.

Literatura

- Arbain, N. in Shukor, N. A. (2020). The Effects of GeoGebra on Students Achievement. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 172. Pridobljeno s https://www.researchgate.net/publication/272523399_The_Effects_of_GeoGebra_on_Students_Achievement
- Kobal, A. (2022). Primeri interaktivnih in multimedijskih gradiv. Spletišče. Pridobljeno s <https://solanisala.splet.arnes.si/referat-matematika-v-pti-programih-izzivi-poucevanja-na-daljavo/>
- Kobal, D. (2018). Matematika v OŠ. Spletna GeoGebra knjiga. Pridobljeno s <https://www.geogebra.org/m/byntjny5>
- Kobal, D. (2019). Matematika. Spletna GeoGebra knjiga. Pridobljeno s <https://www.geogebra.org/m/acrjsvvs>
- Michener A. (2018). New in Drawboard PDF: The Advanced Tools Drawer. Pridobljeno s <https://medium.com/drawboard-news/new-in-drawboard-pdf-the-advanced-tools-drawer-8459e50fb350>
- Mwingirwa, I. M. in Miheho-O'Connor, M. K. (2016). Status of teachers' technology uptake and use of GeoGebra in teaching secondary school mathematics in Kenya. *International Journal of Research in Education and Science (IJRES)*, 2(2), 286-294. Pridobljeno s <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1105111.pdf>
- Rupnik, V. T., Preskar, S., Slivar, B., Zupanc, G. R., Kregar, S., Holcar, B. A. idr. (2020). Analiza izobraževanja na daljavo v času epidemije covid-19 v Sloveniji. Zavod RS za šolstvo. Julij 2020. Pridobljeno s <https://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/IzobrazevanjeNaDaljavo/>

KAKO PRAKTIČNI POUK IZVAJATI NA DALJAVO

Povzetek: Pri pouku na daljavo so bili pred nov izziv še posebej postavljeni učitelji praktičnega pouka. Tako rekoč čez noč so se srečali z vprašanji: kako izvajati praktični pouk preko video povezav, kaj je možno izvajati in kaj ne glede na pogoje, ki jih imajo dijaki doma, kaj je možno izvajati z upoštevanjem varstva pri delu in nenazadnje, kako čim bolj objektivno oceniti znanje ter veščine posameznega dijaka. V referatu bom predstavil, kako sem izvajal praktični pouk v različnih letnikih pri dijakih srednjega strokovnega izobraževanja in pri dijakih srednjega poklicnega izobraževanja.

Ključne besede: IKT, ocenjevanje, pouk na daljavo, praktični pouk, simulator, vrednotenje znanja.

HOW TO CONDUCT PRACTICAL LESSONS REMOTELY

Abstract: In the case of distance learning, teachers of practical classes were especially faced with a new challenge. Virtually overnight, they were faced with dilemmas, including how to conduct practical lessons via video links, what is possible to do and what not, given the conditions students have at home, what is possible to do taking into account occupational health and safety, and last but not least, how to assess the knowledge and skills of an individual student as objectively as possible. In the paper, we will present how we implemented practical lessons in different years for students of secondary professional education and students of secondary vocational education..

Keywords: assessment, distance learning, ICT, knowledge evaluation, practical teaching, simulator

1 Uvod

Ob uvedbi pouka na daljavo so se pogoji za izvajanje močno spremenili. Še posebej se je to pokazalo pri poučevanju praktičnega pouka. Učitelji so bili tako rekoč čez noč primorani način izvajanja pouka korenito spremeniti oziroma prilagoditi novim pogojem za delo: nadzor se je lahko izvajal samo preko video povezav, dijaki niso imeli ustreznega prostora, orodja in opreme za izvajanje vaj, ravno tako niso imeli na voljo učil, težave so bile z nabavo potrebnega materiala. Praktični pouk je za dijake v programih srednjega strokovnega in še bolj v programih srednjega poklicnega izobraževanja izredno pomemben: dijaki skozi izvajanje vaj potrjujejo in utrjujejo znanje, ki so ga pridobili pri teoretičnih predmetih, učijo se uporabljati teoretično znanje v praksi in seveda pridobivajo prve izkušnje za opravljanje bodočega poklica. Kako velik je poudarek na praktičnem pouku pove primerjava števila šolskih ur, namenjenih teoretičnim strokovnim predmetom napram uram praktičnega pouka:

- v programu srednjega poklicnega izobraževanja se praktičnemu izvajanju namenja približno polovica vseh ur, namenjenih strokovnim predmetom,
- v programu srednjega strokovnega izobraževanja se praktičnemu izvajanju namenja približno tretjina vseh ur, namenjenih strokovnim predmetom.

Čeravno podatek o številu ur namenjenih praktičnemu izvajanju zajema tako praktični pouk v šoli kot tudi praktično usposabljanje pri delodajalcu je iz teh podatkov razvidno, da praktični pouk v šoli obsega kar velik delež ur pouka. Nezmožnost izvajanja ali okrnjeno izvajanje le-tega zaradi pogojev, ki so se pojavile pri pouku na daljavo, bi pomenila velik primankljaj v pridobljenem znanju.

2 Prilagoditev na pouk na daljavo

Kot učitelj praktičnega pouka sem bil v času pouka na daljavo primoran dobiti način, ki bi čim kvalitetneje nadomestil praktični pouk v šoli. Najprej je bilo potrebno sestaviti ustrezne vaje, z upoštevanjem pogojev za delo, ki jih imajo dijaki doma in ki so bili slabi. Vsi dijaki so sicer imeli lastne komplete ročnega orodja vendar se je pri marsikom pojavila težava že z ustreznim prostorom, kjer bi imel na razpolago delovno mizo in kjer bi lahko uporabljali ročno orodje. To so bili predvsem dijaki, ki stanujejo v stanovanjskih blokih. Pri nekaterih

dijakih so se tudi pokazale težave z nabavo ustreznega materiala, ki bi ga potrebovali za vaje; pri pouku v šoli je potreben material zagotovila šola. Zelo pomembno vlogo je pri sestavi vaj igralo vprašanje varnosti pri delu. Katera orodja so dovolj varna, da jih lahko dijaki uporabljajo brez neposrednega nadzora; spajkalniki se pri pouku v šoli uporabljajo pod nadzorom učiteljev. Kako naj dijaki doma izvajajo preizkus delovanja; preizkus delovanja s priklopom na električno napetost se v šoli izvaja strogo pod nadzorom učitelja.

Zaradi težave, ki bi jih imel z izvajanjem praktičnih vaj, sem se odločil da se bom vaj, pri katerih bi dijaki morali uporabljati orodje, posluževal v minimalni meri oziroma le takšnih vaj, katere bi dijaki lahko izvajali vsaj pod približno enakimi pogoji. Tako sem moral poiskati način izvajanja praktičnega pouka, ki bi bil varen, ki bi dijakom nudil čim bolj enake pogoje za delo in ki bi bil po doprinosu znanja čim bolj enakovreden pouku v šoli. Kot zelo sprejemljiv način, ki rešuje večino prej naštetih pogojev, se je pokazala uporaba raznih (prosto dostopnih) simulacijskih programov. Za področje elektrotehnike je prosto dostopnih programov na voljo kar nekaj. Pretežni del vaj je bil takšen, da so dijaki vaje izvajali na programskih orodjih za simuliranje (simulatorjih). Za ta način sem se odločil iz naslednjih razlogov:

- simulatorji so najboljši približek praktičnemu izvajanju,
- uporabil sem prosto dostopne programe, ki so bili dostopni vsem dijakom (če zanemarimo kvaliteto povezave na splet in kvaliteto strojne opreme posameznega dijaka, je bilo vsem dijakom omogočajo izvajanje vaj pod enakimi pogoji),
- nekateri programi učiteljem omogočajo nadzor in spremljanje dela posameznega dijaka,
- so primerni tudi za ocenjevanje znanja (zelo pomembno za ustrezno vrednotenje znanja).

3 Uporabljeni programi

V 1.letniku srednjega poklicnega izobraževanja so dijaki vaje izvajali v programu Tinkercad. Program je brezplačen in deluje preko spletnega brskalnika. V osnovi je namenjen izobraževalnim ustanovam. Omogoča ustvarjanje različnih 3D modelov, enostavno blokno programiranje ter sestavljanje električnih vezij z možnostjo simuliranja delovanja. Na voljo je od leta 2011 in je postal zelo priljubljena platforma v osnovnih in srednjih šolah. Učiteljem ponuja prijazno okolje tako za poučevanje kot tudi za spremljanje dela dijakov. Najpomembnejše lastnosti, ki jih program ponuja:

- omogoča kreiranje razredov; učitelj si poljubno izbere ime razreda in v razred vpiše pripadajoče dijake,
- omogoča nadzor nad prisotnostjo dijakov; vsak dijak se mora ob vstopu v učilnico prijaviti,
- ponuja on line vpogled v delo posameznega dijaka; učitelj ima možnost spremljanja dela dijaka, lahko ga usmerja oziroma mu pomaga.

Izgled posameznih elektronskih delov, ki jih program ponuja (preizkusna ploščica, baterija, elektronski elementi, merilni inštrument ...), je zelo podoben izgledu v realnem okolju, zato je tudi izvajanje vaj zelo podobno izvajanju v realnem okolju. To se mi zdi še posebej pomembno pri dijakih prvih letnikov, ki se z električnimi shemami in simboli šele začenjajo srečevati. V 3.letniku srednjega poklicnega in srednjega strokovnega izobraževanja sem za izvajanje praktičnega pouka uporabljal program LogoSoft. Uporabniku ponuja zelo prijazen (enostaven) način programiranja, zato je primeren tudi za dijake v programu srednjega poklicnega izobraževanja. Program je potrebno prenesti s spleta in namestiti. To včasih predstavlja težavo, predvsem pri dijakih, ki imajo počasnejšo povezavo na splet ali pa niso večji nameščanja programske opreme. Programiranje se izvaja funkcijsko, kar pomeni, da dijaki izbirajo in povezujejo ustrezne funkcijske bloke. Tudi LogoSoft ponuja možnost simulacije delovanja. Tako lahko dijaki preizkusijo delovanje ne da bi potrebovali krmilnik. Originalen, polno delujoč program je sicer plačljiv, vendar proizvajalec ponuja nekoliko okrnjeno demo verzijo, ki omogoča vse kar za izvajanje vaj dijaki potrebujejo. Praktični pouk z uporabo programskih orodij so dijaki dobro sprejeli. Izvajanje vaj je bilo podobno izvajanju v šoli. Preizkusa delovanja in meritev sicer niso mogli izvajati z uporabo dejanskih inštrumentov ali opreme, so pa dokaj enakovredno uporabljali možnosti simulacije delovanja. Pri dijakih

prvih letnikov, ki so še zelo nevešči pravilne uporabe opreme, povezovanja elektronskih elementov in pravilne uporabe merilnih inštrumentov, je bilo zelo opazno bolj sproščeno izvajanje vaj. Med izvajanjem v učilnicah zaradi neizkušenosti pogosto prihaja do poškodb materiala (elektronskih elementov, baterij ..), predvsem pa varovalnih elementov v merilnih inštrumentih. Z uporabo simulatorjev možnosti, da bi prišlo do poškodb ali uničenja ni več. Zato so dijaki vaje izvajali bolj sproščeno.

4 Ocenjevanje znanja

V času pred epidemijo je praktični pouk potekal v namensko opremljenih učilnicah. Učitelj je imel natančen vpogled v delo posameznega dijaka in je tako lahko njegovo vajo ali izdelek ustrezno in objektivno ocenil, dijaki pa so imeli enake pogoje za delo. V času pouka na daljavo se je način dela močno spremenil. Tako, kot je bilo potrebno prilagoditi izvajanje pouka, je bilo potrebno prilagoditi oziroma spremeniti tudi način ocenjevanja. Temeljni pogoj objektivnega vrednotenja znanja je zagotovitev enakovrednih pogojev za delo za vse dijake. Pri pouku na daljavo je težavo predstavljalo ravno zagotavljanje enakih pogojev za delo, kar sem poskušal rešiti z izvajanjem vaj s pomočjo simulacijskih programskih orodij. Vendar s tem objektivnost ocenjevanja še ni bila zagotovljena. Pri pouku v učilnici lahko učitelj dijaka ves čas spremlja; ima možnost nadzora izvajanja in ima veliko boljše pogoje za objektivno ocenjevanje. Pri pouku na daljavo je možnost nadzora zelo omejena, kar po eni strani omogoča dijaku, da se posluži dodatne, nedovoljene pomoči, ki mu jo lahko nudi okolica, po drugi strani pa zelo omejuje učitelju spremljanje dela dijakov. Da bi lahko posameznega dijaka čim objektivneje ocenil, sem se odločil, da bom ocenjeval sam potek izvajanja, ter po končani izvedbi zagovor vaje. Pri ocenjevanju izvajanja vaje sem lahko upošteval različne pogoje za delo, ki si jih dijaki imeli: neustrezen prostor, slabša strojna oprema, neustrezna povezava na splet itd.. Za določitev končne ocene je moral dijak vajo ali izdelek (preko video povezave) tudi predstaviti. Tako sem lahko ocenil razumevanje postopkov in samostojnost pri izvedbi. Način pridobivanja ocene ni bil enakovreden ocenjevanju v šoli, je pa bil po mojem mnenju še najboljši približek le-temu, s katerim sem skušal v čim večji meri odpraviti neenakost v pogojih dela ter ugotoviti dejansko znanje posameznega dijaka.

5 Kako učinkovito je poučevanje z uporabo digitalnih orodij

Ob prenehanju pouka na daljavo in vrnitvi v učilnice, sem skušal ugotoviti kako učinkovito je izvajanje praktičnega pouka z uporabo digitalnih orodij. To sem ugotavljal tako, da sem znanje, ki so ga dijaki pridobili pri uporabi digitalnih orodij preverjal z izvajanjem vaj v realnem okolju. Dijaki so podobne vaje, kot so jih izvajali v programih za simulacijo, izvajali na preizkusnih ploščicah oziroma z uporabo krmilnikov. Izkazalo se je, da se pravilnost izvajanja zelo podobnih vaj v realnem okolju, kljub predhodnemu izvajanju v simuliranem okolju ni bistveno izboljšala. Vaje so izvajali z napakami, čeravno so na simulatorju postopke že osvojili in tudi pravilno izvajali. Vzroke, zakaj se ni pokazal skoraj nikakršen napredek, sem skušal ugotoviti skozi pogovor z dijaki. Prišel sem do dveh ugotovitev:

1. Pri delu na simulatorju, so dijaki bolj sproščeni, ker se zavedajo, da zaradi napak ne more priti do hujših posledic (poškodb). Na voljo imajo neomejeno število poskusov in posledično se v problem ne poglobijo ampak pogosto rešujejo po principu velikega števila poskusov oziroma. »poskusi in boš videl, če je rešitev prava«. Zato so manj pazljivi oziroma natančni in pogosto rešitve, ki so jo sicer na podlagi poskusov dobili, ne razumejo.
2. Pri delu v realnih razmerah se pokažejo kot pomembne tudi nekatere lastnosti, ki na simulatorju niso potrebne; predvsem ročne spretnosti, ki tudi botrujejo napakam:
 - poznavanje in pravilna uporaba ročnega orodja,
 - natančnost (pri izvajanju spojev),
 - prostorska predstavljivost (pregled nad električno vezavo kot celoto),
 - poznavanje pravilne uporabe merilnih naprav.

Skratka, delo v realnem okolju od dijakov zahteva neka dodatna znanja oziroma spretnosti,

katera pri uporabi simulacijskih programov ne morejo pridobiti. Dijaki so izkoristili prednosti, ki jih ponuja programsko okolje za izdelavo programa, niso pa pridobili nikakršnih dodatnih znanj ali veščin, potrebnih pri konkretnem (fizičnem) izvajanju.

Zaključek

V programih srednjega strokovnega, še bolj pa srednjega poklicnega izobraževanja je praktični pouk zelo pomemben del učnega procesa. Na ta način dijaki pridobivajo pomembne lastnosti kot so natančnost in iznajdljivost ter pridobivajo tudi zelo pomembne praktične izkušnje. Učijo se uporabljati teoretično pridobljeno znanje za reševanje praktičnih problemov in nalog ter pridobivajo za posamezne poklice nujno potrebne ročne spretnosti. Vloga praktičnega pouka se zelo zmanjša ko dijakom ni več omogočeno konkretno, fizično izvajanje, izdelava izdelkov z uporabo dejanskega orodja, preizkušanje z uporabo inštrumentov in naprav, skratka izvajanje vaj v realnem okolju. Ravno to se je zgodilo v času izvajanja pouka na daljavo. Uvajanju IKT tehnologije v proces praktičnega pouka je dejansko bil izhod v sili in v takratnih okoliščinah najboljši nadomestek običajnega praktičnega pouka. Če si postavimo vprašanje ali lahko IKT tehnologije kvalitetno nadomestijo praktično izvajanje, je odgovor zagotovo negativen. Bolje si je postaviti vprašanje ali lahko razna digitalna orodja dopolnjujejo praktični pouk oziroma koliko lahko te tehnologije doprinesejo k boljšemu izvajanju praktičnega pouka. Dejstvo je, da postaja IKT tehnologija vse bolj naš vsakodnevni spremljevalec, da se dijaki z njo vsakodnevno srečujejo in da bo vse bolj postajala del njihovega bodočega delovnega okolja. Zaključimo lahko, uporaba digitalnih orodij pri praktičnem pouku da, vendar le kot dodani del k praktičnemu izvajanju. Vsako zmanjševanje oziroma omejevanje običajnega izvajanja na račun uporabe digitalnih tehnologij, bo v programih srednjega poklicnega in srednjega strokovnega izobraževanja prinašalo primankljaj v končnem znanju s katerim bodo dijaki zapustili šolo.

KREPITEV HVALEŽNOSTI V ČASU DELA NA DALJAVO

Povzetek: Marec 2020 je v življenja vseh nas prinesel spremembo z obsežnimi posledicami – epidemijo covid 19, ki je globoko zaznamovala tako zasebne kot tudi šolske okoliščine. Potrebne so bile hitre prilagoditve na nova pravila (so)bivanja, v naša življenja pa so se (še) občutneje kot prej naselili strah, nemoč in negotovost. Marsikateri okoliščine posamezniki ne moremo neposredno nadzorovati, kar lahko nadzorujemo/usmerjamo, je zavedni del naše pozornosti v dani okoliščini. Ob prvem »zaprtju javnega življenja« sem se odločila izvesti aktivnosti, ki bi bile dijakom in profesorjem v pomoč pri usmerjanju pozornosti na elemente življenjskih okoliščin, ki nas krepijo, opogumljajo in nam dajejo smisel. Tema aktivnosti je bila hvaležnost. Prva aktivnost je bila Tržnica dobrih misli, namenjena vsem dijakom in profesorjem. Drugo aktivnost na temo hvaležnosti sem izvedla pri pouku psihologije, in sicer v sklopu izvedbe avtentične naloge za namen pridobitve ocene. Odzivi na obe aktivnosti so bili zelo pozitivni, v zapisih nekaterih se je pokazal tudi uspešen transfer vsebine v vsakodnevna življenja. Slednje je v učnem procesu najboljša povratna informacija o ustreznosti izbranih aktivnosti in hkrati spodbuda zame za tovrstna udejstvovanja tudi v prihodnje.

Ključne besede: covid 19, hvaležnost, refleksija, stres.

EMPOWERING GRATITUDE DURING REMOTE SCHOOLING

Abstract: In March 2020 our lives faced a change with extensive consequences – covid 19 epidemic, which deeply marked not only private but school circumstances as well. It was necessary to make quick adjustments to new rules of (co)existence. Furthermore, we significantly had to deal with fear, powerlessness and uncertainty. There are many circumstances individuals cannot control directly. But what we can control/direct is a conscious part of our attention in a specific circumstance. When first »public life closure« took place I decided to carry out activities that would help the students as well as the professors to pay attention to elements of life circumstances which make us stronger, encourage us and are meaningful. The activity theme was gratitude. The first activity was A marketplace of good thoughts, intended for the students and the professors. The second gratitude activity was carried out within the psychology lesson in order to mark the students' performances of their authentic tasks. The responses to both activities were positive, in the notes of some a successful transfer of the contents into real lives was seen. And this is in the educational process the best feedback concerning appropriate choice of activities as well as stimulation for me to continue with such activities in the future.

Keywords: covid 19, gratitude, reflection, stress.

1 Hvaležnost

Hvaležnost daje smisel preteklosti,
prinese mir v današnji dan
in ustvarja vizijo za jutri.

Melody Beattie

Latinski izvor besede hvaležnost, *gratus*, se nanaša na prijaznost, pohvalo, pozdrave. Avtorji, ki so preučevali hvaležnost, si v opredelitvah termina niso enotni, zato tudi ne obstaja enoznačna definicija. Kar je skupno vsem opredelitvam, je pojmovanje hvaležnosti kot psihološke prvine (bodisi čustvo, pogled na svet, vrlina ali kaj drugega), za katero je značilno, da posamezniki opazijo in cenijo pozitivne aspekte svojih življenj (Siriois in Wood, 2017 v Marinšek, 2020). Hvaležnost se torej pojavi, kadar posameznik zaznava nekaj oziroma nekoga kot izvor oziroma vzrok pozitivnih vidikov in dogodkov v svojem življenju (Marinšek, 2020) in je kot takšno t. i. socialno »čustvo«, ki ima učinek krepitev odnosov (Emmons, 2010).

Emmons (2010) izpostavlja štiri ključne prednosti uporabe hvaležnosti:

- Hvaležnost nam omogoča praznovanje sedanjosti in povečuje doživljanje prijetnih čustev.

To nas posledično spodbudi k opuščanju prevladujoče vloge opazovalcev in odločanju za bolj aktivno vključenost v življenje. Slednje nam po načelu povratne zanke prinese več

izkušenj in več razlogov za hvaležnost.

- Hvaležnost zmanjšuje prisotnost neprijetnih čustev, kot so zavist, zamera, obžalovanje, saj je hvaležnost s temi čustvi nezdružljiva – kadar čutimo hvaležnost, je nemogoče hkrati čutiti tudi npr. zavist.

- Hvaležni ljudje so bolj odporni na stres.

Doživljanje stresa nam omeji »pogled« na okoliščino, v kateri smo, prevzame nas lahko občutek težkega, temnega obupa. Ko se usmerimo k hvaležnosti, začutimo svetle plati doživljanja in posledično opazimo več priložnosti za rešitev. Hvaležnost nam pomaga razširiti vidno polje in spodbuja dobro počutje (Ryan, 2003). Raziskave konsistentno potrjujejo pomembnost hvaležnosti za posameznikovo subjektivno blagostanje (Marinšek, 2020).

- Hvaležni ljudje imajo višji občutek lastne vrednosti.

Ljudje oblikujemo svojo identiteto v odnosu in hkrati nasprotju do drugih identitet oz. oseb (Verhaeghe, 2016). Kot že omenjeno, je hvaležnost čustvo z učinkom krepitev odnosov, kar, kadar razvijamo odnose, v katerih nam je nudena pomoč in skrb za dobrobit, vpliva na to, da tudi sebe doživljamo kot vredne.

Hvaležnost lahko krepimo in naša odločitev je, ali jo bomo krepili ter na kakšen način (Kocbek, 2018). Pri uporabi hvaležnosti je pomembno, da se ne osredotočamo zgolj na materialne dobrine in da ne gojimo zgolj pozitivnih emocij, ki izhajajo iz stvari, ki jih imamo, temveč da hvaležno pogledamo tudi nase, na odnose z drugimi ter na lepote narave, ki nas obdaja (Marinšek, 2020).

2 Tržnica dobrih misli

Pazi na svoje misli, ker bodo postale besede.

Pazi na svoje besede, ker bodo postale dejanja.

Pazi na svoja dejanja, ker bodo postala navada.

Pazi na svoje navade, ker bodo postale značaj.

Pazi na svoj značaj, ker bo postal tvoja usoda.

Lao Tzu

Hvaležnost lahko krepimo na različne načine – eden izmed njih je uporaba spodbudnih opomnikov v obliki misli/citatov/pregovorov. V šolskem letu 2018/2019 smo z dijaki umetniškega razreda pri pouku psihologije ustvarili t. i. Tržnico dobrih misli (Slika 1). Tržnica je vsebovala ročno izdelane listke z napisanimi dobrimi mislimi, njeno delovanje pa je temeljilo na preprostem navodilu – prispevaj svojo, vzemi, če jo potrebuješ, podari jo nekomu.

Tržnica dobrih misli na hodniku GCC (lasten vir, 2019)

Tržnica je v analogni obliki dobro zaživela, kar me je v marcu 2020, ob prvem zaprtju javnega življenja, spodbudilo k »njeni« digitalizaciji. Kot nakazuje citat Lao Tazuja iz začetka poglavja, naše misli pomembno vplivajo na naše doživljanje sveta in usmerjanje k mislim, ki v nas spodbujajo dobre občutke, lahko predstavlja pomemben vir opore. Ravnatelj je idejo

podprl in tako so po začetnih pripravah za digitalizacijo aktivnosti 6. aprila vsi dijaki in profesorji prejeli e-mail s prvo dobro mislijo in nagovorom, predstavljenim na Sliki 2.

Pozdravljeni, dragi dijaki/spoštovani kolegice in kolegi.

Dobre misli ustvarjajo dobre zamisli, slednje pa so lahko prijetna podpora v turbulentnih časih. Ker naša Tržnica dobrih misli na GCCju trenutno žal sameva, sem se odločila za "njeno" začasno digitalizacijo.

Vsaka dva dni vam bom po mailu poslala sliko z zapisano mislijo. Današnja, prva, je o prijaznosti.

V kolikor bi komu izmed vas to predstavljalo zgolj dodaten stres ali pa nepotrebno smetenje maila, naj mi v povratnem mailom napiše "odjava" – ni potrebna nobena obrazložitev. Moj namen je podpora in popolnoma razumem, da bi dodatni maili komu lahko vzbudili zgolj še večji nemir.

Tiste, ki vam bodo ti maili ustrezali, pa obenem vabim k soustvarjanju tržnice dobrih misli. Na mail mi pošljite sliko vašega izdelka z zapisano (dobro) mislijo in jo bom vključila v prihodnje maile.

In v "duhu" današnje misli – veliko prijaznosti vam želim – do sebe in drugih!

Simona

Odjavo od prejemanja dobrih misli sem prejela od peščice dijakov in dveh profesorjev. Nekaj dijakov in ena profesorica so se odzvali tudi na povabilo k soustvarjanju tržnice dobrih misli, njihove izdelke sem nato vključila v objave. V posameznem tednu so prejemniki dobili tri do štiri dobre misli, pošiljala sem jih vsak drugi dan, tudi med vikendi. Ob koncu tedna se je kolaž poslanih misli objavil na šolski Facebook strani (Slika 3).

Obdobje dela na daljavo je prineslo nove delovne obremenitve in kljub temu, da je aktivnost od mene zahtevala veliko količino časa in energije (kartice z dobrimi mislimi sem namreč v večini izdelala sama), menim, da je bilo vredno. Ta občutek so podkrepili tudi prejeti odzivi – navajam enega izmen njih: »Pozdravljeni! Že od začetka karantene berem in spremljam dobre misli, razne videe in podporo, ki nam jo pošiljate. V vsej zmed, delu in navajanju na nastalo situacijo, vam še nisem uspela odgovoriti in se vam zahvaliti za poslano. Hvala, ker vam je mar in, ker ne pozabljate na nas in naše občutke.«

3 Izvedba avtentične naloge – sklop »hvaležnost«

Odnosi so naša glavna »varovalna mreža« ob težkih življenjskih preizkušnjah. Izziv pri tem je, da so odnosi nekaj, kar se zgolj ne zgodi, temveč jih je treba graditi in negovati. Pri urah psihologije sem se v času epidemije odločila ocenjevanje izvesti z izdelavo avtentične naloge. Celotna avtentična naloga je vsebovala več tematskih sklopov – predstavila bom prvega izmed njih, katerega osrednjega tema je bila hvaležnost. Namen tega sklopa, razmislek o obstoječih odnosih ter ozaveščanje pomena znati in zmoči reči hvala, je bil povezan predvsem s potrebo negovanja (obstoječih) dijakovih odnosov.

Pri videokonferenčni uri psihologije so dijaki prejeli navodilo za izvedbo prvega dela naloge, navedeno v nadaljevanju:

- Pomislite na nekoga, ki je naredil za vas nekaj pomembnega in lepega, vi pa se mu/ji (po vašem mnenju) še niste primerno zahvalili.
- Razmislite, kaj vam je ta oseba omogočila oz. kaj ste zaradi nje pridobili. Na list papirja napišite pismo, v katerem izrazite vašo hvaležnost za vse, kar je ta oseba naredila za vas.
- Organizirajte osebno/video klic dostavo pisma tej osebi in se nato tudi pogovorite o napisanem.

Pisma, ki so ga dijaki napisali, niso oddali v ocenjevanje, saj je le-to zelo osebno in za oceno učnega procesa ni bistveno. Del, ki sem ga ocenjevala, je bila refleksija celotnega procesa izvedbe prve naloge. Za izvedbo refleksije so prejeli navodila (ključne točke so navedene v nadaljevanju) in podporna vprašanja po tehniki 4F – Aktivni proces refleksije (Slika 4).

- Refleksija se piše v 1. osebi ednine, saj gre za zapis razmisleka o lastnem doživljanju izkušnje, prav tako so tudi sklepi/zaključki, do katerih pridete, vaši lastni in ne veljajo nujno za vse.
 - Bistvo refleksije je, da je usmerjena v *konkretno* izkušnjo in ne posploševanje – tvoje doživljanje v konkretnem trenutku in zakaj je to zate pomembno ...
 - Oddano vsebino bom prebrala *izključno* jaz, podatki, ki jih vključujete, pa naj bodo osebni do te mere, kolikor ste pripravljeni deliti! Ne ocenjuje se „globina“ vaše izkušnje, temveč proces ozaveščanja vašega doživljanja.
 - V refleksijo je potrebno vključiti VSE pomembne dele aktivnosti.
 - Primer (dela) *konkretnega* opisa doživljanja izkušnje.
- npr. Pri odločitvi, komu nameniti pismo, mi je pomagalo, da sem se poskušala spomniti, na koga sem najprej pomislila, ko sem izvedela za to nalogo. Zaupanje, da je to prava odločitev, so mi dale pretekle izkušnje, ko sem zaupala svojemu notranjemu občutku in se je izkazalo kot dobro ...

1. Dejstva (Facts) Kaj naj bi se zgodilo? Kaj se je zgodilo, kdaj in kje? Kaj je bilo presenetljivo? Kaj je bilo pričakovano? Kdo je naredil kaj? Koliko časa je bilo potrebnega? Kaj je ostalo nedokončano?	3. Odkrivanje (Findings) Razmislimo ... Poiščimo razlage ... Zakaj nekaj ni delovalo? Kako smo uspeli? Zakaj nisi rekel? Kako to, da si se počutil takrat tako? Poskusimo razumeti ... Kako torej vsi skupaj vidimo ... Kaj se lahko iz tega naučimo?
2. Čustva in intuicija (Feelings and Intuition) Kaj ste izkusili? Kako je bilo? Kaj je bilo čutiti drugače? Kako novo/ nenavadno / zabavno / navdihujoče / frustrirajoče / izzivalno je bilo? Katere vzpone in padce ste doživeli?	4. Prihodnosti (Futures) Katere dejavnosti bomo izvedli v prihodnosti? Česa se moramo naučiti? Katere spremembe lahko pričakujemo v prihodnosti? Katere veščine moramo izboljšati? Katere možne izbire imamo na voljo? Katere zamisli lahko preizkusimo? Kakšno odločitev naj sprejmemo? Katere prednosti / dobrobiti / dobičke nam prinašajo različne možnosti? Kakšno bi bilo idealno stanje v prihodnosti?

Slika 4: 4F - Aktivni proces refleksije (Greenaway, 2014)

Dijaki so pred začetkom aktivnosti prejeli tudi kriterij in točkovnik ocenjevanja refleksije (Slika 5). Moja povratna informacija na oddane refleksije je poleg točk vsebovala tudi individualne komentarje – predvsem navedbo konkretnih vprašanj za nadaljnji razmislek o njihovi izkušnji.

Refleksija	5 t = Refleksija vključuje vse pomembne podatke oz. dele procesa, informacije so verodostojne, vsebina je ustrezna, celovita in dobro organizirana. Refleksija vključuje pogled na situacijo iz (vsaj) štirih različnih perspektiv (npr. prepoznana čustva in pomen teh čustev, ozaveščanje naučenega v procesu, nova odkritja o sebi/drugih, situacijski dejavniki, zakaj je bilo to pomembno – kako lahko to uporabim, prepoznane misli in vedenje v situaciji ...). 4 t = Refleksija vključuje skoraj vse pomembne podatke oz. dele procesa, informacije so verodostojne, vsebina je ustrezna, večinoma celovita in dobro organizirana. Refleksija vključuje pogled na situacijo iz (vsaj) treh različnih perspektiv. 3 t = V refleksiji je izpuščenih nekaj pomembnih podatkov oz. delov procesa, informacije so verodostojne, vsebina je sicer ustrezna vendar premalo organizirana in/ali bolj splošna oz. bolj skopa. Refleksija vključuje pogled na situacijo iz (vsaj) dveh različnih perspektiv. 2 t = V refleksiji je izpuščenih veliko pomembnih podatkov oz. delov procesa, vključuje se tudi nepomembne informacije, informacije so delno verodostojne. Vsebinsko je sicer ustrezna vendar premalo organizirana in/ali zelo splošna oz. zelo skopa. Refleksija vključuje pogled na situacijo iz (vsaj) dveh različnih perspektiv. 1 t = V refleksiji so izpuščeni bistveni podatki oz. deli procesa, navaja se nepomembne podatke ali pojme, nekatere informacije so netočne. Vsebinsko je pomanjkljivo predstavljena. Refleksija vključuje pogled na situacijo iz le ene perspektive.
------------	---

Opis točkovnika refleksije (lasten vir, 2020).

Ker dijaki niso vajeni ozaveščanja lastnih procesov s pomočjo izvedbe refleksije, so njihovi začetni odzivi na predstavljeni način pridobitve ocene vključevali predvsem izraze strahu,

odpora in negodovanje. Ob opravljanju naloge so nato mnogi spoznali, da je ravno razmislek o sami aktivnosti (pisanju pisma hvaležnosti) povečal njen učinek, saj je dvignil nekatere nezavedne vzorce na nivo zavednega. Ena izmed dijakin je v refleksiji ta proces opisala tako: »Večkrat med pisanjem sem si mislila »pa a je res treba to meni delat« in zdaj si mislim »ja, je«. Če bi z eno besedo želela opisati, kakšno je bilo zame opravljanje teh izzivov, bi rekla POUČNO. Ne poučno iz vidika, da bi se naučila ogromno kakšnih definicij ali karkoli v zvezi s snovjo, naučila sem se dosti o sebi. O tem, kako res delujem, ko me je strah, kako se spoprijemam z lažjimi in težjimi izzivi ... Mislim, da moram povedati, da sem si, ko smo dobili prvo aktivnost, mislila, kako se bo to vleklo in kako bo to težko ... pa niti ni bilo tako. Naučila sem se, da se splača spoprijemati z vsem, kar ti je dano. Samo tako lahko spoznaš sebe.«

Zaključek

Veseljje ima svoje korenine v hvaležnosti!

David Steindl-Rast

Menim, da je eno izmed ključnih odkritij sodobnega časa védenje, da so naši možgani plastični in zmožni spreminjanja vse do smrti. Navedeno dejstvo nas lahko v časih polnih negotovosti in neprijetnih izzivov navdaja z optimizmom in pogumom, saj nakazuje na našo vrojeno zmožnost prilagoditve ne glede na ovire. Tisto, kar je pomembno in na kar lahko vplivamo, je predvsem zavestni del procesa sprejemanja informacij – torej naše zavestno usmerjanje pozornosti na informacije, ki nas podpirajo v smeri želene prihodnosti. Hvaležnost nam je pri tem lahko v veliko pomoč, saj nas usmerja k vidikom našega doživljanja, ki nas bogatijo, krepijo in nam dajejo smisel.

Zame, kot profesorico, aktivnosti dobijo smisel, ko dijaki pokažejo zmožnost transferja naučenega v svoja življenja. Ob branju refleksij, evalvacij in vsega, kar prinesejo tovrstne aktivnosti, sem občutila veliko hvaležnost in potrditev smiselnosti obsežnega dela, ko sem v refleksijah dijakov prebrala zapise o učinkih aktivnosti – eden izmed takšnih je sledeč: »Pogosto se spomnim na citat iz "Tržnice dobrih misli", da je vsak genij, ampak če sodimo ribo po tem, kako pleza na drevo, bo celo življenje živel v prepričanju, da je neumna. Spodbuja me k temu, da stvari izvedem na svoj, drugačen način, si jih prilagodim sebi v prid in tako lažje dosežem zastavljen cilj.« Učinkov naših namer in dejanj ne moremo v celoti predvideti, lahko pa z ozaveščenimi izbirami izboljšamo možnosti izida, ki bo v dobrobit kakovosti našega življenja. Hvaležnost je stvar (osebne) izbire – in ta izbira v naša življenja prinaša predvsem radost in veselje.

Literatura

- Emmons, R. (16. 11. 2010). Why Gratitude Is Good. https://greatergood.berkeley.edu/article/item/why_gratitude_is_good
- Greenaway, R. (1. 04. 2014). Active Reviewing Cycle: facts - feelings - findings - futures – freedom. <https://www.slideshare.net/RogerGreenaway/reviewing-withplayingcards>
- Kocbek, K. (2018). Hvaležnost. <http://isainstitut.si/isa/hvaleznost/>
- Marinšek, A. (28. 08. 2020). Hvaležnost pod drobnogledom. <http://revijapanika.si/2020/08/28/hvaleznost-pod-drobnogledom/>
- Ryan, M. J. (2003). Stališče: hvaležnost. Govinda.
- Verhaeghe, P. (2016). Identiteta. Ciceron.

IZZIVI POUČEVANJA NA DALJAVO

Povzetek: S prehodom vzgojno-izobraževalnega dela na daljavo smo se učitelji znašli pred izzivi, z vrsto vprašanj in brez izkušenj o takšnem načinu delu. Začetno obdobje poučevanja na daljavo je bilo namenjeno preizkušanju različnih praks, raziskovanju in oblikovanju gradiv, samoizobraževanju, spremljanju odzivov učencev, staršev, strokovnjakov, upoštevanju smernic in priporočil različnih institucij. Dobra organizacija vodstva in učiteljev, jasne naloge vsakega izmed nas in poznavanje ciljev, dosledno spremljanje izvedbe pouka na daljavo ter takojšnje ukrepanje so postopoma pripeljali do uspešnega izvajanja pouka na daljavo na naši šoli. To se je kazalo v aktivnosti učencev, v njihovem znanju in razumevanju ter rezultatih na tekmovanjih in nacionalnem preverjanju znanja. Z uporabo organiziranega, preglednega in uporabnega spletnega okolja smo postopoma zmogli oblikovati kvaliteten pouk na daljavo. V prispevku so predstavljeni primeri dobre prakse pri poučevanju na daljavo, tako s strani učitelja matematike kot tudi s strani razrednika v spletnem okolju Microsoft Teams.

Ključne besede: poučevanje na daljavo, izzivi učitelja, izzivi razrednika, Microsoft Teams

CHALLENGES OF DISTANCE LEARNING

Abstract: When distance learning started, teachers found ourselves facing many challenges and questions since we did not have any experience with this kind of work. During the first period of distance learning we tried out various techniques, explored and prepared materials, educated ourselves, monitored student, parent and expert responses to our work, and followed instructions and recommendations of various institutions. Good organisation on behalf of school leadership and teachers, clear tasks and goals for everyone involved, as well as consistent monitoring of distance learning and quick response brought us to success at our school. This was evident in the activity of our students, in the knowledge they acquired and in national examination results. Using organised, manageable and useful online environment, we gradually managed to offer high-quality distance learning classes. In this paper I present examples of good practice at distance learning from the point of view of a Maths teacher as well as a form teacher in Microsoft Teams online environment.

Key words: distance learning, challenges for teachers, challenges for form teachers, Microsoft Teams

Uvod

Poučevanje na daljavo je model vzgojno-izobraževalnega dela z učenci, pri katerem je učitelj prostorsko ločen od učencev (Zupanc Grom idr. 2022, str. 4). Do leta 2020 je bila to le ena izmed oblik pouka, ki se je osnovnošolski učitelji v Sloveniji skoraj nismo posluževali. Zaradi razmer v družbi, ki so od leta 2020 dalje vodile nadaljnji način našega življenja, je bilo poučevanje na daljavo še edina oblika pouka, s katero smo lahko nadaljevali vzgojno-izobraževalno delo z našimi učenci. Postavljeni smo bili pred zelo zahteven izziv. S prispodobno, vrženi smo bili v ocean. V njem smo bili v prvi fazi nekaj časa izgubljeni, preizkušali smo različne načine poučevanja, spremljali odzive učencev, razrednikov, ravnateljev, staršev, strokovnjakov. Dnevno smo brali nove okrožnice s strani Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport ter se seznanjali s smernicami in priporočili Zavoda Republike Slovenije za šolstvo, se samoizobraževali. Počasi smo se orientirali, razmišljali, se učili ... Borili smo se za preživetje in obstanek, na tej poti pa smo nesebično pomagali drug drugemu. Začeli smo razmišljati drugače, navajali smo se na novo realnost (virtualno), ki smo jo morali postopoma sprejeti. Izkazali smo našo fleksibilnost, angažiranost in vztrajnost, še posebej pa smo opravičili naše poslanstvo, ki ga v svojem poklicu čutimo v družbi. Ta pot je bila naporna, stresna in polna novih izzivov. Pojem pouka, kot namerne, načrtne in sistematčne dejavnosti, ki poteka v urejenem učnem okolju in jo vodijo za to usposobljene osebe – učitelji – v skladu z veljavnim učnim načrtom oziroma katalogom znanja (Zupanc Grom idr. 2022, str. 4), je tako dobil nove razsežnosti. Pouk, ki je praviloma potekal v živo, v neposrednem stiku učitelja in učencev, je tako zaživel tudi v drugih oblikah. Na daljavo – v celoti prostorsko ločeno od učencev, največkrat v dogovorjenih spletnih okoljih. Po postopnem umirjanju razmer v družbi in vračanju učencev in učiteljev v šolske klopi je zaživel

tudi tako imenovani hibridni pouk. To je kombinacija fizičnega pouka učitelja z učenci in hkratni virtualni pouk na daljavo v dogovorjenem spletnem okolju s preostalimi učenci. Pri tej obliki pouka so ključnega pomena zagotovo dobra računalniška oprema, natančno načrtovanje in izpeljava učnih ur ter ustrezna znanja in izkušnje z digitalno tehnologijo, tako učitelja kot tudi učencev.

Glavni namen izobraževanja na daljavo v posebnih razmerah je bilo ohranjanje stika učee se populacije z vzgojno-izobraževalnim področjem in vsebinami znotraj le-tega, vzdrževati do sedaj doseženo raven znanja pri učencih, spodbuditi učence k doseganju ciljev v skladu z učnimi načrti in jih pri tem spodbujati k proaktivnemu delovanju ter skrbti za svoje znanje in razvoj. (Izvajanje izobraževanja na daljavo v izrednih razmerah, 2020, str. 2)

Izzivi učitelja pri pouku na daljavo

Na samem začetku poučevanja na daljavo sem si kot učiteljica matematike na predmetni stopnji zastavljala vprašanje za vprašanjem: »Kako navezati kvaliteten stik z učenci? Kakšna navodila za pouk naj dam učencem, da jih bodo prebrali, razumeli in jim sledili? Kako naj učence učim, jim posredujem učne vsebine? Kako naj učenci eksperimentirajo, dobivajo izkušnje? Kako z učenci načrtovati dejavnosti? Kako spremljati njihove zapiske, utrjevanje, kako jih usmerjati? Kako jih motivirati za delo? Kako preverjati njihovo delo, znanje? Kako diferencirati delo? Kako spremljati napredek učenca? Kako učencem posredovati kvaliteten povratno informacijo o njihovem razumevanju, znanju? Kako omogočiti sodelovalno učenje, medvrstniško pomoč?« Celotnemu aktivu predmetne stopnje naše šole in vodstvu je kmalu postalo jasno, da moramo delovati usklajeno in enotno, da bomo kos izzivom in da bomo učencem omogočili kvalitetno nadaljevanje pouka, ki mu bodo lahko sledili, se učili in pridobili zahtevana znanja. Na rednih sestankih učiteljev aktiva predmetne stopnje smo se glede na izkušnje in odzive izobraževanja postopoma organizirali. Oblikovali, dopolnjevali in spreminjali smo sklepe, dogovore, protokole, načrte. Pouk na daljavo smo na naši šoli izvajali v spletnem okolju Microsoft Teams. V ekipah posameznih razredov, ki jih poučujem, sem imela svoj kanal Matematika, kjer sem glede na urnik svojim učencem posredovala kratka navodila za pouk matematike.

V strokovnem aktivu matematike sva s sodelavko na rednih tedenskih sestankih (navadno konec tedna) načrtovali vsebine in oblike pouka za prihodnji teden. Pri tem sva upoštevali opažanja in ugotovitve o tempu dela učencev, o njihovem razumevanju učne snovi, sodelovanje in odzivnost učencev, njihove rezultate preverjanj, smernice in priporočila vodstva in pristojnih institucij. V spletnem okolju MS Teams sva imeli oblikovano svojo ekipo Aktiv matematike, kjer sva v zavihku Datoteke redno nalagali tedenski načrt dela za vsak razred. Razdelili sva si delo (6., 7., 8. in 9. razred) in vsaka je še ob koncu tekočega tedna (na dan, ko je bilo na urniku manj ur pouka) pripravila podroben potek učnih ur z zglednimi primeri, učnimi listi z nalogami za utrjevanje in ponavljanje ter preverjanja v tednu, ki je sledil. Tak način načrtovanja pouka se je izkazal za zelo koristnega, zaradi več razlogov. Tedenska obremenitev učitelja je bila manjša. Obremenitev učenca pri matematiki je bila premišljena in načrtovana, po potrebi sva načrtovano obremenitev predstavili na naslednji teden. Med tednom je tako ostalo več časa za komunikacijo z učenci, omogočilo mi je, da sem se lahko natančno posvetila navodilom učencem, spremljanju njihovega sprotnega dela in utrjevanja ter povratni informaciji. Druga prednost je zagotovo ta, da imamo v aktivu matematike pripravljeno, organizirano in kvalitetno gradivo za pouk v živo oziroma na daljavo na enem mestu, ki nam je dostopno kadarkoli.

Pri diferenciaciji pouka pri matematiki so se kot primer dobre prakse izkazali učni listi z diferenciranimi nalogami za ponavljanje in utrjevanje znanja, največkrat so bile naloge označene po barvah. Pri domačih nalogah za samostojno utrjevanje in ponavljanje so bile smiselne dodatne naloge oz. aktivnosti, ki so razvijale višji nivo znanja in poglobljanje pri učno sposobnejših učencih. Pri pouku v manjših učnih skupinah pa se je kot izredno pozitivno izkazala praksa, ko sva učiteljici učencem ponudili možnost, da so si sami izbrali sku-

pino, v kateri bodo svoje znanje utrjevali glede na svoje razumevanje učne enote. Prehod med skupinami je bil ves čas omogočen. Tako so lahko učenci napredovali na višji nivo znanja oziroma se vrnili in utrjevali osnovne cilje. Pri poučevanju matematike na daljavo sem v vseh razredih uporabljala zvezek OneNote, ki je dostopen kot aplikacija v okolju Office365. Na uporabo le-teh smo se tako učitelji kot tudi učenci hitro navadili. Izkazalo se je, da je poučevanje na daljavo z uporabo e-zvezkov OneNote sistematično, pregledno in organizirano.

Učiteljev zvezek je razdeljen na različne odseke (poglavja). Nekatera upravlja le učitelj in so vidna vsem učencem določenega razreda, nekateri odseki v zvezku so namenjeni sodelovanju med učiteljem in učencem, nekateri odseki so vidni le učitelju, kjer ima lahko pripravljene svoje priprave na pouk, učne liste, rešitve in jih po potrebi kopira ali premakne v druga poglavja. Vsak učenec ima tudi odsek s svojim imenom. Le-tega sem kot učiteljica razdelila na podpoglavja (navadno naslovi obravnavanih enot), kjer so učenci oddajali v že pripravljene zavihke fotografije zahtevanih zapisov svojih samostojnih utrjevanj, domačih nalog, rešenih učnih listov, preverjanj, raziskovanj ... Vsak učenec je na istem mestu po mojem pregledu preveril povratno informacijo o pravilnosti in ustreznosti svojega reševanja. Vse tabelske slike, ki sem jih oblikovala pri video pouku z učenci, so bile shranjene v odseku Knjižnica vsebine. Učenci so lahko kadarkoli dostopali do zapisov in si tako še enkrat pregledali ali dopolnili svoje zapiske. Na osnovni strani zvezka OneNote je bila po mojem dogovoru z učenci objavljena tabela, v kateri so lahko sproti po datumih spremljali svojo prisotnost pri pouku na daljavo pri matematiki in doslednost pri opravljanju zahtevanih obveznosti. Analiza mojega dela je pokazala, da sta doslednost učitelja pri beleženju prisotnosti in aktivnosti svojih učencev ter omogočen sproti vpogled učencu o lastnem delu pozitivno vplivala na dobro aktivnost večine učencev. Razvidni so bili tudi neodzivni učenci, ki so imeli pri pouku na daljavo težave pri matematiki. Za njih je bila s strani vodstva organizirana dodatna pomoč. Izpostavila bi uporaba odseka z imenom Prostor za sodelovanje. Ta je namenjen uporabi celotnega razreda, vsem učencem razreda in učitelju. Vsi imajo vpogled v vse vsebine in vanj lahko tudi pišejo, ga spreminjajo. Sama sem omenjen odsek uporabila predvsem pri dveh dejavnostih, in sicer za Semafor znanja in razumevanja učne snovi (povratna informacija učitelju o razumevanju obravnavne učne snovi s strani učenca) ter za ustno ocenjevanje znanja (tabele s termini, seznam vsebin za ocenjevanje).

Izzivi razrednika pri pouku na daljavo

Pri pouku na daljavo na predmetni stopnji v osnovni šoli je bistvenega pomena aktivna vloga razrednika. Izziv, kako imeti kot razrednik na predmetni stopnji sproti vpogled v aktivnost in sodelovanje svojih učencev ne le pri predmetih, ki jih poučuješ, temveč v celotnem učnem procesu, je zagotovo ogromen in postopen. V času poučevanja na daljavo so se na naši šoli razvijale različne prakse in pristopi, ki so se sproti na sestankih aktivov učiteljev predmetne stopnje po potrebi izboljševale in dopolnjevale. V spletnem okolju MS Teams smo imeli oblikovano ekipo Zbornica OŠ Raka. V zavihku Datoteke je bila oblikovana mapa z naslovom Evidenca aktivnosti učencev predmetne stopnje. V mapi so bile Excelovi dokumenti za vsak razred posebej. Vsak dokument je imel list za vsak predmet. Učitelji smo za svoj predmet sproti pregledno beležili sodelovanje in aktivnost vsakega učenca za vsako učno uro po urniku. Tako smo imeli razredniki in posamezni učitelji ter vodstvo šole takojšen vpogled in povratno informacijo za vsakega učenca v celotnem obdobju poučevanja na daljavo po predmetih in dnevih. Izognili smo se nepotrebnim medsebojnim klicem in sporočilom, iskanju in pregledovanju svojih dokumentov in evidenc, imeli smo organizirane in pregledne zapise na enem mestu. Prihranili smo si dragocen čas. Vse sprotne evidence so nam bile tudi osnovni vir informacij pri individualnih pogovornih urah s starši ter za poročila o opažanjih za svoj oddelek. Razredniku znotraj ekipe matičnega razreda v spletnem okolju MS Teams neposreden vpogled o aktivnosti vsakega učenca omogoča zavihek Insights. Iz njega je razvidna digitalna dejavnost v spletni učilnici Microsoft Teams za posameznega učenca za

določen dan, izbran teden, mesec oziroma daljše časovno obdobje po urah. Nazorno so označeni digitalno neaktivni učenci, učenci ki so bili odsotni na napovedanih on-line urah pouka z učitelji, omembe vredna pa je tudi prekomerna digitalna aktivnost učencev.

Glede na razrednikova opažanja digitalne dejavnosti učencev je smiselno sproti ukrepati, ko so učenci pri pouku na daljavo digitalno neaktivni. V primeru, da učenec na dan pouka na daljavo zjutraj ni bil aktiven, sem kot razrednik takoj ukrepala. Izkušnje so pokazale, da je doslednost razrednika ključnega pomena, saj se je število digitalno neaktivnih učencev pri pouku na daljavo zelo zmanjšalo. Učenci k pouku niso več zamujali, vedno manj težav je bilo z internetno povezavo in posodabljanjem računalnikov, telefonov, tablic. Nekateri učenci so imeli pri pouku na daljavo težave, saj kljub ustrezni računalniški podpori in znanju niso bili odzivni. Sprotne spodbude in motivacija s strani razrednika, ostalih učiteljev in staršev niso zadostovale. S strani ravnateljice in šolske svetovalne službe se je kot primer dobre prakse izkazala dodelitev redne individualna pomoč učitelja, ki mu učenec zaupa. Dnevna pomoč pri organizaciji šolskega dela in nadzor nad opravljenimi zadolžitvami sta postopno pripomogla k boljši aktivnosti učencev.

Kot razredniku mi je bil največji izziv, da spodbujam, ohranjam, negujem in oblikujem pozitivne odnose med svojimi učenci. V začetnih tednih dela na daljavo smo tako z učenci mojega oddelka teden začeli s srečanjem v živo na videokonferenci, vsak ponedeljek pol ure pred pričetkom pouka na daljavo. V sproščenem vzdušju in s prižganimi videokamerami smo razrešili dileme in se pripravili na delovni teden. Na kratko smo ponovili pravila šole na daljavo, spletni bonton pri komuniciranju in na videokonferencah ter o dolžnostih, ki jih morajo opravljati. Proti koncu tedna je bila na urniku tudi razredna ura. Ta je bila namenjena našim projektom. Mesečno smo menjavali sliko ekipe našega razreda. Za rojstni dan vsakega učenca smo izdelali voščilo v obliki videoposnetka. Organizirali smo manjše ekipe, ki so bile zadolžene za besedilo voščila, zbiranje fotografij posameznikov in izdelavo videoposnetka. Prav tako smo izdelali skupno božično-novoletno voščilo za vse učitelje, vodstvo šole in starše. V kanal razreda so učenci po svoji lastni želji delili fotografije svojih hobijev in kako preživljajo svoj prosti čas. Navdušili so s posnetki svojih kuharskih mojstrov in delili recepte, pokazali svoje hišne ljubljence, igrali na inštrumente, plesali, delili fotografije s sprehodov ... Kot razrednik sem spodbujala in organizirala medvrstniško pomoč med sošolci. Kasneje je bila ta tudi že spontana, saj so učenci skupaj reševali naloge pri različnih predmetih. Vzgojne in učne težave s posamezniki sem kot razrednik reševala individualno ali v manjših skupinah.

Zaključek

Poučevanje na daljavo je oblika pouka, ki smo jo slovenski učitelji usvojili in si na tem področju pridobili dragocene izkušnje. Spletna okolja, ki smo jih oblikovali in jih vsako šolsko leto znova osvežimo, je smiselno vzdrževati tudi v bodoče in jih smotrno vključevati v vzgojno-izobraževalni sistem tudi takrat, ko pouk poteka v živo v šoli. Učence je potrebno sproti digitalno opismenjevati in jih tudi vnaprej učiti uporabe digitalnih tehnologij, jih postavljati pred izzive in jih soočati s samostojnim oblikovanjem, raziskovanjem ... Spletne učilnice nam ves čas omogočajo enostavno in neposredno komunikacijo z učenci, omogočajo organizirano posredovanje obvestil in vabil. Posreduje nam informacijo o odzivu učencev, na dileme in vprašanja učencev se lahko takoj odzovemo in jih razrešimo. Učitelju in učencem omogoča enostavno posredovanje in dostop do učnih listov, preverjanj, rešitev, posnetkov razlag, zapiskov ... Spletno okolje je uporabno za organizacijo in izvedbo priprav na tekmovanja, projekte, saj se zaradi urnikov in prevozov mentorji z učenci težko uskladimo za termin v šoli. Poučevanje na daljavo nam je razširilo obzorja ter popestrilo naš vzgojno-izobraževalni sistem. Zagotovo bo v deležu ves čas ostalo prisotno v našem šolskem prostoru.

Literatura

Zupanc Grom, R., Slivar, B., Holcar Brunauer, A., Rojc, J. (2022): Smernice za izvajanje izobraževanja na daljavo za vzgojno-izobraževalne zavode na področju osnovnega in srednjega šolstva. Ljubljana. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno 1. 8. 2022. Dostopno na: https://www.zrss.si/pdf/smernice_izobrazevanje_na_daljavo.pdf

Izvajanje izobraževanja na daljavo v izrednih razmerah. Strokovna navodila za ravnateljice in ravnatelje osnovnih šol. (2020). Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno 1. 8. 2022. Dostopno na: <https://sio.si/wp-content/uploads/2020/03/Strokovne-usmeritve-Navodila-ZRS%C5%A0.pdf>

Osnovno šolstvo: Digitalizirani učni načrti. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno 1. 8. 2022. Dostopno na: <https://dun.zrss.si/#/>

Kustec, S., Logaj, V., Krek, M., Flogie, A., Truden Dobrin, P., Ivanuš Grmek, M. (2020): Vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji v razmerah, povezanih s covid-19. Modeli in priporočila. Ljubljana. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno 1. 8. 2022. Dostopno na: https://www.zrss.si/pdf/modeli_in_priporocila.pdf

UČINKOVITE OBLIKE IN METODE DELA PRI POUČEVANJU OTROK PRISELJENCEV

Povzetek: Prispevek predstavi oblike in metode dela, ki se izkazujejo kot učinkovite pri delu z otroki priseljenci v vzgoji in izobraževanju. Vsebine podkrepi z dokumenti, ki so nam pri tem v pomoč in nas vodijo. Osredotoča se na izvedbo dodatnih ur slovenščine kot drugega jezika in predstavi uporabo nekaterih gradiv pri učenju slovenščine kot drugega jezika, ki so uporabne tako pri poučevanju na daljavo kot pri rednem pouku. Prikaže možnosti prilagoditev pouka na način, ki je tujejezičnim otrokom razumljiv in predstavi prilagoditve, ki so se izkazale učinkovite v času šole na daljavo. Predstavi možnosti za neformalno učenje slovenščine, druženje in povezovanje otrok priseljencev preko videokonferenčnih orodij.

Ključne besede: otroci priseljenci, tečaj slovenščine, prilagoditve pri pouku

EFFECTIVE FORMS AND METHODS OF WORK IN TEACHING IMMIGRANT CHILDREN

Abstract: The paper presents forms and methods of work that prove to be effective in working with immigrant children in education. The content is supported by documents that are helpful and guide us. It focuses on the implementation of additional lessons of Slovenian as a second language and presents the use of some materials in learning Slovenian as a second language, which are useful both in distance learning and in regular classes. It shows the possibilities of adapting lessons in a way that is understandable to foreign language children and presents the adaptations that have proven effective in distance learning. It presents the possibilities for informal learning of Slovenian, socializing and connecting children of immigrants through video conferencing tools.

Keywords: immigrant children, Slovenian language course, adaptations in lessons

1 Uvod

Drugojezični oziroma socialno-kulturno drugačni otroci se težje sporazumevajo z okoljem, ker ne razumejo jezika, ne vedo, kaj morajo storiti, so pogosto osamljeni, imajo drugačne kulturne norme in kažejo občutke negotovosti in strahu (Magajna idr., 2008). Šola lahko predstavlja pomemben varovalni dejavnik in prispeva k uspešnemu vključevanju otrok in njihovih družin. Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole (V nadaljevanju: Smernice, 2012) kot pomembno načelo pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega dela naslavljajo načelo zagotavljanja pogojev za doseganje ciljev in standardov znanja. Šola prilagaja oblike in metode dela ter izdelava individualni načrt aktivnosti z namenom uspešnega vključevanja otrok. Načelo aktivnega učenja in zagotavljanja možnosti komunikacije in drugih načinov izražanja – učenje jezika pa govori o spodbujanju otrok k rabi in učenju slovenskega in maternega jezika pri različnih dejavnostih. Vse aktivnosti morajo biti skrbno načrtovane.

2.1 Poučevanje slovenščine

Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole (2021) v določa, da učencem priseljencem ob vstopu v osnovno šolo pripadajo dodatne ure slovenščine. Na podlagi strukture novo vključenih otrok se smiselno oblikujejo čim bolj homogene skupine, v katerih imajo učenci dodatne ure slovenščine vsak dan v strnjeni obliki po več ur in tako čim večjo možnost za zanje ustrezno jezikovno učenje. Z izvajanjem začetnega pouka slovenščine se otrokom omogoči razvijanje osnovne pogovorne zmožnosti, ki je hkrati osnova za razvijanje akademskega jezika, specifičnega za posamezna kurikularna področja. Praksa različnih šol v projektu Izzivi medkulturnega sobivanja je pokazala, da je pri izvedbi dodatnih ur slovenščine možno povezovanje različnih šol, posebej če se te izvajajo v času šolanja na daljavo v videokonferenčnih okoljih. S povezovanjem je vsak učenec deležen večjega števila ur slovenščine.

Pri učenju slovenščine kot drugega jezika je za izvajalce vodilo Učni načrt za začetni pouk slovenščine za učence priseljence (2020). Ker učenci prihajajo iz različnih jezikovnih okolij in imajo različne zmožnosti, je potrebno načrtovati individualizacijo in diferenciacijo dela, da bi lahko vsak otrok napredoval optimalno glede na svoje zmožnosti. Učenje novega jezika je odvisno tudi od vključenosti staršev v proces učenja in izrabe naravnega socialnega konteksta (Knez, 2018). Starše informiramo o možnosti tečajev in otroke vključujemo v obšolske dejavnosti.

Za nepogrešljiva gradiva za začetni pouk slovenščine v osnovnih šolah so se izkazala gradiva Centra za slovenščino kot drugi/tuji jezik (Slika jezika, Križ kraž, Čas za slovenščino 1 in 2) in gradiva Na poti k učenju slovenščine ter spletno gradivo Interaktivna šola slovenščine. Učenje na daljavo predstavlja za učitelja in učenca velik izziv, saj je neverbalna komunikacija omejena. Aktivno vlogo učencev smo ohranjali preko videokonferenc v manjših skupinah. Z učenci smo glasno brali in preverjali razumevanje prebranega, se o tem pogovarjali, izvajali smo igre vlog, brali in odgovarjali smo na pisma, učili smo se pesmi, brali smo večjezične knjige v slovenskem in maternem jeziku, uporabljali smo slikovno gradivo in izvajali praktične igre. Preko igre učenci najlažje usvajajo znanje, zato smo pripravljali tudi interaktivne igre v spletnih učilnicah. Te so v rabi še danes pri dodatnih urah slovenščine in se še nadgrajujejo. Njihova prednost je, da so uporabne tudi v heterogenih skupinah, kjer lahko vsak učenec utrjuje znanje na različni stopnji, učitelj pa ga po potrebi vodi.

Kljub vloženemu ogromnemu trudu učiteljev in otrok ter iskanju novih rešitev med epidemijo, je učenje na daljavo potekalo bistveno počasneje kot v šoli, saj se je med drugim poznala odsotnost stika s slovenščino v vsakdanjem življenju.

2.2 Prilagoditve pri pouku

Učenje slovenščine se ne zaključi na začetnem tečaju slovenščine, temveč gre za dolgotrajen proces, ki poteka pri vseh učnih predmetih in aktivnostih. Za dosego osnovne sporazumevalne zmožnosti je potrebnih od 6 mesecev do 2 let, za dosego akademske ravni jezika pa od 5 do 7 let (Barrow, 2014 v Cummins, 1979). Pri akademskem jeziku gre za zahtevnejše izražanje, redkeje uporabljene in manj znane besede, zahtevnejše vsebine, vključevanje pomnenja in višjih spoznavnih procesov. Učenci priseljenci so večkratno prikrajšani, saj težko sledijo pouku, dosegajo slabše učne rezultate ter se slabše vključujejo v šolski sistem (Sinjur, 2018). Da bi otroku priseljencu omogočili izkazovanje znanja, so nujne prilagoditve in diferenciacija, h kateri zavezuje Pravilnik o izvajanju diferenciacije pri pouku v osnovni šoli (2006). Magajna idr. (2008) navajajo priporočila za spodbujanje in izvajanje pomoči pri vključevanju učenčeve drugojezičnosti oziroma socialno-kulturne drugačnosti. Pomembno je, da v začetni fazi damo otroku čas, da se prilagodi na novo okolje. Pri pouku naj sedi v bližini učitelja, da dobro vidi na tablo. Pri podajanju navodil in pripravi nalog je smiselno, da:

- poenostavimo navodila in vprašanja – naj bodo kratka, jasna, enoznačna, enostavna, konkretna; uporabimo enostavne jezikovne strukture, znano in bolj splošno besedišče;
- večstopenjska navodila razdelimo po korakih;
- daljše naloge razdelimo na krajše;
- kot pomoč pripravimo slikovne ponazoritve ali video vsebine;
- pripravimo več nalog izbirnega tipa in nalog dopolnjevanja;
- poudarimo ključne besede/ključne strukture in preverimo njihovo razumevanje.

Pri poučevanju in učenju je učencu v pomoč:

- preverjanje in spodbujanje razumevanja osnovnega besedišča s predmetnega področja (v pomoč je lahko slovar, prevajalnik ali učenec tutor);
- vizualna opora in več slikovnega materiala;
- dodatne naloge za tehniko pisanja (prepisovanje krajših besedil, napačno zapisanih besed);
- dodatna opora pri pisnem izražanju (z vprašanji, ključnimi besedami, miselnimi vzorci);
- poenostavljanje besedil in preverjanje razumevanja (zapisanih, govorenih besedil);
- večkratno ponavljanje enostavnejših jezikovnih struktur in znanega besedišča;

- jasno, kratko, enoznačno podajanje informacij v upočasnjem tempu;
- strukturirane in ustrezne domače naloge (glede na znanje jezika);
- možnost dodatne razlage snovi v maternem jeziku (pomoč učenca tutorja, uporaba spleta);
- možnost vključevanja v življenje in delo v oddelku s svojim jezikom in kulturo.

Pri pouku na daljavo v času epidemije so se omenjene prilagoditve izkazale kot nujno potrebne. Otroci so v manjših skupinah imeli podporo učiteljev tutorjev, ki so jim razložili učno snov na njim razumljiv način in zanje pripravili prilagojene učne liste s ključnimi vsebinami. Le-ti so se izkazali za uporabne tudi za učence s šibkejšim predznanjem in kasneje za delo pri rednem pouku. S prilagoditvami so učenci osvojili novo znanje in ga tudi izkazovali, navadno lažje ustno. Na podlagi Pravilnika o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli (2013) imajo učenci priseljenci možnost prilagoditev pri ocenjevanju. Smernice (2012) navajajo, da se pri ocenjevanju uporablja prilagojene načine ugotavljanja znanja, ki upoštevajo učenčevo trenutno raven znanja slovenščine, vključno z uporabo učenčevega prvega jezika ali drugih jezikov. Pomembno je, da otroku omogočimo dodaten čas za izkazovanje znanja. Učencu lahko prilagodimo število ocen in načine ocenjevanja (ustno, pisno, praktično). Ocenjen je lahko v manjšem obsegu učne snovi, po delih in izven oddelka. Omogočimo mu napovedano ocenjevanje znanja, ocenjevanje glede na njegov napredek pri doseganju standardov znanja, opredeljenih v učnih načrtih. Pomanjkljivosti v sporazumevanju in jezikovne napake ne smejo vplivati na oceno znanja predmeta. Budinoska (2013) ugotavlja, da se učitelji dobro zavedajo potreb učencev priseljencev in njihovih težav, vendar pa jim pri pouku razmeroma redko namenjajo potrebno pozornost. Izvedba individualizacije in diferenciacije je zahtevna naloga, ki je v praksi včasih težje izvedljiva. Za izvajanje prilagoditev je potrebno dodatno znanje učiteljev in čas, ki ga v praksi včasih zmanjka.

2.3 Neformalno učenje in povezovanje na daljavo

Učni uspeh je povezan z dobrim počutjem otrok in občutkom pripadanja in sprejetosti. Kolenc in Lebarič (2007) pravita, da mora imeti socialna vključenost otrok prednost pred učno storilnostjo in doseganjem primerljivega učnega uspeha vrstnikov. Šolanje na daljavo je pred učitelje postavilo še en izziv, kako otrokom ponuditi priložnosti za rabo slovenskega jezika in ojačati socialno mrežo. Ponudila se nam je možnost spletnega povezovanja otrok priseljencev iz različnih šol po Sloveniji, ki so sodelovale v projektu Izzivi medkulturnega sobivanja. Učenci in učitelji smo se preko videokonference najprej spoznali, preko kviza smo spoznavali Slovenijo in slovenščino, otroci so v skupinah pripravljali predstavitve svojih domovin in jih predstavljali vrstnikom, reševali smo vislice, plesali, izdelovali origamije, idr. Najboljši v kvizu so prejeli tudi nagrade.

Šolanje na daljavo nas je prisililo k drugačnemu razmišljanju, te izkušnje lahko uporabimo še kdaj v prihodnje. Morda lahko s tovrstnimi srečanji in povezovanji otrok iz različnih šol popestrimo šolske aktivnosti tudi v prihodnje.

Zaključek

Otroci, ki se priselijo v novo okolje, prihajajo s svojimi izkušnjami, znanji in navadami. Z načrtnim vključevanjem v šole in z oblikovanjem postopkov za njihovo učinkovito integracijo jim želimo omogočiti krepitev svojih potencialov in uspešno premagovanje težav pri učenju, ki izvirajo iz nezadostnega jezikovnega znanja, razlik med kulturo družine in kulturo okolja, iz nepopolne vključenosti v družbo in iz razlik v šolskih sistemih in programih izobraževanja med državo izvora in Slovenijo (Smernice, 2012). Zelo pomembno je zavedanje, da je vsak učitelj tudi učitelj jezika, saj se otrok priseljenec skozi predmet hkrati uči novo učno snov in novo besedišče. Jezikovne prilagoditve za učence priseljence so tako nujne in z njimi pripomoremo tako k boljšemu jezikovnemu in socialnemu vključevanju kot tudi k učinkovitejšemu učenju učne snovi. Pri tem je pomembno izobraziti in opolnomočiti učitelje z dodatnimi znanji za izvajanje prilagoditev in krepiti medkulturne vrednote v družbi.

Za uspešno vključenost otrok je pomemben celostni pristop in prispevek ter sodelovanje vseh udeležениh v vzgoji in izobraževanju.

Literatura

- Barrow, M. A. (2014). Even math requires learning academic language. Pridobljeno s <https://kappanonline.org/math-requires-learning-academic-language-barrow/>
- Budinoska, I. (2013). Jezikovna integracija otrok priseljencev v slovenski osnovni šoli (Doktorska disertacija, Filozofska fakulteta).
- Knez, M. (2018). Začetni pouk slovenščine v vrtcu, osnovni in srednji šoli. V Predlog programa dela z otroki priseljenci za področje predšolske vzgoje, osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja. Ljubljana: ISA institut.
- Kolenc, J. in Lebarič, N. (2007). K inkluzivni obravnavi otrok s posebnimi potrebami. Šolsko polje, 18 (3/4), s. 95–108.
- Magajna, L., Kavkler, M., Čačinovič Vogrinčič, G., Pečjak S. in Bregar Golobič, K. (2008). Učne težave v osnovni šoli: koncept dela. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Pravilnik o izvajanju diferenciacije pri pouku v osnovni šoli (2006). Uradni list RS, št. 63/06. Pridobljeno s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV7711>
- Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole (2021). Uradni list RS, št. 54/19. Pridobljeno s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV7973>
- Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli (2013). Uradni list RS, št. 52/13. Pridobljeno s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV11583>
- Sinjur, A. (2018). Kaj vpliva na uspešno vključevanje priseljenjskih učencev v slovenske šole. V Marovič, M. in Sinjur, A. (ur.), Večdimenzionalnost socialnopedagoških diskurzov. Znanstvena monografija (str. 149–168). Koper: Založba Univerze na Primorskem. Pridobljeno s <http://www.hippocampus.si/ISBN/978-961-7023-95-4.pdf>
- Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole (2012). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Učni načrt za začetni pouk slovenščine za učence priseljence (2020). Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo.

POUK NA DALJAVO – IZZIV ALI TEŽAVA?

Povzetek: V času epidemije koronavirusa (COVID-19) se je kot nadomestilo poučevanja v razredu uveljavil pouk na daljavo. Ta nova oblika izobraževalnega procesa je poleg negativnih izkušenj prinesla tudi veliko pozitivnih. Spodbudila je namreč tako sodelovanje med učitelji kot tudi sprotno analizo našega dela, ki nas je vodila k izboljšavam pri izbiri ter izvajanju učnih metod in oblik dela. Te so namreč ene izmed ključnih za vzdrževanje motivacije pri učencih, pripomorejo pa tudi h kvaliteti samega učnega procesa. Učitelji smo se sproti usposabljali za uporabo računalniške tehnologije, kar nam je omogočalo nove možnosti za izvajanje pouka. V članku predstavljam oblike in metode dela, ki so učence spodbudile k aktivnemu delovanju, razmišljanju in podajanju novih predlogov za učni proces. Omogočile so tudi, da je njihovo delo postalo osmišljeno in uporabljeno v novih nalogah. Kljub odsotnosti medosebnih odnosov med učenci, sem z izbranimi metodami in oblikami dela poskušala vsaj delno nadomestiti primanjkljaj na področju pogovora in izražanja čustev. Veliko truda in dela se je izkazalo za dobro naložbo v prihodnost, saj bo verjetno pouk na daljavo vsaj deloma postal naš redni spremljevalec v učnem procesu.

Ključne besede: pouk na daljavo, učne metode, učne oblike, izziv, reševanje težav

DISTANCE LEARNING – A CHALLENGE OR A PROBLEM?

Abstract: During the coronavirus epidemic (COVID-19), distance learning was introduced as a substitute for classroom teaching. This new form of educational process has brought not only negative experiences, but also many positive ones. It has stimulated both collaboration between teachers and an ongoing analysis of our work, which has led us to make improvements in the choice and implementation of teaching methods. These are one of the key elements to keep students motivated, and they also contribute to the quality of the learning process itself. Teachers have received ongoing training in the use of computer technology, which has given us new possibilities for delivering lessons. In this article, I present the forms and methods of work that encouraged students to be active, to think and to make new suggestions for the learning process. They also allowed their work to be reflected upon and used in new tasks. Despite the absence of interpersonal relationships between the pupils, the methods and forms of work I chose tried to compensate, at least partially, for the deficit in the area of conversation and the expression of emotions. A lot of effort and work has proved to be a good investment for the future, as distance learning is likely to become, at least in part, our regular companion in the learning process.

Keywords: distance learning, learning methods, learning formats, challenge, problem solving

1 Uvod

Izobraževanje je širši pojem, ki se razvija v različnih okoljih in ne samo formalno v šoli, zato tudi velja, da se ljudje izobražujemo večino svojega življenja. Učenje je vedenje, ki je del človeške narave in ki nas spremlja vsak dan. Z aktivnostmi in radovednostjo spoznavamo svet okoli sebe. Velja tudi, da daljše izvajanje določene aktivnosti rodi napredek. Za učenje v šoli je značilno, da še vedno pretežno poteka za zidovi, znotraj katerih so različne skupine učencev, ki se med seboj tako ali drugače povezujejo. Šolanje pomeni tudi učenje pod nadzorom učitelja, z vključenostjo preverjanja in ocenjevanja znanja (Škalič, 2018). V času epidemije koronavirusa (COVID-19) se je kot nadomestilo poučevanja v razredu pojavil pouk na daljavo, kar pa je v izobraževanje prineslo tako slabosti kot tudi prednosti. Potek pouka zgolj preko elektronskih naprav je še omejil izvajanje aktivnosti v neki skupnosti, kot je razred. Kar naenkrat ni bilo medosebnega stika med učenci in učiteljem, ki se je pred tem razvijal v razredu, posledično je bilo težko začutiti in vzdrževati tisto pristno razredno klimo (Knap, 2021). Kljub temu pa ni bilo vse, kar se je zgodilo, negativno. Učitelji smo bili na nek način prisiljeni iz učnega načrta izluščiti bistvene učne vsebine in določiti, kaj je za učence zares pomembno. To nas je vodilo k temu, da smo se povezali med seboj in s sodelovanjem prišli do rešitev. Tudi vprašanja glede preverjanja in ocenjevanja znanja smo učitelji reševali s skupnimi predlogi. Pomemben izziv pa je bil za marsikoga usvajanje računalniške pismenosti, kateri smo se morali nekateri učitelji bolj drugi manj posvetiti. Glede na dejstvo, da bo verjetno tudi v prihodnosti pouk na daljavo vsaj delno reden spremljevalec izobraževalnega

sistema, je pomembno, da spremljamo novosti v računalniški tehnologiji in jih privzamemo kot naš obvezni učni pripomoček. Poleg tega je bilo potrebno veliko pozornosti nameniti tudi končnemu načrtovanju učnih oblik in metod, ki so ključnega pomena za doseganje učnih ciljev (Blažič idr., 2003). V nadaljevanju opisujem svoje lastno doživljanje pouka na daljavo in predstavljam nekaj primerov dobre prakse.

2 Težava ali izziv?

Dejstvo, da moram učencem pomagati priti do znanja zgolj preko računalniškega ekrana, mi je sprva predstavljalo težavo, saj si na mnoga zastavljena vprašanja o samem poteku pouka nisem znala odgovoriti. Prepletanje občutkov strahu, zaskrbljenosti in negotovosti me je na nek način spodbudilo, da sem pričela razmišljati pozitivno in verjeti v to, da je lahko tudi nov oz. drugačen način poučevanja mogoč in tudi kvaliteten. Kljub temu da je bilo za pripravo na izvajanje pouka na daljavo zelo malo časa, sem se uspela ustaviti in najprej narediti analizo lastnega znanja o rokovanju z računalniško tehnologijo. Hkrati sem se intenzivno posvetila iskanju dodatnih možnosti o tehnološki podpori. Ob vsem tem mi je bilo najtežje sprejeti dejstvo, da je sicer na spletu obilo ponudbe, ki mi je pravzaprav lahko v pomoč, hkrati pa sem se morala odločiti le za nekaj računalniških aplikacij oz. programov. Zastavila sem si tudi vprašanja o tem, kaj je pravzaprav pomembno, da učencem omogočim pri pouku na daljavo. Prvo vodilo je bilo seveda obravnavanje učne snovi v manjšem obsegu. Marsikatera ugotovitev pa se je oblikovala, ko je pouk na daljavo že potekal. Tako sem npr. ugotovila, da je pomembno, da so vsi učenci pri posameznih dejavnostih aktivni čim več časa, da je zelo pomembna moja prisotnost in hkrati stik z učenci. Posebej v prvih tednih pouka na daljavo je vsak dan prinašal nove ugotovitve o kvalitetah in pomanjkljivostih izvajanja učnih dejavnosti, zato je bilo potrebnega veliko prilagajanja, ustvarjalnega mišljenja, ves čas pa tudi analize, kako naj pouk na daljavo še izboljšam. Ob upoštevanju zgoraj navedenih dejstev mi je po določenem času pouk v večji meri postal izziv in ne več težava, saj so učenci v večini kazali interes za delo, kar mi je omogočilo še dodatno motivacijo za delo.

2.1 Primeri dobre prakse

Kot primere dobre prakse v nadaljevanju predstavljam izvedbo nekaj učnih ur na temo Moj domači kraj, ki sem ga izvedla z učenci 4. razreda. Z učenci smo se povezali preko spletne aplikacije Zoom. Kot vsak dan, smo se na začetku med seboj pozdravili, nato pa je vsak učenec posebej potrdil svojo prisotnost tako, da je povedal svoje ime. Na ta način je moral vsak izmed njih že na samem začetku aktivno pristopiti k pouku, hkrati pa sem tako vsem učencem omogočila, da so se počutili kot pomemben del razreda. Nato sem jim frontalno predstavila cilje učne ure, o katerih smo se še pogovorili in jih razjasnili, v kolikor je bilo to potrebno. V prvi učni uri sem izvedla uvodno motivacijo z brainstorming tehniko oz. s tehniko možganske nevihte. Učence sem spodbudila, da v razdelku Chat spletne aplikacije Zoom napišejo čim več besed oz. besednih zvez, ki jih spominjajo na njihov domači kraj. Dejavnost se je izkazala za zelo zanimivo, saj so se učenci trudili hitro pisati z računalniško tipkovnico, med seboj pa so tudi tekmovali, kdo bo napisal več besed. Po končani minuti pisanja smo si skupaj prebrali besede in besedne zveze. Učenci so zajeli različna področja njihovega domačega kraja, in sicer kulturo, ustanove, dejavnosti, relief itd. Sami so ugotovili, da hitrega pisanja še ne obvladajo, saj so naredili veliko napak, zato so nekateri izmed njih predlagali vaje pisanja z računalniško tipkovnico. Po končani uvodni motivaciji sem učencem podala navodila za dejavnost spoznavanja pomembnih zgradb v središču domačega kraja. S pomočjo delitve ekrana sem jim pokazala fotografijo, ki sem jo predhodno dodala v spletno učilnico tako, da so jo imeli tudi sami že naloženo na svojih računalnikih. Učence sem razdelila v manjše skupine. Pri tem sem upoštevala, da je bil v vsaki skupini vsaj en učenec, ki je bil spreten v rokovanju z računalnikom. Razložila sem jim, naj si dobro ogledajo fotografijo, nato pa na njej z določenimi barvami obkrožijo pomembne zgradbe. Delo je potekalo tako, da je eden izmed učencev v skupini delil ekran s fotografijo in označeval ustanove, drugi

člani skupine pa so sodelovali pri iskanju in poimenovanju le-teh. Pri tem so se urili v komunikaciji, poimenovanju in orientaciji, kje leži posamezna zgradba. V času dejavnosti sem se pridružila vsaki skupini in preverjala sodelovanje, spodbujala manj aktivne učence in nudila pomoč, kjer je bilo to potrebno. Ko so končali z delom, smo v frontalni obliki preverili rešitve naloge. Ponovno sem jim na ekranu pokazala fotografijo in s pomočjo izbranih učencev iz posameznih skupin označevala pravilne rešitve, ki sem jih kasneje dodala v spletno učilnico z namenom, da so si jih učenci lahko natisnili. Ogled ustanov sem učencem predstavila še s pomočjo virtualnega »sprehoda« po ulicah središča našega kraja, in sicer s pomočjo spletne aplikacije Google maps (Street view), ki sem jo učencem prikazala z delitvijo ekrana. Učencem je bila ta dejavnost še posebej zanimiva, saj so si lahko ogledali zgradbe iz različnih smeri, predvsem pa so jih videli natančneje kot na fotografiji. »Sprehajanje« po ulicah z računalniško miško pa jih je spominjalo na računalniške igrice, ki jih igrajo na svojih računalnikih. Nekateri učenci so pokazali interes tudi za samostojno iskanje ustanov na svojih računalnikih. V naslednji učni uri so učenci spoznavali značilnosti posameznih ustanov in njihov namen. Najprej so samostojno na list papirja napisali, kaj že vedo o omenjeni vsebini. S predstavitev njihovih ugotovitev v frontalni obliki sem tako ugotovila, kakšno je njihovo predznanje. S pomočjo programa Active Presenter sem predhodno ustvarila film o natančni predstavitvi posameznih ustanov, ki so jih učenci najprej iskali na fotografiji in na spletu. Ker sem se jim želela čim bolj približati, sem posnetke predstavitev naredila pred vsako ustanovo, z namenom, da sem bila na posnetku prisotna tudi sama. Prepričana sem namreč, da so se učenci bolj vživeli v samo vsebino, ki so jo poslušali in gledali, saj sem jim na ta način poskušala čim bolj približati učno okolje v šoli. Posnetke smo nato v frontalni obliki skupaj pogledali in poslušali ter se o njih pogovorili. Učenci so se nato samostojno v spletni učilnici igrali igro Spomin, s pomočjo katere so utrjevali poimenovanje pomembnih ustanov in njihovih značilnosti v domačem kraju.

Sledila je učna ura s samostojnim delom učencev. Predhodno sem jim v spletno učilnico dodala besedila s predstavitev oz. opisi vasi v njihovem domačem kraju. Omenjene opise so si lahko natisnili ali pa so jih shranili na svojih računalnikih. Vsak opis je vseboval nekaj bistvenih podatkov o posamezni vasi (lega, število hiš in njihova postavitve, kmetijske površine, ...). Naloga učencev je bila, da so si natančno prebrali opis vasi, v kateri živijo. Nato pa je vsak izmed njih dopolnil besedilo še z nekaj podatki o vasi. V drugem delu naloge je vsak učenec zapisal pet vprašanj, ki so se nanašala na prebran in dopolnjen opis. Ko so končali s samostojnim delom, smo se zopet povezali preko aplikacije Zoom in pouk nadaljevali frontalno. Z delitvijo ekrana sem projicirala prvotne zapise o posamezni vasi, katere so glasno prebrali izbrani učenci. O prebranem smo se skupaj pogovorili, učencem sem razložila tudi nejasnosti. Nato so učenci, ki živijo v isti vasi, prebrali še svoje zapise, ki so jih dodali k besedilu. Skupaj smo se ponovno pogovorili o navedenem, hkrati pa sem osnovni zapis dopolnjevala z novimi trditvami učencev. Na ta način so učenci tudi sami pripomogli k oblikovanju predstavitev posameznih vasi, ki sem jih objavila v spletni učilnici z namenom, da so si jih lahko natisnili in prilepili v zvezke. Učence sem spodbudila, da lahko s pomočjo spletne aplikacije Google maps (Street view) in delitvijo zaslona »popeljejo« sošolce po svoji vasi in jih pripeljejo na dvorišče svoje hiše. Ker je bil odziv učencev pozitiven, sem oblikovala skupine, kjer so se učenci virtualno »sprehajali« po vaseh. Vprašanja, ki so jih oblikovali v času samostojnega dela, so objavili v spletno učilnico. Vsa vprašanja sem natančno prebrala in preverila njihovo ustreznost. Nekatera sem preoblikovala in jih dopolnila, vsa pa smo skupaj frontalno analizirali na naslednji učni uri. Pomembno se mi namreč zdi, da tudi učenci znajo zastavljati vprašanja na višjih ravneh razmišljanja, zato sem omenjeno nalogo vključila v sam učni proces. Da pa je bilo delo učencev osmišljeno, sem ustrezno zastavljena vprašanja uporabila za oblikovanje kviza v spletni učilnici. Tako so bili učenci ponovno vključeni v učni proces na način, da so si sami pripravili vprašanja, namenjena utrjevanju učne snovi. S tem so dobili tudi potrditev, da je njihovo delo pomembno in koristno, hkrati pa so pridobili tudi določeno mero samozavesti in motivacijo za nadaljnje delo.

Zaključek

Kot sem omenila že na samem začetku, me je v času pouka na daljavo vodilo prepričanje, da morajo biti vsi učenci kar največ časa aktivno vključeni v pouk. Iz predstavljenih dejavnosti je razvidno, da sem omenjeno dejstvo upoštevala, hkrati pa je bila tudi povratna informacija s strani učencev in njihovih staršev pozitivna. Po njihovih besedah so se namreč učenci počutili sprejete kot pomemben del razreda in hkrati vključene v učni proces. Poleg tega sem jim bila na voljo tudi v času samostojnega dela, s čimer sem jim nudila podporo pri nerazumevanju navodil in težavah pri reševanju nalog. Učenci so poudarjali pomen moje prisotnosti v času pouka na daljavo, saj sem jim s svojo sliko in glasom vsaj malo približala učno okolje tistemu, ki je potekalo v razredu.

Pomembno se mi je zdelo tudi dejstvo, da v času izvajanja pouka upoštevam interese in predloge učencev. Sami so namreč prihajali do različnih spoznanj, ki so tudi meni odpirala nova obzorja. S tem, ko sem uporabila njihovo delo in predloge pri oblikovanju novih dejavnosti, sem jim izkazala podporo, vključenost in vlivala občutek pomembnosti. Upam si trditi, da je bil ta način eden ključnih, za vzdrževanje motivacije pri učencih, katero je včasih težko ohraniti celo v razredu.

Izbira učnih metod in oblik mi je sprva predstavljala težavo, saj nisem vedela, ali bodo učenci sledili pouku, v kolikšni meri imajo razvite računalniške spretnosti in ali bodo za delo motivirani. Zgoraj opisane metode in oblike so se izkazale za dobro izbiro, zato sem izvajanje pouka na daljavo vse bolj pričela dojemati kot izziv. Tudi izdelki, ki so posledično v času pouka na daljavo nastajali, so se izkazali za dobro naložbo v prihodnosti. S tem pa ne zaključujem svojega raziskovanja glede možnosti tehnološke podpore pri izvajanju pouka na daljavo, saj verjamem, da obstaja še veliko drugih načinov, s katerimi lahko preko računalniškega ekrana učencem omogočim zanimiv in kvaliteten pouk.

Literatura

- Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik, F. (2003). Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče Novo mesto, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.
- Knap, M. (2021). Izkušnje učencev s poukom na daljavo v času pandemije (Diplomsko delo). Univerza na primorskem, Pedagoška fakulteta, Koper.
- Škalič, M. (2018). Šola, kam greš?, 1. del: Kritika šolskega sistema in predstavitev alternativ. Moravske Toplice: Pretok.

IN ČE STOPIM KORAK NAPREJ...

Povzetek: Poučevanje na daljavo nas je postavilo pred nove izzive in preizkušnje. Pa se vprašajmo, kaj smo se iz takšnega načina poučevanja naučili. Danes nam čas dopušča odprte možnosti in če želimo stopiti korak naprej, nam kaj kmalu lahko postane jasno, da naj učitelji pozabimo na tradicionalne pristope uporabe metod in oblik dela pri pouku. Vse bolj ugotavljamo in resnica je ta, da otrok /učenec danes potrebuje drugačen pristop - metode, ki ga vedno znova in znova motivirajo in sprožajo v možganih nenehne dražljaje, ki aktivirajo miselno aktivnost. Ni smiselno le kopičenje novih pojmov, gre za razvijanje kompetenc in sposobnosti ter spretnost kako aktivirati mišljenje in znanje povezati. Zato bom v svojem prispevku opisala izkušnje z Metodami poučevanja in učenja za trajnostni razvoj. Preko »Čuječnosti« pa poiskati pot, ki nam bo pomagala kako razumeti in obvladovati različna čustva, kako se spoprijeti s stresnimi okoliščinami ter kako okrepiti samopodobo in koncentracijo.

Ključne besede: metode in oblike dela za trajnostni razvoj, »čuječnost«, aktiven učenec.

AND IF I TAKE A STEP FORWARD...

Abstract: Remote teaching has put us before new challenges and tests. So let us ask ourselves what we have learned from such teaching. Today, time allows us open possibilities, and if we want to take a step forward, it may soon become clear that teachers should disregard the traditional approaches in using methods and work forms in lessons. We are increasingly discovering the truth that a child/pupil today needs a different approach, i.e. methods that motivate them repeatedly and trigger constant brain stimuli that activate mental activity. It is not just the accumulation of new concepts that makes sense. It is about developing competences and abilities and the skill of how to activate thinking and connect knowledge. Therefore, the paper describes my experiences with Teaching and Learning Methods for Sustainable Development. Using "Mindfulness" will help us find a path that will support us in understanding and managing different emotions, coping with stressful situations, and strengthening self-esteem and concentration.

Key words: methods and forms of work for sustainable development, "mindfulness", active pupil.

Uvod

Šolanje na daljavo, kot posledica epidemije Covid – 19, nam je, kot se kaže po vrnitvi v šolske klopi, prineslo veliko sprememb tako na kognitivnem področju, kot tudi na področju duševnega zdravja. V mislih imam učence 1. triade, ker jih najbolj poznam. Podobne težave pa je opaziti tudi pri starejših učencih. Pri poučevanju sem težave sem zaznala pri socializaciji, prilagajanju, sodelovanju, koncentraciji, poslušanju in slišanju, zelo okrnjena je ustvarjalnost, poslabšala sta se branje in pisanje, ne samo fizična kondicija, temveč kondicija pisanja in branja, velik notranji nemir, agresivno vedenje, klepetavost, odgovarjanje, slabše pomnjenje, učenci potrebujejo več časa za pisanje nalog... Zato je uporaba teh metod dobrodošla za popestritev učnih ur, povečanje motivacije v razredu in s tem izboljšanje nivoja znanja. Miselna aktivnost učencev med poukom je bistvenega pomena za pridobivanje znanja in interakcijo med učiteljem in učenci. Z navedenimi metodami želimo učenca videti aktivnega v vseh učnih delih, da so sami odgovorni za svoje znanje ter da jih naučimo razvijati kritično mišljenje. V nadaljevanju vam bom predstavila nekaj primerov, t.i. metod in tehnik poučevanja trajnostnega razvoja. Primeri dobre prakse so odlični pokazatelji, kako lahko naloge vpletemo pri pouku okolja oz. naravoslovja ali pa jih uporabimo pri dnevnih dejavnosti ali pa morda za delo na terenu – šola v naravi. Vsekakor pa so uporabljene metode zelo zanimive, drugačne in predvsem praktično življenjske. Izbor metod in tehnik je odvisen od učitelja, skupine učencev in njihove starostne stopnje ter cilja, ki ga želimo doseči. V drugem delu pa bom predstavila pot »Čuječnosti« v šolskih klopih.

1 Metode in tehnike poučevanja trajnostnega razvoja:

metoda lekcije (predavanja), igre in simulacija, seminarske naloge, inštrukcije, projektno delo, študij primerov, samo – učenje, programirano učenje, igra vlog, demonstracija, kon-

ceptualna mapa, analiza medijskih novic, panelna diskusija (okrogla miza), poročanje, karikatura, delo v naravnem okolju.

2 Primeri dobre prakse

2.1 Raziskovalni pohod skozi pokrajino

Učence smo razdelili v skupine po tri. Vsaka skupina je dobila vprašanja. Skupine smo pripravili in motivirali k raziskovanju različnih vidikov pokrajine z vsemi njihovimi čutili. Predhodno morajo učenci dobiti dovolj informacij in razlago. Zelo primerno za izvedbo je šola v naravi.

- Kateri elementi se nahajajo v pokrajini?
- Kateri elementi se ne nahajajo v njej?
- Katere ostale značilnosti pokrajine lahko opazimo?

Za svoj pohod izberemo krajšo pot, odvisno od starostne stopnje otrok. Skupina poskuša razložiti pojave, ki jih odkrivajo po predhodnem znanju.

2.2 Živalska pantomima

Zelo zabavna igra je tudi pantomima. Igra se lahko na različne načine. Ena od možnosti je, da otroku nekdo na uho zašepeta žival, poklic, predmet ali kakšno drugo besedo, ki jo mora z gibi ponazoriti, drugi pa ugibajo, za katero besedo gre. Lahko pa otroku ponudimo tudi sličice, med katerimi izbira, ter nato z gibi ponazori, kaj je na sliki. Prebivalce iz naravnega okolja predstavimo s pomočjo pantomime. Preostali v skupini skušajo ugotoviti za katero žival gre. Skupine morajo predhodno dobiti nekaj podatkov o živalih preko različnih aktivnosti. V tem primeru gre za živalsko pantomimo.

2.3 Novi pogledi

Če se vprašamo kakšno je naše okolje, če ga opazujemo drugače? Kako? Čisto preprosto: npr. od spodaj navzgor, skozi noge. Radovedni otroci to radi počnejo. Učenci razširijo noge, se sklonijo in pogledajo obzorje skozi svoje noge. Obzorje je tako videti povsem drugače, saj so barve zaradi večjega dotoka krvi v glavo intenzivnejše. Zelo zabavno in zanimivo.

2.4 Naravno gledališče

Eden od udeležencev naj se predstavi v vlogi starega preizkušenega pripovedovalca zgodb. Ta naj pripoveduje zgodbe o tem, kako se je narava spreminjala skozi čas zaradi različnih naravnih vplivov in tudi zaradi človekovih posegov v naravno okolje. Ostali prisotni/udeleženci dobijo nalogo, da si izberejo vlogo ali jo pa že dobijo, ki jo odigrajo v naravnem gledališču po spominu.

2.5 Sprehod z ogledalom

Zelo zanimiva in preprosta metoda, ki jo imajo učenci zelo radi. Ta metoda je primerna za sprehod skozi park ali drevored. Učenci potrebujejo ogledala velikosti 40 x 40 cm. Ogledala držijo pred seboj tako, da vidijo samo drevesa od zgoraj in ničesar od spodaj. Čez nekaj časa hoje bodo dobili občutek, da stopajo po vejah dreves.

2.6 Iskanje v naravi

To metodo je uvedel Josef Bharat Cornell. Z njo razvijamo sposobnost opazovanja in koncentracije. Učencem razdelimo posodice, v katere bodo zložili najdeno. Odkrivamo od bližnjega k daljnemu. Tako učenci odkrivajo nekaj: novega, starega, mokrega, neznanega, nevidnega, letečega, zelenega, neprijetnega, dišečega... Ob koncu skupaj pogledamo, kaj so učenci odkrili in najdeno lahko vrnemo tam, kjer smo material našli. Lahko povežemo s poukom LUM in iz nabranega materiala sestavimo smiselno sliko ali mandalo - kar v naravi. Domišljija naj ne pozna meja. Različica: V gozdu damo učencem koruzna zrna (6 – 10 zrn.). Določimo obseg gibanja, ki naj bi bil v našem vidnem polju. Učenci se prelevijo v veвериčke. Naloga veveričk je, da spravijo koruzna zrna za hude čase, a hkrati tudi opazujejo še druge

veveričke, kam so zakopale svoja zrna. Po vmesni igri pošljemo veveričke po svojo hrano. Katera veverička bo najlažje preživela zimo?

2.7 Vodenje slepega

Nalogo opravijo učenci v parih in sicer tako, da ga učenec, ki nima preveze pelje svoj par do izbranega drevesa. Učenec, ki ne vidi otiplje drevo, okolico in si skuša zapomniti čim več detajlov. Par se vrne na izhodiščno točko. Ugotoviti je potrebno, katero drevo je raziskoval. Pari zamenjajo vloge.

3 Čuječnost – kaj je to?

Čuječnost (ang. mindfulness) je močno in učinkovito orodje za osebnostno rast in psihološko spoprijemanje s težavami. Lahko bi jo opisali kot sprejemajoče zavedanje tega, kar doživljamo v sedanjem trenutku. Ko smo čuječni, se kakršnega koli svojega doživljanja preprosto zavedamo, ne da bi ga poskušali spremeniti, se mu izogniti ali mu ubežati.

4 Kaj pa pomeni »Čuječnost« pri učencih in kako jo prinesiti v razred?

Otroci so v svojem bistvu že sicer bolj čuječi kot odrasli, z usmerjenimi vajami pa lahko to njihovo sposobnost še dodatno negujemo in jo okrepimo – z zavedanjem, da dolgotrajno doživljanje stresa pomembno oslabi zmožnosti učenja in zdravega razvoja. Predstavljene vaje, ki bodo v nadaljevanju predstavljene imajo lahko terapevtske učinke. Ne pomagajo zgolj lajšati trenutnih stisk, temveč so obenem tudi popotnica za življenje. So dobrodošle za dopolnilo ali obogatitev prizadevanje za celostno krepitev duševnega zdravja otrok in mladostnikov.

5 Zakaj vaje za čuječnost za otroke in kako jih izvajati?

Čuječnost je ustvarjena za otroke, saj so zanjo naravnost nadarjeni – radovednost za telesne doživljaje, gibčnost njihovih svobodnih umov in domišljija, ki ne pozna meja. Čuječnost razumemo kot prirojeno sposobnost, ki jo s prakso poglobljamo in razvijamo. Čuječnost pomaga pri razumevanju in obvladovanju različnih čustev, spoprijemanju s stresnimi okoliščinami ter krepitvi samopodobe in koncentracije. S tem pa pomaga otrokom, da se učinkovito spoprimejo s šolskimi zahtevami in raznolikimi skrbmi, hkrati pa jih opremi s strategijami za »preživetje« v odraslosti. Otrokom osnove čuječnosti razložimo na njim razumljiv in zanimiv način. V vaje jih ne silimo, čas vztrajanja pri določeni vaji pa po potrebi prilagodimo. Pristop k čuječnosti naj bo igriv, potrpežljiv in iznajdljiv, vaje pa kratke in jedrnat; čuječnost izvajamo med običajnim delom - med prosto igro, med vožnjo v avtomobilu, zunaj, na sprehodu... Čuječnost z vajo krepimo, pomaga nam najti domiselne načine kako sprejeti in ravnati celo z najtežjimi čustvi, mislimi in skrbmi.

Vaje so predstavljene po sklopih:

5.1 Čuječe doživljam svoje telo

Izvajanje: prizemljitev, gora, ogenj v dlaneh, dežne kaplje, želvina hoja, limonada, špageti.

5.2 Čuječe diham

Izvajanje: vroča čokolada, milni mehurčki, vonjanje rože, napihovanje balona, dihanje z medvedkom, zibanje ladjice, lenobna osmica, morska zvezda, slonovo dihanje, mavrica.

5.3 Čuječe spremljam svoje misli in čustva

Izvajanje: oblak misli, lovljenje metulja, vreme, meditacija ljubeče prijaznosti, hvalnica naravi, hvala,

5.1.1 Prizemljitev Učencem damo navodila, da pogledajo okoli sebe ter poiščejo in najdeno poimenujejo. Gre za vklop vseh čutil. Torej: pet stvari, ki jih vidijo, štiri stvari, ki se jih lahko dotaknejo, tri stvari, ki jih slišijo, dve stvari, ki jih vonjajo, eno stvar, ki jo lahko okušam.

5.2.1 Vroč čokolada Predstavlja si, da v rokah držiš skodelico vroče čokolade – in jo približaj nosu. Globoko vdihni skozi nos, da povonjaš vročo čokolado. Počasi izdihni skozi

usta, da vročo čokolado ohladiš. Večkrat ponovi.

5.3.1 Hvala Ležemo na tla ali pa se udobno namestimo na stol. Zapremo oči ali pa pogled usmerimo v nepremično točko pred seboj. Spomnimo se dogodka, ko nam je nekdo naredil nekaj lepega ali nam posebnega (podaril igračo, te prijazno pozdravil, imel čas zate, dobil pohvalo, se ti nasmehnil, s starši odšel na sprehod...). Poskušamo si priklicati sliko. Pred oči. Vključimo spomin in si poskušamo priklicati počutje ob tem dogodku. Ali smo občutili hvaležnost? Potiho se zahvalimo za ta trenutek in misli namenimo osebi, ki nas je razveselila in bila dobra do nas. Ob srečanju se ji osebno zahvalimo z besedo »HVALA«. Naj nam gre beseda zlahka z jezika. Dokazano je, da ima hvaležnost velik vpliv na naše počutje! Z vajami hvaležnosti, lahko otroku pomagamo, da se sprosti in, da razmišlja bolj pozitivno. Hvaležnost prav tako povečuje srečo in nam pomaga biti bolj prijazni.

Zaključek

Učiti se, danes ne pomeni toliko spoznavati nove stvari, ampak naučiti se sprejemati nove strategije in nove vedenjske vzorce, da bi se znašli v različnih življenjskih situacijah. Napredne metode danes merijo predvsem na to, da zaposlijo učence in jih vzpodbudijo pri iskanju in izbiri novih vrednot v globalnem svetu. Zato sodobni učitelj pouka ne povezuje s kopičenjem novih pojmov, ki jih učenci razumejo kot abstrakcijo, ampak z novimi veščinami in z novimi pristopi. In ne samo to. Metode in oblike dela za trajnostni razvoj so zelo zanimive in učinkovite in jih je vredno preizkusiti. »Čuječnost« pa nas bo psihično okrepila in nam pomagala v tistih kritičnih trenutkih, ko preprosto kot učitelj ne veš več kaj bi še ponudil učencem. Ko je vsem že vse odveč in ko nam počasi ugašajo motorji. Pa nam bo uspelo? Vredno je poskusiti. Počasi, previdno in nevsiljivo. Meni, vem z gotovostjo, da bo.

Literatura

Čuječnost. Kratke vaje za otroke. Center za krepitev zdravja Kranj, OZG OE ZD Kranj. Pridobljeno, 13.08.2022, <https://www.zd-kranj.si/data/files/1596016502.pdf>

Čuječnost. Pridobljeno, 13.08.2022, <https://sl.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cuje%C4%8Dnost>

Metode poučevanja in učenja za trajnostni razvoj. Majda Naji. Zavod RS za šolstvo.

Pridobljeno, 13.08.2022, https://www.google.com/search?q=metode+pou%C4%8Devanja+in+u%C4%8Denja+za+trajnostni+razvojmajda+naji&rlz=1C1GCEA_enSI917SI917&sxsrf=ALiCzsZljwLw581tj_WRO1Hqe2bBiditeA%3A166108454705.

POUK ŠPORTA PREKO EKRANA – MOŽNOSTI IN IZZIVI

Povzetek: Uvodoma je predstavljen pomen redne gibalne aktivnosti otrok ter težave, ki nastopijo zaradi pomanjkanja gibanja v kombinaciji z nezdravim načinom prehranjevanja in hitrim, stresnim načinom življenja. Poleg priporočil za gibalno aktivnost otrok v prostem času, je poudarjen pomen redne in sistematizirane športne vzgoje oziroma pouka športa, ki se izvaja v šolah in je pomemben del vzgojno izobraževalnega procesa. V nadaljevanju je v namen vzpodbude kvalitetnega preživljanja prostega časa in omilitve težav povezanih z sedečim slogom življenja navedenih nekaj izsledkov raziskav, ki potrjujejo nujnost in potrebnost redne gibalne dejavnosti za zdrav razvoj otrok in mladine. Sledi osredotočenost na obdobje šolanja na daljavo, ko smo bili učitelji in učenci postavljeni v povsem novo, nepoznano situacijo, ki je kljub omejitvam prinesla številne izzive. Pouk se je tako iz učilnic prenesel v domače okolje, šolsko telovadnico je zamenjalo domače dvorišče. Predstavljenih je nekaj primerov prakse iz tistega obdobja in za konec podana analiza doseženih ciljev.

Ključne besede: otroci, šport, gibalna dejavnost, šolanje na daljavo

SPORTS LESSONS THROUGH THE SCREEN - OPPORTUNITIES AND CHALLENGES

Abstract: In the introduction, the regular physical activity of children and the problems that arise due to the lack of movement in combination with an unhealthy way of eating and a fast, stressful way of life are presented. In addition to the recommendations for children's physical activity in free time, the mention of regular and systematic sports education, or sports lessons, which is carried out in schools and is an important part of the educational process, is emphasized. In the following, with the aim of encouraging quality leisure time and alleviating problems associated with a sedentary lifestyle, some research findings are presented, which confirm the necessity and necessity of regular physical activity for the healthy development of children and youth. This is followed by a focus on the period of distance learning, who were the teachers and students placed in a completely new, unfamiliar situation, which, despite the limitations, brought many challenges. The lesson was thus transferred from the classroom to the home environment, the school gym was replaced by the home yard. Some examples of practice from that period are presented, and finally an analysis of the achieved goals is given.

Key words: children, sport, physical activity, distance learning

Uvod

Hiter in stresen tempo življenja negativno vpliva na vse pripadnike družbe. Sedeči slog, pri katerem vse preveč časa presedimo pred računalniki, pametnimi telefoni in televizijo, se pri otrocih in mladini odraža v premalo razvitih gibalnih sposobnostih, prekomerni telesni teži in pustih medosebnih odnosih. Gibanje je ena izmed osnovnih potreb našega telesa, in s pomočjo gibalne dejavnosti lahko še kako pozitivno vplivamo tako na telesno kot tudi duševno zdravje. Številne raziskave kažejo, da pomanjkanje gibalne dejavnosti pri otrocih in sodoben način prehranjevanja, npr. v restavracijah s hitro pripravljeno in kalorično bogato hrano, prispevajo k drastičnemu povečanju prekomerne telesne teže tudi pri otrocih. Strokovnjaki opozarjajo, da ima vse več debelih otrok resne zdravstvene težave, kot so sladkorna bolezen tipa 2, za katero so dolgo mislili, da se pojavlja le pri odraslih, povišan krvni tlak, povečano količino maščob v krvi in različne hormonske motnje. Bolezni, ki si jih zlahka zamislimo pri odraslih postajajo pogoste tudi pri otrocih. Način in kakovost prehranjevanja in z njima povezana debelost v otroštvu in mladosti pa so povezani z večjo obolevnostjo in umrljivostjo pri odraslih.

Redna gibalna dejavnost v otroštvu predstavlja pomembno razvojno spodbudo, je pomembna za krepitev in varovanje zdravja, ohranjanje potrebne ravni gibalnih sposobnosti in oblikovanje takšnih navad in vedenjskih vzorcev, ki zagotavljajo zdrav življenjski slog v vseh starostnih obdobjih (Gallague in Ozmun, 1998; Pišot in Planinšek, 2005; Riddoch, Andresen, Wedderkopp, Harro in Klasson-Heggebo, 2003).

K ustrezni in zadostni gibalni dejavnosti poleg primerno izbranih pristočasnih aktivnosti

in aktivnega življenjskega sloga vse družine, nedvomno močno prispeva tudi organizirana športna vzgoja oz. pouk športa v šolah. Šolski predmet šport ima med vsemi učnimi predmeti prav posebno nalogo, saj je edini predmet, ki zadovolji potrebo otrok po gibanju, še posebej v današnjem pasivnem, sedečem načinu življenja, ki se prevečkrat pojavlja tudi v prostem času posameznika (Kristan, 2009; Škof, 2010).

Obdobje pandemije in posledičnega večmesečnega zaprtja šol, je prineslo otrokom številne spremembe. Prilagoditi so se morali novemu načinu dela in učenja. Primorani so bili ostati v domačem okolju in družbi družine, pogosto s športnimi vsebinami zapolnjeno aktivno preživljanje prostega časa z vrstniki ni bilo dovoljeno. V tem času je bila pomembna vzpodbuda k gibalni dejavnosti prav šolska športna vzgoja oz. predmet šport, četudi je potekal na daljavo.

Gibalna/športna dejavnost otrok

Otroci in mladostniki so že zelo zgodaj in v obdobju, ki je najbolj občutljivo za oblikovanje življenjskega sloga, vse bolj izpostavljeni zdravju škodljivim obremenitvam. Ogromno časa presedijo pri opravljanju statičnih aktivnosti in kar je najbolj zaskrbljujoče, se vse to dogaja večinoma v zaprtih prostorih. Otrokovo šolsko okolje, v katerem preživi velik del dneva, iz ergonomskega vidika pogosto ne ustreza telesnim značilnostim, zato se lahko že v otroštvu pojavijo številne zdravstvene težave (Pišot, Planinšec, 2005). Pediatri pri nas in v tujini ugotavljajo, da je število otrok s slabo telesno držo in obolenji dihal vse večje in pogosto kot ključna razloga omenjajo ergonomsko neprilagojenost delovnega okolja šol in vrtcev telesnim značilnostim otrok ter premalo gibanja na prostem. Ko poskušamo odgovoriti na vprašanje »ali je šport odgovarjajoče socializacijsko okolje?«, ne moremo preprosto odgovoriti z da ali ne. Vendar gre trditi, da šport in športne dejavnosti ponujajo nesporno možnost dinamičnega srečevanja ljudi in komunikacije med njimi, prevzemanja različnih vlog, učenja socialnih veščin (strpnost, spoštovanje do drugih), sprejemanja vedenjskih navad povezanih z aktivnostmi (prispevek osebnostnemu razvoju), spoznavanja emocij, sprejemanja nekaterih pozitivnih elementov življenjskega stila (prehranjevanje, počivanje) ter prilagajanje skupinskim zahtevam (Doupona, Petrovič, 2007).

Mnoge športne dejavnosti od otroka zahtevajo, da se zaveda drugih otrok in odraslih, z njimi deli prostor in stvari ter sodeluje. Pri dejavnostih v paru ali skupini ima priložnost, da si skupaj z drugimi otroki prizadeva doseči cilj. V elementarnih gibalnih igrah spoznava smisel in pomen upoštevanja pravil, pomen sodelovanja ter spoštovanja in upoštevanja različnosti (Videmšek in Pišot, 2007).

Pomembno je, da se tako starši kot vsi strokovni delavci, ki se ukvarjajo s predšolskimi in šolskimi otroci zavedajo, da morajo biti vsebine športnih programov prilagojene otrokovim sposobnostim, lastnostim, potrebam, interesom, biološkemu razvoju in individualnim potrebam (Videmšek in Jovan, 2002). Organizirana in vodena vadba tako otroka na varen in kontinuiran način pripelje od osnovnih oblik gibanja do zapletenejših gibalnih vzorcev. S pestro izbiro različnih športnih dejavnosti v zaprtem prostoru in na prostem otroci razvijajo gibalne in funkcionalne sposobnosti ter postopno spoznavajo in usvajajo osnovne prvine različnih športnih zvrsti.

Vpliv gibalne/športne dejavnosti na otroka

Pomembno je, da otroci osvojijo takšne vedenjske vzorce, ki temeljijo na redni gibalni dejavnosti, kar bo imelo dolgoročni in pozitiven vpliv na kakovost življenja. Za optimalen razvoj otroka, še zlasti v predšolskem obdobju, je nujno potrebna sistematično načrtovana športna vzgoja, ki mora temeljiti na strokovnih in znanstvenih spoznanjih, kajti le tako bomo lahko optimalno razvili otrokove gibalne in funkcionalne sposobnosti ter omogočili, da bodo otroci usvojili raznovrstna gibalna znanja, ki predstavljajo osnovo različnim športnim zvrstem (Videmšek in Pišot, 2007). Gibalni razvoj poteka v tesni interakciji z okoljem in predstavlja skladno nadgradnjo gibalnih znanj in razvoj gibalnih sposobnosti. Proces

psihomotoričnega učenja, ki posamezniku omogoča doseganje višje ravni gibalnega znanja, zahteva višjo raven razvitosti gibalnih sposobnosti in obratno. Za razvoj sposobnosti na višji ravni je potrebno usvojiti ustrezna znanja, ki omogočajo reševanje zahtevnejših gibalnih nalog in s tem doseganje višje ravni gibalnih sposobnosti. Ta dva procesa, psihomotorično učenje, za pridobivanje in usvajanje gibalnih znanj in postopno razvijanje gibalnih sposobnosti, potekata v tesni povezanosti in odvisnosti drug od drugega in omogočata doseganje ustreznih gibalnih kompetenc, ki so nujno potrebne za zagotavljanje primerne in skladnega razvoja (Pišot, 2010).

Številne raziskave (Crocker, Eklund in Kowalski, 2000; Grund, idr., 2000; Janz, Dawson, in Mahoney, 2000; Janz, Burns in Torner, 2001; Pišot in Završnik, 2002; Rowland, 2005; Soth-ern, Loftin, Suskind, Udall in Blecker, 1999; Strong, idr., 2005) so pokazale, da so koristni učinki gibalne dejavnosti na zdravje otrok nesporni in jih lahko strnemo v pet sklopov. Prvi sklop predstavlja vpliv na nekatere značilnosti telesa, predvsem v smislu preventive pred debelostjo, zmanjšanja maščobnega tkiva, spodbud za razvoja okostja, naraščanja mišične moči in kostne trdnosti ter preventive pred poškodbami lokomotorne sistema. Drugi sklop predstavljajo učinki na izboljšanje stanja srčno-respiratorne pripravljenosti, uravnavanje krvnega tlaka, zvišanje HDL holesterola, znižanje LDL holesterola, znižanje koncentracije trigliceridov in zmanjšano tveganje za pojav diabetesa. V tretjem sklopu so učinki na psihično zdravje, predvsem v smislu preventivnega delovanja proti depresiji, anksioznosti in stresu, zmanjšanju simptomov depresije in anksioznosti ter spodbujanje razvoja samospoštovanja in samopodobe. Četrty sklop se nanaša na krepitev imunskega sistema, peti pa na izboljšanje agilnosti in funkcionalne neodvisnosti. Možnost razvijanja sposobnosti in oblikovanja osebnosti je največja v zgodnjem otroštvu, ko je ves organizem, še zlasti živčni sistem, najbolj dovzeten za vplive okolja. Premajhne prisotnosti ali popolne odsotnosti gibalne dejavnosti v vzgoji odraščajočega otroka v kasnejšem obdobju ni mogoče v celoti nadomestiti, saj je vpliv športnih/gibalnih stimulusov na psihosomatski sistem z napredovanjem otrokove rasti in zrelosti vse manjši. Pomanjkanje izkušenj in možnosti sodelovanja pri gibalno/športni dejavnosti lahko upočasni tako motorični kot tudi intelektualni razvoj otroka. Gibalna/športna dejavnost tudi vidno vpliva na psihosocialni razvoj otroka ali mladostnika, saj preko gibalnih izkušenj spoznava sebe in svojo okolico, ustvarja, se vključuje med vrstnike in rešuje številne probleme ter razvija samopodobo in vedenjski slog (Završnik in Pišot, 2005). V priporočilih za predšolske otroke se skladno z njihovimi razvojnimi potrebami poudarja predvsem različnost gibalnih/športnih dejavnosti. Dolenc idr. (2008) poudarjajo, da naj bodo te dejavnosti za predšolske otroke v prvi vrsti zabavne in zanimive saj je tem obdobju potrebno na otroke vplivati predvsem motivacijsko.

Šolanje na daljavo in pouk športa

Ko je leta 2020 nastopila pandemija novega koronavirusa, se je družbeno življenje ustavilo oz. stopilo v tirnice omejitev, skladno s katerimi je bilo odrejeno tudi zaprtje šol ter posledično šolanje na daljavo. Učitelji smo s strani ministrstva za šolstvo prejeli določene usmeritve in priporočila, vendar je bilo veliko stvari prepuščenih posamezniku, njegovi lastni presoji in na učitelju je bilo, da najde načine in poti, kako učencem prenesti znanje, snov utrjevati, preverjati in oceniti.

Šolanje na daljavo so opredelili kot obliko izobraževanja, kjer sta učitelj in učenec prostorsko oziroma časovno ločena. Pri tem učitelj za svoje učence pripravi in izpelje ter koordinira aktivnosti na daljavo. Pogoj za pouk na daljavo je bil vsem dosegljiv komunikacijski kanal (spletno orodje), s katerim učitelj in učenec premostita svojo oddaljenost. Glede na razmere so na ministrstvu predlagali, da se na šoli dogovorimo o načinu in obsegu aktivnosti za posameznega učenca, pri tem pa posvetimo posebno pozornost dnevni in tedenski obremenitvi učenca z obveznostmi pri posameznih predmetih. V začetku izvajanja pouka na daljavo je bilo priporočeno, da se začne s predmeti, kjer imajo učitelji že pripravljena učna gradiva in so večji teh oblik dela. Posebno pozornost je bilo potrebno posvetiti uravnoveženi obremen-

itvi učencev ter upoštevati različne kompetence učencev pri uporabi sodobnih tehnologij in pogoje dela doma. Dogovoriti se je bilo potrebno o številu predmetov, obsegu vsebin in časovni usklajenosti komunikacije učiteljev z učenci in starši.

Predmet šport je bilo zaradi svojih specifičnih značilnosti zelo težko prenesti v spletno okolje. Ker je bilo zaradi začasnega zaprtja tudi športnih klubov in ostalih športnih dejavnosti, ki so jih otroci obiskovali ob popoldnevih, otrokom gibanje in druženje onemogočeno, je bilo še toliko bolj pomembno, da smo učitelji športa našli primerne načine za posredovanje navodil za gibalno dejavnost ter otoke za dejavnosti ustrezno motivirali.

V učnem načrtu športne vzgoje za osnovne šole (2011) je navedeno, da je predmet šport usmerjen v zadovoljitev učenčeve naravne potrebe po gibanju in igri ter v razvoj gibalnih in funkcionalnih sposobnosti, ki so vsakemu posamezniku prilagojene. Pri pouku športa se učenci učijo osnove različnih športov, usvajajo gibalne spretnosti in športna znanja. Poleg izobraževalnega vidika pa je pomemben tudi vzgojni vidik tega predmeta, saj le-ta pozitivno vpliva na vztrajnost, samokontrolo, odgovornost in samospoštovanje učencev. Med poukom športa učenci oblikujejo delovne navade, pridobivajo socialne veščine in spretnosti ter motivacijo za aktivni in zdrav vedenjski slog (Dolenc, 2015). Učenci pri urah športa spoznavajo in razumejo pomen in vlogo gibanja, športa in kondicijskih dejavnosti kot pomemben dejavnik kakovosti življenja. Med poukom športa so deležni obsežne in intenzivne športne vadbe, predmet pa jih spodbuja k telesni dejavnosti tudi v prostem času (Škof, 2010). Kristan (2009) je mnenja, da je šport edini predmet v pedagoškem procesu, ki se ne osredotoča samo na skrb za intelektualni razvoj učenca, ampak na celotno rast in razvoj, kar ga naredi nenadomestljivega in nezamenljivega. Zaradi vladnih odlokov v času pandemije je bilo vsakršno gibanje posameznika močno omejeno, dolgotrajna izolacija učencev pa je negativno vplivala na gibalno učinkovitost otrok, njihovo tesnobo, motivacijo in aktivni življenjski slog, ki ga niso mogli živeti (Bergoč in Markun Puhan, 2020; Jurak idr., 2020).

Učitelji športa smo se v času šolanja na daljavo posluževali različnih kanalov za komunikacijo z učenci. Na šoli, na kateri poučujem, smo v začetku šolanja na daljavo (marec 2020) uporabljali kanale komunikacije preko eAsistenta ter elektronske pošte, kasneje, predvsem v šolskem letu 2020/2021 pa smo prešli na uporabo spletne platforme Zoom in Arnesovih spletnih učilnic. Učencem smo snov posredovali v pisni obliki ali preko videoposnetkov. Povratno informacijo od učencev o opravljenih nalogah pa smo prejemali na isti način.

Izkazalo se je, da smo bili učitelji športa postavljeni pred dodatne, specifične izzive, ki jih je bilo v danih pogojih in ob obstoječi tehnologiji, ki smo jo imeli na razpolago, izredno težko premagati. Zaradi izrednih razmer in izključenosti možnosti dela v skupini, je bilo doseganje vseh ciljev iz učnega načrta zelo, zelo otežkočeno. Težave so nastopile, ko se nekateri otroci, kljub temu, da so bili nekateri izmed njih pred časom šolanja na daljavo pridni športniki, na poslana gradiva niso odzivali. Pot do takih učencev smo potem našli ali preko telefonskih pogovorov s starši ali pa smo se športni pedagogi vključevali k uram, ki so potekale preko platforme Zoom (sprva le nekateri predmeti, potem se je nabor razširil) in smo lahko tam nagovorili učence. Ker se je izkazalo, da so otroci (tudi tisti, ki so vestno izpolnjevali naloge iz predmeta šport) zaradi novega načina šolanja in zaradi spremenjenega življenjskega sloga, veliko premalo gibalno dejavni in da večino časa presedijo doma pred ekrani, smo se znašli pred težko in odgovorno nalogo, da jih kljub vsem omejitvam ponovno spravimo v gibanje, ki je nujno potrebno z njihov tako telesni kot duševni razvoj ter optimalno zdravje.

Motivacija »je psihološki element, ki spodbuja organizem, da ravna v skladu s svojimi cilji, željami in potrebami in notranjo kontrolo. Nanjo gledamo kot na gonilno silo, ki nas prisili, da ravnamo v skladu z nekim ciljem, ali pa to vedenje še okrepi.« (2022). Glavne sestavine motivacijske situacije so energija, potreba, pobudniki, motivacijska dejavnost in cilji. V ozadju vsakega motiva pa se skriva neka osnovna potreba posameznika. Osredotočenost na stabilizacijo in homeostazo znotraj osebe sproža motivacijsko aktivnost. Vendar samo naravna potreba po gibanju za aktivacijo otrok v večini primerov ni bila dovolj. Niti lastnosti učencev, kot so gibalne sposobnosti, čustvena stabilnost, nadarjenost za disciplino, znanje,

osebnostne lastnosti, niso dovolj za doseganje učnih ciljev. Za izvajanje športne aktivnosti je potreben še čisto določen dražljaj, ki je prisoten v prostoru in času, v katerem se otrok nahaja. Naloga nas, pedagogov je bila torej poiskati motivacijski cilj in izbrati sredstva za doseg želenega cilja, ki bi bil povezan z zadovoljevanjem učenčevih potreb.

Iskali smo torej nove, zanimive in inovativne načine, kako otroke motivirati za vsakodnevno gibalno dejavnosti in hkrati slediti učnemu načrtu ter učencem podajati nove vsebine, preverjati njihov napredek in jih pripraviti na ocenjevanje. Otrokom smo pripravili videoposnetke z zabavnimi gibalnimi izzivi, pri katerih so večkrat uporabili tudi rekvizite iz domačega okolja (na primer rolice toaletnega papirja, kuhalnice, metle itd.). Pripravili smo jim programe vadbe na prostem, ki so jih lahko izvajali v okolici svojega doma, posredovali smo jim ideje, kako dnevno sobo spremeniti v športni poligon (in pri tem ne razbiti mamine najljubše vaze), spodbujali smo jih k aerobni vadbi, k izvajanju krepilnih in raztezni vaj. Teoretične vsebine smo podajali v obliki kratkih barvno in vizualno privlačnih dokumentov. Pridobljeno znanje smo potem preverjali preko različnih kvizov. Posvetili smo se predvsem učnemu sklopu splošne kondicijske priprave, vendar smo se trudili nadgrajevati tudi znanja posameznih športnih zvrsti ter podajali nove učne vsebine. Učence smo spodbujali k samostojnemu izvajanju gibalnih odmorov med šolskim delom, kadar pa smo lahko, smo se za kratek čas vključili k uram ostalih predmetov preko Zooma in se tam z njimi razgibali »v živo«. Med šolanjem na daljavo se je nekaterim staršem zdel pomembnejši pouk drugih predmetov, kot pa športa. V resnici pa je v tem času prav šport, kot edini šolski predmet, lahko vplival na boljše počutje otroka in izboljšal sicer težavno dojemanje učne snovi prek spleta pri drugih predmetih.

Zaključek

Obdobje šolanja na daljavo je vsem deležnikom prineslo veliko sprememb v ustaljen način dela, učenja in organiziranosti časa. Gibalna dejavnost je pomembna v vsakem življenjskem obdobju. Današnji življenjski slog že sam po sebi omejuje gibalno dejavnost zaradi zahtev na delovnih mestih, šolskega programa in pomanjkanja prostega časa. Omejitve, ki so nam v času pandemije skupaj z zaprtjem šol krojile življenja, so stanje na tem področju še poslabšale. Analize, ki so bile opravljene po vrnitvi otrok v šole, kažejo na upad gibalnih sposobnosti in na povečanje števila predebelih otrok. Kljub trudu športnih pedagogov, da bi bili otroci vsakodnevno gibalno dejavni, se je izkazalo, da so bili otroci premalo gibalno dejavni. Nujno je torej, da gibanju sedaj, ko so se omejitve zaključile, posvetimo še posebej veliko pozornosti. Tako na področju šolskega športa, kot tudi športnih obšolskih dejavnosti ter usmeritev v aktivno preživljanje prostega časa je otrokom potrebno ponuditi kar največ.

Literatura

- Bergoč, Š. in Markun Puhan, N. (20. 3. 2020). Priporočila in strokovne usmeritve za izvedbo športa/športne vzgoje na daljavo. SLOfit.org. <https://www.slofit.org/slofit-nasvet/ArticleID/192>
- Crocker, P.R.E., Eklund, R.C. in Kowalski, K.C. (2000) Children's physical activity and physical self-perceptions. *J Sport Sci*, 18 (6), 383-394.
- Dolenc, P. (2015). Telesna samopodoba in gibalna/športna aktivnost mladostnikov. Univerzitetna založba Anales, Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Inštitut za kineziološke raziskave.
- Dolenc, P., Kupec, L., Matejek, Č., Pišot, R., Planinšec, J., Šetina, T., idr. (2008). Otrok med vplivi sodobnega življenjskega sloga: gibalne sposobnosti, telesne značilnosti in zdravstveni status slovenskih otrok: končno poročilo. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Inštitut za kineziološke raziskave.
- Dupona Topič, M., Petrovič, K., (2007). Šport in družba: sociološki vidiki (dopolnjena izdaja). Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
- Gallahue, D. L. in Ozmun, J. C. (1998). Understanding motor development: Infants, children, adolescents, adults. Boston: WCB/McGraw-Hill.
- Grund, A., Dilba, B., Forberger, K., Krause, H., Sievers, M., Riecert, H., idr. (2000). Relationships between physical activity, physical fitness, muscle strength and nutritional state in 5- to 11-year-old children. *European Journal of Applied Physiology*, 82, 425-438.

- Janz, K.F., Burns, T.L. in Torner, L.C. (2001). Physical activity and bone measures in young children: The Iowa bone development study. *Pediatrics*, 107(6), 1387-1393.
- Janz, K.F., Dawson, J.D., Mahoney, L.T. (2000). Tracking physical fitness and physical activity from childhood to adolescence: The Muscatine study. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 32(7), 1250-1257.
- Kristan, S. (2009). Pogledi na šport 1 – Šolska športna vzgoja in njeno ocenjevanje. Fakulteta za šport, Univerza v Ljubljani, Inštitut za šport.
- Motivacija (2022). Wikipedija. Prosta enciklopedija. <https://sl.wikipedia.org/wiki/Motivacija>
- Pišot, R. in Planinšek, J. (2005). Struktura motorike v zgodnjem otroštvu: motorične sposobnosti v zgodnjem otroštvu v interakciji z ostalimi dimenzijami psihosomatičnega statusa otroka. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper, Inštitut za kineziološke raziskave, Založba Annales.
- Pišot, R. in Završnik, J. (2002). Z gibanjem do zdravja - od otroka do starostnika. *Zdravstveno varstvo*, 41(1-2), 12-15.
- Pišot, R. (2010). Kavč generacija? Ne, hvala! V Športna rekreacija danes in jutri. Zbornik referatov in razprav, št. 3/2010, ur. Tratnik Volasko, M., (str.33-46). Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije.
- Planinšek, S. (2010). Povezanost gibalnih navad z nekaterimi kazalci telesnega in duševnega zdravja odraslih Slovencev. Doktorska disertacija. Ljubljana: Fakulteta za šport.
- Riddoch, C. R., Andersen, L. B., Wedderkopp, N., Harro, M., Klasson-Heggebo, L. (2004). Physical activity levels and patterns of 9- and 15-yr-old European children. *Medicine and science in sports and exercise*, 36(1), 86-92.
- Rowland, T.W. (2005). *Children's exercise physiology*. Champaign: Human Kinetics.
- Sothorn, M.S., Loftin, M., Suskind, R.M., Udall, J.N., in Blecker, U. (1999). The health benefits of physical activity in children and adolescents: implications for chronic disease prevention. *European Journal of Pediatrics*, 158 (4), 271-274.
- Strong, W.B., Malina, R.M., Blimke, C.J., Daniels, S.R., Dishman, R.K. in Gutin, B. (2005). Evidence based physical activity for school-age youth. *Journal of Pediatrics*, 146(6), 732-737.
- Škof, B. (2010). Spravimo se v gibanje – za zdravje in srečo gre: Kako do boljše telesne zmogljivosti slovenske mladine?. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Inštitut za šport, Fundacija za šport, Center za vseživljenjsko učenje v športu. Videmšek, M. in Jovan, N. (2002). Čarobni svet igral in športnih pripomočkov. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
- Videmšek, M. in Pišot, R. (2007). Šport za najmlajše. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

OVIRE IN IZZIVI ZA UČENJE NA DALJAVO MED EPIDEMIJO COVID- 19

Povzetek: Namen referata je narediti pregled in analizo poučevanja na daljavo v času zaprtja šol. Učitelj se pri pouku na daljavo pojavi v novi vlogi in mora delo prilagoditi, pri čemer ni dovolj le prenos dela v spletno okolje. Pri delu se sreča s problematiko drugačnega načina komuniciranja in najti najboljšo obliko komuniciranja z učenci. Tudi vsebina mora biti prilagojena vsem udeležencem in široko dostopna. Z uporabo tehnologije se spremeni tudi didaktika pouka, saj so v uporabi drugačne metode in oblike dela, te pa so odvisne od posameznega področja poučevanja. Podobno kot pri klasičnem poučevanju tudi pri poučevanju na daljavo ločimo različne oblike in metode dela. Poiščemo lahko vzporednice med učnimi oblikami v živo in oblikami poučevanja na daljavo: neposredno (frontalno) poučevanje lahko primerjamo s sinhronim ali asinhronim video predavanjem, medtem ko lahko vzporednice posrednih oblik poučevanja (npr. skupinsko delo, individualno delo) iščemo pri različnih učnih nalogah, ki jih učitelj asinhrono posreduje učencem preko različnih medijev.

Ključne besede: učenje na daljavo, komunikacija, tehnologija, starši, učenci, učitelji

OBSTACLES AND CHALLENGES FOR DISTANCE LEARNING DURING THE COVID-19 EPIDEMIC

Abstract: The purpose of the paper is to review and analyze distance learning during schools were closed. In distance learning, the teacher appears in a new role and has to adapt the work, and it is not enough just to transfer the work to the online environment. At work, he encounters the problem of a different way of communicating and finding the best form of communication with students. The content must also be adapted to all participants and widely accessible. The use of technology also changes the didactics of classes, as different methods and forms of work are used, and these depend on the individual field of teaching. Similar to traditional teaching, different forms and methods of work are distinguished in distance teaching. We can look for parallels between live teaching forms and distance teaching forms: direct (frontal) teaching can be compared with synchronous or asynchronous video lectures, while parallels of indirect teaching forms (e.g. group work, individual work) can be sought in different learning tasks, which the teacher transmits asynchronously to the students via various media.

Keywords: distance learning, communication, technology, parents, students, teachers.

1 Uvod

12. marca 2020 je Svetovna zdravstvena organizacija (WHO) razglasila, da je izbruh koronavirusne bolezni (COVID-19), ki jo povzroča virus SARS-CoV-2 in je bila prvič ugotovljena v Wuhanu na Kitajskem, dosegel stopnjo svetovne pandemije (WHO, 2020). Manj kot en teden pozneje, 18. marca 2020, je UNESCO poročal, da je po ocenah, 107 držav zaprlo vse šole zaradi pandemije (Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo, 2020). Zaprtja šol so prizadela približno 862 milijonov šolarjev, kar predstavlja skoraj polovico šole obvezne populacije po vsem svetu (Abuhammad, 2020). Učitelji, učenci in starši so se srečali z ovirami, pedagoškimi, tehničnimi, finančnimi in organizacijskimi. Predstavljena so priporočila za premagovanje in razumevanje teh ovir, da bi imeli koristi v prihodnosti ob nepričakovanih ali podobnih težavah. Odločitev o zaprtju šol na splošno temelji na znanstvenih podatkih, da je med pandemijo virusa gripe manjša socialna povezanost med učenci potrebna za prekinitev širjenja virusa. Zaprtje šol lahko pozitivno vpliva na umrljivost z zmanjšanjem prenosa in pojavnosti bolezni. Vendar pa ima lahko tudi negativen vpliv z zmanjšanjem razpoložljive zdravstvene sile za nego bolnih, ker si ne morejo zagotoviti otroškega varstva, da bi lahko šli na delo (Abuhammad, 2020). Po raziskavah med šolarji je povprečna vrednost dnevnega druženja ob zaprtju šol skoraj polovica manjša kot takrat, ko so šole odprte. Po drugi strani pa se povečajo stiki med šolarji in starši ter drugimi odraslimi, ko so šole zaprte.

1.1 Vloga posameznih deležnikov v učnem procesu

Strategija za zaprtje šol se razlikuje glede na državo, odločitev pa je lahko sprejeta na nacionalni, regionalni ali lokalni ravni. Poleg tega lahko pride do reaktivnega zaprtja šol zaradi osebne odločitve številnih staršev, da svoje otroke izpišejo iz šole kot odziv na stopnjo okužbe učencev (Abuhammad, 2020). Čeprav je šolanje na daljavo dokaj star pojem, smo se na našem področju srečali z njim na vseh nivojih v začetku epidemije. V splošnem razumemo šolanje na daljavo kot obliko izobraževanja, kjer sta učitelj in učenec fizično ločena, včasih tudi časovno. (Gerlič, 2001). Gerlič (2001) po Keeganu povzema nekaj značilnosti, ki definirajo šolanje na daljavo:

1. Učenec je redko ali nikoli v stiku z učiteljem, pri temu odpadejo nekateri zaviralni dejavniki: obvezna udeležba pri pouku, časovna in lokacijska omejitve. Učenci lahko izbirajo, kdaj, kje in kako se bodo učili.
2. Pomembna vloga izobraževalnih ustanov, zlasti pri izdelavi učnih načrtov.
3. Učitelj posreduje znanje posredno.
4. Komunikacija poteka preko različnih medijev.

1.1.1 Vloga staršev in otrok

Ko so morali učenci ostati doma, kot se je zgodilo med pandemijo COVID-19, starši niso potrebovali samo dobrih starševskih veščin, temveč tudi dobro stopnjo izobrazbe. Poleg spremljanja dela in uspešnosti svojih otrok, so se morali starši truditi čim bolj učinkovito zadovoljiti izobraževalne potrebe svojih otrok. Eden od načinov, na katerega se opira ta dodatna starševska vloga, je omogočanje otrokom in staršem dostopa do gradiv in tehnik učenja na daljavo, prek interneta. Čeprav se je uporaba spletnega učenja na daljavo v različnih regijah močno povečala na vseh stopnjah učenja, še vedno obstajajo nekatere ovire za učenje na daljavo. Te ovire so večkrat popolnoma preprečile izvajanje učenja na daljavo, predvsem v prvem obdobju epidemije, ki nas je ujela nepripravljene. Pomembno je razumeti dožemanje staršev glede ovir za učenje na daljavo, saj bi nosilec odločanja v izobraževanju omogočilo, da najdejo rešitve za odstranitev ovir, ki najbolj vplivajo na starše in jim preprečujejo, da bi podprli svoje otroke pri doseganju dobre izobrazbe (Abuhammad, 2020). O vlogi staršev je bilo opravljenih več raziskav na mednarodni ravni. Starši so bili v učni proces vključeni veliko bolj pri mlajših učencih, kot pri starejših, dijakih ali študentih. Velikokrat so se obračali na učitelje in vodstva šol za vodenje in pomoč pri delu od doma. Na posameznih šolah, na Zavodu za šolstvo RS in ostalih državnih institucijah, so pripravili smernice dela pouka na daljavo. Poudarjeno je bilo, da kljub delu doma, starši ne morejo nadomestiti dela učitelja, zato je sodelovanje z učitelji, predvsem na razredni stopnji zelo pomembno. Pri otrocih je potrebno vzpostaviti novo rutino, časovno omejiti čas za šolo in si prizadevati, da učenci čim več dela opravijo samostojno. Rutina naj vsebuje tri področja, in sicer: tehnično področje, področje podajanja navodil in področje sprejemanja povratnih informacij (Zavod za šolstvo RS, 2020). Posebno področje z razširjeno rabo tehnologije je tudi varovanje zasebnosti, kjer so starši odigrali najpomembnejšo vlogo, saj je bil potreben nadzor pri uporabi tehnologije. Snemanje v stanovanju lahko razkrije zasebnost otroka, družine in doma. Predmeti v ozadju lahko veliko povedo in podajo informacije, ki lahko razkrijejo lokacijo doma, navade ali drugo, kar lahko nekdo uporabi proti nam ali proti otroku. (Safe.si, 2020). Pri pouku na daljavo otrok veliko časa preživi pred računalnikom ali mobilnim telefonom, zato je nujno, da čas, ki ni namenjen pouku, zapolnimo z aktivnostmi, ki ne vključujejo naprav z zasloni. Sprehod v naravo, športne aktivnosti pomagajo sprostiti odvečno energijo in krepijo telo. Skupne družinske aktivnosti, ki ne vključujejo naprav z zasloni, imajo tudi ugoden učinek na vse družinske člane, nas povezujejo, preko njih razvijamo veščine odnosov in sobivanja, ki so izredno pomembne tudi za kasnejše življenje otrok (Safe.si, 2020). Po mednarodnih raziskavah so znanstveniki prišli do določenih zaključkov. Kvalitativni pregled vsebine je razkril štiri temeljne teme glede dožemanja staršev o njihovih vlogah in odgovornostih v zvezi z učenjem na daljavo med njihovimi otroki med izbruhom virusa COVID-19. Te štiri

teme so bile osebne ovire, tehnične ovire, logistične ovire in finančne ovire (Abuhammad, S., 2020).

1.1.2 Vloga učiteljev

Z uporabo tehnologije se spremeni tudi didaktika pouka, saj so v uporabi drugačne metode in oblike dela, te pa so odvisne od posameznega področja poučevanja. Podobno kot pri klasičnem poučevanju tudi pri poučevanju na daljavo ločimo različne oblike in metode dela (El Rafae, Kaba, Eletter, 2021). V času epidemije covida-19 se je pouk iz učilnice v šoli preselil v spletno okolje. Učitelji so uporabljali različne pristope za delo z učenci v spletnem okolju (elektronska pošta, spletne učilnice, video razlage itd.). Pri poučevanju na daljavo imajo pomembno vlogo video razlage, pri čemer se je pokazalo, da za vsesplošno poučevanje na daljavo ni možno le sinhrono poučevanje – torej razlaga v živo za vse učence ali dijake hkrati, pač pa je za učenca potrebna tudi asinhrona (vnaprej posneta) razlaga, ki mu omogoča samostojno razpolaganje s časom. Takšen način učenca omogoča večkratno predvajanje posameznih odsekov videoposnetka (Kustec, Logaj, Krek, Flogie, Truden Dobrin, Ivanuš Grmek 2021). S tako organiziranim obrnjenim učenjem in poučevanjem se učiteljeva vloga bistveno spremeni. Učitelj se ne osredotoča na svojo razlago, saj je le-ta posneta, temveč na t. i. podporne pogovore, v katerih lahko učencem nudi individualno pomoč. Tako postane učiteljeva vloga vodenje in spodbujanje učencev (Kustec, et al., 2020). Kustec et al. 2021 povzema po Arson in Arfstrom (2013), da se pri tako organiziranem pouku spremeni tudi vloga učenca, saj lahko ta razlago posluša sam, učitelj pa mu v kontaktnem času lahko ponudi dodatno pomoč o učni vsebini, ali vodi diskusijo o težjih učnih mestih obravnavane učne vsebine.

Mnogi učitelji so (smo) imeli težave z vključitvijo novega načina poučevanja in selitvijo iz učilnice na splet. Sploh starejša generacija učiteljev, ki je manj vešča na IKT področju, je potrebovala več časa, da so se vklopili v nov način dela. Ne glede na raziskave, je večina učiteljev sporočala, da so bolj utrujeni, da delo preko spleta predstavlja veliko več dela in velik zalogaj. Predvsem v prvem valu epidemije, so se pojavila mnoga vprašanja in vrzeli, ki smo jih v drugem valu, ki je trajal kar nekaj mesecev, odpravili s pripravo učencev na selitev dela na splet. Na šoli smo v začetku novega šolskega leta organizirali tehnični dan, kjer so se vsi učenci prijavili v spletne učilnice, naučili so se pravilne komunikacije. Po nekaj mesecih dela na spletu ugotavljam, da je bila najbolj učinkovita razlaga učne snovi preko video povezav, saj smo se na ta način lahko najbolj približali frontalnemu pouku. Skupinsko delo se je pri obravnavi učne snovi pokazalo za neučinkovito, saj so v skupini delali le posamezniki. Nalaganje učne snovi v spletne učilnice je služilo zgolj temu, da so si učenci uredili zapise v zvezek. Objavljanje člankov, video posnetkov in ostale dodatne literature je pomenilo zgolj delo za učitelja, saj so po vrnitvi v šolske klopi učenci sporočali, da svojega znanja niso nadgrajevali s pomočjo le tega, osredotočeni so bili na standarde, ki jih je podal učitelj. Ravno tako so bili vidni rezultati pri ocenjevanju. Ocenjevanje znanja je potekalo napovedano in ustno. Večina učencev na predmetni stopnji je bila zadovoljna z delom na daljavo, sicer se je pri rezultatih pokazalo, da so bili sicer uspešni učenci še vedno uspešni in obratno. Pozitivna izkušnja je bila tudi z učence s prilagoditvami, saj večina potrebuje individualni pristop, za te učence je potreben tudi mir in tišina. Pri delu so bili večinoma bolj uspešni.

Zaključek

Vsi deležniki učnega procesa so bili postavljeni v novo vlogo. Starši so postali učitelji, učitelji koordinatorji med šolo starši in učenci. Sprememba načina učenja in nova tehnologija, s katero se je marsikdo srečal prvič, je prinesla poleg spremenjenih vlog tudi nove načine komuniciranja. Učitelji so prišli v domove, starši so prišli v šole in učni proces. Vpletanje staršev v učni proces je prišlo boj do izraza na razredni stopnji, na predmetni stopnji so učenci tehnološko bolj opismenjeni in samostojni pri opravljanju šolskih obveznosti. Pri vlogi staršev se je pokazalo, da je stopnja njihove izobrazbe pomemben dejavnik pri šolanju

na daljavo. Pomembno vlogo so starši odigrali tudi na področju dostopa do gradiv, predvsem pri omogočanju dostopa do interneta ter tehnične opremljenosti. Tretji dejavnik pa je tudi zaposlitev staršev, ki je bil pomemben zlasti pri mlajših učencih. Iz vidika učencev lahko definiramo prednosti in slabosti poučevanja na daljavo. Lastno načrtovanje urnika, tempa dela, večja možnost kreativnosti, zanimivejši načini učenja. Med slabostmi pa izpostavimo pomanjkanje socialnih stikov, pomanjkanje IKT znanja, težave pri preverjanju in ocenjevanju, vprašanje avtorskih pravic itd. Mnogi učenci, ki obiskujejo predmetno stopnjo, so sporočali, da jim delo na daljavo ustreza, vendar so pri tem starši odigrali pomembno vlogo, zlasti pri ustvarjanju dnevne rutine. Ti učenci so bili tudi uspešni. Tudi učenci s posebnimi potrebami so sporočali, da jim delo na daljavo ustreza, za mnoge je hrup in večja skupina moteč dejavnik pri učenju, prilagajali smo urnike, da smo se srečevali ob urah, ko je bila motivacija večja.

Literatura

- Abuhammad, S., (2020). Barriers to distance learning during the COVID-19 outbreak: A qualitative review from parents' perspective. Helyon, poglavje 6, št. 11.
- El Rafae, G. A., Kaba, A., Eletter, S., (2021). Distance learning during COVID-19 pandemic: satisfaction, opportunities and challenges as perceived by faculty members and students. Emerald publishing
- Gerlič, I., (2001). sodobna informacijska tehnologija v slovenskem izobraževalnem sistemu- stanje in trendi. Kranj, Vzgoja in izobraževanje v informacijski družbi.
- Kustec, S., Logaj, V., Krek, M., Flogie, A., Truden Dobrin, P., Ivanuš Grmek, V., (2021). Šolsko leto 2021/22 v Republiki Sloveniji v razmerah povezanih s covidom-19. Priporočila in modeli. Ljubljana, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport ter Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Priporočila učiteljicam in učiteljem za izvajanje pouka na daljavo z učenci razredne stopnje. (2020). Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Safe.si, (2020). Priporočila za šole in učitelje pri izobraževanju na daljavo- varnostni vidik. Pridobljeno s: <https://safe.si/starsi/priporocila-za-starse-pri-izvajanju-pouka-na-daljavo-varnostni-vidik>

IZZIVI RAZREDNIŠTVA

Povzetek: V obdobju dela na daljavo, v katerem smo se učitelji znašli med prvimi, smo se pričeli učiti in spoznavati nov način dela. Delo na daljavo pa je spremenilo tudi pomen šole za vse tri udeležence. Učitelje, učence in njihove starše. Nihče ni bil pripravljen na spremembo vloge, zato smo se v njej znašli vsak po svoje. V prispevku je predstavljeno delo razrednikov v šoli in v času dela na daljavo. Razredniki smo najprej vzpostavili stik z učenčevimi starši, nato smo kontaktirali učence preko e-pisem in z njimi vzpostavili video srečanja. Na video srečanjih smo s pomočjo spletnega orodja Padlet, ki služi kot spletna informacijska tabla, premagali nelagodnost učencev. Učenci so na spletno informacijsko tablo anonimno zapisovali o težavah, ki jih imajo, ter o učenem delu. Predstavljene so tudi prednosti in slabosti dela na daljavo, s katerimi smo se srečevali učitelji, predstavljene pa so tudi prednosti in slabosti dela na daljavo, s katerimi so se srečevali učenci.

Ključne besede: delo na daljavo, e-pismo, Padlet, razredništvo, video srečanje

CHALLENGES OF CLASSROOM MANAGEMENT

Abstract: During the period of remote working, in which we teachers found ourselves among the first, we began to learn and get to know a new way of working. Remote working has also changed the meaning of school for all three participants. Teachers, students and their parents. No one was ready to change roles, so we found ourselves in it in our own way. The paper presents the work of the class teachers in school and during the remote working. Firstly, the class teachers contacted the students' parents, then we contacted the students via e-mails and set up video meetings with them. In the video meetings, we overcame the students' discomfort with the help of the online tool Padlet, which serves as an online information board. The students wrote anonymously on the online information board about the problems they had and about the school work. The article also presents the advantages and disadvantages of working remotely that teachers have encountered, and the advantages and disadvantages of remote working that students have encountered.

Keywords: classroom management, email, Padlet, remote working, video meeting

1 Uvod

V življenju radi rečemo, da se učimo od rojstva do smrti, učence vzgajamo s Senekovimi besedami, da se ne učimo za šolo, temveč za življenje, a v resnici prevečkrat pozabimo na to. Dosežemo neko raven izobrazbe, se zaposlimo in mislimo, da vemo vse.

V literaturi je zapisano, da je izobraževanje kot pomoč v življenju. Pri tem morajo sodelovati tako starši kot šola in družba (Montessori, 2011). Razveseljujoče je dejstvo, da v zadnjem času narašča obseg literature o pomenu in potrebi sodelovanja med šolo in starši, kar je velika podpora za otroka. Letošnje epidemiološko stanje je prevetrilo sodelovanje dom in šola, saj smo iz teorije prestopili v prakso.

Letošnja epidemija in kot njena posledica šola na daljavo pa je pred velik izziv postavila celotno družbo. Učitelji smo bili med prvimi, ki smo morali spremeniti način dela. Naš delovni prostor se je v času dela na daljavo spremenil iz učilnic naših šol v domače kabinete, tabla in kreda pa je zamenjal računalnik s spletno povezavo. Ves svoj prosti čas in energijo smo vložili v to, da smo se najhitreje in najboljše pripravili na delo na daljavo, čeprav nismo vedeli, kaj to pomeni. Prilagoditi pa so se morali tudi učenci. Postati so morali bolj odgovorni in zelo samostojni, ko so z nami komunicirali preko računalnika, najprej s pisnimi navodili, nato pa še z video srečanji. Prilagoditi so se morali tudi starši, ki so postali neke vrste nadomestni učitelji na domu.

Izkazalo se je, da je bila sprememba za vse tri (učitelja, učenca in starša) zahtevna, naporna in stresna. Nekateri smo se prilagodili lažje, drugi težje. Vsak izmed nas je bil vržen v vodo sprememb in je plaval, kakor je vedel in znal.

V tem prispevku so predstavljene izkušnje razrednika na predmetni stopnji v času šole na daljavo. Predstavljene so nekatere prednosti in slabosti dela na daljavo s strani učiteljev in s strani učencev. Najprej pa je predstavljano spletno orodje Padlet, ki smo ga učitelji uporabljali pri delu na daljavo.

2 Spletno orodje Padlet

Padlet je spletno orodje, ki omogoča sinhrono in asinhrono sodelovanja na daljavo preko tako imenovane spletne informativne table oziroma angleško padleta, ki služi kot mesto, kjer lahko vključeni objavljajo različne elemente. To so slike, fotografije, videoposnetke, povezave na zunanje spletne strani ... Spletno orodje Padlet je brezplačno. Gre za uporabniku prijazno orodje, ki s svojo preprostostjo omogoča ustvarjanje povezovalnega mesta učitelja z učenci.

3 Razredništvo na predmetni stopnji

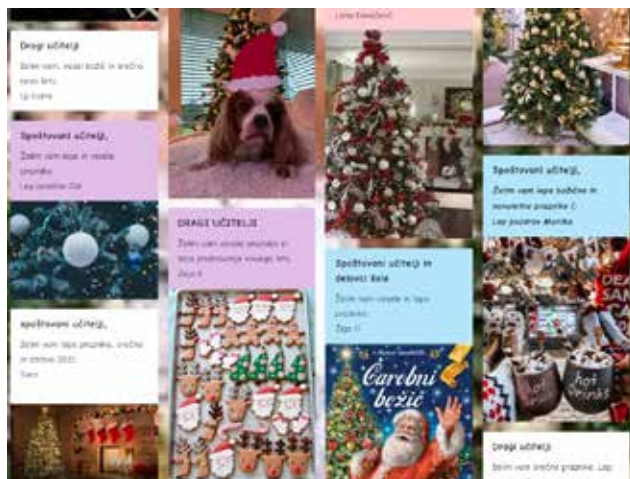
V šoli je razredništvo oddelka na predmetni stopnji sistemizirano na 0,5 ure tedensko, kar pomeni, da imajo učenci na urniku razredno uro vsak drugi teden po eno uro. Toda v praksi je veliko drugače. Učitelji, ki smo razredniki, tudi poučujemo svoj predmet. Tako da se pri vsaki uri z razrednikom sproti obravnava najnujnejša razredna problematika, kljub temu da ni razredna ura. Razredniki smo učitelji, ki smo vedno v dvojni vlogi, vloga učitelja pri svojem predmetu in vloga razrednika. In to ne velja le za pouk, razredniki smo tudi med odmori, v jedilnici, v šoli v naravi, na dnevih dejavnosti.

To pomeni, da smo razredniki učencevi prvi učitelji, na katerega se obrnejo, če imajo težave oziroma se z njimi pogovarja o vsakdanjem življenju v razredu in na šoli. Razredniki vodimo svoj razred, načrtujemo delo, seznanjamo ga z novostmi, vzgajamo in izobražujemo ga o različnih temah (odraščanje, pasti interneta, zdrava prehrana, bonton ...), posredujemo v problemskih situacijah, spodbujamo in pomagamo organizirati učno in kakšno drugo pomoč med učenci, so pa tudi vezni členi med učenci in ostalim učiteljskim zborom (Kalin, Bizjak, Dobnik Žerjav in Hrovat, 2005). Razredniki pa nismo povezani le s svojimi učenci, pač pa tudi s starši teh učencev, s katerimi se srečujemo na roditeljskih sestankih in pogovornih urah.

V času dela na daljavo pa so se spremenile naloge razrednikov, katere so bile navedene zgoraj. Učitelji nismo bili več vsak dan v fizičnem kontaktu s svojimi učenci, zato smo morali vzpostaviti stik z učenci preko računalnika. Razredniki smo naprej v e-Asistentu poiskali e-naslove in telefonske številke od staršev svojih otrok in jih kontaktirali. Pri tem smo ugotovili, da nekateri e-naslovi in telefonske številke staršev v e-Asistentu niso bili ažurirani, kar nam je predstavljal problem. Na e-naslove staršev smo posredovali e-pismo. V pismu smo jih še enkrat na kratko informirali o novem načinu šolanja, jih povprašali o tem, kako se je njihov otrok prilagodil novi situaciji, kakšne materialne pogoje imajo za delo (računalnik, internetna povezava ...), hkrati pa smo dobili povratno informacijo o njihovem otroku ter jih vzpodbudili za sprotno komunikacijo z nami. Zahvalili smo se jim za sodelovanje in pomoč, saj so postali nadomestni učitelji ali pomočniki nas učiteljev, ki smo opazovali in usmerjali delo njihovih otrok. Odpisalo je večina staršev. Tisti, ki pa se niso oglasili, smo jih v prihodnjih dneh poklicali po telefonu.

Učenci so dobili nalogo, da so odgovorili na prvo objavo v Arnesovi učilnici, v kateri smo jih povprašali o tem, kako so se prilagodili novim okoliščinam, kakšne pogoje za delo od doma imajo in kako se počutijo. Nekateri niso odgovorili, zato smo jih kontaktirali in rešili težave pri vpisu v Arnesovo učilnico. Nato smo razredniki organizirali video srečanje preko programa Zoom. Oglasila se je velika večina učencev. Učenci, ki se video srečanja niso udeležili, so imeli tehniške težave, ki smo jih skupaj rešili po telefonskem pogovoru z njihovimi starši. Na prvi razredni uri preko video srečanja so bili učenci zelo sramežljivi. Komuniciranje je drugačno, saj manjka očesni stik vseh udeležencev in tudi v domačem okolju se pri pogovoru počutijo nelagodno. S pomočjo spletnega orodja Padlet so učenci postali bolj sproščeni, saj so lahko anonimno zapisovali svoja mnenja in težave, o katerih smo se sproti pogovorili. Tako so učenci postali sproščeni in pozneje tudi sami pripovedovali o sebi, o težavah, ki jih imajo, ter o učnem delu.

Z učenci smo v božičnem času s pomočjo spletnega orodja Padlet zbrali voščila za učitelje, ter jim poslali voščilnico.

Izdelano voščilo v spletnem orodju Padlet.

Razredniki smo 24 ur na dan bili na razpolago staršem in učencem. Svojim učencem smo razredniki postali neke vrste mentorji. Za mentorje pa je pomembno, da znajo komunicirati. V literaturi so izpostavljene še druge pomembne lastnosti mentorja: entuziazem, naklonjenost in pripravljenost pomagati (Rebolj, 2008). Vse to so odlike učitelja tudi v klasični šoli, še bolj pa so prišle do izraza v situaciji, ko so učenci naenkrat ostali brez učiteljeve prisotnosti (Rebolj, 2008). Izhajati je treba iz tega, da je vloga učitelja »predvsem v stalnem spodbujanju (motivaciji) ter dajanju sprotnih povratnih informacij« (Novak, 2005). Razredniki smo tudi le učitelji, ki se soočamo z nastalo situacijo, vendar v delu na daljavo ne vidimo le slabosti, ampak smo odkrili tudi dobre stvari. K temu smo nagovorili tudi učence.

4 Slabosti in prednosti dela na daljavo pri učiteljih

Slabosti dela na daljavo iz vidika učiteljev so, da smo pogrešali službene pogovore, ki niso zgolj šolske narave. V tem času smo bili v službi 24 ur. Z delom smo začeli zgodaj zjutraj, ko smo pošiljali navodila za delo, saj internetna povezava ni bila toliko obremenjena. Čez dan je bilo veliko klicev staršev in učencev s težavami, ki smo jih sproti reševali. Pozno zvečer pa smo pregledovali rešene učne liste učencev, ki so jih oddali v spletno učilnico. Pri delu na daljavo so bili učenci prikrajšani za dodatno razlago, saj učitelji nismo imeli pregleda nad učenčevim razumevanjem učne snovi. Težave so se pojavljale tudi zaradi slabših internetnih povezav. V času neodzivnosti učencev smo se soočali tudi z neodzivnostjo staršev, vendar smo se v takšnih primerih povezali z zunanjo institucijo. Prednosti dela na daljavo iz vidika učiteljev so, da smo si lahko sami razporedili delo in naredili urnik tako, kot nam odgovarja. V tem času je potekalo veliko izobraževanj na teme varna uporaba interneta, računalniške aplikacije, uporaba mobilnih naprav, spletne učilnice, spletno anketiranje... Učitelji smo se udeležili veliko teh spletnih izobraževanj, saj smo želeli nadgraditi znanje ter pridobiti nove zamisli za poučevanje na daljavo. V času dela na daljavo smo se manj obremenjevali z oblačili. Čas, ki bi ga uporabili za vožnjo v službo in domov, smo lahko uporabili za nekaj drugega. Pogovori z učenci in starši so bili bolj sproščeni. Učenci so z veseljem pripovedovali o preživljanju časa doma.

5 Slabosti in prednosti dela na daljavo pri učencih na predmetni stopnji

Slabosti dela na daljavo iz vidika učencev je, da v družinah, kjer je bilo več učencev in samo en računalnik, je bil velik problem pri organizaciji dela. V teh primerih je šola posodila družini dodaten računalnik za čas dela na daljavo. Mnogi starši niso imeli možnosti, da bi bili

doma z učencem in ga spodbujali ter motivirali, zato se je marsikateri učenec znašel v stiski. Nekateri učenci se niso znašli pri iskanju navodil, nalaaganju povratnih informacij ... Učenci so odlašali z delom in ob koncu tedna jim je ostalo veliko neopravljenih nalog. Te učence smo razredniki poklicali, jih motivirali in jim pomagali pri težavah. Prednosti dela na daljavo iz vidika učencev je, da v povprečju spijo dve uri dlje kot pa v času, ko so v šoli. Učencem je bilo všeč, da so lahko delo opravili, ko so ga sami želeli. Nadgradili so znanje o uporabi računalnika kot na primer pisanje elektronskih sporočil, odgovarjanje na sporočila v spletni učilnici ... Mnogi učenci so odlično opravljali naloženo delo in iz vidika staršev so opravili prvi korak k samostojnosti.

6 Zaključek

Razredniki smo tisti, ki smo v času dela na daljavo 24 ur na dan stali ob strani staršem in učencem. S tem smo doživljali preobremenjenost. Učitelji smo ugotovili, da se delo na daljavo ne more primerjati z delom v razredu, kjer imamo neposreden stik z učenci.

Učenci so povedali, da so komaj čakali vrnitev v šolo in da so v času dela na daljavo močno pogrešali družbo vrstnikov, sošolcev. Všeč jim pa je bilo delo s spletnim orodjem Padlet, kjer so lahko anonimno zapisali svoje težave in mnenja.

V času dela na daljavo smo ugotovili, da morajo v začetku šolskega leta razredniki obvezno preveriti telefonske številke in e-naslove staršev. Učitelji pa moramo enkrat tedensko naložili domačo nalogo v spletno učilnico, da učenci ne bodo pozabili, kako se vanjo prijaviti in oddajati učne naloge. Za učitelje, starše in učence je delo na daljavo predstavljalo velik izziv. Vsi si močno želimo, da bi se naša življenja vrnila v ustavljene tirnice in bi šolanje potekalo v šolah.

Literatura

- Kalin, J., Bizjak, C., Dobnik Žerjav, M., Hrovat, A. (2005). Programske smernice za delo oddelčnega učiteljskega zbora in oddelčne skupnosti v osnovnih in srednjih šolah ter dijaških domovih. Pridobljeno s https://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2019/programi/media/pdf/smernice/Programske_smernice_za_delo_ouz_in_os.pdf
- Montessori, M. (2011). Srkajoč um. Ljubljana: Uršulinski zavod za vzgojo, izobraževanje, versko dejavnost in kulturo.
- Novak, M. (2005). Vloga učitelja v devetletni osnovni šoli. Nova Gorica: Melior, Založba Educa.
- Rebolj, V. (2008). E-izobraževanje skozi očala pedagogike in didaktike. Radovljica: Didakta.

ŠOLA NA DALJAVO ZA UČENCE Z AVTISTIČNO MOTNJO

Povzetek: V prispevku bom predstavila, kako so na Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana potekale: predpriprave na šolo na daljavo za učence z avtistično motnjo, organizacija dela šole na daljavo za učence z avtistično motnjo ter pouk socialnih in komunikacijskih veščin za učence z avtistično motnjo. Osredotočila se bom na to, s kakšnimi težavami sem se soočila, ko sem učence pripravljala na morebitno šolo na daljavo ter kako smo kot šola tovrstne izzive reševali. V drugem delu referata bom predstavila, kako sva z učiteljico organizirali pouk za učence 5. razreda z avtistično motnjo. Podrobneje bom predstavila tiste vaje in igre, na katere so se učenci odzvali s smehom, pozitivnim odnosom in zanimanjem: »Kdaj bomo to (dejavnost) ponovili?«.

Ključne besede: šola na daljavo, socialne in komunikacijske veščine, igre, avtistična motnja

DISTANCE SCHOOL FOR STUDENTS WITH AUTISTIC DISABILITY

Abstract: In the article, I shall present the events at the Institute for the Deaf and Hard of Hearing in Ljubljana: preparations for remote schooling for children with autism, organization of remote schooling-related work for children with autism, and social and communication skills classes for children with autism. I will focus on the problems I faced as I prepared children for the possibility of remote schooling, and how we, as a school, dealt with such challenges. In the second part of the article, I shall describe how the teacher and I organized lessons for fifth graders with autism. I will present in more details the exercises and games to which the children responded with laughter, positivity, and interest: "When will we do this (activity) again?".

Key words: remote schooling, social and communication skills, games, autism

Uvod

Kot učiteljica komunikacijskih veščin sem na Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana prejela navodilo, da učence z avtistično motnjo (na)učim uporabe elektronske pošte, Moodlea in Zooma, v kolikor bo potekala šola na daljavo. Imela sem veliko težav: od tega, da učenci niso poznali tipkovnice, izgubljali/pozabljali so gesla za vstop v elektronsko pošto, impulzivno so reagirali, ko jim v prvem kliku ni uspelo dostopati do spletnega naslova in podobno. Ko se je šola na daljavo pričela, sem učila razrede socialne in komunikacijske veščine, s katerimi sem imela pouk »v živo« (pet oddelkov, v razredu je bilo največ 5 učencev). Kot učiteljica oddelka podaljšanega bivanja sem bila dodeljena v pomoč razredničarki 5. razreda (pet učenec z avtistično motnjo). Z učiteljico sva za 5. razred spremenili šolski urnik. Šolska ura je trajala 15 minut, dogovorjeni smo bili za opozorilo na klepetu, če učenec ni zmozel več slediti učni snovi. Dosegljivi sva bili na telefonu. Učenje socialnih in komunikacijskih veščin je potekalo tako, da so imeli učenci možnost spregovoriti o stiskah, izboljšavah in pohvalah učiteljev. Pripravila sem več iger za sprostitev: npr. ugibanje, kje se učenec skriva, ugotovi besedo z branjem ustnic, vislice, vaje za možgane, primere, kako se lahko učimo in tako dalje.

Priprave na šolo na daljavo

Korona virus je vse šole, učence in učitelje potisnil v nezavidljiv položaj. (Horvat, 2022) Izobraževalni proces je bilo potrebno prilagoditi popolnoma drugačnim pogojem. Učitelj je bil prostorsko ločen od učencev in tudi učenci so bili prostorsko ločeni med seboj. (Kociper, 2022) Šole so morale zagotoviti: enake možnosti učencev oziroma priložnost za njihovo učenje, socialno vključenost in interakcijo med njimi, uresničevanje vzgojno-izobraževalnih ciljev, varno in spodbudno učno okolje, ustrezno motivacijo učencev in poskrbeti za njihovo aktivno vlogo, uresničevanje individualizacije za optimalni napredek vsakega učenca, pestrost didaktičnih pristopov in uravnoteženje aktivnosti in podatki povratne informacije učencem. (Zupanc Grom et al., 2022)

Na Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana smo učitelji na pedagoški konferenci prejeli navodila, da učitelji komunikacijskih veščin (na)učimo učence uporabe elektronske pošte

(Outlook), Moodle ter Zooma. Učenci so s strani razrednikov prejeli soglasje za pridobitev šolskega elektronskega naslova in uporabniškega imena. Navodilo je bilo, da učenci razredniku vrnejo podpisano soglasje s strani staršev. Nato vsak učenec pri predmetu komunikacijske veščine prejme tablico, preko katere lahko poteka učenje uporabe virtualnih komunikacijskih kanalov. Prva težava, ki se je pojavila, da učenci niso prinesli vrnjenih soglasij. Po približno mesecu dni, ko so prinesli soglasja skoraj vsi, smo imeli težave z gesli. Učenci si gesel niso zapomnili, pogosto so jih izgubljali in jih spreminjali. V kolikor je bil na voljo računalničar, nam je gesla lahko uredil, vendar nam je ostalo le še približno 20 minut pouka. Nadalje se je izkazalo, predvsem v nižjih oddelkih (npr. 3. razred), da učenci ne poznajo tipkovnice. Ko smo odprli Word dokument, so učenci porabili 30 minut, da so napisali besedo »dobro jutro«. Kako shraniti dokument, poslati priponko, je bila še zahtevnejša naloga.

Ko sem učencem podala domačo nalogo, da mi iz elektronske pošte pošljejo sporočilo: »Pozdravljeni, pošiljam vam domačo nalogo. Lep pozdrav.« sem od nekaterih staršev prejela vprašanja, kako naj to naredijo, če morajo program naložiti. Določeni starši so mi pisali, da doma nimajo računalnika in naloge ne morejo narediti. Delo je bilo izredno oteženo, saj so bili nekateri učenci in starši računalniško nepismeni. Vodstvo sem opozorila na težave ter predlagala, da se starše izobrazijo, kako se uporablja Word dokument, Outlook in Moodle (npr. da se opravi izobraževanje za njih). Dobro bi bilo, da šola poda otrokom gesla, ki jih imamo tudi strokovni delavci. Problem, ki sem ga izpostavila, je bil tudi ta, da samo enkrat na teden učim učence komunikacijske veščine. Za usvojeno znanje, potrebujejo učenci večkratno učenje še pri ostalih šolskih predmetih ali razrednih urah. Opozorila sem tudi na to, da nekateri starši nimajo računalniške opreme.

Zaradi navedenih težav, smo v šoli na daljavo pričeli uporabljati spletno učilnico Moodle, kjer je postavljeno orodje za videokonference Big blue button. Vsak razred je imel svojo spletno učilnico in učenci so se morali zgolj vključiti v orodje za videokonferenco, kamor smo se potem po urniku vključevali učitelji. Učenci in učitelji smo se za vstop v spletno učilnico registrirali preko dostopnih podatkov za elektronsko pošto. Naloge so učenci pošiljali na služben elektronski naslov učitelja.

Učitelji smo imeli izobraževanja in posnetke za uporabo orodij za delo na daljavo.

Organizacija učiteljev je bila takšna, da smo bili učitelji podaljšanega bivanja dodeljeni učiteljem razredne stopnje in jim pomagali pri poučevanju različnih predmetov. Pomagala sem učiteljici 5. razreda. Učila sem tudi socialne in komunikacijske veščine v razredih, kot po navadi, po spremenjenem urniku. Učila sem 3. razred, 5. razred in tri oddelke 6. razreda (v posamičnem razredu je bilo največ 5 učencev).

Kako je šola na daljavo potekala?

Z učiteljico sva pripravili Power point predstavitev, v katerem sva vodili starše oziroma učenca, kako dostopajo do spletne učilnice Moodle. Samo en starš oziroma en učenec je imel težave z dostopanjem do spletne učilnice zaradi internetne povezave. Učencu se je snov pošiljala preko elektronske pošte ter jo po potrebi razložile po telefonu. Ostali starši in učenci 5. razreda niso imeli težav z dostopanjem do spletne učilnice. Spremenili sva šolski urnik (zahtevnejša snov se je obravnavala na začetku tedna). Šolske ure so trajale 15 minut. Z učenci sva se dogovorili, da v klepetu zapišejo težave, s katero se srečujejo (npr. ne zmorem več). Ko imajo vprašanje, pritisnejo tipko »dvignjena roka«. En učenec je imel pri samostojnem delu video učenje s prostovoljko, saj je potreboval pri pisanju nalog usmerjanje, vodenje in učno pomoč.

Tabela 1: Primer tedenskega načrta

URA	PON	TOR	SRE	ČET	PET
1.	TJA	MAT PISNO MNOŽENJE TRIMESTNEGA Z ENOMESTNIM ŠTEVILOM SDZ 1/108, 109; karo zvezek	NIT O VODE U/34, 35, 36, SDZ 42, 43	MAT PISNO SEŠTEVANJE DO 10 000 SDZ 2/4-9	LUM Arhitektura iz suega ali kart
2.	DRU PREDALPSKE POKRAJINE – Poselje U/49, SDZ 52, 53	MAT PISNO MNOŽENJE TRIMESTNEGA Z ENOMESTNIM ŠTEVILOM SDZ 1/110, 111, 112	NIT STANJE VODE SE SPREMINJA U/37, SDZ 44, ledene kocke, gorilnik, kovinska mreža, čala, ceno stekla, termometer POSKUS	MAT PISNO ODŠTEVANJE DO 10 000 SDZ 2/10-14	LUM Arhitektura iz snega ali kart
3.	DRU PREDALPSKE POKRAJINE – Gospodarstvo v preteklosti in danes U/49, 50, SDZ 53, 54	SLJ KAKO RAZLAGAMO POJME? SDZ 1/76-79	NIT STANJE VODE SE SPREMINJA U/38, 39, SDZ 45, 46, POSKUS	GOS Naravni viri in energija	TJA
4.	DRU PREDALPSKE POKRAJINE – Ljubljanska kotlina U/50, 51, SDZ 55	SLJ KAKO RAZLAGAMO POJME? SDZ 1/76-79	GUM KEKEC IN MOJCA SDZ / 30	KOM V Vaje za moč Vaje za moč	ŠPO VAJE ZA MOČ (OBHODNA VADBA)
5.	SLJ KAJ JE BESEDNA DRUŽINA? SDZ 1/72-75	SLJ KAKO RAZLAGAMO POJME? SDZ 1/76-79	SLJ POOLEJ, KAJ VSE ZNAŠ? SDZ 1/80-83	SOC V Odgovornost	ŠPO Aerobika
6.	GUM PRISPEDI SMO POD GORE SDZ / 28,29, 85, 86		TJA		ŠPO Aerobika

Učencem se je vsakodnevno pošiljal urnik z navodili. Nekateri starši so prosili, da se pošlje vsa navodila v nedeljo.

Tabela 2: Primer urnika za učence 5. razreda ter podrobna navodila za predmet naravoslovje in tehnika

URA	KRAJ	DEJAVNOSTI	PRIPOMOČKI
7.00 – 7.45	DOMA	Vstajem, pojem zajtrk, se oblečem in uredim.	Zdrav zajtrk
7.45 – 8.00	DOMA	Prižgem računalnik, preverim urnik in preberem navodila, ki mi jih je učiteljica poslala na mail.	- Računalnik/tablica/telefon - Urnik in navodila
8.00 – 8.45	VIDEO UČILNICA	Pridruživ se jutranji čajanki z učiteljico Nastjo in Anjo v video učilnici. NIT – pouk v video učilnici	- Računalnik/tablica/telefon - Skodelica čaja - Šolski dnevnik - Peresnica
8.50 – 9.30	DOMA	ČAS ZA SAMOSTOJNO DELO	Navodila za delo (glej mail)
9.30 – 10.00	DOMA	MALICA	Zdrava malica
10.00 – 10.45	DOMA	ČAS ZA SAMOSTOJNO DELO	Navodila za delo (glej mail)
11.00 – 11.30	VIDEO UČILNICA	GUM – pouk v video učilnici	- Računalnik/tablica/telefon - Peresnica
11.45 – 12.15	DOMA	ČAS ZA SAMOSTOJNO DELO	Navodila za delo (glej mail)
12.30 – 13.15	VIDEO UČILNICA	TJA – pouk v video učilnici z učiteljico Katjo	- Računalnik/tablica/telefon - Zvezki za angleščino

1. NIT

VSEBINA	
NALOGE:	OBKLJUKAJ, KAR SI ŽE OPRAVIL/A
REŠI naloge v DZ na straneh 42, 43, 44, 45. **Nalogo na strani 45 reši s pomočjo PowerPointa, ki ti ga bom poslala. Če želiš, lahko tudi sam narediš ta poskus.	
DEJAVNOST na strani 46 lahko narediš kadarkoli do konca noveletnih počitnic (do 4. 1. 2021).	
REŠENE naloge slikaj in mi jih pošlji na elektronsko pošto: ime.priimek@zgu.si	

Z razredničarko sva za učence po usvojeni snovi pripravili kviz za preverjanje znanja. Pomagali sva si s spletno stranjo: <https://create.kahoot.it/auth/login>.

Učenje socialnih in komunikacijskih veščin

V dokumentu Prilagojen program osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtistično motnjo (2014) sta natančno opredeljena predmeta socialnih in komunikacijskih veščin. Pri komunikacijskih veščinah učenci razvijajo pravila medosebne komunikacije, nebesedne elemente komunikacije in besedne elemente komunikacije. Vsebinski sklop socialnih veščin pa zajema: čustveno opismenjevanje, učenje skrbi zase, učenje veščin v šolskem in ožjem okolju, učenje vsakodnevnih veščin, učenje socialne interakcije, učenje veščin socialno sprejemljivega vedenja in odpravljanje motečega vedenja in spolno vzgojo. (Berložnik idr., 2014) Učencem sem sprva pošiljala delovne liste na zgoraj opisane teme, vendar smo kmalu ugotovili, da je bilo za starše preveč stresno kopiranje, pošiljanje kopije končnih izdelkov za predmeta, ki nista ocenjena.

Odločila sem se, da učencem posnamem različne kratke videe zlaganja oblačil, pometanja, pripravljanja mize in bontona za mizo, zavezovanja čevljev, učenja, koliko je ura, pravilnega umivanja rok, učenja s pomočjo miselnih vzorcev, podčrtovanjem, posnetih vsebin ali gibalnih dejavnosti. Posnela sem tudi vaje za razgibanje možgančkov. Za 3. razred sem posnela zgornje učne vsebine s pomočjo lutke.

V decembru sva z razredničarko pripravili adventni koledar, preko katerega smo lahko dostopali na spletni strani: <https://adventmyfriend.com/131049/35b05a4f14/?fbclid=IwAR3RQ14-s1F7va7L2F777JB48Rnd9CGIwkO4S0Jsh88evGVC02cXpL8tZzI>. Adventni koledar je vseboval dejavnosti, ki urijo socialne in komunikacijske veščine in se je uporabljal v sklopu socialnih in komunikacijskih veščin. Prebirali smo ga vsako jutro ob jutranji čajanki. Primer nalog:

»2. 12. 2020

Danes je dan za nasmešek. Polepšaj sebi in drugim dan tako, da mu poveš nekaj lepega. Ne pozabi pa nase. Tudi sebe pohvali za karkoli. Ne pozabi: malenkosti štejejo.«

Z učenci sem se pogovarjala o morebitnih stiskah, ki so jih doživljali v času šolanja na daljavo. Razrednikom ali posameznim učiteljem sem predala informacije, v kolikor se jim je zdelo, da je s strani učiteljev preveč razlage, jim ne ustrezajo načini poučevanja, imajo premalo časa za učenje in podobno. Na splošno so bili učenci zadovoljni z načinom poučevanja. Nekateri učenci predmetne stopnje so poročali, da ne zmorejo slediti razlagi preko PowerPointa, ker jih boli glava ali imajo težave s pozornostjo in koncentracijo (se zagledajo v računalnik, pričnejo brskati po drugih vsebinah, se igrajo z različnimi pripomočki ipd.). Po drugi strani so starši poročali o čustvenih in vedenjskih težavah otrok (kričanje, upiranje, da ne bodo delali nalog, saj se to dela v šoli, loputanje z vrati ipd.), da jih težko motivirajo za delo, da zaradi službene dolžnosti ne zmorejo biti z otrokom in mu pomagati pri šolskem delu. Za slednje sem obvestila šolsko svetovalno službo, da jim namenijo več pozornosti.

Za 6. razrede sem pripravila Power point predstavitev o jaz in ti komunikaciji ter o čustvih (jeza, strah). Snov je potekala interaktivno, izkustveno, preko pogovora. Učenci so ugibali, katera komunikacija vključuje ti stavke in katera jaz stavke. Na primer: Kateri stavki spadajo med jaz in ti komunikacijo: To si nalašč naredil! (ti komunikacija) Potrebujem odmor. (jaz komunikacija)

Uživali so tudi v nadaljevanju detektivskih zgodb. Učenci so mi dovolili njihove izdelke objaviti v šolskem časopisu. Primer detektivske zgodbe: »Detektiv Sherlock v svoji pisarni uči mlade detektive z namenom, da opravijo detektivski izpit. Pozorno morajo poslušati, logično sklepati, razrešiti miselne igre in uganke ter prebirati kode. Nato sledi detektivski izpit in vsak, ki ga uspešno opravi, prejme detektivsko izkaznico in odda prstni odtis v detektivski register. Kar naenkrat v detektivski pisarni zazvoni telefon in začne se prva prava detektivska misija. Pogrešana je deklica iz 6. razreda. Detektiv Sherlock določi, da bodo ekipo sestavljali člani, ki obiskujejo 6. razred, saj je mnenja, da razmišljajo na podoben način kot pogrešana deklica Sara. Detektiv Sherlock da petim mladim skrivni ključ, ki mu ga je po pošti poslal ugrabitelj deklice. Zraven je zapis: Ključ odklepa sodo število hiše, ki se nahaja v Ljubljani, na Vojkovi ulici ...«

Najbolj pa so bili učenci zadovoljni, ko smo se skupaj igrali socialne igre. V nadaljevanju bom opisala socialne igre, primerne za šolo na daljavo, katerih cilj je predvsem sproščanje.

Socialne igre

Željo po znanju in učenju je treba pri učencih vzbujati na različne načine ter uporabljati take metode dela, ki jim bodo olajšale učenje. (Ajlec, 2022) V nadaljevanju bom naštel igre, ki sem jih uporabila v času šolanja na daljavo in so se učenci tako nižjih kot višjih razredov odzvali zelo pozitivno.

Primeri iger:

Branje z ustnic

Z razredom sem se dogovorila, da bodo brali z ustnic besedo, ki jo bom zapisala v klepetu. Ugibali smo imena živali. Učenci so mikrofone izklopili. V klepetu sem izbranemu učencu napisala ime živali. On je izrekel besedo čimbolj izrazno. Ostali so ugibali tako, da so ime živali zapisali v klepetalnici. Mlajši so dvignili roko, vključili mikrofona in ugibali verbalno.

Tri v vrsto

V spletni učilnici smo imeli možnost risanja. Učenci so se dali v pare tako, da sem miselno naštevala imela učencev, oni so pa rekli stop. Ko je vsak dobil svoj par, sem narisala polje za tri v vrsto (spodnja slika) in določila, kdo prvi začne risati križce, naslednji pa krožce. Tisti, ki je zmagal, je igral z učencem, ki je v dvoboju s parom zmagal.

Vislice

Učencem sem na podlago za risanje narisala toliko črtic, kot jih ima beseda. Učenci so ugibali črke. Na koncu pa še besedo. Nato so si tudi sami izmislili besedo in narisali črtice. Ostali smo ugibali črke oziroma besedo.

Ugani, kaj rišem

V klepetalnici sem učencu napisala ime šolskega pripomočka (npr. radirka). Učenec je pripomoček narisal, ostali so ugibali.

Ime, priimek, predmet, država, žival, rastlina

Učenci so vnaprej pripravili papir, na katerem so naredili tabelo s sedmimi stolpci. V vsakem stolpcu so zapisali ČRKA, IME, PRIIMEK, PREDMET, DRŽAVA, ŽIVAL, RASTLINA. Nato je vsak učenec povedal črko, ostali smo pa za vsako kategorijo zapisali po eno besedo na določeno črko (npr. S, SAMO, SIMČIČ, SVINČNIK, SLOVENIJA, SIVKA).

Sprememba

Na začetku ure smo se vsi pokazali pred kamero, kako smo oblečeni in obuti. Potem je določen učenec izklopil kamero za 15 sekund in na sebi nekaj spremenil. Nato je vklopil kamero. Ostali smo preko mikrofona ali v klepetu ugibali, kaj je spremenil.

Skrivalnice

Vsi smo se zbrali pred kamero. Nato je učenec, ki smo ga določili, da se skriva, izklopil kamero. Skril se je. Ostali smo preko mikrofona ugibali z vprašalnico: »Ali se skrivaš ... pod mizo? Ali se skrivaš ... za računalnikom?« V kolikor oseba ni odgovorila, je pomenilo, da so bila naša predvidevanja napačna. Če se je oseba prikazala, smo ugotovili, kje se učenec skriva.

Zaključek

Šola na daljavo mi je pustila globok vtis. Predpriprave nanjo so zgledale kot misija nemogoče. Soočala sem se z občutki nemoči, nezadovoljstva in obupom. V zelo kratkem času (približno dva meseca) sem morala učence z avtistično motnjo pripraviti na realnost: čimveč samostojnosti in organiziranosti do šolskega dela. Vendar pa s težavami, s katerimi sem se soočala, nisem bila sama. Sporočala sem jih vodstvu, ki me je slišalo. Zato smo spletno učilnico uredili s kliki brez uporabniških imen in gesel. Večina šolarjev ni imela težav z dostopom. Z usvajanjem snovi ni bilo večjih težav, saj sva se z učiteljico angažirali: pripravili sva sklop interaktivnih gradiv, iger ter drugih dejavnosti, ki so pomagale učencem ohranjati pozitivni odnos do šole in učenja. Za starše in učence sva bili vsakodnevno dosegljivi.

Literatura

- Ajlec, K. (2020). Skozi igro do učenja v podaljšanem bivanju (str. 168–170). V M. Željeznov Seničar (Ur.). *Sodobni izzivi podaljšanega bivanja*. Ljubljana: MiB.
- Berložnik, N., Černic Gantar, A., Pečarič, V., Valentin, T., Vidovič, M., Vilfan, M., Žagar, R. in Werdonig, A. (2014). Navodila za delo z otroki z avtističnimi motnjami v prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport in Zavod RS za šolstvo.
- Horvat, Š. (2022). Izzivi in pasti dela na daljavo in po njem (str. 96–101). V Meznarič, B. (Ur.). *Sodobnost za prihodnost – z bližino urimo doktrino*. Ljutomer: Osnovna šola Ivana Cankarja Ljutomer.
- Kociper, A. (2022). Pouk na daljavo – narazen, a skupaj (str. 220–226). V Meznarič, B. (Ur.). *Sodobnost za prihodnost – z bližino urimo doktrino*. Ljutomer: Osnovna šola Ivana Cankarja Ljutomer.
- Zupanc Grom, R., Slivar B., Holcar Brunauer A., Rojc J. (2022). Smernice za izvajanje izobraževanja na daljavo za vzgojno–izobraževalne zavode na področju osnovnega in srednjega šolstva. Zavod RS za šolstvo. Ljubljana.

POMOČ UČENCU S POSEBNIMI POTREBAMI MED ŠOLANJEM NA DALJAVO

Povzetek: Namen prispevka je pokazati, da lahko tudi učenec s posebnimi potrebami ob sodelovanju z učiteljem med epidemijo covida-19 korak za korakom in vztrajno napreduje pri učenju na daljavo. Na tej poti učenec, ki ima lažjo govorno-jezikovno motnjo, primanjkljaje na posameznih področjih učenja, avtistične motnje – zmerne primanjkljaje v socialni komunikaciji in socialni interakciji – ter zmerne primanjkljaje na področju vedenja, interesov in aktivnosti, starši žal niso znali oz. niso mogli veliko pomagati. Tako se je ta ob učiteljevem motiviranju, usmeritvah in omejitvah bolj zavedal svojih dolžnosti, ki jih mora kot učenec opraviti, in tudi svojih neprimernih odzivov. Učil se je spoprijemati z vsakodnevnimi izzivi (opravljanje daljšega dela, prenašanje porazov, samostojno učenje, sledenje uram pri pouku na daljavo). Ker smo vztrajali in ga podpirali, je nekatere osnovne veščine tudi ponotranjil. Odkrili smo, da že s poznavanjem in razumevanjem takih učencev lahko odpravimo marsikatero njihovo težavo. V nadaljnjih letih ga še naprej čaka učenje za življenje.

Ključne besede: avtizem, delovne navade, jeza, pouk na daljavo, učenec, učitelj

HELPING PUPILS WITH SPECIAL NEEDS IN DISTANCE EDUCATION

Abstract: The purpose of this paper is to demonstrate that even a pupil with special needs, working with a teacher, can make gradual and steady progress in distance education during the Covid 19 epidemic. Unfortunately, parents could not do much to help a pupil with mild speech-language disorders, deficits in specific areas of learning, autistic disorder (moderate deficits in social communication and social interaction), and moderate deficits in behaviour, activities, and expression of interests. Through the teacher's constant motivation, guidance, and limitation, the pupil became more aware of his duties as a pupil and of his inappropriate reactions. He learned to manage his daily challenges (completing longer tasks, tolerating defeat, self-learning, following lessons while learning online). As we continued to support him, he internalised some of the basic skills. We have found that we can overcome many of these deficits if we just know and understand the pupil. In the coming years, he will continue to learn for life.

Keywords: anger, autism, distance learning, pupil, teacher, work habits

1 Uvod

Delo z učenci s posebnimi potrebami je izziv za vse, tudi učitelja. Najpomembnejše pri delu z njimi pa je, da jim učitelji ne dajejo le znanja, ampak jih tudi vzgajajo za življenje in jih učijo uporabnih veščin. Učitelj mora najprej take učence čim bolj razumeti v njihovem svetu in spoznati njihove primanjkljaje, da sta lahko vzgoja in izobraževanje čim bolj kakovostna in učinkovita. Še večji učiteljev izziv poučevanja teh učencev pa je bil pouk na daljavo med epidemijo covida-19.

Predstavili bomo Miha (ime je izmišljeno), učenca s posebnimi potrebami, ki je imel primanjkljaje na več področjih: lažjo govorno-jezikovno motnjo, primanjkljaje na posameznih področjih učenja, avtistične motnje z zmernimi primanjkljaji v socialni komunikaciji in socialni interakciji ter z zmernimi primanjkljaji na področju vedenja, interesov in aktivnosti. Poučevali smo ga matematiko in računalništvo v 6. razredu osnovnošolskega izobraževanja v enakovrednem izobrazbenem standardu za otroke z govorno-jezikovnimi motnjami šole za otroke s posebnimi potrebami. Največji izziv pri poučevanju z njim so bile reakcije ob nepredvidljivih situacijah, prenašanje porazov, ohranjanje daljše pozornosti ob učenju ter motivacija za učenje. Glede na njegove primanjkljaje smo mu morali postaviti natančne okvire in navodila. Opisali bomo, kaj vse je moral in zmogel narediti na poti osebnostne rasti ter kakšna je bila vloga sodelujočega učitelja pri tem.

2 Učenci z lažjimi govorno-jezikovnimi motnjami

V Kriterijih za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami (Kriteriji, 2015) piše, da otrokova govorno-jezikovna komunikacija odstopa od povprečja kronološko enako starih otrok vsaj na enem od teh področij: pragmatika, semantika, sintaksa, fonologija, artikulacija in fluentnost govora. Razumevanje jezika je v skladu s kronološko starostjo otroka. Razumljivost otrokovega govora je lahko zmanjšana zaradi nadomeščanja, popačenja in izpuščanja več glasov, neustreznega ritma, tempa in hitrosti govora. Otrok s pomočjo govora pretežno učinkovito prenaša informacije, pri tem pa potrebuje več spodbud in pomoči kot vrstniki. V šolskem obdobju potrebuje predvsem podporo in prilagoditve pri učenju zahtevnejših jezikovnih vsebin ter pri usvajanju učnih vsebin in izkazovanju znanja.

3 Učenci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami (Kriteriji, 2015) navajajo, da otroke in mladostnike s primanjkljaji na posameznih področjih učenja usmerjamo kot otroke s težjo obliko specifičnih učnih težav, pri katerih se zaradi znanih ali neznanih motenj ali razlik v delovanju centralnega živčnega sistema kljub povprečnim ali nadpovprečnim intelektualnim sposobnostim pojavljajo izrazite težave pri branju, pisanju, pravopisu in/ali računanju. Pojavljajo se tudi zaostanki v razvoju in/ali motnje pozornosti, pomnjenja, mišljenja, koordinacije, komunikacije, socialnih sposobnosti in/ali emocionalnega dozorevanja. Primanjkljaji vplivajo na kognitivno predelovanje besednih in nebesednih informacij, ovirajo usvajanje in avtomatizacijo šolskih veščin ter vse življenje vplivajo na učenje in vedenje.

4 Učenci z avtistično motnjo

V Kriterijih za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami (Kriteriji, 2015) je zapisano, da glede na stopnjo izraženosti primanjkljajev, ovir oz. motenj opišemo otroke z avtističnimi motnjami z dvema parametroma: lažji, zmerni ali težji primanjkljaj v socialni komunikaciji in socialni interakciji ter imajo lažji, zmerni in težji primanjkljaj na področju vedenja, interesov in aktivnosti. Miha ima oba primanjkljaja opredeljena na zmerni ravni.

4.1. Učenci z zmernimi primanjkljaji v socialni komunikaciji in socialni interakciji

»Otrok ima pomembne primanjkljaje na področju verbalne in neverbalne socialne komunikacije. Opazno je omejeno vzpostavljanje socialnih odnosov in zmanjšano oz. neustrezno odzivanje na socialne pobude drugih. Otrok zmanjšano izraža in deli interese in čustva z drugimi, neustrezno vzpostavlja očesni stik. Njegova govorica telesa je neobičajna, kaže primanjkljaje pri razumevanju in uporabi gest ter težave pri sodelovanju v simbolični igri.« (Kriteriji, 2015)

4.2. Učenci z zmernimi primanjkljaji na področju vedenja, interesov in aktivnosti

»Nefleksibilno/rigidno vedenje otroka povzroča pomembna odstopanja pri prilagajanju na spremembe. Otrok je preveč okupiran z interesi in/ali vedenji, ki se pojavljajo tako pogosto, da so očitni tudi naključnemu opazovalcu in vplivajo na otrokovo delovanje na več različnih področjih. Otrok kaže stisko, če mora svoje vedenje spremeniti oz. prilagoditi zahtevam okolja.« (Kriteriji, 2015)

5 Opis primera pri pouku (pred poukom na daljavo)

Učenec Miha je bil prijeten in prijazen fant. Njegovo močno področje je bila matematika, pri kateri je bil nekoliko počasen in zelo natančen. Rad je imel športne aktivnosti, legokocke in železnico. Veselilo ga je delo z računalnikom. Pri stvareh, ki so ga zanimale, je zelo dobro sodeloval in je bil tudi večinoma uspešen. Naloge so morale biti razdeljene na krajše dele. Zelo se je trudil za uspešno opravljeno uro. Učenec je pri pouku potreboval dosledno struk-

turo in avtoriteto. Pouk je občasno motil z govorjenjem oz. dajanjem neprimernih pripomb. Pri šolskem delu se je trudil in bil učno uspešen. Dobro si je zapomnil šolska pravila, vendar mu jih ni uspelo vedno upoštevati. Občasno je imel težave s pripovedovanjem; govoril je počasi in težko je priklical besede. Dobro se je orientiral v prostoru. Zmotile so ga malenkosti – hrup, vonj in njegove napake. Ni bil potrpežljiv; poraze in izbruhe je zelo težko sprejel. Takrat je začel v sebi nabirati jezo. Če je učitelji niso zaznali pravočasno, je prišlo do izbruha, začel je tekati po razredu, metati stvari, jokati, občasno pa je uhajal iz razreda. Prav tako je bil občasno nasilen do sošolcev, učiteljev in inventarja. Včasih se je pri šolskem delu ustavil in ga ni zmožgel nadaljevati, takrat je potreboval vzpodbudo ali gibalni odmor, da se je sprostil. Ob neuspešni uri (po izbruhu) je znal zelo dobro opisati, kaj ga je zmotilo. Prav tako je razumel, da bi lahko neuspešno uro popravil, in se trudil, da bi to tudi storil. Potreboval je očesni in fizični stik. Je vizualen tip.

6 Opis primera pri pouku na daljavo

Vsak učenec naj bi se pri pouku na daljavo več kot sicer učil sam in samostojno. Da poučevanje na daljavo poteka učinkovito, pa Bregar idr. (2020) navajajo še nekatere lastnosti, ki jih mora imeti vsak učenec: dobre učne navade, motiviranost za učenje, samozaupanje (pozitivna naravnost), obvladovanje svojega časa, zmožnost usklajevanja pouka z drugimi obveznostmi. Učenec Miha teh lastnosti pri sebi zagotovo ni imel izdelanih. Tudi domačega okolja ni imel vzpodbudnega. Glede na njegove primanjkljaje in potrebe mu je bilo treba pomagati in določiti navodila poteka pouka na daljavo, ki bi bila zanj čim manj stresna in čim učinkovitejša. Predstavili smo jih na sestanku prek videokonference, kjer so bili prisotni učitelji glavnih učnih predmetov, starši in šolska svetovalna služba. Največja olajševalna okoliščina pri njem je bila, da si je snov, ki ga je zanimala, hitro zapomnil ter da je imel rad matematiko. Ker smo vedeli, da mu bodo starši lahko pomagali le pri določenih zadevah, smo zanj naredili natančen načrt, ki smo se ga dosledno držali.

4.1. Odnos učitelj učenec

Pekljaj in Pečjak (2020) zagovarjata, da so dobri odnosi med učiteljem in učenci osnova za uspešno vodenje razreda in doseganje vzgojno-izobraževalnih ciljev. Kljub temu da je Miha potreboval stroge meje in odločnost pri šolskem delu, smo se z njim znali (predvsem na individualni uri enkrat tedensko) pohecati, se pogovarjati o njegovih hobijih, vprašati po njegovem počutju. Rogič Ožek (2017) je ugotovila, da je velik izziv pri vzgojno-izobraževalnem delu z otroki, kot je Miha, vzpostaviti takšno komunikacijsko pot, ki bo otroku omogočila, da bo svojemu okolju sporočil, kaj se mu dogaja, kako stvari doživlja, kako razmišlja in kaj potrebuje. V vzpostavljeni izmenjavi se učenje lahko šele začne.

4.2. Organizacija dela doma

Skupaj z razrednikom smo zapisali strukturo (urnik) njegovega dopoldanskega delovnega dne. O poteku šolskega dela smo obvestili tudi starše. Bili smo dogovorjeni, da jih vedno obvestimo ob Mihovem neupoštevanju dogovora. Ta dogovor je Miha vzel resno, saj so mu starši ob njegovi nedoslednosti prepovedali uporabo računalnika in pametnega telefona. Na starše pa se za druge stvari nismo mogli zanesti, npr. glede pozitivnih vzpodbud, časa za pomoč pri učenju in reševanju domačih nalog po navodilu, usmeritev ipd. Niso si znali oz. zmogli vzeti več časa za svojega otroka. Matematika je bila njegovo močno področje. S celotnim razredom smo se prek videokonference srečali dvakrat na teden. Vsa srečanja v živo smo organizirali ob določenih dnevih ob istih zgodnjih dopoldanskih urah in Miha se jih je vestno udeleževal. Dvakrat tedensko pa so prejeli učenci po elektronski pošti pisna navodila za utrjevanje snovi, ki smo jo obravnavali na srečanjih v živo prek spleta. Vsak učenec je moral svoje delo izkazati tako, da je fotografiral v zvezku rešene naloge in te fotografije poslal učitelju kot dokaz. Prva dva tedna je Miha pošiljal nepopolne naloge, potem pa nič več. Tudi njegova vmesna preverjanja znanja so bila pokazatelj, da vaj ni rešil v celoti oz. ni razumel popolnoma (počasno reševanje, ni znal težjih primerov, spraševanje nesmiselnih

vprašanji). Uporaba pametnega telefona in računalnika mu več ni bila motivacija. Vedeli smo, da moramo takoj rešiti problem njegovega nedela za šolo, ker sam oziroma skupaj s starši tega ne bo zmogel nadoknaditi. Dodeljena mu je bila še ena ura tedensko individualne učne pomoči prek videokonference. Miha učitelja ni poznal in ni želel sodelovati z njim. Kot učencu z avtistično motnjo je bila ta njegova reakcija nam povsem razumljiva. Tako smo to dodeljeno uro izvedli kar mi sami in bila je zelo dobrodošla. Skupaj smo preverili, kako res razume snov, oz. smo naredili skupaj vsaj domačo nalogo. Hitro je nadoknadil zamujeno snov. Pogovorili pa smo se tudi o njegovem vedenju, o čem vse razmišlja, kako stvari doživlja. Res pa je, da ga je ta ura matematike z učiteljem privedla do spoznanja, da mu domačih nalog oz. samostojnega učenja ni treba opravljati.

4.3. Pouk

Ko smo se srečavali s celotnim razredom prek videokonference, nas je vedno skrbelo, kako bo zdržal šolsko uro z nami. Prve skrbi so bile, koliko bo sploh lahko odnesel od pouka, ali nas bo motil, bo znal zadržati jezo na sprejemljiv način ipd.

4.3.1. Učna gradiva ter učne metode in oblike dela z učenci

Pri pouku smo se držali načela, da je dobro gradivo tisto, ki učencem omogoča učinkovito učno izkušnjo, vsebuje raznovrstne aktivnosti učnega procesa ter izrablja prednosti tehnologije in spleta (Bregar idr., 2010). Pri redni uri matematike je bil ena od oblik usvajanja novega znanja ogled posnetka razlage nove snovi. Mi pa smo potem nadaljevali s skupnim reševanjem nalog oz. vajami. Pozitivna stran vnaprej posnetega posnetka je bila, da so si lahko učenci posnetek pogledali skupaj s starši tudi kasneje, če si niso zapomnili razlage, postopka ipd. Če pa je bila razlaga nove snovi oz. reševanje primerov ob predstavitvi, pa smo se trudili, da so bili na prosojnici bistveni poudarki v snovi ponazorjeni s slikami iz vsakdanjega primera uporabe določene snovi. Veliko smo vadili tudi na našo »skupno« interaktivno tablo (na zaslon), da je vsak izmed učencev rešil primer. Včasih smo izbrali za utrjevanje znanja (če je bila snov primerna) tudi kviz Kahoot. Bilo jim je v veselje, saj so pri tem lahko uporabljali pametni telefon ali tablico. Ker je bila matematika njegov priljubljen predmet, je Miha zelo aktivno sodeloval pri individualni uri. Rad je imel vprašanja, kot so: »Kaj bi se zgodilo, če ...«, »Kakšen rezultat bomo dobili, če ...«, »Zakaj?« Rad je reševal interaktivne matematične naloge, ki smo jih reševali na spletu, čeprav mu je bilo pozneje težko potek reševanja naloge pisati v zvezek. Veliko vaj je rešil tudi le s pisanjem na zaslon (kot tabla). Nekatere neprepisane zapise (teorijo, razlago) je potem natisnil od sošolcev in si jih prilepil. Včasih sva si še enkrat ogledala posnetek razlage snovi.

4.3.2. Odmori

Med jemanjem nove snovi in predvidenih daljših aktivnostih smo si ob določenem času in glede na odzive učencev vzeli odmor. Slednji so bili lahko gibalni, kot je npr. prinašanje določenih predmetov (rdeč predmet, najljubša knjiga) pred kamero ali pa raztežno-gibalne vaje. Lahko smo si pogledali video kakšne znane pesmi, si povedali kakšno smešno prigodo iz vsakdanjega življenja ali pa ugibali neznano žival, ki si jo je nekdo zamislil.

4.3.3. Pohvala

Peklaj in Pečjak (2020) navajata, da je kakovost pohvale bistveno pomembnejša od njene pogostosti in da mora biti povezana z vedenjem, specifična in pristna. Na Miha so zelo pozitivno delovale pohvale za zaslužen delo, za sledenje zahtevam in navodilom. Kadarkoli si je Miha zaslužil pohvalo, smo mu jo tudi izkazali. Takoj je dobil nasmeh do ušes in še bolj zavzeto sodeloval. Vsak dan smo mu ob koncu šolskega dneva zapisali v šolski dnevnik komentarje o Mihovem sodelovanju (izvedena skupna ura, individualne ure, opravljanje domačih nalog). To je bila pomembna komunikacija s starši. Velika motivacija mu je bila nagrada (gibalni odmor, miselna igra, reševanje manj primerov, ogled smešnic na internetu). Če pa si nagrade ni zaslužil, je to mirno razumel in sprejel.

4.3.4. Načini umirjanja

Zgodilo se je, da Miha pri skupnih urah matematike ni prišel do besede, ker se po videokonferenci enostavno ni dalo govoriti z več učenci hkrati. Izginil je pred zaslonom. Jezo je tudi čutil, ko mu računanje z decimalnimi števili ni in ni šlo. Čeprav je delal počasi, mu je težave povzročalo računanje poštevanke. Svinčnik je vrgel v zvezek ter glasno in jezo povedal, da teh računov on že ne bo delal, nato se je izpisal z videokonference. Včasih je bil užaljen, ker smo ga izpostavili, da nima naloge, pri čemer je vedel, da doma sledijo posledice. V teh trenutkih je jezo spet izrazil na nepravi način. Učitelji smo bili v takih trenutkih izredno nemočni, še posebej, ker mu fizično nismo mogli nič preprečiti oz. hitreje videti, ga zaznati, da ga je ena (za nas lahko povsem nepomembna) stvar zmotila. »Na žalost se agresivnega vedenja ne da spremeniti v kratkem času, še posebej pri otrocih z omejenim izražanjem in komuniciranjem. Dve najpomembnejši stvari sta: mirno reagiranje in odkrivanje, kaj povzroča agresivno vedenje.« (Dickinson, Hannah, 2008, str. 51). Vedno smo se na individualnih urah pogovorili, kaj se je zgodilo, in zmenili, kako si lahko pomaga. Nekaterih stvari pri šolanju na daljavo pač nismo mogli spremeniti (odsotnost fizične bližine in očesnega stika, ni možnosti delanja domače naloge v podaljšanem bivanju, odsotnost socialnih stikov). Pripravljeni smo mu bili pomagati, on pa naj bi samo sodeloval. Sproti naj bi govoril o problemih in ne po tem, ko se je izbruh že zgodil. Dogovorili smo se, da bomo med učno uro na daljavo preventivno uporabljali pripomočke za sproščanje jeze (žogica za stiskanje, fidget cube, risanje), a v zvezku bo moralo biti vse napisano. Na začetku teh dogovorov ni bilo veliko uspeha. V podobnih situacijah, ki smo jih že skupaj z njim predelali, se je spet neprimerno odzval, toda potem se je čez mesec ali dva vseh izkušenj ter pogovorov začel kazati napredek, viden korak za korakom. Ko je začel motiti pri uri, govoriti v mikrofonsko alko ali ko je vrgel svinčnik, smo ga opozorili: »Miha, te je kaj zmotilo?«, »Ti kako pomagam?« Globoko je dihal, gledal predse, razmislil in delal naprej po navodilu učitelja. Pohvalili smo ga pred vsemi ter staršem. Druga pot za izražanje jeze na sprejemljiv način pa je bila uporaba znaka stop. Ko je Miha začutil vznemirjenost, je pokazal proti zaslonu (kartonast) znak stop. To nam je bil signal za to, da se ne počuti najbolje in da bo več o tem povedal, ko bo pripravljen. Včasih je šel pod mizo, počakal nekaj minut in nato nadaljeval z delom ali pa je prosil za gibalni odmor in kasneje mirno nadaljeval z delom. Take reakcije so bile vredne občudovanja in pohvale.

Zaključek

Osnovnošolski otroci še vedno niso popolnoma samostojni in potrebujejo vodstvo ter podporo. V našem primeru smo poučevali učenca s posebnimi potrebami, ki je imel primanjkljaje na določenih področjih, pouk pa je potekal na daljavo. Zaradi vse težjih okoliščin s poukom na daljavo med epidemijo covid-19 se je za učence s posebnimi potrebami pouk v taki obliki zaključil najhitreje.

Učenec z avtistično motnjo je – razumljivo – potreboval več časa, da se je privadil na nov urnik in ritem dela za šolo. To pa je v njem potem sprožalo več nemira ter posledično več nenadzorovanih reakcij. Čez čas se je število teh zmanjšalo. Učitelji smo porabili veliko energije, mirnosti, časa ter pozitivne naravnosti, da smo tega učenca najprej razumeli, mu pomagali z nasveti in šele potem z njim dosegli zastavljene cilje učne ure. Torej smo mu nudili pomoč pri usvajanju znanja, psiholoških in socialnih spretnosti ter spodbujanju samostojnosti. V našem primeru starši niso veliko sodelovali, kar je škoda, saj bi to vsem olajšalo delo ter spodbudilo hitrejši napredek. Ko smo ocenjevali Mihovo znanje ob vrnitvi k pouku v šoli, je znal snov na taki ravni kot ponavadi katero drugo učno snov. Skozi to izkušnjo smo vsi postali močnejši in samozavestnejši ter hvaležni, da se lahko vidimo v živo, tj. v šolskem okolju. Miha pa čakajo v šoli novi izzivi na poti do čim bolj samostojnega življenja.

Literatura

- Bregar, L., Zagmajster, M. in Radovan, M. (2020). E-izobraževanje za digitalno družbo. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Dickinson, P., Hannah, L. (2008). Lahko se obrne na bolje ali Kako se spopademo z vedenjskimi težavami pri majhnih otrocih z avtizmom: vodič za starše in skrbnike. Maribor: Center Društvo za avtizem.
- Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami. 2015. Pridobljeno s <http://www.zrss.si/pdf/Kriteriji-motenj-otrok-s-posebnimi-potrebami.pdf>.
- Peklaj, C., Pečjak, S. (2020). Psihosocialni odnosi v šoli. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Rogič Ožek, Simona (2016). Umeščanje otrok z avtističnimi motnjami v slovenski šolski prostor. V: Vzgoja in izobraževanje, letnik 47, številka 5/6, str. 5–10.

VLOGA ŠOLSKEGA KNJIŽNIČARJA V ČASU POUČEVANJA NA DALJAVO

Povzetek: V času poučevanja na daljavo, ko se je vzgojno-izobraževalno delo preselilo v spletno okolje, se je morala prilagoditi tudi šolska knjižnica. Knjižničar je pedagoški delavec, ki sodeluje pri načrtovanju ur knjižnično informacijskih znanj, nudi podporo strokovnim delavcem, usposablja učence za uporabo informacijskih virov, upravlja knjižnično zbirko, sodeluje s širšo skupnostjo pri spodbujanju družinskega branja, organizira dejavnosti za izboljšanje bralne pismenosti ter seznanja uporabnike o knjižničnih storitvah. Srečala sem se z izzivi, kako vse te naloge in dejavnosti prenesti v spletno okolje in jih prilagoditi na način, da kljub razdalji dosežejo uporabnike. V nadaljevanju predstavljam konkretne primere delovanja šolske knjižnice na daljavo, ob tem pa pomen prilagodljivosti, ustvarjalnosti in samoiniciativnosti šolskega knjižničarja.

Ključne besede: šolska knjižnica, šolski knjižničar, poučevanje na daljavo, spletno okolje

THE ROLE OF A SCHOOL LIBRARIAN IN DISTANCE LEARNING

Abstract: In this article, I present my perspective of the school librarian on distance education when education has shifted to the online environment. The school library had to adapt to the new situation. A librarian is an educational professional who participates in planning library information skills classes, supports other educational professionals, and trains students in using information resources. They also manage the library collection, work with the broader community to promote family reading, organise activities to improve reading literacy and inform users about library services. I have faced challenges in bringing all these tasks and projects into an online environment and adapting them to reach users despite the distance. In the following, I present concrete examples of distance school libraries and the importance of flexibility, creativity and self-initiative of the school librarian.

Keywords: school library, school librarian, distance education, online environment

Uvod

Manifest za šolske knjižnice navaja, da so ključne vloge šolskega knjižničarja: poučevanje, upravljanje, vodenje in sodelovanje ter vključevanje širše skupnosti. Poučevalna vloga šolskega knjižničarja zajema široko raznolikost poučevalnih strategij z individualnimi učenci, z manjšimi skupinami učencev in s celotnimi razredi ter vključuje tudi neformalen in formalen strokovni razvoj pedagoških sodelavcev. Temeljne aktivnosti pedagoškega dela šolskega knjižničarja vključujejo: pismenost in promocijo branja, informacijsko pismenost, učenje z raziskovanjem (problemsko naravnano učenje, kritično razmišljanje), integracijo tehnologije in strokovni razvoj učiteljev (Fekonja 2016, str. 18). Ko so se uporabniki šolske knjižnice naenkrat znašli na drugi strani zaslonov, smo bili knjižničarji postavljeni pred izzive, kako dejavnosti prenesti v spletno okolje, tako da jih kljub razdalji dosežejo. Vloga knjižničarja med poučevanjem na daljavo je ostajala enaka, spremenili pa so se pristopi in strategije dela z uporabniki.

Knjižničar na daljavo

Spremembe ob nenadnem zaprtju šol so pred nove izzive postavile tudi šolske knjižnice. Šolski knjižničarji imamo v okviru svojih del in nalog veliko spletnega dela, zato ni bilo strahu, da ob delu od doma ne bi imeli kaj početi. A umanjkal je najpomembnejši del – neposredno delo z uporabniki (Maraž 2021, str. 10).

V strokovnih člankih lahko zasledimo množico primerov iz prakse, kako smo knjižničarji v času poučevanja na daljavo ohranjali stik z uporabniki, jim nudili podporo pri iskanju gradiva in jim skušali čim bolj približati dejavnosti, povezane s knjižnico. Izkušnje na naši šoli kažejo, da so učenci med prvim epidemičnim valom navdušeno sodelovali v ponujenih dejavnostih na daljavo, fotografirali svoje najljubše bralne kotičke, opravljali bralno značko na daljavo s pošiljanjem obnov po e-pošti ali pogovori z mentorji preko Zooma. Nadalje-

vanje epidemije v naslednjem šolskem letu je globlje zarezalo v motivacijo za branje in tudi za šolsko delo nasploh. Knjižničarji smo vzpostavljali knjižnice na daljavo, objavljali dostope do elektronskih virov in vabili k dejavnostim na daljavo.

Vključenost knjižnice v vzgojno-izobraževalni proces

V okviru rednega vzgojno-izobraževalnega procesa učitelji sodelujejo s knjižničarjem, metoda dela je učenje z viri. Učitelji in učenci uporabljajo knjižnico in njeno gradivo ter druge informacijske vire, dosegljive z računalniško in komunikacijsko tehnologijo, kot pripomoček za učenje in poučevanje (Fekonja 2014, str. 20). Knjižničar se neposredno vključuje v vzgojno-izobraževalni proces z izvajanjem ur knjižnično informacijskega znanj (KIZ), medpredmetnih ur, pri katerih se cilji predmeta prepletejo s cilji in vsebinami s področja informacijske pismenosti in uporabe knjižnice. V času poučevanja na daljavo sem aktivno sodelovala s strokovnimi aktivni pri načrtovanju in izvajanju medpredmetnih ur. Učitelji so namreč izbirali vsebine, primernejše za obravnavo na daljavo, in mnogokrat so se pozitivno odzvali na predloge, da vključimo vsebine, povezane s knjižnico. S sodelavko knjižničarko sva izvajali ure KIZ za vse oddelke na centralni šoli in šestih podružnicah. Največkrat smo se v dogovoru z učitelji odločili za pripravo videoposnetkov, ki so jih naložili v spletne učilnice posameznih predmetov, učenci pa so lahko kadarkoli dostopali do njih. Pripravljali sva pravljичne ure in vsebine, pri katerih smo prepletli cilje predmeta s cilji knjižnično informacijskih znanj, npr. spoznavanje življenja in dela literarnih ustvarjalcev, značilnosti slovenskih ljudskih pravljic, značilnosti stripa, uporaba Digitalne knjižnice Slovenije (dLib) in iskanje po sistemu COBISS.

Primer ure KIZ na daljavo

V 8. razredu že vrsto let izvajam uro KIZ v sodelovanju z učiteljicami slovenščine. Izpeljava na daljavo je zahtevala drugačne pristope, metoda dela je ostala iskanje virov. Razlago v živo je nadomestil posnetek kratke predstavitve Digitalne knjižnice Slovenije, sledila so zapisana navodila, ki so učence usmerjala, da so digitalno knjižnico uporabili kot vir informacij in v njej iskali podatke, potrebne za reševanje kviza o življenju in delu Valentina Vodnika. Digitalna knjižnica namreč nudi zajetno zbirko Vodnikov del in je v tem primeru odlična izbira za spoznavanje novega spletnega vira, uporabnega pri katerem koli predmetu, hkrati pa nudi možnost za drugačen način obravnave snovi pri slovenščini. Dokaz, da so učenci nalogo opravili in se znašli v digitalni knjižnici, je bil rešen kviz. O vsebini kviza in odzivih na iskanje v digitalni knjižnici so se učenci pogovarjali z učiteljicami slovenščine preko Zooma. V času poučevanja na daljavo, ko je bil nekaj časa onemogočen dostop do fizičnega gradiva, se je izkazalo, kako pomembno je učenje uporabe spletnih virov. Hitra rast količine dostopnih informacij namreč vpliva na zahteve uporabnikov, saj ti od knjižničarja zahtevajo pomoč pri iskanju informacijskih virov in informacij, izbiro le-teh in vrednotenje ter uporabo (Fekonja 2016, str. 16). Učencem sem posredovala uporabne povezave s spletnimi viri, prav tako pa smo pri knjižničnih urah poudarili pomen uporabe preverjenih in relevantnih spletnih virov. Temu se trudimo dajati poudarek tudi sicer, kljub temu pa opazamo, da nas na tem področju čaka še veliko dela, saj se učenci največkrat poslužujejo enostavnega kopiranja celotnih besedil s spletnih strani. Mnogokrat so se name obrnili tudi učitelji, da sem jim pomagala poiskati ustrezen spletni vir za uporabo pri pouku in jim posredovala strokovne revije v e-obliki. Tudi učenci so se večkrat preko e-pošte oglasili z vprašanji o izbiri ustreznega vira.

Promocija branja

Pomembna knjižničarjeva aktivnost je tudi delo na področju pismenosti in promocije branja. Branje za bralno značko je v osnovni šoli osrednja dejavnost za spodbujanje branja, ki se vsako šolsko leto zaključi z nastopom literarnega ustvarjalca. Raziskav o tem, kako je epidemija vplivala na bralno kulturo osnovnošolcev še ni, eden od pokazateljev pa je gotovo upad števila sodelujočih pri bralni znački v zadnjih dveh letih v primerjavi s šolskimi

leti pred epidemijo. Kljub nenehnim spodbudam in prilagajanju kriterijev za opravljeno bralno značko je število bralcev padlo. Tisti, ki jim je uspelo, pa so se še posebej veselili nagrade za sodelovanje – zaključnega srečanja z izbranim avtorjem. Že tako se branje knjig v sodobnem času umika elektronskim napravam, zato je še toliko bolj pomembno, da v šoli raznim bralnim spodbudam namenimo veliko časa in pozornosti. Srečanje z avtorjem je gotovo eden od načinov. Čeprav smo v mesecu maju že sedeli v šolskih klopih, prireditve nismo mogli izpeljati v živo, saj so učenci morali ostati v t. i. »mehurčkih«. Tako smo dve leti zapored prireditve izpeljali na daljavo, v maju 2020 s pisateljico Anjo Štefan, ki je predlagala, da uporabimo njene spletne povezave do posnetih pravljič, v maju 2021 pa s pisateljico Majdo Koren, ki je posebej za naše učence pripravila posnetek, v katerem je odgovarjala na njihova vprašanja, in učni list, ki so ga reševali ob ogledu posnetka. Pred tem je potekala celomesečna priprava na »srečanje« z avtorico. Učenci so preko knjižnih ugank spoznali njena dela, si ogledali kratek predstavitveni posnetek, mlajši so v različnih likovnih tehnikah ustvarjali na temo pravljičice Mala pošast Mici. Z dejavnostmi smo jim tako skušali približati avtoričino ustvarjanje in tudi njenemu posnetku so kasneje z zanimanjem prisluhnili. Kljub temu pa vse to ni nadomestilo pristnosti, ki bi jo doživeli ob srečanju v živo.

Primer spodbujanja branja je tudi projekt Rastem s knjigo, pri katerem se povezujemo s splošno knjižnico in je namenjen spodbujanju branja pri sedmošolcih, ki v dar prejmejo izbrano mladinsko leposlovno delo. Učenci so v obeh šolskih letih knjige prejeli pred zaprtjem šole in jih brali za obvezno domače branje, predstavitvi splošne knjižnice in sistema COBISS, ki ju prav tako vključuje projekt, pa so prisluhnili v vnaprej posneti predstavitvi knjižničarke iz splošne knjižnice. Ukrepi so posegli tudi v izpeljavo srečanja z ustvarjalcema izbranih knjig. Pogovor z Janjo Vidmar so si ogledali pred domačimi zasloni, svoje odzive na »srečanje« in mnenje o prebrani knjigi pa zapisali na »skupni« tabli v spletni e-storitvi Padlet. Naslednja generacija sedmošolcev je posnet pogovor s pisateljem Miho Matetom sicer gledala v šoli, a še vedno v »mehurčkih«.

Priprava mesečnih spletnih knjižnih ugank je še ena od oblik spodbujanja branja. S sodelavko sva skrbno načrtovali vsebine in jih povezali z obravnavano snovjo pri posameznem predmetu, s tem pa spodbudili učence, da so na zabaven način ponovili ali nadgradili učno snov. Uganke sva pripravljali v t. i. Google Obrazcih, ki ponujajo veliko možnosti za oblikovanje spletnih kvizov z možnostjo povratne informacije učencem in učiteljem. Ker je bil dostop do fizičnih knjig nekaj časa onemogočen ali vsaj omejen, sva v uganke vključevali spletne vire in na ta način učence spodbujali k uporabi le-teh. Pri snemanju pravljič sva se srečali tudi z vprašanjem avtorskih pravic, za kar je bilo treba pridobiti dovoljenja posameznih založb. Učitelji so povezavo do ugank naložili v spletne učilnice in spodbudili učence, da jih rešijo. Odziv učencev od 1. do 5. razreda je bil množičen, medtem ko so jih v višjih razredih manj pogosto reševali. Učenci so bili bolj motivirani, če sva v uganke vključili zabavne spletne aplikacije, kot so Kahoot!, ThingLink, Baamboozle in druge. Knjižničarki sva na daljavo organizirali še druge dejavnosti, vezane na različne spominske dneve in praznike. Na daljavo smo obeležili teden pisanja z roko, svetovni dan poezije, mesec knjige, praznični december ... Tudi pri tem sva učitelje nagovorili, da so učence preko spletnih učilnic ali Zooma obveščali o ponujenih aktivnostih. Te sicer niso bile obvezne, a sva sploh v prvem valu epidemije doživeli lep odziv. Učenci so pošiljali fotografije svojih knjižnih kotičkov, najljubših knjig, izdelkov na temo pisanja z roko in reševali naloge v spletnem adventnem koledarju.

Na kratko še o drugih knjižničarjevih vlogah

Kot omenjeno so poleg poučevanja in promocije branja knjižničarjeve vloge še upravljanje, vodenje in sodelovanje ter vključevanje širše skupnosti.

Pri upravljanju je v ospredju upravljanje knjižnične zbirke, ki mora biti takšna, da podpira vzgojno-izobraževalni proces na šoli (Fekonja 2014, str. 72).

V času popolnega zaprtja šole in hkrati tudi knjižnice je bil dostop do fizičnega gradiva

uporabnikom onemogočen. V tistem času smo jih spodbujali k uporabi knjig z domačih knjižnih polic (npr. za branje za bralno značko), gradiva za pouk in obvezno branje pa smo z učitelji prilagodili tako, da so učenci imeli dostop do spletnih povezav.

Sodelovanje in timsko delo sta bistveni del dela šolskega knjižničarja, ki sodeluje z vodstvom šole in drugimi šolskimi knjižničarji z namenom širjenja in nadaljnega strokovnega razvoja in učenja (Fekonja 2016, str. 19). Sodelovanje z vodstvom je bilo v času izrednih razmer velikega pomena. Ravnatelj sem obveščala o bistvenih stvareh v zvezi s knjižnico. Glede na to, da so se navodila za šole ves čas spreminjala in so bili ravnatelji precej obremenjeni, se mi zdi, da sem našla ravno pravo pot, da sem bila kot knjižničarka slišana. Prav tako smo si bili v podporo šolski knjižničarji, predvsem na aktivih preko Zooma in rednih srečanjih na daljavo s svetovalko za knjižnično dejavnost. Izmenjali smo izkušnje, delili primere dobre prakse preko spletne učilnice za knjižnično dejavnost in Facebook skupine šolskih knjižničarjev, si pomagali in se podpirali. Šolska knjižnica mora prepoznati pomen družinskega okolja pri vzgoji otrok in vrednost medgeneracijskega prenosa znanja (Fekonja 2016, str. 19).

Tudi v času izrednih razmer sem kot knjižničarka s predavanji o pomenu branja sodelovala na roditeljskih sestankih za starše učencev 2. in 3. razreda. Omejitve prav tako niso vplivale na potek bralne značke za starše, le zaključka s povabljenim gostom nismo mogli izpeljati v živo.

Zaključek

V času poučevanja na daljavo smo knjižničarji uspešno uresničevali svoje vloge, saj je mnogo našega dela že sicer vezanega na delo s spletom, manjkalo pa nam je neposredno delo z uporabniki. Trudili smo se, da smo z raznoliko ponudbo knjižničnih dejavnosti z njimi ohranjali stik. Kot so opažali učitelji, je motivacija za učenje na daljavo pri učencih postopoma upadala, in to je bilo opazno tudi pri vključevanju v dejavnosti, ki jih je ponujala knjižnica. Po vrnitvi v šolo smo jih po navodilih NIJZ spet omejevali z urniki obiska knjižnice, z določanjem števila uporabnikov v knjižnici, z naročanjem gradiva preko e-pošte in nekaj časa celo z neizvajanjem knjižničnih ur. Preteklo je še nekaj časa, da so se ukrepi sprostili do te mere, da so učenci neobremenjeno začeli prihajati v knjižnico in jo uporabljati kot prostor za učenje, druženje in preživljanje prostega časa. Kako je šolanje na daljavo vplivalo na bralne navade učencev, bo pokazala kakšna poglobljena raziskava v prihodnosti. Na šoli v zadnjih dveh letih opazamo upad zanimanja za prostočasno branje, ki se kaže kot nižji odstotek sodelujočih pri bralni znački. Gotovo smo knjižničarji in mentorji pred izzivi, da v spreminjajočem se svetu z drugačnimi in inovativnimi strategijami za spodbujanje branja mladim pokažemo pot do knjige.

Literatura

- Fekonja, R. (ur). (2014). Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi. Knjižnično informacijsko znanje. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s <https://www.zrss.si/pdf/pos-pouka-os-KIZ.pdf>
- Fekonja, Z. (2016). Vloga šolskega knjižničarja pri uporabnikih 21. stoletja. Šolska knjižnica, 25(3/4), 16–20.
- Maraž, K. (2021). Iskanje novih poti: šolska knjižnica v času dela od doma. Didakta, XXXI(213), 10–13.

SPLETNE UČILNICE

Povzetek: V prispevku želim prikazati pomen spletnih učilnic pri poučevanju. Ob zaprtju šol je pouk potekal na daljavo. Spletne učilnice so takrat postale ključne za vzpostavitev in ohranjanje stika med učiteljem in učenci ter rdeča nit dela na daljavo. Po vrnitvi pouka v živo so spletne učilnice ostale in so dobrodošla dopolnitev zlasti ob izostankih zaradi bolezni ali preprosto za izpopolnitev pomanjkljivih zapiskov. Kar se izkaže za dobro, je treba ohraniti in le še nadgraditi. Posebej želim prikazati pomen igrifikacije v spletnih učilnicah. Igrifikacija je metoda, s pomočjo katere se pedagoškemu procesu dodajajo elementi iger, kar popestri proces izobraževanja. Tovrstne igre so seveda namenjene izobraževanju. Ko v spletno učilnico naložimo neko igrifikacijo, lahko to uporabimo kot uvodno motivacijsko dejavnost, kot dejavnost, ki pomaga razvijati zamisli oz. razpravo, ali kot dejavnost, s katero preverjamo usvojeno znanje.

Ključne besede: pouk na daljavo, spletne učilnice, igrifikacija, motivacija

ONLINE CLASSROOMS

Abstract: In this paper I want to present the meaning of online classrooms for the teaching process. After the school closure all lessons were carried out online. Online classrooms thus became crucial for teachers getting in and keeping in touch with students as well as the red thread of distance schooling. After the return to school online classrooms were preserved and remain a useful completion, especially when students are absent because of illness or simply for making incomplete notes complete. What is proved as good must be preserved and upgraded. I especially want to show the meaning of gamification in online classrooms. Gamification is a method of the application of typical elements of game playing during the educational process, which makes it more interesting. Such games are, of course, intended for learning and education. When we load gamification to an online classroom we can use it as an introductory motivation activity, as an activity which helps develop thoughts or discussion, or as an activity for checking the knowledge that students have acquired.

Key words: distance learning, online classrooms, gamification, motivation

Uvod

Slovenija je marca 2020 zaradi koronavirusa razglasila epidemijo, kar je spremenilo tudi ustaljen način delovanja vzgojno-izobraževalnih ustanov. Uvedla je zaprtje šol in poučevanje na daljavo, kar je za učitelje pomenilo, da smo se morali prilagoditi ustaljenemu načinu poučevanja. Pouk na daljavo je imel brez dvoma velik vpliv na poučevanje in delo učencev in učiteljev.

Komunikacija z učenci

Do razglasitve epidemije je bila uporaba IKT v osnovnih šolah skromna. Večina učiteljev ni bila večja tovrstnega dela. V številnih raziskavah, ki so nastale v zadnjem času, lahko beremo, da je v začetku velika večina učiteljev uporabljala e-pošto, nekateri pa so uporabljali orodja za komunikacijo na daljavo, kot je Skype. Relativno pogosta je bila tudi uporaba spletnih učilnic. Na naši šoli smo nekateri učitelji že pred tem uporabljali spletne učilnice, vendar bolj za lastno uporabo. Vodstvo šole se je kmalu odločilo tudi za pouk prek aplikacije Zoom.

Spletne učilnice

Spletne učilnice so hitro nadomestile klasične učilnice, v katerih smo se vsakodnevno srečevali pred epidemijo. Arnesove spletne učilnice so postale osnovno izhodišče za učence pri izobraževanju na daljavo. Učitelji smo izvajali pouk prek spletnih učilnic. Gradiva nismo več pošiljali po elektronski pošti, LoPolisu ali kako drugače. Tudi ko je pouk potekal v razredu, učitelj pa je bil v karanteni, ni pošiljal vsebine kolegu učitelju, ki je učence varoval med učno uro v šoli, ampak je gradivo objavil v spletni učilnici. V spletni učilnici učitelj objavi vsebino za vsak oddelek in predmet ločeno po datumih, šolskih urah in temah. Primer: 18. 3. 2022, 3. šolska ura: Mila in detergenti. Pod naslovom objavi vsebino za to uro.

Dokazali smo, da je izobraževanje na daljavo mogoče in da se lahko, če je na drugi strani motiviran učenec ali je nadzor staršev ustrezen, tudi kakovostno izpelje. Na žalost pa vemo, da ni ravno velikega interesa med učenci, še težje pa je doseči ustrezen nadzor staršev, zato smo učitelji iskali razne načine, kako povečati motivacijo za delo med učenci. Velik pomen so dobili posnetki, s katerimi smo učitelji učencem predstavili učno snov, pomembne pojme, izvajanje postopkov in načine reševanja nalog. Učitelji smo iskali različne možnosti, kako snov čim bolj približati učencem. S pomočjo posnetkov in pozneje prek spletne aplikacije Zoom učenci vidijo svojega učitelja, kar jim veliko pomeni, in slišijo razlago tako, kot so vajeni v razredu. Učenci si lahko posnetke tudi večkrat pogledajo. Spletne učilnice so učinkovite, praktične in pregledne. Učenci lahko samostojno slišijo snov v video razlagah, na virtualnih srečanjih pa snov skupaj z učiteljem utrdijo, dobijo dodatna pojasnila, če česa ne razumejo, skupaj rešijo naloge, ki jih sami ne znajo. Učitelji smo pripravljali primere, prikaze, uporabljali spletne učbenike in svoja gradiva. V spletne učilnice so svoje izdelke oddajali tudi učenci. Delo s spletnimi učilnicami je zelo raznoliko. Omogočajo tudi ocenjevanje znanja učencev. Pomembna segmenta spletne učilnice pa sta učenje »spletnega bontona« ter usvajanje kakovostnih povratnih informacij in kritičnega premisleka. Srečanja v spletnih učilnicah so lahko namenjena tudi igri, zabavi, druženju, saj učenci potrebujejo stik tako z učitelji kot drug z drugim, druženje in pozitiven odnos pa jim daje zagon pri učenju. Učenci z učnimi težavami prek spletnih učilnic tako lažje sledijo učni snovi. Ocenjevati je treba napredek vsakega posameznika in spoštovati različna izhodišča, perspektive in zmožnosti učencev ter njihovega domačega okolja.

Pozitivni učinki učenja na daljavo

Kljub pomanjkanju neposrednega stika ima učenje na daljavo tudi pozitivne učinke, saj učenci zato krepijo druge veščine (samostojnost, odgovornost pri razporeditvi dela, vljudno izražanje in pogovarjanje, medsebojno sodelovanje, spoštljivo spletno komuniciranje, strpnost, tipkanje, knjižno izražanje pri sprotni komunikaciji). Čeprav si vsi želimo, da v prihodnje ne bi več prihajalo do zaprtja šol, pa vse spremembe, ki jih prinaša digitalna tehnologija in so povezane z njeno smiselno rabo v vzgojno-izobraževalnem procesu, postajajo vsakdanjost.

Značilnosti izobraževanja na daljavo

Izobraževanje na daljavo je oblika izobraževanja z dvema temeljnima značilnostma: učitelj in učenec sta med poučevanjem prostorsko ločena, komunikacijo med njima in komunikacijo med učenci samimi pa omogočajo različne vrste tehnologij. Unesco opredeljuje izobraževanje na daljavo kot »vzgojno-izobraževalni proces in sistem, v katerem pomemben delež pouka izvaja nekdo ali nekaj, ki je časovno in prostorsko odmaknjeno od učenca« (po Burns, 2011, str. 9). Pri izobraževanju na daljavo je tehnološka podpora celostno in načrtno integrirana v vse prvine vzgojno-izobraževalnega procesa, vpeta je tako v pedagoško kot administrativno podporo ter učno gradivo, kar omogoča izvajanje učnega procesa ob fizični ločenosti učitelja in učenca (Bregar, Zagamajster in Radovan, 2020).

Učna načela izobraževanja na daljavo

Učna načela izobraževanja na daljavo, ki prispevajo k bolj kakovostni izvedbi pouka na daljavo, so:

- Učno načelo razvojne bližine pomeni, da učitelji pri izobraževanju izhajajo iz posebnosti razvojnih stopenj udeležencev, njihovih izkušenj, interesov in nagnjenj.
- Načelo stvarno-logične pravilnosti vključuje tudi zahtevo po znanstvenosti, ki je primerna za udeležence določene razvojne stopnje.
- Učno načelo individualizacije predvideva, da bo izvajalec izobraževanja na daljavo ob upoštevanju vsaj globalnih individualnih razlik med udeleženci izobraževanja na daljavo prilagajal učno delo (oblike, metode, medije idr.) posameznikom.

- Učno načelo sistematičnosti od izvajalca izobraževanja na daljavo zahteva, da poskrbi za sistematično podajanje učne snovi, saj si neurejene vsebine in znanja udeleženci težje zapomnijo.
- Učno načelo postopnosti. Od lažjih k težjim, od preprostih k zapletenim, od bližnjih k daljnim, od znanih k neznanim in od konkretnih k abstraktnim vsebinam.
- Učno načelo eksemplarnosti zahteva, da tudi pri izobraževanju na daljavo učno gradivo ovrednotimo tako, da določimo, kaj je bolj in kaj manj pomembno. Pomembnejše gradivo nato obdelamo temeljiteje, manj pomembno pa predelamo le informativno in na ravni prepoznavanja.
- Učno načelo nazornosti zahteva, da učencem med poučevanjem na daljavo omogočimo, da neposredno s čutili dojemajo objektivno stvarnost.
- Učno načelo historičnosti in sodobnosti od izvajalcev izobraževanja zahteva,
- znanstvene vsebine obravnavamo razvojno, upoštevajoč njihovo dialektično gibanje od preteklosti do sedanjosti. Nikakor pa ne smemo pozabiti načela sodobnosti oz. nenehnega aktualiziranja in posodabljanja učnih vsebin, uporabe sodobnih izobraževalnih tehnologij idr.

Igrifikacija

Kot sem že omenila v uvodu, spletne učilnice omogočajo tudi poučevanje prek iger. Igrifikacija je metoda, s pomočjo katere se pedagoškemu procesu dodajajo elementi iger, kar popestri proces izobraževanja. Igre morajo biti zasnovane tako, da izboljšajo pridobivanje znanja in veščin, vključevati morajo reševanje težav in izzive, kar omogoča napredek učenčevega znanja. Osnovni namen ni zabava, ampak izobraževanje.

Če s pomočjo spletnih učilnic omogočimo tudi učenje prek iger, spodbujamo učence, da se k modulu redno vračajo, spodbujamo jih k inovativnosti in neodvisnemu učenju. Na ta način spletne učilnice postanejo zanimivejše. Sodelavka, ki je večša IKT, nam je na šoli pripravila izobraževanje na temo igrifikacije, pri katerem nas je naučila, kako lahko sami izdelamo različne igre in jih objavimo v spletni učilnici. Pokazala nam je izdelavo trinajstih različnih računalniških iger, ki jih lahko učitelji uporabimo pri svojem predmetu. Vsak izmed nas se je podrobneje seznanil s tistimi igrami, ki so primernejše za predmet, ki ga poučuje. To nam je vzelo zelo veliko časa, vendar se je izkazalo, da so igre nekateri učenci dobro sprejeli in z njihovo pomočjo lažje in bolje napredovali pri pouku. V okviru izobraževanja smo spoznali izdelavo in uporabo naslednjih računalniških iger.

- spomin;
- delanje parov;
- povleci besede;
- poišči vroče točke;
- poimenuj;
- dodajam slike;
- poišči besede;
- verjetnost;
- vnesi manjkajoče besede;
- ena izbira;
- vprašanje;
- kviz.

Igrifikacija zelo poveča motivacijo za delo. Poznamo notranjo in zunanjo motivacijo. Notranja motivacija predstavlja zagnanost in željo po opravljanju določene naloge, zunanja pa predstavlja sredstvo za doseganje cilja. K tej pripomoreta beleženje števila oddanih nalog in nagrajevanje »najboljših« dosežkov z virtualnimi nagradami, kot so točke, zvezdice, pokali ...

Igrifikacija pri mojem pouku na daljavo

Za pouk kemije v osmem in v devetem razredu ter za pouk naravoslovja v sedmem razredu sem izdelala nekaj iger z naslovi: povleci besede, delanje parov, spomin, poimenuj, vnesi manjkajoče besede in kviz. Določene igre so bile namenjene motivaciji, določene so pomagale pri usvajanju novih vsebin, zlasti kvizi pa so bili namenjeni utrjevanju in preverjanju usvojenega znanja. V spletni učilnici sem za vsako igro določila tudi časovni okvir reševanja. Učenci so imeli možnost, da so določene igre lahko tudi večkrat ponovili, tako so se učili in svoje znanje utrdili. S pomočjo igrifikacije lahko povečamo dejavnost in zavzetost učencev za učenje, spodbujamo sodelovanje in omogočamo povratno informacijo, preprosto in brez časovnega zamika vključujemo spremembe, omogočamo varno učno okolje za učence, ki imajo težave pri deljenju mnenj v večji skupini, ter nagrade za kakovostno opravljeno delo.

Zaključek

Spletne učilnice nudijo marsikaj, kar smo lahko spoznali šele pri pouku na daljavo, ki si ga nismo izbrali prostovoljno. Kot pravi star slovenski pregovor, da ima vsaka palica dva konca, smo tudi v tem tako »slabem« stanju odkrili veliko dobrega, kar lahko uporabljamo tudi, ko nismo več »prisiljeni« poučevati v izrednih razmerah.

Literatura

Burns, M. (2011). Distance Education for Teacher Training: Modes, Models, and Methods. Washington, DC: Education Development Center, Inc.

Bregar, L., Zagmajster, M. in Radovan, M. (2020). E-izobraževanje za digitalno družbo. Ljubljana: Andragoški center Slovenije. Pridobljeno 27. 7. 2022 s <https://www.acs.si/digitalna-bralnica/eizobrazevanje-za-digitalno-druzbo/>.

https://didakt.um.si/oprojektu/projektneaktivnosti/Documents/Igrifikacija_januar2020_final.pdf

JOGA KOT SPROSTITEV PRI GIBANJU IN ŠPORTNI VZGOJI V POSEBNEM PROGRAMU VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

Povzetek: V prispevku je predstavljeno aktivno sodelovanje med učenci in učitelji med poukom na daljavo. Učenci s posebnimi potrebami so v času dela na daljavo doživljali stiske, zato je bilo za njih pomembno, da so prejeli čim več usmeritev, kako se umirijo in kako se sprostijo. Pri urah gibanja in športne vzgoje so učenci spoznali jogo in tehnike joge, ki so jim pomagale pri sproščanju. Učitelj in učenci so se individualno ali skupinsko srečali na spletnem orodju Teams. Učenci so preko opazovanja in posnemanja najprej spoznali kaj je joga in kaj so elementi joge. Učitelj je nato preko pogovora predstavil bistvene značilnosti joge. Učenci so preko ur na daljavo pridobili na samozavesti, saj so nekateri na začetku imeli težave z uporabo kamere, kmalu so tudi to težavo premagali.

Ključne besede: posebni program, joga, učenci, sodelovanje

YOGA AS RELAXATION DURING MOVEMENT AND SPORTS EDUCATION IN A SPECIAL NEEDS SCHOOL

Abstract: The paper presents active cooperation between pupils and teachers during distance learning. Pupils with special needs experienced difficulties during remote work, so it was important for them to get as much guidance as possible on how to calm down and how relaxing. In movement and sports education classes, pupils learned about yoga and yoga techniques that helped them relax. The teacher and pupils met individually or in groups on the online tool Teams. Through observation and imitation, the pupils first learned what yoga is and what the elements of yoga are. The teacher then presented the essential characteristics of yoga through conversation. The students gained self-confidence through the remote lessons, as some of them initially had problems with using the camera, but soon this problem was also solved.

Keywords: special program, yoga, pupils, cooperation

1 Uvod

V začetku marca 2020 so bili učitelji soočeni s poučevanjem na daljavo, učenci pa z učenjem doma. Učenci v posebnem programu vzgoje in izobraževanja se učijo z delom na konkretnim materialu, zato je za njih pomembno, da so znanje pridobivali na njim razumljiv način. Za učence v posebnem programu ni bilo dovolj, da so prejeli pisno gradivo, saj smo s tem obremenili starše, ker veliko učencev v posebnem programu ne zna brati. Tudi pouk pri predmetu gibanje in športna vzgoja mora potekati na praktični ravni. Nekateri učenci so doživljali stiske, ker niso bili v šoli, saj niso bili med sovrstniki. Z njimi se je učitelj dogovoril za srečanja na internetu in jim tako pomagal pri umirjanju, sproščanju. Ena ura gibanja in športne vzgoje na teden je bila namenjena sproščanju. Sproščali so se s pomočjo joge.

2 Osebe s posebnimi potrebami

Zakon za usmerjanje oseb s posebnimi potrebami določa, da so to osebe, ki imajo trajno prirojene ali pridobljene okvare. Te osebe so vključene v primerne šolske programe in v odrasli dobi potrebujejo prilagojene oblike zaposlitev ter pomoč in prilagoditve za vključitev v skupnost. Veliko stopnjo pomoči, v večini primerov potrebujejo celo življenje (Zakon za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami, 2013).

3 Posebni program vzgoje in izobraževanja

Motnja v duševnem razvoju je vseživljenjski problem. Učenci z zmerno, s težjo in težko motnjo v duševnem razvoju vse življenje potrebujejo različne stopnje pomoči in veliko spodbud za svoj osebni razvoj. S posebnimi vzgojno-izobraževalnimi postopki pa njihovo stopnjo samostojnosti in neodvisnosti razvijamo do optimalnih meja. Učenci niso nikoli popolnoma samostojni, zaradi njihovih znižanih intelektualnih sposobnosti (Grubešič, 2014).

Posebni program se deli na obvezni del, ki traja devet let in vključuje tri stopnje: prvo, drugo in tretjo in na nadaljevalni del, ki traja tri leta in vključuje četrto stopnjo in na nadaljevalni

del, ki traja osem let, ki vključuje peto in šesto stopnjo, to je raven Učenje za življenje in delo (Grubešič, 2014). Posebni program vzgoje in izobraževanja se izvaja tudi v socialno-varstvenih zavodih oziroma centrih za usposabljanje. Kadar so učenci usmerjeni in obenem nameščeni v zavod, so hkrati vključeni v vzgojni program (Grubešič, 2014).

4 Joga

Joga je eden od najstarejših naukov in metodologij, ki obravnava celovitost človeka, to je njegovo telo, um in dušo in njegovo ravnovesje. Namen vaj je osvoboditev človekove duše. Joga izhaja iz tega, da telesna in umska pogojenost, miselni vzorci in napačno zaznavanje ljudem preprečuje zavestno, jasno in premišljeno ravnanje (Schops, 2011).

Najpomembnejši cilji joge v vsakdanjem življenju so:

- telesno zdravje,
- duševno zdravje,
- socialno zdravje,
- duhovno zdravje,
- spoznanje božanskih lastnosti v sebi in razsvetljenje (Maheshwarananda, 2000).

Sistem joga v vsakdanjem življenju je zasnovan tako, da s preprostimi in pripravljalnimi vajami postopno pripravlja telo na zahtevne in težje asane. Na začetku, med vadbo in na koncu se sproščate. S tehnikami sproščanja ostrite zavest o svojem telesu. Pri asanah je pomembno tudi dihanje. Večina ljudi diha površno in plitvo. Pri jogi pa vadite popolno jogijsko dihanje, ki omogoča zadostno in pravilno presnovo. Ob redni telovadbi se navadite pravilno dihati. Počasno in poglobljeno dihanje pospešuje krvni obtok in izboljšuje počutje. Mirno in enakomerno dihanje pomirja, usklaja telo in duh (Maheshwarananda, 2000). Telovadne vaje izvajamo hitro, asane pa izvajamo počasi in zavestno. Pomembno je, da asane izvajamo pravilno in kakovostno, ni pomembno, da jih naredimo veliko. Smisel in cilj asane ni pretvarjanje napetosti ali nakopičenje energije v gibanje, temveč usklajevanje telesa in duha. Pri vadbi asan je zelo pomembno sproščenost, saj le tako lahko izvajamo popolne gibe (Maheshwarananda, 2000).

5 Učna ura sproščanja na daljavo

Učenci so imeli med šolanjem na daljavo veliko težav, kako naj se sami umirijo in sprostijo, saj potrebujejo veliko konkretnih usmeritev. Učenci so se z učiteljem povezali preko spletnega orodja Teams, preko kamere so videli učitelja in svoje sošolce. Nekateri učenci v začetku šolanja na daljavo niso želeli vklopiti kamere, ti učenci so samo opazovali. Večinoma so učenci na začetku srečanja na spletu učitelju povedali, kako njihov dan poteka doma. Na ta način so se sprostili in bili pripravljeni na delo z učiteljem. Kljub temu, da pouk poteka preko spletne kamere, pa je za učence v posebnem programu zelo pomembno, da jim učitelj vaje demonstrira. Uporaba razlage in demonstracije je za učence nujna tudi med poučevanjem na spletu. Za učitelja je bilo v začetku najbolj pomembno, da se učenci znajo sami sprostiti, zato so se učenci najprej naučili vaj za sproščanje. Pred vajami so učenci položili na tla mehko odejo, mehko blazino ali druge pripomočke, na katerih so izvajali vaje. Ob izvajanju vaj se v ozadju predvaja umirjena glasba. Začetni položaj je ležanje na hrbtu. Dihanje je normalno. Ta vaja traja do 5 minut. Učenci se uležijo na hrbet. Položaj jim mora biti udoben. Noge imajo razmaknjene, roke naj sproščeno ležijo ob telesu. Dlani so obrnjene navzgor. Po potrebi imajo učenci pod glavo ali kolena blazino. Oči so zaprte, veke pa sproščene. Učenci čutijo vse telo od prstov na nogah do temena. Ob vdihu zavestno spremljamo dihanje od popka do grla. Ob izdihu zavestno spremljamo dihanje od grla do popka. Pri vdihu je trebušna stena izbočena, pri izdihu gre v začetni položaj (Maheshwarananda, 2000). Za zgoraj opisano vajo so učenci potrebovali tri srečanja, da so vajo izvajali suvereno. Nekateri učenci so imeli težavo, ker niso pravilno vdihnili. Nekateri so povedali, da so vdihnili hitro in prekratko, drugi so v vdihnili prepočasi. Učitelj jim je svetoval, da položijo roko na trebuh in naj bodo pozorni, da se roka dviguje počasi obvezno pa se mora dvigovati. Učenci

so po več poskusih usvojili vajo za sproščanje. Po uspešno usvojeni vaji za sproščanje so učenci dobili domačo nalogo, da skupaj s starši odidejo v naravo, s seboj so morali vzeti podlogo, na katero se lahko usedejo. V naravi so izvedli eno dihalno vajo. Domača naloga se je glasila. Najprej poišči mirno mesto, kjer je čist zrak, okolica pa pomirjujoča in prijetna. Ko izbereš primerno mesto se usedi na tla, na podlogo, ki si jo prinesel s seboj. Ko si popolnoma miren in sproščen, sedi s prekržanimi nogami, glava, vrat in trup naj bodo v ravni črti. S prstom zapri levo nosnico in počasi vdihni zrak skozi desno nosnico toliko, da prešteješ so 10. Zapri obe nosnici in zadrži vdihnjene zrak. Nato zelo počasi izdihni skozi levo nosnico in poskusi šteti do 15. Ponovi petkrat (Mukerji, 2006).

6 Učna ura pozdrav soncu na daljavo

Pozdrav soncu je sestavljen iz zaporedja vaj. Te vaje se v Indiji tradicionalno izvajajo pred sončnim vzhodom ali ob njem. Seveda se te vaje lahko izvajajo kadarkoli in so primerne za vsako ogrevanje. Pri teh vajah se raztegne hrbtenica in vse okončine, mišice, kite in vezi. Vaje tekoče prehajajo druga v drugo in so usklajene z vdihom in izdihom. Po navadi se pozdrav soncu večkrat ponovi z vedno večjo hitrostjo, dokler ni telo popolnoma segreto. Obstajajo številne različice pozdrava soncu, vse pa temeljijo na klasičnih zaporedjih. Pozdrav soncu je zaporedje vaj, ki se jih naučimo na pamet. To zaporedje vaj aktivira, razteguje in krepi telo. Na začetku je pozdrav soncu pravi izziv, vendar se z nekaj vaje dihanje umiri, postane enakomeren in daljši, gibanje pa prožno (Schops, 2011). Učenci so na začetku asano izvedli zelo počasi. Tudi tu je ključna učiteljeva demonstracija, da učenci asano naredijo čim bolj pravilno. Med učenjem so se veliko smejali, zato je bilo očitno, da se zelo zabavajo. Največ težav so imeli pri izvedbi asane Pes z navzdol obrnjeno glavo. Učitelj je za učence pripravil slikovni pripomoček, ki so si ga učenci lahko natisnili in jim je bil v pomoč pri samostojni izvedbi.

Zaključek

Kljub poučevanju na daljavo, sta učiteljeva razlaga in demonstracija še vedno ključna za učence v posebnem programu. Učenci se učijo s pomočjo enostavnih verbalnih navodil in s pomočjo demonstracije. Umirjenost, ki so jo učenci dosegli z dihalnimi vajami in s pomočjo telesnih vaj je pomembna za njihovo vsakdanje življenje. Učenci lahko naučene tehnike umirjanja vsakodnevno uporabljajo na vseh področjih, ki jim predstavljajo stisko.

Literatura

- Grubešič, S. (2014). Posebni program vzgoje in izobraževanja (Elektronski vir). Ljubljana. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Zavod RS za šolstvo 2014. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Izobrazevanje-otrok-s-posebnimi-potrebami/OS/Posebni-program-vzgoje-in-izobrazevanja/Posebni_program_vzgoje_in_izob.pdf
- Maheshwarananda, P.S. (2000). Sistem joga v vsakdanjem življenju. Dunaj: Ibera Verlag.
- Mukerji, A. P. (2006). Nauk in izvajanje joge/ swami Mukerji. Šmarješke toplice: Stella.
- Schops, I. (2011). Joga: veliki priročnik za začetnike in izkušene. Tržič: Učila International.
- Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami /ZUOPP/ (2013). Uradni list RS, št. 58/11(1. 9. 2013). <https://zakonodaja.com/zakon/zuopp-1>

KULTURNI DAN NA DALJAVO – PEKARNA MIŠMAŠ

Povzetek: V prispevku opisujem, kako smo se morali učitelji v času covid-19 prilagoditi na nov način poučevanja. Iskali smo nove metode in oblike dela, ki bi bile blizu učencem, da bi jih pritegnili in motivirali in se čim bolj izognili vrzelim v znanju. Delo na daljavo se je od prvega vala naprej postopoma izboljševalo in napredovalo, uživali smo podporo na vseh področjih – podporo vodstva šole, RTV Slovenije, spletne učilnice študijskih skupin za razredni pouk, spletne učilnice Sodelovalnice za razredni pouk, pomoč in podporo sodelavcev in sodelavk ter družabnih omrežij. Tako smo se učitelji trudili, da bi učencem omogočili znanje tudi na daljavo. Sama sem se udeleževala različnih seminarjev o delu na daljavo in iskala različna spletna orodja za tovrstno delo, da bi učence motivirala. Skušala sem ohranjati dober stik z njimi. Učencem sem rada podajala učno snov na različne načine, med drugim sem se preizkusila s tretješolci v »breakroomsih«, pripravljala sem dneve dejavnosti, snemala sem predavanja v Powerpointu, jim pošiljala spletne naslove z igrami za utrjevanje znanja, oblikovala učne liste prek platforme Liveworksheets ... Poučevanje se je spremenilo, nas nekaj naučilo, nam dalo misliti, da lahko šolanje spremenimo, izboljšamo, mu kaj dodamo ... Dobili smo dobre primere učnih praks, ki jih lahko uporabimo tako pri delu na daljavo kot pri pouku v šolskih prostorih.

Ključne besede: delo na daljavo, učenci, organizacija pouka, IKT, kulturni dan

REMOTE CULTURAL DAY – THE MISHMASH BAKERY

Abstract: My article presents how we teachers had to adapt to a new way of teaching during COVID 19 pandemic. We were searching for new methods and forms of work that would be close to the students in order to attract and motivate them as well as avoid gaps in knowledge as much as possible. Remote work has gradually improved and progressed since the first wave of the pandemic; we have enjoyed support in all areas – support from the school management, RTV Slovenia, online classrooms of study groups for the first three grades, “Sodelovalnice” online classrooms for the first three grades, help and support from our colleagues and social networks. This is how we teachers tried to enable our students to learn remotely. I attended various seminars on remote work and searched for various online tools for this type of work in order to motivate my students. I strived to maintain a good contact with them. I liked teaching the students in various ways. I – among other things – experienced the “breakrooms” together with my third-graders, prepared activity days, recorded Powerpoint lectures, sent them web links to the games to consolidate their knowledge, created lesson sheets via the Liveworksheets platform... The way of teaching has changed, taught us a lot, made us believe that we can change education, improve it, add something to it... We got some good examples of learning practices to be used both in remote work as well as in school.

Key words: telecommuting, remote work, students, organizing class, ICT, cultural day

Delo na daljavo

Izobraževanje na daljavo je potekalo med marcem 2020 in aprilom 2021 oziroma februarjem 2022. V vsakem valu, ki smo ga doživeli, smo se poskušali učencem čim bolj približati in jim biti v oporo, se z njimi pogovarjati in se skupaj tudi zabavati. Pri delu na daljavo je bilo moje vodilo, da mora biti kakovost tovrstnega učenja enaka kot v razredu. Slediti sem morala didaktičnim priporočilom, upoštevati cilje in standarde, prav tako pa smo učitelji svoje delo in znanje vrednotili. Prvi val (marec 2020–maj 2020) je predstavljal velik izziv, saj nismo vedeli natanko, kako bomo vse skupaj izpeljali. Na naši šoli smo vzpostavili spletne učilnice in kanale v sistemu eAsistent. Navodila za delo smo nalagali do 8. ure zjutraj ali po 21. uri zvečer dan prej. Navodila so bila predvsem pisna, nekaj je bilo predstavitev v Powerpointu. Kot šola smo pomagali tudi s prenosnimi in tabličnimi računalniki, saj nekateri učenci niso imeli informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT).

Zelo pomembna je bila pomoč staršev, saj so ti učence usmerjali, jim pomagali pri branju navodil in uporabi IKT. Čez čas so učenci osvojili način dela in so bili lahko samostojni. Nismo pričakovali, da bo prvi val trajal tako dolgo, zato smo na začetku predvsem ponavljali in utrjevali snov. Kar hitro smo ugotovili, da se ne bomo hitro vrnili v klopi, in s snovjo smo morali naprej. Tako je nismo več samo utrjevali, ampak sem kot učiteljica začela snemati predstavitve z razlagami, oblikovati različne dejavnosti in tako sem poskušala razgibati čas, ki je bil zelo stresen za vse nas. Ta prva izkušnja nas je navdihnila, da smo se za novo šolsko

leto pripravili drugače, še vedno pa smo upoštevali smernice Zavoda RS za šolstvo in Ministrstva za izobraževanje in šport. Na drugi val (november 2020–konec januarja 2021 in april 2021) smo bili bolj pripravljeni. Tudi učitelji smo se okrepili z znanjem o delu na daljavo. V šolskem letu 2020/21 smo na šoli vzpostavili spletno učno okolje MS Office – Teams, prek katerega smo se udeleževali videokonferenc in nalagali gradiva in razlage ter navodila za delo doma. Povezavo prek platforme Teams smo preizkusili že v času dela v šoli. Tako smo dobili povratno informacijo, kateri učenci nimajo opreme za delo na daljavo. Tem učencem smo pomagali in jim posodili šolsko IKT.

V drugem valu smo imeli urnik za videokonferenčna srečanja in navodila, katere naloge morajo učenci poslati v preverjanje. Kot učiteljica sem vsako nalogo pregledala in podala povratno informacijo. Prav tako sem na videosrečanjih razložila novo snov, pregledali smo določene naloge, se igrali in si razkrili kakšno zanimivost. Poleg nalog v delovnih zvezkih sem učencem posredovala tudi spletne naslove za utrjevanje znanja prek spletnih didaktičnih iger, da so se ob učenju tudi razbremenili in pozabavali in tako pozabili, da gre pravzaprav za učenje.

Tretji val (oktober 2021–februar 2022) – v šolsko leto 2021/22 smo vstopili optimistično in dobro pripravljeni, hkrati pa smo si želeli, da se drugi val ne bi ponovil, saj smo ugotovili, da je učenje v razredu oziroma v varnem socialnem okolju veliko bolj učinkovito in uspešno. Dogajalo pa se je, da je bilo veliko učencev in zaposlenih v karanteni in je bilo delo otežkočeno. V primeru, ko so učenci zboleli za covidom-19, sem jim vsa navodila in posnetke naložila na platformo Teams, enako kot v drugem valu. Ko so se ti učenci vrnili v šolo, sem jim snov dodatno pojasnila ter smo snov skupaj ponavljali, jo utrjevali in poglobljali z različnimi vajami.

Zakon o osnovni šoli (Zakon o osnovni šoli z vsemi spremembami od 1996) člen 19.a govori o dnevih dejavnosti v osnovni šoli (OŠ) in pravi, da so dnevi dejavnosti del obveznega programa OŠ in v okviru dni dejavnosti se vsebine predmetov medsebojno povezujejo. Kot enega od ciljev 2. člen Zakona o OŠ navaja razvoj pismenosti in razgledanosti na besedilnem, naravoslovno-tehničnem, matematičnem, informacijskem, družboslovnem in umetnostnem področju, kot drugi cilj pa navaja razvoj pismenosti ter sposobnosti za razumevanje in sporočanje v slovenskem jeziku, na območjih, ki so opredeljena kot narodnostno mešana, pa tudi v italijanskem in madžarskem jeziku.

Primer dobre prakse – kulturni dan pekarna mišmaš

Pri šolanju na daljavo smo poleg pouka izpeljali tudi nekaj dni dejavnosti. Tako sem v tretjem razredu med drugim pripravila tudi kulturni dan. Imeli smo pravljični dan in obravnavali smo pravljico Pekarna Mišmaš Svetlane Makarovič. Za začetek sem jih zjutraj pozdravila na skupnem srečanju in dogovorili smo se o poteku dneva. Na platformo Teams sem jim naložila predstavitev v Powerpointu, ki jih je postopno vodila skozi delo. Dogovorili smo se, da v primeru kakršnih koli težav svoja vprašanja in zagate sporočijo v klepetalnici. Vedno sem jim bila pripravljena pomagati. Po končanem delu so mi poslali odgovore na vprašanja in miselni vzorec v dokaz opravljenega dela. Na vse poslano sem jim podala povratno informacijo, o samem dnevu in delu pa smo se pogovorili prek platforme Teams po končanem dnevu. Pri načrtovanju dneva dejavnosti sem morala slediti standardom znanja, namenom in kriterijem učenja ter ciljem.

Priprava na dan dejavnosti

Standardi znanja: slovenščina (Digitalizirani učni načrt 2018)

Področje: književnost

- Učenec/učenka ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito zmožnost sprejemanja umetnostnih besedil in zmožnost tvorjenja besedil o umetnostnih besedilih in ob njih (strokovno in (po)ustvarjalno pisanje, govorjenje). Svoje ugotovitve o umetnostnih besedilih skladno s cilji v tem učnem načrtu predstavi ter vrednoti in utemelji svoje mnenje.

Zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja umetnostnih besedil pokaže tako, da:

- pove, o čem govori prebrano umetnostno besedilo (podrobno povzame njegovo vsebino);
- pove, kdo so glavne književne osebe in kakšna je njihova vloga v besedilu;
- pove, kje in kdaj se zgodba dogaja;
- pove, zakaj se je kaj zgodilo.

Zmožnost prepoznavanja, doživljanja, razumevanja in vrednotenja proze/pravljice pokaže tako, da:

- samostojno pripoveduje/piše pravljico in pri tem upošteva njene značilnosti;
- piše/pripoveduje nadaljevanje pravljice;
- tvori narobe pravljico;
- tvori kombinacijo dveh pravljic.

Zmožnost doživljanja in razumevanja književnega prostora in časa pokaže tako, da:

- ubesedi svojo predstavo dogajalnega prostora – pri tem dopolni avtorjev »opis« s svojo domišljijo;
- ubesedi svojo domišljijsko predstavo dogajalnega prostora;
- ubesedi svojo predstavo dogajalnega časa – pri tem dopolni avtorjev opis s svojo izkušnjo;
- prepozna dogajalni čas (nekoč – danes).

Zmožnost doživljanja in razumevanja dogajanja in teme pokaže tako, da:

- odgovarja na vprašanja o temi in vsebini;
- podrobno obnovi književno dogajanje;
- pripoveduje realistično zgodbo, v kateri je dogajanje podobno tistemu, ki ga pozna iz svojega sveta;
- tematiko izraža z ilustriranjem pesmi.

Zmožnost doživljanja in razumevanja gledališke/lutkovne predstave, radijske igre, risanke pokaže tako, da:

- sodeluje v igri vlog;
- našteje osebe lutkovne/gledališke predstave ter odgovori na vprašanja, kaj se je zgodilo in zakaj se je kaj zgodilo;
- po gledanju otroškega filma/risanke, posnetega/posnete po literarni predlogi, predstavi razlike med enim in drugim medijem;
- po poslušanju radijske igre poimenuje književne osebe ter pove, kakšne so bile osebe in kakšen je bil dogajalni prostor; odgovarja na vprašanja, kaj se je zgodilo in zakaj se je kaj zgodilo.

Učenec/učenka skladno s cilji iz tega učnega načrta pridobi literarnovedno znanje. Pokaže ga tako, da:

- pozna, razume in uporablja temeljne literarnovedne izraze, določene s tem učnim načrtom;
- pozna književna besedila obvezno obravnavanih avtorjev in avtoric ter izbrane slovenske ljudske pravljice.

Področje jezika: razvijanje jezikovne in slogovne zmožnosti

Učenec/učenka razvija pravopisno zmožnost – individualizirano, postopoma in sistematično spoznava, usvaja in utrjuje:

- rabo velike začetnice na začetku povedi, v lastnih imenih bitij in v svojilnih pridevnikih, izpeljanih iz njih, ter v zemljepisnih lastnih imenih;
- rabo končnih ločil (pike, vprašaja, klicaja);
- rabo vejice pri naštevanju.

Ob zaključku 2. razreda učenec/učenka piše s tiskanimi in pisanimi črkami kratka besedila, ob zaključku 3. razreda pa piše s pisanimi črkami besedila tistih vrst, ki jih predpisuje ta učni načrt – tvori razumljiva besedila, skladna z jezikovno in slogovno normo knjižne zvrsti, njegova/njena pisava je čitljiva.

Učenec/učenka razvija branje z razumevanjem in pisanje besedil skladno s svojo starostjo ter spoznavnimi, sporažumevalnimi in recepcijskimi zmožnostmi.

Nameni učenja

- Poslušati radijsko pravljico;
- spoznati neznane besede iz besedila;
- ustno opisati glavni osebi iz pravljice;
- ustno pripovedovati ob slikah iz slikanice;
- govoriti razločno in čim bolj knjižno;
- prebrati trditev in ustno ugotoviti, ali je trditev pravilna ali ne;
- ugotoviti ključne besede iz pravljice;
- v zvezek s pisanimi črkami zapisati odgovore na vprašanja;
- pisati estetsko, upoštevati pravila pisanja – pravilnost črk, velika začetnica, končna ločila;
- ugotoviti, ali ima besedilo značilnosti pravljice;
- zapisati miselni vzorec;
- ilustrirati pravljico;
- pravljico si lahko tudi ogledati v obliki risanke;
- ovrednotiti svoje znanje.

Merila uspešnosti

Uspešen/a bom, ko bom:

- poslušal/a radijsko pravljico;
- ustno opisal/a glavne osebe iz pravljice;
- ustno pripovedoval/pripovedovala ob slikah;
- govoril/a čim bolj razločno in knjižno;
- ugotovil/a pravilnost trditev;
- samostojno pravopisno pravilno zapisal/a odgovore na vprašanja;
- poznal/a značilnosti pravljice;
- samostojno zapisal/a miselni vzorec;
- zapisal/a veliko začetnico in končna ločila in
- ovrednotil/a svoje znanje.

Učni cilji

- Učenci izražajo in primerjajo svoje doživetje, čustva, predstave in misli, ki se jim porodijo ob poslušanju/branju;
- poglobljajo prvotno doživetje in razumevanje (večkratno podrobno poslušanje/branje) ter izražajo mnenje o besedilu (predvsem govorno, tretješolci in tretješolke lahko tudi pisno);
- prepoznavajo prvine pravljice: formalni začetek in konec, preteklik, za pravljico značilni pripovedni ton;
- prepoznavajo glavno književno osebo;
- prepoznavajo »dobre« in »slabe« književne osebe in povedo, zakaj se jim zdijo take;
- ločujejo resnični in domišljjski svet, razlikujejo pravljični in resnični dogajalni prostor;
- obnavljajo zgodbo tako, da dogajanje prikazujejo s pomočjo sličic/niza sličic oziroma s kombinacijo sličic in zapisa;
- ilustrirajo pravljico;
- izražajo svoje doživljanje, razumevanje in vrednotenje radijske igre;
- razumejo in uporabljajo naslednje izraze: pravljica, naslov, pisateljica, ilustrator, slikanica, odlomek, književna oseba, književno dogajanje;
- izražajo svoje doživljanje, razumevanje in vrednotenje risanke;
- ugotavljajo razlike med risanko, posneto po literarni predlogi, in izvirnim besedilom;
- spoznavajo osnovne značilnosti medijev.

Dokazi

- Ustno opisovanje književne osebe;
- ustno pripovedovanje ob slikah iz slikanice;

- ustno branje trditev in ugotavljanje pravilnosti teh trditev;
- pisni odgovori na vprašanja s celimi stavki;
- miselni vzorec – primerjava značilnosti pravljič s pravljico Pekarna Mišmaš in
- ilustracija pravljičice.

Povratno informacijo o odgovorih na vprašanja sem pisno podala vsakemu učencu posebej, prav tako sem preverila miselne vzorce, o samem dnevu in delu pa smo se pogovorili na videosrečanju.

Zaključek

Učenje v socialnem okolju, torej v razredu, je zelo pomembno za razvoj socialnih veščin, pridobivanje in poglobljanje znanja, za sodelovanje, kritično razmišljanje in razvoj različnih veščin, ki jih potrebujemo za nadaljnje šolanje in življenje, saj je človeški stik nujen za pozitivne medsebojne odnose ter občutek varnosti in ljubezni. Delo na daljavo nam je tako predstavljalo izziv in nas primoralo, da smo se poglobili v nekaj novega in neznanega, to pa nas je pripeljalo do spoznanja, da se zmoremo uspešno soočiti tudi s tovrstnimi velikimi izzivi. Tako sem kulturni dan poskusila izvesti enako kot pri pouku v razredu, z vsemi elementi pouka – standardi znanja, cilji, nameni in merili, čeprav je manjkal socialni stik. Izkazalo se je, da mi je uspelo, saj so bili učenci uspešni, pri pogovoru prek videosrečanj pa smo izmenjali še razmišljanja o samem dnevu. Tako sem delo na daljavo in oblikovanje različnih dni dejavnosti na splošno sprejela kot izziv, ne kot težavo, čeprav sem za priprave vseh navodil za delo potrebovala kar precej časa, a sem s tem marsikaj pridobila tako na področju uporabe IKT kot vnosa novih in zanimivih prvin v pouk, ki jih lahko uporabim tudi v razredu.

Literatura

- Bolčina, N. (2020): Učenje na daljavo – strah ali izziv – Zbornik povzetkov Izkušnje in izzivi vzgoje in izobraževanja v času epidemije – Mednarodna strokovna konferenca, Ljubljana.
- Dolinar, M. (2020): Izobraževanje na daljavo – Razredni pouk št. 2. Zavod RS za šolstvo, Ljubljana.
- Lampert Senčič, A. (2020): Čas koronakrize in pouk na daljavo – Slovenska pedagoška revija Didakta, št. 208. Založba Didakta, Lesce.
- Nacionalni kurikularni svet in Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje (1998): Dnevi dejavnosti – GOV.si. Pridobljeno 27. 7. 2022 s spletnega mesta <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Drugi-konceptualni-dokumenti/Dnevi-dejavnosti.pdf>
- Novak, N. (2020): Načrtovanje pouka s sodobnimi pristopi – Razredni pouk – št. 3. Zavod RS za šolstvo, Ljubljana.
- Perhavec Čok A. (2020): Izobraževanje na daljavo – izkušnje in izzivi – Zbornik povzetkov Izkušnje in izzivi vzgoje in izobraževanja v času epidemije – Mednarodna strokovna konferenca, Ljubljana.
- Rigler Šilc, K. (2020): Šolanje na daljavo ali let po e-nebu – Slovenska pedagoška revija Didakta, št. 208. Založba Didakta, Lesce.
- Siussi Podergajs, P. (2020): Izzivi šolanja na daljavo – Zbornik povzetkov Izkušnje in izzivi vzgoje in izobraževanja v času epidemije – Mednarodna strokovna konferenca, Ljubljana.
- Učni načrt slovenščino (2018) Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 27.07.2022 s spletnega mesta Digitaliziran učni načrt slovenščina https://dun.zrss.augmentech.si/#/inhttps://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf
- Zakon o osnovni šoli (z vsemi spremembami 1996). Pridobljeno 27. 7. 2022 s spletnega mesta <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO448>

POUČEVANJE NA DALJAVO – METODE IN OBLIKE DELA PRI GLASBENI UMETNOSTI

Povzetek: V prispevku opisujem pouk na daljavo pri glasbeni umetnosti; pri tem se večinoma osredotočam na pouk, ki za vse učence poteka na daljavo prek aplikacije Teams; predstavim tudi objavljane gradiv v spletni učilnici in izvedbo kulturnega dne, ki je potekal na daljavo. Vse vrste pouka so zahtevale številne metode in oblike dela, da so bili pri sprejemanju snovi uspešni učenci z različnimi učnimi tipi: slušni ali avditivni; gibalni ali kinestetični učni tip ter vidni učni tip. Obstajajo tudi učni tipi, ki jim ustrezajo vsi učni stili, ni pa mogoče pričakovati, da so vsi v razredu takšni. Ugotovila sem, da je najbolje, da pred učno uro navodilo za učno uro in obvestilo o potrebnih pripomočkih objavimo v spletni učilnici, saj tako vidnemu učnemu tipu omogočimo, da ima dovolj časa za učno pripravo. Po učni uri je nujno objaviti gradivo na spletu, pri tem pa mora vsaka datoteka vključevati tako nalogo z gibanjem, besedilo kot tudi video in zvočne posnetke. Če je bilo le mogoče, sem pri teoretičnem zapisu besedilo tudi posnela in posnetek vključila v PPT-predstavitev, kar je posebej uporabno za učence, ki so manjkali pri rednem pouku v šoli. Enake zahteve sem upoštevala pri organizaciji kulturnega dne na daljavo. Pri tem je še posebej pomembno, da zaposlimo vse tri učne tipe na enak način, saj kulturni dan traja cel dan in dolgo časa, ki traja celo dopoldne, ne smemo dopustiti. Z različnimi dejavnostmi sem vsem trem učnim tipom omogočila, da so se polno udeleževali pri kulturnem dnevu.

Ključne besede: glasbena umetnost, učni tipi, pouk na daljavo, kulturni dan na daljavo

DISTANCE LEARNING – METHODS AND FORMS OF WORK IN THE MUSICAL ARTS

Abstract: In this paper I describe the distance learning of music, mainly focusing on the lessons that are delivered remotely to all students via the Teams app, the publishing of materials in the online classroom, and the means of carrying out a cultural day that took place remotely. All forms of teaching required a variety of methods and forms of work to ensure that students with different learning styles (auditory, kinesthetic and visual) were successful. There are also some to which all learning styles are suited, but not everyone in the classroom can be expected to be like this. I found that it is best to post the lesson guide and a note about the tools needed in the online classroom before the lesson, as this gives visual learners enough time to prepare for the lesson. After the lesson, it is essential to publish the material online, and each file should provide the task including movement, text, video and audio clips. Wherever possible, I also recorded the text and included the recording in the PowerPoint presentation, which is particularly useful for students who were absent from the regular lessons at school. I took the same requirements into account when carrying out the cultural day remotely. It was particularly important to employ all three learning styles in the same way, because a cultural day lasts all day and we must ensure that the children's attention is kept. Through a variety of activities, I gave all three types of learners the opportunity to participate fully in the cultural day.

Keywords: musical arts, learning styles, distance learning, cultural day held remotely

1 Uvod

Pandemija covid-19 je od šol in izobraževalnih sistemov zahtevala takojšnjo prilagoditev in izjemno hiter odziv. Pri tem ni bilo vprašanje, v kolikšni meri se učenci, šole in sistemi počutijo pripravljeni na motnje izobraževanja, do katerih je prišlo. Učitelji so morali biti pripravljeni na pouk na daljavo, četudi se z njim niso prej nikoli srečali. Raziskava REDS (Klemenčič Mirazchijski idr. 2021) je pokazala, da sta se v številnih državah, zaradi motenj, povezanih s covidom-19, poučevanje in učenje večinoma nadaljevala v različnih alternativnih oblikah, kar je bilo mogoče zaradi fleksibilnosti, prilagodljivosti, odpornosti in odločnosti izobraževalnih sistemov, šol, učiteljev, učencev pa tudi staršev. V prispevku opisujem prilagajanje pouka na daljavo pri glasbeni umetnosti različnim učnim tipom; pri tem se osredotočam na dve vrsti pouka na daljavo:

1. pouk prek aplikacije Teams

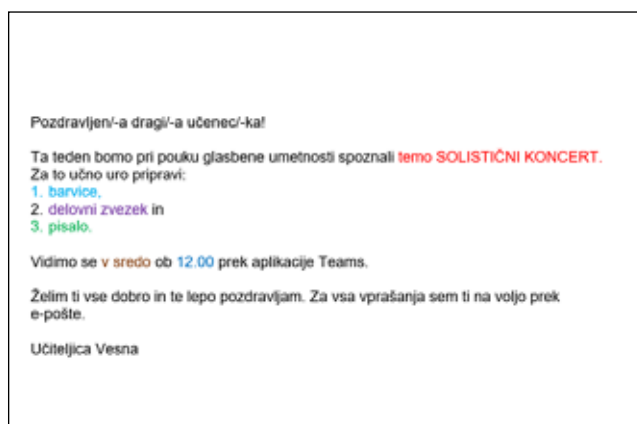
Pri tem so učenci v spletno učilnico dobili le navodilo, kdaj se dobimo pri Teams uri, vse obveznosti za tisti teden pa so opravili pri Teams uri v živo; po učni uri je bilo gradivo, uporabljeno pri uri, objavljeno v spletni učilnici;

2. navodila za pouk v spletni učilnici za manjkajoče učence. Pri tej različici pouk poteka v šoli (konec epidemije), večina učencev je v šoli, le manjkajoči učenci (ne samo zaradi koronavirusa, temveč zaradi drugih vzrokov) samostojno opravijo naloge in pregledajo teoretično gradivo v spletni učilnici. Ta način razbremeni starše, ki jim ni treba klicati staršev otrokovih sošolcev in pridobivati informacij o šolskem delu, razbremeni pa tudi otroke, saj lahko že dopoldne, v času pouka, usvojijo snov, ki bi jo brez navodil v spletni učilnici šele takrat, ko bi pridobili navodila od sošolcev;

Poleg omenjenih vrst pouka pa predstavim tudi organizacijo kulturnega dne na daljavo. Vse različice pouka zahtevajo številne metode in oblike dela, da so pri sprejemanju snovi uspešni učenci z različnimi učnimi tipi: slušni ali avditivni; gibalni ali kinestetični učni tip ter vidni učni tip.

2 Učna ura v živo prek aplikacije Teams, prilagojena trem učnim tipom

Vsako učno uro, ki je potekala prek aplikacije Teams, sem pripravila, da so bile dejavnosti prilagojene vsem trem učnim tipom. Navodila za učno uro sem naložila v spletno učilnico že v nedeljo zvečer (Slika 1). Napisala sem, kaj bomo pri uri delali in katere pripomočke bomo potrebovali. To zelo ugaja vidnemu učnemu tipu, saj si tak učenec rad vnaprej pripravi pripomočke in si raje prebere vsebino sam, kot da mu jo drugi. (Tomažič in Pesko, 2020) Preden se naloge loti, svoj čas in prostor ter pripomočke lepo uredi, a ima težave z ustnimi navodili, zato njemu ustrezajo navodila, ki so dana pred Teams uro v živo, da ima dovolj časa za pripravo. Prav tako sem upoštevala to, da ima vidni tip učenca rad barve, zato so bila navodila zapisana v različnih barvah.

Navodilo za učno uro

Navodila za učno uro sem nato podala še na začetku učne ure, kar ugaja slušnemu učnemu tipu; ta učni tip se spomni tistega, kar je slišal. Nato sem vse stvari, ki jih pri pouku potrebujemo, še pokazala v fizični obliki. Ker večina učencev pri sebi ni imela barvic, je morala vstati in jih poiskati; to je ugajalo kinestetičnemu tipu, ki rad hodi in si kaj ogleduje. Branje ni njegova prioriteta, zato so navodila, ki jih vidi, kot denimo barvice prek zaslona, ustrezna zanj. (Tomažič in Pesko, 2020)

Obravnava teoretičnega dela o solističnem koncertu – drsnica, prilagojena vidnemu in slušnemu tipu

Vsaka drsnica je poleg zapisanega besedila vsebovala tudi zvočni posnetek (Slika 2). S tem sem zadostila tako slušnemu kot vidnemu tipu – takšen način je posebej uporaben tako pri hibridnem pouku (te vrste pouka nisem izvajala) kot tudi pri pouku, ki poteka v razredu, učenci pa so odsotni zaradi različnih vzrokov in sami, brez učiteljeve razlage, usvajajo snov. Vidnemu tipu sem zadostila tako, da sem uporabila kontrastne in žive barve in da sem vse zapisala, saj ta tip raje prebere vsebino sam, kot da mu jo drugi. Ta tip rad bere in običajno bere hitro, ima lepo in čitljivo pisavo; spomni se tistega, kar je videl. Ta drsnica tudi ni zahtevala sodelovanja od učenca, kar je vidnemu tipu ugajalo, saj raje opazuje, kot govori ali sodeluje. Zapomni si obraze, pozabi pa imena ljudi; opazi detajle, težko odvrnemo njegovo pozornost od vsebine. Stvari si hitro zapomni. (Tomažič in Pesko, 2020)

Slušnemu tipu sem zadostila tako, da sem vsebino prebrala, dodala pa sem še zvočni posnetek, kjer sem razložila snov. Kot pišeta Tomažič in Pesko (2020), ima ta učni tip rad, če mu kdo kaj prebere. To sem storila z namenom, da bi učenec lahko tudi pozneje pri učenju sam poslušal posnetek (pa tudi za manjkajoče učence). Ta učni tip namreč potrebuje mir, tišino, zato lažje posluša, ko je sam. Mir in tišino sem temu tipu omogočila tako, da sem učencem naročila, naj imajo ugasnjen mikrofoni. Omenjena avtorja dodata še, da se slušni učni tip rad pogovarja naglas sam s seboj, v glasbi uživa, zapomni si imena, pozabi pa obraze, in da lahko hitro odvrnemo njegovo pozornost od vsebine. Pogosto mrmra melodijo ali si poje. Ko bere, šepeta ali premika ustnice. Pogosto so učenci tega tipa odlični govorci in so radi v naravi.

Po obravnavi snovi so imeli učenci na voljo 15 minut, da so sestavili svoj koncertni program in enega poiskali na spletu. Izdelava lastnega koncertnega programa zelo ugaja kinestetičnemu učnemu tipu, ki uživa, če lahko kaj sam naredi. Uči se z dejanji, z delom. Sicer pa se učenec kinestetičnega tipa rad dotika drugih, išče bližino in stoji blizu sogovornika. Je fizično naračunan. Ko se uči, hodi in si kaj ogleduje. Rad preizkuša nove stvari. Branje ni njegova prioriteta. Rad ima gibanje, akcijo, šport, rad je v naravi. (Tomažič in Pesko, 2020)

Tudi izvedbo predstavitve sem omogočila, da bi ustregla učencem kinestetičnega tipa. Namreč ti učenci, ko govorijo, delajo veliko kretenj z rokami, težko zdržijo dlje pri miru in imajo ves čas nekaj v rokah. Ker pa učenci vidnega tipa raje poslušajo kot govorijo, sem jim omogočila, da namesto predstavitve sošolcem pošljejo svoj koncertni program. Navodilo (Slika 3) pa je bilo pripravljeno tako, da je ugajalo tako vidnemu kot slušnemu tipu; prvemu so bile namenjene kontrastne, žive barve, drugemu pa to, da so bila navodila napisana po korakih, točkah, saj si ta učni tip, ki ima sicer bogat besedni zaklad, lažje zapomni stvari po korakih, po vrstnem redu, postopku (Tomažič in Pesko, 2020).

Navodilo za samostojno delo

1. Odpri program Microsoft Word.
2. Poišči na spletu koncertni program. Prilepi ga v Word.
3. Nato sestavi svoj koncertni program. Pri tem uporabi skladbe, ki smo jih pri pouku poslušali in analizirali, ali pa jih poišči na spletu.
4. Pozoren bodi, da pri cikličnih skladbah zapišeš vse stavke.
5. Po petnajstih minutah boš sošolcem svoj program predstavil in pojasnil, zakaj si izbral prav te primere.
6. Če svoje izbire ne želiš deliti z drugimi, jo pošlji prek e-pošte učiteljici. Podala ti bo povratno informacijo.

Navodilo, prilagojeno kinestetičnemu, slušnemu in vidnemu tipu

3 Organizacija kulturnega dne na daljavo

V nadaljevanju bom opisala organizacijo kulturnega dne na daljavo. Sočasno sva z učiteljico likovne umetnosti organizirali kulturni dan za 8. in 9. razred. Glasbeni del je zajemal vse potrebne cilje glede realizacije: spoznavanje kulturno-umetniških ustanov v Ljubljani in ogled koncerta v sodelovanju s Slovensko filharmonijo iz njihove ponudbe brezplačnih

on-line koncertov za mlade poslušalce. V prilogi h glasbenem delu za poslušalce ta organizacija ponuja tudi didaktično gradivo z učnimi listi in nalogami za evalvacijo glasbenega dela, kar sem v prilagojenem obsegu tudi uporabila. Kulturni dan je potekal tako: v času od 8.30 do 9.50 so osmošolci imeli glasbeni del, devetošolci likovni del, od 9.55 do 10.25 je sledila malica, od 10.20 do 11.30 pa so imeli devetošolci glasbeni del in osmošolci likovni DEL. Od 11.35 do 12.45 so imeli učenci na voljo čas, ki je bil namenjen dokončanju in oddaji nalog v Teams.

Navodilo s potekom kulturnega dneva (Slika 4) je bilo že teden pred kulturnim dnevom objavljeno v spletni učilnici, s čimer sta bili učencem omogočeni priprava in organizacija.

POTEK KULTURNEGA DNEVA:
 Posravljeni učenci 8. in 9. razreda.
 V **SREDO, 10. 2. 2021**, bomo imeli Likovno-glasbeni kulturni dan, ki ga bomo izvedli na daljavo oziroma on-line. Povezave za video srečanja ste dobili v koledarju. Preverite in sporočite, če povezave nimate.
 Za lažje sledenje programu vam prilagava tabelo s potekom kulturnega dneva.

Potek dneva po urah	Izvajal: Vesna Ristova Petrova	Izvajal: Sabina Mattersdorfer
8.30 do 9.50	8. a in 8. b GLASBENI DEL	9. a in 9. b LIKOVNI DEL
9.55 do 10.25	MALICA	MALICA
10.20 do 11.30	9. a in 9. b GLASBENI DEL	8. a in 8. b LIKOVNI DEL
11.35 do 12.45	Čas, ki je namenjen za dokončanje in oddajo nalog v Teams (ekipe GUM in LUM).	Čas, ki je namenjen za dokončanje in oddajo nalog v Teams (ekipe GUM in LUM).

*Zadnja ura je predvidena za oddajo nalog.

Učiteljici: Sabina Mattersdorfer in Vesna R Petrova

Navodilo za kulturni dan

Kulturni dan je bil prilagojen različnim učnim tipom, prav zato so bile vključene tako vsebine z glasbenega področja kot vsebine z likovnega področja. Pri organizaciji kulturnega dne namreč lahko pogosto pozabimo, da ta traja cel dan in tako lahko, če je prilagojen le enemu učnemu tipu, hitro postane dolgočasen za druga dva tipa oziroma mešane tipe. Kar pa je izredna škoda zaradi števila ur kulturnega dne.

Glasbeni del je obsegal ogled koncerta, ki je bil brezplačen in so ga otroci lahko izbrali po lastni presoji z nabora. Ogledu koncerta so sledile vaje (Slika 5), ki so bile prav tako prilagojene različnim učnim tipom. Vsaka naloga je vsebovala povezavo do spletne strani, kjer so bili dodatni podatki o temi, po kateri je spraševalo vprašanje. Prav tako je učni list vseboval tudi naloge za dopolnjevanje, ki razbijejo monotonost in dajejo namige. Ker so imeli učenci možnost uporabe spleta, pri iskanju pravilnih odgovorov niso imeli težav.

Zaključek

Koronavirusne omejitve so od učiteljev zahtevale nova znanja, predvsem računalniška. Ko je učitelj ta usvojil in se je za računalnikom počutil domače, pa se je moral vprašati, kako bo na daljavo motiviral učence oziroma prepoznal, da je učencem padla motivacija. V razredu to hitro opazi; na daljavo, ko učenca najpogosteje ne sliši, včasih pa tudi ne vidi, pa je to težje. Meni je pri ohranjanju motivacije pomagalo to, da sem vsako učno uro prilagodila vsem trem učnim tipom. Ugotovila sem, da je za uspešen pouk nujno treba za vsako učno

uro, tudi tisto, ki poteka v živo prek Teams, vse gradivo objaviti v spletni učilnici in pri tem upoštevati tudi vse učne tipe: vsaka datoteka mora vključevati tako nalogo z gibanjem kot besedilo in video ter zvočne posnetke. Tako sem, če je bilo le mogoče, pri teoretičnem zapisu besedilo tudi posnela in posnetek vključila v PPT-predstavitev, vsaka učna ura pa je vključevala tudi samostojno delo.

Z naštetim sem omogočila, da je moje poslanstvo – poučevati – potekalo tako, kot želim: aktivni so bili vsi učenci, nihče se ni dolgočasil in radi so prihajali k Teams uram, v na takšen način pridobljenem znanju pa nisem zaznavala primanjkljajev. Na enak način – upoštevajoč učne tipe – sem skupaj z učiteljico likovne vzgoje prilagodila tudi izvedbo kulturnega dneva, ki je vseboval tako dejavnosti z likovnega kot glasbenega področja, tudi učni listi so bili prilagojeni. Učenci so bili nad kulturnim dnem navdušeni in poročali so o zadovoljstvu med opravljanjem obveznosti kulturnega dne.

Literatura

Tomažič, D., Pesko, A. (2020). Povezanost učnih strategij z ucnim uspehom. Srečanje mladih raziskovalcev Slovenije.

Klemenčič Mirazchijski, E., Pertoci N., Mirazchijski, P. (2022). Mednarodna raziskava v času epidemije covid-19 (IEA REDS). Ljubljana: Pedagoški inštitut.

SODELOVANJE UČITELJEV PRI POUČEVANJU NA DALJAVO

Povzetek: Učitelji smo se pri poučevanju na daljavo hitro prilagodili na veliko novosti. S sodelavci znotraj aktivna učiteljev razrednega pouka smo si porazdelili delo in tako so bili začetki takšnega načina poučevanja lažji za vse. Vsak učitelj ima določena močna področja. Z dopolnjevanjem drug drugega smo lahko bili pri svojem delu veliko uspešnejši. Učitelji smo imeli doma različne pogoje za delo. Prav tako je imel vsak učitelj različno predznanje za uporabo tehnologije. Zagotovo se je vsak posameznik srečeval z različnimi vprašanji, na katera pogosto ni našel odgovorov. Spoznali in naučili smo se veliko novih stvari. V tem obdobju se je še posebej izkazalo, da je za uspešno delo potrebno medsebojno sodelovanje. Uspešno šolanje na daljavo po mojem mnenju temelji na spodbudnih odnosih med zaposlenimi, med učitelji in učenci in med učenci.

Ključne besede: poučevanje, učitelj, sodelovanje, šola

TEACHERS COOPERATION IN DISTANCE TEACHING

Abstract: Teachers quickly adapted to a lot of novelties when we faced with distance teaching. We shared the work amongst the colleagues and thus the beginnings of this kind of teaching were easier for everyone. Every teacher has its own strong field. By complementing each other, we were much more successful at our work. We all had different work conditions at home and at the same time different prior knowledge of using modern technology. Certainly, every individual encountered various questions to which he often did not find answers to. We met and learnt many new things. During this period, it was particularly evident, that mutual cooperation is necessary for successful work. In my opinion, successful distance learning is based on encouraging relationships between employees, between teachers and students and students themselves.

Key words: teaching, teacher, cooperation, school

1 Uvod

V življenju se srečujemo z različnimi ovirami in težavami, vendar ni vseeno, kako se spoprimemo z njimi. Stres je del našega življenja in prinaša številne negativne učinke, zato je izredno pomembno, da znamo negativne misli zamenjati s pozitivnimi, optimističnimi oz. realnejšimi. Optimističen način razmišljanja nam omogoča, da si zaupamo in čutimo, da bomo obvladali stanja, ki nas obremenjujejo. Pozitiven pogled na poučevanje učitelja spodbuja k dejavnosti in da ne beži pred težavami, ampak se z njimi spoprijema. Pogosto se zgodi, da je učitelj (če ne že kar vsak človek) na robu svojih zmogljivosti, a dodatne zadolžitve kljub temu sprejme, saj si ne upa reči ne. Ne želi razočarati sodelavcev, nadrejenih ipd. Čaka na pomoč, a te ni, zato se pojavi izgorelost, tudi hujše zdravstvene težave. Medsebojna pomoč ni samoumevna. Ščuka (2007, str. 336) svetuje, naj se učitelji naučijo vprašati za pomoč brez občutka sramu ali krivde. Pomoč naj se naučijo iskati, morajo pa jo tudi nesebično ponuditi. Avtor doda, da če je prvi odgovor negativen, kar je mogoče, naj učitelj pomoč išče drugod.

Prošiti za pomoč se mora človek naučiti. Zamuda (2002, str. 112) pravi, da moramo sprejeti dejstvo, da se učimo povsod, vsi skupaj in drug od drugega. Pripravljenost učiti se drug od drugega postaja vrednota sodobne družbe, učenje pa najboljša priprava za spremembe. V članku predstavljam svoje pozitivne izkušnje pri poučevanju na daljavo. Uspešno šolanje na daljavo po mojem mnenju temelji na spodbudnih odnosih med zaposlenimi, med učitelji in učenci in med učenci.

2 Poučevanje na daljavo

Številni ljudje učiteljem zavidajo, da lahko del svojega dela, priprave, pregledovanje nalog in ocenjevanje izdelkov učencev opravijo doma. Toda tisti, ki delajo od doma, poznajo pasti takšnega dela. Nikoli nimajo občutka, da so resnično prosti, ker nikoli ne morejo brez slabe vesti reči, da so že vse postorili. Zato delo od doma tudi deluje brez kontrole, ker se ženejo sami. Pogosto učitelji med tednom ne utegnejo postoriti vsega, številni si »malenko-

sti« pustijo za konec tedna in jih opravijo morda ob mirnejši jutranji, popoldanski ali večerni uri (Juhant, 2017, str. 35). V času epidemije sem se kot učiteljica prvič srečala z delom na daljavo. Začetki so bili res zahtevni. Imela sem občutek, da delam cel dan. Naš dom je kar naenkrat postal učilnica, z učenci, starši in sodelavci sem namesto prek fizičnega stika komunicirala prek računalnika. Zaradi različnega znanja uporabe računalnikov, spletnih učilnic in aplikacije Zoom smo si učitelji med seboj veliko pomagali. Delovnik je krepko presegel osemurnega in po mojih izkušnjah bi lahko rekla, da smo imeli učitelji pri poučevanju na daljavo manj prostega časa kot sicer. Ob pomanjkanju časa sem se spraševala, ali sem pripravila dovolj natančna navodila za delo in ali so gradiva, ki sem jih pripravila, dovolj kakovostna. Pri tem so mi veliko pomagali sodelavci s svojimi izkušnjami. Prek telefona smo rešili marsikatero dilemo, se veliko pogovarjali in skupaj iskali dobre rešitve. V vsaki šoli so odločilni dejavniki ljudje. Na svetu namreč ni nobenega višjega poslanstva kot biti učitelj otrok, ki ti zaupajo z vso predanostjo. Na ravni odnosov poteka 80 odstotkov procesov razreševanja problemov med ljudmi, je dejal prof. dr. Paul Watzlawick že pred petdesetimi leti. Toda v šoli smo raven odnosov doslej poskušali izključiti. Tako učiteljeva strokovna kompetenca kakor tudi njegove metodološke sposobnosti (zanimanje učencev za šolo) so sicer potrebni, toda nikakor niso dovolj, da bi bil zagotovljen uspešen pouk. Če se strinjamo z Watzlawickom, potem to vpliva kvečjemu dvajsetodstotno na učni uspeh. Toda na 80 odstotkov učne učinkovitosti – torej učnega uspeha šolarjev – predvsem vpliva kakovost odnosov med učitelji in učenci. Pogoj za uspešen pouk v najboljšem smislu besede so torej dobri, zaupni odnosi med učitelji in učenci (Juul, 2014, str. 16).

3 Timsko delo in sodelovanje

Prijatelji oz. sodelavci so pomembni za vsakega učitelja. Posamezniku dajejo občutek povezanosti, sprejetosti, pomembnosti, občutek, da so del neke skupnosti. Danes se včasih zdi, da zaradi poudarjanja tekmovalnosti, storilnosti ... prijateljstvo in odnosi z drugimi izgubljajo svoj pomen.

Zato je učitelje še posebej pomembno spodbujati:

- da sodelujejo z drugimi, kar pomeni, da se zmorejo prilagoditi, dogovoriti, usklajevati, upoštevati potrebe in želje drugih,
- da se trudijo razumeti druge, razvijajo sposobnost vživljanja v druge, razvijajo sočutje,
- da se učijo sprejemati ljudi, sprejemati razlike, sprejemati uspehe drugih ...,
- da se učijo poslušati in pogovarjati (Tacol 2011, str. 15).

Ko sodelujemo z drugimi, smo skupaj z njimi usmerjeni k istemu cilju; ali zato, ker imamo skupen interes, ker želimo pomagati drugim, ali zato, da bi lažje uresničili svoj cilj. Kadar sodelujemo, upoštevamo druge, njihove potrebe in želje, se vživljamo v druge, smo odprti in sprejemajoči. Sodelovanje zahteva prilagajanje, dogovarjanje, usklajevanje in sklepanje kompromisov. Gre za iskanje enotnosti. Ko delujemo za skupen cilj, poskušamo kar najbolj izraziti sebe, pokazati svoje sposobnosti, hkrati pa moramo drugim dopuščati, da izrazijo sebe (Tacol 2011, str. 34). Kdor daje, si gradi mostove, kdor jemlje, si gradi zidove. Skupni dogovor, izmenjava mnenj, osebna odgovornost, ustvarjalno sporazumevanje in presojanje omogočajo timsko povezovanje (Ščuka, 2007, str. 184). Na šolah, kjer učitelji delujejo kot tim, se ne izboljšata le klima in počutje učiteljev, ampak tudi rezultat dela (Resman 2005, str. 88).

4 Učne oblike in učne metode

Poučevati je mogoče različno in z različnimi metodami. V času pouka na daljavo je bil velik izziv pravilna izbira učnih oblik in metod. Vodstvo šole nam je posredovalo zelo jasna navodila, kako naj poteka pouk na daljavo. Tako smo vsi učitelji vedeli, kako organizirati svoje delo. Pouk je potekal prek spletne učilnice in aplikacije Zoom. Učne ure so potekale frontalno. Za lažje delo sem učence po abecednem vrstnem redu razdelila v dve skupini. Učenci so v ponedeljek dobili navodilo za delo v spletni učilnici. Navodila so bila napisana za pet dni za vsak predmet posebej. S sodelavcem, ki je poučeval paralelni razred, sva se

dogovorila, da bova obravnavala isto učno snov. Tako je vsak od naju pripravil del gradiva, ki sva ga potem naložila v spletno učilnico. V spletni učilnici so si lahko učenci pogledali razlago s pomočjo posnetkov, ki sva jih pripravila. Prednost posnetkov sem videla v tem, da so jih lahko poslušali večkrat. Ker pa je snemanje takšnih razlag vzelo ogromno časa, je to, da sva si s sodelavcem delo med seboj porazdelila, pripomoglo k temu, da je bilo gradivo res kakovostno. Kajti energijo, ki bi jo vložila v pripravo drugega dela gradiva, ki ga je sicer pripravljala sodelavec, sem lahko vložila v pripravo prvega dela gradiva. Zaradi tega so bila vsa gradiva kakovostna, barvita in prilagojena vsem učnim tipom – tako vidnemu, slušnemu kot kinestetičnemu. Vsako gradivo je vsebovalo različne vaje, posnetke, navodila za gibanje ipd., dodatne povezave za nadarjene ipd. S sodelavcem, ki je poučeval paralelni razred, sva se skupaj odločila, katero učno snov bova obravnavala na Zoom srečanju. Vsak ponedeljek sva imela tudi skupinsko srečanje, kjer sva se pogovorila o navodilih za delo za posamezne predmete. Potem pa sem do konca tedna izvedla še dve srečanja za vsako skupino. Glede na to, da sem poučevala 4. razred, se mi je zdelo smiselno, da so skupine majhne. Na začetku smo se kar nekaj časa privajali na spletno aplikacijo Zoom. Učenci so dobili spletno povezavo za naša srečanja že takoj ob začetku tedna ter tudi nekaj minut pred samo učno uro kot opomnik. Učencem sem prvih nekaj ur večkrat predstavila pravila obnašanja na naših srečanjih. Vedno so se morali prijaviti s svojim imenom in priimkom in imeti v času pouka vklopljeno kamero. Za lažjo izvedbo učne ure so imeli učenci izklopljene mikrofone in so jih prižgali takrat, ko so dobili besedo; omogočeno pa je bilo tudi, da so kaj napisali v klepet samo meni (denimo če so želeli na stranišče, se slabo počutili). Učenci so imeli kar precej težav s tem, da so počakali na besedo. Komunikacija je bila okrnjena, so se pa naučili povedati bistvene stvari. V razredu lahko isti učenci večkrat dobijo besedo in izrazijo svoje mnenje. Pri pouku na daljavo pa je bilo drugače. Na koncu naših srečanj smo si vedno vzeli nekaj časa še za pogovor o njihovih dogodivščinah. Na tak način smo z učenci ostali nekoliko bolj povezani. Pri individualnem izvajanju pouka na daljavo sem nekaterim učencem dodatno razlagala učno snov. Pogosto je več dodatne pomoči potreboval romski deček. Prav tako so lahko učenci prek Zooma enkrat na teden individualno opravljali bralno značko. V tem obdobju sem učence še posebej spodbujala k branju, saj so imeli veliko več prostega časa kot sicer. Učenci so vsak teden določeno nalogo fotografirali in jo oddali v spletno učilnico. Na začetku so učencem pomagali starši, pozneje pa so učenci postali vedno samostojnejši. Učitelji na naši šoli smo se lahko udeležili posebnega izobraževanja za uporabo spletnih učilnic. Sodelavka nam je predstavila, kako lahko pripravimo kvize in različne igre. S tem smo lahko učitelji učencem popestrili učenje in utrjevanje. Učencem sem pripravila veliko zanimivih iger. Ko sem potrebovala »računalniško« pomoč, sem se vedno lahko zanesla na pomoč svojih sodelavcev.

Zaključek

Učinkovitost šolanja na daljavo je odvisna od marsičesa, predvsem pa od učiteljev, ki v največji meri oblikujejo šolske dejavnosti. Od učitelja je odvisna kakovost pouka. Učitelj je tisti, ki učne cilje, vsebino in učno tehnologijo usklajuje in prilagaja učencem ter o učnem procesu neposredno odloča in zanj odgovarja. V sodelovanju z drugimi učitelji pa lahko vsak posameznik svoje ideje še nadgradi in tako pri svojem delu postane še uspešnejši. Učni cilji in vsebine so predpisani, a je od vsakega učitelja odvisno, kako jih bo interpretiral in prilagodil učencem v danih razmerah. Uspešen učitelj je po mojem mnenju dober sodelavec in je sposoben sodelovati z vsemi, ki so vključeni v delo. Šolanje na daljavo je prineslo veliko novosti. Ko se je zaključilo in smo se vrnili v šole, smo bili veseli medsebojnega stika v živo. Smo pa ohranili spletne učilnice, ki marsikateremu učencu olajšajo šolanje: če so odstotni, lahko na spletu poiščejo snov, ki so jo zamudili; zapiski so bolj kakovostni, če jih prepisejo iz originala kot iz sošolčevega zvezka; gradivo si lahko tudi prilagodijo in jim ga ni treba pretipkati; npr. učenci z disleksijo, slaboviden otrok ga lahko posluša prek bralnika ipd.; starši imajo boljši vpogled v otrokovo delo; če učencem v šoli ne uspe prepisati besedila, ga

lahko doma ipd. Zaključim lahko, da je v vsaki slabi stvari nekaj dobrega – kot so spletne učilnice v koronavirusnem obdobju.

Literatura

Juhant, M. (2017). 62 napačnih razlogov. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.

Juul, J. (2014). Šolski infarkt. Ljubljana: Mohorjeva družba.

Resman M. (2005). Zakaj razvijanje timov in timske kulture na šoli? *Sodobna pedagogika*, 56, št. 3, str. 80–96.

Ščuka, V. (2007). Šolar na poti do sebe. Radovljica: založba Didakta.

Tacol, A. (2011). Priročnik za učitelje za preventivno delo z razredom. Celje: Zavod za zdravstveno varstvo.

Zamuda, T. (2002). Ali spremembe v šoli vplivajo na učiteljev profesionalizem. *Pedagoška obzorja*, 17, št. 2, str. 109–117.

POUČEVANJE NA DALJAVO – METODE IN OBLIKE DELA: MOJA SOBA JE LAHKO UČILNICA

Povzetek: V času dela na daljavo smo bili strokovni delavci vrženi v situacijo, ko smo bili prepuščeni iznajdljivosti. Da učne ure preko ekranov ne bi potekale statično, z monotonim spremljanjem slike na ekranu, kjer po nekaj minutah učenci, sploh najmlajši, ne vedo več, kaj jim razlagamo, kažemo, smo bili primorani ukrepati. Rešitev je v aktivnem pristopu poučevanja. Ker smo v primeru šolanja na daljavo omejeni večinoma na eno sobo domovanja, se mora prostor, ki je primarno namenjen bivanju spremeniti v okolje, kjer se bomo aktivno učili. Od učitelja situacija zahteva veliko inovativnosti, prilagajanja. Vsaka učna ura, ne glede na predmet, se lahko s pomočjo različnih metod in didaktik poučuje v velikem delu na za učence zanimiv in aktiven način.

Ključne besede: poučevanje na daljavo, metode, oblike dela, inovativnost, aktivno delo

DISTANCE LEARNING - METHODS AND FORMS OF WORK: MY ROOM IS EASILY A CLASSROOM

Abstract: Distance teaching during the COVID-19 crisis threw us, teachers, into a situation where we had to depend on our inventiveness. We were forced to take action so that online lessons would not take place statically, with monotonous monitoring of the image on the screen which caused a very short attention span among students, especially the youngest ones. The solution lies in an active teaching approach. In the case of distance learning we are mostly limited to one room, therefore, the space which is primarily intended for living must be transformed into an environment for active learning. A lot of innovation and adaptation is required from the teacher in order to make the most of the situation. Each lesson, regardless of the subject, can be taught in an interesting and active way with the help of different didactic methods.

Keywords: distance teaching, methods, work strategies, innovation, active work

Uvod

Vsi udeleženci v učnem procesu smo bili pahnjeni v novo in predvsem zahtevno situacijo. Poučevanje na daljavo je praktično čez noč postalo realnost, ki je nismo poznali. Situacija je zahtevala takojšnje ukrepanje, prilagajanje, učinkovito improvizacijo z vsemi elementi kvalitetnega sodobnega poučevanja. Učitelji smo morali svoje znanje, spretnosti prenesti na povsem nov nivo, iz znanega v neznano. Poleg poglobljanja in dopolnjevanja že znanega tu v veliki meri nastopi inovativnost, ki je ključ do uspeha na vseh področjih.

Analiza stanja

Rezultati raziskave (Kerneža, 2021) kažejo, da učitelji pri učencih 1. vzgojno-izobraževalnega obdobja, ki so bili deležni šolanja na daljavo v času pojavljanja SARS-CoV-2, opazajo posledice na doseganje učnih ciljev pri slovenščini. V največji meri poročajo o težavah s koncentracijo (pri pisanju, branju, sledenju razlagi), kažejo se razlike v komunikaciji učencev, na delo pri slovenščini pa vplivajo tudi primanjkljaji na sledečih področjih in zmožnostih: socialno-čustveno področje, učna kondicija, poslušanje, razumevanje, vztrajnost in vedenjske težave, vsebine, ki so bile usvajane na daljavo, niso dovolj utrjene. Učenci potrebujejo veliko spodbude in usmerjanja, so manj samostojni, hitro se naveličajo dela in so negotovi. Prve analize druge raziskave (Bračko, Lobe, 2021) kažejo, da je v prvem obdobju šolanja na daljavo kar 40 % staršev poročalo o povečani skrbi zaradi prekomerne rabe interneta njihovih otrok, pri čemer izstopa predvsem količina časa, ki ni bila namenjena delu za šolo. Na račun prekomerne rabe interneta so otroci trpeli pomanjkanje spanja in redno prehranjevanje, zasledil se znake internetne odvisnosti. Iz tega lahko sklepamo, da so učenci pridobili kar nekaj znanja na področju rabe interneta, imajo pa težave to znanje uporabljati varno, koristno, premišljeno. Zastavlja se nam torej vprašanje, kako uravnotežiti rabo interneta in učencem internet predstaviti kot koristno orodje in pripomoček pri pridobivanju znanja in

veščin ter ga v primernem obsegu vplesti v proces poučevanja.

Inovativni pouk

Inovativni pouk je ključen za uspešno delo na daljavo. Inovativni pouk je proces, ki temelji na:

- ustvarjanju učnih priložnosti, ki postavljajo učence v aktivno vlogo in s tem v središče učnega procesa;
- razvijanju kompetenc, pomembnih za življenje in delo v 21. stoletju;
- smiselni in učinkoviti rabi tehnologije, kar učitelja postavi v vlogo organizatorja in mentorja, ki učenje prepusti učencem.

Pomemben učinek, ki ga pričakujemo od uvajanja inovativnega pouka so tudi pozitivni psihosocialni vplivi, torej izboljšani odnos učencev do šole, pouka in znanja v najširšem smislu. V učenca usmerjen pouk omogoča njihovo participacijo in sodelovanje pri načrtovanju sebi lastnih ciljev, skupnem postavljanju kriterijev, izbiri učne poti in s tem spodbuja prevzemanje odgovornosti za lastno znanje.

Aktivnost učencev znotraj pouka prepoznavamo kot nujno za uspešen izobraževalni proces. Aktivno učenje poteka v situacijah, ki so čim bližje realnosti; z raziskovanjem, razpravami, argumentiranjem, reševanjem problemov, ustvarjanjem..., v katerih so glavni akterji učenci. Cilj takega učenja je razvijati učenčev mišljenje in sposobnosti za participacijo v realnem življenju. Prav tako je pomembno, da učenci sodelujejo in delijo odgovornost za celoten proces od načrtovanja do rezultatov. Učenci se tako učijo več in bolje, kadar:

- so aktivno udeleženi v procesu;
- prejmejo razumljivo in pravočasno povratno informacijo;
- se učijo sodelovalno.

Za uvajanje inovativnega pouka je pomembna usmerjenost k inovacijam, ki terjajo nove pristope in oblike in ne vračanja v udobno območje preizkušenega in preverjenega. Pri tem se osredotočamo na tri procese: refleksijo, raziskovanje in dialog.

Stik z učenci

Izredno pomembno za uspešno poučevanje na daljavo je pogostost stikov z učenci. Neposredni stik in delo z učenci vsak dan je temelj uspešnega poučevanja. Trajanje neposrednega dela se prilagaja starosti, sposobnostim učencem in zahtevnosti, potrebam obravnavane snovi. Poleg tega pa vsaka nova situacija, ki povzroča psihično negotovost še toliko bolj zahteva pristne odnose, zanesljivost in konstanto v učenčevem vsakdanu. Torej poučevanje na daljavo zahteva še večjo angažiranost učitelja na socialno – vzgojnem področju kot sicer. Tudi mlajši učenci uspešno in aktivno sodelujejo pri procesu učenja na daljavo 4 učne ure.

Orodja pri poučevanju na daljavo

Spletno mesto SAFE.si je oblikovalo Priporočila za uporabo zaslonov v času pouka na daljavo. Pri šolanju na daljavo je treba zagotavljati varnost in varovanje zasebnosti za učence, njihove starše, učitelje in vse druge v gospodinjstvih, od koder poteka šolanje na daljavo. Šola naj oblikuje šolska pravila za uporabo orodij za poučevanje na daljavo. Pri izbiri orodij naj se šola ravna po priporočilih Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport za pouk na daljavo priporoča različne komunikacijske kanale oziroma spletna orodja, ki se jih lahko učitelji pri tem poslužujejo.

Metode in oblike poučevanja na daljavo

Aktivna vpletenost učenca v proces učenja je ključna za uspeh poučevanja. Učencu moramo predstaviti miselne izzive v dejavnostih. Med učnim procesom mu moramo zagotoviti pogoje, kjer bo učenec pomnil prebrano, rutinsko reševal naloge za namen utrjevanja snovi, razumel prebrano, uporabil naučeno v novih učnih situacijah, uporabljal vire, se učil z raziskovanjem, analiziral, vrednotil in interpretiral (dogodke, podatke, situacije) ter ustvarjalno razmišljal. Ključno vprašanje se postavlja, kako metode in oblike dela iz razreda uspešno prenesti v proces učenja na daljavo.

Glede na izkušnjo lahko rečem, da se z IKT orodji in prilagojenimi metodami in oblikami dela da uspešno posredovati vsebine, ob predpostavki, da so učenci aktivno vključeni v sam proces. Formativno spremljanje procesa učenja opredelimo kot pedagoški dialog za soglasno skupno učiteljevo in učenčev spremljanje, kontroliranje in usmerjanje razvoja učenja posameznika, da bi izboljšali učni učinek v procesu učenja in da bi bila sodba o vrednosti naučenega ob koncu učenja čim bolj korektna. (Komljanc, N., 2004) Tudi na daljavo lahko izvajamo različne oblike učenja: individualno, ki poteka med samim poukom v okviru celotne skupine in izven pouka, delo v paru in skupinsko delo v dodeljenih sobah med poukom in izven pouka v različnih aplikacijah na internetni povezavi.

Predvsem pa moramo biti pozorni na povratne informacije, dokaze o učenju. Tu nastopi velik in pomemben manko osebne interakcije, ki pri delu v razredu lahko predstavlja velik del povratne informacije, tako učinkovite kot čustvene. Učence tekom poučevanja na daljavo spremljamo in beležimo njihove odzive, reakcije v obliki ustnih odgovorov na vprašanja, reševanja nalog v delovnem zvezku, učnih listov, interaktivnih kvizov, pisnih povzetkov in odgovorov, miselnih vzorcev, govornih nastopov preko videokonferenc, pisnih in ustnih samorefleksij, predstavitev v klasični obliki (plakati, zloženke...) ali e-predstavitev (prosojnice...), poročil o projektu, raziskavi, praktičnih izdelkov (slike na tabletih), skupinskih izdelkov in raznovrstnih elektronskih dokumentov. Poleg naštetega je bistvena komponenta učenje preko gibanja, z uporabo vseh čutov. Učenje skozi gibanje udejanja Fit pedagogike (Fit4Kid) ter NTC sistem učenja dr. Ranka Rajovića, ki vodi proces učenja skozi različne igre za otroke, ki temeljijo na spoznanjih o razvoju in delovanju možganov. Igra je notranja potreba vsakega otroka, iz katere izhaja notranja motivacija, kar je ključni faktor uspešnega pridobivanja znanja. Martina Merslavič, trenerka komunikacij in javnega nastopanja predlaga, da začnete uro s »sceno«, ste dinamični govorci, ilustrirate besede in številke s slikami in čustvi in ste vključujoči govorci.

Moja soba je lahko učilnica

Uspešno poučevanja preko ekranov je odvisna od implementacije znanega v neznano. Tako učitelji kot učenci pouk spremljajo v različnih bivalnih prostorih, glede na dane možnosti. Največkrat kuhinje, jedilnice, dnevne sobe in spalnice postanejo prostor poučevanja in učenja. Prostor, ki je omejen in daleč od primernosti. Pa vendar je potrebno izkoristiti potencial, ki ga ta prostor ima. Pogled skozi ekran naj predstavlja le orodje premagovanje distance. Prikazi, filmi, posnetki idr. so sicer koristen pripomoček pri poučevanju, a naj predstavljajo le delček učnega procesa. Vsak element ožjega in širšega bivalnega prostora lahko prinaša nova spoznanja ali postane orodje, pripomoček pri aktivnem učenju, ki vključuje tudi gibanje. Pomembno je medpredmetno povezovanje ter navezava na širšo razgledanost ter vsakdanja spoznanja in veščine, ki jih radi pozabljamo. Učence moramo postavljati pred izzive, spodbujati ustvarjalno mišljenje in jih naučiti misliti. Pri poučevanju uporabljamo različne pristope in metode poučevanja kot so NTC pedagogika, Fit pedagogika, formativno spremljanje in dr.. Skušamo izhajati s skupnega imenovalca, učenca vplesti v različne aktivnosti nižjih in višjih taksonomskih stopenj. Predvsem pa poskrbeti, da so ure zabavne, igrive, hkrati jih navajati na samostojnost, odgovornost, organizacijo delovnega prostora, jim razvijati veščine sodelovanja in delovne navade.

Primer

V učni urah enega dneva v 3. razredu medpredmetno povežemo npr. vsebine SPO, SLJ, MAT in LUM. Skupni imenovalac vsebin so stopnice. Stopnice najdemo v zgradbah (SPO: mesto, vas), stopnice nam predstavlja stopnjevanje pridevnikov (SLJ), stopnice preskakujemo pri številih do 1000 (MAT), stopnice so del zgradbe, ki jo bomo upodobili (LUM).

Zaključek

Pouk na daljavo nam predstavlja velik izziv, še posebno ob pomanjkanju osebnega stika, ki predstavlja velik del komunikacije med vsemi sodelujočimi. Zavedati se moramo, da ne zmoremo pred ekrani nadomestiti 5000 sličic na sekundo, ki jih učenci zaznajo med gledanjem filmov, vsekakor pa moramo poskrbeti za aktivno vpletenost učencev v učni proces. Domača soba mora postati hkrati predmet raziskovanja in učilnica.

Literatura

- Inovativna pedagogika 1:1 Pridobljena na <https://www.inovativna-sola.si/inovativni-pouk/>
- Rupnik T. idr. (2019). Poučevanje na daljavo v času epidemije covid – 19 – nekateri izsledki (PowerPoint). Prispevek predstavljen na 6. konferenci ravnateljic in ravnateljev VIZ v RS. Pridobljeno na https://arhiv.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/2020-08-18-raziskava-ind_konferenca-ravnatelj-20-8-2020.pdf
- Kerneža M. (2021) Učinki dela na daljavo na zmožnost branja in pisanja učencev v 1. vzgojnoizobraževalnem obdobju. Prispevek predstavljen na 6. znanstveni konferenci Raziskovanje v vzgoji in izobraževanju: Učenje in poučevanje na daljavo. Izkušnje, problemi, perspektive. Zbornik povzetkov. Pedagoški inštitut, SLODRE in CMEPIU. Pridobljeno na https://www.pei.si/wp-content/uploads/2021/09/Zbornik_povzetkov_2021.pdf
- Bračko B. N., Lobe B. Šolanje na daljavo in tveganja pri uporabi IKT v času prvega vala epidemije Covid 19. Prispevek predstavljen na 6. znanstveni konferenci Raziskovanje v vzgoji in izobraževanju: Učenje in poučevanje na daljavo. Izkušnje, problemi, perspektive. Zbornik povzetkov. Pedagoški inštitut, SLODRE in CMEPIU. Pridobljeno na https://www.pei.si/wp-content/uploads/2021/09/Zbornik_povzetkov_2021.pdf
- SAFE.si (2022). Pridobljeno na <https://safe.si/ucitelji/priporocila-za-sole-in-ucitelje-pri-izobrazevanju-na-daljavo-varnostni-vidik>
- Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (2020). Priporočila šolam za izvajanje pouka na daljavo. Pridobljeno na https://www.zrss.si/wp-content/uploads/2021/04/2020-03-12-okroznica-zrss_pouk-na-daljavo.pdf
- Jezeršek D., Kandare Tomovič B., Seme Puš S. (2020) Učitelj sem! Učiteljica sem! Poučevanje na daljavo. Pridobljeno na <https://amcham.si/wp-content/uploads/2021/03/Poucevanje-na-daljavo.pdf>
- Komljanc, N., 2004. Vrednost povratne informacije v procesu ocenjevanja. Doktorska disertacija. Filozofska fakulteta, Ljubljana.
- Rajović R., 2022. NTC Slovenija. Pridobljeno na <https://www.ntcslovenija.com/>.
- Rajović R., 2022. NTC pedagogika. Pridobljeno preko spletnega seminarja.

PRILAGODITVE POUKA V 3. RAZREDU NA DALJAVO V ČASU EPIDEMIJE

Povzetek: V času epidemije smo se morali čez noč prilagoditi novemu načinu poučevanja. Potekalo je od doma preko računalnikov. Učitelji smo se znašli vsak po svoje. Pri prvem zaprtju šol je komunikacija z učenci 3. razreda potekala preko elektronskih sporočil in občasno preko spletnega orodja Zoom. V naslednjem valu pa je potekala preko spletnih učilnic Arnes, videosrečanj in tudi drugih spletnih orodij. Naloge je bilo potrebno pripraviti na način, da so lahko učenci bili čim bolj samostojni pri svojem delu. Morale so biti razumljive, zanimive, s kratkimi in jasnimi navodili. Na videosrečanjih smo imeli med dejavnostmi različne gibalne dejavnosti in igre, da so se učenci sprostili. Preko različnih spletnih orodij smo preverjali opravljene naloge, učenci pa so tudi imeli različne predstavitve pri posameznih predmetih. V veliko pomoč pri delu so nam bili tudi starši. Ključne besede: šolanje na daljavo, prilagoditve, 3. razred, poučevanje

ADJUSTMENTS TO DISTANCE LEARNING IN THE THIRD CLASS DURING THE EPIDEMIC

Abstract: During the epidemic, we had to adapt overnight to a new way of teaching. The lessons took place from home via computers. Teachers had to be very resourceful to find their own way of teaching. During the first closure of schools, communication with 3rd grade students took place via e-mails and occasionally via Zoom. In the next wave, we used Arnes online classrooms, video meetings and also other online tools. The tasks had to be prepared in such a way that the students could be as independent as possible in their work. The tasks had to be understandable, interesting, with short and clear instructions. During the video meetings, we had various movement activities and games between the activities, so that the students could relax as well. We used various online tools to check completed assignments, and students also had different presentations on individual subjects. The parents were also a great help at our work.

Key words: distance learning, adaptations, 3rd grade, teaching

1 Uvod

Delo na daljavo je predstavljalo nove izzive poučevanja. Prilagoditi se je bilo potrebno temu, da smo bili prostorsko ločeni od učencev, komunikacija z njimi pa je potekala prek različnih vrst tehnologij. V prvem zaprtju šol je komunikacija potekala preko elektronskih sporočil. Vseskozi sem iskala pravi didaktični model, da bi učencem lahko na ustrezen način podala učne vsebine in da bi s tem dosegali učne cilje. Delo na daljavo je na začetku potekalo preko elektronskih sporočil in aplikacije Zoom, kasneje pa preko Arnes spletnih učilnic, Arnes videokonferenc in aplikacije Padlet. Prizadevala sem si, da sem dobila zaupanje staršev in učencev ter bila z njimi čim več v stiku. Težav z različno tehnologijo nismo imeli, pa tudi vsi skupaj smo delo na daljavo vzeli zelo resno. Večina učencev je potrebovala pomoč pri učnem delu. Predvsem je bila pomoč potrebna s strani staršev kot dodatna pomoč pri razlagi učne snovi, pomoč pri nalaganju fotografij kot povratne informacije o učenčevem delu, zbiranje materiala za likovne in druge izdelke in predvsem vzpodbuda staršev, da so učenci učno delo opravljali sproti in na podoben način, kot so ga bili vajeni že v šoli.

2 Pouk na daljavo

2.1 Pouk na daljavo v šolskem letu 2019/20

V šolskem letu 2019/20 je pouk na daljavo potekal preko elektronskih sporočil. Kasneje pa smo uvedli tudi srečanja v živo preko videokonference Zoom. Zoom je spletna platforma za avdio in video komunikacijo, ki se uporablja za organiziranje sestankov, izobraževanj, delavnic in drugih oblik sodelovanja. (Zoom, 2020). Učencem sem vsak dan za naslednji dan preko elektronskih sporočil pošiljala navodilo za učno delo. Navodila so bila podana za predmete po urniku. Poleg navodil za učno delo so v prilogi elektronskega sporočila dobili

tudi datoteke, ki so jim pomagale pri razumevanju, usvajanju, utrjevanju, ponavljanju učne snovi. Priloženi so bile prezentacije (ppt), kratki videoposnetki, rešitve nalog, učni listi. Pri podajanju navodil sem se osredotočila na to, da so bila kratka, razumljiva in jasna. Poleg tega sem vedno razmislila, kakšen material lahko uporabijo za učno delo, ki ga bodo lahko našli doma ali v naravi. Želela sem, da so učenci pri svojem delu čim bolj samostojni. Glede na to, da sem jih že dobro poznala, sem vedela na kaj jih moram še dodatno opozoriti in kje motivirati.

Za povratno informacijo o njihovem delu, so mi določene stvari pošiljali preko elektronskega sporočila. Predvsem so bile to fotografije njihovih opravljenih nalog, fotografije likovnih izdelkov, pošiljali pa so tudi fotografije druženja z družino v naravi. Po pregledu nalog sem učencem poslala tudi povratno informacijo. Ker so bili tretješolci še premalo računalniško pismeni, so jim pri delu seveda pomagali starši, predvsem s pošiljanjem fotografij, nekaterim učencem pa so bili tudi v oporo pri šolskem delu. Preko elektronskih sporočil je potekala tudi komunikacija s starši za dodatna vprašanja, vzpodbude učencev in tudi pohvale. Komunikacija je tekom zaprtja šol začela potekati tudi preko videosrečanj. Uporabljali smo aplikacijo Zoom. Srečanja so bila dvakrat tedensko v dopoldanskem času in so bila najprej namenjena druženju, predvsem so bili veseli, da so se videli in si imeli veliko povedati. Nadalje pa sem potem na videosrečanjih uvedla, da so pripovedovali o prebranih zgodbah, predstavili svoje izdelke, napisane zgodbe in preko iger predvsem utrjevali učno snov. Prilagoditev načina poučevanja preko videosrečanj je bila tako zame kot za učence v tem letu precej stresna.

2.2 Pouk na daljavo v šolskem letu 2020/21

Pouka na daljavo potekal preko spletnih učilnic in videosrečanj. Že na začetku šolskega leta smo z učenci večkrat imeli ure računalništva. Učenci so dobili AAI račun, s pomočjo katerega so imeli dostop do spletne učilnice. Pri urah so se naučili kako do spletne učilnice dostopati, kje najdejo informacije za učno delo, kako oddajo nalogo, kje in kako napišejo sporočilo, kje najdejo povezavo do videosrečanj, seznanili pa so se tudi z aplikacijo Padlet. Padlet je orodje za sodelovalno učenje in deluje kot oglasna deska, na katero lahko objavljamo besedila, slike, posnetke in jih tako delimo z drugimi. Pri pouku je uporaben za zbiranje idej, preverjanje znanja, razumevanja, vrednotenje, pri projektnem delu, za zbiranje dokazov, lahko ga uporabimo za portfolio ali kot blog« (Kobe idr., 2019, str. 13). Padlet je bila naša razredna tabla, kamor so učenci pripenjali fotografije, napisane zgodbe, dodeljene naloge. Bile so vsem na ogled in učencem spodbuda, da so dodeljene naloge tudi sproti opravljali. Namen seznanjanja delovanja spletne učilnice in ostalih spletnih orodij je bil predvsem v tem, da bi bili učenci čim bolj samostojni pri delu na daljavo.

3 Potek dela z učenci

Z učenci smo se vsakodnevno ob 8.30 dobili na videosrečanjih. Po kratkem pogovoru z njimi sem naredila skupni uvod v predmet preko pogovora, preverjali smo določeno snov, poslušali so razlago s pomočjo delitve zaslona (ppt, bela tabla). Nekateri so prebrali zapise preteklega dne, preverili smo naloge, vadili in utrjevali smo poštevanko in druge račune preko gibalnih vaj. Učenci so predstavili tudi svoje projektno delo in se medsebojno vrednotili (plakati na določeno temo), predstavili so tudi prebrane zgodbe, saj sem jih ves čas spodbujala k branju. Pri matematiki in slovenskem jeziku je potekalo učno delo tudi po skupinah, nato pa so na koncu poročali o narejenem. Pred koncem našega videosrečanja so dobili še ostala navodila za samostojno delo. V spletni učilnici so imeli za vsak dan po urniku naloženo tudi gradivo, ki so ga imeli ves čas na razpolago. Ob četrtkih smo imeli pri slovenskem jeziku književnost. Vedno sem jim prebrala pravljico ali zgodbo. Nato so bili razdeljeni v dve skupini. Prva skupina je z menoj brala besedilo, druga skupina je reševala naloge na temo pravljice (odgovori na vprašanja, zapisovanje nadaljevanja zgodbe,...). Skupini sta se nato zamenjali. Po opravljenih nalogah smo spet skupaj pregledali rešene

naloge, nekateri so prebrali svoje zgodbe.

Ob petkih smo preko videosrečanj imeli tudi bralno značko. Učenci so predstavili prebrano zgodbo svojim sošolcem. Enkrat tedensko smo izvajali tudi šport. Učenci so bili na videosrečanju razdeljeni v več skupin. V vsaki skupini je eden od učencev vodil gimnastične vaje. Po opravljeni nalogi smo imeli še krajši skupni del gibalnih vaj, kjer sem jih vodila sama. Vsakodnevno so imeli učenci tudi možnost, da so se od 12.00-12.30 pridružili videosrečanju, ki so bila namenjena dodatni razlagi učne snovi, usmerjanju pri izdelavi plakatov ali pa le zato, da so pripovedovali o kakšnem zanimivem dogodku.

4 Primeri dejavnosti med videosrečanji

Dejavnosti sem velikokrat izvajala tako, da sem učence razdelila v dve skupini. Tako sem imela večji pregled na njimi, lažja je bila tudi komunikacija med nami. Skupina, kjer nisem bila prisotna so reševali naloge v delovnem zvezku, skupaj reševali vprašanja na dogovorjeno temo, z drugo skupino smo obravnavali novo učno snov. Med videosrečanja sem vpletla tudi gibalne dejavnosti, ki so pripomogle k temu, da so se otroci razvedrili, malce odpočili in bili potem bolj skoncentrirani na nadaljnje delo. Nadaljuj poved-Učitelj ali učenec pove besedo, vsak naslednji učenec, ki sem ga poklicala je poved nadaljeval tako, da je poved začel pripovedovati od začetka in ji dodal novo besedo. Povedi so bile zabavne, učenci so bili pozorni na novo besedo, morali so si zapolniti kar dolgo poved.

Utrjevanje seštevanja in odštevanja do 100

Učitelj pove račun, učenci ga izračunajo, na listek zapišejo rezultat in ga pokažejo.

Utrjevanje poštevanke (več možnosti)

- Učitelj pove račun množenja ali deljena, učenci zapišejo rezultat in ga pokažejo,
- rezultat prikažejo tudi s počepi, poskoki, ploskanjem,
- učitelj pove račun, učenci imajo pred seboj kartončke z večkratniki določene poštevanke. Izračunajo račun in pokažejo pravilno rešitev.

Povej besedo, ki se začne na črko..., ki se konča na črko...

Učitelj pokaže na listu zapisano črko ali jo pove, učenci so nato na izbrano črko iskali besede.

Delim z ostankom

Učenci so si pripravili določeno število lego kock ali pvc zamaškov, s pomočjo le-teh so vadili deljenje z ostankom.

5-minut branja

Pred začetkom učne ure, (določili smo dan), so začeli s tihim branjem besedila v berilu. Besedilo so si kdaj izbrali sami, včasih sem ga določila sama.

Povej, koliko je ura?

S pomočjo narejenih ur so učenci nastavljali čas, ki sem ga povedala ali pokazala, ali pa so morali povedati, koliko kaže moja ura.

Dejavnosti, ki so se obnesle kot odlične so bile tudi: pišem in rišem po nareku, vislice na beli tabli, pripovedujem zgodbo, različne gibalne aktivnosti za sprostitev.

Zaključek

Prilagoditev poučevanja na daljavo je bila zelo zahtevna, saj je zahtevala veliko mero energije, iznajdljivosti, potrpežljivosti od vseh, tako učencev, staršev in učiteljev. Učenci so bili zelo spretni pri uporabi različnih tehnologij. Verjetno zato, ker smo se že predhodno v šoli seznanili s spletno učilnico in drugimi aplikacijami, ki smo jih kasneje tudi uporabljali. V veliki meri je bila še vedno prisotna pomoč staršev, vendar bi brez njihove pomoči težje izpeljali zadane cilje. Motiviranost učencev za delo sem podkrepila z različnimi vmesnimi dejavnosti, tudi gibalnimi in z delitvijo učencev na skupine. Vsekakor pa smo si vsi želeli, da se čimprej vidimo v šolskih klopih. Zame je bilo to obdobje predvsem služba čez cel

dan, saj sem ves čas premišljevala kako bom izpeljala videosrečanja, kako bom zapisala navodilo, da ga bodo sami prebrali in rešili nalogo brez pomoči staršev in nenazadnje je bilo predvsem utrudljivo pregledovanje njihovih nalog, ki so jih obesili v Padlet. V razredu sproti pregleduješ in opozoriš, podaš mnenje na napake, na daljavo pa to ne gre.

Literatura

Braemer, H. in drugi. (1992). Otrokove ustvarjalne igre. TZS, Ljubljana.

Kobe, K., Šket, J., Kolar Ivačič, V., Žibert, K., Marčinković, B. (2019) Ukrotimo kompetence 21. stoletja. Pridobljeno s: <https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/>

Rupnik Vec, T., Silvar, B., Zupanc Grom, R., Deutch, T., Ivanuš Grmek, M., Mithans, M., Kregar, S., Holcar Brunauer, A., Preskar, S., Bevc, V., Logaj, V., Musek Lešnik, K. (2020). Analiza izobraževanja na daljavo v času prvega vala epidemije covid-19 v Sloveniji.

ZOOM (2020) Pridobljeno: <https://www.nuk.unilj.si/sites/default/files/dokumenti/2020/ZOOM.pdf>

IZOBRAŽEVANJE NA DALJAVO PRI OTROCIH S POSEBNIMI POTREBAMI NA REDNI OSNOVNI ŠOLI

Povzetek: Skupina otrok s posebnimi potrebami je na rednih osnovnih šolah zelo raznovrstna, zato je izobraževanje na daljavo v času pandemije od pedagoških delavcev v še večji meri zahtevalo senzibilnost in odprtost za prepoznavanje otrokovih posebnih potreb. Vloga in naloge specialnega pedagoga so se v času izobraževanja na daljavo spreminjale in se prilagajale aktualnim razmeram in potrebam posameznega otroka s posebnimi potrebami. Pri izobraževanju na daljavo sem kot učiteljica za dodatno strokovno pomoč skušala zasledovati naslednje cilje: ohraniti stik z otrokom s posebnimi potrebami, pomagati otroku s posebnimi potrebami pri uporabi informacijsko komunikacijske tehnologije ter pri organizaciji učenja, v sodelovanju s posameznimi učitelji zagotavljati ustrezne prilagoditve otrokom s posebnimi potrebami, hkrati pa sem skušala odpravljati primanjkljaje, ovire oz. motnje otroka s posebnimi potrebami.

Ključne besede: izobraževanje na daljavo, inkluzija, otroci s posebnimi potrebami, osnovna šola

DISTANCE EDUCATION FOR CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS ON REGULAR PRIMARY SCHOOL

Abstract: The group of children with special needs in regular primary schools is very diverse, so distance education during the pandemic required even more sensitivity and openness to recognizing children's special needs from teaching staff. The role and tasks of the special education teacher changed during distance education and were adapted to the current conditions and needs of the individual child with special needs. In distance education, as a teacher for additional professional assistance, I tried to pursue the following goals: to keep in touch with child with special needs, to help a child with special needs in the use of information and communication technology and in the organization of learning, to provide in cooperation with individual teachers appropriate adjustments for children with special needs, but at the same time I tried to reduce deficits, obstacles or disorders of a child with special needs.

Key words: distance education, inclusion, children with special needs, primary school

Uvod

Zakon o osnovni šoli iz leta 1996 ter Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami iz leta 2000 sta v Sloveniji omogočila vključevanje otrok s posebnimi potrebami v redne osnovne šole oziroma v izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo. Inkluzivno usmerjena zakonodaja predstavlja osnovo inkluzivnega izobraževanja, a kot ugotavljata Meijer in Watkins (2003, v Kavkler, 2008) ustreznost zakonodaja ni zadosten pogoj za razvoj inkluzije v praksi. Kot poudarja M. Kavkler (2008) je uresničevanje inkluzije strokovno zahtevna, odgovorna in zapletena naloga. Pri izobraževanju na daljavo se je to izkazalo še toliko bolj. Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2011) v 2. členu opredeljuje devet skupin otrok s posebnimi potrebami:

- otroci z motnjami v duševnem razvoju,
- slepi in slabovidni otroci oziroma otroci z okvaro vidne funkcije,
- gluhi in naglušni otroci,
- otroci z govorno-jezikovnimi motnjami,
- gibalno ovirani otroci,
- dolgotrajno bolni otroci,
- otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja,
- otroci z avtističnimi motnjami ter
- otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami.

V redne osnovne šole se lahko po Pravilniku o organizaciji in načinu dela komisij za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami (2022) praviloma usmerijo vse zgoraj navedene skupine otrok s posebnimi potrebami, razen otrok z motnjami v duševnem razvoju. Gre torej za izrazito raznovrstno skupino otrok, katerih posebne potrebe so prehodne ali vseživljenjske,

razprostirajo se od enostavnejših do kompleksnih, zato potrebujejo tudi različno stopnjo podpore in pomoči (Kavkler, 2008). To se je še posebej izkazalo pri izobraževanju na daljavo v času pandemije, ki je od pedagoških delavcev v še večji meri zahtevalo senzibilnost in odprtost za prepoznavanje otrokovih posebnih potreb (Navodila za izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo za devetletno osnovno šolo, 2003). Vloga in naloge specialnega pedagoga so se v času izobraževanja na daljavo spremenjale in se prilagajale aktualnim razmeram in potrebam posameznega otroka s posebnimi potrebami. Pri izobraževanju na daljavo sem kot učiteljica za dodatno strokovno pomoč med drugim skušala zasledovati naslednje cilje: ohraniti stik z otrokom s posebnimi potrebami, pomagati otroku s posebnimi potrebami pri uporabi informacijsko komunikacijske tehnologije (v nadaljevanju: IKT) ter pri organizaciji učenja, v sodelovanju s posameznimi učitelji zagotavljati ustrezne prilagoditve otrokom s posebnimi potrebami, hkrati pa sem skušala odpravljati primanjkljaje, ovire oz. motnje otroka s posebnimi potrebami. Navedene cilje natančneje predstavljam v nadaljevanju.

Ohraniti stik z otrokom s posebnimi potrebami

Pandemija in z njo izobraževanje na daljavo je od mene kot izvajalke dodatne strokovne pomoči terjalo veliko mero iznajdljivosti in inovativnih pristopov pri delu z otroki s posebnimi potrebami. Moja prva skrb je bila navezava stika z vsakim učencem posebej, preko različnih komunikacijskih poti. Tudi svetovalke na Zavodu RS za šolstvo (Košnik, Pinter in Vouk, 2020) so poudarile, da je za otroka s posebnimi potrebami pomembno, da ohrani stik z osebami, ki jim zaupa in da je marsikateremu otroku s posebnimi potrebami izvajalec dodatne strokovne pomoči zelo pomembna oseba na šoli, na katero se lahko obrne, ko to potrebuje. Tudi sama sem skušala slediti temu cilju. Tako sem se poslužila različnih komunikacijskih poti, da sem navezala stik s starši oz. z otrokom. Če je na začetku izobraževanja na daljavo komunikacija z učenci potekala predvsem posredno – preko staršev (po telefonu, elektronski pošti staršev), je v nadaljevanju komunikacija potekala neposredno z učenci, kar je starše razbremenilo, pri učencih pa se je razvijala odgovornost, samostojnost in digitalna pismenost, kar je v nadaljevanju olajšalo medsebojno komunikacijo ter izvajanje ur dodatne strokovne pomoči na daljavo.

Pomoč pri uporabi IKT tehnologije

Pomoč učencem pri uporabi IKT tehnologije je najprej od mene kot izvajalke dodatne strokovne pomoči zahtevala navezavo stika z računalničarjem na matični šoli za morebitna izgubljena gesla učencev, za pobude o potrebah po računalniški opremi učencev, navezavo stika s posameznimi učitelji za dostop do spletnih učilnic posameznih predmetov oziroma dostop do elektronskih verzij učbenikov, delovnih zvezkov oziroma rešitev le-teh za preverjanje ustreznosti rešitev itd. Pomoč učencem pri uporabi IKT je pri učencih vzbudil občutek varnosti in jim omogočil sledenje zahtevam posameznega učitelja oziroma posameznega predmetnega področja.

Pomoč pri organizaciji učenja

Po vzpostavitvi stika z učenci, odpravljanju težav na področju IKT se je pri učencih s posebnimi potrebami kot ključna izkazala pomoč pri organizaciji učenja. V ta namen sem v spletni učilnici objavljala različne tabele za organizacijo učenja (dnevni, tedenski urnik), delila z učenci povezavo na spletno stran Društva Bravo, kjer imajo objavljene kakovostne priročnike, ki učencem pomagajo pri samostojnem učenju, kot je na primer Kako naj se učim, da od učenja največ pridobim? (Božič, Grebenc, Hanžekovič in Smolič). Poleg tega sem se na začetku ure dodatne strokovne pomoči z učencem pogovorila o njegovih zadolžitvah, o morebitnih skrbah, težavah pri učenju. Skupaj sva iskala rešitve in jih skušala sproti odpravljati. Večkrat je to pomenilo tudi timsko delo s posameznimi učitelji ter učenčevimi starši.

Zagotavljanje ustreznih prilagoditev

Za uspešno učenje na daljavo je bilo timsko sodelovanje med specialno pedagoginjo in predmetnimi učitelji nujno. Sproti smo se dogovarjali o prilagoditvah pri pripravi gradiv za učence s posebnimi potrebami, prav tako pri preverjanju in ocenjevanju znanja. Z njimi smo dopolnili tudi individualizirane programe. Nekatere prilagoditve pri preverjanju in ocenjevanju na daljavo:

- uporaba črkovalnika,
- uporaba spletnega slovarja,
- uporaba ustreznega barvnega ozadja (pastelne barve) zaslona računalnika,
- možnost vmesnega klica učitelja za pomoč pri razumevanju navodil,
- prisotnost specialnega pedagoga pri ustnih ocenjevanjih znanja na daljavo,
- sodelovanje otroka s posebnimi potrebami ter njegovih staršev pri oblikah in načinih ocenjevanja znanja (tudi glede na pogoje za ocenjevanje na daljavo) itd.

Odprava primanjkljajev, ovir oziroma motenj

Smernice Zavoda RS za šolstvo z dne 26. 3. 2020 (Košnik, Pinter in Vouk) so bile, da se otroka s posebnimi potrebami pri urah dodatne strokovne pomoči na daljavo ne obremenjuje z dodatnim delom. Svetovali so nudenje pomoči otroku s posebnimi potrebami ali staršu s svetovanjem, konkretno razlago prek različnih komunikacijskih kanalov in ohranitev stika z otrokom s posebnimi potrebami. Priporočali so še, naj bodo pri pripravi vsebin za otroka s posebnimi potrebami vključene različne življenjske situacije, preko katerih bodo učenci urili in razvijali različne spretnosti. Pri izobraževanju na daljavo sem se trudila iskati različna gradiva (predvsem na spletu), s pomočjo katerih bi učenci s posebnimi potrebami lahko odpravljali svoje primanjkljaje, ovire oziroma motnje. Nekaj teh predstavljam v nadaljevanju:

- Učenje slepega tipkanja za učence z disgrafijo: <https://www.typingstudy.com/sl-slovenian-1/lesson/1>
- Aplikacija KOBİ, ki olajša branje za učence z disleksijo: <https://kobiapp.io/sl/kobi-ebralnik/>
- Vaje za pozornost in koncentracijo – barvanje mandal na spletu: <https://www.mombooks.com/dp-online-activity/mandala-colouring/>
- Video prikaz pisanja črk: https://nasaulica.si/datoteke/Prikaz_pisanja_crk/story_html5.html

Razmere, v katerih smo se učitelji, starši in učenci zaradi pandemije naenkrat znašli, so od vseh deležnikov v vzgoji in izobraževanju zahtevale veliko mero potrpežljivosti, prilagodljivosti, iznajdljivosti ter inovativnih pristopov. Ker sem bila tudi sama ena izmed tistih izvajalk izobraževanja na daljavo, ki je bila hkrati tudi starš dvema osnovnošolskima otrokoma in enemu vrtčevskemu, sem lahko imela pogled na izobraževanje na daljavo z dveh različnih perspektiv. Kljub številnim izzivom, ki so se pojavljali v času izobraževanja na daljavo, ugotavljam, da se je kot ključnega pomena izkazala dobra organizacija učenja in izobraževanja ter medsebojno sodelovanje učiteljev, staršev in učencev s posebnimi potrebami. Moja vloga specialnega pedagoga se je v času izobraževanja na daljavo spreminjala. Skušala sem se prilagajati aktualnim razmeram in potrebam posameznega otroka s posebnimi potrebami, pa naj bo to dodatna razlaga, ki jo je učenec tisti dan potreboval ali pa odprava primanjkljajev preko različnih spletnih orodij.

Literatura

- Božič, V., Grebenc, V., Hanžekovič, V. in Smolič, U. Kako naj se učim, da od učenja največ pridobim? Priročnik za učence za samostojno učenje doma. Pridobljeno s <https://drive.google.com/file/d/0B7MnkoJaLpDiVHhPX0dXby1NSVU/view?resourcekey=0-UZr1deMU1qCwn2y4UNYGkA>
- Kavkler, M. (2008). Uresničevanje inkluzivne vzgoje in izobraževanja v šolski praksi. V Razvoj inkluzivne vzgoje in izobraževanja – izbrana poglavja v pomoč šolskim timom (str. 57–93). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Košnik, B., Pinter, B. in Vouk, A. (26. 3. 2020). Za učitelje, izvajalce dodatne strokovne pomoči. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s: <https://arhiv.zrss.si/objava/podrocje-svetovalnega-dela-in-otrok-s-posebnimi-potrebami>

Navodila za izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo za devetletno osnovno šolo. (2003). Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Izobrazevanje-otrok-s-posebnimi-potrebami/OS/Navodila_9-letna_OS.pdf

Pravilnik o organizaciji in načinu dela komisij za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami (2022). Uradni list RS, št. 11/22. Pridobljeno s <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV14461>

Zakon o osnovni šoli /ZOsn/ (1996). Uradni list RS, št. 81/06 – uradno prečiščeno besedilo, 102/07, 107/10, 87/11, 40/12 – ZUJF, 63/13 in 46/16 – ZOFVI-K. Pridobljeno s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO448>

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami /ZUOPP-1/ (2011). Uradni list RS, št. 58/11, 40/12 – ZUJF, 90/12, 41/17 – ZOPOPP in 200/20 – ZOOMTVI. Pridobljeno s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5896>

DRUGAČNI OD BLIZU - DRUGAČNI OD DALEČ

Povzetek: Šolanje na daljavo je s seboj prineslo nekoliko drugačne oblike in metode dela, kot smo jih poznali, in nas postavilo pred številne izzive. Razmere in posledice, ki jih je prinesla korona situacija, so za vse akterje, povezane z vzgojno-izobraževalnim procesom (učence, učitelje, starše ...), bile naporne tako s fizičnega kot tudi s psihičnega vidika. Učitelji so morali še posebej dobro razmisliti, na kakšen način pristopiti k izpeljavi učnega procesa na daljavo. Porodilo se je veliko različnih idej, ki pa so se v praksi različno izkazale. Delo na daljavo je že samo po sebi predstavljalo novost za celoten vzgojno-izobraževalni proces. Poseben izziv pa je prineslo šolam, katere obiskujejo otroci s posebnimi potrebami, ki spremembe rutine in dela še toliko bolj občutijo in potrebujejo več časa za prilagoditev. Do teh otrok se že v osnovi pristopa z drugačnimi pristopi in prav tako se je drugače pristopalo tudi pri delu na daljavo.

Ključne besede: šolanje na daljavo, otroci s posebnimi potrebami, drugačnost, pouk.

DIFFERENT FROM UP CLOSE - DIFFERENT FROM AFAR

Abstract: Remote schooling brought slightly different forms and methods of work than what we were used to and presented us with many challenges. The conditions and consequences brought by the Corona situation were exhausting for all actors related to the educational process (students, teachers, parents...), from both physical as well as psychological perspective. Teachers had to consider particularly carefully how to approach the implementation of the remote learning process. Many different ideas were born and in practice they have proven themselves variously. Remote work in itself presented a novelty for the entire educational process. But it brought a special challenge to schools attended by children with special needs, who feel the changes in routine and work even more strongly and need more time to adapt. These children are already fundamentally approached with different approaches and it was done so also with regard to remote work.

Key words: remote schooling, children with special needs, differentness, lessons.

Uvod

Pandemija koronavirusne bolezni nas je na prav vseh področjih našega življenja postavila pred številne ovire. Prav nič drugače ni bilo pri šolanju otrok s posebnimi potrebami, kjer smo se naenkrat znašli pred dilemo, kako vzgojno-izobraževalni proces v programu NIS kar najbolj učinkovito in kakovostno izvesti na daljavo. Postavljeni smo bili pred izziv in raziskovanje najti najustreznejši komunikacijski kanal za šolanje na daljavo za tovrstno populacijo otrok. Želeli smo vzpostaviti praktično in učinkovito sodelovanje med učitelji, starši in učenci. Spraševali smo se o pristopih, oblikah in metodah dela, ki bi bili najuporabnejši in najbolj funkcionalni. V šoli se posameznim učencem lažje posvečamo v enaki meri, medtem ko se je zdaj naenkrat pojavilo vprašanje, kako kar najbolj enake pogoje zagotoviti vsem učencem tudi na daljavo kljub različnim dejavnikom, ki dodatno vplivajo že na samo vzpostavitev »modela« šolanja na daljavo. Zavedali smo se dejstva, da učenci prihajajo iz različno spodbudnih okolij in okoliščin. Učenci imajo znotraj družine različne socialno-ekonomske statuse (razlike v opremljenosti s tehnologijo, različne spodbude s strani staršev, različni nivoji znanja staršev, službene obveznosti staršev, število sorojencev ...), ki dodatno vplivajo na tovrstni način poučevanja. Zavedali smo se tudi, da se učenci med seboj razlikujejo po svojih sposobnostih. Če so se že v rednih osnovnih šolah po nastopu šolanja na daljavo pojavljali dvomi o tem, kako naprej, moramo vedeti, da so primeri prilagojenih programov NIS (in posebni programi) bili postavljeni pred še večje izzive.

Učenci in prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom (NIS)

Učenci z lažjimi motnjami v duševnem razvoju v času šolanja v primerjavi z vrstniki ne dosežejo enakovrednega izobrazbenega standarda. Ti učenci potrebujejo prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom, njim prilagojene metode ter ustrezne kadrovske in druge pogoje (Osnovnošolsko izobraževanje za otroke s posebnimi potrebami, 2022).

Metode in oblike dela

Številni teoretiki navajajo različne definicije o metodah in oblikah dela, ki jih moramo pedagogi dobro poznati in ustrezno uporabiti pri svojem delu. Tomič (2002, str. 5) definira učne metode kot učinkovite načine komunikacije med učiteljem in učencem, ki so znanstveno in praktično preverjeni ter so uporabljeni na vseh stopnjah učnega procesa. Poljak (1974, str. 87–88) pa pojasni delitev učnih metod na: metodo ustne razlage, metodo razgovora, metodo branja in dela z besedilom, metodo pisanja, metodo risanja, metodo praktičnih del, metodo demonstriranja. Kramar (2009, str. 205) pojasnjuje učne oblike kot organizacijo učnega procesa tako, da so v njem jasne vloge učiteljev in učencev, razmerja med njimi, med drugimi sestavinami in načini delovanja. Dodaja, da je pomembno, da pouk poteka v tisti učni obliki, ki kar najbolj upošteva potrebe in značilnosti učencev ter hkrati čim bolj zanesljivo in učinkovito prispeva k uresničevanju učnih ciljev. Jank in Meyer (2006, str. 36–37) učne oblike delita na frontalni (razredni ali plenarni pouk), skupinski pouk (skupinsko delo oz. timsko delo), partnersko delo (pouk v dvojicah ali delo v paru) in samostojno (individualno, tiho) delo. Razmišljali smo, kako metode in oblike dela, ki se nam dobro obnesejo v praksi v razredu, sedaj kar najučinkoviteje prenesti, približati in v podobni obliki prakticirati pri delu na daljavo.

Izobraževanje na daljavo na razredni stopnji

Učiteljem razredne stopnje je bilo podanih nekaj izhodiščnih priporočil in usmeritev pri delu na daljavo, s katerimi (določenimi) smo si pomagali tudi učitelji v programu NIS. Priporočeno je bilo, da se stik z učenci vzpostavi s pomočjo staršev preko komunikacijskih kanalov (razredne spletne učilnice, e-pošte ...). Starši poskrbijo za prenos navodil učencu, dejavnosti pa učenci opravljajo samostojno. Učno okolje in način dela mora učencem postati rutina, vloga staršev pa se postopoma zmanjšuje. Zelo pomembna je izbira spletnih okolij in orodij pri najmlajših učencih. Najpomembnejši je stalen dnevni stik učitelja z učenci. Navodila za najmlajše morajo biti poenostavljena, smiselna, korektna, jasna, pri njihovi vsebini pa je treba upoštevati različne zmožnosti učencev in njihovo domače učno okolje. Vsebina naj povezuje več predmetnih področij, ki se nanašajo na razvijanje temeljnih znanj in veščin učencev (Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2022).

Kako smo se izkazali v praksi

V našem primeru gre za opis izkušnje dela na daljavo pri poučevanju kombinacije prve triade v programu NIS. Gre za učence, pri katerih zelo pomembno vlogo še vedno predstavlja igra, delo s konkretnimi materiali, nazorno poučevanje s prilagojenimi didaktičnimi pripomočki ... Učenci potrebujejo veliko individualnega pristopa oziroma posebne in prilagojene pristope tudi znotraj samih metod in oblik dela. Pri delu niso samostojni in rabi-jo redne usmeritve. Gre za skupino, v kateri se učenci med seboj zelo specifično razlikujejo glede na primanjkljaje. Posplošen način, oblike in metode poučevanja, ki bi ustrezale vsem, je nemogoče zagotoviti, saj je potrebno veliko individualizacije in diferenciacije. Porajalo se nam je vprašanje, kako to raznolikost zapakirati v učinkovit sistem dela na daljavo, ki bi ustrezal večini učencev. Predhodna učiteljica tega oddelka se je v prvem, krajšem valu dela na daljavo, odločila za pisno obliko sodelovanja preko e-pošte. Staršem je v začetku tedna poslala vsa predvidena gradiva in navodila. Starši so v tem primeru prevzeli vlogo učitelja, narejeno delo pa so kot dokaz morali fotografirati. Delo je bilo usmerjeno iz gradiv šolskih učbenikov, delovnih zvezkov in zvezkov. Imeli niso nobenega srečanja na daljavo. Takšnega modela dela na daljavo so bili vajeni tudi ob našem (mojem) prevzemu oddelka in so ga obravnavali kot pravilnega in ustreznega. V našem primeru je šlo za dosledne, izobražene starše učencev, ki zaupajo in sodelujejo s priporočili in predlaganim načinom dela učiteljice. Želeli smo najti boljši način šolanja, ki bi razbremenil starše, ustrezal učencem in upravičil kvalitetno delo učitelja v času šolanja na daljavo. Iz teh razlogov smo se podali v nadgraditev in izboljšanje že obstoječega in prakticiranega vzorca dela na daljavo.

V osnovi smo obdržali izhodiščni vir komunikacije preko e-pošte. Staršem se je poslal pregleden in časovno organiziran tedenski sklop predvidene snovi z natančnimi, a preprostimi navodili. Vsebina je tokrat bila podrobneje razložena z didaktičnimi navodili in smernicami glede poučevanja. Starši so tak način dela vidno cenili in ovrednotili kot zelo koristen. Dodani so bili tudi posebej prilagojeni delovni listi, PowerPoint predstavitev, skenirana besedila ipd. Poleg tega se jim je vso gradivo in potreben material dodatno pošiljal tudi v fizični obliki preko pošte, kar se nam je zdelo pri tovrstni populaciji otrok izredno pomembno. Kot dodana vrednost pa so bili preko e-pošte poslani še posebej pripravljeni posnetki z določeno obravnavo snovi s strani učiteljice. Starši so bili z »nadgradnjo« dela na daljavo zadovoljni, sami pa smo vseeno dvomili v resnično dobro učinkovitost (aktivno sodelovanje) ter sprejem tega sistema pri učencih. Prav tako gledano z vidika porabljenega časa in truda s samo pripravo gradiv, snemanjem ... odziv in rezultati učencev niso bili takšni, kot bi si želeli.

Sodelovanje smo obogatili s telefonskimi klici, kar se je izkazalo kot zelo dobro, saj so bili učenci zelo veseli pogovorov. V nadaljevanju smo prešli tudi na videoklice preko različnih aplikacij (Messenger, Viber, WhatsApp ...). S tem smo prebili led in pridobili dragocene izkušnje, ki so dokazovale pozitiven učinek srečanj – videnj »v živo«. Kmalu zatem smo se usmerili tudi na komunikacijski kanal preko Zooma, s katerim se starši v začetnem planu dela na daljavo niso strinjali. Delo na takšen način je verjetno vsem nam predstavljalo neko neznanko, vzbujalo občutek sramu, nezaupanje, neznanje, poseg v osebni prostor ... Pojavljalo se je tudi dvom/podcenjevanje, kako bodo ti učenci sploh sposobni takšnega načina dela. Pričeli smo z rednim izvajanjem pouka preko Zooma. Seveda so bila srečanja in pouk preko Zooma prilagojeni (časovno, snovno ipd.). Zmanjšala in razbremenila se je vloga staršev, ki pa so vseeno bili potrebni pri pripravi samega učnega okolja na spletu, saj večina učencev ni bila računalniško pismenih. Velik in osnovni del snovi smo lahko predelali sami, starši pa so lahko tisti čas izkoristili za svoje opravke. Starši so poročali o dvigu motivacije za delo, saj se je izkazalo, da so učenci več in tudi boljše delali z učiteljem. Dokazila o njihovem samostojnem delu niso bila več potrebna, saj smo lahko naloge preverili »v živo« (brez nepotrebnega fotografiranja). Vzpostavil se je tudi nek določen ritual, ki je učence »prisilil« v določen ritem šolskega pouka. Naš Zoom je postal spletna učilnica v kvadratih, z okenci na ekranu. Tako kot nekoliko drugače delamo v fizični obliki v šoli, tako smo bili drugačni tudi na daljavo in smo imeli drugačen način dela od rednih osnovnih šol. Pri srečanjih preko Zooma smo morali ure dobro in smiselno načrtovati. Kritični smo bili z izbiro gradiva in samega orodja znotraj spletišča (osnovne in preproste funkcije). V največji meri smo bili hvaležni za takšno obliko dela predvsem s socialnega vidika. Zavedamo se, da ti učenci nimajo veliko prijateljev in v dani situaciji je stik s sošolci in učiteljem igral še kako pomembno vlogo. Vsak dan smo se srečevali po največ dve šolski uri, v katerih je bilo zajeto medpredmetno povezovanje. Koncentracija otrok s posebnimi potrebami je namreč kratkotrajna, zato smo morali v najkrajšem času poskrbeti za kar najoptimalnejši izkoristek. Dodatno smo se posluževali tudi individualnih ur s posameznimi učenci. Te ure smo včasih izvedli tudi v popoldanskem času, saj smo se zavedali morebitnih okoliščin, s katerimi se spopadajo starši (izmenske službe, varstvo sorojencev ipd.).

Pri našem pouku na daljavo smo večkrat spontano izhajali iz interesa učencev. Učenci so v našem okolju opazili zanimive stvari, mi pa v njihovem. Stvari iz okolja in učencem aktualne tematike smo izrabili kot sredstvo, preko katerega se je uspešno podala določena snov, kljub temu da je bila ura v osnovi drugače načrtovana. Večkrat se je delalo tudi v kombinaciji, kjer je učitelj z učenci delal tabelski zapis preko zaslona, učenci pa vzporedno fizični zapis v svoje zvezke. Posluževali smo se skupnega branja, skupnega sprehoda (s telefoni), učitelj se je večkrat pojavil v igri vlog, s kratkimi predstavami, ponazorili, eksperimenti ipd. Seveda pa smo vedno težili k temu, da učenci niso bili pasivni, temveč so po svojih zmožnostih in zmožnostih okolja tudi aktivno sodelovali. Tako kot v razredu nam je tudi sedaj bilo na prvem mestu dobro počutje učencev, zato smo tudi v svoje delo na daljavo skušala vpeljati

kar največ humorja. Določene stvari smo lahko izvedli preko igre na nezaveden način. Naloge, ki so jih učenci predhodno prejeli v fizični obliki, smo skupaj reševali in na licu mesta poskušali razložiti morebitne nejasnosti. Pri zadolžitvah za »samostojno delo« in utrjevanju so se dobro obnesle tudi določene interaktivne vaje in gradiva (posebej pripravljeni kvizi), kjer so morali starši otrokom nekatere stvari le prebrati, odgovore pa je potem podal računalnik. Potrdilo se je, kako pomembna je za to populacijo otrok prisotnost koordinatorja in ustrezno usmerjanje.

S preizkušanjem različnih metod in oblik dela na daljavo smo se iz lastne prakse naučili, kaj je smiselno uporabiti in kaj izločiti. Prišlo je do veliko debat o tem, kaj je pri delu na daljavo najučinkovitejše in čemu se je bolje izogniti. Če smo debatam (praksi) prisluhnili, so se nam lahko utrile dodatne lastne ideje za delo. Preko izkušnje šolanja na daljavo lahko povzamemo kar nekaj pozitivnih dejavnikov, ki so v dani situacije pandemije in tudi kasneje bili označeni kot dobri. Npr. nadgradnja znanja iz IKT; z učenci in starši smo se v določenih pogledih bolje spoznali; starši so dobili vpogled v učiteljev način poučevanja in spoznali otrokovo funkcioniranje v »šolskem okolju«; razširitev obzorja in kompetenc pedagoškega dela; čas, preživet z družino; prakticiranje Zoom srečanj za pogovorne ure (prihranek časa in goriva); možnost vključevanja učencev preko Zooma pri pouku na šoli v času karantene; nova povezovanja in spoznanja preko aplikacij (sodelovanje z drugimi šolami na daljavo); pogostejše vključevanje otrok pri domačih opravilih (kuhanje, pospravljanje); izogib samotestiranju in nošenju mask; povezovanje učiteljev in deljenje dobre prakse ter gradiv ...

So se pa na drugi strani pojavile tudi težave in slabosti pri tovrstnem delu v korona času: nezmožnost uporabe konkretnega materiala, ki pripomore k boljšemu razumevanju snovi; težave s tehnološko opremo; težave z vzpostavitvijo interneta, zvoka; pogostejša uporaba zaslonov (televizija, igranje videoigric); slabše znanje iz IKT; zanemarjanje športnih aktivnosti; upor do šole in staršev; porušena rutina (lenarjenje); slabša koncentracija za tovrstno obliko dela; slabša učinkovitost ur; veliko porabljenega časa za priprave; izgorelost učiteljev/staršev; pomanjkanje socialnih stikov; nezmožnost neposrednega nudenja pomoči; prelaganje dolžnosti na starše in izkoriščanje situacije za učiteljevo nedelo; nadomeščanje snovi; nezmožnost izpeljave dodatnih obravnav, nujno potrebnih za otroke (logopedске obravnave, fizioterapije); neustrezno učno okolje in moteči dejavniki iz okolice ...

Zaključek

Zagovarjamo in strinjamo se z zakonom, da ustanove z otroki s posebnimi potrebami v primeru podobnih situacij ostanejo odprte, saj je pouk na daljavo pri tej populaciji otrok težje in v določenih primerih tudi nemogoče izvajati. V našem primeru dela na daljavo smo uspešno usvojili nek učinkovit vzorec šolanja, ki je ustrezal tako učencem kot tudi staršem in je v kar največji meri omogočal prilagajanje potrebam posameznega učenca. S samo izpeljavo smo sicer zadovoljni, je pa treba opozoriti, da je naša izkušnja primer dokaj dobre prakse in da se je potrebno zavedati, da vsi nikakor niso imeli podobne izkušnje. Na daljši rok to zagotovo ni ustrezen način poučevanja, saj lahko naredi več škode kot koristi. Četudi povemo in se potrudimo najti pozitivne plati zgodbe, moramo vzeti vse v velik zakup in poudariti, koliko dela smo imeli kot učitelji, kako so bili starši obremenjeni in za kaj vse so bili otroci prikrajšani. Težiti moramo k dejstvu, da si vsi otroci zaslužijo najboljši sistem šolanja.

Literatura

- Jank, W. in Meyer, H. (2006). Didaktični modeli. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Kramar, M. (2009). Pouk. Nova Gorica: Educa.
- Poljak, V. (1974). Didaktika. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Osnovnošolsko izobraževanje za otroke s posebnimi potrebami. (2022). Prilagojeni izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Izobrazevanje-otrok-s-posebnimi-potrebami/OS/PP_z_NIS.pdf.
- Tomič, A. (2002). Spremljanje pouka. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Zavod Republike Slovenije za šolstvo. (2020). Izobraževanje na daljavo na razredni stopnji. Pridobljeno s <https://www.zrss.si/novice/izobrazevanje-na-daljavo-na-razredni-stopnji/>.

POUČEVANJE NA DALJAVO PRI POUKU ANGLEŠČINE IN NEMŠČINE

Povzetek: Namen prispevka je predstaviti različne primere dobre prakse v času šolanja na daljavo in sicer pri predmetih angleščina in nemščina v osnovni šoli, kjer je angleščina prvi tuji jezik, nemščina pa izbirni predmet. Delo na naši šoli je v prvem in drugem valu poučevanja na daljavo potekalo zelo različno. V drugem valu smo uporabljali spletne učilnice, pouk je pogosto potekal tudi preko videokonferenc. Pri obeh predmetih smo uporabljali različne pripomočke, spletna mesta in orodja, ki bodo tudi podrobno predstavljena in ovrednotena. Poučevanje na daljavo pa je tudi pri kasnejšem poučevanju v živo pustilo svoj pečat, tudi v pozitivnem smislu. Ključne besede: angleščina, nemščina, osnovna šola, spletne učilnice, spletni pripomočki

DISTANCE TEACHING IN ENGLISH AND GERMAN LESSONS

Abstract: The aim of this article is to describe different methods used at the time of distant learning in the English and German language classroom. These methods were used in primary school, where English is studied as a first foreign language whereas German is studied voluntarily. At our particular school, distant learning during the first year of the pandemic looked very different from the second year. During the second wave of the pandemic e-classrooms and videoconferences were used frequently. Both German and English were taught via different online tools which will be discussed and evaluated. Needless to say, the era of distant learning has left its mark on education nowadays, sometimes a surprisingly positive one.

Keywords: English, German, primary school, e-classrooms, online tools

1 Uvod

Zaradi epidemioloških razmer smo se s poučevanjem na daljavo prvič srečali v šolskem letu 2019 / 20, in sicer spomladi. Takrat je ta način poučevanja potekal le kratek čas, jaz osebno sem se v šolo s svojimi učenci vrnila v mesecu juniju. V prvem valu poučevanja na daljavo je bila naša šola na ta način dela povsem nepripravljena. Večina učiteljev prej ni uporabljala spletnih učilnic, večinoma tudi interneta ne, spletni učbeniki so bili redki. To je verjetno prispevalo k temu, da je pouk v tem prvem obdobju potekal preko elektronske pošte, in sicer na relaciji razredniki - učenci. Vsi učitelji, ki so poučevali v določenem razredu, so dan prej, preden je bil na urniku njihov predmet, posredovali razrednikom vso gradivo. Razrednik je vso gradivo zbral v enem elektronskem sporočilu in ga zjutraj poslal vsem učencem svojega razreda. To je bilo njihovo delo za tisti dan, vsebovalo pa je gradivo za predmete, ki so bili tisti dan na urniku. Gradivo je bilo različno, od navodil za delo po učbeniku, učnih listov, power point predstavitev do internetnih povezav. Učitelji so se trudili po svojih najboljših močeh, razredniki so vse skupaj koordinirali in imeli sicer dober pregled nad vsem, vendar so bili precej obremenjeni. Starši in učenci pa so bili razumljivo nezadovoljni, kajti delo je bilo suhoparno, pogosto preobsežno ter neprilagojeno delu od doma. Zavedali smo se, da bo potrebno v naslednjem valu, če bo prišel, stvari organizirati drugače in bolje. V naslednjem šolskem letu, to je bilo leta 2020 / 21, ni bilo treba čakati dolgo, da se je poučevanje na daljavo spet začelo. Ta način dela je veljal za večino učencev od oktobra do sredine marca. Tokrat je bila naša šola kot celota bolj pripravljena. Učitelji so bili deležni osnovnega tečaja uporabe spletnih učilnic, prav tako naši učenci. Vsa gradiva in komunikacija ni več potekala preko razrednikov, temveč preko spletnih učilnic, kjer je imel vsak učenec neposredno povezavo do vsakega učitelja. V spletne učilnice se je po urniku dodajalo gradivo, navodila za samostojno delo in povezave do videokonferenc. Na naši šoli se je vodstvo odločilo, da je treba za učence predmetne stopnje omogočiti vsaj polovico vseh ur pouka preko videokonferenc. S tem načinom dela so bili tudi starši in učenci bolj zadovoljni. Pouk je bil bolj pester, več je bilo srečanj v živo in tudi šola je imela boljši nadzor nad tem, koliko se otroci naučijo in kako sodelujejo. To so bile okvirne smernice za delo na naši šoli. Seveda pa je bilo potem odvisno od vsakega učitelja posebej, kako je znotraj teh okvirjev potekal njegov pouk. Tudi sama sem se držala teh smernic, vendar sem znotraj

njih ves čas iskala načine, da bi bil pouk pester, da bi lahko počeli čim več različnih stvari, da bi našla orodja in spletne strani za čim boljše delo in poučevanje na daljavo. V jedru sledi podrobnejša predstavitev primerov dobre prakse iz tega obdobja. Jedro je razdeljeno na dve poglavji, ki ustrezata dvema temeljnima načinoma izvajanja pouka na daljavo, znotraj katerih bom podrobno predstavila orodja, ki so se izkazala kot uspešna.

2 Poučevanje na daljavo pri pouku angleščine in nemščine

Kot že opisano je pouk na naši šoli v drugem valu poučevanja na daljavo potekal po dveh osnovnih principih in sicer je bil del pouka izveden kot samostojno delo učencev, del pouka pa je potekal preko videokonferenc. Zato sem jedro razdelila na ti dve obširni poglavji, znotraj katerih bom predstavila posamezne primere dobre prakse.

2.1 Samostojno delo

Učenci so en del snovi obdelali s samostojnim delom. To je izgledalo tako, da jim je učitelj pripravil navodila in gradiva v spletnih učilnicah e-Asistenta. Vsi učitelji in učenci smo jih uporabljali, vsa gradiva, navodila in obvestila so potekala preko njih. Ne le pouk pri posameznih predmetih, temveč tudi obvestila za določeno oddelčno skupnost, za dneve dejavnosti in ostalo. Tudi obvestila za otroke z urami dodatne strokovne pomoči so bila tam, njihov pouk pa je obvezno potekal preko videokonferenc. V spletnih učilnicah so otroci tudi izvedeli, kdaj bo potekal pouk preko videokonferenc. Šola pa je preko spletnih učilnic tudi nadzirala otroke in njihovo delo, njihov feedback. Priznam, da jih prej nisem uporabljala, ker jih ni bilo treba, sem se pa na delo z njimi hitro navadila. Spletne učilnice so se mi zdele koristne, pregledne in preproste za uporabo.

Ko so učenci delali samostojno, sem količino dela diferencirala glede na njihove zmožnosti in motivacijo. Delo, ki so ga morali opraviti vsi, ni bilo preveč obsežno, vedno pa je bilo na voljo tudi delo za hitrejša, bolj motivirane ali zmogljivejše učence. Za oba jezika, angleščino in nemščino, sem pogosto uporabljala spletno stran **LIVEWORKSHEETS**. To je spletna stran, v katero se je potrebno registrirati, vendar je k sreči brezplačna. Spletna stran vsebuje že pripravljene spletne učne liste, prav tako pa tudi možnost, da učne list pripravimo sami. Njihov korpus je zelo bogat in tam sem našla delo tako za nemščino kot za angleščino, tako za najmlajše (5. razred) kot za najstarejše (9. razred) učence. Učne liste smo učitelji lahko pripravili tudi sami, kar smo pogosto storili ob dnevih dejavnosti. V učni list lahko dodamo tudi zvok in posnetke, kar je še posebej dragoceno. Najboljši del pa je, da nam ta spletna stran omogoča tudi feedback. Učitelj poišče ali ustvari učni list za neko snov za katerikoli predmet, saj učni list lahko napišemo tudi v slovenščini. Nato povezavo do tega učnega lista pošlje učencem (jaz sem jo po navadi kar prilepila v spletno učilnico). Učencem tako listov ni potrebno tiskati, ampak kar preko računalnika rešijo naloge. Na koncu kliknejo »finish« ter »email my answers to my teacher«. Nato v okence vpišejo mail učitelja (za to je nujno, da je učitelj registriran) in naslednjega dne dobi učitelj v svoj poštni predal posnetek rešenega in že tudi popravljenega učnega lista (če učitelj izdela svoj lastni učni list, mora vpisati tudi rešitve, ki jih pričakuje) s številom točk za vsakega otroka, ki je učni list rešil. Na ta način učitelj izve, kdo je rešil in tudi vidi, kako je temu učencu šlo, ter kje je delal napake. To spletno stran sem po navadi uporabljala za utrjevanje slovničnih struktur ali besedišča, ter za bolj tematsko obarvane ure (v času božiča, recimo) pri obeh jezikih. Ta spletna stran je uporabna tudi sedaj, saj lahko določen učni list uporabimo za domače naloge.

2.2 Pouk preko videokonferenc

Kot že rečeno je v drugem valu vsaj polovica pouka na predmetni stopnji na naši šoli potekala preko videokonferenc. Vsi učitelji naše šole smo uporabljali program Zoom, za kar se je odločilo vodstvo naše šole. Navodila so bila tudi, da cela šola uporablja iste programe, torej e-Asistenta za spletne učilnice ter Zoom za videokonference. Kar mi je bilo pri Zoomu zelo všeč, je bila možnost, da so učenci lahko delali, utrjevali ali se pogovarjali tudi v parih

ali manjših skupinah. Med samo videokonferenco je lahko učitelj kot gostitelj konference določil tako imenovane »breakout rooms« in določil, kateri učenci bodo v kateri sobi. To odločitev pa je lahko tudi prepustil računalniku, kar sem sama pogosto naredila, zato da so bili pari ali pa skupine vsakič drugačne in ker je element presenečenja (kdo bo s kom) vedno deloval razburljivo za učence. Učenci so samo potrdili vstop v to »sobo« in nato nadaljevali delo v manjših skupinah ali parih. Učitelj pa je lahko tudi obiskal vsako sobo posebej ter preveril, če delo poteka po navodilih, in rešil morebitne težave. Ko se je učitelj tako odločil, ali pa je potekel čas, ki je bil dogovorjen za takšno delo, je lahko sobe preprosto zaprl in učenci so se vrnili nazaj v prvotno videokonferenco. Prav tako se mi je zdela dobra tudi opcija, da je učitelj »zaklenil« privatno pogovarjanje med učenci, če je zaznal kakšno neprimerno dogajanje.

Učitelji angleščine smo na začetku drugega leta šolanja na daljavo pridobili priložnost uporabe spletnih učbenikov in delovnih zvezkov. Tukaj gre velika zahvala našim založbam, da so nam omogočile ta način dela, ker je bil res zlata vreden. Na naši šoli pri poučevanju angleščine od četrtega razreda dalje uporabljamo gradiva založbe Oxford in tako smo vse učiteljice dobile dostop do vseh učbenikov, ki jih uporabljamo, torej Happy Street 1 in 2 ter Project 2, 3, 4 in 5, in sicer preko aplikacije OxfordBookshelf. Na tej aplikaciji smo imeli dostop do učbenikov, delovnih zvezkov, ter zvočnih in video posnetkov. Na ta način se je naše poučevanje na daljavo še najbolj približalo klasičnemu pouku, kot bi sicer potekal, če bi bili v prostorih šole. Spletni učbeniki pa niso le fotokopije klasičnih, ampak ponudijo tudi možnost, da se vanje rešuje, kaj označi ali pa prikaže rešitve. Sama sem to uporabila tako, da sem tiste dni, ko so učenci samostojno reševali in utrjevali v delovnih zvezkih, navodilom v spletni učilnici priložila tudi posnetke zaslona z rešitvami, da so si lahko pregledali svoje delo. Na isti način sem tudi pri poučevanju nemščine s strani druge založbe dobila dostop do spletnih učbenikov ter delovnih zvezkov in zvočnih posnetkov za učbenike Magnet 1, 2 in 3, zato je delo preko videokonferenc tudi tukaj potekalo podobno kot pri klasičnem pouku v učilnicah.

Za popestritev pouka nemščine v tretji triadi in tudi zato, da sem učencem dala možnost, da sami spoznajo orodja za učenje tujih jezikov, smo skupaj ustvarili račune na aplikaciji Duolingo. Duolingo je po celem svetu izjemno popularna aplikacija za učenje tujih jezikov. Podpirajo jo vsi operacijski sistemi. Naloge so prilagojene posamezniku in mu pomagajo, da napredujejo skozi nivoje, nabira točke in nagrade, po elektronski pošti pa posameznika opominja, da je čas za vajo. Pokriva vsa področja: govorjenje, poslušanje, pisanje, branje in prevajanje. Vsebina je podana v obliki celih povedi, povratna informacija pa je takojšnja. Težava je le v tem, da se ne da učiti angleščine, ampak se uči druge jezike preko angleščine, zato sem jo tudi uporabila pri nemščini. Učence sem spodbudila da so vzporedno z našo šolsko snovjo reševali posamezna poglavja s podobno vsebino na tej aplikaciji. Učencem se je zdele to delo zelo zabavno in nekateri so opravili veliko več delov tečaja, kot sem od njih pričakovala.

Največ težav oziroma največji izziv pa mi je predstavljalo poučevanje nemščine v drugi triadi, saj v tem času še nismo imeli niti učenika niti delovnega zvezka, zato sem vso snov pripravljala posebej zanje, s pomočjo interneta ter lastne domišljije. V času šolanja na daljavo sem s pridom izkoriščala še eno spletno stran in sicer YouTube. To je spletna stran, ki omogoča gledanje, nalaganje in snemanje videoposnetkov. Uporaba je brezplačna, na voljo pa je res nešteto videov. Pri poučevanju nemščine sem iskala večinoma krajše posnetke na določeno temo. V iskalnik sem vedno vpisala tudi DAF (Deutsch als Fremdsprache), ker sem na ta način našla bolj primerno, prilagojeno vsebino. Sčasoma sem našla veliko uporabnih kanalov, kjer so mi bili na voljo posnetki z izštevankami, pesmicami, predstavljenim besediščem ali kratkimi pogovori. Materiala je ogromno, zahteva pa veliko časa, da si učitelj vse pogleda in se nato odloči za najprimernejšega in nato ustvari še spremljajoče materiale. Videoposnetke sem pogosto uporabljala kot uvodno motivacijo ali pa kot osnovo, iz katere

smo izpeljali nove strukture ali besedišče, manj pogosto pa kot utrjevanje naučenega. Po končani uri sem URL naslove vseh uporabljenih posnetkov tudi delila z učenci v spletni učilnici, zato da so si jih lahko še sami ponovno ogledali. Ugotovila sem, da so bile predvsem pesmice zelo priljubljene in so si jih tudi sami večkrat predvajali in zraven peli, saj jim je bilo manj nerodno, če jih nihče ni poslušal, so jih pa potem tudi radi prepevali v naslednjem šolskem letu, ko smo se vrnili v učilnice. YouTube je zelo primeren tudi za poučevanje angleščine, saj so na voljo videoposnetki, ki so sicer namenjeni maternim govorcem, in so ravno za to koristni pri poučevanju angleščine v zadnji triadi. Pri veliki večini videoposnetkov pa lahko tudi izkoristimo možnost podnapisov v angleščini (čeprav je treba paziti oziroma opozoriti na morebitne nepravilnosti) in s tem učencem olajšamo razumevanje ob drugem ogledu. Sama sem posnetke pri pouku angleščine pogosto objavila v spletni učilnici kot uvodno motivacijo za nadaljnje delo, seveda sem poiskala primerno dolge (torej ne predolge) in privlačne posnetke, ki so jih učenci pogledali preden smo pričeli z videokonferenco. Spletno orodje, ki so ga v času šolanja na daljavo učenci imeli najraje, in to tako pri angleščini kot pri nemščini, pa je brez dvoma Kahoot!. To je spletna aplikacija, ki je popularna po celem svetu, uporabimo pa jo lahko za katerikoli predmet. Obstaja v dveh različicah, v osnovni, ki je brezplačna in zato ponuja malo manj možnosti, in v plačljivi, ki ponuja še mnogo več kot osnovna. Osnovna, torej brezplačna različica omogoča učitelju, da izbere ali pripravi svoj kviz na določeno temo (besedišče ali strukture). Plačljiva različica omogoča tudi spreminjanje že obstoječih kvizov. Kviz izgleda tako, da postavi neko vprašanje ali prikaže sliko, nato pa imajo igralci na voljo dva, tri ali štiri odgovore, med katerimi izberejo pravilnega. Ustvarjalec igre tudi določi, kateri odgovor je pravilen. Ko učenci igrajo kviz, lahko uporabljajo računalnike ali pametne telefone. Kviz po vsakem vprašanju razporedi igralce in jim dodeli število točk, in sicer ne samo za pravilni odgovor, ampak tudi glede na hitrost pravičnega odgovora. To pomeni, da tisti, ki je pravilno odgovoril prvi, dobi največje število točk. Po vsakem odgovoru sistem prikaže razpored igralcev glede na točke. Ta igra je izjemno tekmovalna in zabavna. Slabost je le v tem, da se sedaj, ko se poučuje zopet v živo, težje uporablja, saj ima večina osnovnih šol politiko brez telefonov za učence, zato jih ti nimajo s seboj oziroma jih ne bi smeli imeti. Lahko pa se jo igra v računalniški učilnici. Učenci lahko igrajo posamično ali v parih. V času šolanja na daljavo, ko smo se z igro srečali prvič, je bilo potrebnega kar nekaj truda, da so učenci spoznali aplikacijo in prišli do samega kviza. Treba pa je poudariti, da se je trud izplačal. V nasprotju s pričakovanji pa ne zmagajo vedno eni in isti učenci, saj nekateri preveč hitijo in so lahko površni. Posledica tega pa je, da igra dolgo časa ostaja zanimiva in tudi šibkejši učenci nad njo ne obupajo. Kvize smo v času šolanja na daljavo igrali pri obeh jezikih, po navadi za utrjevanje besedišča ob koncu lekcij ali pa za utrjevanje posameznih slovničnih struktur, recimo nepravilnih glagolov v obeh jezikih. Še posebej dobro pa se je izkazala tudi zelo domiselna možnost, ki jo aplikacija ponuja, in sicer da učitelj neko določeno igro ustvari ter pošlje link učencem ter določi, koliko časa jim je na voljo za igranje. Na ta način jo lahko igrajo kadarkoli in vadijo to snov kot del domače naloge. To sem v času šolanja na daljavo večkrat naredila in bila presenečena, kolikokrat so nekateri učenci igrali, saj so hoteli izboljšati svoj prejšnji rezultat ali pa premagati ostale sošolce. In ne samo, da so se ob tem zabavali, tudi naučili so se veliko.

Zaključek

Poleg vseh slabosti, na katere so opozarjali psihologi, učitelji, starši in ostala javnost, da jih bo prineslo šolanje na daljavo, in ki jih nedvomno tudi je, pa si moramo priznati, da smo se iz te nepričakovane in nenavadne izkušnje tudi kaj naučili. Priznam, da pred obdobjem šolanja na daljavo nisem uporabljala spletnih učilnic, niti nisem videla nobene prednosti v njih, sedaj pa jih ne samo obvladam, ampak še vedno uporabljam. V spletnih učilnicah še vedno objavljam učne liste, preverjanja ali snov (če ta obstaja v digitalni obliki) za manjkajoče učence. Pri pouku še vedno uporabljam spletne učbenike, da se učencem na tabli prikažejo recimo

rešitve iz delovnega zvezka. Tudi YouTube je še vedno pripomoček, ki se ga uporablja, da imajo učenci stik z jezikom, kot ga govorijo materni govorci. Kahoot! pa je postal obvezno razvedrilo ob koncu lekcij, seveda če je računalniška učilnica prosta. Ne samo mi učitelji, tudi naši učenci so se iz časa poučevanja na daljavo naučili, da se tujih jezikov ne naučimo samo v šoli, ampak se jih lahko učimo tudi po različnih drugih kanalih. Sedaj poznajo namreč različna orodja, da lahko učenje tujih jezikov še izboljšajo, da lahko to postane njihov hobi in da je znanje lahko njihova lastna odgovornost, če si to le želijo.

UPORABA RAZLIČNIH APLIKACIJ PRI POUČEVANJU NA DALJAVO IN PRIMERI UPORABE LE TEH PRI POUKU V ŠOLI

Povzetek: Poučujem na osnovni šoli, in sicer matematiko ter tehniko od 6. do 9. razreda. Pouk na daljavo me je prisilil, da sem se dodatno izobraževala o uporabi IKT tehnologije pri pouku. Z njo je pouk kvalitetnejši in zanimivejši, želela sem razvijati funkcionalno in bralno pismenost učencev. Nekatere aplikacije so uporabne na vseh predmetnih področjih (Forms, Padlet, Nearpod, Mentimeter ...), predstavila pa bom tudi aplikacijo, ki je primerna za lažje razumevanje pojmov in doseganje ciljev pri matematiki. Učenci med poukom radi uporabljajo moderno tehnologijo; so motivirani za delo in posledično uspešnejši. Vse omenjene aktivnosti so uporabne tudi pri poučevanju v šolski učilnici oz. okolici šole. Poudarek je na primerih dobrih praks. Vključila sem tudi primere uporabe na drugih predmetnih področjih teh njihovo uporabo pri dnevih dejavnosti oz. projektih dnevih, pa naj si bo to pri izvedbi na daljavo ali pa v šolskih prostorih.

Ključne besede: IKT, Microsoft Forms, Padlet, Nearpod, Mentimeter, GeoGebra, računalniško opismenjevanje

USEING OF DIFFERENT APPLICATIONS IN DISTANCE TEACHING AND EXAMPLES OF USE OF THEM IN SCHOOL LESSONS

Abstract: I teach mathematics and technology from the 6th to the 9th grade at an elementary school. Distance learning forced me to further educate myself on the use of ICT technology in teaching. It makes the lessons better and more interesting. I wanted to develop the students' functional and reading literacy. Some applications are useful in all subject areas (Forms, Padlet, Nearpod, Mentimeter...), but I will also present applications that are suitable for easier understanding of concepts and achieving goals in mathematics. Students like to use modern technology during class; they are motivated to work and consequently more successful. All the mentioned activities are also useful when teaching in the school classroom or around the school. The emphasis is on examples of good practices. I have also included examples of use in other subject areas, such as their use in activity days or project days, whether it be carried out remotely or in school premises.

Keywords: ICT, Microsoft Forms, Padlet, Nearpod, Mentimeter, GeoGebra, computer literacy

Uvod

Da je učiteljstvo ne le poklic, ampak poslanstvo, se je pokazalo pri poučevanju na daljavo. Učitelji smo bili predloženi z veliko izzivi, marsikateri je bil izven naših kompetenc. Imeli smo možnost pokazati širino svojega znanja, pa naj si bo na didaktiki poučevanja, poznavanju učnega načrta predmetov, ki jih poučujemo ali sposobnosti poznavanja specifik učencev, ki jih je bilo potrebno pri tovrstnem načinu poučevanja še posebej upoštevati. Eden izmed glavnih izzivov pa je bila digitalna pismenost oz. uporaba IKT tehnologije pri poučevanju. K sreči je bilo na voljo dovolj izobraževanj na to temo, katerih sem se z veseljem udeležila. Kot učiteljica matematike in tehnike sem izbirala predvsem vsebine teh dveh področij, ki so z malo iznajdljivosti uporabne tudi drugje. V nadaljevanju vam želim predstaviti nekaj aplikacij, s pomočjo katerih je bilo moje poučevanje na daljavo kvalitetnejše in zanimivejše za učence. Marsikatero še vedno uporabljam pri poučevanju v učilnici, saj zelo pozitivno vplivajo na motivacijo učencev, pa naj si bo to pri učnih urah v raziskovalne namene, sprotno preverjanje znanja, ali pa kot malce drugačna domača naloga.

1 Microsoft forms

Večina šol po Sloveniji je kot učno okolje poučevanja na daljavo uporabljala Microsoft Teams. Ena izmed njegovih aplikacij je Microsoft Forms. Z njo lahko ustvarite obrazec, kot je anketa ali kviz, povabite druge, da odgovorijo s skoraj vsakim spletnim brskalnikom ali prenosno napravo, si takoj ogledate odgovore, uporabite vgrajeno analitiko za oceno odgovorov in izvozite rezultate v Excel za dodatno analizo ali razvrščanje. Na voljo je Office 365 Education strankam, Microsoft 365 aplikaciji za podjetja strankam in uporabnikom z Microsoftovim računom (Hotmail, Live ali Outlook.com). Z njim sem utrjevala in sprotno

preverjala znanje učencev, ravno zaradi možnosti takojšnjega vpogleda v rezultate. Lahko sledimo odgovorom posameznika ali pa celotne skupine ter tako ugotavljamo močna in šibka področja. Dajejo nam kvalitetno povratno informacijo, ki jo lahko uporabimo pri komunikaciji z učencem ali starši pri ugotavljanju učenčevega napredka (formativno spremljanje). Pri matematiki sem med drugim z njo utrjevala poglavji Krog in Pitagorov izrek, pri tehniki pa so učenci razmišljali kakšen je lahko njihov prispevek k zmanjšanju emisij v zraku. Poleg tega sem aplikacijo uporabljala tudi kot orodje načrtovanja ocenjevanja na daljavo, kjer sem učence anketirala, če se strinjajo s to obliko ocenjevanja (strinjali so se vsi), lahko so izbrali termin ocenjevanja in posredovali vprašanje ali predlog glede ocenjevanja na daljavo. Formse sem uporabila tudi pri evalvaciji dneva dejavnosti, pa naj si bo pri učencih ali pri učiteljih, ki so bili izvajalci posameznih dejavnosti. Dobljeni podatki nam bodo v veliko pomoč pri ponovni izvedbi. Kot razredničarki so mi bili v pomoč pri izbiri napisa na razredni majici, volitvam pri izbiri predstavnika razreda v šolsko skupnost in usklajevanju med razredniki istega razreda.

2 Padlet

Padlet je spletno orodje, ki omogoča sodelovanje na daljavo preko spletne informativne table (padleta), ki služi kot mesto, kjer lahko uporabniki objavljajo fotografije, videoposnetke, povezave na zunanje spletne strani... Na voljo je tudi mobilna aplikacija. Za uporabo potrebujemo spletno povezavo in uporabniški račun. Je brezplačen, na voljo pa je tudi plačljiva nadgradnja. Brezplačna verzija omogoča pripravo treh tabel. Vsaka delitev izdelanega padleta s tremi različnimi osebami nam omogoča izdelavo dodatnega. Razširjena (plačljiva) nadgradnja pa uporabnikov ne omejuje s številom padletov. Tabla je kot plakat, kjer lahko oblikujemo barvno temo in ozadje. Uporabimo lahko priporočene vsebine ali uvozimo svoje z računalnika. Sami lahko kreiramo naslov, URL povezavo, nastavimo zasebnost in deljenje ter načine obnavljanja odzivov na vsebino (različne možnosti komentiranja).

V času pouka na daljavo sem ga uporabljala pri urah tehnike. V 7. razredu učenci izdelujejo izdelke iz umetnih mas. Ker vsi niso imeli doma škatle z gradivi, so izdelovali tudi iz materiala, ki ga najdemo v vsakem stanovanju. Preko videokonference so dobili potrebne informacije in napotke, izdelek so naredili samostojno in njegovo sliko objavili preko Padleta. Velik plus te oglasne deske je tudi v tem, da so lahko videli izdelke sošolcev, kar je predstavljalo še dodatno motivacijo. Na podoben način so objavljali svoje domače delo tudi osmošolci, ki so izdelovali izdelke iz kovin. V času zaprtja šole je bila zelo pomembna tudi spodbuda k gibanju na prostem. Tako so v okviru ene izmed ur oddelčne skupnosti na virtualno oglasno desko pripeli sliko svojih čevljev, ko stojijo na travi in s tem dokazali, da so preživeli nekaj časa na svežem zraku in se rekreirali. Uporabili smo ga tudi pri izvedbi dnevov dejavnosti, in sicer tehniškega dne Božič nekoč in danes ter obeležitvi tradicionalnega slovenskega zajtrka, kjer so slikali vsak svoj domači pogrinjek, na katerem so bili kruh, maslo, med, jabolko in mleko.

3 Nearpod

Nearpod je zelo kvalitetna in raznolika platforma za sodelovanje učencev in učiteljev preko interaktivne izkušnje. Z Nearpodom imajo učenci možnost sodelovati pri aktivnostih, ki vsebujejo navidezno resničnost, 3D-predmete, PhET simulacije in še veliko več. Interaktivne funkcije programske opreme opolnomočijo glas učencev z dejavnostmi, kot so odprta vprašanja, ankete, kvizi, sodelovalne table, igričarske dejavnosti... Kako deluje Nearpod: učenci se pridružijo učni uri v živo, ki jo vodi učitelj ali pa uporabijo aplikacijo kadar želijo, kjer najdejo navodila kako opraviti učno uro samostojno ter to potrdijo z ustrezno povratno informacijo. Vsebine lahko ustvari učitelj sam ali pa jih izbere iz kataloga več kot 7000 primerov, ki jih najdete v knjižnici lekcij Nearpod. Dodana vrednost je predvsem to, da učenci podajo povratno informacijo takoj s funkcijami ocenjevanja, kot so kvizi, odprta vprašanja, ankete, orodja za risanje in drugo. Učenci se lahko seznanijo z vsebino prek dinamične mul-

timedije, ki vključuje 3D objekte, simulacije PhET, videoposnetke BBC, Microsoft Sways in drugo. Dodatek Nearpod za Google Predstavitve je na voljo uporabnikom z naročnino Nearpod Gold, Platinum, School ali District level. Tudi to aplikacijo lahko uporabljamo na računalniku, tablici ali mobilnem telefonu.

To orodje sem uporabljala pri pouku tehnike in matematike. Všeč mi je bilo predvsem zato, ker sem lahko kombinirala različne funkcije in zato delo ni bilo monotono. Praviloma so učenci reševali samostojno, naslednjo učno uro pa smo preko videokonference naredili evalvacijo. Pri matematiki smo utrjevali, pri tehniki pa spoznavali električna vezja, vrste in lastnosti kovin, obdelovalne postopke umetnih mas in kovin.

4 Mentimeter

Mentimeter je v osnovni obliki brezplačna aplikacija, ki omogoča učinkovito pridobivanje povratnih informacij s strani učencev. Je zelo preprosta. Mentimeter učiteljem omogoča dodajanje različnih tipov aktivnosti (npr. glasovanja v različnih oblikah, kvize, drsnice) ter prikazovanje oz. spremljanje rezultatov reševanja učencev v živo. Pripravljene vsebine lahko učitelji uporabimo v času neposrednega stika z učenci ali v času pouka na daljavo, saj lahko učenci do predstavitve dostopajo kadarkoli in kjerkoli z uporabo lastnih mobilnih naprav. Pri neposrednem pouku se na spletni strani prikazujejo njihovi odgovori, ki jih učitelj lahko projicira. QR kodo lahko učitelj doda tudi PowerPointovi predstavitvi, učenci jo z mobilnikom ali tablico odčitajo in takoj podajo želeno povratno informacijo.

Pri pouku na daljavo sem ga velikokrat uporabljala in ga uporabljam tudi, ko sem z učenci v razredu. Služi kot povratna informacija pri uporabi PPT projekcije. Predvsem je uporaben pri uvodni motivaciji (nevihta možganov), ugotavljanju učenčevega predznanja, pri raznih razrednih glasovanjih, saj je aplikacija za uporabnika zelo prijetna in tako razbije vsakdanjo monotonost.

5 Geogebra

GeoGebra je dinamična matematična programska oprema za vse ravni izobraževanja, ki združuje geometrijo, algebro, preglednice, grafe, statistiko in račun v enem mehanizmu. Poleg tega GeoGebra ponuja spletno platformo z več kot 1 milijonom brezplačnih virov za učilnice, ki jih je mogoče preprosto deliti prek platforme za sodelovanje GeoGebra Classroom. GeoGebrine aplikacije, viri za učilnice, GeoGebra Classroom in druge funkcije so brezplačne, uporabljamo jih lahko na računalniku, tablici ali pametnem telefonu.

Sama jo uporabljam predvsem pri obravnavi sklopa Linearna funkcija v 9. razredu. Tu lahko učenci samostojno raziskujejo pomen smernega koeficienta in začetne vrednosti pri grafu funkcije. V 7. razredu je zelo uporaben je tudi pri konstrukciji simetral stranice in kota trikotnika, težiščnic in višin ter posledično prikazu znamenitih točk trikotnika.

Zaključek

Pasti uporabe IKT tehnologije so v tem, da pri pripravi pozabljamo na vsebino in se osredotočamo predvsem na izgled in uporabo različnih orodij, ki nam jih ponuja. Prva uporaba zahteva svoj čas. Priporočljivo je, da jih uporabljamo vsaj občasno, saj se v nasprotnem primeru rado zgodi, da ob daljši neuporabi nanjo pozabimo. Včasih sem imela tudi tehnične težave, ki pa me niso odvrnile od tega, da jih ne bi uporabljala tudi v bodoče. Različne aplikacije ponujajo podobna orodja, zato ne vidim dodate vrednosti, da uporabljamo vse. Priporočam, da jih preizkusite čim več, potem pa izberete tisto, ki najbolj ustreza vašemu predmetnemu področju. Priprava interaktivnih vsebin mi predstavlja izziv, zato jih bom z veseljem uporabljala tudi v prihodnje. Razmišljala sem tudi o tem, da bi jih vključila v ocenjevanje na drugačen način, pri katerem bi učenci pripravili predstavitve oz. reševanje določenega problema z uporabo le teh.

Literatura

Microsoft 365 Education for Schools. (2022) Pridobljeno <https://www.microsoft.com/en-us/education/products/microsoft-365>
Tech&learning (b. d.). Pridobljeno <https://www.techlearning.com/how-to/what-is-padlet-and-how-does-it-work-for-teachers-and-students>
Nearpodblog (b. d.) Pridobljeno <https://nearpod.com/blog/>
Mentimeter (b. d.) Pridobljeno <https://www.mentimeter.com/>
Aplikacije z GeoGebro (2022) Pridobljeno <https://www.geogebra.org/>

ANGLEŠČINA V 1. RAZREDU IN SPREMLJANJE NAPREDKA V ČASU POUKA NA DALJAVO

Povzetek: Epidemija koronavirusa je konkretno pretresla šolski sistem. Učitelji smo morali skoraj čez noč spremeniti svoje delovno okolje in prilagoditi način dela. Postavljeni smo bili pred največji izziv, za katerega se nikoli nismo urili, ali se nanj sistematično pripravljali. Prvošolci so komaj izkusili, kako poteka pouk v šolskih klopih, ko se je pouk preselil v domače prostore. Mnogi starši so s poukom na daljavo doživljali stisko, saj so morali prevzeti vlogo domačega učitelja. V prispevku sem zapisala, na kaj sem morala biti pozorna pri načrtovanju angleškega pouka na daljavo v prvem razredu. Opisala sem, katere metode in oblike dela v dejavnostih so se izkazale za uspešne, katere malo manj, katera spletna orodja sem uporabljala, kako je potekala izmenjava povratnih informacij, ohranjanje stika s starši in učenci ter na kakšen način sem spremljala učni napredek.

Ključne besede: prvi razred, angleščina, pouk na daljavo, prilagojen način dela, spremljanje napredka

ENGLISH IN CLASS 1 AND PROGRESS MONITORING DURING DISTANCE LEARNING

Abstract: The coronavirus epidemic has shaken the school system immensely. As teachers, we had to change our working environment and adjust the way we work almost overnight. We were faced with the biggest challenge which we had never been trained or systematically prepared for. First grade pupils had barely experienced how lessons are conducted in school when the lessons moved to their home premises. Many parents experienced distress with distance learning, as they had to take on the role of a home teacher. In the contribution, I wrote down what I had to pay attention to when planning distance learning lessons in the first grade. I described which methods and forms of work proved to be successful in activities, which were less so, which online tools I used, how I kept in touch with the parents and pupils and how we exchanged feedback, and also how I monitored the pupils' progress.

Key words: class 1, English, distance learning, customized work methods, progress monitoring

Uvod

Sem razredna učiteljica in poučujem angleščino na razredni stopnji, od tega že sedem let v prvem razredu kot neobvezni izbirni predmet. Za prvošolce je vstop v šolo zagotovo stresen, saj se zanje začne novo, še nepoznano življenjsko obdobje. Ko se je pouk iz šole preselil v domače okolje, je bil zanje ta prehod vse prej kot mehak. Zavedala sem se, da je delo v razredu drugačno in da lahko pomanjkanje osebnega stika bistveno vpliva na njihov jezikovni razvoj, pa tudi na realizacijo zastavljenih ciljev. Z izbiro že znanih dejavnosti, sem želela ohraniti del rutine iz šole, hkrati pa preprečiti, da bi še več sprememb negativno vplivalo na njihovo doživljanje in učenje jezika. Glavni cilji pouka na daljavo so bili, da učencem na enostaven, igriv, ustvarjalen, predvsem pa nevsiljiv način približam angleški jezik in v njih vzbudim željo po (samostojnem) učenju, da ohranijo stik z jezikom ter s tem krepijo in dalje razvijajo slušne in govorne kompetence. Trudila sem se, da bi vsi učenci ne glede na individualne razlike v kriznem času pridobili kar se da največ. Vsakodnevno sem iskala boljše in učinkovitejše načine podajanja učne snovi ter preizkušala različne učne metode in oblike dela. Raziskovala sem spletna orodja in aplikacije, kjer bi lahko spremljala delo in napredek učencev ter s starši in učenci vzdrževala komunikacijo.

1 Načrtovanje pouka

Pri načrtovanju svojega dela sem poleg vseh priporočil in usmeritev stroke upoštevala tudi dejstvo, da vsi učenci nimajo enakih možnosti. Te individualne razlike med njimi in domačim učnim okoljem so postale v procesu načrtovanja pouka na daljavo ključne. Nekateri na začetku niso imeli ustrezne računalniške opreme in/ali internetne povezave, da bi dostopali do gradiv. Spet drugi so imeli ustrezno opremo, a ta ni bila vedno na razpolago, saj je bila v

souporabi z ostalimi družinskimi člani. Zavedala sem se, da moram pouk načrtovati tako, da bodo imeli vsi učenci enake možnosti za napredovanje.

1.1 Metode in oblike dela

Pri izbiri vsebin, metod in oblik dela sem sledila Učnemu načrtu za tuji jezik v 1. razredu, ki pravi, naj »učenci pridobivajo izkušnje s tujim jezikom s poudarkom na spodbujanju in razvijanju slušnih in govornih zmožnosti v kontekstu celostnega učenja v učnih okoliščinah« (str. 6). Odločila sem se, da učencem ponudim nabor dejavnosti, različnih metod in oblik dela, s katerimi so razvijali jezikovne kompetence in sledili zastavljenim učnim ciljem. Izbirali so tiste dejavnosti, ki so jim glede na lastne zmožnosti in učne okoliščine najbolj ustrezale. Zaradi proste izbire so bili za delo bolj motivirani, učenje je bilo učinkovitejše, učenci pa so ob tem postajali bolj samostojni. Tudi Marentič Požarnikova je dejala, da je pouk učinkovit takrat, kadar učne metode in oblike pri učencih spodbujajo miselno aktivnost, samostojno učenje in vključujejo informacijsko-komunikacijsko tehnologijo (Marentič Požarnik, 2002, v Samida Cerk, 2021). Učencem, ki so že v šoli potrebovali več vodenja, usmeritev in pomoči, sem dejavnosti sama prilagajala (individualizacija), vendar so kljub temu lahko opravili še kakšno drugo dejavnost iz nabora.

Izbrane metode dela, ki so se uspešno prepletale med dejavnostmi, so bile:

- razlaga (opisovanje, pojasnjevanje),
- poslušanje (odzivanje na slišana navodila, razumevanje slišane),
- prikazovanje (delo s slikovnim gradivom – flashcards, animacije, predvajanje zvočnih posnetkov, resnični predmeti – realia, didaktične igre ...),
- ponavljanje (drill besedišča),
- opazovanje, zaznavanje, občutenje - popolni telesni odziv (TPR - total physical response),
- grafično prikazovanje (risanje, barvanje, povezovanje, obkroževanje),
- praktično delo (ustvarjanje) ...

Preizkusila sem metodo razlage v obliki videoposnetka, a ji starši niso bili preveč naklonjeni. Večinsko mnenje je bilo, da je pri angleščini takemu načinu podajanja snovi težje slediti kot npr. pri slovenščini, okolju ali drugih predmetih. Iskreno, tudi sama v videoposnetkih razlage nisem videla velike prednosti, zato sem upoštevala njihovo mnenje in poiskala nov, bolj učinkovit način podajanja učne snovi (PowerPoint predstavitev).

Klasične frontalne oblike pouka nisem izvajala, pač pa sem jo prilagodila načinu dela na daljavo. Največ je bilo individualnega dela, katerega je pri pouku v šoli najmanj. Kot eno izmed pomanjkljivosti te oblike so Rupnik Vec, idr. (2020) izpostavili pomanjkanje komunikacije z drugimi učenci, kar lahko neugodno vpliva na učenčevo sposobnost ustnega izražanja. Razvoj govornih zmožnosti v tem starostnem obdobju je zelo pomemben. Bistvena za otrokov normalni razvoj pa je tudi socialna interakcija.

Učencem sem ponudila možnost dveh oblik sodelovalnega učenja. Prvo sem poimenovala meddviroščno učenje, pri katerem sem učence, ki živijo v neposredni bližini, spodbudila, da so se povezali in skupaj z različnimi dejavnostmi (»preko ograje«) utrjevali besedišče, peli pesmi, plesali, se igrali, se spodbujali, preverjali svoje znanje ipd., na varni razdalji, seveda. Druge, za katere tovrstno srečanje ni prišlo v poštev, sem spodbudila, da se pogosteje povežejo preko video klicnih aplikacij (Facetime, Viber, WhatsApp ipd.) ter po tej poti sodelujejo in si nudijo medvrstniško pomoč.

2 Pouk na daljavo

Vloga staršev je bila v procesu pouka na daljavo ključna. Bili so najpomembnejši povezovalni člen med menoj in učencem - bili so domači učitelji. Brez njihove pripravljenosti za sodelovanje in podpore izpeljava pouka na daljavo v prvem razredu zagotovo ne bi bila mogoča.

2.1 Orodji komunikacije

Razredničarke spletnih učilnic niso uporabljale, zato tudi angleščine nismo izvajali v tem spletnem okolju. Elektronska pošta in angleška spletna tabla (preko spletne aplikacije Pad-

let) sta postali glavni orodji naše komunikacije. Padlet se mi je zdel enostaven za uporabo, saj ne zahteva pretiranega računalniškega znanja in omogoča hitro pretočnost informacij. Poleg tega sem želela orodje, ki bi ga učenec lahko tudi samostojno uporabljal in z menoj direktno vzpostavljajal stik.

Čeprav je bila primarna želja staršev ohranяти stik preko elektronske pošte, so spletno tablo dobro sprejeli. Všeč jim je bila njena vizualna podoba, preglednost in razdelana vsebina. Objavljala sem navodila za izvedbo učnih ur, gradiva, tekoča obvestila, navodila za uporabo aktualnih spletnih orodij ter uporabne strani za pomoč pri učenju in nadgradnjo znanja. Starši in učenci so lahko k posameznim objavam pripisali svoje komentarje, predloge, dileme, pohvale ipd.

2.2 Gradiva

Pri pisanju navodil za delo sem sledila načelu jasnosti in jedrnatosti. Za vsako učno enoto sem oblikovala glavo. Vsebovala je osnovne podatke o učni enoti, cilje, ki naj bi jih učenec dosegel in pripomočke za izvedbo dejavnosti. Za prenos novega znanja sem uporabljala PowerPoint predstavitev (PPT). Izdelovala sem interaktivna gradiva z zvočnimi in video posnetki lastne razlage, slikovnim gradivom, animacijami in pesmimi, igrimi ... in drugimi zabavnimi dejavnostmi. S PPT so učenci sebi prilagajali tempo usvajanja učne snovi. S tega vidika je bila njegova uporabnost kvalitetnejša od videoposnetkov razlage. Novo besedo so lahko večkrat poslušali in ponovili, izvedli vmesno dejavnost, vezano na novo spoznano besedišče, ali se po potrebi vrnili na prejšnji korak. Starši in učenci so potrdili, da je način podajanja novega znanja s pomočjo PPT nazornejši, enostavnejši za uporabo in mu je veliko lažje slediti.

Gradiva sem na začetku objavljala dvakrat tedensko. Vmesna analiza dela me je prepričala, da dve šolski uri pouka strnem v eno tedensko nalogo. Vsebinsko sem jo razdelala tako, da so si delo sami prilagodili glede na čas, individualne zmožnosti in druge učne okoliščine. Ponudila sem jim seznam raznih dejavnosti z različnimi metodami in oblikami dela, izmed katerih so izbrali tiste, ki so jim bile najbolj blizu. Lahko so, seveda, preizkusili vse. Ker sem želela še bolj spodbuditi njihovo samostojnost in miselno aktivnost, sem jim npr. pri nalogah za ponavljanje, utrjevanje in preverjanje znanja med zadnjimi ponudila tudi wild card activity. Pri tej možnosti si je učenec izmislil in izvedel novo dejavnost, s katero je tudi dosegel želene cilje. Tedenske naloge sem objavljala ob ponedeljkih. Med tednom sem tako pridobila več časa za nudenje individualne pomoči učencem z učnimi težavami. Vzpostavljala sem stik z manj odzivnimi, preverjala njihovo učno stanje, jih spodbujala k sodelovanju in doslednejšemu vključevanju. Sproti sem lahko podajala povratne informacije na opravljene naloge in spremljala učni napredek.

Omenjeni načini dela so bili pozitivno sprejeti. Povratne informacije zatrjujejo, da so bila gradiva pregledna, enostavna za uporabo, slikovno in zvočno dodelana in da so jih lahko uporabili v različnih fazah učenja (novo znanje, ponavljanje, utrjevanje, preverjanje). Učencem so bile dejavnosti všeč. Starši so dodali, da so bile domiselne, zabavne, ustvarjalne in da so spodbujale k aktivnemu učenju. Nekaj jih je izpostavilo, da so dejavnosti, ki so jih izvajali v naravi, tudi lepo povezale celotno družino. Izjemoma so navedli, da je bilo gradivo včasih preobsežno, da niso imeli ustreznih pripomočkov za izvedbo dejavnosti in da so občasno imeli tehnične težave (zvok, video ali animacija niso delali).

3 Spremljanje napredka

Videokonferenc nisem pogosto izvajala, ker je v oddelkih prvega razreda veliko učencev. Problem je nastal že pri usklajevanju termina, pri ponavljajočih se tehničnih težavah, veliko staršev pa se na moja povabila niti ni odzvalo. Izjemoma sem videokonferenčne klice postavila s tistimi učenci, ki so imeli učne težave.

Povezovali smo se preko elektronske pošte, spletne table, telefonskih pogovorov, (domačih) videoposnetkov, občasnih videokonferenc in preko nekaterih drugih spletnih aplikacij (Live

worksheets, Vocaroo), ki so omogočile vpogled v trenutno stanje in napredek učencev. Povratne informacije smo si izmenjevali pretežno preko elektronske pošte, telefonskih klicev, kratkih sporočil (sms) in preko spletne aplikacije Mentimeter. Končna analiza dela in odziv staršev pravi, da sem ponudila dovolj možnosti komunikacije in da smo jih dokaj dobro izkoristili. Kljub temu, da so bili starši korektni in iskreni pri izražanju mnenj, pa sem si želela več povratnih informacij direktno od učencev.

Ker v šoli sledim načelu formativnega spremljanja (FS) napredka učenca, sem poskušala vključiti čim več elementov FS tudi v pouk na daljavo. Večina staršev je vestno sporočala, kako otrok napreduje, kje je uspešen in kje ima težave, s katerimi dilemami se soočajo ter posebnosti, ki jih pri otroku opažajo. Pri pošiljanju dokazil (fotografije izdelkov, opravljenih nalog, domači videoposnetki učenca med izvedbo dejavnosti, govorna sporočila preko aplikacije Vocaroo ...) o učenčevem sprotne delu so bili dokaj dosledni.

Za utrjevanje in preverjanje znanja sem uporabila spletni orodji Quizlet in Live Worksheets. Uporabila sem že narejene kvize in izdelala svoje delovne liste. Prednost obeh je v tem, da dobijo učenci na koncu reševanja povratno informacijo o uspešnosti, jaz pa tudi vpogled v njihov dosežek in napredek. Pripravila sem tudi druge slušno-govorne naloge, s katerimi sem kasneje znanje tudi ocenjevala. Ves čas sem se trudila, da so pravočasno dobili kvaliteto povratno informacijo o svojem delu.

Učenci so sproti urejali svoj zvezek, vanj lepili učne in izpolnjene delovne liste, fotografije svojih izdelkov ... in evalvacijo lastnega napredka (vnaprej pripravljene lističi za samovrednotenje). Zvezek je tako postal njihov portfolio. Ob povratku v šolo sem ga natančno pregledala. Vzela sem si čas za individualne razgovore z učenci in z njimi opravila analizo dela na daljavo. Na podlagi vseh zbranih dokazil, informacij in pregledanih portfeljev sem pripravila načrt pouka za naprej.

Zaključek

Ure priprav, samoizobraževanj, spremembe odlokov ter priporočila stroke, stalna pripravljenost in še marsikaj so zelo obremenili moj vsakdan. Kljub temu pa me je izkušnja s poukom na daljavo zagotovo opolnomočila z znanjem, ki ga pred korona krizo najbrž ne bi (nikoli) pridobila. Tudi za prvošolce je bilo šolsko leto precej turbulentno. Večini je bil način učenja na daljavo všeč, niso imeli težav in so lepo napredovali. Nekateri zaradi nespodbudnega učnega okolja niso napredovali, kot bi sicer. Spet tretjim je bilo težje s čustvenega vidika, saj so pogrešali učiteljice, sošolce in učenje v učilnici. Končna analiza in odzivi potrjujejo, da smo angleški pouk na daljavo kljub vsemu uspešno izpeljali. Žal mi je samo, da mi v celotnem obdobju pouka na daljavo ni uspelo vzpostaviti dvosmerne komunikacije z vsemi starši in učenci. V prihodnje se bom bolj poglobila v iskanje ustreznih pristopov za vključevanje in pomoč neodzivnim ter tistim iz ranljivejših skupin, če nas podobna usoda še kdaj doleti.

Literatura

Rupnik Vec, T., Slivar, B., Zupanc Grom, R., Deutsch, T., Ivanuš-Grmek, M., Mithans, M., ..., Musek Lešnik, K. (2020). Analiza izobraževanja na daljavo v času prvega vala epidemije covid-19 v Sloveniji. Ljubljana. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno s https://www.zrss.si/pdf/izobrazevanje_na_daljavo_covid19.pdf

Samida Cerk, S. (2021). Sodobni izzivi izobraževanja na daljavo v okviru medpredmetnega povezovanja in inovativnih učnih okolij. Uporabna informatika. XXIX (2). 76-82. Pridobljeno s <https://uporabna-informatika.si/index.php/ui/article/download/122/106/733>

Učni načrt. Tuji jezik v 1. razredu. Neobvezni izbirni predmet. Program osnovna šola. (2013). Ljubljana. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/izbirni/Neobvezni/TJ_prvi_razred_izbirni_neobvezni.pdf

IGRIVI UČNI PRISTOPI PRI NAJMLAJŠIH UČENCIH

Povzetek: Začetno opismenjevanje otrok je proces, ki zahteva tako od učencev kot učiteljev veliko napora in časa. Pri opismenjevanju razvijamo vse štiri komunikacijske dejavnosti - branje, pisanje, govorjenje in poslušanje in tako poskušamo doseči funkcionalno pismenost. Ravno zato je opismenjevanje zelo pomembna naloga vsakega učitelja, ki poučuje v prvem razredu, saj se večina učencev prvič sreča z glasovi, črkami, pisanjem besed, povedi in branjem. Naloga učitelja je, da poučuje z metodami dela, ki so učencem blizu in jih pri tej starostni stopnji potrebuje. Učenci se hitreje in lažje učijo skozi gibanje in s pomočjo didaktičnih iger in različnih dejavnosti, ki predvsem povečajo motivacijo in pripomorejo k zbranosti. V prvem razredu smo potovali od pravilnega sedenja, drže različnih pisal, grafo motorike, zlogovanja, glaskovanja, slušnega in vidnega razločevanja do pisanja in branja.

Ključne besede: gibanje, dejavnosti, opismenjevanje, učenci.

PLAYFUL LEARNING APPROACHES FOR THE YOUNGEST STUDENTS

Abstract: Teaching children to read and write is a process that requires time and effort from both learners and teachers. Developing literacy skills evolves all four communication activities - reading, writing, speaking and listening. That is how we try to teach functional literacy. Developing literacy skills is a very important task for every first grade teacher, because many students encounter sounds, letters, writing words and reading for the first time. The teacher needs to use teaching methods that the students feel close to and that are age appropriate. Students learn quicker and more easily through physical activity, didactic games and various activities that primarily increase motivation and contribute to concentration. In first grade, we travelled from learning how to sit properly, holding different kinds of pens, graphic skills, recognizing syllables, sounds, and audio and visual perception to writing and reading.

Keywords: movement, activities, literacy, students.

Uvod

V predšolskem obdobju in prvem triletju devetletne osnovne šole ima igra pomembno vlogo pri otrokovem začetnem opismenjevanju. Grginič (2007) poudarja, da ima na predšolski ravni in prvem razredu pri razvijanju porajajoče pismenosti pomembno vlogo simbolna igra, kasneje v času sistematičnega opismenjevanja (v drugem in tretjem razredu) pa poleg simbolne igre še igre s pravili. Simbolna igra omogoča otroku raziskovanje in odkrivanje pismenosti, njeno rabo pa privzemajo in povezujejo z vsakodnevnimi dejavnostmi. a otroke je najpomembnejše, da se učijo pismenosti v raznovrstnih igralnih izkušnjah. Otroci so za igro notranje motivirani, kar je izredno koristno za razvijanje porajajoče se pismenosti. Za otroke je igra osnova za proces učenja, zato je za izbiro ustreznih dejavnosti smiselno upoštevati otrokove razvojne značilnosti, potrebo po igri, govoru in gibanju. Velik potencial je v didaktičnih igrah, ker so organizirane in usmerjene v spodbujanje določenih dejavnosti pri otrocih. Izbrane dejavnosti pripomorejo k razvijanju različnih zmožnosti in pri učenju.

Pismenost

Pismenost je trajno razvijajoča se zmožnost posameznikov, da uporabljamo družbeno dogovorjene sisteme simbolov za operiranje z besedili v okolju, v katerem živimo. Posledično je opismenjevanje kompleksen proces, ki posameznika usposablja, da je zmožen za sprejemanje, razumevanje, tvorjenje in uporabo besedil za življenje v družini, šoli, delovnem mestu in družbi. Temeljna faza tega kompleksnega procesa, opismenjevanja, je začetno opismenjevanje. Slednje zajema pripravo na branje in pisanje, sistematično obravnavanje črk in razvijanje tehnike branja in pisanja. Priprava na opismenjevanje poteka že v predšolskem obdobju in stremi k razvijanju pred bralnih in pred pisalnih zmožnosti pri otrocih.

Med področja pred opismenjevalnih zmožnosti, ki jih razvijamo pri predšolskemu otroku, umeščamo osnove pisanja, orientacijo, grafo motoriko, slušno in vidno zaznavanje ter kon-

cept knjige. Znanih je več možnosti za razvijanje pred opismenjevalne zmožnosti, in sicer preko vodenega učenja ali preko lastnega odkrivanja. Pri otrocih je torej treba razvijati ustrezne spretnosti in znanja porajajoče se pismenosti in hkrati oblikovati okolje, ki bo spodbudno vplivalo na razvoj teh zmožnosti.

Branje in pisanje sta prepleteni spretnosti v okviru otrokovega razvoja. Gre namreč za zapleten proces, v katerem se prepletajo različni dejavniki. K dobremu znanju jezika, razumevanju in izražanju pripomorejo branje in pripovedovanje odraslih otroku ter pogovarjanje o prebranem. K otrokovemu bogatejšemu besednemu zakladu in povečanemu interesu za poslušanje pomembno pripomore skupno branje in pripovedovanje tako v družini kot vrtcu (prim. Knaflič, 2009). Od staršev se ne pričakuje učenje na podlagi kurikula, temveč nudenje opore in pomoči svojemu otroku. Nujna je seznanitev staršev z dejstvom, da njihov otrok brez njihove pomoči ne more razviti porajajoče se pismenost ter da se teh spretnosti uči z vajo. Tu je vloga staršev predvsem razvijanje otrokovih spretnosti na zanimiv, zabaven in predvsem igriv način. Skupno delo naj bo užitek tako staršu kot otroku in je lahko oblikovano kot nekajminutna didaktična igra. Na ta način starši razvijajo otrokove spretnosti, hkrati pa preživijo čas v skupni dejavnosti, s čimer utrjujejo socialni odnos z otrokom.

Najustrezneje je razvijati porajajočo se pismenost na eni strani tako, da se razvijajo ustrezne spretnosti in znanja porajajoče se pismenosti pri otroku, in na drugi strani, da se oblikuje okolje, ki spodbudno deluje na razvoj teh spretnosti. Na tej točki S. Pečjak (2003) poudarja, da je v ta namen treba otroka zgodaj motivirati za dejavnosti branja in pisanja (predvsem poudarja pomen zgleda odraslih, ki so v stiku z otrokom), ustvariti tiskovno bogato okolje, se pravi okolje, v katerem otrok spoznava različna pisna gradiva, in organizirati in spodbujati igre, pri katerih je za doseganje ciljev treba brati, pisati oziroma uporabljati pisni jezik.

Pri branju in pisanju sta pomembna vidno in slušno zaznavanje, zato naj bo velik del iger v opismenjevanju namenjen razvijanju teh dveh zaznavnih zmožnosti.

Vidno zaznavanje znakov/črk

Z uporabo iger za oči razvijamo otrokove sposobnosti vidnega zaznavanja in hkrati urimo njihov spomin. Oboje je pomembno pri poznejšem sistematičnem opismenjevanju (Pečjak, 2000). Ker je v predšolskem obdobju in prvem razredu igra otrokova osrednja dejavnost, oblikujemo vaje tako, da so njen sestavni del. Primeri vaj so:

- labirinti (npr. živali iščejo pravo pot do hrane);
- uganke o predmetih, osebah in živalih;
- domino, spomin (s črkami, slikami, znaki, vzorci), črni Peter;
- potovanje po mreži;
- skrivalnice; iskanje skritih predmetov v ornamentu; barvanje polj v skrivalnici s pomočjo legende;
- skrivanje osebe (npr. kateri učenec manjka?), skrivanje predmeta (npr. katera igrača manjka?), igre z iskanjem enakega predmeta ali slike predmeta med predmeti oz. slikami predmetov (namesto predmetov so lahko osebe, živali in rastline);
- sestavljanke z znaki, črkami ali vzorci.

Slušno zaznavanje

Slednjo zmožnost razvijamo z vajami glasovnega zavedanja. Na področju slušnega zaznavanja želimo pri otroku razvijati slušno razločevanje in razčlenjevanje, pozorno poslušanje (sledenje navodilom) in zapornitev pravilnega zaporedja. Vse te zmožnosti otrok potrebuje pri razločevanju glasov, razločevanju besed na zloge/glasove ter pretvorbi fonemičnih simbolov (glasov) v grafične (črke), učenju pisanja in učenju branja. Med igre, s katerimi razvijamo slušno zaznavanje, spadajo:

- igre z glasovi (npr. »besedna veriga«, »priplula je ladja«, »začetni glas tvojega imena« ...);
- rime in verzifikacije;
- vodenje slepca;

- rajalne igre (npr. Bela, bela lilija ipd.);
 - družabne igre (npr. konjiček, kdo te jaha, noč - dan, »kdo stanuje v tej hišici«, »lisice in piščanci na sprehodu«, telefon);
 - socialne igre (npr. sedež na moji desni je prazen, zamenjaj sedež) (Grginič, 2008).
- Dejavnosti za razvoj porajajoče se pismenosti (Pečjak, 2003)

Spoznavanje s črkami:

- igre za usvojitev pojma črka (primer je igra moja najljubša črka. Pri tej igri otroku pokažemo velike tiskane črke, otrok si izbere eno ali več črk. Nato odrasli ali otrok izbrano črko napiše na list, jo okraši ter obesi na steno.);
- iskanje enakih črk med drugimi grafičnimi simboli ali številkami;
- iskanje enake črke med različnimi;
- prepoznavanje in poimenovanje velikih tiskanih črk iz okolja;
- zapisovanje in prepoznavanje zapisanega imena otroka;
- iskanje črk v otrokovem imenu;
- povezovanje črk in glasov (otrok našteva besede, ki se začnejo na isti glas);
- pisanje črk po nareku;
- branje kratkih besed, ki jih otrok srečuje v okolju (na primer BUS, STOP);
- imenovanje črk abecede;
- povezovanje črk z glasovi;
- branje krajših besed;
- branje krajših povedi;
- pisanje krajših povedi (po samonareku, z napakami).

Zaznavanje in prepoznavanje tiska iz okolja

Igramo se igre, v katerih je treba prepoznavati logotipe in napise iz okolja (tako ožjega kot širšega), primer je igra kartice z znanimi besedami, pri kateri nalepimo logotipe/besede na kartice, zatem gremo z otrokom na sprehod in njegova naloga je iskanje besed, zapisanih na kartici.

Razgovorno branje

- poslušanje zgodb, ki jih bere odrasla oseba;
- opazovanje in opisovanje ilustracij v knjigi;
- odgovarjanje na vprašanja, povezana z vsebino zgodbe;
- prepoznavanje zgodbe po naslovni strani;
- postavljanje vprašanj v zvezi s prebrano vsebino (tako preprostih kot tudi zahtevnejših vprašanj);
- povezovanje prebranih dogodkov iz knjige z lastnimi izkušnjami;
- samostojno pripovedovanje zgodbe, ki je bila otroku prebrana;
- sledenje branju;
- povezovanje vsebine.

Razumevanje vloge tiska:

- v igrah vlog se otrok pretvarja, da bere in piše;
- branje odraslega na otrokovo pobudo, saj že razume, da z branjem pridobiva nove informacije;
- otrokovi poskusi pisanja in pobuda, da mu odrasli zapisano prebere;
- dejavnosti, ki omogočajo razumevanje pojmov, povezanih z branjem (črka, beseda, prvi glas, zadnji glas ...) in pisanjem (poved, pika, začetek vrstice ...);
- branje s ciljem, da otrok spozna pomen zapisanega;
- pisanje z namenom (na primer otrok piše vabila ...).

razumevanje navodil:

- sledenje navodilom, ki vsebujejo eno ali dve informaciji (na primer: vstani in dvigni roko);

- reševanje nezapletenih gibalnih ugank (na primer: z roko se dotakni brade);
- razumevanje besedil z dvema informacijama (z zahtevnejšimi besedami, na primer: z rdečo barvico pobarvaj vse kvadrate);
- razumevanje navodil, ki vsebujejo več kot eno informacijo (na primer: z desno roko se primi za uhelj in skači po levi nogi do stene in nazaj);
- razumevanje nasprotnih navodil (primer je igra narobe svet, pri kateri mora otrok delati nasprotno, kar od njega zahtevajo navodila);
- sledenje več navodilom hkrati;
- upoštevanje zahtevnejših navodil, pri katerih je treba upoštevati več odnosov (večji kot ...).

Računalniško opismenjevanje:

- tipkanje po tipkovnici in opazovanje sprememb na ekranu;
- uporaba miške pri igranju iger;
- spoznanje, da računalnik uporabljamo za pisanje;
- čekanje in risanje z uporabo miške;
- prepoznavanje črk na tipkovnici, spoznanje, da pritisk tipke povzroči spremembo na ekranu;
- pisanje znanih besed na računalnik;
- uporaba funkcijskih tipk (na primer presledek, brisanje ...).

Zapisane dejavnosti se izvajajo v obliki didaktičnih iger ter da se je pri tem treba vselej zavedati otrokove razvojne stopnje, njegovih potreb ter razlik med otroki glede razvitosti posameznih sestavin porajajoče se pismenosti.

Zaključek

Z didaktičnimi igrami lahko razvijamo predopismenjevalne zmožnosti. Pri opismenjevanju je smiselno uporabljati didaktične igre, ker je otrok med izvajanjem iger sproščen, a hkrati pozoren. Te igralne izkušnje pomagajo pri razvijanju različnih spretnosti in sposobnosti. Pomembni sta njihova ustrezna izbira in prilagoditev tako razvojni stopnji otrok kot tudi individualnim razlikam med otroki. Zaradi potrebe otrok po aktivnosti, igri, gibanju in govoru je treba dejavnosti ustrezno oblikovati in jih redno izvajati, saj le tako lahko dosežemo napredek na področju porajajoče se pismenosti.

Literatura

- Golli D., Grginič M., Kozinc A., 1996: ABC: govorimo – poslušamo, pišemo – beremo. Trzin: Izolit.
- Grginič M., 2003: Didaktična igra pri pouku slovenščine. Magistrsko delo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Grginič, M., 2008. Od igre do branja: delovni zvezek za pouk slovenščine v 1. triletju devetletne osnovne šole. Mengeš: Izolit.
- Grosman M., 2010: Kakšne pismenosti potrebujemo za 21. stoletje. Sodobna pedagogika.
- Knaflič, 2009: Družinska pismenost v predšolskem obdobju. V: Branje z znanje in branje za zabavo. Ur. Livija Knaflič, Nataša Bucik. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Ljubica Marjanovič Umek, 2010: Govorna kompetentnost malčkov in otrok kot napovednik zgodnje in kasnejše pismenosti. Sodobna pedagogika.
- Sonja Pečjak, 1999: Ali vidiš – ali slišiš? Priročnik z vajami za razvoj metajezikovnega zavedanja. Trzin: Izolit.
- Sonja Pečjak, 2000: Z igro razvijamo komunikacijske sposobnosti učencev. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Nataša Zrimšek, 2003: Začetno opismenjevanje. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

POUČEVANJE NA DALJAVO: KOLIKO JE URA?

(3. RAZRED, SPOZNAVANJE OKOLJA, TEMATSKI SKLOP: ČAS)

Povzetek: Delo na daljavo je zahtevalo nove pristope k poučevanju, rezultat so nova digitalna gradiva, ki so takrat nadomestila učiteljevo razlago v šolski učilnici, danes pa so uporabna dopolnilna učna gradiva. Koliko je ura? je obsežen del tematskega sklopa Čas učnega predmeta spoznavanje okolja v 3. razredu osnovne šole. V šolskem letu 2020/21 je bila tema iz učbeniškega preoblikovana v digitalni zapis, v letu 2021/22 pa je nastalo gradivo bilo uporabljeno in nadgrajeno pri klasičnem pouku v šolski učilnici. Učne vsebine pouka so narekovali učni cilji in standardi znanj. Učenci so skozi vsebinsko in oblikovno premišljeno izdelane animirane PowerPoint predstavitev osvojili pravilno uporabo koledarja (dan, teden, mesec, leto), časovnih izrazov (od minute do leta), naučili so se brati in meriti čas. Gradivo je preplet razlage in praktičnih vaj, ki otrokom pomagajo pri premagovanju ovir uporabe koledarja in učenja ure. Digitalno gradivo je bilo v času dela na daljavo dopolnjeno s srečanji preko zooma, ko je v manjših skupinah potekalo utrjevanje in preverjanje znanja, v času klasičnega pouka pa je gradivo bilo obogateno z didaktičnimi igrami v učilnici in izven nje. V nadaljevanju je tematski sklop Čas smiselno medpredmetno povezati z matematiko, likovno umetnostjo, s športom, slovenščino ... pravzaprav je čas tema v življenju vsakogar prisotna vedno in povsod.

Ključne besede: digitalno gradivo, koledar, medpredmetno povezovanje, tematski sklop čas, ura

DISTANCE LEARNING (E-LEARNING): WHAT'S THE TIME?

Abstract: Distance learning (e-learning) has required new approaches to teaching. The result is new digital materials that replaced the teacher's classroom explanations then. Now they are useful as supplementary learning materials. What's the time? is a large part of the Time thematic set or one topic at the subject Environmental study the 3rd grade of primary school. In the 2020/21 school year, the theme has been transformed from a textbook into a digital record. In 2021/22, the resulting material was used in a traditional classroom setting. The content of the lessons was dictated by the learning objectives/goals and knowledge standards. Through the content and the design of a well-thought-out PowerPoint presentation, pupils learned the correct use of the calendar (day, week, month, year), time expressions (from minute to year), and how to read and measure time. The material is a combination of explanation and practical exercises to help children overcome the obstacles of using the calendar and learning the clock. The PowerPoint presentations were complemented by Zoom meetings during the distance learning sessions, when small groups were used to consolidate/repeat and review knowledge, and by didactic games in and outside the classroom during the traditional sessions. In the following, it makes sense to cross-curricularly link the thematic set with mathematics, fine arts, sport, Slovenian... In fact, Time is an ever-present theme in everyone's life.

Keywords: calendar, cross-curricular way/approach of teaching, digital material, hour, thematic set »Time«

1 Uvod

Jeseni 2020 se je pouk iz šolskih učilnic preselil v spletna okolja. Nova okolja so zahtevala nove pristope, torej nove metode poučevanja, utrjevanja, preverjanja in ocenjevanja znanja. Rezultat takšnega dela je več učnih gradiv zapisanih v digitalni obliki, ki so v času dela na daljavo nadomestila učiteljevo razlago v učilnici, danes pa pouk bogatijo in odpirajo nove možnosti dela v učilnici in izven nje.

Učni cilji in standardi znanj ter s tem povezane vsebine so ostajali nespremenjeni. Čas je tematski sklop učnega predmeta spoznavanje okolja v prvi triadi osnovne šole ter se v okviru tematskega sklopa Ljudje v času v okviru učnega predmeta družba nadaljuje v drugi triadi. Je vsebinsko obsežen sklop, v delu poznavanja in uporabe koledarja in ure pa za nekatere učence tudi zahteven. Digitalno gradivo z naslovom Koliko je ura? je nastalo v šolskem letu 2020/21, ko je pouk v celoti potekal na daljavo preko spletnih učilnic in zoom srečanj, v letu 2021/22 pa je bilo gradivo uporabljeno in nadgrajeno pri klasičnem pouku v šolski učilnici. Učne vsebine pouka so narekovali učni cilji. Učenci so skozi vsebinsko in oblikovno premišljeno izdelane animirane predstavitev osvojili uporabo koledarja (dan, teden, mesec, leto), časovnih izrazov (od minute do leta), naučili so se brati in meriti čas. Gradivo je preplet razlage, vaj za utrjevanje ter nalog za preverjanje znanja. PowerPoint predstavitev so bile v

času dela na daljavo kombinirane s srečanji preko zooma, v času klasičnega pouka pa so bile dopolnilno gradivo pri razlagi, utrjevanju in preverjanju znanja v šoli in doma.

2 Učni cilji narekujejo učni proces

Vodilo učitelja pri obravnavi učne teme so učni cilji. Učni cilji pri spoznavanju okolja v 3. razredu v okviru tematskega sklopa Čas so:

- učenec zna opisati časovni potek pojavov,
- spozna časovni potek dogodkov, uporabi nekatere osnovne izraze za opredeljevanje dogodkov (prej, potem, včeraj, danes, jutri, teden, dnevi v tednu, dan, mesec, letni časi, leto),
- zna deliti dan na ure, ure na minute,
- zna meriti kratkotrajne dogodke.

Učni cilji narekujejo vsebine, preko katerih učitelj učence vodi do osvojenih standardov znanj (minimalni standardi znanja, so zapisani s poudarjenim tiskom):

- učenec ve, da se ljudje in družba skozi čas spreminjajo in da spremembe povzročijo različni dejavniki,
- meri čas, ustrezno uporablja koledar (dan, teden, mesec, leto) in časovne izraze (od minute do leta),
- zna časovno opredeliti dogodke in pojave,
- časovno zaporedje ponazarja s časovnim trakom.

V času dela na daljavo v šolskem letu 2020/21 je bila sicer zahtevna obravnavo časa velik izziv. Temo sem delila v dve enoti. V prvih štirih urah sem učencem približala pojem časa ter predstavila uro kot napravo za merjenje časa, naslednje tri učne ure pa so obsegale odčitavanje in nastavitve urnih kazalcev, merjenje časa, razumevanje in pretvarjanje jutranjega digitalnega zapisa v večerni digitalni zapis.

2.1 Učno gradivo Čas

Kot uvod v temo čas sem pripravila animirano video predstavitev Čas (Priloga 1) z nagovorom k razmisleku o času, ko odrasli pogosto rečemo: Pohiti!, otroci sprašujejo: Kdaj bo ...?, vsi pa radi slišimo: Vzemi si čas. Dogodke sem nato opredelila na tiste, ki so se zgodili v preteklosti, ki se dogajajo v sedanjosti in tiste, ki se bodo dogodili v prihodnosti ter jih prikazala s časovnim trakom. Učenci so po vzoru v zvezek nadaljevali potek dogodkov (npr.: potek dneva: bujenje - zajtrk - ... ali npr.: peko piškotov: priprava sestavin → gnetenje testa → ...) ter iskali svoje primere in jih na zoom srečanju predstavili. Nekateri so imeli pri tem težave in so potrebovali spodbudo. Vsi niso znali poiskati primera, znali pa so vsi primere nadaljevati.

Človek je v preteklosti opazoval spremembe v naravi in ugotovil, da dnevu sledi noč, noči dan ... izmenjujeta se svetli in temni del dneva. Dan je dolg 24 ur. Zimi sledi pomlad, pomladi poletje, poletju jesen in jeseni zima ... v letu se izmenjajo 4 letni časi. Kljub dejstvu, da koledar učenci spoznavajo že v 1. in 2. razredu in da vsi znajo navesti dneve v tednu, pa vsi ne znajo navesti tudi mesecev v letu. Ponovitev temeljnih znanj je potekalo preko memoriranja pesmi Alberta Široka Obisk in Frana Roša Meseci v letu. Obe pesmi smo obravnavali pri pouku slovenščine, torej smo temo medpredmetno povezali. V nadaljevanju sem z učenci preko zoom srečanja v manjših skupinah razlago ponovila. Z učenci sem delila zaslon, predvajala predstavitev Čas, jo v nekaterih točkah zaustavila, obogatila z dodatno razlago ter preverila razumevanje. Učenci so odgovarjali sprva na preprosta, nato na zahtevnejša vprašanja. Izkazovali so časovno orientacijo.

Primeri vprašanj in nalog:

- Kaj delaš popoldan? Kateri del dneva nameniš šoli?
- Kateri dan bo jutri, če je danes torek? Kateri dan je danes, če je bil včeraj petek?
- Katere mesece lahko plavaš v Bohinjskem jezeru? Kaj za sprehod oblečeš novembra?
- Janez gre v torek za štiri dni k babici. Katere dni bo pri babici? Kateri dan se vrne?
- Kateri dan v tednu boš letos imel rojstni dan? Kdaj v februarju praznujemo slovenski

kulturni praznik?

- Kateri dan v tednu bomo v letu 2022 praznovali božič?

Kasneje so podobna vprašanja ali naloge sestavljali in si drug drugemu zastavljali tudi učenci. Potekalo je medvrstniško učenje.

2.2 Učno gradivo Koliko je ura?

V naslednjih urah sem pripravila novo animirano video predstavitev Koliko je ura? (Priloga 2), v kateri sem predstavila napravo za merjenje časa - uro. Razlaga se je navezovala na zapis v učbeniku Lili in Bine, učbenik za spoznavanje okolja v 3. razredu, dopolnjena pa je bila z več novimi primeri. Gradivo je bilo preplet digitalnega prikaza, učbeniškega zapisa in praktičnega dela. Učenci so v učbeniku prebrali, da ima ura številčnico, manjši urni in večji minutni kazalec, da se urni kazalec v 1 uri premakne z ene številke do druge, minutni kazalec pa v 1 uri obhodi celotno številčnico.

Nekateri učenci se branja ure naučijo že pred vstopom v tretji razred, nekateri imajo predvsem pri branju časa prikazanega na uri s kazalci še težave.

Učenje ure sem pričela s spoznavanjem naprave. Učenci so po navodilih v obliki Power-Pointa izdelali uro izdelali model ure (Slika 1), ki je služil kot učni pripomoček. Uro so učenci v času dela na daljavo in kasneje pri klasičnem pouku izdelali v okviru likovne umetnosti. Pri tem so sledili navodilom, razvijali veščine izdelave preprostih tehniških izdelkov ter pridobivali znanje o urni številčnici, pomenu malega in velikega kazalca, zapisu jutranjega in večernega časa. Učenje ure je v manjšem delu potekalo preko predstavitve Koliko je ura?, v večjem pa preko zoom srečanj. Za takšno obliko sem se odločila, ker je učence treba pri branju ure ves čas spremljati, jih usmerjati in jim nuditi povratno informacijo o pravilnosti. V času dela na daljavo so si zjutraj učenci digitalno razlago pogledali, kasneje je sledilo srečanje. Tako kot v preteklih urah sem z učenci delila zaslon, predvajala predstavitev, učenci pa so po navodilih nastavljali kazalce in brali čas na svojih urah. Učenje branja ali nastavitve časa smo začeli tako, da so učenci na uri, ki so jo izdelali, sami nastavili kazalce na polno uro, nato tako, da je bil minutni kazalec na polovici poti. Ob vsakem času so učenci povedali, kaj običajno ob tej uri počnejo. Ura, ki so jo izdelali, omogoča branje jutranjega in večernega časa, zato so hkrati čas pretvarjali. Kazalce so npr. nastavili na 8.00, povedali, da takrat zajtrkujejo, pretvorili 8.00 v večerni čas 20.00 in povedali, da takrat večerjajo ...

Minutni krog je dolg 60 minut. Ko je ura 12.30 ali pol enih, je minutni kazalec na polovici svoje poti. Kadar pa želimo čas natančneje opredeliti, minutni krog delimo na 12 delov (12.05, 12.10, 12.15, 12.20, 12.25, 12.30, 12.35, 12.40, 12.45, 12.50, 12.55, 13.00). Zaporedna števila 5, 10, 15, 20, 25, 30, 35, 40, 45, 50, 55 so hkrati večkratniki števila 5. Poznavanje ure smo povezali z utrjevanjem poštevanke števila 5 pri pouku matematike. Minutni kazalec do vsake naslednje številke na številčnici preteče v 5 minutah.

V nadaljevanju je potekalo le še praktično delo, utrjevanje in preverjanje znanja. Ker je bilo predznanje zelo raznoliko, sem po preverjanju znanja na srečanja vabila bolj pogosto učence, ki so kazali težave, v zelo kratkem času pa so vsi učenci uspešno dosegli cilje tematskega sklopa in osvojili standarde znanj.

Bolje in hitreje so napredovali učenci, ki so imeli podporo staršev, ki so predvsem spremljali, spodbujali in preverjali otroke pri šolskem delu, sledenju gradivu in vajam v spletni učilnici in rednem udeleževanju zoom srečanj.

2.3 Učno gradivo v šolski učilnici

V času, ko se je pouk preselil nazaj v šolsko učilnico, so vse digitalne predstavitve služile kot podporno ali dopolnilno gradivo pri razlagi v učilnici. Razlago pred tablo sem vizualno dopolnila s prikazom učnih gradiv Čas in Koliko je ura?, utrjevanje znanja in samostojno učenje pa z gradivom Ponovim, utrdim in preverim svoje znanje. Gradivo sem objavila tudi v spletni učilnici za učence, ki potrebujejo večkratno razlago oziroma za starše teh otrok, katerim sta posnetka služila kot pripomoček pri osvajanju in utrjevanju znanja doma.

V letu 2021/22 sem gradivo obogatila z dodatnimi zahtevnejšimi nalogami za boljše učence. Pouk je bil tako notranje diferenciran. Učenci so po skupni razlagi v manjših učnih skupinah reševali naloge različnih nivojev. Pri tem so bili zaposleni tako učenci, ki so se spopadali s preprostejšimi nalogami kot učenci, ki so čas že povsem obvladali in so se spoprijeli z zahtevnejšimi nalogami.

Primeri temeljnih nalog:

- Urni kazalec je na številki 8, minutni na 30. Koliko je ura?
- Na uri kazalce nastavi na čas: 4.50, 7.15, 3.05 ...
- Povej, kaj običajno počneš ob 16.00, 7.40, 13.30 ...

Primeri zahtevnejših nalog:

- Jure za pot v šolo potrebuje 47 min. Zjutraj se je od doma odpravil ob 7.10. Na poti v šolo se je za 8 min ustavil pri teti. Ob kateri uri je Jure prispel v šolo?
- V lončku se kuha eno jajce 10 minut. Koliko minut bi se v lončku kuhali dve jajci?

Zaključek

Čas je tematski sklop, ki se obravnava v 3. razredu pri spoznavanju okolja, hkrati pa je čas tema v življenju vsakogar prisotna vedno in povsod. Ob iskanju načina, kako učencem približati razumevanje časa, uporabo koledarja in ure so se odpirala vprašanja in rešitve, kasneje pa tudi ideje, kako tematski sklop smiselno medpredmetno povezati še z matematiko, likovno umetnostjo, s športom, slovenščino ... Zaporedje večkratnikov števila 5 je osnova za hitro branje minutnega kazalca, besedilne naloge vezane na enoto ura, minuta ter naloge iz logike so področja matematike, merjenje časa športnih aktivnosti v telovadnici in zunaj nje, seštevanje skupnega časa, iskanje razlik med najkrajšim in najdaljšim časom športne aktivnosti so področja športa, pri likovni umetnosti se odpirajo možnosti izdelave ur iz odpadnega materiala ali likovne upodobitve starinskih ur, pri pouku slovenščine iskanje in poustvarjanje literarnih besedil o času, minevanju. Čas bi lahko bil rdeča nit projektne dneva ali tedna z izvedbo v spletnem okolju, učilnici, na prostem. Koliko je ura? je tema, ki se na koncu zdi še obsežnejša kot na začetku, brez konca kot tek urnih kazalcev.

Literatura

- Grošelj, N., Ribič, M. (2016). Lili in Bine. Učbenik za spoznavanje okolja v 3. razredu osnovne šole. Ljubljana: Založba Rokus Klett
- Kolar, M., Krnel, D., Velkavrh, A. (2011). Učni načrt. Program osnovna šola. Spoznavanje okolja. Elektronska knjiga. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport. Zavod RS za šolstvo, Dostopno na: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_spoznavanje_okolja_pop.pdf <https://www.lilibi.si/gradivo-za-ucitelje#tab=3> (15. 6. 2022)

IZZIVI IN TEŽAVE PRI IZVAJANJU DODATNE STROKOVNE POMOČI NA DALJAVO

Povzetek: Epidemija covid-19 je prinesla veliko sprememb, med drugim tudi spremembe na področju vzgoje in izobraževanja, ki sta več mesecev potekala na daljavo. Posledično je na daljavo potekalo tudi izvajanje dodatne strokovne pomoči za učence s posebnimi potrebami, ki so vključeni v izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo. Izvajalci dodatne strokovne pomoči so se tako morali soočiti s spremembami pri načrtovanju, izvajanju in evalvaciji dodatne strokovne pomoči, komunikaciji in sodelovanju z učenci, učitelji in drugimi strokovnimi delavci. Presoditi so morali kakšen način izvajanja dodatne strokovne pomoči je najprimernejši za posameznega učenca in biti pri izvajanju dodatne strokovne pomoči fleksibilni ter pri tem upoštevati individualne značilnosti in potrebe učencev. S pomočjo spletnega vprašalnika, ki sem ga posredovala izvajalkam dodatne strokovne pomoči, sem želela ugotoviti, na kakšen način so izvajalke dodatne strokovne pomoči vzpostavile stik z učenci ter katere izzive in težave so opazile pri izvajanju dodatne strokovne pomoči na daljavo. Rezultati so pokazali, da so se izvajalke dodatne strokovne pomoči soočale z različnimi izzivi in težavami, vezanimi na neposredno delo z učenci, uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije, organizacijo, sodelovanje z učitelji, starši in drugimi strokovnimi delavci, pripravo in izvajanje dodatne strokovne pomoči.

Ključne besede: otroci s posebnimi potrebami, dodatna strokovna pomoč, izobraževanje na daljavo, izzivi in težave

CHALLENGES AND DIFFICULTIES IN IMPLEMENTING DISTANCE ADDITIONAL PROFESSIONAL ASSISTANCE

Abstract: The covid-19 epidemic brought many changes, including changes in the field of distance education, which took place for several months. As a result, the implementation of distance additional professional assistance for students with special needs, who are included in the adapted educational programme with additional professional assistance, also took place. Providers of additional professional assistance thus had to face changes in the planning, implementation and evaluation of additional professional assistance, communication and cooperation with students, teachers and other school professionals. They had to estimate which method of providing additional professional assistance is most suitable for an individual student, and be flexible when providing additional professional assistance, considering the individual characteristics and needs of the students. With the help of an online questionnaire, sent to the providers of additional professional assistance, I wanted to find out in what way the providers of additional professional assistance established contact with the students and what challenges and problems they noticed when implementing distance additional professional assistance. The results showed that the providers of additional professional assistance faced various challenges and problems related to direct work with the students, the use of information and communication technology, organization, cooperation with teachers, parents and other school professionals, the preparation and implementation of additional professional assistance.

Keywords: children with special needs, additional professional assistance, distance education, challenges and problems

Uvod

Izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo je program z najmanjšo stopnjo prilagoditev. V ta program so vključeni učenci, za katere komisija oceni, da imajo dovolj razvite razvojne in učne zmožnosti za doseganje minimalnih standardov znanja, ki jih določa redni izobraževalni program. Te minimalne standarde znanja naj bi učenci dosegali s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo. Število učencev, ki potrebujejo dodatno strokovno pomoč, se iz leta v leto povečuje. Podatki Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport kažejo, da je bilo v šolskem letu 2020/21 v osnovnošolski program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo usmerjenih 14.224 otrok, v šolskem letu 2021/22 pa 14.829, kar predstavlja 7,45 % oz. 7,68 % glede na vse osnovnošolske učence. Ti učenci v procesu šolanja, posebno v času izobraževanja na daljavo, potrebujejo posebno pomoč in dodatno podporo. Taka vrsta strokovne pomoči in podpore pa je bila zaradi omejitev onemogočena. Še posebej se je izobraževanje na daljavo

dotaknilo tistih učencev, ki so deležni ur dodatne strokovne pomoči, te pa so potekale na daljavo v okrnjeni ali spremenjeni obliki. V šolskem letu 2020/21 je bilo glede na odločbe o usmeritvi dodeljenih 53.961 ur dodatne strokovne pomoči (Osnovnošolsko izobraževanje za otroke s posebnimi potrebami, b.d.).

1) Dodatna strokovna pomoč in poučevanje na daljavo

Dodatna strokovna pomoč je oblika pomoči, v prvi vrsti namenjena otrokom s posebnimi potrebami, ki so vključeni v redni vzgojno-izobraževalni sistem. Izvaja se lahko kot pomoč za premagovanje primanjkljajev, ovir oziroma motenj, učna pomoč ali svetovalna storitev. Metode, ki se jih izvajalci dodatne strokovne pomoči poslužujejo so predvsem metoda razlage, metoda pogovora, metoda demonstracije, igra, metoda dela z besedilom, metoda pisanja, metoda branja, metoda praktičnega dela, opazovalna metoda ... Vse to je mogoče izvajati v šoli tako individualno kot skupinsko, v ali izven oddelka. V času epidemije covida-19 pa je bilo izvajanje te pomoči oteženo in izvajalci dodatne strokovne pomoči so bili postavljeni pred velik izziv, kako čim učinkoviteje nuditi strokovno pomoč na daljavo. Glavni nalogi izvajalcev dodatne strokovne pomoči v času šolanja na daljavo sta bili vzpostavitev stika z učenci na daljavo in nudenje dodatne strokovne pomoči v skladu z individualiziranim programom. Tudi v času izobraževanja na daljavo je bilo potrebno načrtovati in izvajati dejavnosti za premagovanje primanjkljajev, ovir in motenj ter krepitev močnih področij učencev. Za to je bila potrebna velika mera fleksibilnosti za organizacijske spremembe, prilagajanje metod, oblik in načinov dela za pripravo, izvajanje in evalvacijo dodatne strokovne pomoči, dobro poznavanje informacijsko-komunikacijske tehnologije in pripravljenost za pridobivanje novih znanj in spretnosti.

2) Rezultati raziskave

Raziskava je temeljila na vzorcu 18 strokovnih delavk – izvajalk dodatne strokovne pomoči, od tega je bilo 12 specialnih in rehabilitacijskih pedagoginj, 2 inkluzivni pedagoginji, 3 socialne pedagoginje in 1 logopedinja. Raziskava je bila opravljena v elektronski obliki. Izvajalke dodatne strokovne pomoči so izpolnile spletne vprašalnike.

Zanimalo nas je kako in na kakšen način so izvajalke dodatne strokovne pomoči vzpostavile stik in komunicirale z učenci v času izvajanja dodatne strokovne pomoči na daljavo (komunikacija prek telefona, videokonferenc, spletnih okolij, socialnih omrežij, posredovanje gradiv za samostojno delo), katere prednosti in izzive (vezane na neposredno delo z učenci, uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije, organizacijo in informiranost, sodelovanje ter pripravo, izvajanje in evalvacijo dodatne strokovne pomoči) so zaznavale pri izvajanju dodatne strokovne pomoči na daljavo in katere so po njihovem mnenju prednosti izvajanja dodatne strokovne pomoči na daljavo. Rezultati so pokazali, da so se izvajalke dodatne strokovne pomoči posluževale kombiniranja komunikacije prek videokonferenc in telefonskih pogovorov s posredovanjem učnih gradiv za samostojno delo, uporabo spletnih okolij in spletnih učilnic. Najredkeje so za komunikacijo z učenci uporabljale socialna omrežja.

Pri neposrednem izvajanju dodatne strokovne pomoči z učenci na daljavo so se izvajalke dodatne strokovne pomoči najpogosteje soočale z izzivom, da so učenci potrebovali več pomoči pri šolskih obveznostih in zato jim ni uspelo slediti ciljem in vsebinam, načrtovanim v IP, pri nekaterih učencih pa so se soočale tudi z nespretnostjo pri uporabi programov za komunikacijo in programov za reševanje nalog. Nekateri učenci so imeli neustrezne prostorske pogoje in so pri urah dodatne strokovne pomoči potrebovali prisotnost staršev. Nekateri učenci so bili nemotivirani za sodelovanje pri urah dodatne strokovne pomoči na daljavo, na klice, sporočila in vabila na videokonference se niso odzivali in so zavračali uporabo kamere, redkeje pa tudi uporabo mikrofona na videokonferencah in niso upoštevali spletnega bontona.

Pri uporabi informacijsko-komunikacijske tehnologije za izvajanje dodatne strokovne

pomoči sta večini izvajalkam dodatne strokovne pomoči predstavljala izziv pomanjkanje znanja za učinkovito uporabo programov za pripravo lastnih vsebin za učence ter učinkovita raba spletnih strani in programov za interaktivne vsebine.

Izvajalke dodatne strokovne pomoči so poročale, da so se pri izvajanju dodatne strokovne pomoči na daljavo pogosto soočale s težavo usklajevanja dela z osebnimi obveznostmi in obveznostmi učencev ter s pomanjkanjem smernic in usmeritev za izvajanje dodatne strokovne pomoči na daljavo s strani državnih organov. Nekaj manj kot polovica jih je navajala, da jih učitelji niso obveščali o spremembah urnika in da niso imele ustreznih prostorskih pogojev za izvajanje dodatne strokovne pomoči na daljavo. Izvajalke dodatne strokovne pomoči so v času šolanja na daljavo pogosteje sodelovale z učitelji in starši. Z učitelji so se sproti dogovarjale o prilagoditvah in pripravi gradiv za šolanje na daljavo glede na individualne potrebe učencev.

Največ izzivov so imele izvajalke dodatne strokovne pomoči na področju načrtovanja, izvajanja in evalvacije dodatne strokovne pomoči, saj je večina za pripravo in izdelavo učnih gradiv za učence na daljavo in neposredno delo z učenci potrebovala več časa kot pri običajnem izvajanju dodatne strokovne pomoči v šoli. Prav tako je večini izvajanje na daljavo povzročalo več stresa kot običajno izvajanje dodatne strokovne pomoči in jim je izziv predstavljalo iskanje načinov konkretnega ponazarjanja abstraktnih vsebin učencem. Izvajalke dodatne strokovne pomoči so v izobraževanju in izvajanju dodatne strokovne pomoči na daljavo prepoznale tudi nekatere prednosti. Prednosti so prepoznale v fleksibilnosti urnika, odsotnosti vožnje med šolami, pogosteje so sodelovale s starši, pridobile nova znanja in spretnosti ter bile pri delu bolj ustvarjalne in inovativne.

Zaključek

V času šolanja na daljavo smo bili vsi udeleženci soočeni s povsem novimi izzivi. Zaprtje vzgojno-izobraževalnih institucij se je še posebno dotaknilo učencev s posebnimi potrebami. Tako kot učenci s posebnimi potrebami, so bili tudi izvajalci dodatne strokovne pomoči pod velikim stresom. Menim, da bi bilo potrebno vse strokovne delavce in učence bolje opremiti z znanjem za učinkovito uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije v namene izobraževanja in posledično zmanjšati pojavnost težav in izzivov, v kolikor bi ponovno prišlo do šolanja na daljavo.

Literatura

- Kavkler, M., Magajna, L., Čačinovič, G., Pečjak, S., Klug, M., Vernik, H., G. Bregar, L. (2003). Navodila za izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo za devetletno osnovno šolo. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Košnik, P., Pinter, B. in Vouk, A. (2020). Za učitelje, izvajalce dodatne strokovne pomoči. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Za učitelje, izvajalce dodatne strokovne pomoči - Zavod RS za šolstvo (zrss.si) (pridobljeno 11. 8. 2022).
- Opara, B. (2009). Otroci s posebnimi potrebami v vrtcih in šolah: vloga in naloga vrtcev in šol pri vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami. Ljubljana: Centerkontura.
- Opara, B. (2015). Dodatna strokovna pomoč pri prilagoditvi pri vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami. Ljubljana: Centerkontura.
- Osnovnošolsko izobraževanje za otroke s posebnimi potrebami (b.d.). Osnovnošolsko izobraževanje za otroke s posebnimi potrebami | GOV.SI (pridobljeno 11. 8. 2022).

INOVATIVNA UČNA OKOLJA 21. STOLETJA

Povzetek: Marec 2020 je v slovenski prostor prinesel kar nekaj sprememb, ki so v slovenskem šolskem prostoru pustile velik mejnik. Šole so naenkrat zaprle svoja vrata in pouk je stekel na daljavo. Tako za učitelje, učence kot tudi za ravnatelje je bil to velik zalogaj, saj je bilo potrebno do dobra razmisliti o sami organizaciji, metodah ter oblikah dela, prilagojenih za delo na daljavo. S strani MIZŠ so šole sprva prejemale zgolj umeritve, katere so si šole same interpretirale. Na območju Obsotelja in Kozjanskega so se ravnatelji šol povezali med sabo v ožji tim in si tako med prvim in drugim valom epidemije COVID-19 pomagali pri različnih izzivih, ki so jim bili postavljeni na pot. Anketa kaže, da so bile šole Obsotelja in Kozjanskega dobro pripravljene na samo izobraževanje na daljavo, saj so nemudoma poskrbeli za programsko opremo ter orodja, primerna za vse akterje izobraževanja na daljavo.

Ključne besede: epidemija, timsko delo, programska oprema, tehnična podpora, svetovanje, prilagojenost.

INNOVATIVE LEARNING ENVIRONMENTS OF THE 21ST CENTURY

Abstract: March 2020 brought quite a few changes to the Slovenian space, which left a big milestone in the Slovenian school area. Schools suddenly closed their doors and classes started as distance learning. It was a big deal for both teachers, students and principals, as it was necessary to think carefully about the organization itself, methods and forms of teleworking. Initially, the schools received only directions from the Ministry of Education and Culture, which the schools themselves interpreted. In the area of Obsotelje and Kozjansko school principals joined together in a closer team and thus helped each other with the various challenges that were put in their way during the first and second waves of the COVID-19 epidemic. The survey shows that the Obsotelje and Kozjansko schools were well prepared for distance education itself, as they immediately provided software and tools suitable for all actors of distance learning.

Keywords: epidemic, teamwork, software, technical support, consulting, adaptability.

Uvod

Izobraževanje na daljavo se v tuji literaturi nahaja pod termini Distance learning, e-learning, online learning. Distance learning je bil sprva v 19. stoletju skoncentriran le na države, ki so bile prostorsko in časovno med seboj precej oddaljene (Avstralija, Severna Amerika, Kanada idr.) Bregar (2016) navaja, da je takrat izobraževanje na daljavo že imelo formalno vlogo in da je temeljilo na sistemu dopisnega izobraževanja, kar pa se je med obema vojnama še razmahnilo. Gričar in Hribar (1999) navajata, da je k razmahu izobraževanja na daljavo prispeval tehnološki napredek, saj se je močno razvila informacijska družba in s tem je izobraževanje na daljavo dobilo svojo težo. Besold idr. (2020) izobraževanje na daljavo smatrajo kot obliko posrednega oz. indirektnega izobraževanja, kjer sta učenec in učitelj med seboj prostorsko ločena. To pomeni, da učitelj pripravi gradivo, ki ga nato skozi različne metode in oblike poda učencu. Novak idr. (2009) pa izobraževanje na daljavo predstavijo kot učencem prijazno obliko poučevanja v domačem, varnem okolju, saj si lahko učeči se subjekti sami prilagodijo čas in količino prejetega znanja. To velja bolj za študente, ki se poslužujejo študija na daljavo. Tako kot pri študentih kot pri učencih pa gre pri izobraževanju na daljavo za izobraževanje, kjer se klasična učna gradiva prelevijo v nekoliko drugače preoblikovane vsebine, predvsem posredovane skozi različna orodja, strategije in oblike dela v svoji literaturi navaja Anderson in Hira (2020). Še vedno pa je pouk na daljavo naravnan, načrtovan in organiziran predpostavlja Gerlič (2002) in se pri tem opira na šeststopenjsko Bloomovo taksonomijo.

Prednosti in slabosti izobraževanja na daljavo

Učenci so v raziskavi poudarili, da jim je bilo pri izobraževanju najbolj všeč, ko so si lahko sami organizirali čas učenja in so lahko dlje spali. Izobraževanje ob ustrezni IT lahko poteka kjerkoli in z nizkimi stroški, saj študentom ni potrebno plačevati stroškov stanovanja, prevoza, prehrane itd. navaja Barbour (2019). Med slabosti izobraževanja na daljavo pa vsekakor

uvrščamo pomanjkanje samodiscipline študentov ter socialno izoliranost od ostalih. Reiss (2020) predpostavlja tudi nekoliko večje zagonke stroške, ki so potrebni za nakup opreme. Vsekakor je izobraževanje na daljavo bolj primerno za študente, ki že imajo jasen fokus glede izobraževanja.

Študijska gradiva in didaktična izhodišča pri izobraževanju na daljavo

Učitelj je tudi pri poučevanju na daljavo v vlogi prenašalca znanja, kar pomeni, da mora avtonomno izbrati ustrezno učno vsebino in jo na zanimiv način približati učencem na drugi strani zaslona. Zavedati se mora določenih načel, ki sicer veljajo že pri klasičnem pouku. Kot navaja Gerlič idr. (2002) je učiteljeva osnova naloga, da zadovolji individualne potrebe po znanju učencev. Pri podajanju učne snovi morajo biti navodila jasna, kratka, razločna in podkrepjena z veliko slikovnega gradiva. Tiskan učbenik se tokrat prezrcali v elektronski učbenik, katerega naj bi imeli na voljo prav vsi učeči se subjekti. Ravno tako učitelj glede na starost učencev ter glede na timske dogovore v šoli izbere ustrezne programe in orodja, kjer učencem najlažje predstavi obravnavano snov. Preko teh orodij tako potekajo vse faze pouka, med drugim tudi ocenjevanje na daljavo. Predhodno se je potrebno prepričati, da imajo prav vsi učenci enake možnosti dostopa do opreme, v nasprotnem primeru je o tovrstnih straneh potrebno obvestiti vodstvo šole. Pri izpeljavi pouka se učitelj vedno fokusira na načelo manj je več ter, da snov poda po principu formativnega spremljanja znanja, kot bi to storil v klasični obliki pouka razlaga Poletti (2020).

Učitelj v različnih vlogah

Učitelj že pri klasičnem pouku posega po različnih vlogah, ki so mu kot razredniku dodeljene. Kot osebnost mora biti dober poslušalec, motivator, zaupnik, pedagog in prijatelj. Učitelj zaupanje učencev v klasični obliki, torej v razredu, pridobi predvsem s pristnim odnosom. Nekako tako je tudi pri poučevanju na daljavo. Preko spletnih orodij izvaja učne ure, razredne ure, razne razgovore ter z učenci izvede motivacijske igre, ki učence še dodatno spodbudijo k nadaljnjem delu. Če želimo samostojne, ustvarjalne in inovativne učence, potem je potrebno izbrati učencem privlačne vsebine, ki jih podkrepimo z različnimi metodami in oblikami dela, učence pa navajati na sodelovalno učenje preko e-gradiv v svoji literaturi navaja Legvart (2020).

Tudi na območju Obsotelja in Kozjanskega in Obsotelja so učitelji najprej sodelovali v ožjih timih, kjer so dorekli specifične podajane snovi, izbrali so učencem zanimiva orodja, katera so lahko uporabljali na tablicah, pametnih telefonih, računalnikih itd. Šole, ki so do tedaj že sodelovale v projektu Ukrotimo kompetence 21. stoletja so zato imele v startu nekoliko lažje delo, saj učencev ni bilo potrebno privajati na novo programsko opremo. Še vedno pa večina učiteljev v raziskavi navaja, da so bili pri delu na daljavo obremenjeni in da so bile njihove vsakodnevne obremenitve preobsežne. To pomeni, da so morali učitelji naenkrat prilagoditi klasično snov, ki jo predvidevajo učni načrti in jo preko video posnetkov, predstavitev, plakatov podati na drugo stran njihovim učencem, da so prejeli čim bolj nazorno in živo razlago. V prvem valu so učitelji večinoma organizirali pouk tako, da so učencem podali navodila zgolj v pisni obliki, medtem, ko so se v drugem valu vse bolj posluževali žive razlage ter lastnih posnetih razlag. Tudi učno snov so glede na trenutno znanje učencev sproti prilagajali in zmanjšali količino le te. Glede na prvi in drugi val epidemije COVID-19 učitelji iz območja Obsotelja in Kozjanskega ugotavljajo, da so bili učenci v drugem valu bistveno bolj pripravljeni na samo izobraževanje in tudi raven doseženega znanja je bila višja kot v prvem valu. Prednost izobraževanja na daljavo vidijo predvsem v tem, da so si učenci lahko sami ustvarili svoj tempo, medtem pa opazijo slabost predvsem v tem, da so bili učeči se subjekti nesistematični in so posledično pomanjkljivo reševali domače naloge ter se na domače delo tudi slabše odzivali kot bi se sicer v razredu. Učitelji so bili tako v prvem kot v drugem valu glede pridobivanja novih znanj in spoznanj prepuščeni predvsem lastni iznajdljivosti, zato so se učili preko ožjih timov znotraj šole ali pa so si sami našli

ustrezna samoizobraževanja. Kot dobri poslušalci pa so pri učencih zaznali tudi nekatere stiske. Učenci izjemno težko sami opravljajo vse naložene dnevne zadolžitve, hkrati pa imajo otežen dostop do programske opreme oz. do ustreznega internetnega dostopa. Težave so tudi v družinah, kjer je več otrok in nastopi stanovanjska stiska.

Učenci na stičišču novih izzivov

Poletti (2020) navaja, da je izobraževanje na daljavo prineslo ogromno stisk pri mladostnikih, saj je bil naenkrat zgrajen zid, ki je povzročil izolacijo, hkrati pa so se pri učencih pokazale izrazite zmanjšane spretnosti in sposobnosti ter pomanjkljiv nadzor nad delom domačih nalog. Ogromne razlike so nastale že pri najmlajših učencih, kjer se zahteva avtomatiziranje branja, računanja in učenja poštevanke. Kljub temu, da je tudi na daljavo potekala diferenciacija, pa teh razlik ni moč zakriti. Šolski sistem kliče po hitrih in nujnih spremembah učnih načrtov. Učenci so morali tako klasične učilnice zamenjati za virtualne in prevzeti še večjo mero odgovornosti za delo, saj so se tokrat lahko zanašali le na svoje delo in dotedanje znanje. Mlajšim so na pomoč prihiteli starši, bratje, sestre, medtem ko so bili učenci višjih razredov večinoma prepuščeni lastni disciplini. Aquiliera in Nightengale-Lee (2020) omenjata tudi povečanje razlik med vaškimi in mestnimi šolami, kjer se je neenakost še povečala. Raziskava je pokazala, da je bila dostopnost do programske opreme v prvem in drugem valu dobra in da so učenci bili zadovoljni z uporabljenimi orodji. Največkrat so pri svojem učnem delu uporabljali aplikacijo ZOOM in spletne učilnice. Pri delu na daljavo jim je bilo najbolj všeč to, da so si lahko delo razporedili skozi dan in da so lahko zjutraj dlje spali. Pri delu na daljavo je učence najbolj zmotila slaba internetna povezanost ter nizka osebna motivacija za delo. Pogrešali pa so tudi srečanja v živo. Učenci so bili večinoma ocenjeni preko videokonferenc in to na različne načine. Velika večina meni, da je bilo ocenjevanje enako pravično kot v razredu. Vseeno pa v sklopu izobraževanja na daljavo vidijo tudi pomanjkljivosti. Ena izmed njih je ta, da so pogrešali interesne dejavnosti in načrtovane ekskurzije, pa tudi učiteljevo živo razlago in druženje med odmori.

Motivator ravnatelj

Zavašnik idr. (2020) pravijo, da je ravnatelj oseba, ki na učence, učenke in pedagoške delavce vpliva z večplastno motivacijo, to pomeni z vzgledom in pozitivnim odnosom do vseh. Pri učiteljih spodbuja inovativne ideje, jih opogumlja, usmerja, vodi in jim daje smernice. Z učenci je v prav posebnem odnosu posredno preko učiteljev razrednikov. Šivec (2019) navaja, da mora biti ravnatelj tudi dober manager, saj razpolaga s financami, ki so bile v tem obdobju še kako ključne za nabavo tehnološke opreme. S strani MIZŠ mora ravnatelj dobro poznati in upoštevati vse podane predpise, smernice, okrožnice, hkrati pa mora na šoli ustvarjati pozitivno klimo in vizijo šole ter pozitivno usmerjeno delovati na starše in učence. V raziskavi so ravnatelji poudarili dobro programsko usposobljenost ter spletno povezanost v času izobraževanja na daljavo. Ravno tako so bili tudi ravnatelji pri delu na daljavo obremenjeni. Svojim strokovnim delavcem so preko rednih tedenskih konferenc nudili podporo. Vodstveni delavci šol Obsotelja in Kozjanskega so se tedensko oz. po potrebi srečevali na spletnih sestankih, kjer so skupaj spregovorili o aktualnih temah, okrožnicah in si med seboj pomagali pri različnih dilemah. Ravnatelji so pri pedagoških delavcih prepoznali utrujenost in izčrpanost, ravno tako pa so tudi pri učencih zaznali težave glede ustrezne redne prehrane. Tudi vodstveni delavci menijo, da smo bili na drugi val epidemije bolje pripravljeni. Prav vsi so pri delu na daljavo izbrali demokratično vodenje in menijo, da se počutijo kompetentne za vodenje šole tudi na daljavo. Tudi oni so za svoje delo potrebovali motivacijo. Slednja je bila v največji meri kar njihova družina in pa učitelji ter učenci, ki so v samo izobraževanje na daljavo zagriznili z veliko mero predanosti in dobre volje.

Zaključek

V času epidemije COVID-19 je slovenski izobraževalni prostor dobil nove razsežnosti. Šole so kar čez noč morale pripraviti delo na daljavo in se tako usmeriti v nekoliko drugačne sfere,

kot so jim bile poznane do sedaj. Epidemija COVID-19 je prinesla kar nekaj pozitivnih idej. Najprej zagotovo to, da so se prav vsi učenci računalniško dobro opremili bodisi s strani šol bodisi s strani staršev. Kmalu so se uspešno naučili rokovanja z različnimi programi in sproti usvajali računalniške in programske kompetence. Prav vse šole z območja Kozjanskega in Obsotelja so se na samo poučevanje na daljavo dobro pripravile tako v prvem kot v drugem valu. Lahko rečemo, da so z novim valom poučevanja na daljavo še nekaj novega pridobile. Tudi učenci so stvari resno jemali in celovito pristopili k izobraževanju na daljavo. Rezultati ankete so med različno velikimi šolami pokazali zelo mala odstopanja, lahko rečemo ničelna, kar zagotovo potrjuje, da so vodstveni delavci s tega območja med seboj dobro sodelovali, se spodbujali, motivirali in si na različne načine tudi pomagali. Glede na dobljene rezultate pa vseeno ugotavljam, da so bili anketiranci premalo kritični do svojega realnega digitalnega znanja. Sama, kot učiteljica, sem mnjenja, da je bil med prvim in drugim valom velik preskok v pridobivanju novega znanja in spoznanja glede napredne tehnologije in usvajanja novih programov. MIZŠ je v prvem valu nudil zgolj usmeritve, ki so bile, gledano po različnih šolah, neenotne. Nekoliko bolje pa je bilo v drugem valu poučevanja na daljavo, kjer smo imeli nekaj več manevrskega prostora, da smo določena digitalna znanja lahko izpilili in nadgradili.

Literatura

- Aguilera, E., in Nightengale-Lee, B. (2020). Emergency remote teaching across urban and rural contest: perspectives on educational equity. *Information and Learning Sciences*, 121(5–6), 471–478.
- Anderson, E., in Hira, A. (2020). Loss of brick and mortar schooling. how elementary educators respond. *Information and Learning Sciences*, 121(5–6), 411–418.
- Barbour, M. K. (2019). *The lanscape of K-12 Online learning. Examining What is known*. London: Routledge.
- Besold, T. R., Costa, D. R., Souza, F. G., Valentin, A. M., in Castro, B. T. (2020). The theory of learning stylys applied to distance learning. *Cognitive Systems Research*, 64, 134–145.
- Bregar, L. (2016). *Razvojne možnosti e-izobraževanja v svetu in Sloveniji*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- Gerlič, I. (2002). Didaktična izhodišča izobraževanja na daljavo. V I. Gerlič, M. Debevc, N. Dobnik, B. Šmitek, in D. Korž (ur.), *Načrtovanje in priprava študijskih gradiv za izobraževanje na daljavo* (str. 83–92). Maribor: Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko.
- Gerlič, I., Debevc, M., Dobnik, N., Šmitek, B., in Korže, D. (2002). *Načrtovanje in priprava študijskih gradiv za izobraževanje na daljavo*. Maribor: Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko.
- Legvart, P. (2020). *Pouk na daljavo pomladi 2020*. Maribor: Zavod Antona Martina Slomška.
- Novak, H., Žužej, V., in Zmaga Glogovec, V. (2009). *Projektno delo kot učni model v vrtcih in osnovnih šolah*. Radovljica: Didakta.
- Poletti, M. (2020). Hey teachers! Do not leave them kids alone! Envisioning school during and after the coronavirus pandemic. *Trends in Neuroscience and Education*, 20, 100–140.
- Reiss, M. J. (2020). Science education in the light of COVID 19. *Science & Education*, 29(4), 1079–1092.
- Šivec, A. (2019). *Ravnateljjeva skrb za učenje*. Maribor: Založba Obzorja.
- Zavašnik, M., Dominko, C., Zupančič, J., Grošelj, N., Mihelič, M., Plemenitaš-Centrih, S. idr. (2020). *Na kaj naj bo ravnatelj pozoren pri izobraževanju na daljavo?* Ljubljana: Šola za ravnatelje.

POUČEVANJE LIKOVNE UMETNOSTI, SPOZNAVANJA OKOLJA IN IZVEDBA TEHNIČNEGA DNE V PRVEM RAZREDU V ČASU IZOBRAŽEVANJA NA DALJAVO

Povzetek: S poučevanjem na daljavo smo se v zadnjih dveh letih pogosto srečevali. V prispevku predstavljamo teoretična izhodišča izobraževanja na daljavo, ki zajema rezultate opravljene raziskave o poučevanju na daljavo v času COVID-19 v Sloveniji ter modele in priporočila Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport za izvedbo pouka na daljavo. Opisali smo izobraževanje na daljavo v prvih razredih OŠ Šmarje pri Jelšah in na podlagi lastnih primerov dobre prakse predstavili poučevanje likovne vzgoje in spoznavanja okolja na daljavo. V okviru tega smo opisali tehnike in metode dela, ki smo jih uporabili ter izpostavili možnosti medpredmetnega povezovanja. Orisali smo tudi izpeljavo tehničnega dne na daljavo. Na podlagi samoevalvacije lastnih izkušenj smo zapisali dileme in izzive, s katerimi smo se v preteklih dveh letih srečevali.

Ključne besede: izobraževanje na daljavo, likovna umetnost, spoznavanje okolja, tehnični dan

TEACHING ART, ENVIRONMENT EDUCATION AND IMPLEMENTING A TECHNICAL DAY IN THE FIRST CLASS DURING DISTANCE EDUCATION

Abstract: In the last two years, we encountered distance education. In this article, we present the theoretical views of distance education, which include the results of conducted research on distance education during the time of COVID-19 in Slovenia, as well as the models and recommendations of the Ministry of Education, Science and Sports for this type of education. We described coping with distance education in the first grades of the Šmarje pri Jelšah primary school and, based on our examples of good practice, presented the teaching of art education and environment education at a distance. In this context, we described the techniques and methods of work that we used and highlighted the possibilities of interdisciplinary integration. We also outlined the implementation of technical day on distance. Based on the self-evaluation of our own experiences, we wrote down the dilemmas and challenges we encountered in the past two years.

Keywords: distance learning, art education, environment education, technical day

Uvod

Izobraževanje na daljavo Unesco opredeljuje kot vzgojno-izobraževalni proces in sistem, v katerem pomemben delež pouka izvaja nekdo, ki je časovno in prostorsko odmaknjen od učenca (Burns, 2011 v Rupnik Vec idr., 2020). Pri načrtovanju, izvajanju in evalvaciji izobraževanja na daljavo je potrebno upoštevati didaktični model pouka, ki je sestavljen iz več izhodišč: snovnih, pedagoško-psiholoških, metodičnih oz. specialnodidaktičnih, tehničnih in organizacijski (Gerlič, 2002 v Rupnik Vec idr., 2020). Izvedba pouka na daljavo se na več področjih precej razlikuje od izvedbe pouka v živo. Tako za učence kot za učitelje se pojavljajo popolnoma novi izzivi (Kustec idr., 2020). Učitelji smo se v času epidemije COVID-19 soočali z mnogimi izzivi in dilemami. V nadaljevanju prispevka smo strnili primere dobre prakse poučevanja likovne umetnosti, spoznavanja okolja ter izpeljave tehničnega dne v prvem razredu na daljavo.

Izobraževanje na daljavo

Izobraževanje na daljavo je oblika izobraževanja, ki ima dve temeljni značilnosti, in sicer da sta učitelj in učenec med poučevanjem prostorsko ločena, komunikacijo med njima in med učenci samimi pa omogočajo različne vrste tehnologij (Encyclopedia Britanica v Rupnik Vec idr., 2020). Kustec idr. (2020) opisujejo učno okolje v izobraževanju na daljavo v povsem novih razsežnostih. V času epidemije COVID-19 je bila prioriteta šole, družbe in države vzpostavitev ustreznega digitalno podprtega učnega okolja. Pouk na daljavo je manj didaktično pester, učitelji pa so bili primorani uporabljati različne pristope za delo z učenci v

spletnem okolju (elektronska pošta, spletne učilnice, video razlage). Prav tako je Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport skupaj z Zavodom RS za šolstvo pripravilo modele in priporočila za poučevanje na daljavo. Pojavili so se popolnoma novi izzivi tako za učitelja kot tudi za učenca, saj so se soočali s spremenjenimi vlogami, za katere predvsem učitelji niso bili v popolnosti usposobljeni. Priporočila za poučevanje omenjajo kakovostne vid-eorazlage, ki naj jih učitelji posnamejo v naprej in pošljejo učencem. V rezultatih raziskave so Rupnik Vec idr. (2020) ugotovili, da so učitelji največ uporabljali metodo razlage, v kombinaciji z učnim pogovorom in prikazovanjem. Manj so uporabljali učne oblike dela v skupinah ali dvojicah, bolj pa so usmerjali učence k individualnemu delu.

Izobraževanje učencev prvih razredov na daljavo na OŠ Šmarje pri Jelšah

Na OŠ Šmarje pri Jelšah smo ob začetku poučevanja na daljavo oblikovali poenotene spletne učilnice, kamor smo otrokom pošiljali navodila za delo. Aktiv učiteljic prvih razredov je sprejel odločitev enotnega gradiva za vse prve razrede, tako na centralni šoli kot tudi na podružnicah. Vsaka od učiteljic je prevzela določeno področje oziroma šolski predmet. Učno gradivo smo učencem pošiljali tedensko, le-ta pa je bil razdeljen po posameznih predmetnih sklopih. Učiteljice smo pri pripravi dela za učence uporabile različne pristope, oblike dela in informacijsko komunikacijsko tehnologijo. Z oblikovanjem gradiv na interaktiven način smo sledile cilju motivirati učence za delo. Le-tega smo v največji meri oblikovale same, z avtorskimi risbami in izdelki, občasno pa smo črpale ideje iz različnih spletnih virov. Navodila za šolsko delo so bila zapisana kratko, konkretno in enostavno, z namenom spodbujanja samostojnega dela otrok, predvsem z vidika bralnih veščin in razumevanja. Sistem povratnih informacij smo vzpostavili preko spletne učilnice. Starši so tedensko pošiljali slike izdelkov in nalog, ki so jih učenci opravili. Prav tako so imeli možnost zapisa komentarjev, vprašanj in dilem, ki smo jih sproti reševali. Zoom konference so bile sklicane na tedenski ravni, kjer smo z učenci diskutirali o tekočem delu, izzivih, težavah, utrdili in preverili novo usvojeno znanje ter skupaj pregledali ustvarjene izdelke. Vloga učiteljic je bila redno spremljanje dela učencev, spodbujanje ter podajanje povratnih informacij.

Poučevanje spoznavanja okolja na daljavo

Pri načrtovanju pouka sem strmel na medpredmetnemu povezovanju učne snovi različnih predmetov. Zaznala sem zelo dobro medpredmetno povezavo med učno snovjo likovne umetnosti ter spoznavanja okolja. Pri oblikovanju nalog in načrtovanju dela sem želela, da otroci pridobijo čim več konkretnih izkušenj iz okolja, opazujejo naravo in skozi izkustveno učenje ponotranjijo nova spoznanja. V ta namen sem učencem pripravila tabelske slike (slika 1) z avtorskimi risbami, ki so si jih po obravnavani snovi prerisali v zvezek. Moj način poučevanja temelji na izkustvenem učenju, s poudarkom na praktičnem znanju (povezava teorije s prakso). S prehodom na izobraževanje na daljavo sem jim tovrstno znanje predajala v obliki videoposnetkov in s tem obogatila učne vsebine.

Poučevanje likovne umetnosti na daljavo

Pri načrtovanju likovne umetnosti sem upoštevala pripomočke in materiale, ki so jih otroci lahko poiskali v domačem okolju ali naravi. Za razlago učne snovi sem se posluževala multimedijskih tehnik, predvsem v obliki power point predstavitve oziroma videa. Posnetki so prikazovali potrebne pripomočke in sredstva za izdelavo ter konkretno vodenje po korakih. Učenci so ob likovnih delih, likovnih izdelkih in zgledih iz narave ter okolja spoznavali likovne pojme, povezane z različnimi likovnimi tehnikami. Prav tako so sledili še drugim učnim ciljem: pri risanju so preizkušali različne materiale in pripomočke (barvice, flomastre), narisali oblike z različnimi risarskimi materiali in pripomočki na podlage različnih velikosti, prav tako so pri slikanju preizkušali različne materiale in pripomočke (kava, zemlja) ter razvijali občutek za mešanje barv, izdelovali so mozaik iz naravnih materialov in kolaž papirja, spoznali smo tudi grafično tehniko, kjer so otroci iz različnih materialov (zelenjave...) izdelali matrico in jo ročno odtisnili, pri kiparjenju so učenci uporabljali reciklirane materiale

in naravne materiale (slano testo, pesek, zemlja) in oblikovali prostorske tvorbe, oblikovali kiparski volumen z gnetenjem različnih materialov (Program osnovna šola likovna vzgoja. Učni načrt, 2011).

Primeri dejavnosti:

1. primer: Slikarska tehnika – kolaž: Ustvarjanje družine

Tematika se je navezovala na učno snov iz spoznavanja okolja, kjer smo spoznavali različne tipe družin in družinske člane. Ustvarili smo kolaž svoje družine (slika 2). Iz revij so učenci izrezali oblačila za svoje družinske člane, jih prilepili in jim narisali obraze. Navodila za ustvarjanje smo posredovali v obliki videoposnetka, kjer sem učence ustno vodila skozi posamezne korake izdelave. Prav tako sem vsak korak tudi konkretno prikazala. Učenci so s to aktivnostjo prepoznali oblike družinskih skupnosti in razvijali strpen odnos do njih ter uporabljali poimenovanja za družinske člane in razumeli medsebojne sorodstvene povezave, hkrati pa so trgali, izrezovali in lepili različne barvne ploskve in z njimi oblikovali barvne kompozicije in prostoročno risali (Program osnovna šola spoznavanje okolja. Učni načrt, 2011; Program osnovna šola likovna vzgoja. Učni načrt, 2011; Šefer in Kumše, 2022).

2. primer: Kiparstvo: Relief z jesenskimi plodovi

Dejavnost se je navezovala na učni sklop iz spoznavanja okolja – jesen. Učenci so prejeli pisna navodila za izdelavo slanega testa ter prikaz odtiskovanja jesenskih plodov in ustvarjanja reliefa. S tem so utrjevali učni cilj časovnega razlikovanja, opredeljevanja in pojasnjevanja dogodkov in sprememb v različnih letnih časih ter razvijanja kiparskih izraznih zmožnosti in oblikovanja kiparskega volumna s sestavljanjem različnih prostorskih enot (Program osnovna šola spoznavanje okolja. Učni načrt, 2011; Program osnovna šola likovna vzgoja. Učni načrt, 2011; Šefer in Kumše, 2022).

Izvedba tehničnega dne na daljavo

Tehnični dan smo izvedli v zimskem času, z namenom prazničnega ustvarjanja. Učencem smo posredovali povezavo do videoposnetka, preko katerega smo jih pisno in ustno nagovorili ter napovedali delo. V nadaljevanju so sledili primeri dejavnosti, med katerimi so lahko izbirali. Staršem in učencem smo posredovali zgolj nekaj idej, pri čemer smo jih spodbujali k lastni ustvarjalnosti in razvijanju domišljije. Učenci so lahko izbirali med izdelavo papirnatih okraskov, snežaka presenečenja, darilne škatlice, božičnih okraskov iz slanega testa ali peko piškotov – božičnih zvezdic (slika 3).

Dileme in izzivi

Velik izziv izobraževanja na daljavo nam je predstavljalo načrtovanje dela, oblikovanje gradiv in posredovanje znanja učencem. Naš cilj je bil čim bolj interaktivno predstavljanje učne snovi. Uporabljali smo informacijsko komunikacijsko tehnologijo. Kljub dosednji uporabi nekaterih digitalnih orodij nekatere strokovne delavke starejše generacije niso bile dovolj strokovno usposobljene o samostojni uporabi le-teh. Na tej točki je bilo zelo pomembno vzajemno medgeneracijsko sodelovanje strokovnih delavk, ki so nam predale potrebno znanje za rokovanje s tovrstnimi metodami dela. Pri tem je bila zelo pomembna fleksibilnost in odprtost za sprejemanje novih znanj. Med oblikovanjem gradiv so se nam pojavljale dileme o količini posredovanega gradiva ter učenčeve aktivne vloge, saj smo želele, da so učenci pri svojem delu čimbolj samostojni. Načrtovanje dela in oblikovanje avtorskih učnih gradiv (ilustracije, ustvarjanje videoposnetkov) je bilo za učitelje časovno obsežno. Hkrati smo bile učiteljice na voljo ves čas ter beležile evidenco učenčevega dela skozi celoten dan. Dilemo nam je predstavljalo postopanje ob daljši neodzivnosti učenca. V tem primeru smo starše dodatno pozvali in spodbudili k opravljanju učnih obveznosti.

Zaključek

Kljub začetnim dilemam in izzivom je bila po mojem mnenju izvedba poučevanja na daljavo uspešna. Med oblikovanjem gradiv sem pridobila veliko novega znanja in posledično postala

samozavestnejša pri uporabi informacijsko komunikacijske tehnologije. Vloga učencev je bila aktivna in ustvarjalna, starši pa v večini časa sodelovalni. Pozitivni vidiki in novo usvojene veščine pa vendarle ne morejo nadomestiti pristnega stika med učiteljem in učencem, ki je še posebej v prvi triadi nujen in nenadomestljiv.

Literatura

- Program osnovna šola likovna vzgoja. Učni načrt. (2011). Ministrstvo RS za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.
https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_likovna_vzgoja.pdf
- Program osnovna šola spoznavanje okolja. Učni načrt. (2011). Ministrstvo RS za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.
https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_spoznavanje_okolja_pop.pdf
- Kustec, S., Logaj, V., Krek, M., Flogie, A., Truden Dobrin, P. in Ivanuš Grmek, M. (2020). Vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji v razmerah, povezanih s COVID-19. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Rupnik Vec, T., Slivar, B., Zupanc Grom, R., Deutsch, T., Ivanuš Grmek, M., Mithans, M., Kregar, S., Holcer Brunauer, A., Preskar, S., Bevc, V., Logaj, V. in Musek Lešnik, K. (2020). Analiza izobraževanja na daljavo v času prvega vala epidemije covida-19 v Sloveniji. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
www.zrss.si/pdf/izobrazevanje_na_daljavo_covid19.pdf
- Šefer, N. in Kumše, V. (2022). Lili in Bine 1: učbenik za spoznavanje okolja v prvem razredu osnovne šole. Založba Rokus Klett.

DELO NA POSTAJAH IN FORMATIVNO SPREMLJANJE DELA UČENCEV MED POUČEVANJEM NA DALJAVO

Povzetek: Delo na postajah in formativno spremljanje predstavljata pomemben del aktivne vključitve učencev v učni proces. Poleg razvijanja kritičnega mišljenja in iskanja načinov za učenje, ki ustrezajo posamezniku, oboje spodbuja tudi prevzemanje odgovornosti učencev za lastni uspeh. Učenje na daljavo učencem pokaže, kako pomembna je njihova lastna aktivnost tako med podajanjem snovi kot med ostalimi fazami učnega procesa. V prispevku je predstavljena tudi praktična vrednost formativnega spremljanja, ki je lahko dobra povratna informacija tako učencu, staršem kot tudi učitelju. Služi lahko za izhodišče, preko katerega se načrtuje nadaljnje korake v učnem procesu. Prispevek podaja konkreten primer s praktičnimi idejami in nasveti o načrtovanju dejavnosti za delo na postajah.

Ključne besede: načrtovanje aktivnosti; povratna informacija; samoocena učencev; vključenost učencev

STATION ROTATION AND FORMATIVE ASSESSMENT OF STUDENTS IN DISTANCE LEARNING

Abstract: Station work and formative assessment play an important role of actively engaging students in the learning process. Both methods encourage students to develop critical thinking and find ways to learn that suit their own needs, and to take responsibility for their own success. Distance learning shows learners the importance of their own activity. The paper presents the practical value of formative assessment, which can provide good feedback to the learner, the parents and the teacher. It can serve as a starting point from which the next steps in the learning process are planned. The paper gives a concrete example with practical ideas and tips on how to plan activities for station-based work and how to connect this method to formative assessment.

Keywords: activity planning; feedback; learner involvement; learner self-assessment

1 Uvod

Sodobni pristopi v poučevanju poudarjajo pomembnost aktivnega vključevanja učencev v pouk. Učenci so lahko aktivno vključeni v sam pedagoški proces tako v fazi načrtovanja (izbira teme, metod dela, načinov preverjanja usvojene snovi ...) kot tudi v fazi končne evalvacije. Le-ta je pomembna tako za učence kot za učitelja. Evalvacija, ki je čim bolj objektivna in usmerjena k iskanju novih načinov dela, ki bodo doprinesli k uspehu, je izredno pomembna. Raziskave kažejo, da so učenci mnogo bolj zavzeti za sodelovanje pri pouku, če imajo možnost sooblikovanja učne ure. Stopnja udeležенosti učencev pri načrtovanju in sami izvedbi pouka je odvisna od različnih dejavnikov: biološke starosti in razvojne stopnje učencev, učiteljevega pristopa k poučevanju in njegovih prepričanj o tem, kaj dobra učna ura sploh je, naravnosti šole glede preizkušanja novosti idr.

Učenci lahko pri oblikovanju učne ure sodelujejo na več načinov. Z učiteljem lahko izberejo temo, ki večino učencev še posebej zanima, in podajo svoje predloge za aktivnosti, preko katerih bi se o izbrani temi naučili (čim) več. Prav tako imajo starejši učenci (npr. v osnovni šoli na predmetni stopnji) že oblikovano sliko o preverjanju in ocenjevanju naučenega – večina učencev zna razločiti, katere dejavnosti preverjanja so dejansko učinkovite in podajo realno sliko o usvojenem znanju ter katere so sicer običajno prijetnejše, vendar na podlagi njih ne dobimo oprijemljivih rezultatov, ki bi dejansko služili kot orientacija za načrtovanje dela v prihodnje.

2 Opredelitev pojmov

2.1 Formativno spremljanje

Zavod za šolstvo na svoji spletni strani navaja, da formativno spremljanje poudarja pomen pridobivanja raznolikih dokazov o učenju in pridobljenem znanju (pisni, likovni, tehnični,

praktični in drugi izdelki, projektno delo in nastopi učencev), ki jim omogočajo, da lahko znanje pokažejo tudi na način, ki jim najbolj ustreza, pri čemer ne pokažejo le, kaj vedo, ampak tudi, kako snov razumejo in kaj znajo narediti (uporabo znanja, spretnosti, reševanje problemov, ustvarjalnost ...) (Formativno spremljanje 2, 2021). V slovenskem pedagoškem prostoru je to sicer že znan način vključevanja učencev v učni proces, vendar imajo učitelji o njem še vedno precej različna mnenja. Nekaterim se zdi, da ta proces dela ni dovolj realen, da bi bil uporaben tudi v resnici. Učitelji, ki formativno spremljanje uporabljajo redno, poročajo o večjem napredku pri učenju. Učenci se v takem procesu učenja naučijo sprejemanja večje odgovornosti za kvaliteto svojega znanja, razvijejo kritično razmišljanje in samokontrolo, potrebno za učinkovito učenje. Ob vsem naštetem lahko razvijajo tudi svoje mehke veščine, saj lahko učitelj formativno spremljanje oblikuje tako, da ta proces povezuje učence med samim delom in tudi med podajanjem povratnih informacij. Mehke veščine so tiste, ki jim je v sodobnem svetu potrebno vedno bolj namenjati pozornost, saj so izrednega pomena za učinkovito delovanje v družbi – tako na osebni kot poslovnem področju posameznika (Strlič, 2021).

2.2 Delo na postajah

Tako kot proces formativnega spremljanja učencev je tudi delo na učnih postajah v Sloveniji že uveljavljen model učenja. Tak način spodbuja aktivnost učencev pri učni uri, učenec lahko dela samostojno, v paru ali skupini, odvisno od ciljev, ki jih učitelj načrtuje za posamezno uro. Cilji take oblike dela so spodbujanje samostojnega učenja, komunikacije, timskega dela in socialnih veščin. Prednosti dela na učnih postajah so notranja diferenciacija, omogočanje različnih hitrosti in nivojev učenja (Učne postaje, b. d.). Pri pouku tujega jezika postaje običajno, ne pa nujno, zajemajo razvijanje vseh štirih spretnosti: pisanja, branja, govorjenja in poslušanja. Ena postaja lahko združuje več spretnosti ali poudari razvijanje ene same. V sodobnem poučevanju je bilo vključevanje IKT v pouk precej poudarjeno že pred poučevanjem na daljavo; med poučevanjem na daljavo pa IKT služi kot most med učiteljem in učencem. Učne postaje v času izobraževanja na daljavo vključujejo kombiniran model učenja, kar v praksi pomeni, da učitelj sicer izvede del učne ure, a je večji del ure usmerjevalec, nadzornik in motivator, v glavnem delu ure pa so aktivni učenci (Strokovna podlaga za kombinirano učenje, 2019).

3 Delo na postajah in formativno spremljanje – praktični primer

Načrtovanje take oblike ure običajno poteka s pomočjo sledečih vprašanj, o katerih med načrtovanjem razmišlja učitelj: Kateri so cilji ure? Kakšne dejavnosti bodo učence najbolj pritegnile? Kako velike naj bodo skupine? Kako bodo učenci predložili dokaze o svojem učenju in dejanskem delu?

3.1 Izbira teme

Temo za delo na postajah lahko učitelj izbere skupaj z učenci. Pri tujem jeziku je vsebina vedno obravnavana tematsko, zato lahko učitelj že ob začetku šolskega leta, ko z učenci govori o poteku dela pri pouku, predlaga teme, ki so najbolj primerne za delo na postajah oziroma ki bodo za učence najbolj zanimive v taki obliki. Določene teme učencem niso tako blizu, vendar jih je vseeno potrebno obdelati, zato je priporočljivo, da so te dotične teme popestrene z metodami dela, ki bodo učence spodbudile k večji aktivnosti.

Moj primer učnih postaj med poukom na daljavo se nanaša na temo »mesto«. Gre za temo, ki jo obravnavamo v 7. razredu, pri pouku uporabljamo učbeniški komplet Project 3, 4. izdaja. V okviru 4. lekcije so učenci spoznali besedišče za poimenovanje stavb v mestu, za kratek opis mesta in znamenitosti, podajanja navodil za pot ter razliko med določnim in nedoločnim členom.

3.2 Potek učne ure na daljavo

Naša šola za izobraževanje na daljavo uporablja učno okolje MS Teams, ki omogoča tudi

delo v skupinah. Tik pred koncem obravnavane lekcije sem učencem povedala, da bo prihodnja ura angleščine potekala v skupinah. Način dela sicer že poznajo iz tradicionalne oblike pouka v šoli, v času pouka na daljavo pa tega še nismo izvedli. Pogovorili smo se o pravilih in samem poteku te prihodnje ure. Pripravila sem kratek zapis dogovorov, da so imeli učenci med samim delom v skupinah možnost preveriti, če vse poteka v skladu z navodili. Za prvo online izkušnjo z delom na postajah sem izbrala delo v dvojicah. Pari so bili določeni naključno, s pomočjo spletne aplikacije, ki jo v razredu tudi sicer veliko uporabljamo za določanje vrstnega reda. Učenci so dobili seznam vseh postaj z navodilom za vsako postajo. Nekatera navodila sem zapisala (vaja bralnega razumevanja), druga sem posnela (vaja slušnega razumevanja). Vsa navodila so bila podana v angleščini. Iz izkušenj vem, da si učenci med delom v dvojicah znajo pomagati in razvozlati, kaj je potrebno narediti, tudi če sta v paru dva učenca, ki sta učno šibkejša pri angleščini. Učenci so vedeli, da sem med učno uro vedno dosegljiva. Občasno me je kakšen par poklical, ker sta učenca potrebovala dodatno razlago snovi. K vsakemu paru sem se vsaj enkrat med delom na postajah vklopila, ker so pari delali v »sobah«. Včasih me sploh niso zares zaznali, dokler se nisem oglasila, ker so bili po večini z mislimi pri delu. Seveda se je tudi zgodilo, da je bilo potrebno kakšen par ali samo posameznika opozoriti, da je čas za delo, ne za zabavo.

Postaje so bile zastavljene tako, da skupine niso mogle motiti druga druge. Vrstni red postaj oziroma opravljanja nalog je bil poljuben. Učence so dane povezave vodile do nalog na spletu, ki so jih reševali vsak na svojem računalniku. Delo na vsaki postaji se je zaključilo s kratko aktivnostjo možganske telovadbe (ang. brain break, brain gym). Te aktivnosti so učencem že znane, uporabljamo jih tudi med poukom v šoli. Namen teh kratkih vaj je učence sprostiti in jih malo razgibati, saj so v času pouka na daljavo še bolj statični kot sicer. Vaje zmanjšujejo stres, anksioznost, pospešujejo pretok krvi v možganih in spodbujajo usmerjenost. Za učence sem pripravila predlogo, s pomočjo katere so spremljali svoje delo na postajah. Predlogo sem našla na spletu in jo prilagodila potrebam naše učne ure. Za notranjo diferenciacijo je bilo poskrbljeno tako, da je imela vsaka postaja dve možnosti, dve aktivnosti: lažjo, ki so jo morali rešiti vsi, in težjo, ki so se je morali lotiti v paru. Učenci so vedeli, da je to težjo varianto potrebno vsaj pogledati in poskušati rešiti. Od para, ki sta ga sestavljala učenca, ki imata z angleščino težave, sem pričakovala, da tudi težjo različico pogledata in se o njej pogovorita. To je bil eden izmed zapisanih dogovorov.

Učenci so med reševanjem nalog na kratko zapisali svoje izkušnje/povratne informacije o sami nalogi na vnaprej pripravljen obrazec. Obrazec sem pripravila po principih formativnega spremljanja, učenci pa so imeli možnost, da svoje mnenje in samooceno podajo tudi v zvočni in/ali video obliki – obliko so si običajno lahko izbrali sami.

Učno uro smo zaključili s skupnim srečanjem v klicu, kjer so učenci povedali, na katere težave so naleteli, kaj jim je bilo posebej všeč in zakaj ter česa ne bi več izbrali, če bi imeli možnost, da sami izbirajo način dela in vrste aktivnosti.

Obrazce, ki so jih učenci nalagali v svoje zvezke v MS Teams, sem uporabljala ne le za povratno informacijo učencem, temveč tudi za pogovore s starši. Z učenci sem se enkrat na štirinajst dni pogovorila individualno preko klica, ostala moja opažanja in napotke za delo so dobili sprotno. Govorili smo o tem, kako se njim samim zdi, da napredujejo pri učenju, kje imajo težave, kakšen način dela na daljavo jim ustreza. Povratne informacije smo potrebovali vsi, tudi učitelji, zato so mi pogledi učencev na naše delo pomagali pri nadaljnjem načrtovanju. Enkrat na teden so morali učenci v okviru domače naloge narediti neko vrsto pregleda obravnavane snovi – vedno v obliki formativnega spremljanja, ki se mi zdi zelo primerna oblika sprotnega spremljanja v času pouka na daljavo. Izdelki so zajemali različne oblike sporočanja in temeljili na komunikacijskih spretnostih: pisanje razglednice, kratek vlog (npr. snemanje kuharskega recepta), oblika intervjuja, večinoma v obliki kratkega videa – kaj bi o določeni temi vprašali sošolca, znano osebo, svoje starše ...

Zaključek

Delo na postajah se je, tako kot formativna oblika spremljanja učencev, v času dela na daljavo izkazalo za primer dobre pedagoške prakse.

Učenci so med temi urami lahko delali bolj sproščeno kot sicer, saj so se med reševanjem nalog na nek način tudi družili s sošolci. Manjši nadzor učitelja jih je tudi dodatno motiviral za delo, zaradi želje po ponovitvi take oblike dela pa so se malo bolj kot sicer zavedali odgovornosti za svoje delo.

Literatura

Dyer, K. (2021). 75 digital tools and apps teachers can use to support formative assessment in the classroom. Pridobljeno s <https://www.nwea.org/blog/2021/75-digital-tools-apps-teachers-use-to-support-classroom-formative-assessment/>

Strlič, V. (2021). Mehke veščine. Pridobljeno s <https://mreza-kroj.si/mehke-vescine/>

Skolastika, I Made Perdana. (2020). Boosting Students' Participation Through the Implementation of Virtual Station Rotation Model. *English Language, Literature, and Teaching*, 5(2), 51-58. doi: 10.32528/ellite.v5i2.3721

Strokovna podlaga za kombinirano učenje. (2019). Pridobljeno s <https://didakt.um.si/oprojektu/projektneaktivnosti/Documents/Strokovna%20podlaga%20kombinirano%20u%C4%8Denje-13jun19.pdf>

Učne postaje. (2019). Pridobljeno s <https://e-gradiva.com/dokumenti/E-DIDAKLA/namig.php?id=72>

LIKOVNO USTVARJANJE NA DALJAVO – GALERIJA ZNANIH UMETNIŠKIH DEL

Povzetek: Pri likovnem ustvarjanju na daljavo lahko uporabljamo materiale in metode, ki nam pri klasičnem pouku v učilnici niso na voljo, ali pa so na razpolago v omejenih količinah. Učenci pri ustvarjanju doma (oz. na daljavo) se ob delu počutijo bolj ustvarjalne, uporabijo več materialov in več različnih pripomočkov. V samo likovno oblikovanje izdelka lahko vključijo tudi svoje bližnje in v namen ustvarjanja uporabljajo tudi tehnologijo (uporaba fotoaparata, aplikacij za urejanje ...) ter razvijajo občutek za estetiko. Ker imajo na voljo tudi več časa za ustvarjanje in se lahko bolje osredotočijo na svoje delo, nastajajo pri takšnem delu večji, kompleksnejši in tudi podrobnejši izdelki, katere lahko tudi večkratno dopolnijo ali spremenijo. Več časa posvečajo tudi razmišljanju o likovnem delu in s tem krepijo svojo kreativnost. Najbolj izvirne likovne naloge nastajajo z vključevanjem učencev (njihove figure) v likovna dela. Pri ustvarjanju morajo tako poznati osnovne elemente izvirnih likovnih del, morajo jih znati čim bolj natančno reproducirati in vanje na izvirni in zanimiv način vključiti tudi sebe.

Ključne besede: likovna umetnost, učenje na daljavo, poustvarjanje likovnih del, vključenost v umetniško delo

REMOTE ART CREATION - GALLERY OF FAMOUS WORKS OF ART

Abstract: When creating art remotely, we can use materials and methods that are not available to us in classical classroom instruction, but are available in limited quantities. When creating a home (or remotely), students feel more creative, use more materials and different tools. In the artistic design of the product itself, they can easily involve their loved ones, and for the purpose of creation they also use technology (use of cameras, editing applications...) and develop a sense of aesthetics. Because they have more time to create and can better focus on their work, this kind of work results in larger, more complex and more detailed products, which can also be supplemented and changed several times. He also devoted more hours to thinking about the work of art, thereby strengthening his creativity. The most original art orders are created with the inclusion of students (their figures) in works of art. When creating, they must thus know the basic elements of original works of art, they must know how to reproduce them as accurately as possible, and in an original and interesting way, in order to teach themselves.

Key words: fine art, distance learning, recreating works of art, involvement in a work of a

Uvod

Šolanje na daljavo, ki se je v prejšnjih dveh letih uveljavilo kot ena izmed priporočljivih in na trenutke nujno potrebnih prilagoditev za zajezitev širjenja svetovne epidemije nalezljivih bolezni, je postavilo način poučevanja v precejšnjo zadrego. Praktično so bili učenci, starši, učitelji in ostali udeleženci v vzgojno izobraževalnem procesu čez noč primorani vzpostaviti primerne prilagoditve za izvedbo šolskih dejavnosti na drugačen način. V naše življenje je vstopila vsakdanja in neizogibna uporaba informacijsko komunikacijske tehnologije. Nova spoznavanja o računalništvu, oblikovanju, snemanju so omogočila, da smo, ponekod bolj uspešno ponekod manj, učne vsebine prilagodili tako, da so jih lahko učenci ob naši pomoči in pomoči staršev uspeli usvojiti tudi izven šolskih klopi.

Pri prilagajanju predmetnika in učnih vsebin je prihajalo do večjih razlik pri posameznih predmetih. Pri veliki večini predmetov je bilo mogoče večino učnih vsebin prilagoditi tako, da so jih učenci usvojili preko IKT s pomočjo različnih medijskih platform (neposredno predavanje preko Zoom-a, snemanje in nalaganje posnetkov na You Tube ali spletne učilnice, uporaba že izdelanih spletnih strani s praktično uporabo nalog ...). Pri tako imenovanih bivših vzgojnih predmetih (šport, gospodinjstvo, likovna umetnost, glasbena umetnost ...) pa se je pokazalo, da je bil praktični del vsebin za nekaj časa postavljen v ozadje. Kljub temu, da so se učitelji trudili praktične vsebine prikazati tudi preko ekrana (snemali so se pri izvajanju skoka čez kozo, ustvarjanju kipcev iz gline, prikazovali tehnike šivanja gumbov ...), je bilo nemogoče pričakovati, da bi s tem dosegali enako učinkovitost in znanje, ki bi jo v primeru izvajanja pouka v živo. Znanje za življenje je vrednota, ki so

jo učitelji želeli omogočiti tudi generacijam, ki so bile zaradi izrednih razmer primorane v drugačno obliko šolanja, zato so se tudi v tem času izoblikovale številne kreativne ideje, ki so še tako naveličane »ekranske otroke« motivirale za delo v sklopu doma in družine. Lep primer takšnih dejavnosti je ravno v sklopu likovne umetnosti. Fleksibilnost in preoblikovanje vsebin sta se izkazala za bolj uspešno. Vloga učitelja se je dopolnila. Ključno vlogo so pri tem dobile ideje same, učitelj se je uril v snovanju novih praktičnih dejavnosti na daljavo. Če je učitelj pri pouku učencem svetoval in demonstriral različne likovne tehnike (nekateri bolj drugi manj), se je v primeru ustvarjanja doma moral od te vloge nekoliko distancirati in prepustiti učencem še večjo vlogo in kreativnost pri delu, kar je v sklopu učnega procesa včasih težje kot si mislimo. Učitelj je tako prevzel večjo vlogo predstavitelja in motivatorja (kasneje tudi zbiratelja umetnin in oblikovalca razstav), praktični del izdelovanja umetnine pa je v celoti prepustil učencem.

1 Od ideje do priprave na delo, motivacija učencev in skupna priprava na delo

Idejo za preoblikovanje dela pri pouku likovne umetnosti na daljavo sem dobila, ko sem se prav za prav pripravljala na podajanje snovi v sklopu družboslovja. Glavna tema je bila spoznavanje in ogled muzejev. Aktivno sodelovanje učencev in njihovo navdušenje nad delom sta bila na začetku zgolj naključje. Moje prvenstveno vprašanje je bilo, kako najti način, da bi učencem v danih razmerah čim bolj približala izkušnjo, ki bi jo pridobili s fizičnim ogledom muzeja. »Otrok ni zunaj kulture živeče bitje. Likovna občutljivost se razvija ob srečevanju z umetniškimi deli in zato dajmo otroku možnost, da se nauči sprejemati formalno in vsebinsko sporočilnost umetniških del.« (Tavčar 1995, str. 5) Ob razmišljanju mi je v glavo šinila ideja, da bi spoznavanje muzejev lahko povezala tudi z likovnim ustvarjanjem. Običajno sem v tem času pri pouku učence spodbujala, naj starše povabijo na kakšen ogled lokalnega muzeja ali pa smo v okviru pouka na šoli organizirali šolski ogled muzeja, saj je izkušnja obiska v živo neprecenljiva. »Umetnostni muzeji ne vzgajajo samo svoje publike, temveč postajajo vse pomembnejši razširjevalci obče vizualne pismenosti in oblikovne kulture.« (Tavčar 1995, str. 3)

Ker pa mi razmere tega niso omogočale, sem za učence izbrala nekaj internetnih povezav z interaktivno vsebino muzejev (v času na daljavo so številni domači in tuji muzej odprli svoje virtualne razstave na ogled) in jih spodbujala, da so si z njihovo pomočjo vseeno poskušali ogledati kakšno znano razstavo. Ker sem na začetku imela občutek, da bodo za delo od doma učenci potrebovali več spodbude in vodenja, sem se odločila, da si bomo skupaj preko Zoom povezave ogledali spletno stran in virtualni sprehod skozi Muzej metropolitanske umetnosti (pogovorno MET) v New York-u.

Ob ogledu številnih umetnin, sem se z miško ustavljala pri najbolj znanih delih Vincenta Van Gogh-a, Georges-a de La Tour-ja, Johannes-a Vermeer-ja in Édouarda Maneta (The Met, b. d.) ter se z učenci pogovarjala o njihovih umetninah. Pogoji za uspešno likovno delo so motivirani učenci, motivacija pa mora biti trajna in intenzivna. (Tacol 1999, str. 42) Zato sem jim za uvodno motivacijo postavljala številna vprašanja, ki so služila kot v uvod za individualno izbiro dela in samostojno raziskovanje umetniških del. Zanimali so me pogledi učencev, njihovo doživljanje umetnin, njihova občutenja. Spraševala sem jih: Kaj najprej opazite na sliki? Kakšna zgodba mislite, da se skriva v prikazani umetnini? Kako se počutite, ko opazujete sliko? Kaj vam je najbolj všeč? Kdo mislite, da je avtor? Kam bi sebe umestili na sliko, če bi se lahko? Kako bi umetnini dali naslov? Nad njihovimi odgovori sem bila očarana, saj si nisem predstavljala, da bodo ideje kar puhtele iz njih.

Po uvodnem pogovoru, smo si z učenci izbrali nekaj izmed najbolj izstopajočih slik in si jih ogledali še bolj podrobno. Skupaj smo ugotavljali različne likovne elemente (kakšne so barve, ali se med seboj prelivajo, dopolnjujejo ali so si kontrastne; od kje prihaja svetloba na sliko, ali je slika svetla/temna; kako se liki na sliki držijo, ali so v gibanju ali mirujejo ...). Šli smo se tudi igro opisovanja umetnine, ki smo jo združili z uro slovenščine in pri tem ponavljali glavne iztočnice pisanja opisa predmeta. Učenci so skozi opis slike in dogajanja

na njej ugotavljali, za katero umetnino gre. Nato smo se osredotočili na same zgodbe za slikami, ugotavljali smo, zakaj se je avtor odločil ravno za takšno postavitev oz. temo slike. Oblikovali smo svoje zgodbe, kaj se je zgodilo ali pa dogajanje na sliki postavljali v okvire sedanjosti. Po obširnem pogovoru preko Zooma sem za zaključek predlagala še aktivnost telesne umetnosti, ki so jo kasneje učenci tudi uporabili pri reprodukciji umetniških izdelkov. »Telesna umetnost zaobjema različne dejavnosti, za katere je značilno, da umetniki za izražanje idej uporabijo (po navadi) svoje telo. S tem je umetnikovo telo postalo predmet in cilj, smoter dela.« (Zupančič 2006, str. 16). Učencem sem dala torej nalogo, da naj se poskušajo postaviti v pozicije naslikanih likov na ogledanih umetninah. Ko so se pravilno postavili v položaje, smo kar preko ekrana njihove postavitve tudi poslikali in jih analizirali.

2 Izvedba in samostojno delo učencev

Da bi učencem omogočila več časa za razmislek in delo, sem določila poseben teden likovne umetnosti, ki je bil za vse nekaj posebnega in edinstvenega. Vsak učenec si je sam razporejal delo preko celega tedna. V tem času si je izbral, kdaj in kako bo kakšno aktivnost izvedel, sama pa sem jim bila na voljo za nasvete in pomoč. K aktivnemu sodelovanju so bili vabljeni tudi ostali družinski člani. Naloga vsakega učenca je bila praktično likovno ustvarjanje, oziroma reprodukcija najmanj enega svetovnega ali slovenskega likovnega dela. Poleg svetovnih ustvarjalcev sem želela, da izbirajo tudi med slovenskimi slikarji, saj bi učenci tako spoznavali tudi vtikanost domače umetnosti v širšo evropsko in svetovno likovno zakladnico. (Tavčar 1995, str. 22)

Učenci so se z velikimi veseljem in radovednostjo preizkusili v vlogah likovnih detektivov, umetnikov in modelov. V tem obdobju njihovega odraščanja (10-11 leti, 5. razred) se namreč povečata radovednost in zmožnost koncentracije, kar vpliva na vse jasnejše zaznavanje. Učenci so v tem obdobju lahko pozorni že na več lastnosti predmetov, ki so jih zmožni tudi med seboj primerjati. Izboljša se prepoznavnost kakovosti predmetov, posebnosti pojavov v naravi in okolju ter razumevanje dogajanja v nekem prostoru in času. Vse bolj se mu razvija vzročno-posledično, analitično-sintetično ter sintetično-analitično mišljenje. Zna pasivno posnemati oblike in načine izražanja likovnih ustvarjalcev. (Šupšáková in Tacol 2018, str. 114)

Izmed vseh možnih likovnih del znanih umetnikov so učenci izbrali tisto, ki jih je najbolj prepričalo zaradi motiva, kompozicije, načina slikanja in barv. Umetnino so morali podrobno opazovati, da so jo lahko v udobju doma in z materiali, ki so jih imeli na voljo, kar se da natančno reproducirali. Med drugim so se tudi spraševali, kaj je tisto, kar jih z izbranim umetnikom družijo in zakaj menijo, da jim je ravno ta umetnost namenjena. Iskali so skupni imenovalce, kar so pa v bistvu čutili, ki jim jih je ustvarjalec preko svojega dela posredoval v zavest. (Butina 2000, str. 2) O likovnem delu, ki so si ga izbrali, so morali poznati tudi avtorja, letnico nastale umetnine in mesto kjer se danes delo nahaja.

Učenci so izkazali svojo iznajdljivost in ustvarjalnost pri izbiri materiala, pri samem slikanju, risanju in oblikovanju pa jim je uspelo ustvariti zanimiva in raznolika likovna dela. S problemsko zasnovano likovno nalogo mi je uspelo, da so učenci z delom razvijali zmožnost opazovanja, vizualno pomnjenje, domišljijo, spretnost, senzibilnost, kritičnost ter ustvarjalnost in emocije. (Tacol 1999, str. 81)

3 Analiza in zbirka umetniških del

Fotografije svojih del so mi učenci tekom umetniškega tedna posredovali preko spletne učilnice. Ker so nastali pestri in unikatni izdelki, sem se odločila, da jih bo zbrala skupaj na poseben način. S pomočjo spletne aplikacije oz. strani Artsteps (Artsteps, b. d.) sem oblikovala virtualno galerijo, kamor sem sproti umeščala likovne izdelke učencev. Konec tedna smo se skupaj z učenci ponovno zbrali preko Zooma, kjer smo si galerijo tudi skupaj ogledali. Pri virtualnem sprehodu smo se ustavili prav pri vsakem delu in si ga ogledali. Vsak učenec si je ob svojem izdelku nadel vlogo vodje galerije in je svoj izdelek predstavil s po-

datki, ki jih je pridobil v času detektivskega raziskovanja (Artsteps. Svetovne umetnine 5. C razreda, 2021). Ker sem prepustila učencem veliko samostojnosti pri likovnem izražanju, so me zelo presenetili rezultati. Nekateri učenci so osnovno idejo reprodukcije likovne umetnine nadgradili z unikatnimi domislicami. Presenetila so me dela, kjer so učenci modernizirali umetnine in jih postavili v sodobnost, kjer so reproducirali slike brez vključitve osebe (učenci, ki se niso želeli izpostavljati) in kjer je učencem uspelo vključiti v svoja dela tudi druge družinske člane (slika).

Igranje z umetnostjo oz. učenje likovnega izražanja je po mojem mnenju učencem prineslo številne prednosti: podkrepilo njihovo kreativnost ter spodbudilo razvoj domišljije in natančnosti pri opazovanju. Postali so tudi bolj suvereni pri izražanju kritičnega mišljenja in podajanja svojih mnenj. Učenci so preko ogledov in lastnega ustvarjanja razvijali zanimanje in gojili ljubezen do likovnih stvaritev, do nacionalne in splošne likovne kulturne dediščine ter so doživljali lepote v umetninah. To pa naj bi bil tudi eden izmed smotrov likovne umetnosti. (Berce Golob 1993, str. 84)

4 Dodatno delo in ideje za nove izvirne naloge

Izkušnja, ki sem jo s takšnim načinom dela dobila, me je motivirala za iskanje novih idej in izvirnih likovnih nalog, ki sem jih lahko izvedla in uporabila pri šolanju na daljavo naslednje generacije. Tako so poleg poustvarjanja slovenskih in tujih umetnin, nastali tudi izdelki z modernizacijo oz. umestitvijo znanih umetnin v sodobni čas (slika). Prav tako so nastajali izdelki, pri katerih ni šlo za umeščanje učencev v umetniško delo, ampak so de raje osredotočili na imitacijo stila risanja ali pa uporabe podobnih materialov za izdelovanje replike izdelka. Ker izvirnih idej ni nikoli dovolj, sem vključevanje učencev iz poustvarjanja umetnin združila tudi z likovno tehniko Floor art (ali likovno ustvarjanje na tleh). Iz te združitve so ponovno nastali zanimivi, inovativni izdelki, ki so bili ponovno rezultat kreativnih domislic mladih umetnikov (slika). S tega vidika je postalo obdobje šolanja na daljavo kar prekratko, da bi lahko skupaj z učenci izvedla vse novonastale ideje. Tako mi je ostalo še nekaj izvirnih nalog (»talni strip« - ustvarjanje stripa na tleh s pomočjo krednih barv, z uporabo fotoaparata ter z učenci kot liki zgodbe; »živa galerija« - oblikovanje posnetka s premikajočo se galerijo del – učenci poustvarijo likovna dela na trdi podlagi in se med predstavitvijo sprehajajo po galeriji, »peščena scena« - likovni portreti in scene zgrajene iz peska in »živa fotografija« - po zgledu priljubljenega mladinskega filma, posnetki, ki prikazujejo premikajoče se dele likovnih umetnin), ki pa jih lahko zaradi njihove preprostosti in zanimivosti izvedem tudi v sklopu večjega števila ur pouka ali morda v okviru dneva dejavnosti.

Zaključek

Upam si trditi, da so se učenci pri likovnem ustvarjanju doma (oz. na daljavo) ob delu počutili bolj ustvarjalne in so pri tem uporabljali bistveno več znanja in medpredmetnega povezovanja pri oblikovanju svojih izdelkov. Učenci so pridobili številna znanja iz različnih področij: nekateri so se naučili uporabljati računalniško tehnologijo (osnove slikarja ali celo photoshopa), drugi so s fotoaparati ali telefoni samostojno razvijali občutek za estetiko, svetlobo in kompozicijo, tretji so s praktičnim ustvarjanjem širili kreativnost in umeščali v umetnine elemente sodobnosti ...

V svoje izdelke so z veseljem vključevali tudi sebe in svoje bližnje (kot del umetnine) in s tem dokazovali, da smo lahko vsi ljudje (ne glede na njihove razliknosti) unikatne umetnine in del likovne lepote. Ker so imeli na voljo več časa za ustvarjanje, so nastali čudoviti, kreativni in izvirni izdelki, ki so nekatere učence navdihovali tudi za dodatno delo. Mladi umetniki so lahko ustvarjali prosto, v poljubni tehniki, s poljubnim materialom in predvsem tako, da so lahko uporabili to, kar so imeli pri roki. Vsem pa je bilo skupno to, da so se med poustvarjanjem likovnih del zelo zabavali in so umetnost spoznavali predvsem iz osebnega oz. družinskega vidika, kar je bil tudi glavni cilj nalog in dela na daljavo.

Literatura

Berce Golob, H. (1993). Likovna vzgoja. Načini dela pri likovni vzgoji. Priročnik za učitelje na predmetni stopnji osnovne šole. Ljubljana: DZS

Butina, M. (2000). Mala likovna teorija. Ljubljana: Debora

Muhovič, J., Tomišič Čerkez, B., Tacol, T., Frelih, Č., Špenko, T., Kretič, S., Prevodnik, M., Duh, M. (1999). Likovno snovanje. Priročnik za učitelje. Ljubljana: ZRSŠ.

Šupšáková, B. in Tacol, T. (2018). Likovni razvoj in simbol v vizualni komunikaciji otroka. Ljubljana: Debora

Tacol, T. (1999). Didaktični pristop k načrtovanju likovnih nalog. Izbrana poglavja iz likovne didaktike. Ljubljana: Debora.

Tavčar, L. (1995). Galerija v vrtcu, v šoli in doma. Priročnik. Ljubljana: Narodna galerija

Zupančič, T. (2006). Metoda likovnopedagoškega koncepta. Priročnik za učitelje. Ljubljana: ZRSŠ

The Metropolitan Museum of Art (The Met). Muzej metropolitanske umetnosti. (b. d.). Pridobljeno s: <https://artsandculture.google.com/partner/the-metropolitan-museum-of-art?hl=en>

Artseps (b. d.). Aplikacija za izdelavo virtualne galerije. Pridobljeno s <https://www.artsteps.com/>

Artsteps. (2021) Svetovne umetnine 5. razreda. Pridobljeno s <https://www.artsteps.com/view/62f162fcd9eba25b3e01a003>

IZOBRAŽEVANJE NA DALJAVO UČENCEV Z ZMerno MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU

Povzetek: Poučevanje v posebnem programu vzgoje in izobraževanja je poseben izziv, saj gre za dinamičen proces, ki zahteva nenehno prilagajanje učenčevim sposobnostim, posebnostim, potrebam in tudi vsakodnevnemu počutju. Slednje je pomembno tudi pri izobraževanju na daljavo učencev z zmerno motnjo v duševnem razvoju. Izobraževanje na daljavo tako od učiteljev kot tudi od učencev in staršev zahteva prilagajanje nastalim razmeram. Kot se je izkazalo v praksi, potrebujejo še posebno podporo pri uporabi informacijsko komunikacijske tehnologije, pri razumevanju družbene situacije in ohranjanju socialnih stikov.

Ključne besede: zmerna motnja v duševnem razvoju, informacijsko komunikacijska tehnologija, razumevanje družbene situacije, socialni stiki, izobraževanje na daljavo

DISTANCE EDUCATION OF STUDENTS WITH MODERATE INTELLECTUAL DISABILITIES

Abstract: Teaching in a special education program is a special challenge, as it is a dynamic process that requires constant adaptation to the student's abilities, peculiarities, needs and everyday well-being. The above is also important in the distance education of students with moderate intellectual disabilities. Distance education requires both teachers and students and parents to adapt to the circumstances. As it turned out in practice, they also need special support in the use of information and communication technology, in understanding the social situation and maintaining social contacts.

Keywords: moderate intellectual disability, information and communication technology, understanding of the social situation, social contacts, distance education

Uvod

Z namenom razumevanja specifične učencev, ki imajo motnjo v duševnem razvoju, najprej opredelim termin duševna motnja. V Kriterijih za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami je navedeno, da je motnja v duševnem razvoju »nevrolško pogojena razvojna motnja, ki nastopi pred dopolnjenim osemnajstim letom starosti in se kaže v pomembno nižjih intelektualnih sposobnostih ter pomembnih odstopanjih prilagoditvenih spretnosti« (Vovk – Ornik, 2015, str. 6). Primanjkljaji na intelektualni ravni se odražajo v znižanih sposobnostih učenja, sklepanja in reševanja problemskih okoliščin ter znižanih sposobnostih abstraktnega mišljenja ter presojanja. Primanjkljaj prilagoditvenih spretnosti pa se kaže na področju govora in komunikacije, skrbi zase, samostojnosti, socialnih spretnosti, učnih delovnih zmožnostih, funkcionalnih učnih sposobnostih, sposobnostih praktičnih znanj, skrbi za lastno varnost. Glede na motnjo v duševnem razvoju ločimo lažjo, zmerno težjo in težko motnjo (prav tam). Osebe z motnjo v duševnem razvoju se med sabo razlikujejo. Njihove posebne potrebe so na kontinuumu od tistih, ki so popolnoma odvisni od drugih ter potrebujejo stalno nego, varstvo, pomoč in vodenje do tistih, ki si v vzgoji in izobraževanju pridobijo poklic in so neodvisni v življenju. Na daljavo sem izobraževala učence z zmerno motnjo v duševnem razvoju, zato slednjo motnjo v nadaljevanju podrobneje opredelim. Značilnosti povzemam po Vovk-Ornik (2015), M. Novak (2013), Opara (2005), T. Žerdin (1991) in Đorđević (1982): Osebe z zmerno motnjo v duševnem razvoju na testih inteligentnosti dosegajo nizke dosežke. Imajo lahko težave na področju vida in sluha, socializacije, emocij, komunikacije in zdravstvene ter fizične težave. Vse naštet o osebe z zmerno motnjo v duševnem razvoju resno omejuje pri pridobivanju življenjskih izkušenj. Osebe z zmerno motnjo v duševnem razvoju imajo ohranjene možnosti za razvoj socializacije, komunikacije, samooskrbe in zaposlitve, nekateri pa osvojijo tudi osnovna bazična znanja opismenjevanja. Pomembno je, da za aktiviranje teh potencialov potrebujejo kontinuirano pomoč in usmerjanje. Posebno podporo potrebujejo pri vključevanju v socialno okolje. Njihove sposobnosti so različno razvite. Pri šolskem

učenju lahko osvojijo osnove branja, pisanja in računanja, na drugih področjih (gibalnih, likovnih, glasbenih) pa lahko dosežejo več. Razumejo navodila, sposobni so sodelovati v enostavnem razgovoru in znajo sporočati svoje želje ter potrebe. Lahko uporabljajo podporno ali nadomestno komunikacijo. Pri skrbi zase zmorejo preprosta opravila, sicer pa vse življenje potrebujejo vodenje in različno stopnjo pomoči. Izjemoma so zmožni povsem neodvisnega socialnega življenja, lahko se usposobijo za enostavna praktična dela. Učenci, ki jih izobražujem so odrasle osebe z zmerno motnjo v duševnem razvoju, stari od 21 do 26 let. Šolajo se v posebnem programu vzgoje in izobraževanja, na VI. stopnji, v programu »Učenje za življenje in delo«. V tem programu je poudarek na načelih in vrednotah, ki veljajo v izobraževanju odraslih. To pomeni, da pri načrtovanju izobraževanja gledamo na učenca kot odraslo osebo, upoštevamo njegove učne in izobraževalne potrebe ter močna področja. Program temelji na povezovanju vsebin s socialnim okoljem, opravljanju praktičnih zaposlitev s ciljem doživljanja uspešnosti in čim večje samostojnosti ter neodvisnosti vključenih učencev (Grubešič, 2014). Pri izobraževanju na daljavo je ključno, da sta učitelj in učenec med izobraževalnim procesom med seboj prostorsko in ali časovno ločena ter za potrebe lažje in učinkovitejše komunikacije uporabljata informacijsko komunikacijsko tehnologijo (Encyclopedia Britanica, 2008). Prav uporaba informacijsko komunikacijske tehnologije pri učencih z zmerno motnjo v duševnem razvoju zahteva posebno podporo.

Izobraževanje na daljavo

V času izobraževanja na daljavo sem v skupini imela 6 odraslih učencev z zmerno motnjo v duševnem razvoju. Vsi učenci so imeli doma računalnik in telefon. Razlike med njimi so bile v stopnji uporabi omenjene tehnologije. Ena učenka je že prej uporabljala elektronsko pošto in viber. Eden učenec ni uporabljal računalnika. Ostali učenci so računalnik uporabljali za igranje iger ali ogledovanje posnetkov na Youtube -u. Telefon pa za klice in 3 učenci so uporabljali viber. Zato je bilo najprej potrebno vzpostaviti podporo pri uporabi informacijsko komunikacijske tehnologije. Kar se je razvijalo postopoma in individualizirano. Pri tem sem poskušala izkoristiti razpoložljive tehnološke zmožnosti. Komunicirala sem tako s starši kot tudi z učenci.

Prvotno sem stopila v stik s starši in učenci po telefonu. S starši smo se dogovorili o načinu izvajanja izobraževanja na daljavo. Dogovorili smo se, da bomo za komunikacijo uporabljali e-pošto in telefon. Tako so starši izrazili, da jim je najlažje. Upoštevala sem njihove možnosti in zmožnosti. Eden izmed staršev ni imel e-pošte in vibra. Pripravljen si je bil ustvariti in komunicirati preko e-pošte. Ponudila sem mu podporo. Pripravila sem pisna navodila in mu jih poslala po navadni pošti. Poleg tega sem ga ustno preko telefona vodila po posameznih korakih. Sčasoma je omenjeni starš tudi samostojno uporabljal e-pošto (branje pošte, tudi priponk – obvestila, navodila za delo in sprejem povabila ter vključitev na Zoom). Menim, da je dobro vzpostaviti stik z vsemi starši in jim nuditi ustrezno obliko pomoči. Le tako lahko v nadaljevanju starši pomagajo otroku z motnjo v duševnem razvoju. Starši so se tudi strinjali, da postopoma uvajamo video srečanja. Zato smo pričeli z uporabo aplikacije Zoom. Zoom se uporablja za avdio in video komunikacijo. Tako kot pri izobraževanju v šoli je tudi pri izobraževanju na daljavo pomembna individualizacija. Eni učenci so potrebovali več usmerjanja in različnih oblik pomoči, drugi manj. Z vsakim posebej sem komunicirala in nudila različne oblike pomoči pri uporabi Zooma. Tako sem z eno učenko pričela z Zoom srečanji precej hitro, saj je prej osvojila prijavo in odjavo na Zoom. Postopoma so se nama na srečanju pridružili vsi učenci. Že v prvem izobraževanju na daljavo se je vseh 6 učencev uspešno priključilo na video srečanje. Od tega so se 4 samostojno priključili, 2 pa sta pri vključitvi potrebovala pomoč starša. Seveda smo se pred priklopom, kot tudi med samim srečanjem znašli pred različnimi težavami, npr.: pomanjkanje prostora, miru v prostoru (prisotnost sorojencev, prižgan TV) in slaba interneta povezava. Te težave smo sproti reševali. Pri tem pa so se učenci učili in krepili različne kognitivne in socialne spretnosti

(strpno počakati, izraziti težavo, iskati možne rešitev, sodelovati, vztrajati, slediti navodilom, ponavljati...), predvsem pa razvijali samostojnost. Tako so se učenci ob ustreznih pristopih in stalni podpori naučili uporabo aplikacije Zoom: vključiti se na Zoom srečanje; vklopiti in ustrezno namestiti kamero, tako da se na zaslonu vidi obraz; vklopiti in izklopiti zvočnik; bonton komunikacije na video srečanjih (ne govoriti en čez drugega, imeti izklopljen zvočnik, ko ne govorim, vklopiti zvočnik, preden spregovorim, ena učenka je osvojila dvig roke pred začetkom govorjenja).

Vzpostavili smo rutino video srečanj. Potekala so v popoldanskem času, ker so takrat starši bili doma in so lahko pomagali, če je bilo potrebno. V začetku smo se srečevali enkrat tedensko, kasneje pa trikrat tedensko. Cilj video srečanj je bil, da učenci ohranijo občutek povezanosti, sprejetosti in predvsem, da ohranijo socialne stike. V ta namen so se na video srečanja vključevali tudi drugi strokovni delavci iz šolskega (svetovalna delavka, ravnatelj in predmetne učiteljice) in lokalnega okolja (strokovne sodelavke iz Andragoškega Zavoda Ljudska univerza, predstavniki Delovno varstvenega centra in prijatelji iz drugega posebnega programa). Vsaj enkrat tedensko smo naredili srečanje s sosošolci posebnega programa. Učenci so bili na srečanjih deležni pozitivnih in spodbudnih sporočil, konstruktivnih povratnih informacij in spodbud k druženju ter ohranjanju socialnih stikov.

Prav gotovo učenci z zmerno motnjo v duševnem razvoju potrebujejo podporo pri ohranjanju socialnih stikov, še posebej v času izobraževanja na daljavo. K slednjemu so gotovo pripomogla vzpostavljena video srečanja. K ohranjanju socialnih stikov in krepitvi povezanosti so pripomogli tudi posnetki, ki so jih učenci prejeli od oseb, ki sicer sodelujejo v šolskem okolju. Gre za pozdravne video posnetke predmetnih učiteljev, varuhin in predstavnikov institucij v lokalnem okolju. Vsak posnetek je poleg pozdrava vseboval krajšo nalogo: uganko, pantomimo, gibalni izziv, ugibanje naslova pesmi... Poleg tega sem v priporočila za delo vključila različne dejavnosti, ki so temeljile na krepitvi socialnih spretnosti in ohranjanju socialnih stikov s sošolci, sosošolci, z učitelji in lokalnim okoljem. Kot na primer:

- online tutorstvo: izdelovanje izdelka, naloge, video posnetka za tutorante (Učenci so sicer tutorji. Kar pomeni, da mlajšim učencem, tutorantom nudijo pomoč. Tako so tudi v času šolanja na daljavo bili tutorji. Tutorantom so pripravili grafomotorično vajo in pozdravno risbo ali zapis. Nekateri so naredili tudi video posnetek za tutorante. Jaz sem izdelke in posnetke preposlala učiteljici tutorantov. Tutorji so naslednjič prejeli odzive tutorantov in zahvalni posnetek učiteljice tutorantov.);

- priprava video posnetka za sošolce (Vsak učenec je pripravil video posnetek za sošolce v skladu s prejetimi navodili. Starši so učenca, ki je pozdravil sošolce, povedal/pokazal, kaj počne doma, posneli. Posnetek so poslali meni. Jaz sem posnetke preposlala učencem. Na skupnih individualnih srečanjih smo izmenjali vtise.);

- praznovanje rojstnih dni (Učenci so izdelovali voščilnice in pisali voščila za sošolce, ki so v času šolanja na daljavo praznovali. Izdelke so mi poslali. Jaz sem jih stiskala in jim poslala po navadni pošti);

- skupne aktivnosti vseh učencev posebnega programa: izdelava metuljev upanja, čistilna akcija, masterchef in priprava ter ogled razstave (Učenci so po navodilih izdelali metulja upanja, opravili čistilno akcijo in pripravili izbrano jed. Fotografirali navedeno. Učitelji smo pripravili skupno virtualno razstavo vseh učencev posebnega programa. Razstavo so si ogledali individualno in tudi skupaj na skupinskem srečanju).

- sodelovanje z lokalnim okoljem: pismo za lepši dan in novoletno video voščilo v Dom za varstvo odraslih (Sicer sodelujemo z Domom za varstvo odraslih, kjer se družimo z varovanci, igramo družabne igre, telovadimo in pomagamo v pralnici. Tako so si učenci izbrali nekoga v domu in mu napisali pismo ali narisalo risbo in se posneli. Jaz sem njihove izdelke poslala v dom. Naslednjič so učenci prejeli posnetek iz Doma za varstvo odraslih.);

- krepitev družinskih interakcij: 5 dobrih dejanj (risba za lepši dan, družinski sprehod),

pomoč pri gospodinjskih opravilih (priprava mize, odnesti smeti, pobrisati prah, posesati, ...), družabne igre.

Vseskozi pa so učenci v času izobraževanja na daljavo potrebovali podporo pri razumevanju družbene situacije. V ta namen sem učencem ponudila različne dejavnosti naravnane na njihove potrebe:

- dodatna individualna video srečanja, glede na potrebo učencev (tudi s svetovalno delavko),
- spodbudni vsakodnevni stiki s telefonskim klicem ali sporočilom,
- interakcijske igre,
- vaje za umirjanje,
- prilagojen ogled obstoječih video posnetkov in animacij na temo koronavirusa,
- pripovedovanje zgodb o koronavirusu,
- uvodna individualizirana spodbudna sporočila v priporočilih za delo,
- napotki, kako si lahko pomagam: gibalne dejavnosti in dejavnosti za krepitev spretnosti osebne higiene ter reda in čistoče.

Navedene dejavnosti smo izvajali v živo preko video srečanj ali pa preko poslanih posnetkov v priporočilih za delo. Vse dejavnosti so bile naravnane na možnosti in zmožnosti učencev, s poudarkom na individualizaciji. Za izvedbo navedenih dejavnosti je ključno timsko delo v smislu dogovarjanja, načrtovanja in usklajevanja aktivnosti tako z učitelji, učenci in starši. Glavni namen pa je ohranjati stik učenca s šolskim okoljem in vsebinami znotraj le-tega.

Ugotavljam, da so osebe z motnjo v duševnem razvoju, kljub njihovim omejenim sposobnostim na vseh razvojnih področjih, učljive tudi pri izobraževanju na daljavo. Potrebno jim je le omogočiti pogoje za učenje. Z ustreznim pristopom in podporo tudi pri izobraževanju na daljavo lahko osvojijo določeno stopnjo znanj in spretnosti.

Literatura

Dordžević, D. (1982). Psihologija mentalno zaostalih lica. Gornji Milanovac: Dečje novine.

Encyclopedia Britannica. (2008). Distance learning. Pridobljeno 3.8.2022 z

<https://www.britannica.com/topic/distance-learning>

Grubešič, S. (2014). Posebni program vzgoje in izobraževanja. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo.

Novak, M. (2013). Neobjavljeno študijsko gradivo za predmet Osebe z motnjami v duševnem razvoju: značilnosti in ocenjevanje.

Opara, B. (2005). Otroci s posebnimi potrebami v vrtcih in šolah: vloga in naloga vrtcev in šol pri vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami. Ljubljana: Centerkontura.

Vovk-Ornik, N. (2015). Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 3.8.2022 z <http://www.zrss.si/pdf/Kriteriji-motenj-otrok-s-posebnimi-potrebami.pdf>

Žerdin T. (1991). Težave, težavice, učne motnje. Murska Sobota: Pomurska založba.

VIZUALIZACIJA PRI POUKU ANGLEŠČINE

Povzetek: Vizualizacija je že več kot 30 let del športne psihologije z namenom, da izboljša uspešnost, zato je njene prednosti dobro poznati in izkoristiti potencial, ki ga ponuja pri učenju tujega jezika. Nepogrešljiva je pri spodbujanju delovanja desne hemisfere (domišljija) in leve hemisfere (jezik), zato njena uporaba pri pouku angleščine prinaša prednosti kot uvodna motivacija, glavna ali zaključna dejavnost. Učenci se sprostijo, so dojemljivi za učenje in v takem okolju se počutijo varni. Ne samo, da jo imajo učenci radi, ker je sproščujoča in vključi več čutov, za učence je izkustvena, zato se jim tudi vtisne v spomin in pripomore k učenju angleškega jezika. Prispevek v prvem delu predstavi pojem vizualizacije, v drugem delu pa primere uporabe pri pouku angleščine, z napotki in izzivi.

Ključne besede: vizualizacija, učenje tujega jezika, angleščina, napotki, sprostitev, ustvarjalnost.

VISUALIZATION IN ENGLISH LEARNING

Abstract: Over 30 years, visualisation has been a part of sports psychology with the intention to enhance performance, thus it is important to know its advantages and make use of the potential it offers in second language learning. It is a must in order to stimulate the right hemisphere (imagination) and the left hemisphere (language), thus, its use in language learning brings advantages, be it as introduction, main, or wrap-up activity. In such an environment, the pupils are relaxed, ready to learn and feel safe. Not only do the pupils feel relaxed and it occupies the senses, it also enables the pupils a memorable experience and supports English learning. In the first part, visualisation is presented. The second part demonstrates examples of use in English learning, together with the advantages and challenges.

Key words: visualisation, second language learning, English, guidelines, relaxation, creativity.

Uvod

Vsak učenec je kot subjekt unikaten in k učenju pristopa na različne načine. Kot učitelji in izvajalci pouka je dobro, da preizkušamo različne tehnike, da vključimo tudi učence, ki se učijo drugače, kot smo sami navajeni poučevati. Vemo, da se nekateri učenci učijo bolje s tem, da so aktivni, drugi s tem, da slišijo glas. Veliko se govori tudi o prednostih učenja v sproščenem alfa in beta stanju, ko smo bolj dojemljivi za slišano. Malo pa se še govori o uporabi vizualizacije in prednostih, ki jih ta metoda prinaša k učenju tujega jezika, še posebno k ustvarjalnosti.

Kaj je vizualizacija?

Vizualizacija je spretnost, da ustvarimo vizualne slike v naši domišljiji glede na besedilo, ki ga preberemo ali besede, ki jih slišimo. David Heathfield (2014) doda, da se lahko nanaša tudi na sluh, vonj, dotik, ali čustveno izkušnjo. Čas, ki ga namenimo vizualizaciji je premišljen način spodbujanja učencev k učenju. Vizualizacija besedila med branjem ali poslušanjem ustvari osebno povezavo med bralci/poslušalci in besedilom. Zanje je to izkušnja, ki ima veliko pomena. Vizualizacija okrepi zmožnost bralnega razumevanja, saj učenci iz besedila, ki ga berejo ali poslušajo pridobijo več. Harvey in Goudvis (2000) povesta, da učenci, ki uporabljajo vizualizacijo medtem, ko berejo, imajo bolj bogato izkušnjo in se lahko spomnijo o čem so brali dlje časa. Učenci so vsak dan izpostavljeni vizualnim podobam na televiziji in v igricah. Nasprotno vidijo branje kot pasivno aktivnost. Preprosta tehnika, kot je vizualizacija lahko preobrazi pasivne bralce v aktivne bralce. Vizualizacija lahko pomaga prestopiti to mejo in izboljša razumevanje. Keene in Zimmerman (2007) poudarita, da dobri bralci spontano in z namenom ustvarjajo podobe v domišljiji med in po branju. Podobe se pojavijo iz vseh petih čutov, tako kot tudi iz bralčevega predznanja.

Vizualizacija lahko pomaga mladim učencem, ki imajo težave z branjem. S tem, ko v svojih mislih ustvarjajo podobe, lahko bolje razumejo besedilo, saj pri tem uporabljajo več čutov, zato je lahko branje/poslušanje izkušnja, v kateri uživajo. Vizualizacija je spretnost, ki je

pogosto povezana s poučevanjem mlajših bralcev/poslušalcev, vendar lahko tudi izkušeni z uporabo vizualizacije veliko pridobijo. Z vizualizacijo namreč povežemo predznanje, ki ga že imamo z novimi informacijami, ustvarjamo povezave in smo pri tem osredotočeni na vsak detajl. Motivacija je s tem na visokem nivoju. Vizualizacija lahko spodbuja delovanje desne in leve hemisfere: jezik in domišljijo. To se izraža v ustvarjalnosti po izvedbi vizualizacije, ki je v šolskem prostoru pogosto spregledana. Vizualizacija omogoča, da se učenci sprostijo, so dojemljivi za učenje in v takem okolju se počutijo varni. Učenci jo imajo radi, ker nudi prostor za sprostitev, vključeni so vsi čuti in je za učence izkustvena. V takem stanju se radi učimo in smo bolj dojemljivi za učenje tujega jezika.

Vizualizacija pri pouku angleščine

Pri izbiri besedila za dejavnost vizualizacije je pomembno, da ima besedilo bogat opisni jezik in močne glagole, ki vodijo k temu, da bralci/poslušalci ustvarijo jasno in bogato podobo v svoji domišljiji. Pri tem ni nujno, da začnemo s celo knjigo. Že dobro oblikovan stavek ali kratek odstavek je dobra odskočna deska za šolsko uro v kateri je vključena vizualizacija.

Napotki za uporabo vizualizacije in morebitni izzivi pri pouku

- Pred izvedbo se pogovorite o tem, kaj vizualizacija je, njene prednosti in kako bo vizualizacija potekala. Nekateri učenci bodo s težavo ustvarili podobe, ki bodo zanje »dovolj dobri« ali pa se bodo med vajo spraševali, če delajo nalogo na pravi način. Potrebno je poudariti, da ni enega samega pravega načina kaj točno naj si med vizualizacijo predstavljajo. Lahko jih povabite, da zaprejo oči in si tako lažje predstavljajo, da si ogledujejo film na platnu, ki ga ustvarjajo sami, medtem, ko vi pripovedujete zgodbo.
- Pri prvi izvedbi ne bodite preveč ambiciozni. Če kdo od učencev pri prvi izvedbi ni pripravljen zapreti oči, dopustite svobodo izbire. Če vizualizacijo nameravate vključiti v pouk v večji meri se lahko s tem učencem pogovorite o tem, kaj je mogoče še narediti, da se bo počutil dovolj varno za izvedbo vizualizacije.
- Ne hitite in se ob podajanju napotkov osredotočite samo na dejavnost. Ne počnite ničesar drugega. Ob branju si tudi vi predstavljajte svoje podobe, tudi sami vstopajte v to, kar berete. Pomembno je, da se tudi bralec vživi v zgodbo. Poskusite tudi sami odmisлити skrbi, saj se bodo te odražale tudi v vašem tonu in načinu pripovedovanja, ter posledičnosti njihovi zmožnosti, da se predajo vizualizaciji.
- Ob pripovedovanju lahko izberete primerno glasbo. Ta naj bo predvajana v ozadju, da vas ne preglasi.
- Učencem povejte, da na morebitna vprašanja v besedilu ni potrebno odgovarjati in da ni nič narobe, če kakšno vprašanje preskočijo.
- Po vizualizaciji pustite učencem nekaj časa, da se privadijo na okolje.

Izbira besedila:

- Izberite besedilo, ki je primerno nivoju poslušalcev (do dve leti nad njihovim bralnim razumevanjem). Po potrebi pred izvedbo namenite del ure besedišču, da predstavite neznane pojme.
- Pred izvedbo je ključno, da uporabimo besedilo z odprtimi vprašanji, ki učencem dovolijo, da ustvarijo različne podobe. Naj bodo v besedilo vključeni predlogi, da podprejo učence, ki ne bodo avtomatsko ustvarili podob. Na primer: »Sprehajaš se po sanjski hiši. Je to moderna hiša ali mogoče stara hiša, mogoče hišica na drevesu?«
- Dobra je uporaba posameznih glagolov, kot so »vidiš«, »čutiš«, »slišiš«, »okusiš«, »vonjaš«. Pomembno je, da vključimo različne čute, saj v razredu prevladujejo vizualni, slušni in kinestetični tipi učenca.
- V besedilu si označite pavze, da bodo učenci imeli dovolj časa za to, da ustvarijo podobe.
- Vadite branje besedila na glas.
- Poskrbite, da je besedišče uporabljeno v besedilu znano učencem, še posebno pri izvedbi vizualizacije v tujem jeziku.

- Učenci lahko spišejo tudi svoja besedila, npr. za virtualno predstavitev svojega mesta. Spodbujajte učence, da za svoja besedila uporabljajo bogat opisni jezik in da si tudi sami predstavljajo podobe kot del samega procesa. Vizualizacija naj bo izvedena z jasnim ciljem: kot uvodna dejavnost, kot glavna, ali zaključna dejavnost.

Izvedba vizualizacije pri pouku angleščine

- Vizualizacija kot uvodna dejavnost ali motivacija

V prvi triadi na tablo projiciramo podobo tropskega gozda in v ozadju predvajamo glasbo z zvoki iz tropskega gozda. Učence vodimo skozi opis dogajanja v gozdu in živali, ki nastopajo v izbrani zgodbi. Poskrbimo, da učenci poznajo besedišče vseh nastopajočih živali, predloge (»na«, »pod« ...), rastline v tropskem gozdu (»drevo«, »veja« ...), vreme (»dež«, »nevihta« ...) in glagole (»skakati«, »skrivati se«, »plezati« ...).

Po poslušanju se z učenci pogovorimo kako so si predstavljali tropski gozd in kje so se nahajale določene živali. Pripovedovanja učencev se bodo razlikovala. Ne obstaja en sam pravilni odgovor.

Izbrana dejavnost je izbrana kot uvodna motivacija za branje knjige »Giraffes Can't Dance«.

- Vizualizacija kot glavna dejavnost

V tretji triadi, po obravnavi besedišča za opis prostorov in pohištva lahko učence vodimo skozi vizualizacija sanjske hiše. Postavite vprašanja: »V katero sobo vstopiš, ko odpreš vrata? Kaj vse je v tej sobi?« Ob končani vizualizaciji lahko učenci v parih ali v majhnih skupinah opišejo in primerjajo svojo izkušnjo med vizualizacijo. Nato izberejo katera hiša v skupini jim je bila najbolj všeč. Z metodo snežne kepe poročajo o najljubši hiši v skupini in na koncu izberejo katera hiša v razredu jim je bila najbolj všeč. Po vizualizaciji lahko učence usmerite v pisanje besedila o sanjski hiši in predstavitvi te v skupinah ali pred sošolci. Naj bodo v opisih čim bližje svoji izkušnji pri vizualizaciji.

Vizualizacijo lahko uporabimo med samim branjem zgodbe. Povabite jih, da ko poslušajo besedilo in slišijo pridevnike, kot so na primer »vroč«, »rdeč«, »tih«, te besede uporabijo za slikanje besed v svoji glavi. Lahko se pogovorite o tem, kako se počutimo ko nam je vroče, kakšnega odtenka rdeče je češnja, kako se počutijo, ko vstopijo v neznan prostor in je vse tiho. Predstavite jim konkretne ideje, ki jih povežete s predznanjem. Spomnite jih, da razmišljajo o tem kaj protagonist vonja, okuša, občuti, sliši in misli. To počnejo dobri bralci. Dodajte, da jim bo ta tehnika pomagala, da si zapomnijo o čem se gre zgodba.

- Vizualizacija kot zaključna dejavnost.

V drugi triadi lahko po obravnavi delov telesa z devetošolci uporabimo vodeno meditacijo za sproščanje delov telesa. Po končani vizualizaciji naj imajo učenci nekaj časa, da se spet privadijo na prostor okrog njih.

Zaključek

Vizualizacija odpira vrata do ljubezni do branja in jezika, ki traja celo življenje. Predvsem tehnika vizualizacije podpre učence, da razvijejo navado aktivnega razmišljanja medtem ko berejo, kar jih vodi do globljega razumevanja in ohranjanje slišane/prebrane. V svetu, kjer so ure pri pouku velikokrat nabite s faktografskimi informacijami, usmerjene k pomnjenju in zapisovanju, je to toplo dobrodošla tehnika sproščanja, kjer se nevede učimo tujega jezika in s tem tudi ljubezni do njega, saj se ob tem dobro počutimo.

Literatura

- Harvey, S. (2000). *Strategies that work: teaching comprehension to enhance understanding*. York, Me.: Stenhouse Publishers
- Heathfield, D. (2014). *Storytelling With Our Students: Techniques for Telling Tales From Around the World*. Germany: Delta Publishing by Klett
- Keene, E. O. in Zimmerman, S. (2007). *Mosaic of Thought: Teaching Comprehension in a Reader's Workshop*. Portsmouth: Heinemann

Patricija Hercog, OŠ Hinka Juhna Podgorač, Područna škola Budimci, Hrvatska
E-pošta: patricija.hercog@skole.hr
Martina Cindrić, OŠ Mate Lovraka Vladislavci, Hrvatska
E-pošta: martina.cindric4@skole.hr

SNOP WEB 2.0 DIGITALNIH ALATA U RAZREDNOJ NASTAVI ŠKOLA MALIH RURALNIH SREDINA

Sažetak: Ovaj rad prikazuje na primjerima kako se odvijalo korištenje Web 2.0 digitalnih alata tijekom nastave na daljinu, za vrijeme Covid pandemije. Sudionici su bili učenici dvaju razreda koji su za vrijeme pandemije (šk. g. 2019./ 2020.) pohađali prvi razred (OŠ Mate Lovraka u Vladislavcima, Hrvatska), učenici trećeg razreda (OŠ Hinka Juhna Podgorač, Područna škola Budimci, Hrvatska) te njihove učiteljice. Izlaganje donosi primjere dobre prakse za korištenje različitih digitalnih alata tijekom nastave na daljinu u ruralnim okruženjima u kojima se nalaze škole. Korištenjem alata ostvareno je integriranje očekivanja međupredmetnih tema. Usvojeni su ishodi Kurikuluma raznih predmeta. Prednosti korištenja digitalnih Web 2.0 alata u nastavi na daljini očituju se i kroz primjenu znanja korištenja alata u daljnjem nastavnom procesu.

Ključne riječi: nastava na daljinu, alati 2.0, škola u ruralnoj zajednici

A BUNDLE OF WEB 2.0 DIGITAL TOOLS IN THE CLASSROOM TEACHING (1ST – 4TH GRADERS) OF SMALL RURAL SCHOOLS

Abstract: This paper uses examples to show how Web 2.0 digital tools were used in remote teaching during COVID-19 pandemic. Participants were students of two classes, who were first graders from Primary School Mate Lovraka in Vladislavci, Croatia and third graders from Primary School Hinka Juhna Podgorač, Branch School Budimci, Croatia during the pandemic (school year 2019/2020), and their teachers. The presentation involves examples of best practice in the use of various digital tools in remote teaching in the rural areas where the schools are located. Using the tools enabled the integration of expectations pertaining to cross-curricular topics. Learning outcomes from curricula of various school subjects were successfully taught and learned. The advantages of using digital Web 2.0 tools in remote teaching are evident in the application of knowledge gained by using those tools in subsequent teaching processes.

Key words: remote teaching, Web 2.0 digital tools, school in a rural community

Uvod

U ožujku 2020. učitelje i učenike svih škola zateklo je zaključavanje škola zbog pojave bolesti Covid-19 uzrokovane koronavirusom. Pojavila se nužnost nastave na daljinu koja se do tada činila kao nemoguć oblik poučavanja zbog neusklađenosti obrazovanja i tehnologije. Sva znanja i vještine trebalo je prilagoditi u kratkom vremenskom razdoblju. Organizirana provedba nastave uživo u učionicama više nije bila moguća i trebalo je osmisлити provedbu nastave na daljinu. Nastavu na daljinu karakterizira: organiziranost putem odgojno-obrazovne institucije, fizička udaljenost učenika i učitelja, povezanost preko komunikacijskih alata, zajednica učenja. U zajednicu učenja uključeni su ključni činitelji učitelji, učenici te resursi poput digitalnih alata koji omogućuju učenicima sudjelovanje u nastavnom procesu, a od učenika se očekuje samostalnost, motivacija te upornost. Danas, dvije i pol godine od početka pandemije, realizacija nastave u online okruženju više nije tako problematična, no, 2020. ni učitelji, niti učenici nisu bili spremni za ono što ih je zateklo. O kvaliteti obrazovanja u posljednje dvije i pol godine i posljedicama podučavanja u online okruženju u kojem su se svi dionici zatekli nesporni tek se istražuje i to nije tema ovoga rada. Ovaj rad donosi pozitivne primjere uporabe Web 2.0 alata u razrednoj nastavi, u školama malih ruralnih sredina u Hrvatskoj.

Teorijski okvir i osnove nastave na daljinu

Martin Kramar (2009) navodi kako svaka nastava ima svoju svrhu, pritom misleći na stjecanje i usvajanje znanja, razvijanje sposobnosti učenika, te njihove osobnosti. Prema M.

Kramaru (2009), sve to se općenito opisuje kao razvoj, odgoj i obrazovanje. M. Kramar (2009) opisuje kako “didaktički sustav nastave na daljinu karakterizira uporaba različitih didaktičkih medija i sredstava informacijsko-komunikacijske tehnologije u školama i javnim ustanovama” (prema Trček 2022). Kod nastave na daljinu ključno je precizno planiranje s jasno definiranim konačnim ishodom pojedinih nastavnih predmeta. “Nastava na daljinu oblik je učenja i poučavanja bez fizičke prisutnosti i kontakta učenika i nastavnika, a sâm proces učenja i poučavanja odvija se u virtualnome okružju uz podršku digitalnih tehnologija.” (Čubrić 2021, 12). Jedan od modela poučavanja je obrazovanje 2.0.

Obrazovanje Web 2.0

Pojam obrazovanja 2.0 podrazumijeva korištenje tehnologije Web 2.0 u obrazovne svrhe. “Web 2.0 prije svega označava novu i poboljšanu generaciju World Wide Weba, čiji je razvoj započeo još 1989. godine. No 2004. godine, kad je dvojac Tim O'Reilly i Dale Dougherty smislio naziv za promjene koje su se počele događati na webu, nije se dogodilo ništa tehnološki revolucionarno, već je bio potreban naziv za konceptualne promjene koje su se počele događati u osmišljavanju web-stranica” (Wikipedia, 2022). Karakteristika je obrazovanja 2.0 dvosmjerna komunikacija kojom učenici daju i primaju povratnu informaciju, a razvijaju IKT vještine. Za provedbu ovog modula poučavanja potrebne su razne digitalne vještine kao npr. vještina pretraživanja, reduciranja, selektiranja informacija. Također su potrebne vještine dijeljenja sadržaja te vrednovanja istog.

Prednost ovakvog oblika poučavanja je i neovisnost o vremenu i mjestu. Učenik sam bira vrijeme kada će riješiti zadatak, a svi sadržaji uvijek ostaju dostupni. A u interakciji između učitelja i sadržaja te učenika i alata učenik će razvijati osjećaj zadovoljstva jer samostalno kreira. U obrazovanju 2.0 neophodna je podrška nastavniku, razvoj digitalne pismenosti, ali i komunikacije u digitalnom okruženju s učenikom, a u okolnostima koje se opisuju to nije bilo moguće sustavno činiti pa su nastavnici bili prepušteni sami sebi. O važnosti komunikacije i podrške nastavnicima u digitalnom okruženju govore Čakušić i Jandrić (2012). Jasno je da koncept e-učenja i obrazovanje na daljinu i uz pomoć Web 2.0 alata nisu novi koncepti, ali su do 2020. bili opcionalni, a početkom 2020. postali su nužnost i obveza - bez prethodnog obrazovanja za takvu vrstu poučavanja.

O ruralnim sredinama u kojoj djeluju škole

Škole na čijim se primjerima temelji ovaj smještene su na Istoku Republike Hrvatske u ruralnoj sredini. Osnovnu školu Mate Lovraka iz Vladislavaca pohađa 8 razreda, 113 učenika. Vladislavci imaju 1882 stanovnika. Učenici 1. r. (8 dječaka i 7 djevojčica) koji su sudjelovali u nastavi na daljinu nisu imali velike tehničke mogućnosti (vlastite uređaje i sl.), a pogotovo znanja. Roditelji su se izjasnili kako imaju nizak stupanj IKT vještina. Razred je imao 15 učenika od kojih je tada jedna učenica pohađala redoviti program uz prilagodbu postupaka, metoda te još dvoje učenika je bilo u postupku za promjenu programa. Ruralna sredina ima posebnu dušu, bliskost među ljudima veća je nego u gradovima. Upravo takve su sredine o kojima govori tekst.

“Područna škola Budimci jedna je od četiriju područnih škola Osnovne škole Podgorač. Zgrada škole nalazi se u selu Budimci koje je dio Općine Podgorač. “Područje Općine Podgorač nalazi se u zapadnom dijelu Osječko-baranjske županije Danas područje općine Podgorač čini 9 naselja (Bijela Loza, Budimci, Kelešinka, Kršinci, Ostrošinci, Podgorač, Poganovci, Razbojište i Stipanovci), a sjedište lokalne samouprave nalazi se u naselju Podgorač. Najveće naselje na području Općine Podgorač je naselje Podgorač sa 866 stanovnika” (Podgorac.hr). Od matične škole koja je u Podgoraču Područna škola Budimci udaljena je 8 km” (Hercog, 2021, 186). Učenici 3. razreda (4 dječaka i 4 djevojčice) koji su sudjelovali u nastavi na daljinu također nisu imali velike tehničke mogućnosti u svojim domovima (vlastita računala) te su nastavu pratili putem roditeljskih mobilnih uređaja uz nadzor odraslih.

Primjeri korištenja Web 2.0 u nastavi na daljinu u selima Vladislavci i Budimci

Web 2.0 digitalnih alata koji su korišteni u nastavi na daljinu u odabranim razredima ruralnih sredina ima mnoštvo.. Za potrebe prikaza snopa digitalnih alata, opisat će se nekoliko posebno usmjerenih na one primjerene za poučavanje na daljinu učenika mlađe školske dobi.

Primjer 1. Sustav za upravljanje učenjem: Google sites

Na početku nastave na daljinu, bilo je potrebno pronaći odgovarajući sustav za učenje kojim će učenici moći primiti i poslati povratnu informaciju. Kao komunikacijski alat (s roditeljima) oba razreda (učiteljice) koristila su razredne grupe kreirane putem aplikacije Viber.

Obzirom na nižu razinu digitalnih vještina učenika i roditelja, a i s obzirom na dob učenika kreirane su za svaki od razreda razredne, mrežne stranice (Google sites) na kojima su svakodnevno objavljeni nastavni materijali za rad od strane obiju učiteljica. U sklopu stranica nalazile su se interaktivne ploče koje su služile za razne aktivnosti, ali i kao jedan od oblika vrednovanja.

Primjer 2. Interaktivne ploče Linoit i Padlet

“Lino je alat sličan online oglasnoj ploči na koju se mogu dodavati elementi zvani “stickies”. “Stickies” su elementi koji mogu sadržavati tekst (izgledaju poput “Post-it” papirića), slike, video ili dokument” (Valčić 2016).

Učenici su izrađivali likovne, kreativne, matematičke, literarne uratke kao i videouratke iz pojedinih nastavnih predmeta koje su dodavali na pojedinu ploču (koja je predstavljala određeni nastavni predmet za pojedini dan) te potom vršili analizu i jedni drugima pisali povratne informacije. Uz ovakav način rada razvijali su kreativno mišljenje, kritički stav, suradnju, a usvajali ishode početnog čitanja i pisanja.

“Padlet je online alat namijenjen suradnji. Alat se koristi kao “prazan papir”, tj. online zid na kojem možete dodavati svoje ideje, recenzije, obavijesti, informacije, učtavati slike i dokumente, a možete i drugim sudionicima omogućiti sve navedeno. Odlikuje ga jednostavnost korištenja, dostupnost na različitim uređajima, prilagođenost potrebama korisnika i raznovrsna namjena” (Jović 2015).

Svakodnevno su učiteljice kreirale ploče s nastavnim predmetima za taj dan te su učenici, uz pomoć roditelja, postavljali fotografije zadataka i primali povratne informacije. Učenici su mogli također postaviti i videouratke zadanih zadataka. Svaki radni dan počinjao je postavljenom padlet pločom na kojoj su učenici međusobno pisali pozdrave i prijavljivali učiteljicama prisutnost na nastavi te jedni drugima odgovarali na pitanja ili prepričali neki događaj iz svog doma iz prijašnjeg dana a koji je humorističan ili pak vezan za nastavu.

Primjer 3. Šarolikost alata: Genially, LearningApps, Emaze

Kako bi provedba nastave na daljinu bila što uspješnija i učenici ostali motivirani korišteni su razni digitalni alati prilagođeni uzrastu učenika.

“Genially je online alat namijenjen izradi prezentacija, interaktivnih slika, infografika, video prezentacija, uputstava, igara, plakata, raznih izvještaja. Alat dodaje dinamičnost već poznatim formatima kroz interaktivnost, animacije i razne integracije” (Pezelj 2021). Korištenjem raznih predložaka kreirani su razni sadržaji poput interpretacija lektirnih djela. Učenici su putem poveznice pristupali interaktivnim sadržajima. Nakon slušanja/čitanja djela pratili su upute koje su ih vodile kroz nastavni sat. Također je alat korišten za provedbu escape rooma, raznih kvizova, provjeru slušanja skladbi. Alat se pokazao izvrsnim za održavanje motivacije za rad, a i postigao je pozitivne, povratne informacije.

“LearningApps je mrežno sjedište gdje korisnici mogu pronaći različite besplatne alate ili pomoću predložaka izraditi vlastite za primjenu u nastavi. Alati su napravljeni i osmišljeni kao maleni interaktivni moduli koji se mogu uključiti u nastavne materijale, ali i primijeniti za samostalno učenje” (Valčić 2017). LearningApps je korišten često u ovoj nastavi na daljinu. Postoji mogućnost kreiranja razreda u kojem se mogu pratiti izvršenost zadataka kao i nap-

redak učenika. Igra parova, slaganje po redoslijedu, igra vješala samo su neki od korištenih alata. Također je izvrstan alat za provjeru razumijevanja sadržaja. Učenici su rješavali kviz nakon slušanja audiotivne priče. "Emaze je web alat namijenjen brzom i jednostavnoj izradi: prezentacija, malenih jednostavnih internetskih stranica, elektroničkih čestitki, igara i vizualnih priča" (Valčić 2016). Koristeći predložak galerije prezentirani su javno uradci učenika (likovni radovi, radovi pisanog stvaralaštva).

Zaključak

Digitalni alati neizostavna su potreba u radu tijekom nastave na daljinu. Korištenjem Web 2.0 alata razvijamo samoodgovornost kod učenika. Iako se obje škole nalaze u ruralnim sredinama digitalna pismenost može se usvajati primjereno dobi i sposobnostima učenika. Samostalnost pri korištenju alata razvija se s godinama pa tako i opseg te vrsta alata pri korištenju. Znanja stečena nastavnom na daljinu učenici koriste i u radu uživo, a time nastava postaje zanimljivija. Digitalne vještine potreba su cjeloživotnog učenja.

Literatura

- Bjeliš, N.; Lovrić, R. (2021). Korištenje Web 2.0 alata u nastavi na daljinu. Časopis za odgojne i obrazovne znanosti Foo2rama, 5, 5, (49-68). Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/file/396307>
- Budimci- Wikipedia.hr. Preuzeto s <https://hr.wikipedia.org/wiki/Budimci>
- Čukušić, M.; Jandrić, M. (2012). E-učenje: koncept i primjena. Školska knjiga, Zagreb.
- Čubrić, M. (2021). Nastava na daljinu. Hrvatski jezik, 1 (12-14). Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/file/370991>
- Hercog, P. (2022). Iskustveno učenje u lokalnoj zajednici (i šire) učenika nižih razreda osnovne škole. Zbornik radove: Spodbudno učno okoliše (185-188).
- Jović, J. (2015). Padlet- e-laboratorij.carnet.hr. Preuzeto s <https://e-laboratorij.carnet.hr/padlet>
- Kramar, M. (2009). Pouk. Nova Gorica: Educa, Melior
- Ljubić Klemše, N. (studen, 2010). Web 2.0 alati i e-učenje u primarnom obrazovanju. Pogled kroz prozor. Preuzeto s <https://pogledkrozprozor.wordpress.com/2010/11/27/web-2-0-alati-i-e-ucenje-u-primarnom-obrazovanju/>
- Nacionalni kurikulum Republike Hrvatske za predškolski, osnovnoškolski i srednjoškolski odgoj i obrazovanje. Preuzeto s <https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/nacionalni-kurikulum/125>
- Pezelj, M. (2021). Genially- e-laboratorij.carnet.hr. Preuzeto s <https://e-laboratorij.carnet.hr/genially/>
- Podgorač.hr. Teritorijalni podaci. Preuzeto s <https://www.podgorac.hr/teritorijalni-podaci/>
- Trček, Z. (2022). Nastava na daljinu. Varaždinski učitelj- digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje, 5, 8 (6-14). URL: <https://hrcak.srce.hr/262486>
- Valčić, J. (2016). Emaze- e-laboratorij.carnet.hr. Preuzeto s <https://e-laboratorij.carnet.hr/emaze/>
- Valčić, J. (2016). Lino - vaša oglasna ploča u virtualnom svijetu. e-laboratorij.carnet.hr. Preuzeto s <https://e-laboratorij.carnet.hr/lino-online-ploca-suradnju/>
- Valčić, J. (2017). LearningApps- e-laboratorij.carnet.hr. Preuzeto s <https://e-laboratorij.carnet.hr/learning-apps>
- Vladislavci- Wikipedia.hr. Preuzeto s <https://hr.wikipedia.org/wiki/Vladislavci>
- Web 2.0 alati- Wikipedia.hr. Preuzeto s https://hr.m.wikipedia.org/wiki/Web_2.0_alati
- Popis Web 2.0 digitalnih alata korištenih u razrednoj nastavi
1. Emaze. <https://e-laboratorij.carnet.hr/emaze/>
 2. Genially. <https://e-laboratorij.carnet.hr/genially/>
 3. LearningApps. <https://e-laboratorij.carnet.hr/learning-apps>
 4. Lino. <https://e-laboratorij.carnet.hr/lino>
 5. Padlet. <https://e-laboratorij.carnet.hr/padlet>

KAKO SU APLIKACIJE OLAKŠALE PROVEDBU TERENSKJE NASTAVE

Sažetak: Mobiteli i računala postali su neizostavni dio svakodnevnog života nas i naših učenika te je njihova uporaba u obrazovanju postala svakodnevnicom i treba ih pravilno koristiti. Upotrebom digitalnog programa Actionbound možete osmisliti zanimljive i motivirajuće aktivnosti za vaše učenike kako u redovnoj nastavi tako i u brojnim izvanastavnim i izvanškolskim aktivnostima ili projektima. Aplikacija je pogodna za organizaciju i provedbu terenske nastave na poznatim lokacijama, čak i u vrijeme trajanja online nastave.

Ključne riječi: Action bound, terenska nastava, IKT u nastavi

HOW THE APPLICATIONS FACILITATED THE IMPLEMENTATION OF FIELD TEACHING

Abstract: Mobile phones and computers have become an indispensable part of our and our students' daily lives, and their use in education has become everyday and should be used properly. By using the Actionbound digital program, you can design interesting and motivating activities for your students both in regular classes and in numerous extracurricular and extracurricular activities or projects. The application is suitable for the organization of conducting field classes at known locations, even during online classes.

Keywords: Action bound, field teaching, ICT in teaching

Uvod

Terenska nastava je oblik izvanučioničke nastave koju školske ustanove planiraju godišnjim planom i programom i/ili školskim kurikulumom za svaki razredni odjel. Pravilnik o izvođenju izleta, ekskurzija i drugih odgojno-obrazovnih aktivnosti izvan škole propisuje da je izvanučionička nastava oblik nastave koji se izvodi izvan školske ustanove, a to su školski izleti, školske ekskurzije, terenska nastava i škola u prirodi.

Nesreće i prirodne katastrofe poput potresa ili različiti oblika bio ugroze, kao što je slučaj s pandemijom Corona virusa, održavanje nastave može dovesti u pitanje. Razvojem tehnike i različitih digitalnih platformi za učenje tijekom pandemije učenici i nastavnici su u vrlo kratkom roku zamijenili svoje učionice učenjem na daljinu odnosom online nastavom. Vrlo je važno, poglavito za prirodoslovne predmete i u takvim uvjetima osigurati i provedbu terenske nastave. U te svrhe također mogu pomoći aplikacije i alati, a među njima se ističe digitalni alat Acrionbound.

Terenska nastava

Terenska nastava potiče intelektualnu radoznalost, učenici usvajaju obrazovne ishode otkrivanjem, istraživanjem, stvaranjem te se stvaraju kvalitetni odnosi unutar odgojno-obrazovne skupine. Osnovni ciljevi terenske nastave su učenje otkrivanjem u neposrednoj životnoj stvarnosti, upoznavanje učenika s kulturnom i prirodnom baštinom, učenje o utjecaju čovjeka na okoliš i drugo (www.profil-klett.hr, 2021.). Terenska nastava može biti jednosatna ili višesatna, poludnevna, jednodnevna i višednevna s obzirom na vremenske okvire trajanja. S obzirom na broj uključenih predmeta, može biti jednopredmetna ili višepredmetna. Kod višepredmetne terenske nastave najčešće se radi o korelaciji među nastavnim predmetima te se koristi mogućnošću interdisciplinarnoga povezivanja sadržaja različitih predmeta, što olakšava učenje. Prednosti terenske nastave su višestruke, a u prvom redu.

Za uspješnu provedbu terenske nastave potrebna je dobra priprema nastavnika i učenika. Kao što je već navedeno početkom školske godine planiranu terensku nastavu potrebno je ugraditi u školski kurikulum odnosno godišnji plan i program škole. Prije same provedbe terenske nastave učitelj treba napraviti dobru pripremu i izraditi Izvedeni plan i program prema članku 10., stavak 8. Pravilnika o izvođenju izleta, ekskurzija i drugih odgojno-obrazovnih aktivnosti izvan škole (<https://narodne-novine.nn.hr>, 2014.). Izvedbeni plan

i program treba sadržavati: odgojno-obrazovne ciljeve, ishode učenja, nastavna sredstva, oblike rada, metode, tehnike i postupke istraživanja, načine i oblike praćenja, elemente i kriterije vrednovanja ostvarenosti ciljeva i ishoda te očekivanja međupredmetnih tema. Planiranje obuhvaća i određivanje kada će se na terensku nastavu ići, organizirati prijevoz i prehranu ukoliko je potrebno, prikupiti suglasnosti od roditelja/skrbnika, pribaviti ulaznice, obavijestiti ravnatelja, stručnu službu, kolege i organizirati promjenu rasporeda sati ukoliko je potrebno te pripremiti sav pribor i materijal za rad na terenu te upute za rad učenika. Terensku nastavu na načelu dobrovoljnosti u pravilu financiraju roditelji.

Drugi dio terenske nastave je sama provedba aktivnosti na terenu. Prilikom provedbe potrebno je prednost davati metodama koje učenike postupno uvode u istraživački proces tako da sami dolaze do spoznaje i stječu aktivno znanje. Također je potrebno uključivati veliku razinu zornosti, poticati učenike na kreativnost, donošenje odluka i rješavanje problema. Učenici bi tijekom provedbe trebali biti što aktivniji, postavljati pitanja, voditi bilješke, fotografirati, rješavati pripremljene zadatke i slično. Po povratku s terena slijedi sustavni rad u učionici. Učenici izrađuju prezentacije, video uratke te pisanim i usmenim izrazom kao i fotografijama prezentiraju usvojena znanja na terenskoj nastavi. Također, učenici mogu pripremiti izložbu i obogatiti školske zbirke prikupljenim materijalima na terenu.

Vrednovanje usvojenosti ishoda može se provesti na terenu ili po povratku u učionicu, vrednovanje može biti formativno ili sumativno, uz korištenje ranije pripremljenih rubrika za vrednovanje, koje se preporuča izraditi zajedno s učenicima. Poželjno je napraviti i evaluaciju provedenih aktivnosti s ciljem poboljšanja terenske nastave (<https://mzo.gov.hr/>, 2020.) U Osnovnoj školi Josip Pupačić iz Omiša tijekom prethodnih godina organiziran je veći broj terena u okviru nastavnih predmeta Priroda, Biologija i Kemija, a teme su interdisciplinarne te se terenska nastava redovito organizira i provodi u korelaciji drugih nastavnih predmeta. Neki od njih su: terenska nastava u Nacionalni park Sjeverni Velebit (dvodnevna terenska nastava), posjet reciklažom dvorištu u Zakućcu, Park šuma Marjan, Analiza tla u školskom vrtu, Svojstva zraka vode i tla u obližnjem okolišu škole, Špilja Vranjača, Park prirode Biokovo, Posjet zajednici Cenacolo u Ugljanima i ostalo.

Na primjeru organizacije terenske nastave Građa i svojstva tla, priloženi su dokumenti izrađeni za potrebe te terenske nastave. Prilog 1 je izvadak iz školskog kurikulumu kojim se planira terenska nastava na početku nastavne godine, a Prilog 2 je Izvedbeni plan i program koji je izrađen neposredno prije odlaska na teren.

Tijekom pandemije Corona virusa nastava više nije izgledala uobičajeno, a to se osobito promijenilo kod organizacije terenske nastave koja je gotovo u potpunosti izostala tijekom prve dvije godine trajanja pandemije. Osnovna škola Josip Pupačić u Omiša jedna je od rijetkih škola na području Republike Hrvatske, koja je uslijed nedostatka prostora bila primorana drugu godinu pandemije u potpunosti raditi prema B modelu, odnosno učenici su tjedan dana bili na nastavu školi, a tjedan dana su radili online. Uslijed nedostatka odlaska na teren, nemogućnosti grupnog rada i slično pokušalo se dostupnim alatima i aplikacijama pristupiti organizaciju terenske nastave uz potpuno poštivanje epidemioloških mjera, a poglavito brinuti o sigurnosti učenika. To se i uspjelo korištenjem Actionbound digitalne aplikacije.

Actionbound je program za izradu digitalnih, multimedijalnih interaktivnih potraga. Alat je primjenjiv u svim područjima obrazovanja, a aktivnosti osmišljavate ovisno o ishodima učenja i cilju aktivnosti koju želite provesti sa svojim učenicima. U izradu vaše potrage možete uključiti brojne elemente i alate poput teksta, slika, video uradaka, kompasa, GPS lokacija, kvizova, misija, QR kodova i slično. Učitelji osmišljavaju elemente potrage, a učenici korištenjem aplikacije Actionbound na svojim mobilnim uređajima ili tabletima individualno ili u timu pristupaju potrazi, rješavaju postavljene zadatke, a njihovi rezultati su dostupni učitelju, autoru potrage. Actionbound je jednostavan za korištenje. U kratkom vremenu možete stvoriti i odigrati vlastitu potragu prateći online vodič, video tutorial ili edukaciju. Prvi korak je registracija, a za komercijalnu upotrebu, kao i za obrazovne i neprofitne svrhe

potrebno je kupiti licencu. Nakon registracije, na sučelju se otvara jednostavna kontrolna ploča s padajućim izbornikom na desnoj strani. Izbornik na jednostavan način vodi kreatora kroz proces oblikovanja misije nudeći mogućnost stvaranja nove postaje/zadatka, pružanje osnovnih informacija o temi, integriranje kvizova kojima se vrednuje znanje teme, misije kojima se provjerava samostalno provođenje zadatka (slikaj, snimi, opiši...), postavljenje GPS lokacija kod potrage na otvorenom, korištenje QR kodova i provođenje ankete npr. u procesu samovrednovanja. U svako tekstualno polje može se umetnuti sadržaj iz vlastite medijske biblioteke ili vanjskih poveznica pri tom pazeći na zaštitu autorskih prava. U postavkama misije određuju se vremenska ograničenja i iznos ostvarenih bodova, a mogu se postaviti za sve vrste odgovora. U svakom trenutku se kontrolira izgled Bounda. Mijenja se, nadopunjuje i prilagođava ovisno o temi, uzrastu, vremenskom ograničenju tijekom provođenja, predznanju skupine. Aplikacija se može koristiti u online i offline obliku. Učenici ili drugi korisnici zadacima pristupaju na način da na svojim mobilnim uređajima instaliraju aplikaciju Actionbound za mobilne telefone te zadacima pristupaju preko poveznica ili skeniranjem QR koda. Zadaci se mogu rješavati individualno, ali za terensku nastavu preporuča se grupni rad te je za jednu grupu učenika dovoljan jedan mobilni uređaj (<https://en.actionbound.com/>, 2022.)

Zaključak

Actionbound platformu moguće je koristiti za provedbu izvanučioničke nastave bilo da se ona odvija redovno ili u online okruženju. Prednosti korištenja aplikacija u organizaciji terenske nastave su višestruke. U prvom redu pozitivno se utječe na okoliš jer nije potrebno pripremati upute i zadatke tiskane na papiru već su oni dostupni putem aplikacije. Rezultati učenika dostupni su i obrađeni odmah putem aplikaciji te nije potrebno dodatno pripremati materijale i provoditi formativno vrednovanje. Također u aplikaciji se provodi i evaluacija te učenici mogu iskazati svoje zadovoljstvo ili nezadovoljstvo organizacijom terena, postavljenim zadacima i slično. Osobita korist ovoga alata je što se terenska nastava i zadaci za rad na izvornoj stvarnosti mogu napraviti i kada učenici nisu fizički u školi, odnosno kada se nastava odvija u online okruženju.

Literatura

- <https://en.actionbound.com/> (pristupljeno 1. kolovoza 2022.)
- https://mzo.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Obrazovanje/NacionalniKurikulum/PrezentacijeWebinara/Prezentacije-2-2020//19_2_15h.pdf (pristupljeno: 1. kolovoza 2022.)
- <https://www.profil-klett.hr/system/files/repositorij/word/izvanucionicka-nastava-brezuljkasti-zavicaj.docx> (pristupljeno: 1. kolovoza 2022.)
- https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_06_67_1280.html (pristupljeno: 1. kolovoza 2022.)
- Prilozi
- Prilog 1. Izvadak iz školskog kurikuluma: Integrirana terenska nastava - Sastav i svojstva tla
- Prilog 2. Izvedbeni plan i program za integriranu terensku nastavu - Sastav i svojstva tla

UČENJE NA DALJINU – ISKUSTVA I IZAZOVI U RADU DV BUDUĆNOST

Sažetak: Današnje vrijeme modernih tehnologija i globalizacije donosi brze promjene u svim aspektima ljudskog života, pa tako i u području odgoja i obrazovanja. Sve te promjene mijenjaju način stjecanja i prenošenja znanja, mijenjaju se naši pogledi kako organizirati učenje, gdje, kada i s kojim ciljem. Javlja se potreba za što bržim, pravovremenim te cjeloživotnim obrazovanjem, koje će istovremeno biti otvoreno, široko, dostupno. Razvoj informacijskih i komunikacijskih tehnologija doveo je do mogućnosti korištenja online edukacija ili elektroničkog učenja. Online učenje obavlja se isključivo putem informacijsko komunikacijske tehnologije uz primjenu računala i interneta. Zbog ubrzanog načina života i brojnih obveza, mnogi korisnici doživljavaju učenje na daljinu kao priliku za stjecanje znanja iz vlastitog doma vlastitim tempom. Za odgojne djelatnike u sustavu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja primjenjiva su dva online programa stručnog usavršavanja (Izazovi mentorstva i Putem profesionalnog razvoja). Navedeni programi potiču djelatnike na kontinuirani rad na sebi, kritičko promišljanje o osobnom profesionalnom razvoju i napredovanju. Online učenje ili učenje na daljinu nameće se kao suvremena strategija cjeloživotnog obrazovanja koja je naročito došla do izražaja u pandemijskom razdoblju. Odgajatelji i sustručnjaci vrtića Budućnost svoj profesionalni razvoj nadograđivali su digitalnim kompetencijama koje se nameću kao imperativ modernog doba. Pandemijski su uvjeti donijeli i izazove u komunikaciji i partnerstvu s roditeljima, tako da je i na tom planu bilo potrebno pronaći primjerene kanale za svrsishodnu i pravodobnu komunikaciju i savjetovanje s roditeljima. U ovom izlaganju bit će riječi o iskustvu ali i izazovima DV Budućnost na implementaciji digitalnih kompetencija u radu s djecom i odraslima. Nadalje o organizaciji vrtića na daljinu te stručnog usavršavanja unutar vrtića preko Zoom i Teams platforme. Ključne riječi: učenje na daljinu, kompetencije, stručno usavršavanje, profesionalan razvoj, cjeloživotno obrazovanje, partnerstvo s roditeljima

DISTANCE LEARNING - EXPERIENCES AND CHALLENGES IN THE WORK OF THE KINDERGARTEN “BUDUĆNOST”

Abstract: Today's time of modern technologies and globalization brings rapid changes in all aspects of human life, including in the field of education. All these changes modify the way knowledge is acquired and shared, and our views on how learning is to be organized, where, when and for what purpose, are changing as well. There is a need for faster, timely and lifelong education, which will be open, broad and accessible at the same time. The development of information and communication technologies has enabled the use of online education or e-learning. Online learning is performed exclusively through information and communication technology channels, using computers and internet. Due to the fast-paced lifestyle and numerous daily duties, many users see distance learning as an opportunity to acquire knowledge from their own home and at their own pace. There are two online professional development programmes which are applicable for educators in the system of early and preschool education (“Challenges of Mentoring” and “Through Professional Development”). These programmes encourage employees to work continuously on themselves, to think critically about their personal professional development and their personal growth. Online learning or distance learning is emerging as a modern lifelong learning strategy that imposed itself especially during the pandemic period. Educators and experts of the kindergarten “Budućnost” have upgraded their professional development with digital competencies that are becoming the imperative of the modern age. The pandemic also brought challenges in communication and partnership with parents, so it was necessary to find appropriate channels for meaningful and timely communication, and consultation with parents. In this presentation, we will discuss the experience and also the challenges the kindergarten “Budućnost” is facing in implementing digital competencies while working with children and adults. Furthermore, we will talk about organizing remote kindergartens and professional development within the kindergarten via the Zoom and Teams platforms.

Key words: distance learning, competencies, professional training, professional development, lifelong education, partnership with parents

Uvod

Suvremeno društvo teži razvoju informacijskog društva koji zahtjeva promjene na svim sustavima, počevši od obrazovnog. Pred odgojno-obrazovne djelatnike postavljaju se zahtjevi za digitalnim kompetencijama, koje su neophodne za unaprjeđenje društva znanja. Koncept obrazovanja redefiniran je, a ključnu ulogu dobiva cjeloživotno obrazovanje kao odgovor na promijenjene obrazovne potrebe. Prema Pastuović (2008) cjeloživotno obra-

zovanje označava koncepciju koja obrazovanje promatra kao cjeloživotni proces, a počinje obveznim školovanjem i formalnim obrazovanjem te traje cijeli život. Čepić (2009) navodi da ono obuhvaća sve vrste učenja tijekom odrasle dobi s ciljem unaprjeđenja znanja, vještina i kompetencija u okviru osobnog, građanskog, društvenog ili profesionalnog djelovanja pojedinca. Razvojem društva pokazuje se potreba prilagodbe obrazovnih sustava prema suvremenim tehnologijama, od predškolske, do višim razinama, radi stvaranja i povećanja intelektualnog i ekonomskog kapitala jedne zemlje.

Koncept kompetencija u okviru cjeloživotnog učenja

U Republici Hrvatskoj zakonima je propisana obveza trajnog stručnog osposobljavanja odgojno - obrazovnih djelatnika. Pod pojmom stručno usavršavanje odgojno-obrazovnih djelatnika koje ima za cilj razvoj ključnih cjeloživotnih kompetencija podrazumijeva se pojedinačno i organizirano usavršavanje u matičnoj znanosti u području pedagogije, didaktike, psihologije, metodike, informacijsko-komunikacijskih tehnologija, savjetodavnog rada, upravljanja, obrazovnih politika i drugih područja (Hitrec, 2014). U literaturi ne postoji jedna, općepriznata definicija koncepta kompetencija. Većina se autora slaže kako kompetencije predstavljaju svojevrsnu integriranu, dinamičnu kombinaciju znanja, vještina i vrijednosti koja omogućava učinkovito djelovanje u različitim profesionalnim kontekstima (Rangelov Jusović i Vizek Vidović, 2013). Kompetencijski okvir odgojitelja mora biti fleksibilan i univerzalan, visoko motivirajući, sazdan tako da uvažava sve individualne različitosti pojedinaca, njihove različite stilove poučavanja i specifične kontekste u kojima se odgojno-obrazovni rad ostvaruje. Informatička i digitalna pismenost postaju sastavni dio stručnih kompetencija odgajatelja, koje mu omogućuju mijenjanje i unaprjeđivanje odgojno – obrazovne djelatnosti u korak s potrebama postmodernog društva. Koncept ključnih kompetencija redefinira kompetencije odgojitelja naglašavajući ponajprije pomak od bavljenja sadržajem poučavanja na upravljanje procesom učenja djece uz uvažavanje potreba svakog pojedinog djeteta. Nadalje, važne su i vještine poučavanja u multikulturalnom i inkluzivnom okruženju. Druga skupina kompetencija povezuje se s vještinama timskoga rada i suradnje sa sustručnjacima te uključivanja u upravljanje i vođenje. Za uspješno partnerstvo s roditeljima i rad u zajednici potrebne su komunikacijske i socijalne kompetencije. Napose, od velike su važnosti kompetencije potrebne za preuzimanje obveze trajnog profesionalnog razvoja s osobitim naglaskom na vještinama refleksije vlastite prakse, te kompetencije potrebne za aktivno participiranje u kreiranju obrazovnih politika (OECD, 2005; ETUCE, 2008; prema Vizek Vidović i Domović, 2013). Kompetencije temeljene na primjeni IKT (Informacijsko-komunikacijska tehnologija) uvrštavaju se u osam ključnih kompetencija cjeloživotnog učenja. One su neophodne za online učenje, koje se smatra novim pristupom učenja i poučavanja u sustavu odgoja i obrazovanja.

Učenje na daljinu - izazov suvremenog obrazovanja

Razvoj informacijskih i komunikacijskih tehnologija (IKT) stvorio je mogućnost korištenja online edukacija ili elektroničkog učenja. Učenje na daljinu ili e-učenje je proces obrazovanja koji se izvodi uz uporabu informacijske i komunikacijske tehnologije u neformalnom okruženju, s ciljem unaprjeđenja kvalitete obrazovanja i njegovih ishoda (Ćukšić i Jadrić, 2012). Svaki korisnik koji ima pristup računalu i internetu može pristupiti nekom sustavu za e-učenje. Većina nastavnika u radu sa studentima koristi neki oblik e-učenja. U nastavi se primjerice koriste PowerPoint prezentacije koje uz tekst, popraćen slikama, sadrže i zvučne zapise, animacije te simulacije koje su kasnije dostupne korisniku za samostalan rad. Poznato je da ljudi uče na različitim razinama i na različite načine, pa će učenje biti najefikasnije onda kada su nastavni materijali maksimalno individualizirani i prilagođeni potrebama polaznika, što je jedna od odlika e-učenja. Iako je riječ o kvalitetnom neformalnom obrazovanju, online učenje treba biti samo pomoćni alat, jer se učenje u grupama, uz živu socijalnu komunikaciju s kolegama i ekspertima ne može zamijeniti.

Oblici učenja na daljinu u pandemijskom razdoblju

Online učenje ili učenje na daljinu nameće se kao suvremena strategija cjeloživotnog obrazovanja koja je naročito došla do izražaja u pandemijskom razdoblju. Odgajatelji i sustručnjaci vrtića Budućnost svoj profesionalni razvoj nadograđivali su digitalnim kompetencijama koje se nameću kao imperativ modernog doba. Pandemijski su uvjeti donijeli i izazove u komunikaciji i partnerstvu s roditeljima, tako da je i na tom planu bilo potrebno pronaći primjerene kanale za svrsishodnu i pravodobnu komunikaciju i savjetovanje s roditeljima. Oblici koji su korišteni u suradnji s roditeljima odnose se na obavijesti putem mailing liste, e-mail adrese, web stranice vrtića te raznih whatsapp, viber grupa. Većina odgajatelja u vrijeme korona pandemije, susrela se s online učenjem u obliku online stručnih usavršavanja. On line učenja unutar ustanove organizirana su preko platformi Zoom i Teams kroz sastanke timova ili on line predavanja.). Kao prednosti ovakvog oblika komunikacije odgojitelji navode brzinu i jednostavnost, dostupnost, efikasnost te opušteniju atmosferu. Izvan ustanove najzastupljeniji oblik stručnog usavršavanja su webinar i kao i stručni skupovi koji su organizirani od strane Agencije za odgoj i obrazovanje također kao on line skupovi. Iako je online učenje prepoznatljivo kao suvremeni oblik učenja i stručnih usavršavanja, kod jednog dijela odgajatelja je još uvijek prisutan otpor prema ovom pristupu. Neki od razloga mogu se očitovati u niskoj razini digitalnih kompetencija, te u niskoj tehnološkoj opremljenosti predškolskih ustanova.

Programi online učenja za stručno usavršavanje

Za odgojne djelatnike u sustavu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja primjenjiva su dva online programa stručnog usavršavanja - Izazovi mentorstva i Putem profesionalnog razvoja. Navedeni su se programi do 2014. godine provodili pomoću platforme Moodle. Nakon toga prešlo se u potpunosti na sustav Loomen. Loomen je platforma s velikim brojem funkcija koje omogućavaju kreiranje online kolokvija, odnosno testova, zadataka i kvizova koji omogućuju korisniku usavršavanje i provjeru već stečenog znanja. Zahvaljujući jednostavnosti korištenja i fleksibilnosti, Loomen je trenutno najpopularniji sustav za e-učenje i koristi se diljem svijeta.

Program e-učenja Izazovi mentorstva u trajanju od 6 sati obuhvaća slijedeće cjeline: 1) Karakteristike i uloga mentora, 2) Faze mentorskoga rada, 3) Komunikacija u procesu mentoriranja pripravnika. Cilj ovoga programa je da se polaznici upoznaju s ključnim pojmovima, karakteristikama, ulogom i fazama mentorskog ciklusa te da razviju vještine kritičke refleksije. U programu stručnog usavršavanja Putem profesionalnog razvoja naglasak je stavljen na praktičan rad putem predavanja, analiza video snimke, transkripta filmova intervjua u paru, kvizova. Materijali za učenje namijenjeni su svim polaznicima, a pojedine se aktivnosti izvode individualno te isključivo online. Tijekom online programa, uz uvodni dio, prolazi se kroz sedam tema: 1) Ključni pojmovi 2) Razdoblja profesionalne karijere, 3) Profesionalni identitet, 4) Profesionalne kompetencije 5) Aktivnosti profesionalnog učenja, 6) Individualni plan i 7) E-portfolio.

Cilj je ovoga programa da se polaznici informiraju o konceptu profesionalnog razvoja, cjeloživotnog učenja i ciklusa profesionalne karijere, da razviju kompetenciju samorefleksije te izrade vlastiti profesionalni e-portfolio.

Uz osnovne sadržaje programa, za svaku je temu ponuđena i dodatna literatura. Za uspješan završetak online programa stručnog usavršavanja potrebno je proći sve ponuđene teme. Svaki polaznik sam određuje vrijeme koje mu je potrebno da prođe jednu cjelinu. Ukupno je potrebno aktivno sudjelovati najmanje šest sati. Uvjet za dobivanje potvrde je aktivno sudjelovanje najmanje šest sati i riješeni svi zadaci, što prati sustav. Preduvjet sudjelovanju na online stručnim usavršavanjima je digitalna pismenost ali i spremnost na prihvaćanje novih tehnologija i načina educiranja. Informatička i digitalna pismenost postaju sastavni dio stručnih kompetencija odgajatelja i usmjerava ih prema suvremenim oblicima stručnog usavršavanja u kojim digitalni mediji smatraju se snažnom platformom za obrazovanje

Zaključak

Dvadesetprvo stoljeće obilježeno je brzim tehnološkim razvojem koji podrazumijeva i nove modalitete učenja uz podršku informacijske i komunikacijske tehnologije. Danas sve više ustanova koristi određene sustave elektroničkoga učenja. Elektroničko učenje nije razvijeno da zamijeni klasični oblik učenja, nego da bude njegov sastavni dio. To je kvalitetno obrazovanje u kojem svaki čovjek ima mogućnost samostalnog učenja i razvijanja znanja te postizanja svojih ciljeva. Uz razvijanje IKT kompetencija, odgajatelj ima mogućnosti da mijenja odgojno obrazovnu praksu u svrhu bogaćenja iste. Ubrzani razvoj informatičko komunikacijske tehnologije mijenja ulogu vrtića kao mjesta stjecanja znanja djece rane i predškolske dobi. Samim time se nameće potreba da odgajatelji budu ukorak s vremenom i svoje kompetencije proširuju i na sferu informatičkih odnosno digitalnih kompetencija. Jačanjem digitalnih kompetencija odgajatelja mogu se unijeti pozitivne promjene u praksi, odnosno u samom odgojno-obrazovni proces s djecom rane i predškolske dobi.

Literatura:

- Bosnić, I. (2006)., Moodle, Priručnik za seminar, Hrvatska udruga za otvorene sustave i Internet, Čepić, R. (2009). Razvoj infrastrukture kontinuiranog učenja i stvaranja znanja: višestruke perspektive. Pedagogijska istraživanja. Vol.6, No. 1-2
- Ćukšić, M., Jadrić, M. (2012). E-učenje: koncept i primjena, Zagreb: Školska knjiga.
- Dadić L. (2013). Moderni sustavi za e-učenje, (<http://eucenje.efst.hr/moderni-sustavi-za-e-ucenje/>), /online/ 02.03.2019.
- Domović, V. (2011). Učiteljska profesija i profesionalni identitet učitelja. U: V. Vizek-Vidović (ur.), Učitelji i njihovi mentori. Zagreb: IDIZ
- EU Commission. (2000). A Memorandum on Lifelong Learning. /online/. 3.2.2016. http://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf
- EU Parliament. (2010). The Lisbon Strategy 2000 – 2010 An Analysis and Evaluation of the Methods Used and Results Achived /online/. 22.2.2016. <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201107/20110718ATT24270/20110718ATT24270EN.pdf>
- EU Tuning projekt (2007) /online/. 9.1.2016. http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_brochure_Croatian_version_FINAL.pdf
- Faure, E. (1972). UNESCO-Report: Learning to be: The World of Education Today and Tomorrow. Paris.
- Gotovina, D. (2012). E-učenje, (<https://donagotovina.wordpress.com/2012/01/18/e-ucenje/>), /online/ 06.3.2019
- Jadrić, M., Ćukušić, M., Lenkić, M. (2013). E-učenje: Moodle u praksi, Split: Ekonomski fakultet u Splitu. <https://www.google.com/search?client=safari&rls=en&q=informalno+i+neformalno+u%C4%8Denje+loewen&ie=UTF-8&oe=UTF-8>
- Pastuović, N. (2008). Cjeloživotno učenje i promjene u školovanju. Odgojne znanosti.10(2), 253-269.
- Rangelov Jusović, R. i Vizek Vidović, V. (2013). ATEPIE projekt Sarajevo /online/ 11.1.2016.http://www.cep.edu.rs/media/files/onk_u_regionalnoj_perspektivi_v_vizek_vidovic_r_rangelov_jusovic_1.pdf
- Seme Stojnović, I.; Hitrec, S. (2014). Suvremeno vođenje u odgoju i obrazovanju. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Slunjski, E., Šagud, M., Brajša-Žganec, A. (2006). Kompetencije odgojitelja u vrtiću – organizaciji koja uči. Pedagogijska istraživanja, 3 (1), 45-58.
- Vizek Vidović, V., Domović, V. (2013). Učitelji u Europi – glavni trendovi, pitanja i izazovi. Croatian Journal of Education. Vol: 15; No. 3/2013. 219-250.

*mr. Sanja Basta, izvrsna savjetnica u OŠ 22. lipnja, Sisak;
vanjski suradnik na Učiteljskom fakultetu u Petrinji, Hrvatska
E-pošta sanja.basta@skole.hr, sanja.basta@ufzg, sanja.basta2@gmail.com*

MIŠLJENJA UČITELJA O REALIZACIJI NASTAVE NA DALJINU

Povzetak: Svaki učitelj promišlja o tome kako učenicima pružiti najbolje uvjete za ostvarivanje što kvalitetnije nastave i pritom koristi različite strategije, metode i oblike rada. Izazov 21. stoljeća za učitelja je nastava na daljinu jer zahtijeva osmišljavanje raznovrsnih i kreativnih aktivnosti koje su učenicima poticajne i motivirajuće, te omogućuju ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda nastave. Ovaj način realizacije nastave uključuje poznavanje i uporabu različitih digitalnih alata uz pomoć kojih se navedeni ishodi mogu ostvariti. Još veći izazov i promišljanje o učinkovitosti nastave predstavlja planiranje i realizacija nastave na daljinu kod najmlađih učenika u početnim razredima osnovne škole. U radu će biti prikazani rezultati istraživanja provedenog na županijskom stručnom vijeću učitelja razredne nastave u Sisačko-moslavačkoj županiji koji upućuju na vrste materijala i digitalne alate koje učitelji najčešće koriste u nastavi na daljinu.

Ključne riječi: digitalni alati, metode i oblici rada, mišljenja učitelja, nastava na daljinu.

TEACHERS' OPINIONS ON THE IMPLEMENTATION OF DISTANCE LEARNING

Abstract: Every teacher deliberates on how to provide students with the best conditions for achieving the best possible teaching, while using different strategies, methods, and forms of work. The challenge of the 21st century for the teachers is distance learning because it requires the act of designing various and creative activities that are both stimulating and motivating for students and enables the realization of educational outcomes of teaching. This way of teaching involves knowledge and use of various digital tools with which these outcomes can be achieved. An even greater challenge and reflection on the effectiveness of teaching is the planning and implementation of distance learning for the youngest students in the primary grades of primary school.

The paper will present the results of a survey conducted at the County Professional Council of Primary School Teachers in Sisak-Moslavina County, which indicate the types of materials and digital tools that teachers most often use in distance learning.

Keywords: digital tools, distance learning, methods and forms of work, teachers' opinions.

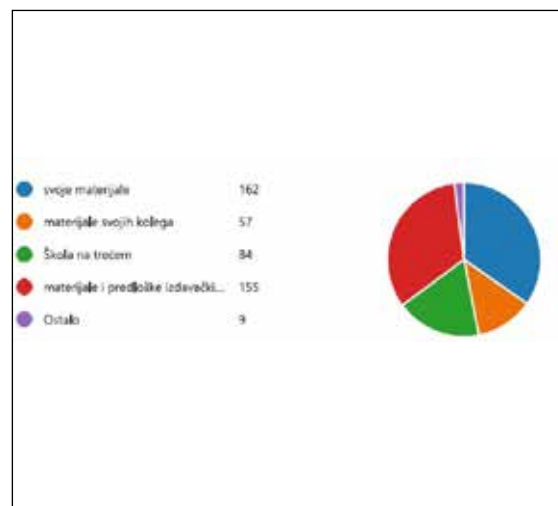
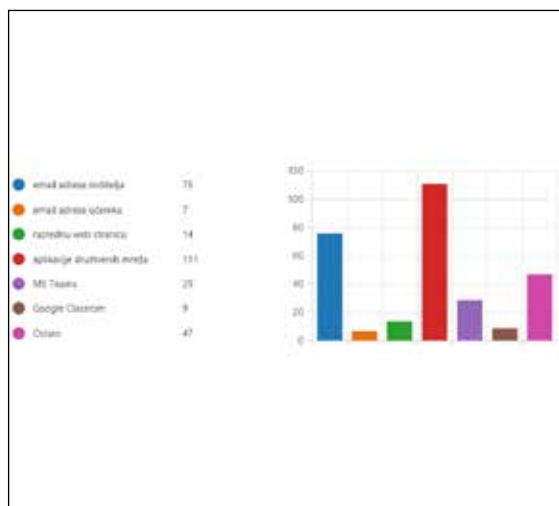
Uvod

Odgoj i obrazovanje se, zbog pandemije koronavirusom, našlo pred velikim izazovom realizacije nastave u novom, online okruženju. Prema Pryor i sur. (2020), riječ je o nastavi koja podrazumijeva (a) sinkrono učenje, pri čemu su učitelji i učenici fizički udaljeni, te samostalno i/ili vođeno učenje. U virtualnoj nastavi učenici su i dalje dio svoje razredne zajednice, no fizički su sami. Zbog fizičke odvojenosti u procesu poučavanja potrebno ih je povezivati različitim aktivnostima i različitim modelima komunikacije.

Matić i Stančić (2021) ističu da „nastava na daljinu nije jednostavno poučavanje preko elektroničkih medija u kojem sudionici nisu na istom mjestu i vremenu, ona je mnogo više od toga te postavlja nove zahtjeve i pred nastavnike i pred učenike, istovremeno pružajući mnoge prednosti“ (Matić i Stančić, 2021., 414. str.). Praksa je pokazala da učenje na daljinu nije jednako primjenjivo i učinkovito na svim razinama obrazovne vertikale – problematičnije je što je mlađa dob učenika i pokazalo se lošim rješenjem kod najmlađih učenika razredne nastave (<https://www.haz.hr/izvodenje-nastave-na-daljinu/>). Huang i suradnici (2020) navode da je za dobro provođenje nastave na daljinu potrebno ispuniti sedam faktora koji čine: pouzdana komunikacijska infrastruktura, digitalni resursi za učenje, alati za učenje, pouzdane metode učenja, instruktorske organizacije, prikladna potpora za učitelje i učenike te bliska suradnja s vladom i školama. Zasigurno učitelji nisu imali svu navedenu potporu i resurse jer ni učitelji ni Ministarstvo nisu imali dovoljno vremena za prilagodbu novom obliku realizacije nastave. Tijekom ove tri pandemijske godine podrška se mijenjala i poboljšavala, a uključivala je potrebu za jasnom komunikacijom svih sudionika u odgoju i obrazovanju, te osiguravanje sredstava za nabavu dodatne opreme, za edukaciju, komunikaciju i podršku.

Mišljenje učitelja

U protekle tri školske godine kompleksan posao učitelja i razrednika je, u odgojnom i obrazovnom smislu, dodatno otežan u uvjetima nastave na daljinu i novog načina rada u virtualnom okruženju. Odgovornost je svakog učitelja praćenje postojećeg stanja, uočavanje poteškoća u nastavi na daljinu, prilagođavanje metoda i oblika rada. Prema Basta (2021), nastava na daljinu je opteretila svakodnevni učiteljski rad, no i otkrila brojne učiteljske kvalitete: želju za prilagodbom novoj nastavnoj situaciji, kreativnost, samorefleksiju, spremnost na cjeloživotno učenje i svladavanje profesionalnih izazova. Promišljajući o nastavi na daljinu, o vrsti materijala koji se šalje učenicima i digitalnim alatima koji se pritom mogu koristiti, tijekom školske godine 2021./2022. provedeno je istraživanje među učiteljima razredne nastave iz Sisačko-moslavačke županije. U istraživanju je korišten internetski upitnik (Microsoft Forms) koji je većinom sadržavao pitanja zatvorenog tipa. Učitelji su upitnik ispunili na kraju online stručnog skupa čija je tema bila „Nastava na daljinu“, a svoja izlaganja i iskustva o nastavi na daljinu predstavile su učiteljice razredne nastave Mira Čuvidić, Ksenija Lekić i Sanja Basta. U ovom stručnom radu predstavljeni će biti rezultati manjeg dijela ankete koju su sastavile navedene učiteljice. Anketu o nastavi na daljinu ispunilo je 198 učitelja razredne nastave u Sisačko-moslavačkoj županiji. Kao što je vidljivo iz Grafikona 1, učitelji su za komunikaciju s učenicima većinom koristili aplikacije društvenih mreža (Viber ili WhatsApp) ili je slanje materijala i komunikacija realizirana na email adrese roditelja i koji su ih zatim prosljeđivali djetetu. To je i bilo u skladu s uputama nadležnog Ministarstva koje su učiteljima razredne nastave preporučile povezivanje s roditeljima u virtualnu grupu putem komunikacijskih kanala (Viber, WhatsApp, e-mail, Facebook i sl.) kao i slanje dodatnih zadataka učenicima vezanima uz nastavne sadržaje putem roditelja (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2020).

Grafikon 1

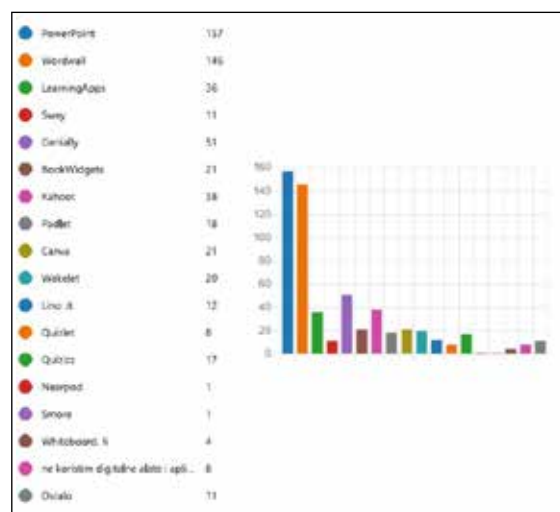
Grafikon 2

U sljedećem pitanju učitelji su mogli označiti više odgovora i iz Grafikona 2 možemo zaključiti da učitelji u nastavi na daljinu najčešće koriste radne materijale koji sami izrađuju ili materijale i predloške koji su im dostupni na web stranicama izdavačkih kuća. Pomoć u realizaciji nastave na daljinu u početnim razredima osnovne škole je i Škola na Trećem - školski program na državnoj televiziji (HRT 3) koji je započeo s emitiranjem već od prvog tjedna lockdowna. (Kao županijska voditeljica učitelja razredne nastave u gradu Sisku, bila sam dio Tima 1. razreda Škole na trećem koji je realizirao sadržaje za 1. razred osnovne škole.) Škola na Trećem je, prema važećem Kurikulu, organizirana suradnjom Ministarstva znanosti i obrazovanja i Hrvatske radiotelevizije. Hrvatski koncept televizijske škole bio je uzor i mnogim drugim europskim državama pa su ga preuzeli Britanci, Francuzi, Norvežani, Španjolci, Belgijanci...i koristili u svojoj online nastavi.

Prensky (2006) smatra da su naši učenici „digitalni urođenici“ jer od malena žive okruženi digitalnom tehnologijom s kojom se odlično snalaze. Nasuprot tome, većina je učitelja u

kratkom vremenskom roku 2019. godine tek trebala steći digitalnu kompetenciju potrebnu za izradu interaktivnih digitalnih materijala kojima će poticati znatiželju učenika i motivirati ih za određeni sadržaj. Uz informacijsku i komunikacijsku tehnologiju učitelji mogu kreativno i inovativno koristiti nastavne metode, individualizirati pristup za svakog učenika te dinamično ostvariti, vrednovati i pratiti proces odgojno-obrazovnog rada (Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje, 2011). Prema istraživanju koje su provele Baksa i Luić (2020), učitelji su uglavnom koristili besplatne digitalne alate, a najčešće korišteni i najbolje ocijenjeni IKT alati su: Office 365 alati, Google alati, aplikacije za učenje, Wordwall, Kahoot, Linoit/Padlet i Canva (Baksa, Tuić, 2020, str. 9325). U istraživanju provedenom u Sisačko-moslavačkoj županiji zanimalo nas je koje digitalne alate i aplikacije učitelji koriste pri izradi materijala za nastavu na daljinu. I u ovom su pitanju učitelji mogli označiti više odgovora, a njihovi odgovori su prikazani u Grafikonu 3. Prema učiteljskim odgovorima, najviše i najčešće su koristili PowerPoint, Wordwall, Genially, Kahoot i LearningApps.

Grafikon 3

Anketni upitnik je sadržavao i pitanje otvorenog tipa u kojem su učitelji mogli napisati svoje mišljenje o nastavi na daljinu i (ne)zadovoljstvo nastavom na daljinu koju su realizirali. Iz učiteljskih odgovora možemo zaključiti da je u nastavi na daljinu svaki učitelj pronašao neki svoj način rada i prilagodio ga sebi i svojim učenicima, te da je nastava na daljinu teže izvediva u početnim razredima osnovne škole jer ništa ne može zamijeniti živu riječ učitelja. Ovo su neki od učiteljskih odgovora:

„Smatram da nastava na daljinu može biti zabavna i zanimljiva. Upravo to je vrlo važno jer su tako učenici puno zainteresiraniji za rad. No, koliko god se učitelj trudio, nastava na daljinu ne može zamijeniti učiteljevu riječ i učionicu.“

„Nastava na daljinu svakako nije kao nastava uživo jer ništa ne može zamijeniti živu komunikaciju, ali uz pomoć društvenih mreža, TV škole, digitalnih alata i materijala smo se snašli i odradili više-manje dobro, kako smo već mogli u datom trenutku.“

„S obzirom na nepripremljenost u situaciji u kojoj smo se našli, smatram da smo to relativno dobro i proveli. Posao učitelja je cjeloživotno učenje, tako da smo samim time bili spremni na nove izazove.“

Zaključak

Virtualna nastava od učitelja zahtijeva značajno više vremena za promišljanje o oblicima, metodama i strategijama rada, više vremena za pripremu digitalnih nastavnih materijala koji uključuju poznavanje informacijsko-komunikacijske tehnologije, a komunikacija i realizacija nastave na daljinu osobito su veliki izazov u početnim razredima osnovne škole. Odgovori ispitanika u provedenom istraživanju ističu da su učitelji pokazali spremnost na promjene, cjeloživotno učenje i samorefleksiju.

Literatura

- Baksa, T., & Luić, L. (2020). From Face-to-Face to Remote Learning in Times Of COVID 19 Crisis in Croatia. In Proceedings of ICERI2020 Conference (Vol. 9, p. 10th). Preuzeto s <https://www.bib.irb.hr/1100291>
- Basta, S. (2021) Izazovi suvremene nastave u virtualnom okruženju. V M. Željeznov Seničar (ur.), Spodbudno učno okolište: zbornik on-line / VI. međunarodna strokovna konferenca 2021 (str. 208 – 211). Ljubljana: MiB.
- Huang, R.H., Liu, D.J., Tlili, A., Yang, J.F., Wang, H.H., et al. (2020). Handbook on Facilitating Flexible Learning During Educational Disruption: The Chinese Experience in Maintaining Undisrupted Learning in COVID-19 Outbreak. Beijing: Smart Learning Institute of Beijing Normal University.
- Izvođenje nastave na daljinu (2021) Hrvatska akademska zajednica <https://www.haz.hr/izvođenje-nastave-na-daljinu/>
- Matić, I., Stančić, D. (2021) Što smo naučili u/o nastavi na daljinu? Sociologija i prostor, 59 (2021) 222 (3), 413-435
- Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (2011). Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske.
- Uputa svim osnovnim i srednjim školama vezano uz nastavak organizacije nastave na daljinu (2011). Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske. Preuzeto s <https://mzo.gov.hr/vijesti/uputa-svim-osnovnim-i-srednjim-skolama-vezano-uz-nastavak-organizacije-nastave-na-daljinu/>
- Prensky, M. (2006). Slušajte urođenike. Edupoint časopis. Preuzeto s <http://edupoint.carnet.hr/casopis/48/clanci/1.html>
- Pryor, J., Wilson, R. H., Chapman, M., Bates, F. (2020). Elementary Educators' Experiences Teaching during COVID-19 School Closures: Understanding Resources in Impromptu Distance Education. Online Journal of Distance Learning Administration, XXIII (4). Preuzeto s https://ojdla.com/assets/pdf/pryor_young_chapman_bates234.pdf

Tina Bebić, Zagreb
Jelena Draksler, Osijek
Marijana Jurić, Vinkovci
Josipa Ljubanović, Opatija
Udruga SIDRO, Hrvatska
E-pošta: jelena.draksler@gmail.com

VRTIĆ NA DALJINU – PRIMJERI DOBRE PRAKSE

Sažetak: Niti jedan Godišnji plan ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja te Kurikulum, nije planirao svjetsku pandemiju. Integracija novih navika je na svim razinama jer mnogi vrtići u Republici Hrvatskoj počinju raditi „na daljinu“. Organizirane su komunikacijske Viber ili WhatsApp grupe roditelja i odgojitelja te pokrenute zatvorene Facebook grupe podrške i informiranja. Upravo one postaju platforme za komunikaciju i učenje odgojitelja, djece, roditelja te uže zajednice. Vrtići ažuriraju postojeće mrežne stranice novim sadržajima i video materijalima u svrhu kontinuiteta rada, želje za povezanošću korisnika i ustanove s posebnim fokusom za najranjivije skupne. Kriza COVIDa-19 povećala je otpornost prakse samim održavanjem rada svih njenih dionika. Bez tehnoloških znanja i opreme u određenim periodima komunikacija i rad ne bi bili mogući. Najvažnijim vještinama odgojitelja pokazale su se povezivanje i personalizacija, slušanje i suradnja, podrška i fokus te vođenje svojim dobrim primjerom.

Ključne riječi: vrtić „na daljinu“, nove navike, komunikacija, podrška, radni materijali, vještine

KINDERGARTEN AT A DISTANCE - EXAMPLES OF GOOD PRACTICE

Abstract: Not a single Annual Plan of early and preschool education institutions and Curriculum planned for a global pandemic. The integration of new habits is at all levels because many kindergartens in the Republic of Croatia are starting to work "remotely". Communication Viber or WhatsApp groups of parents and educators were organized, and closed Facebook groups for support and information were launched. They become platforms for communication and learning of educators, children, parents and the wider community. Kindergartens update existing websites with new content and video materials for the purpose of continuity of work, the desire for connection between users and institutions with a special focus on the most vulnerable groups. The COVID-19 crisis increased the resilience of the practice by maintaining the work of all its stakeholders. Without technological knowledge and equipment in certain periods, communication and work would not be possible. Connection and personalization, listening and cooperation, support and focus, and leading by good example proved to be the most important skills of educators.

Keywords: "distance" kindergarten, new habits, communication, support, work materials, skills

Uvod

Rad „na daljinu“ za svakog dionika odgojno-obrazovnog procesa bio je zasigurno izazovan. Potreba za brzim prilagođavanjem „novom normalnom“ postala je prioritet kojemu smo morali profesionalno doskočiti. Neki od izazova s kojima smo se morali nositi bili su: rad sa smanjenim brojem djelatnika (odgojitelja te tehničkog osoblja), postupanje prema Preporuci za rad s djecom rane i predškolske dobi u dječjim vrtićima (donesene 5. svibnja 2020.) te savladavanje individualnih nesigurnosti i nepripremljenosti za rad korištenjem mrežnih alata i aplikacija. Učenju novih načina rada odgojitelji većinom pristupaju samostalno bez organizirane edukacije te stručne ili tehničke podrške. Važno je istaknuti da su neki odgojitelji svojim novostečenim znanjima korištenja informatičkih alata ne rijetko bili zaokupljeni i više od 8 sati na dan što dokazuje predanost pozivu i nesebično davanje. Zajednički cilj bio je jasan: povezati se s djecom i roditeljima kako bismo fizičku distancu nadomjestili socijalnom bliskošću.

1 Što o vrtićima „na daljinu“ kažu članovi Udruge Sidro

„Hrvatski zavod za javno zdravstvo upućuje na socijalnu distancu osoblja, ali i odgojitelja u odnosu na djecu. Specifičnost naše struke je u tome što djeca od prve do sedme godine života ne razumiju distancu, imaju potrebu za fizičkim kontaktima, a posebno pri odvajanju od roditelja (uz njegu i previjanje najmlađih).“ (M., Vinkovci)
„Većina naših vrtića krenula je u rad preko Viber i WhatsApp grupa. U njima smo roditelje

obavještavali o organizacijskim novostima, postupanju prilikom dovođenja i odvođenja djece u vrtić, obavezama prilikom izostanaka djeteta te uputama što činiti nakon zaraze COVIDom-19. Nakon potpunog zatvaranja pojedinih vrtića, mrežne grupe su preuzele funkciju odgojno-obrazovnih platformi.“ (J., Beli Manastir)

„Krenuli smo s idejom odgojiteljice koja je predložila da snimimo zajednički video odgojitelja za sve skupine našeg objekta, dvije odgojiteljice su napisale tekst te smo se svi snimili i kolegica je to povezala u film. Reakcije djece i roditelja su bile više nego pozitivne, bili su oduševljeni.“ (T., Zagreb)

„Snimale smo raznolike aktivnosti za djecu kao npr. čitanje slikovnice, pričanje priče, male lutkarske ili plesne predstave, ideje za različite igre kod kuće, razvojne, matematičke, istraživačke, stvaralačke i druge aktivnosti, zadatke za predškolce, aktivnosti na stranim jezicima, razne edukacijske tekstove i poveznice koji su roditeljima i djeci bili dostupni na službenoj stranici vrtića.“ (E., Nin)

„Roditeljima smo u WhatsApp grupe slali ideje za aktivnosti koje mogu provoditi s djecom kod kuće. Takav način činio nam se bliskiji jer su u grupu uključeni roditelji pojedine skupine, a istovremeno nam omogućava povratnu informacije djece i roditelja. Kod roditelja naše skupine izuzetno je dobro prihvaćen. Djeca i roditelji aktivno su i partnerski sudjelovali u samoj evaluaciji. Slali su i video uratke predlažući nove, maštovite i kreativne ideje.“ (V., Vukovar)

„U proljeće 2020. imala sam skupinu predškolaca koja je bila jako povezana. Često smo organizirali video pozive te druženja kako bismo smanjili osjećaj odvojenosti. Na ovaj način pripremali smo i završno druženje. Djeci je ono bilo vrlo važno, veselila su se tome te ih je ono motiviralo da i sama šalju video snimke pjevanja pjesmica koje smo izabrali.“ (P., Varaždin).

„Teško nam je pala ta odvojenost no pronašli smo načine da ostanemo povezani, da vrtić uđe u domove djece na zadovoljstvo svih uključenih.“ (R., Pula)

Iz primjera „s terena“ dolazimo do osnovnih spoznaja, za nas odgojitelje vrlo važnih koji će nam koristiti u daljnjem radu:

- 1) djeca vrtićkog uzrasta ne barataju samostalno gadgetima (bar ne na razini djece školske dobi) te za aktivno sudjelovanje trebaju pomoć
- 2) neprekidna potreba roditeljske uključenosti korištenjem različitih komunikacijskih platformi (WhatsApp i Viber grupe, Facebook zatvorene grupe, mrežne stranice vrtića i sl.)
- 3) pozitivna i aktivna uključenost u kriznim vremenima jednako je potrebna i važna svim dionicima odgojno-obrazovnog rada
- 4) dodatno unaprjeđenje znanja i vještina neophodno je i poželjno posebice u neizvjesnim okolnostima
- 5) proširenjem vlastitih vidika utječemo na osobni rast te razvoj društva u cjelini.

Konkretna spoznaja dovode i do interpretacije pozitivnih utjecaja. Pozitivan učinak vrtića „na daljinu“ je zasigurno održavanje kontinuiteta odgojno-obrazovnog rada. Tim načinom djeci i roditeljima omogućili smo koliko-toliko normalno funkcioniranje te pokazali brigu u trenucima fizičke izoliranosti pružajući osjećaj vrijednosti te osobne djelotvornosti i kompetencija svakog djeteta. Socijalna bliskost je nezamjenjiva.

Negativan učinak ovakvog rada iz pozicije odgojitelja ograničenost je djelovanja. Neznanje i nemogućnost nošenja sa suvremenim trendovima često dovode do tradicionalnih metoda poučavanja.

2 Rad u novim uvjetima, Marijana Jurić, odgojitelj mentor, Dječji vrtić Vinkovci, područni objekt Stribor

Zatečeni situacijom tražili smo način i metode koje dotad nisu bile u našem fokusu kako bi održali kontakt s djecom uvažavajući specifičnosti uzrasta i razvojnih mogućnosti, razumijevanja situacije i potrebe za kretanjem, socijalnim kontaktima, igrom. Težili smo potaknuti roditelje na suradnju.

Cilj nam je bio održati kontinuitet u radu, osjećaj pripadnosti skupini, kontakt i komunikaciju s djecom i roditeljima kroz praćenje naših aktivnosti. Na inicijativu ravnateljice Suzane Zidar snimali smo kratke video uratke, objavlivali ih na mrežnoj stranici te Facebook grupi Dječjeg vrtića Vinkovci. Svakodnevno smo animirali djecu s tridesetominutnim programom. Snimke su objedinjavale sva odgojno-obrazovna područja rada. Strukturirali smo svakodnevicu djeci zanimljivim igrama koje su mogli složiti kod kuće te ujedno i roditeljima olakšavajući neprirodnu situaciju. Rad na daljinu bio je dobrovoljan. Mnogi od nas su se prvi put izlagali javnosti ovakvim načinom rada.

Situacija u kojoj smo se našli pokazala je snalažljivost odgojitelja pri odabiru sadržaja i načina prezentacije kao i vještine ophođenja s „nevidljivim“ sugovornicima. U dotadašnjoj praksi uvijek smo imali povratne reakcije djece odmah. Karakteristično za otvoreni kurikulum prilagođavali smo se iz dana u dan prateći rad drugih kolegica i spontano dopunjavali jedni druge kako bi zadovoljili više interesnih skupina. Većina nas je izrazila zadovoljstvo ovim načinom rada jer smo u novoj, neprirodnoj situaciji pokazali da se možemo snaći i prilagoditi. Vodili smo računa i o tome da u trenutnoj situaciji roditeljski dom nije opremljen igrama, likovnim i drugim materijalima kao vrtić te smo kroz preporučene sadržaje upućivali roditelje i djecu na alternativne mogućnosti korištenja kućnih zaliha jestivih boja za slikanje, ostataka otopljenih svijeća, otpadne ambalaže te ukrasnog papira izrezanih za mozaik umjesto kolaža i sl. Osim službene stranice Dječjeg vrtića Vinkovci neki odgojitelji su imali u to vrijeme Viber i WhatsApp grupe s roditeljima gdje smo i nakon smirivanja situacije, još uvijek u epidemiološkim granicama, razmjenjivali informacije za skupinu. Individualno smo davali preporuke za pojedine stranice i edukativne materijale. Dogovorno smo obilježavali neke važne datume (npr. večer matematike). Roditelji su u vrtiću preuzeli materijale i kod kuće aktivnost izvršili po uputama te ih sutradan vratili. Iste smo dezinficirali i drugi su ih koristili slijedeći dan. Tako smo kroz tri dana obradili ono što bi u normalnim uvjetima u jednoj večeri. Surađivali smo u više projekata Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci (Međunarodni dan obitelji, Noć knjige) video snimkama priča za djecu.

Povratne informacije s vrlo pozitivnim reakcijama smo dobili putem medija (Regionalni dnevnik HRT-a, Plava vinkovačka televizija, Glas slavonske, Telegram.hr. i dr., osvrtima roditelja, ali i drugih pratitelja naše stranice (preko 20 000 „lajkova“ u samo prva tri dana). Roditelji povratno fotografiraju dječje likovne radove, šalju snimke igara i drugo.

3 Vrtić na daljinu, Josipa Ljubanović, odgojiteljica, Dječji vrtić Opatija

Kada je u vrijeme pandemije COVID-19 Dječji vrtić Opatija prestao s redovitim odgojno-obrazovnim radom, članice stručnog tima Gorana Mišćenić (psiholog) i Nadia Novak Ramić, (rehabilitator) pokrenule su drugačiji način rada namijenje djeci i roditeljima - online podršku putem mrežnih stranica vrtića (od 18. 3. do 25. 5. 2020.) i Facebook grupe (30. 3. do 18. 6. 2020.) nazvanim „Vrtić na daljinu“. Mrežne stranice bile su otvorene svim zainteresiranima. Komunikacija i podrška odvijale su se kontinuirano. Bila je to partnerska platforma odgojno-obrazovnih djelatnika i roditelja, a djelomično su bile i interaktivna platforma putem koje smo pokušavali odgovarati na aktualne potrebe roditelja i djece. Facebook grupa djeluje kao zatvorena grupa čiju su članovi odgojno-obrazovni djelatnici te roditelji djece DV Opatija. FB grupa ima 213 članova (oko 30 odgojno-obrazovnih djelatnika i oko 180 roditelja). Podatak je ovo iz ljeta 2020.

U spomenuto vrijeme bilo je 59 dana aktivnosti na webu i 81 dan aktivnosti na FB grupi. Aktivnostima kroz „Vrtić na daljinu“ željeli smo pomoću stečenih profesionalnih znanja i iskustava: održati kontakt s djecom i roditeljima, pružiti roditeljima podršku u njihovoj roditeljskoj ulozi, pomoći roditeljima u kreativnom i kvalitetnom provođenju vremena s djecom u svojem domu, informirati roditelje o epidemiološkim mjerama te pridonijeti zajednici u doba izolacije. Krenuli smo s temama koje su bile usmjerene kao pomoć roditeljima u situacijama koje su ih zadesile (izoliranost, maleni stanovi, malo mjesta za igru, nedostatak materijala i pribora koji bi dali djeci ili od kojih bi izradili „igračke“). Dijelili smo poveznice

s besplatnim predstavama, pričama i igrokazima tako da roditelji imaju sve na jednome mjestu. Osmišljene su mnoge aktivnosti kojima smo djeci dali do znanja da nisu sami u izoliranosti te da su prijatelji i odgojiteljice uz njih. Bile su to individualne aktivnosti sa zajedničkim ishodom poput crtanja duge te lijepljenja na prozor ili teglica prijateljstva (svakoga dana prisjetiti se jednog prijatelja iz vrtića, napisati njegovo ime na papirić, nacrtati mu nešto i ubaciti u teglicu). Roditelji su mogli fotografirati dječje radove te smo ih objavljivali (ukoliko su to željeli). Uz odgojno-obrazovni rad bavili smo se podrškom roditeljima, posvetili se djeci rastavljenih roditelja, pružili potporu djeci s autizmom i njihovim roditeljima i sl. Putem objava obilježili smo i važnije datume: Dan očeva, Svjetski dan Sindroma Down, Ljubičasti dan – dan podrške osobama s epilepsijom, Svjetski dan svjesnosti o autizmu, Festival znanosti (iako je odgođen za jesen), Uskrs, Tjedan mozga, Majčin dan, Dan planeta Zemlje, Međunarodni dan odgoja bez batina, Međunarodni dan dječje knjige, Dan hrvatske knjige, Svjetski dan knjige. Nakon povratka u vrtić proveli smo anketu s roditeljima te ostalima koji su posjećivali stranice Vrtić na daljinu. Cilj upitnika je bio prikupiti podatke o zadovoljstvu "Vrtićem na daljinu" te učestalosti praćenja, korisnosti objava te potreba za nastavkom ovakvog oblika rada. Upitnik je ispunilo 65 korisnika odnosno roditelja i stručnih djelatnika koji su pratili rad Vrtića na daljinu putem mrežnih stranica odnosno FB grupe. Roditelji i stručni djelatnici Vrtić na daljinu procjenjuju i vide inspirativno, informativno, korisno, podržavajuće, kao izvor ideja i sl. Učestalost svakodnevnog praćenja web stranice bio je 25% , nekoliko puta tjedno 47% dok su se objave na Facebooku svakodnevno i nekoliko puta tjedno češće pratile. Ispitanici su objavljene sadržaje ocijenili izrazito korisnima (56%) te djelomično korisnima (39%). Prosječna ocjena komunikacije vrtića s roditeljima na ovaj način je visokih 4,54, a 94% ispitanika smatra da bi se i dalje trebalo nastaviti s ovakvim načinom rada. Svi podaci mogu se pronaći na mrežnoj stranici www.djecji-vrtic-opatija.hr.

4 Uloga odgojitelja

Potpuno je jasno kako bez dobre pripreme i organizacije odgojno-obrazovnih djelatnika ničeg ovog prethodno navedenog ne bi bilo. Najvažnijim vještinama odgojitelja pokazale su se:

1. Povezivanje i personalizacija

Povezivanje u komunikacijskom smislu jedan je od osnovnih preduvjeta dobre suradnje. Komunikacija je uvažavajuća ukoliko ju „hranimo“ međusobnom potporom, zajedničkim planiranjem, povratnim informiranjem te međusobnim dopunjavanjem. U smislu dostupnosti prilikom rada „na daljinu“ važnim nam se čini odrediti „radno vrijeme“ tj. vremenski okvir u kojem ćemo komunicirati s djecom, roditeljima i drugim dionicima odgojno-obrazovnoga rada. Kada govorimo o personalizaciji tada mislimo na prilagođavanje specifičnim potrebama djeteta s obzirom na neku aktivnost. Dobro je roditelje upoznati s razvojnim osobinama djece pojedine dobi kako od djece ne bi imali nerealna očekivanja prilikom rada kod kuće. I u ovom aspektu djelovanja odgojitelj treba biti apsolutna podrška.

2. Slušanje i suradnja

Odgojitelj kao profesionalac svjestan je važnosti i sposobnosti aktivnog slušanja. Kako bi profesionalnost bila dostojna praćenja odgojitelj treba imati vjeru u vlastite kompetencije, nenametljivost te razumijevanja i poštovanje spram drugih.

3. Podrška i fokus

Odgojitelj štiti djetetova prava i postupa u djetetovom najboljem interesu. Trudi se zadovoljiti različite potrebe obitelji te im nudi mogućnost biranja različitih rješenja. Fokus rada treba biti na poticanju cjelokupnog razvoja a ne samo na izvršenju zadataka.

4. Vođenje svojim dobrim primjerom proces je davanja svrhe tj. smislenog smjera svojim kolektivnim nastojanjima

Zaključak

Većina odgojno-obrazovnih djelatnika izrazila je zadovoljstvo radom na daljinu te postignutim rezultatima bez obzira na lošu ili nikakvu tehničku podršku ustanova u kojima rade. Posebnost i uspješnost potkrijepljena je pozitivnim povratnim informacijama korisnika i pratitelja našeg rada. Kako djeca vrtićkog uzrasta ne barataju samostalno tehnologijom dionici koji im u tomu pomažu također postaju sukreatori odgojno-obrazovnih procesa a to manifestira dobrobitima za odgojno-obrazovnu zajednicu te sve njene korisnike. Pozitivna i aktivna uključenost u kriznim vremenima jednako je potrebna i važna svim dionicima odgojno-obrazovnoga rada. Dodatno unaprijeđenje znanja i vještina neophodno je i poželjno kako bi utjecali na osobni rast ali i razvoj društva u cjelini.

Literatura

- Šagud, M. (2002) Odgajatelj u dječjoj igri, Školske novine, Zagreb
Šagud, M. (2006) Odgajatelj kao refleksivni praktičar, Petrinja, Visoka učiteljska škola
Petrović-Sočo, B. (2009) Mijenjanje konteksta i odgojne prakse dječjih vrtića, akcijsko istraživanje s elementima etnografskoga pristupa, Mali profesor, Zagreb
Ljubetić, M. (2011) Partnerstvo obitelji, vrtića i škole: vježbe, zadatci, primjeri, Školska knjiga, Zagreb
Slunjski, E. (2018) Izvan okvira 3, Vođenje: prema kulturi promjene, Element, Zagreb
Mrežne stranice:
<https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/KoronaInfo/Preporuka%20za%20rad%20s%20djecom%20rane%20i%20pred%C5%A1kolske%20dobi.pdf>
<https://repozitorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg%3A1404/datastream/PDF/view>
<https://repozitorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg%3A1622/datastream/PDF/view>
https://www.ssc.uniri.hr/files/Aktivno_sluanje.pdf

IZA EKRANA NIJE UVIJEK MANA

Sažetak: Učenje na daljinu predstavlja oblik učenja i poučavanja u kojemu se proces učenja i poučavanja odvija u virtualnom okruženju uz podršku digitalnih tehnologija. Učenje na daljinu ujedno je i izazov s kojim smo se svi mi, učitelji i učenici, pa i roditelji, suočili preko noći. Covid-19 preselio je školu iz učionica u računalne ekrane. Dok je takav način učenja i poučavanja u svijetu već neko vrijeme u praktičnoj primjeni, školstvo u Hrvatskoj se tek suočilo sa njime. Pružena podrška pri tome iako je postojala, budući da nije bila planirana, nije bila potrebne kvalitete. Učitelji su bez dovoljno znanja za takvu vrstu poučavanja, potrebne opreme i pristupa te izvora informacija postali učitelji na daljinu u uvjetima koji nisu tome bili prilagođeni ni opsegom planiranih ishoda ni brojem učenika. Učenici su bili nespreni i zatečeni glede znanja i opreme. Najviše ih je brinulo vrijeme za rad na zadacima (velik broj zadataka i kratko vrijeme za njihovo izvršavanje) i komunikacija s učiteljima (kako do podrške ako nešto ne razumiju). Nezadovoljstvu učenika nastavom na daljinu svakako je pridonijela vremenska podudarnost početka nastave na daljinu i sveopće izolacije (lockdown). Najviše su patili zbog nemogućnosti uživo druženja s prijateljima. Roditelji koji imaju školsku djecu, online nastava su doživjeli kao veće opterećenje za djecu, ali i za sebe što je bilo različito obzirom na uzrast djeteta. Najopterećeniji su bili roditelji učenika osnovne škole (niži razredi su opterećeniji od viših), a najmanje roditelji studenata. Sada, tri godine kasnije, svi smo pametniji ali i poučeniji. Metodom pokušaja i pogrešaka i učeći radom pronašli smo najbolji put za sebe i svoje učenike u učenju na daljinu. Ovom prezentacijom ćemo predstaviti vlastite najbolje primjere učenja i poučavanja u virtualnom okruženju.

Ključne riječi: učenici, online, obrazovanje, škola

BEHIND THE SCREEN IS NOT ALWAYS A FLAW

Abstract: Distance learning is a form of learning and teaching in which the process of learning and teaching takes place in a virtual environment with the support of digital technologies. Distance learning is also a challenge that all of us, teachers, students, and parents, faced overnight. COVID-19 moved schools from classrooms to computer screens. While this way of learning and teaching has been in practice in the world for some time, distance education in Croatia has only just faced it. The support provided although it exists, as it was non-planned, was not of the required quality. Teachers without sufficient knowledge for this type of teaching, the necessary equipment, access, and sources of information became distance teachers in conditions that were not adapted to the scope of planned outcomes of the number of students. The students were unprepared and surprised by the knowledge and equipment. They were most concerned about time to work on tasks (a large number of tasks and a short time to complete them) and communication with the teacher (how to get support if they do not understand something). The dissatisfaction of students what distance learning was certainly contributed by the time coincidence of the beginning of distance learning and general isolation (lockdown). They suffered most from the inability to socialize and live with friends. Parents who have school children experienced online classes as a greater burden for children, but also themselves, which was different depending on the age of the child. The parents of primary school were the most burdened (lower grades are more burdened than higher ones), and the parents of college students were the least burdened. Now, three years later, we are all smarter but also more educated. Through trial and error and learning by doing we have found the best path for ourselves and our students in distance learning. In the presentation, we will present our own best examples of learning and teaching in a virtual environment.

Key word: students, online, education, school

ISKUSTVO NASTAVE NA DALJINU

Sažetak: Pandemija uzrokovana virusom Covid-19 uzrokovala je promjene u organizaciji nastave u školskoj 2019./20, a one su se uglavnom zadržale sve do drugoga polugodišta školske 2021./22. godine. Nastava na daljinu započela je prema nalogu Ministarstva znanosti i obrazovanja 16. ožujka 2020. godine u školama Republike Hrvatske. Učitelji su za prelazak na nastavu na daljinu, zapravo bili dobro pripremljeni. Pokretanjem reforme školstva učitelji su, svladavajući Loomen, stekli mnoge vještine koje su im omogućile jednostavan prelazak na novi oblik nastave. Prelazak na online nastavu omogućila je i činjenica da su učenici dobili tablete što je stvorilo tehničke preduvjete za izvođenje ove vrste nastave. Nastava se izvodila uz pomoć Yammer mreže, Microsoft Teamsa, a učenici nižih razreda nastavu su pratili i na programu HRT3 pod nazivom Škola na Trećem. Također, za izvođenje nastave od koristi su bile komunikacijske grupe u aplikacijama Viber, WhatsApp i Google classroom. Učenici su bili dužni redovito nazočiti nastavi i izvršavati zadatke. Učenici su od učitelja dobivali potrebne povratne informacije o čemu su vođene bilješke u e-dnevniku. Ovisno o predmetu, učitelji su se služili različitim oblicima i metodama rada uz uporabu videopoziva za izvođenje nastave. Što se tiče završnoga ocjenjivanja učenika, ono se odvijalo prema danim uputama Ministarstva znanosti i obrazovanja.

DISTANCE LEARNING EXPERIENCE KLJUČNE RIJEČI: PANDEMIJA, NASTAVA NA DALJINU, YAMMER MREŽA, MICROSOFT TEAMS

Abstract. The pandemic caused by the Covid-19 virus caused changes in the organization of classes in the 2019/20 school year, and they generally persisted until the second semester of the 2021/22 school year. Distance learning began according to the instructions of the Ministry of Science and Education on March 16, 2020 in schools of the Republic of Croatia. Teachers were actually well prepared for the transition to distance learning. By initiating school reform, teachers, by mastering Loomen, acquired many skills that enabled them to easily transition to a new form of teaching. The transition to online teaching was also made possible by the fact that students were given tablets, which created the technical preconditions for conducting this type of teaching. Classes were conducted with the help of the Yammer network, Microsoft Teams, and lower grade students followed the classes on the HRT3 program called School on the Third. Also, communication groups in Viber, WhatsApp and Google classroom applications were useful for teaching. Students were required to attend classes regularly and complete assignments. Students received the necessary feedback from the teacher about which notes were kept in the e-diary. Depending on the subject, teachers used different forms and methods of work using video calls to teach. As for the final assessment of students, it took place according to the instructions given by the Ministry of Science and Education.

Keywords. pandemic, distance learning, Yammer network, Microsoft Teams

